

EDICIJA
JAVNI DOSIJE – PROTIV ZABORAVA

Knjiga br. 2

VOJISLAV KOŠTUNICA – JEDNA KARIJERA

Izdavač:
Komitet pravnika za ljudska prava YUCOM
Svetogorska 15, Beograd
www.yucom.org.yu

Za izdavača
Biljana Kovačević-Vučo

Recenzent:
dr Bojan B. Dimitrijević

Lektura i korektura:
Irena Popović

Dizajn korica:
Igor Oršolić

Grafičko oblikovanje:
Jana Nikolić

Prelom:
Radovan Galonja

Organizacija i priprema:
SPECTRA Beograd

Štampa:
Grafonin

Tiraž prvog izdanja: 1000

ISBN 86-83209-18-0
© Komitet pravnika za
ljudska prava (YUCOM)

Fotografije korišćene u knjizi preuzete su iz dnevne i nedeljne štampe, kao i sa elektronskih medija.

NEBOJŠA POPOVIĆ
KOSTA NIKOLIĆ

VOJISLAV
KOŠTUNICA
– JEDNA
KARIJERA

SADRŽAJ

REČ IZDAVAČA	9
VOJISLAV KOŠTUNICA - SKICA ZA PORTRET	11
PREDGOVOR	15
 DR NEBOJŠA POPOVIĆ	
DEO PRVI:	
U OPOZICIJI VLASTI ILI OPOZICIJI? (1992–2000)	
1. ZA JEDINSTVENO POLITIČKO DELOVANJE OPOZICIJE (1992)	21
2. ZA SAMOSTALNO POLITIČKO DELOVANJE (1993)	25
3. SRBIJA U SENCI DEJTONSKOG SPORAZUMA I BRIGE O "PREKODRINSKIM" SRBIMA (1994–1995)	33
4. "POSTDEJTONSKA" SRBIJA (JESEN 1995 – JESEN 1996)	43
5. "NA TRIBINAMA" POLITIČKE ARENE (GRAĐANSKI PROTESTI U ZIMU 1996/1997)	53
6. BOJKOT REPUBLIČKIH IZBORA U SRBIJI I "UČEŠĆE" NA REPUBLIČKIM IZBORIMA U CRNOJ GORI (1997)	58
7. UČEŠĆE U "KOSOVSKOM BOJU"(JANUAR 1998 – MART 1999)	62
8. BOMBARDOVANJE SRJ I "PROTIVAVIONSKA" SAOPŠTENJA (MART – JUN 1999)	68
9. "NEUTAMANJENA" SRBIJA (JUN – DECEMBAR 1999)	72
10. GODINA PROMENA (JANUAR – OKTOBAR 2000)	78
ZAKLJUČNA RAZMATRANJA	90

DR KOSTA NIKOLIĆ
DEO DRUGI:
NA VLASTI (2000–2005)

I. ODBRANA SLOBODANA MILOŠEVIĆA	101
"MILOŠEVIĆ JE, ŽALIM, PREDSEDNIK TE PARTIJE I ŠTA JA MOGU DA URADIM?!"	104
HAPŠENJE I EKSTRAĐICIJA SLOBODANA MILOŠEVIĆA	115
SAVETNICI I SARADNICI	126
II. PROTIV VLADE REPUBLIKE SRBIJE	136
RANA FAZA	137
UBISTVO MOMIRA GAVRILOVIĆA	144
POBUNA JEDINICE ZA SPECIJALNE OPERACIJE	157
"NEMA SILE, OSIM KOŠTUNICE, AKO ON NAREDI"	159
AFERA DELIMUSTAFIĆ	169
NEZAKONITO HAPŠENJE POTPREDSEDNIKA VLADE	172
SMENJIVANJE GENERALA PAVKOVIĆA	178
PLANIRANI UPAD U BIRO ZA KOMUNIKACIJE VLADE SRBIJE	181
PREDSEDNIČKI IZBORI 2002.	188
"LEG(I)ALIZAM"	209
"AKO ZORAN ĐINĐIĆ PREŽIVI, SRBIJA NEĆE"	214
UBISTVO PREMIJERA	226
"POKLONITI NEKOME JEDAN PIŠLJIVI MOBILNI TELEFON MALTENE JE KAO POKLONITI NEKOME BOKS CIGARETA"	236
III. ENIGMA HAG	253
"DEVETA RUPA NA SVIRALI"	253
"HAG NIJE NAŠ PRIORITET "	258
POD BUDNIM OKOM SPS-A	266
IV. PREMIJER MANJINSKE VLADE	288
"U SARADNJI SA SOCIJALISTIMA NE VIDIM NIKAKAV PROBLEM"	288
"OPAKA ATMOSFERA ZLA"	294
"OHRABRENJE U NOVOJ VLASTI"	297
NA VLASTI PO SVAKU CENU	305
LEGALISTI	306
AFERA "TOPČIDER"	307
"POLITIČKI KIŠOBRAN"	312
ODSTRANJIVANJE ZORANA DRAKULIĆA	318
SMENJIVANJE NEBOJŠE ČOVIĆA	320

TRGOVINA MANDATIMA	322
UDAR NA MOBTEL	326
EKONOMSKE AFERE	327
PRIVATIZACIJA "KNJAZA MILOŠA"	327
AFERE U VOJSCI SRBIJE I CRNE GORE	329
KOSOVSKE ČVOR	332
MEDIJI	336
"MARKOVA SLOBODA – DRŽAVNI INTERES"	340
SMRT SLOBODANA MILOŠEVIĆA	343
"VERUJEM DA ĆE REFERENDUM U CRNOJ GORI PROPASTI"	348
V. TEHNOLOGIJA VLASTI VOJISLAVA KOŠTUNICE	354
VI. IZJAVE VOJISLAVA KOŠTUNICE	365
O UDRUŽENOM DELOVANJU OPOZICIJE 1992-2000.	365
VII. SAVREMENICI O VOJISLAVU KOŠTUNICI	417
1. DANICA DRAŠKOVIĆ, ŠUMADINAC IZ NEVESINJA	418
2. SLOBODAN INIĆ, DEMOKRATA NA VELIKOSRPSKI NAČIN	422
3. SLOBODAN VUČETIĆ, PODANICI HOĆE VOĐU	429
4. RAJKO MAKSIMOVIĆ, KATARZA NIJE TRGOVINA	
OTVORENO PISMO PREDSEDNIKU SRJ DR VOJISLAVU KOŠTUNICI	430
5. MILAN ST. PROTIĆ, KOŠTUNICA JE SRPSKI TUĐMAN	432
6. LJUBIŠA OBRADOVIĆ, LEGALIZAM BEZ GRANICA	433
7. PREDRAG MARKOVIĆ, HAJKA NA STRUČNJAKE	436
8. MLAĐAN DINKIĆ, KOŠTUNICA NIJE DEMOKRATSKI KANDIDAT	436
9. DUŠAN KOVAČEVIĆ, ON JE PRONALAZAČ MAŠINE	
ZA PRANJE KOMUNISTA	437
10. VLADAN BATIĆ, VOJISLAV KOŠTUNICA – JEDNA KARIJERA	437
11. PREDRAG STOJANOVIĆ, VOJISLAV KOŠTUNICA – MRZOVOLJNI INADŽIJA	
ILI AUTENTIČNI SRPSKI MAKIJAVELI	449
VIII. DOKUMENTA	457
UMESTO POGOVORA	
PROF. DR NIKOLA SAMARDŽIĆ, "DEMOKRATIJA PUŠTENI S LANCI"	485
REGISTAR LIČNIH IMENA	491
BELEŠKA O AUTORIMA	498

REČ IZDAVAČA

Povodom pokretanja edicije Javni dosije – protiv zaborava u prvoj sveci izdavač je kao razlog za pokretanje edicije, između ostalog, naveo: “Srbiji je potrebno sećanje. Dogodilo se toliko ružnih stvari da je normalno da sećanja počinju da blede i da se u naša sećanja sve češće nezvano ubacuju tuđe intervencije i interpretacije. Srbiji je potrebna normalnost, a ona se ne može dostići ukoliko se javno i glasno ne kaže ko je ko. **Zato je potrebno samo da učinimo mali napor i povratimo sećanje bar na ono sto je učinjeno javno, na ono što je javno rečeno i na ono od čega se nikad nismo ogradili. S nadom da se i to u međuvremenu ne proglasi tajnom**”.

Ovom obrazloženju izdavač zapravo nema šta da doda, osim da objasni zašto je izbor pao baš na Vojislava Koštunicu.

Nekadašnji simbol petooktobarskih demokratskih promena, državnik godine (East-West Institut – USA 2001), miljenik Evropske unije i najomiljeniji srpski političar (prema svim istraživanjima javnog mnjenja krajem 2000. godine imao je podršku više od 80% građana), sada je premijer manjinske vlade koju podržavaju Miloševići socijalisti, šef stranke koja je na ivici cenzusa, zlovoljni političar koji nerado komunicira sa građanima i čovek koji je izjednačio ponašanje odbeglog haškog optuženika Ratka Mladića i politiku Evropsku Unije.

Šta se dogodilo sa njim? Da li se promenio Vojislav Koštunica ili smo se promenili mi? Da li smo 5. oktobra toliko želeli da Milošević ode da smo potisnuli i zaboravili ko je i za šta se još od početka devedesetih godina 20. veka zalagao Vojislav Koštunica i kasnije njegova stranka, ili smo tek sada i naknadno, a posle ubistva premijera Zoranh

Djindjića, shvatili pogubnost njegove autistične politike legalizma i kontinuiteta sa Miloševićevim režimom?

Naravno, suštinsko pitanje jeste da li je Vojislav Koštunica pragmatični političar koji ne bira sredstva da ostane na vlasti, političar koji uporno odbija da dekriminalizuje državu u ime legalizma zla, ili je političar koji je unazadio Srbiju iz slepe vere u čistoću svoje ideološke pozicije. Uz ogradu da će generacijama koje dolaze motivacija Vojislava Koštunice za unazađivanje i dodatnu kriminalizaciju Srbije verovatno biti sasvim nebitno pitanje zbog posledica koje će oni na svojim leđima nositi, ipak smo dužni da učinimo još jedan napor protiv zaborava.

VOJISLAV KOŠTUNICA

- SKICA ZA PORTRET

Vojislav Koštunica je rođen 24. marta 1944. godine u Beogradu. Otac Jovan bio je advokat i sudija. Koštuničina porodica potiče iz nevesinjskog kraja u istočnoj Hercegovini, a staro porodično prezime bilo je Damjanović. Ne može se precizno utvrditi kada su se preci Vojislava Koštunice doselili u Koštuniće, selo na obroncima planine Suvobor u zapadnoj Srbiji, ni kada je prezime Damjanović promenjeno u Koštunica. Takođe, ne mogu precizno da se utvrde ni razlozi za promenu prezimena. Prema tvrdnjama pojedinih savremenika ove porodice, to je urađeno jer je otac Vojislava Koštunice bio sudija u političkim procesima u režimu Josipa Broza.

Vojislav Koštunica je završio Drugu beogradsku gimnaziju. Diplomirao je (27. juna 1966) na Pravnom fakultetu u Beogradu, gde je i magistrirao (januara 1970) na temu *Teorija i praksa jugoslovenskog ustavnog sudstva* i doktorirao (11. decembra 1974) na temu *Institucionalizovana opozicija u političkom sistemu kapitalizma*. Za asistenta na ovom fakultetu izabran je 1970. godine, a 1974. godine, u vreme političkih promena na Univerzitetu, morao je da napusti fakultet, zbog podrške profesoru Mihailu Đuriću. Znatno kasnije (1989) odbio je ponudu da se kao profesor vrati na Pravni fakultet.

Vojsku je služio u Bihaću i Gospiću. Oženio se Zoricom Radović, čiji je otac, kao sudija, bio dugogodišnji član Vrhovnog suda SFRJ.

Od 1974. godine Koštunica je radio u Institutu društvenih nauka, a od 1981. godine u Institutu za filozofiju i društvenu teoriju. U naučno zvanje viši naučni saradnik izabran je 9. februara 1984. godine. Referat su potpisali dr Ljubomir Tadić, dr Nebojša Popov i dr Vladimir

B. Marković

Goati. Objavljivao je radove iz oblasti ustavnog prava, političke teorije i filozofije. Bio je i član srpskog PEN centra. U izdanju Instituta za filozofiju i društvenu teoriju (1978) objavio je, u koautorstvu sa Ratkom Markovićem, monografiju *Samoupravno odlučivanje u društvenim delatnostima. Teorijski i praktični problemi*.

Zanimljivo je da se ovaj bibliografski podatak ne navodi u službenoj biografiji Vojislava Koštunice. Ratko Marković je kasnije postao istaknuti funkcioner Socijalističke partije Srbije i pisac ustava iz 1990. godine. Isti je slučaj i sa monografijom *Ustanove društvenih službi u sistemu komunalne samouprave*, koju je Vojislav Koštunica napisao u koautorstvu sa Momčilom Dimitrijevićem i Milošem Mijalkovićem. Najznačajnija njegova monografija jeste *Stranački pluralizam ili monizam* (1983), koju je napisao u koautorstvu sa Kostom Čavoškim.

Sredinom 80-ih godina 20. veka bio je angažovan na zaštiti ljudskih prava u Odboru za odbranu slobode misli i izražavanja. U ovom pe-

riodu, Koštunica je bio i recenzent knjige *Vrijeme preispitivanja*, koju je 1986. godine objavio – Vojislav Šešelj. Ni ovaj podatak se ne može naći u službenoj biografiji Vojislava Koštunice. U ovoj knjizi Šešelj je objavio svoje prethodne radove, uglavnom članke iz periodičnih publikacija i izlaganja sa naučnih skupova, i to u periodu do 1983. godine, odnosno u vremenu kada, bar formalno, nije bio disident u poretku jugoslovenskog samoupravnog socijalizma.

Za savremenu analizu onovremenih zbivanja može biti zanimljiv predmet radova čiji je recenzent bio Vojislav Koštunica. Evo nekih od naslova: *Relevantnost Marksove misli za savremenu društvenu teoriju i praksu; O teorijskoj zasnovanosti diferenciranja marksističkog i građanskog pristupa problematici zaštite čovjekove sredine; Ekološki problemi u ravni civilizacijske krize čovječanstva, Ideološki orijentiri i politički interesi birokratije kao stimulatori dezintegracionih procesa u jugoslovenskom društvu; Kriza vaspitnoobrazovnog sistema i njene reprkusije na društveni položaj omladine; Anarhizam i marksizam.*

Vojislav Koštunica je jedan od osnivača Demokratske stranke i sve do 1992. godine bio je njen potpredsednik. Zanimljivo je da je prilikom izbora za predsednika DS-a (septembra 1990) podržao Dragoljuba Mićunovića, iako je drugi kandidat bio Kosta Čavoški, sa kojim je Koštunica bio u kumovskoj vezi. Samo dve godine kasnije, Koštunica je, međutim, okrenuo leđa Mićunoviću i izazvao raskol u stranci, pod izgovorom udruživanja opozicije.

Da je u pitanju bio samo taktički manevar kako bi iskazao svoje liderske ambicije, postalo je jasno već za vreme Vidovdanskog sabora, koji je protekao bez značajnijeg Koštuničinog angažmana. Ideja o DEPOS-u brzo je napustila Vojislava Koštunicu. Već početkom 1993. godine bilo je jasno da će se DSS povući iz ovog pokreta.

VOJISLAV ŠEŠELJ – LIDERU SRPSKIH RADIKALA,
HAŠKOM OPTUŽENIKU ZA RATNE ZLOČINE
VOJISLAV KOŠTUNICA JE BIO RECENZENT.

Od 26. jula 1992. godine Vojislav Koštunica je neprekidno predsjednik Demokratske stranke Srbije. Narodni poslanik u Skupštini Srbije bio je od 1990. do 1997. godine. Ni po čemu se nije isticao kao poslanik, osim po uopštenim kritikama komunističkog poretka i strogo načelnim primedbama na račun režima Slobodana Miloševića.

Od 1993. godine, u političkom nastupu Vojislava Koštunice počinje da dominira nacionalna retorika, što mu je obezbedilo veliku zastupljenost u režimskim medijima. Malo se pojavljivao u javnosti i zadovoljavao se komunikacijom putem saopštenja. To mu je donelo etiketu "salonskog političara" koji nije imao smisla za praktičan politički život. Kritičari su ga optuživali da se bavio "epistolarnom književnošću", adresiranom na "ovoga" ili "onoga". Zanimljivo je i da je Koštunica, slučajno ili ne, izbegavao da učestvuje u protestima protiv režima Slobodana Miloševića. Karakterističan je slučaj njegovog bojkota građanskih protesta u zimu 1996/1997. godine.

Na predsedničkim izborima održanim 24. septembra 2000. godine izabran je za predsednika SR Jugoslavije. Od 3. marta 2004. godine predsednik je Vlade Republike Srbije.

PREDGOVOR

U društvima male civilizacijske razvijenosti, sa niskom opštom kulturom i oskudnom naučnom tradicijom, sa malim potrebama za stručnošću i bez iskrenih zahteva za znanjem, istoriografija se oduvek doživljava kao deo pristrasne stvarnosti, utopljena u svoju okolinu. Neuko okruženje, zaostali slojevi i neemancipovane grupe žele da u profesionalnom istoričaru vide ideologa, odnosno prvosveštenika nacije, države ili klase. Takvo društveno okruženje istoričara prihvata samo kao transmisiju napred određenih tvrdnji i političkih zadataka, podstičući rad koji je mešavina nauke i propagande.

U poslednjoj deceniji 20. veka izvršeno je nasilje politike nad istorijom, ali i nasilje istorije nad politikom. Na jednoj strani, zloupotrebljena je istorija u propagandno-političke svrhe, dok se, na drugoj strani, na nacionalistički zov politike odazvao se veliki broj srpskih intelektualaca. Mnogi od njih bili su i duhovni inspiratori politike Slobodana Miloševića, ali i drugih političara koji su sledili taj koncept. Svi su tumačili istoriju: i književnici, i pesnici, i novinari, i generali, i političari. Svi oni su bili “veliki znalci” prošlosti svoga naroda i svi su se utrkiivali u izricanju crno-belih kvalifikacija, ulepšavanju sopstvene istorije i nudi stereotipnih slika o istorijskom pravu svoga naroda nad drugim. Tako je stvarana atmosfera nacionalne moći bez pokrića.

Negativan uticaj koji je takva predstava o srpskoj prošlosti izvršila na političku i društvenu svest, nije mimoišao ni Vojislava Koštunica. On se veoma lako uklopio u takav milje svojim političkim konceptom, koji je dosledno razvijao i poštovao u periodu do 2000. godine, a zatim i u vremenu kada je postao najpre predsednik Savezne Republi-

ke Jugoslavije, a onda i predsednik Vlade Republike Srbije. To se posebno odnosi na njegove stavove o nacionalnoj politici srpskog naroda u vremenu raspada nekadašnje zajedničke domovine, kao i na politiku prema Zapadu u ukupnom posmatranom periodu (od 1992. do 2005). Iako je Srbija bila bez ijedne međunarodne tačke oslonca, Koštunica je sledio mitomansku svest koja je govorila isključivim jezikom, a baratala uprošćenim i neistoričnim predstavama koje su potom svoje mesto dobijale i u praktičnoj politici.

Da bi srpsko društvo postalo savremeno i da bi se oslobodilo okova prošlosti, ono mora da stvori pretpostavke za građenje opšte kulture, koja će koristiti potpunijem sagledavanju i tačnijem razumevanju sve složenijeg sveta. Moderna historiografija se razumom suprotstavlja emocijama. Ona širi pouzdano znanje o prošlosti sa ciljem da se izgradi odgovarajuća kultura kao preduslov za poboljšanje života, nasuprot podsticanju mržnje naspram drugoga (drugih).

Istorijsko saznanje je itekako potrebno za razumevanje, objašnjenje i tačno tretiranje pojedinih fenomena u sadašnjosti, na taj način što otkriva njihove istorijske uzroke i razvoj. Racionalna istorijska svest važna je dopuna uslova za humanističku emancipaciju. Istorijske činjenice samo izuzetno koriste dnevnoj politici, a u slučajevima kada se politika pravi na osnovu njih, u pitanju je gotovo redovno zloupotreba. Posledice zloupotreba predstava o prošlosti koje su se odvijale u poslednjoj deceniji prošlog veka i koje su na retrogradan način ponovo oživele, više su nego očigledne. Pomoću mitskih predstava nacije su fanatizovane i gurane u sukobe jedne protiv drugih, često iz uverenja da su upravo one nosioci "progresu, konačnog dobra, istinske vere" ili predodređene rasom, društvenim odnosima ili providenjem. Sugerisana je predstava da su čitavi narodi, na primer, "večni paćenici", da su fatalno opkoljeni "zlim neprijateljima", da protiv njih deluju dugovečna i neiskorenjiva istorijska središta i da su stalna meta zavereničkih centara.

Istoričar nije sudija. Njegov naučni zadatak jeste da otkrije sadržaj, formu i nosioce određenih procesa i posebno intenzitet njihovih ispoljavanja. Istoričar mora da odgovori na duhovno nasilje vladajuće elite nad istorijskom naukom i njenom instrumentalizacijom zarad trenutnih ciljeva. On mora da se izbori protiv zloupotrebe nauke i manipulacija prošlošću sopstvenog naroda. Nasuprot mitskim predstavama koje proizvode narcističku ljubav za svoju naciju a mržnju prema

drugo, nauka mora da ponudi ono što je veoma jednostavno, a teško ostvarljivo u narodu koji je opsednut nacionalnim romantizmom – istinu.

Knjiga koja je pred čitaocima nije istorija, već prilog za istoriju i neka dublja i znatno ozbiljnija sagledavanja najnovijih političkih procesa u Srbiji. Takođe, ova knjiga nema pretenziju da predstavlja potpunu biografiju Vojislava Koštunice, niti zadire u domen tzv. tajne istorije. Ona predstavlja naš doprinos da se, na osnovu raspoloživih javnih izvora, označe neki osnovni politički stavovi i pogledi aktuelnog premijera Srbije.

Politička filozofija i praksa Vojislava Koštunice ispitivana je u periodu od 1992. godine, kada je obrazovao sopstvenu političku stranku čiji je predsednik do danas, odnosno od vremena kada njegovi politički stavovi i potezi nose u sebi “najviši stepen autonomnosti”, ispoljavanja sopstvenog političkog bića. Sliku o njegovim političkim pogledima u osnovnom tekstu ove knjige nastojali smo pretežno da prikazemo javno iskazanim rečima, objavljivanim, a nedemantovanim, u pisanim i elektronskim medijima. Upotrebu reči drugih savremenika pokušali smo da svedemo na najmanju meru, odnosno na nivo koji je bio neophodan za neke osnovne rekonstrukcije. Dakle, osnovna namera nam je bila da “glavni junak” sam govori o svom vremenu i svojim političkim pogledima i preduzetništvima.

Knjiga ima dva osnovna dela koji prate političku karijeru Vojislava Koštunice. Prelomnica je, svakako, 2000. godina, kada je izabran za predsednika SRJ i od kada je “čovek vlasti”. U ovom periodu, koji se proteže do kraja 2005. godine, uočljiva su takođe dva podnivoa: prvi je vezan za njegovu funkciju predsednika savezne države, a drugi za položaj premijera manjinske republičke vlade. Najvažniji tematski okviri koje smo pratili tiču se zaštite nasleđa iz epohe Slobodana Miloševića, Koštuničinog odnosa prema vladi Zorana Đinđića, politike prema Tribunalu u Hagu i tzv. tehnologije vlasti.

U analizi ovog perioda izuzetno komplikovan proces predstavljala je rekonstrukcija pojedinih događaja i procesa. U nedostatku primarnih istorijskih izvora, oslonili smo se na ono što nam je stajalo na raspolaganju – javni izvori iz medijske sfere, kao i memoarski iskazi pojedinih savremenika. Trudili smo se da “govor izvora” bude dominantan, posebno u situacijama kada su postojali protivrečni iskazi i svedočenja o istom događaju. Nastojali smo da događaje prikazemo onako

kako su se zaista odigrali, da objasnimo šta su pojedini akteri o njima mislili i zašto su u tome učestvovali.

Svesni smo da će najzastupljenija primedba na ovakvu vrstu rada biti ona o dnevno-političkom angažmanu autora. Ali, jači od toga bio je istraživački izazov da o istoriji koja traje ponudimo pokušaj udaljavanja od političke svakodnevice i senzacionalističke interpretacije prošlosti.

Posle izgubljenog 20. veka, provedenog pod dominacijom kolektivnih ideologija, posle decenije ratova, izolacije ali i samoizolacije, uništavanja i samouništavanja, pitanje koje se samo po sebi nameće jeste: da li je srpsko društvo spremno da na pravi način sagleda tragediju kroz koju je prošlo i prolazi u poslednjih 15 godina? Čini nam se da još uvek nije. Srbija već dva veka neprestano pokušava da "stigne" Evropu i bori se sa sopstvenim otporima modernizacijskim procesima, a politički i istorijski koncept Vojislava Koštunice napravio je još jedan diskontinuitet sa racionalnim pristupom politici i istoriji, koji je započet promenama iz 2000. godine, i to u njegovoj ranoj fazi, dok praktično još nije ni zaživeo. U Srbiji je u poslednje dve godine ponovo na delu sklonost da se ne "priča o glavnoj temi", da se zaobilaze glavni tokovi, da se prokazuju oni koji ukazuju na probleme, a ne oni koji ih stvaraju. Ponovo je na delu priča o "dobrim" i "lošim" Srbima, o "braniocima" i "izdajnicima" srpstva, o "nacionalnoj sramoti" i "nacionalnom ponosu".

Srpsko društvo još uvek pokazuje da nije spremno da se suoči sa svim svojim strahovima i da racionalno progovori o sebi, da povede unutrašnji dijalog i da dođe, u meri u kojoj je to moguće, do tačnih odgovora na brojna pitanja. Još uvek nema ni snage ni volje da se otvore suštinske teme. Da li smo i koliko mi u tome uspeli, prosudiće čitaoci.

Jun, 2006.

Beograd

Autori

DR NEBOJŠA A. POPOVIĆ

DEO PRVI:

**U OPOZICIJI VLASTI
ILI OPOZICIJI?
(1992–2000)**

1. ZA JEDINSTVENO POLITIČKO DELOVANJE OPOZICIJE (1992)

Vojislav Koštunica, dotadašnji potpredsednik Demokratske stranke, godine 1992. započinje svoju samostalnu, leadersku političku karijeru, predvodeći jedno krilo ove stranke i izdvajajući ga u zasebnu Demokratsku stranku Srbije (DSS).

PERIOD KADA JE VOJISLAV KOŠTUNICA ZASTUPAO IDEJU O UDRUŽENOJ OPOZICIJI. KONFERENCIJA ZA ŠTAMPU 9. SEPTEMBAR 1991.

Vojislav Koštunica je obrazložio razloge za izdvajanje i političko pozicioniranje nasuprot izvornoj Demokratskoj stranci (DS) i njenom lideru dr Dragoljubu Mićunoviću. Demokratskoj stranci je zamerio da se zalaže *“za postupni put promene sistema, učešćem u sistemu”*. Nazivajući ovaj put – *“marš kroz institucije”*, što je značilo prilagođavanje institucijama ili prilagođavanje kroz institucije, ukazivao je na to da *“u tom prilagođavanju uvek postoji opasnost da se prilagodite toliko da razlika između vas i institucija potpuno iščezne i da vas ono što je već jače od vas jednostavno proguta.”* Ovom evolutivnom putu Koštunica je pretpostavljao ideju demokratske revolucije, tada već ostvarenu u nekoliko zemalja istočne Evrope. Zalagao se da se ta *“revolucija odvija mirnim putem i mirnim sredstvima”*.¹

Izdvajanje Koštuničinog krila DS-a izvršeno je u atmosferi nepodeljenog mišljenja u *“ofanzivnijem”* delu antirežimskog političkog fronta da je ozbiljniji otpor Miloševiću uslovljen objedinjenim delovanjem opozicionih političkih stranaka. Formalno, DSS nastaje 26. jula 1992. godine, neposredno po okončanju *“Vidovdanskoeg sabora”*, do tada najmasovnijeg i najdugotrajnijeg uličnog protesta, koji je organizovao Demokratski pokret Srbije (DEPOS). Taj pokret je bio je bio prvi or-

UVOD U OSNIVANJE SAMOSTALNE STRANKE: DEMOKRATE ZA DEPOS (13. JUN 1992). VREMENOM SU SVE LIČNOSTI SA FOTOGRAFIJE NAPUSTILE DSS.

¹ “Duga”, 17–31. decembar 1992.

² “NIN”, 3. april 1992.

ganizovani oblik zajedničkog delovanja više opozicionih političkih stranaka i istaknutih pojedinaca. U ovom periodu Koštunica je snažno branio ideju ujedinjene opozicije: *“Model sa udruženom opozicijom jedna je od neophodnih pretpostavki za demokratske promene”*.²

Stvaranje DEPOS-a objašnjavao je i opravdavao sledećim rečima: *“To objedinjavanje je i više od toga – ono ima cilj da zajedničkim snagama, angažovanjem, energijom svih demokratskih snaga u Srbiji uspostavi nešto oko čega nipošto spora ne može biti – a to je: demokratski poredak u Srbiji (...) Ovo nije obična koalicija stranaka, ovo više nije jedan od nebrojenih dosadašnjih oblika udruživanja opozicionih stranaka u Srbiji, ovo je nešto mnogo šire, jače i sadašnjem političkom trenutku Srbije primerenije”*.³

Smatrao je da je DEPOS potreban model udružene opozicije, jer predstavlja jedinu političku organizaciju građanskog otpora: *“Drugi punktovi otpora su mali, rasuti, neorganizovani. Živećemo još u društvu u kome će carevati političko nasilje, novi oblici političkog terora nastali iz amalgama Miloševićeve i Šešeljeve stranke. Bez obzira na cenu, treba stvoriti stožer okupljanja koji bi se tome suprotstavio”*.⁴ Dakle, jednu od dve, tada vodeće opozicione parlamentarne stranke – DS, podelio je zarad ideje o zajedničkom političkom delovanju sa drugom – Srpskim pokretom obnove – a u okviru političke koalicije DEPOS.

U jesen 1992. godine, na insistiranje Srpskog pokreta obnove (SPO), Politički savet DEPOS-a, sa samo jednim glasom više, doneo je odluku da se izađe na izbore. I DSS zatim donosi odluku o izlasku na decembarske izbore 1992. godine, zahvaljujući jednom glasom više na sednici Glavnog odbora stranke. Taj odlučujući glas upravo je bio glas njenog predsednika. Sednica Glavnog odbora DSS-a održana je 19. novembra 1992. godine u Beogradu. Posle četvoročasovne rasprave, iza zatvorenih vrata, pristupilo se glasanju. Glasalo je 119 članova Glavnog odbora. Od tog broja, za izlazak na izbore izjasnilo se 59 članova, protiv je bilo 57, dok su tri glasa bila uzdržana, među kojima je bio i glas predsednika stranke. Vojislav Koštunica je zatim izmenio svoju odluku i javno se izjasnio za izlazak na izbore, čime je doneo 60-i glas, neophodan sa većinsku odluku.⁵

Članovi Glavnog odbora i ostali članovi stranke koji su bili protiv izlaska na ove izbore sećali su se reči koje je izgovorio njihov pred-

³ “Duga”, 6–20. jun 1992.

⁴ “NIN”, 29. januar 1993.

⁵ “Politika”, 20. novembar 1992; “Vreme”, 23. novembar 1992.

sednik u jednom od svojih prvih intervjuua po osnivanju stranke, avgusta te godine: *“Opozicija pod nenormalnim uslovima ne može izaći na izbore”*.⁶ Na istom mestu izrazio je svoju političku procenu: *“Ne mogu da zamislim da bi bili valjani neki novi novembarski ili decembarski izbori u kojima ovi bitni demokratski standardi ne bi bili ispunjeni i da bi ti izbori bili priznati kao demokratski valjani. To je važan, možda presudan adut opozicije”*.⁷ Još samo nedelju dana pred pomenutu sednicu Glavnog odbora DSS-a, njen predsednik je javno izjavljivao: *“Izbori da, ali pod sadašnjim uslovima ne”*.⁸

Nedelju dana posle izbora izneo je ocenu: *“Nesumnjivo je da je u izbornim uslovima nešto promenjeno – ali na gore! Izborni uslovi decembra 1992. gori su nego što su bili decembra 1990. godine”*.⁹ U odbrani svog “nanknadnog” glasanja za izlazak na izbore, navodio je da se opredeljivao između “dva zla”, ocenivši da je izlazak na izbore *“najmanje zlo”*.¹⁰ Vredno je pomena i viđenje Vojislava Koštunice o posledicama ovakvog glasanja na odnose unutar stranke. Uprkos oštroj podeljenosti Glavnog odbora na dva brojno gotovo podjednaka tabora, u vezi sa ključnim pitanjem izlaska na izbore, on je ocenio da *“podela članova Odbora koja je tim povodom nastala, nije posebno značajna”*.¹¹

IAKO JE RAZBIO DEMOKRATSKU STRANKU ZBOG DEPOS-A, KOŠTUNICA NIJE AKTIVNIJE UČESTVOVAO NA VIDOVDANSKOM SABORU 1992.

⁶ “Vreme”, 3. avgust 1992.

⁷ Isto.

⁸ “Politika”, 12. novembar 1992.

⁹ “Duga”, 17–31. decembar 1992.

¹⁰ Isto.

¹¹ “Politika”, 26. novembar 1992.

Za “utehu” krilu stranke koje se protivilo izlasku na izbore, predsednik DSS-a bio je nosilac izborne liste DEPOSA-a u većem broju izbornih jedinica (u šest od devet). Na listi za Beograd bio je prvi, a za njim su sledili kandidati od imena i dela – Mladen Srbinović, Borislav Mihajlović-Mihiz, Breda Kalef, Ljubomir Simović, Ivan Antić i drugi. Na izborima u godinama koje su sledile, Vojislav Koštunica je i dalje ostajao na prvom mestu izbornih lista, ali su se iza njega nizala lica, uglavnom “neopterećena” imenom i delom.

Na izborima za republički parlament, održanim 19. decembra 1992. godine, od ukupno 250 poslaničkih mesta, Socijalistička partija Srbije (SPS) osvojila je 101, Srpska radikalna stranka (SRS) 73, a koalicija DEPOS 49 mandata, dok su ostale stranke i koalicije osvojile po jednocifren broj mandata. U okviru koalicije DEPOS, DSS-u je pripalo 18 poslaničkih mesta.

Rezultati izbora pokazivali su da je neophodna saradnja najmanje dve političke stranke, odnosno koalicije. U prvim postizbornim kalkulacijama pominjana je i mogućnost saradnje SPS-a i DEPOS-a radi formiranja vlade. O ovoj mogućnosti odmah posle izbora izjasnio se i Vojislav Koštunica: “U pravljenju vladavinske kombinacije u Srbiji moguća je saradnja DEPOS-a i SPS-a, ali uz niz uslova. Sa idejom o pravljenju vladavinske kombinacije sa DEPOS-om prvi (bi) morali u javnost da izađu socijalisti”.¹² U istoj izjavi, datoj 29. decembra 1992. godine na konferenciji za štampu, Koštunica je izneo mišljenje da “i u SPS-u ima razložnih ljudi”, kao i ocenu da je SPS “moderna fabrika”.¹³

2. ZA SAMOSTALNO POLITIČKO DELOVANJE (1993)

O potrebi zajedničkog delovanja opozicije Koštunica je ubrzo promenio mišljenje. Već početkom aprila 1993. godine govorio je kako je DEPOS izgubio svoj smisao: “Već mi je teško da odgovaram na sva ta pitanja o DEPOSU-u. Ne znam zašto se toliko pažnje posvećuje njemu. Mislim da se u tome preteruje”.¹⁴ Svoju rezervisanost Koštunica je objašnjavao sporenjima koja su se pojavila još uoči izbora u decembru 1992. godine. Osim toga, Koštunici su smetale i rasprave o podeli poslaničkih mandata, mada je njegova stranka tada dobila više mandata (18) nego što će ih

¹² “Politika”, 30. decembar 1992.

¹³ Isto.

DOK JE JOŠ VEROVAO U DEPOS: KONFERENCIJA ZA ŠTAMPU - VUK DRAŠKOVIĆ, VLADETA JANKOVIĆ I KOŠTUNICA (7. NOVEMBAR 1992)

ikada dobiti kada sama bude izlazila na izbore u vreme vladavine Miloševića.

U junu 1993. godine smenjen je predsednik SRJ Dobrica Ćosić, udruženim snagama socijalista i radikala. Ćosićevo smenjivanje Koštunica je komentarisao: "Došao je na položaj bez izbora i voljom socijalista i radikala. Tom istom voljom-samovoljom on i odlazi. Ćosić je imao priliku da ode na bolji, dostojanstveniji način da je izvukao konsekvence iz decembarskih izbornih rezultata. Uostalom, i sam je govorio da će se povući ako na izborima pobeđe nedemokratske snage. Tako je govorio, ali tako nije postupio".¹⁵

Političko "osamostaljivanje" DSS-a i njenog predsednika od ostatka opozicije, vremenski se podudaralo sa jednom novom pojavom u njihovoj politici. Te 1993. godine, Demokratska stranka Srbije počela je sve više da usmerava pogled preko Drine i "nacionalno" je postajalo sve uočljivije u njenoj retorici, kao i kod njenog predsednika. Već u januaru, u okviru diskusije o ustavnim principima Bosne i Hercegovine, Vojislav Koštunica je nagovestio svoje viđenje budućeg državnog okvira srpskog naroda: "Postavljanjem carina na Drini dovode se u pitanje i nastojanja mnogih naraštaja srpskog naroda da sa obe strane Drine žive zajedno".¹⁶

¹⁴ "NIN", 9. april 1993.

¹⁵ "NIN", 4. jun 1993. U vreme ove smene, Koštunica je govorio da jedinstvo opozicije više nije tako važno i da je na njemu trebalo "insistirati u prošlom vremenu".

¹⁶ "NIN", 15. januar 1993.

U intervjuu datom nedeljniku "NIN", juna 1993. godine, izneo je svoje viđenje rešenja pitanja Bosne: "Rešenje dostižno u ovom trenutku svodi se na tri cilja. Prvo, uspostavljanje stabilnog mira. Drugo, uspostavljanje teritorijalnog kontinuiteta srpskih provincija u Bosni. Treće, uspostavljanje jedinstvenog političkog subjektiviteta srpskog naroda u Bosni". Na istom mestu izneo je svoju nadu da će "možda sazreti uverenje da je podela Bosne ne samo najjednostavnije, već i najbolje rešenje".¹⁷

Koštunica je smatrao da se srpski narod 1993. godine nalazi "pred grdnom, velikim zadatkom da stvaramo nešto što treba da bude srpska nacionalna država", kao i da je "iluzija o nekom novom konglomeratu, više-nacionalnoj državi – pogubna".¹⁸ Ubrzo je "iscrtao" i buduće granice "srpske nacionalne" države: "Potencijalno, to je prostor Srbije, Crne Gore, Republike Srpske i Republike Srpske Krajine". To je potkrepio i stavom da se "naše nacionalno pitanje ne može rešavati na parče: do Drine i preko Drine".¹⁹

Krajem godine ukazao je da je nacionalna politika Vuka Draškovića (više građanska nego nacionalna) bila jedan od razloga za napuštanje ideje udružene opozicije. Savremenici su primećivali i da su Nikola Koljević i Biljana Plavšić intenzivno posećivali Koštunicu. On je tek demantovao njihovu učestalost izjavom da su ti kontakti "redi nego što se priča".²⁰ U jesen 1993. godine on je oštro reagovao povodom Rezolucije 871 Saveta bezbednosti UN, kojom se od Srbije tražilo priznavanje Hrvatske u avnojevskim granicama. Prema njegovoj oceni, rezolucija je bila rezultat toga što se "američkom tvrdom stavu priklonila čitava međunarodna zajednica".²¹

Uoči novih parlamentarnih izbora krajem 1993. godine, opoziciju javnost zbunilo je to što se Koštunica "lako" odlučio da izađe na izbore, i to samostalno, za razliku od prethodne godine kada je u poslednjem trenutku pristao da se DSS nađe na listi DEPOS-a, iako je to bio jedan od najvažnijih razloga za izdvajanje iz Demokratske stranke. Iako je priznao da su i ovoga puta izborni uslovi isti (nedemokratski), Koštunica je objašnjavao da su se znatno promenile socijalne prilike: "Onu vrstu razumevanja koju smo mogli steći 1992. godine zalaganjem za ravnopravni položaj u medijima, teško je postići danas kada pred praznim prodav-

¹⁷ "NIN", 4. jun 1993.

¹⁸ Isto.

¹⁹ "NIN", 26. novembar 1993.

²⁰ Isto.

²¹ "Politika", 7. oktobar 1993.

nicama stoje beskrajni redovi, kada su ljudi bukvalno na pragu gladi. Odlučili smo da izađemo na izbore pre svega iz moralnih obzira prema liku čoveka koji imamo pred sobom, kome je od svega ostala sirotinja i pravna nesigurnost”.²²

VOJISLAV KOŠTUNICA: "VEĆ MI JE TEŠKO DA ODGOVARAM NA SVA TA PITANJA O DEPOS-U".
KOD PATRIJRAHA PAVLA, MARTA 1993.

Odlučnost predsednika DSS da na izbore stranku izvede samostalno bila je u potpunom nesaglasju sa njegovim stavovima o potrebi zajedničkog nastupa opozicionih stranaka u političkoj borbi protiv režima koje je iznosio i u vremenu pred nastanak stranke čiji je lider postao. Aprila 1992. godine, u intervjuu "NIN"-u, Koštunica ukazuje na to da je još u "herojsko doba" delovanja opozicionih snaga bio u potpunosti svestan da je jedini efikasan način suprotstavljanja nedemokratskom režimu jedinstven nastup opozicije. Naime, komentarišući delovanje "Odbora za odbranu slobode misli i izražavanja", koji je delovao 80-ih godina prošlog veka, Koštunica izjavljuje: "Da su neki od vodećih ljudi u tom Odboru direktno podržali opozicione stranke kada su osnivane, ili neku njihovu koaliciju, onda bi i demokratski razvoj u Srbiji bio sasvim drugačiji. I u Srbiji bi, kao i u nekim drugim istočnoevropskim zemljama, postojala

²² "NIN", 26. novembar 1993.

udružena opozicija u pravom smislu te reči”.²³ Nešto kasnije, već kao predsednik DSS-a, u intervjuu istom časopisu, o istoj temi izjavljuje: “U tom pogledu, stvaranje DEPOS-a predstavlja značajnu promenu. **Lekcija koju je opozicija shvatila i naučila tokom ovog vremena jeste da preduslov uspešne borbe sa jednim autoritarnim poretkom jeste udruživanje opozicije**”.²⁴

U junu 1993. godine, kako je već pomenuto, nasuprot prethodnom, izneo je stav: “Na jedinstvu (opozicije) trebalo je insistirati u prošlom vremenu”.²⁵ Jedan od poslednjih “eksera u kovčeg DEPOS-a” zabio je izjavom datom neposredno po raspisivanju izbora 1993. godine: “Razlaz između dve stranke (DSS i SPO) koje su zapravo bile okosnica Demokratskog pokreta Srbije očigledan (je) i to po mnogim pitanjima. Znači, ako su razlike tako ozbiljne, onda je DEPOS prestao da postoji i on je završena epizoda za DSS. Svaki dalji razgovor o njemu je nepotreban”.²⁶

Neposredno po raspisivanju izbora, grupa opozicionih stranaka (SPO, Nova demokratija, Građanski savez i Srpska liberalna stranka) iznela je predlog o zajedničkoj izbornoj listi na kojoj bi, pored ovih pomenutih stranaka, bile zastupljene i DSS, DS, SSS i RDSV. Glavni odbor DSS-a je trebalo da odluči o mogućem učestvovanju na zajedničkim izbornim listama na sednici zakazanoj za 13. novembar. Međutim, predsednik stranke je već 3. novembra javno izneo svoje mišljenje da je **“stvaranje zajedničke izborne liste – besmislica”**.²⁷

Umesto zajedničke izborne liste opozicije, Koštunica je tog dana predložio da se sve “parlamentarne i vanparlamentarne stranke koje pripadaju demokratskoj opoziciji sporazumeju o međusobnim odnosima, saradnji i nenapadanju u predizbornoj kampanji”. Tog istog dana, međutim, DSS nije poslala svoje predstavnike ni na zajednički razgovor o uslovima medijskog predstavljanja.²⁸ Na sednici Glavnog odbora DSS-a, održanoj 13. novembra, odlučeno je da stranka izađe na izbore, i to samostalno.

Ovu odluku Koštunica je branio stavom da u “normalnim prilikama političke stranke ne idu na izbore u koalicijama”, pogotovu u proporcionalnom sistemu. U kojoj meri je ovaj argument bio opravdan, govori i Koštuničina lična ocena o “stepenu normalnosti” političkih prilika u Sr-

²³ “NIN”, 3. april 1992.

²⁴ “NIN”, 9. oktobar 1992.

²⁵ “NIN”, 4. jun 1993.

²⁶ “Politika”, 29. oktobar 1993.

²⁷ “Politika”, 4. novembar 1993.

²⁸ Isto.

biji u vremenu pre ovih izbora: "Mi ne živimo u normalnim političkim prilikama, mi nemamo regularni javni život; on tek treba da bude uspostavljen".²⁹ Pristalicama jedinstvenog nastupa opozicije Koštunica se još više zamerio objašnjenjem da je **"priča o koalicijama, bratstvu i jedinstvu opozicije u velikoj meri maslo režima i njegove policije"**.³⁰

Ukoliko ovo mišljenje uzmemo kao jednu premisu, a kao drugu njegovo mišljenje o predizbornim koalicijama izneto pred prethodne izbore (*"Ovde je neophodno ovu vrstu saveza praviti pre izbora. To je neophodno iz jednostavnog razloga što postoji jedan poredak koji je autoritaran po svojoj prirodi"*³¹), moglo bi da se zaključi da je, prema sopstvenom priznanju, Koštunica u jednom trenutku radio (ne)voljno za "režim i njegovu policiju".

U predizornoj kampanji, obilazeći mnoga mesta u Srbiji, predsednik DSS-a često je dolazio u priliku da odgovara na pitanja o tome zbog čega se DSS odlučio sa samostalno izađe na izbore, kada postojeći izborni sistem favorizuje režimske stranke – SPS i SRS. U Zrenjaninu, na predizornoj promociji održanoj 21. novembra, odgovarajući na jedno takvo pitanje, Vojislav Koštunica kaže: *"Izlazimo na naredne izbore, pre svega, zato da proverimo rejting naše stranke u narodu u ovom trenutku. Svi govore da treba načiniti koaliciju opozicionih stranaka pre izbora, a mi znamo da tu koaliciju treba napraviti posle izbora. To je svugde u demokratskom svetlu, pa tako će biti i kod nas"*.³² Dakle, prema rečima Vojislava Koštunice, njegov prvenstveni politički cilj bio je da se proverí rejting stranke, a ne da se ukloni ukloni aktuelni režim.

Koštunica nije isključio saradnju sa Srpskom radikalnom strankom *"na stvaranju što povoljnijih uslova za izbore, kao ni saradnju u glasanju u Skupštini"*.³³ Ovo je takođe zbunjivalo opozicioni deo Srbije, budući da je Koštunica i sam svojevremeno nazvao SRS *"instrumentalizovanom političkom strankom"*, koja je *"direktan proizvod, direktna tvorevina Socijalističke partije Slobodana Miloševića"*.³⁴

Demokratska stranka Srbije je očekivala da će na parlamentarnim izborima, održanim 19. decembra 1993. godine, dobiti između 20 i

²⁹ "NIN", 9. oktobar 1992.

³⁰ "NIN", 26. novembar 1993.

³¹ "NIN", 9. oktobar 1992.

³² "Politika", 22. novembar 1993.

³³ "NIN", 26. novembar 1993.

³⁴ "Duga", 17–31. decembar 1992.

25 poslaničkih mandata.³⁵ Na izborima je, međutim, osvojeno samo sedam mandata, a za DSS je ukupno glasalo 217 hiljada birača, što je opoziciona javnost doživela kao neuspeh i nepotrebno rasipanje glasova koji su se prelili SPS-u i SRS-u. Izborna matematika neumoljivo je potvrđivala ocenu o rasipanju glasova koje je izazvao samostalan izlazak DSS-a na izbore. Naime, iza jednog poslaničkog mandata DSS-a stajalo je 31 060 glasova birača, što je ujedno bio i “najskuplji” poslanički mandat u odnosu na poslaničke mandate drugih parlamentarnih stranaka. “Najjeftiniji” je bio poslanik SPS-a, sa svega 12 748 birača iza sebe.³⁶ U krajnjem računu, SPS koji je u biračkom telu dobio sedam puta više glasova od DSS-a, zahvaljujući izbornom sistemu, u parlamentu je dobio sedamnaest puta više poslaničkih mesta – 123.

U komentarima i analizama posle izbora isticano je da je Koštunica platio ceh za pokušaj bavljenja politikom na svoj način i da je tako ostao “usred ničega”. Takođe, sve se više sumnjalo “da mu je sa pravog mesta, na pravi način prodana priča da je dovoljno jak”, odnosno da samostalno može dobro da prođe na izborima.³⁷ Naime, ovakve procene o njegovoj političkoj snazi “upućivane” su mu i sa stranica režimske štampe. Tako je u uvodu intervjua sa predsednikom DSS-a, objavljenog u listu “Politika” pred izbore 13. oktobra 1993. godine, novinar zapisao: **“Pobednik sukoba socijalista i radikala mogao bi da bude dr Vojislav Koštunica. Autori ove prognoze svoj stav obrazlažu činjenicom da Demokratska stranka Srbije programski objedinjuje tri najjača aduta za srpsko biračko telo: nacionalni, demokratski i socijalni”**.³⁸

U analizi objavljenoj posle izbora u nedeljniku “Vreme” autor teksta je zapisao: “Najveću grešku je napravio kada je dopustio da postane krivac za neujedinjenje opozicije. Bio je odlična meta na mitinzima, a pri tom sam niti je umeo, niti hteo da se na sličan način brani. Nije uspeo da nadoknadi svoj osnovni nedostatak – nesposobnost komunikacije sa biračima. Čovek koji nema harizmu poput Draškovića ne sme da pravi mitinge”.³⁹

³⁵ “Vreme”, 13. decembar 1993.

³⁶ “Vreme”, 27. decembar 1993. – “Cena” mandata izražena preko broja glasova potrebnih za jedno poslaničko mesto: DSS – 31060; DZVM – 22491; DS – 17104; Depos – 15845; SRS – 15201; Koalicija PDP/DPA – 13610; SPS – 12748.

³⁷ Isto.

³⁸ “Politika”, 13. oktobar 1993.

³⁹ “Vreme”, 27. decembar 1993.

SRPSKA PRAVOSLAVNA CRKVA BILA JE JEDAN OD OSOLONACA NACIONALISTIČKE POLITIKE VOJISLAVA KOŠTUNICE.

Pred prvu sednicu Glavnog odbora DSS-a posle izbora, zakazanu za 9. januar 1994. godine, poznavao ci funkcionisanja parlamentarnog sistema u zemljama sa dugom parlamentarnom tradicijom, čiji je poštovalac bio i sam Koštunica, očekivali su nešto sasvim uobičajeno – da šef jedne parlamentarne stranke, nakon izbornog neuspeha (DSS je sa 18 pao na sedam poslanika), ponudi svoju ostavku nadležnom organu stranke. Koštunica, međutim, nije tako mislio. Na toj sednici on je izborne rezultate ocenio kao “veoma dobre”, jer je stranka pokazala da može samostalno da uđe u parlament!

U jednom kasnijem intervjuu, na pitanje novinara da li je jedna od mogućih prepreka ujedinjenju opozicije i sujeta opozicionih lidera Koštunica odgovara: *“Sigurno je deo sporova izazvan samim ličnostima. Nepojavljivanje novih (lidera) brine zbog pitanja kolika je spremnost među mladima da se u ovakav posao uključe, da se sasvim posvete stranačkim poslovima”*.⁴⁰

Ove reči izgovorio je lider političke stranke koji, ni u trenutku kada se to prirodno očekivalo – nakon izbornog poraza, nije postupio u maniru odgovornog predsednika stranke – nije ponudio svoju ostavku i time stvorio eventualnu mogućnost da neko “novi” preuzme lidersku, a time i pregovaračku poziciju i ulogu.

⁴⁰ “NIN”, 3. februar 1995.

3. SRBIJA U SENCI DEJTONSKOG SPORAZUMA I BRIGE O "PREKODRINSKIM" SRBIMA (1994–1995)

Posle ovih izbora, Vojislav Koštunica i stranka koju je predvodio bili su na udaru kritika da je njihov samostalni izlazak na izbore išao na ruku SPS-u. Optužbe i sumnjičenja stizala su do ocena da je DSS pod neposrednom kontrolom vladajućeg režima ili, u najmanju ruku, da se približio vladajućem SPS-u. Pojačana nacionalna retorika DSS-a i njenog lidera posebno je podsticala ovakva razmišljanja. Koštunica se našao u situaciji da odgovara na pitanja koja su, na posredan ili neposredan način, proisticala iz ovakvih nedoumica. Novinar "NIN"-a Luka Mičeta pitao ga je da li ima utisak da je dobar deo opozicionih političkih partija u Srbiji "proizvod političkog inženjeringa SPS-a". Koštunica je u odgovoru ostavio mogućnost da postoje i takvi uticaji i procenio da se oni sastoje u *"doslednom nastojanju Socijalističke partije Srbije da se opozicija pripitomi, a sam višestranački sistem time obesmisli"*.⁴¹

Usledilo je, potom, direktno pitanje: "U poslednje vreme mnogi su bili skloni da ustvrde da se DSS približava SPS-u. Smatrate li vi sebe lično i Demokratsku stranku Srbije pripitomljenom?" Odgovor je bio odrećan. Međutim, na pitanje novinara "koja je differentia specifica između SPS-a i Demokratske stranke Srbije?", Koštunica se osvrnuo na nekoliko opštih obeležja SPS-a, ne ulazeći u bilo kakvo poređenje, odnosno ne navodeći moguće razlike između dve pomenute političke stranke: *"Razlika je u tome što dosadašnje iskustvo socijalističke vladavine u Srbiji pokazuje predominantno nastojanje te partije da očuva vlast, da je očuva po svaku cenu, čime ugrožava i rešavanje nacionalnog pitanja i sprečava uspostavljanje demokratskog poretka u Srbiji. Svi postupci SPS usmereni su na to da se ni jedno ni drugo pitanje ne reši, već da se manipulacijom jednog i drugog pitanja zadrži postojeća vlast"*.⁴² Iz odgovora se, nasuprot tome, moglo da zaključi da Koštunica daje prednost rešavanju nacionalnog pred rešavanjem demokratskog pitanja.

Razliku između SPS-a i DSS-a Koštunica je ipak ocrtao u kasnijem toku razgovora, u odgovoru na jedno drugo pitanje. Ocenjujući da SPS ima "pravo autorstva" na "jednu od utopističkih ideja" – "Svi Srbi u jednoj državi", novinar "NIN"-a je od sagovornika dobio, za njega, neočekivan odgovor: *"Ideja o tome da bi svi Srbi trebalo da žive u jednoj dr-*

⁴¹ "NIN", 8. april 1994.

⁴² Isto.

žavi je stara ideja. Nije strana našoj partiji. Možda bi je trebalo samo bolje definisati kao ideju da svi Srbi treba da žive u srpskoj državi, a to su, onda, već dva različita stava”.⁴³ Iznoseći svoje mišljenje da je ova ideja još “diskutabilnija i, čini se, isključivija od ove koju je lansirala Socijalistička partija Srbije”, Mičeta je od Koštunice dobio jasan odgovor: **“Ne, ona nije problematičnija niti isključivija. Ova definicija je pragmatičnija jer jednostavno podrazumeva zaokruživanje srpskog nacionalnog prostora i stvaranje srpske nacionalne države među drugim nacionalnim državama koje su već nastale na prostoru bivše Jugoslavije”**.⁴⁴

Te iste godine, u drugom nedeljniku, Vojislav Koštunica je potvrdio ove stavove: “Mi živimo u tri međunarodno nepriznate države, a ime-
na tih država su: SRJ, RS i RSK. Mi te tri države smatramo vlasnim da ostvare pravo na samoopredeljenje i na jednu jedinstvenu srpsku državu. Kada će do toga doći – ne znam. Ali znam da je naša moralna i politička obaveza da stalno iskazujemo prezir prema veštačkim, administrativnim granicama kojima nas je svet podelio”.⁴⁵

Početkom 1995. godine, na inicijativu predsednika Demokratske stranke Zorana Đinđića, sastalo se nekoliko opozicionih lidera. Prvenstveni cilj je bio da se postigne dogovor o zajedničkom nastupu opozicije na dopunskim lokalnim izborima i da se postigne sporazum o međustranačkoj saradnji na lokalnim nivoima vlasti. Pojedini lideri (Vuk Drašković) imali su nameru da se eventualni sporazumi “podignu” i na više nivoe vlasti. U negativnom odgovoru na ovu inicijativu, jedan od stavova Vojislava Koštunice bio je da je **“priča o ujedinjenju opozicije socijalistička a ne opoziciona priča koja se savršeno uklapala u estradizaciju političke scene Srbije”**.⁴⁶

I u ovom vremenu Koštunica je i dalje bio primoravan da brani “samostalan put” DSS-a. Aludirajući na broj poslanika (sedam), novinarka Mirjana Bobić-Mojsilović podsetila ga je na tada popularnu dosetku da je DSS “stranka sedam patuljaka”. Koštunica je na to odgovorio: “Sve što smo do sada radili, radili smo bez Snežane, radili smo samo mi, i mislim da smo za ovo vreme uspeli da se učvrstimo na političkoj sceni Srbije, kao jedna politička snaga koja ima prepoznatljiv i neophodan identitet (...) Uravnoteženost u stavovima, pre svega, kada je reč o zalaganju za

⁴³ Isto.

⁴⁴ Isto.

⁴⁵ “Vreme”, 28. novembar 1994.

⁴⁶ “Vreme”, 13. februar 1995.

demokratiju i za nacionalne interese u jednom prosvećenom smislu reči, za jednu doslednost u odbrani tih stavova. Vremenom ta politika dobija (...) Kada bi nam se stavio u izgled brži uspeh po cenu odricanja od političkih i moralnih vrednosti koje nastojimo da sačuvamo i razvijemo – na to nikada ne bismo pristali”.⁴⁷

Dakle, Koštunica je i dalje prednost davao “razvojnom putu” i rejtingu svoje stranke u odnosu na zajedničko delovanje sa ostalim opozicionim političkim grupacijama u naporima usmerenim ka uklanjanju vladajućeg režima.

Nasuprot ovome, u periodu kada izbori nisu bili na vidiku, on je zastupao drugačije stavove. U julu 1995. godine govorio je kako se sa socijalistima ne može sarađivati “jer oni sprečavaju stvaranje normalnog demokratskog poretka”. Zalagao se za stvaranje nacionalnog i demokratskog bloka: “U središtu tog okupljanja moraju biti stranke koje se doista suprotstavljaju autoritarnoj vlasti prurušenih i otvorenih komunista koji su, zapravo, samo dve frakcije jedne iste stranke”.⁴⁸

U kasnu jesen 1995. godine, u vreme Dejtonskih pregovora, Demokratska stranka i njen lider Zoran Đinđić pokrenuli su inicijativu za ujedinjenje dve demokratske stranke. U DS se govorilo da je u pitanju “prirodna pojava” kojoj se ne protivi niko, a sam Đinđić je govorio o nepotrebnom dupliranju demokratskih potencijala. Koštunica i rukovodstvo DSS ovu inicijativu nisu ozbiljno ni razmatrali. Komentarišući pokretanje inicijative Izvršnog odbora DS-a, Koštunica je izjavio da “nikakvi razgovori te dve stranke na tu temu nisu vođeni” i objasnio da se “u članstvu DSS o tome ne razmišlja, jer su razlike dovoljno očigledne”. Izneo je i procenu da DSS i DS “sarađnjom mogu da okupe više birača nego ako se ujedine”.⁴⁹

Nekoliko dana kasnije Đinđiću je iz DSS-a poručeno da prvo ujedini frakcije u svojoj partiji, pa da tek onda krene u ujedinjavanje sa drugima. Na sednici Glavnog odbora DSS predlog o ujedinjenju odbijen je sa 87 prema dva glasa. Koštuničin odgovor, potom, na ovu inicijativu bio je nedvosmislen: “Ujedinite se sami sa sobom a nas ne dirajte”.⁵⁰

I tokom 1995. godine Vojislav Koštunica je ostajao dosledan “nacionalnom kursu” i dalje razrađivao svoje viđenje rešenja srpskog

⁴⁷ “Duga”, 13–19. maj 1995.

⁴⁸ “NIN”, 28. jul 1995.

⁴⁹ “Politika”, 16. novembar 1995.

⁵⁰ “Vreme”, 20. novembar 1995.

nacionalnog pitanja. U okviru razrade podvrgao je kritici, uz neodgovoran nacionalni režim, i deo "opozicionih kosmopolita". Postajala je sve uočljivija Koštuničina antizapadna retorika. Bile su sve češće i direktne optužbe za "anacionalizam" svih onih koji su na bilo koji način želeli da se zaustavi rat u Bosni. Koštunica je zastupao tezu da je samo pravedan mir, utemeljen na saglasnosti svih zaraćenih strana, preduslov stabilnog rešenja rata u Bosni. Smatrao je da *"mirovno rešenje koje je prihvatljivo samo za jednu stranu može biti samo uvod u nove ratove"*.⁵¹

Izjavu Vesne Pešić da se Amerika nije mešala u rat u Bosni, prokomentarisao je sledećim rečima: *"Da, mislim da je ona taj stav u najčistijem obliku iznela pre nekoliko godina kada je dobila američku nagradu za razvoj demokratije. Tada je tvrdila da je američka administracija tadašnja, i sva-ka, na prostoru bivše Jugoslavije benevolentna, gotovo samarićanska koja jednostavno pokušava da neke nesporne moralne standarde odbrani. I da ona nikakve opipljive interese tu nema. Stvari stoje drugačije"*.⁵²

Koštunica je kritikovao i stavove "beogradskih intelektualaca" koji su tokom rata nekoliko puta posećivali Sarajevo. Posle jedne takve posete, u proleće 1995. godine, i njihovog medijskog nastupa, Koštunica je cinično komentarisao: *"To je njihovo pravo. Svaki čovek ima pravo, veli Povelja Ujedinjenih nacija, da napusti zemlju u kojoj živi, vrati se u nju i to je njihovo pravo. Da odu, da vide, ali utisak koji su oni formirali, koji su oni ovde preneli, vezan je za mišljenja, stavove jedne povlašćene srpske populacije, beznačajno male, u Sarajevu. Onih ljudi koji su praktično svi funkcioneri u Izetbegovićevom režimu (...) Šta je sa onim drugim delom našeg sveta?"*.⁵³

Koštunica je imao svoje viđenje tog "drugog dela našeg sveta" i rata oko Sarajeva i u Bosni uopšte: *"Pokušava se prikazati da se sukob u Sarajevu i drugde u Bosni vodi između nečega što su navodno nenaoružani civili i srpske vojske koja ruši gradove. Situacija je drugačija u tim gradovima, u Sarajevu, u enklavama u istočnoj Bosni se nalazi jako mnogo naoružanih, pored nenaoružanih civila. To je jednostavno rat koji se u osnovi vodi između naoružanih ljudi i u kojem civilno stanovništvo i na jednoj i na drugoj strani strada"*.⁵⁴

Ratnu situaciju oko Sarajeva video je kao "dvosmerno" granatiranje i opsadu: *"U Sarajevu se i proizvodi oružje i jedan deo Sarajeva okupi-*

⁵¹ "Duga", 13–19. maj 1995.

⁵² Isto.

⁵³ Isto.

⁵⁴ Isto.

SARAJEVO 1994.

raju Izetbegovićeve snage. Ne vidim u čemu je razlika između ta dva akta. S jedne strane, Srbi drže na nišanu Sarajevo, a Izetbegovićeve trupe ga na nišanu drže iznutra”.⁵⁵

U proleće 1995. godine, umnožavale su se mirovne inicijative za okončanje rata u Bosni. Koštunica se tada, u političkom pozicioniranju, nedvosmisleno opredeljivao za politiku tadašnje rukovodstva bosanskih Srba. Na primedbe da ne treba podržavati autoritarnog političara kakav je Radovan Karadžić, Koštunica je odgovarao: **“Tamošnje rukovodstvo ne samo da je odgovorno narodu, već upravlja zemljom pod jednim velikim pritiskom. To nije obična vrsta odgovornosti, obična vrsta odnosa između upravljača i naroda, već takva vrsta odgovornosti po kojoj su državni upravljači pod stalnom prismotrom i pritiskom naroda”**.⁵⁶

Pokretanje istrage pred Haškim tribunalom protiv Radovana Karadžića i Ratka Mladića te 1995. godine za Koštunicu je predstavljalo “doziran pritisak i ništa više” u trenutku pokretanja pregovora. Već tada je izneo svoj stav o Tribunalu – da početak njegovog rada pokazuje da je to “političko telo, a ne sudska institucija”.⁵⁷

Početak juna te iste godine, za epizodu bombardovanja srpskih položaja, a potom i zarobljavanje pripadnika mirovnih snaga

⁵⁵ Isto.

⁵⁶ Isto.

⁵⁷ Isto.

UN-a, kao nespornog krivca označio je “apsurdnost pristupa međunarodne Kontakt grupe, čiji je osnovni princip rada do sada bio da se mir može uspostaviti bez mirovnih pregovora”.⁵⁸

VOJISLAV KOŠTUNICA: "NISU TAOCI, VEĆ
RATNI ZAROBLJENICI"

nju talaca, već o reagovanju na vojnu akciju". Srpski odgovor na bombardovanje NATO-a Koštunica je ocenio kao **"legitimnu i samoodbrambenu akciju"**.⁵⁹

Koštunica se, potom, nije saglasio ni sa oslobađanjem nekolicine pripadnika mirovnih snaga UN koje su zarobili pripadnici Vojske Republike Srpske, a koji su oslobođeni na intervenciju režima iz Beograda: **"Ono što je predsednik Milošević dobio uticajem na oslobođenje zarobljenih pripadnika UN u Bosni samo je kratkoročna dobit. Na duži rok će se mnogo manje isplatiti, utoliko što će zahtevi međunarodne zajednice upućeni predsedniku Srbije biti sve veći"**.⁶⁰ Osudio je i nameru međunarodne zajednice da u Bosnu pošalje deset hiljada vojnika iz sastava snaga za brzo reagovanje, jer "više vojske znači i više nasilja", kao i zbog "osvedočene pristrasnosti Ujedinjenih nacija".⁶¹

Vojislav Koštunica je takođe oštro osudio srpske vlasti zbog hapšenja lidera SRS-a Vojislava Šešelja zbog jednog od njegovih ispada: "Institucija poslaničkog imuniteta koja svugde u svetu podrazumeva da na-

Nacionalna brigada Vojislava Koštunica često je išla ispred "zvaničnog" stava, onoga koji je dolazio iz okruženja Slobodana Miloševića. Tako je 30. maja 1995. godine ocenio da otečeni vojnici mirovnih snaga UN, koje su zarobile snage bosanskih Srba **"nisu taoci, već ratni zarobljenici"**. Bombardovanje Pala i srpski odgovor na taj događaj, Koštunica je objasnio sledećim rečima: **"Međunarodna zajednica je uputila jednu poruku bosanskim Srbima, oni su tu poruku razumeli i odgovorili svojom porukom. Na vojnu akciju odgovoreno je vojnom akcijom. Ne radi se o uzima-**

⁵⁸ "Politika", 8. jun 1995.

⁵⁹ "Naša Borba", 1. jun 1995.

⁶⁰ "Naša Borba", 15. jun 1995.

⁶¹ "Naša Borba", 8. jun 1995.

rodni poslanik može slobodno i otvoreno javno da govori (jer govori u ime stotina hiljada svojih birača) u Srbiji predstavlja sredstvo da se ekspresno dopre u zatvor”.⁶²

Krajem juna, kritikovao je deklaraciju usvojenu na samitu Evropske unije u Kanu, zbog toga što je “zadržala stari stav o zalaganju za očuvanje integriteta Bosne i Hercegovine”, a kao **“korak nazad”** ocenio je povratak stavu **“o mogućnosti suživota u Bosni”**.⁶³

MASAKR U SREBRNICI ZA KOŠTUNICU JE BILA “ODBRAMBENA AKCIJA VOJSKE REPUBLIKE SRPSKE”.

Posebnu pažnju izazvale su izjave Vojislava Koštunice i DSS-a u periodu vojnih akcija oko Srebrenice, tokom jula 1995. godine. Na konferenciji za novinare, održanoj 5. jula, ocenio je da “uključivanje svih zaraćenih strana u mirovni proces u Bosni, što je zatraženo na poslednjem samitu Evropske unije, daje nadu da će mirovni proces oživeti”.⁶⁴ Istovremeno je izrazio žaljenje što situacija na terenu, misleći na “ofanzivu bosanskih muslimana i Hrvata”, ugrožava mirovne napore. S tim u vezi, Koštunica je “pozdravio izjavu predsednika Republike Srpske Radovana Karadžića da će se Srbi uzdržati od akcija koje bi mogle dovesti u pitanje mirovni proces”.⁶⁵

Nedelju dana kasnije, a dan posle ulaska Vojske Republike Srpske u Srebrenicu, na konferenciji za novinare održanoj 12. jula, Vojislav Koštunica je izneo svoje viđenje: **“Radi se o kontraofanzivi i odbrambenoj**

⁶² Isto.

⁶³ “Politika”, 29. jun 1995.

⁶⁴ “Politika”, 6. jul 1995.

⁶⁵ Isto.

akciji Vojske Republike Srpske na delovanje muslimanskih snaga iz nečega što bi trebalo da predstavlja zaštićenu zonu”.⁶⁶ Po okončanju “srebre-ničke operacije” Vojske Republike Srpske, Vojislav Koštunica 19. jula izjavljuje da su “prilike u bivšoj Bosni i Hercegovini uglavnom nepromenjene”.⁶⁷

S druge strane, kako je već pomenuto, sve je učestalija njegova antizapadna retorika, prvenstveno usmerena ka politici SAD. O tome šta misli o tadašnjoj politici američke administracije, precizno se izjasnio: “Postoji jedan svet koji je bitno promenjen otkad je Gorbačov dobio Nobelovu nagradu za mir, otkad ne postoji bipolarni svet. Taj svet je imao i svoje mračne strane, ali i svoje svetle strane, utoliko što je postojala jedna protiv-teža, danas praktično jednoj i najmoćnijoj zemlji sveta. Kada se setimo one vi-zije koju je Orvel izneo u ‘1984’, ne možemo a da ne budemo zaplašeni činje-nicom da danas postoji jedna takva država u svetu, koja svoje vrednosti, svo-je obrasce mišljenja, svoje stavove, svoj pogled na svet nameće manje ili više uspešno celom svetu”.⁶⁸

Budući da je ovakvo viđenje politike SAD bilo umnogome i okvir retorike vladajućeg režima, Koštunica je napravio i izvestan ot-klon. Nije se složio sa tezom režima da postoji “svetska zavera”, odno-sno plan protiv srpskog naroda, već je smatrao da se “radi o jednom sple-tu – s jedne strane, pogrešnih političkih procena, nejasnoj predstavi o onome šta se dešava na prostoru bivše Jugoslavije”, a “sa naše, srpske strane nije ništa učinjeno da se naše stanovište izloži na valjan način i brani kod međuna-rodne javnosti”.⁶⁹

I tokom leta 1995. godine na udaru Koštuničine kritike nalazili su se Zapad i “anacionalni” domaći političari. Pitao se: “Da li je dokaz in-ternacionalističke samosvesti mržnja prema sopstvenom narodu koju s pono-som neguje izvestan broj predstavnika tzv. građanske opcije, mahom donedav-nih komunista? Ovo shvatanje spolja nametnuto, a podržano od vlasti i dela tzv. Opozicije u Srbiji, zasniva se na starom, nikad obrazloženom mitu da je Srbija preko Drine sporna, Velika Srbija, a Srbija do Drine, po mogućstvu na sever i jug skraćena za glavu i noge – prava dozvoljena Srbija”.⁷⁰ Potom je

⁶⁶ “Politika”, 13. jul 1995.

⁶⁷ “Politika”, 20. jul 1995.

⁶⁸ “Duga”, 13–19. maj 1995.

⁶⁹ Isto. Komentarišući delovanje američkih političara i državnih činovnika na prostoru bivše Jugoslavije izrekao je i sledeće: “Ništa meni ne garantuje da za dvadeset godina Cimerman i Kristofer, ili Peri, neće uraditi ono što je uradio Mekna-mara posle više od dvadeset godina. Sešće i napisće memoare u kojima se priznaju spoljnopolitičke greške”.

⁷⁰ “NIN”, 28. jul 1995.

odlučno izneo i sopstveni stav: "Naravno, od kada je nastala Jugoslavija, Srbija je jedan i nedeljiv prostor s obe strane Drine, a Srbi i ovde i tamo jedan i isti narod".⁷¹ Ove svoje misli zapisao je u autorskom članku objavljenom u "NIN"-u 28. jula 1995. godine, dve nedelje nakon završetka srebreničke operacije.

Početak avgusta Vojislav Koštunica se pridružio ostalim političkim strankama Srbiji u osudi oružane akcije Hrvatske na prostoru Republike Srpske Krajine.⁷² Režimu u Beogradu zamerao je da neadekvatno reaguje. Ništa se nije moglo, isticao je on, postići ni "izlivima moralizatorskog zgražavanja" nad Tuđmanovim režimom, ni osudom "dvoličnosti" međunarodne zajednice: **"Postoje političke i druge akcije koje bi jedna odgovorna vlast u ovom času morala da preduzme. Pored svega, a možda pre svega, vreme je da srpski, crnogorski i savezni parlamenti povrate uzurpirana im ovlašćenja i da zajedno sa narodnim predstavnicima preko Drine, na Palama i u Kninu, pred javnost, našu i stranu, izađu sa zajedničkim stavom i da u skladu sa tim stavom i deluju"**.⁷³

Glavni krivci za stradanje srpskog naroda u Hrvatskoj bila su "tri protivnika srpskog naroda" – Hrvatska, međunarodna zajednica (SAD, Nemačka i Savet bezbednosti OUN), a zatim i službeni Beograd koji se odriče dela svog naroda, jer poziva međunarodnu zajednicu da zaštiti narod u Krajini "kao da to nisu Srbi, već kao da se radi o nekom dalekom i indiferentnom narodu". Koštunica je pozvao srbijanski režim da razmotri i ratnu opciju protiv Hrvatske, jer je smatrao da bi "svaki odlučniji stav Beograda naterao Tuđmana da razmisli birajući između rata i mira".⁷⁴

Još oštrije je bio 9. avgusta, na zboru podrške Krajišnicima. Slobodana Miloševića je tada označio kao glavnog Tuđmanovog saveznika, jer **"ni prst nije makao onaj koji je tvrdio – ako ne umemo da radimo, umemo da se bijemo! U ovom času dušu srpskog naroda možemo povratiti starim geslom: sve za obraz, obraz ni za šta"**.⁷⁵

Na konferenciji za štampu, održanoj 23. avgusta, saopštio je da "međunarodna zajednica, a posebno SAD, prećutkuju ili stavljaju u drugi plan ono što se desilo tokom najnovije agresije Hrvatske na Republiku Srpsku Krajinu". Zatim je izneo svoje stavove u vezi sa aktuelnom situacijom

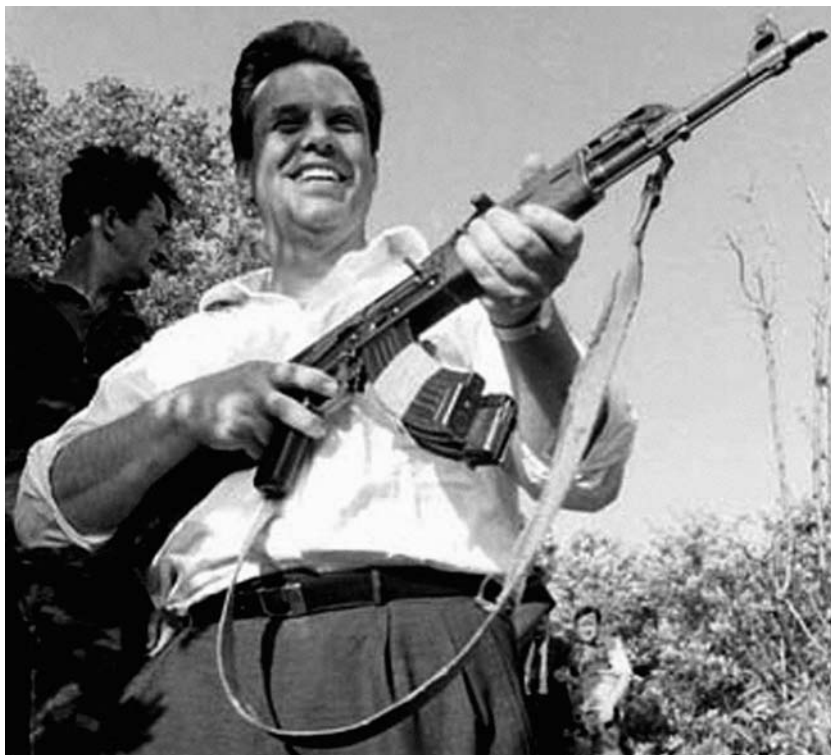
⁷¹ Isto.

⁷² "Politika", 5. avgust 1995.

⁷³ "Naša Borba", 5–6. avgust 1995.

⁷⁴ "Naša Borba", 8. avgust 1995.

⁷⁵ "Naša Borba", 10. avgust 1995.

VOJISLAV KOŠTUNICA JE 8. AVGUSTA 1995. GODINE TRAŽIO OD SLOBODANA MILOŠEVIĆA DA "RAZMOTRI" RATNU OPCIJU PROTIV HRVATSKE.

u Bosni. Ocenio je da se *"međunarodna zajednica i posebno SAD i dalje rukovode jednom od besmislica da Srbi mogu etnički da čiste, a drugi ne."* Konstatovao je da je Bosna postala *"američko unutrašnje pitanje"* da se *"zlo-upotrebljavaju patnje Srba, Hrvata i muslimana u međustranačkoj borbi u SAD"*.⁷⁶ Analizirajući najnoviju američku mirovnu inicijativu za Bosnu, istakao je da ona, u odnosu na plan Kontakt grupe, sadrži i *"dve pozitivne novine: promenu teritorijalne podele i jamstvo o konfederalnom povezivanju RS sa SRJ"*.⁷⁷

Koštunica je oštro osudio NATO zbog bombardovanja položaja snaga bosanskih Srba u kasno leto 1995. godine. Bombardovanje je poredio za *"praksom nacista"* koji su u Drugom svetskom ratu streljali sto civila za jednog poginulog vojnika.⁷⁸ Nekoliko dana kasnije ocenio je da akcije NATO-a *"predstavljaju direktan primer terorizma zapadnog vojnog*

⁷⁶ "Politika", 24. avgust 1995.

⁷⁷ "Naša Borba", 24. avgust 1995.

⁷⁸ "Naša Borba", 31. avgust 1995.

saveza”, a rešenje je video u sledećem: “Verbalni, javni oštri protesti. Znači zamrzavanje mirovnog procesa dok se divljački napadi NATO avijacije ne prekinu. Pa nećemo valjda svakoga dana otvarati novine da bi čitali kakvo novo oružje imaju i šta se sprema da poleti. Imamo čitav narod koji se hoće istrebiti i vojnu alijansu koja taj narod uzima za pokusnog kunića. To je pitanje ne samo nacionalnog, već i elementarnog, ljudskog dostojanstva. Čovek koji ne može da kaže **ne** prestaje da bude čovek”.⁷⁹

Tokom septembra u Ženevi su se, uz prisustvo šefova diplomatije SRJ, Hrvatske i Bosne i Hercegovine, usaglašavali osnovi mirovnog rešenja za Bosnu. Potom je u Njujorku, na trilateralnom ministarskom skupu, izrađen tekst “Sporazuma o ustavnom ustrojstvu Bosne i Hercegovine”. U fokusu Koštuničinog interesovanja nalazila su se prvenstveno dva momenta – da se obezbedi prisustvo predstavnika bosanskih Srba na budućim mirovnim pregovorima, kao i da se mirovnim dogovorom zajamči mogućnost stvaranja konfederalnih odnosa između SRJ i RS. Dok su trajali završni mirovni pregovori u Dejtonu, Koštunica je izražavao rezervisanost, odnosno pesimizam u odnosu na njihov rezultat. Njegova procena bila je da se “pregovori kreću u okvirima u kojima bi Dejton bio u skladu sa Ženevom i Njujorkom, a da eventualne promene u odnosu na ta dva sporazuma mogu ići samo na štetu srpske strane”. Isticao je da su **“pregovori započeti u znaku Srebrenice i medijske funkcionalizacije navodno tamo počinjenih zločina”**.⁸⁰

U prvoj reakciji na potpisivanje Dejtonskog sporazuma, 22. novembra 1995. godine, Koštunica je ocenio da “Srbi ipak imaju najmanje razloga za zadovoljstvo”, a potom ukazao da “u narednom periodu najvažnije mora biti jačanje i produbljivanje političkih, ekonomskih, kulturnih, duhovnih i svih ostalih veza između RS i Savezne Republike Jugoslavije”.⁸¹

4. “POSTDEJTONSKA” SRBIJA (jesen 1995 – jesen 1996)

Posle Dejtona, svoje “nacionalne” poglede Koštunica je pokušao da razjasni u autorskom članku pod naslovom *Srpski narod na raskršću*, objavljenom 1996. godine u časopisu “Obraz”. Gotovo osam decenija dugo

⁷⁹ “Naša Borba”, 14. septembar 1995.

⁸⁰ “Politika”, 9. novembar 1995.

⁸¹ “Politika”, 23. novembar 1995.

jugoslovensko iskustvo srpskog naroda Koštunica je, oslanjajući se na mišljenja mnogih znamenitih Srba 20. veka, analizirao na nepune četiri stranice teksta. Ukazao je na osnovne uzroke teškog stanja u kome se tada nalazilo srpstvo: “Srpska nacionalna ideja dovedena je u pitanje i komunističkim nasiljem, koje je dva puta proglašeno legitimnim od strane međunarodne zajednice, tačnije rečeno od Zapada. Zapad je prvi put politički i moralno opravdao komunističko nasilje 1945, a drugi put 1991. kada je po svaku cenu stao na branik unutrašnjih granica Jugoslavije, proglašavajući da su granice komunističkih republika Jugoslavije starije od same Jugoslavije stvorene posle Prvog svetskog rata. Osnovna zamisao unutrašnjih granica druge Jugoslavije bila je da se Srbija učini manjom nego što jeste, a druge republike učine većim nego što one stvarno jesu. Sve to je bilo u skladu sa vladajućim, premda neproklamovanim geslom: Slaba Srbija – jaka Jugoslavija”.

Težište svoga teksta, očekivano, Koštunica je potom premestio na Bosnu. I ovde je obrazlagao svoju tezu o nedeljivosti Srbije i Bosne. Istorijsko uporište teze o nedeljivosti nalazio je u rečima znamenitog srpskog pesnika Jovana Dučića, koji je o istoj temi govorio opisujući srpsku nacionalnu situaciju i pre 1914. godine. Na osnovu ovoga, dr Koštunica zaključuje: **“Prema pesnikovim rečima dakle, Srbija i Bosna bile su nedeljive i kad nisu bile u istoj državi”**. On takođe smatra da je Zapad 1995. godine nastavio svoj niz nepočinstava i nasilja prema srpskom narodu u Bosni, započet 1945, a nastavljen 1991. godine. Vrhunac je bilo zločinačko bombardovanje Srba u Bosni, kojim je “američki savez sa muslimansko-hrvatskom koalicijom u Bosni postao javna i neporeciva činjenica”.

Koštunica se osvrnuo i na Dejtonski sporazum: “Na osnovu tog najvišeg stupnja nasilja (bombardovanja) pripremljen je i jedan plan, koji su svi, pa i Srbi, morali da prihvate. Taj ‘mirovni plan’, Dejtonski sporazum, nudi Srbima mir bez pravde. Tim planom neposredno se nagrađuje najveće osvajanje i ‘etničko čišćenje’ od izbijanja rata u Jugoslaviji. Reč je naravno o progону Srba iz Krajine, Zapadne Bosne i Sarajeva”. Zaključujući u članku da je politika aktuelnog režima obesmisllila dva veka srpske istorije, izneo je mišljenje da “Srbija svoj izgubljeni ugled i snagu, svoju budućnost može da povrati samo ako se okrene izvornom načelu svoje politike i kulture iz prošlog veka kada je srpska država obnovljena. To načelo je glasilo: Bez unutrašnje slobode nema spoljašnje slobode”.⁸²

U još jednom autorskom članku, nastalom posle Dejtona, a pišanom povodom predstojećih izbora u Bosni, Vojislav Koštunica je iz-

⁸² Vojislav Koštunica, *Srpski narod na raskršću*, “Obraz”, br. 3–4/1996.

neo svoje viđenje položaja i uloge bosanskih Srba. I u ovom tekstu, pod naslovom *Veze sa maticom*, Koštunica je govorio o nedeljivosti Srbije i srpskog dela Bosne. Saopštio je da njegova DSS *“smatra da treba podržati sve one političke snage koje će raditi na njenom što značajnijem povezivanju sa Srbijom”*, kao i da *“prostor Srbije i srpskog dela Bosne morao bi biti nedeljiv u onom smislu u kome je on to bio posle Berlinskog kongresa i austrougarske aneksije Bosne i Hercegovine”*.⁸³ Konačno, zaključuje: ***“Danas Republika Srpska mora biti bliža Srbiji nego Bosni i Hercegovini”***.⁸⁴

U vremenu posle Dejtona, odbacivao je ocene da “bezrezervno podržava” Radovana Karadžića i SDS, kao i da između njih postoji “prećutna saglasnost oko ratnih ciljeva”. Koštuničin odgovor na ove ocene bio je: ***“Nije postojala podudarnost između nas i SDS oko ratnih ciljeva, već u našoj proceni i stavu šta je pravo srpskog naroda u Bosni. Mi nismo 1990. i 1991, za razliku od Miloševićeve stranke i pojedinih opozicionih stranaka, smatrali da je rat najbolji put da se ostvari i zaštititi srpski nacionalni interes”***.⁸⁵

Novinar “Vremena” Nenad Lj. Stefanović podsetio ga je da je prethodnog leta, na konferenciji za štampu, događaje u Srebrenici opisao kao “defanzivnu akciju srpske vojske”, na šta je Koštunica odgovorio: ***“Uveren sam da sam odgovarajući na to pitanje, verovatno na način na koji inače govorim, izrazio i neke rezerve. Verovatno da je i tada bilo neko možda. A i danas je neko ‘možda’ oko Srebrenice”***.⁸⁶

Posle Dejtona oživeli su na političkoj sceni razgovori o mogućem zajedničkom delovanju opozicije. Već 26. novembra 1995. godine, na inicijativu Demokratske stranke stvorena je Demokratska alijansa kojoj su uz DS, pristupile Demokratska stranka Srbije, Saborna narodna stranka i Srpska liberalna stranka. Krajem decembra usledila je kratka epizoda delovanja tzv. “paralelnog parlamenta”, koji je okupio većinu opozicionih parlamentarnih stranaka, pa i DSS.⁸⁷ Januara 1996. godine, kada su budući savezni i lokalni izbori bili još uvek daleko, Vojslav Koštunica se pozitivno izjašnjavao o saradnji opozicionih stranaka: *“Kada je reč o DSS, ne postoji ništa na putu saradnji sa opozicionim stran-*

⁸³ “NIN”, 17. maj 1996.

⁸⁴ Isto.

⁸⁵ “Vreme”, 17. februar 1996.

⁸⁶ Isto.

⁸⁷ “NIN”, 29. decembar 1995. Na zasedanju “paralelnog parlamenta” okupilo se 108 opozicionih poslanika.

kama sa ljudima koji su im na čelu.”⁸⁸ Na istom mestu izneo je stav da “zajednički nastup opozicije treba braniti i spasavati po svaku cenu”.⁸⁹

Razmatrao je tada prednosti jedinstvene opozicione liste za neke buduće izbore. U intervjuu za februarski broj nedeljnika “Vreme” izjavio je: “Prednost jedinstvene liste je u tome što ona predstavlja reakciju na krajnje teške uslove u kojima opozicione stranke deluju. To je u osnovi najbolje rešenje pod uslovom da do njega može da se dođe. To je, takođe, jedna vrsta zajedničkog nastupa iz nevolje, da se spreči rasipanje glasova. Da se spreči da se manjina birača SPS pretvori u većinu u parlamentu. Lično dajem prednost jedinstvenoj listi”.⁹⁰

Koštunićini argumenti, izrečeni početkom 1996. godine, bili su upravo oni argumenti koje su iznosile njegove stranačke kolege krajem 1993. godine, suprotstavljajući se njegovom čvrstom naumu da DSS izvede samostalno na izbore. Iz Koštunićinog rečnika početkom 1996. godine izostale su njegove reči, izgovorene u novembru 1993. godine, da je “stvaranje zajedničke izborne liste – besmislica” ili da je “priča o koalicijskim, bratstvu i jedinstvu opozicije u velikoj meri maslo režima i njegove policije”.

U isto vreme, opoziciona javnost uočavala je da Miloševićev režim ne napada previše Koštunicu i njegovu stranku. Objašnjenje za “nenapadanje” traženo je u proceni da je DSS otkidao pomalo glasove Šešeljevim radikalima, a pomalo Đinđiću i Demokratskoj stranci, što je odgovaralo vladajućem režimu. Koštunica je na te primedbe odgovarao: “Glasovi na koje DSS računa su glasovi koji u Srbiji postoje pre nego što se pojavila Šešeljeva SRS ili Đinđićeva DS. To su mnogo stariji glasovi. Reč je o poziciji odmerenog, postojanog demokratskog nacionalizma. Zato se i ne bojimo budućih izbora”.⁹¹

Političku scenu Srbije 1996. godine obeležilo je stvaranje opozicione koalicije “Zajedno”. Prilikom obeležavanja pete godišnjice demonstracija od 9. marta, okupljenima su se obratili lideri Srpskog pokreta obnove, Demokratske stranke i Građanskog saveza Srbije. Miting je sazvan pod parolom “Za promene – ZAJEDNO”. Nova koalicija je i promovisana na ovom okupljanju. U mesecima koji su dolazili, neprekidno se pokušavalo da se i druge stranke pridruže koaliciji “Zajedno”, pre

⁸⁸ “NIN”, 19. januar 1996.

⁸⁹ Isto.

⁹⁰ “Vreme”, 17. februar 1996.

⁹¹ Isto.

svih Demokratska stranka Srbije. Cilj je bio da se stvori najšira koalicija opozicionih stranaka, odnosno zajednička izborna lista za savezne i lokalne izbore, planirane za kraj godine.

U leto te godine Vojislav Koštunica je smatrao da su “za srpski narod u celosti daleko važniji izbori u Republici Srpskoj od onih koji će se odvijati u Saveznoj Republici Jugoslaviji”.⁹² Spoljnu politiku, tj. nacionalnu, Koštunica je navodio kao osnovni razlog zbog koga njegova stranka nije pristupila koaliciji “Zajedno”: “Ono što je nama najvažnije su programske razlike koje postoje između koalicije ‘Zajedno’ i DSS. Najsvežiji primer koji to potvrđuje je izjava Zorana Đinđića u kojoj kaže da nacionalno i državno pitanje, trenutno nisu od značaja”.⁹³ Odbijao je svaku mogućnost ublažavanja svoje nacionalne politike zarad ulaska u opozicionu koaliciju: “Demokratska stranka Srbije ni za jotu neće svoje stavove promeniti”.⁹⁴

KOŠTUNICA SE 1996. ZALAGAO ZA KOALICIJU SA SRPSKOM RADIKALNOM STRANKOM.

S druge strane, u raspravama oko mogućih opozicionih koalicija, Koštunica je predlagao da u nju uđe i Srpska radikalna stranka: **“Bio bih mnogo sigurniji kada bi na predstojećim savezним izborima nastupi-**

⁹² “NIN”, 2. avgust 1996.

⁹³ “Naša Borba”, 3. avgust 1996.

⁹⁴ “NIN”, 2. avgust 1996.

le zajedno četiri parlamentarne stranke – SRS, SPO, DS i DSS. Tada ne bi bilo dileme. Ovako sa nedovoljno ukрупnjenom opozicijom ulazi se u situaciju koja je teška i unazad i unapred".⁹⁵ Novinar "NIN"-a Luka Mičeta postavio mu je pitanje: "Zbog čega mislite da jedna stranka takvog back-ground-a kao Šešeljeva, čija je platforma zasnovana na nacionalnom ekskluzivizmu, egzemplarnoj isključivosti, pa čak i primitivizmu, može komunicirati sa generalnom platformom srpske opozicije, odnosno da ide ka demokratskoj opciji zapadne provenijencije?" Koštunica je odgovorio: **"Sa najvećim delom vaših kvalifikacija SRS-a ne bih se složio. To je jedna od parlamentarnih stranaka u Srbiji koja je na prethodnim izborima osvojila veliki broj glasova"**.⁹⁶

Prihvativši mišljenje novinara da je jedan od opozicionih političara koji nije vodio "ni tajne ni javne razgovore sa SPS-om", Koštunica je, međutim, ukazivao na to da on i njegova stranka nemaju "ništa lično ni protiv SPS-a ni protiv njenih članova, ni protiv njenog rukovodstva" i dalje razlagao da "ono čime je moja stranka opsednuta, to je demokratija, dakle nešto pozitivno, a ne unapred mržnja prema socijalistima, prema ličnostima na čelu te stranke". Ono što je Koštunica zamerao SPS-u je to što se "ona suprotstavlja nečemu što su osnovna demokratska načela" i zaključio upitno: "Kako ćete ta načela kojih nema pedeset godina u jednoj državi uspostaviti sa onima koji se protiv njih bore".⁹⁷

Izgleda da je Koštunica pokušao da nađe odgovor na ovo svoje pitanje tek osam godina docnije, nakon formiranja svoje vlade uz podršku SPS-a.

Posle višemesečnih usaglašavanja, u ponedeljak 2. septembra 1996. godine, potpisan je sporazum o pravilima prema kojima će delovati koalicija "Zajedno". Sporazum je predviđao da stranke koalicije vode zajedničku kampanju i da se u periodu pre i posle izbora uzdržavaju od sklapanja koalicija s drugim partijama, bilo da su vladajuće ili opozicione. Potpisnici sporazuma, lideri SPO-a, DS-a i GSS-a, napravili su izuzetak i koaliciju ostavili otvorenom za ulazak Demokratske stranke Srbije. Ubrzo je usledio odgovor Vojislava Koštunice.

Na konferenciji za štampu, održanoj 4. septembra, izneo je razloge zbog kojih on i njegova stranka nisu za pristupanje koaliciji "Zajedno". Kao prvi razlog naveo je da je za DSS "za razliku od nekih drugih

⁹⁵ "Naša Borba", 3. avgust 1996.

⁹⁶ "NIN", 2. avgust 1996.

⁹⁷ Isto.

stranaka opozicije, nacionalno pitanje izuzetno važno”.⁹⁸ Konačni odgovor DSS-a trebalo je da usledi na vanrednoj sednici Glavnog odbora, zakazanoj za nedelju, 8. septembar. Na sednici je potvrđena ranije doneta odluka da na savezne izbore DSS izađe samostalno. Za izlazak na lokalne izbore opštinskim odborima stranke ostavljena je mogućnost za stvaranje izbornih koalicija, uz ograničenje da se one ne mogu sklapati sa SPS-om, Jugoslovenskom levicom (JUL) i Novom demokratijom (ND), a u centralnim beogradskim opštinama ni sa SPO-om. Ovakva odluka nije bila doneta jednoglasno. Za nju se izjasnio 91 član, 15 ih je bilo uzdržano, dok su se 32 člana Glavnog odbora izjasnila za pristupanje stranke koaliciji “Zajedno”.⁹⁹

Pred ovo odlučivanje, nekoliko opštinskih odbora DSS-a se i u medijima izjašnjavalo za koalicioni nastup na predstojećim izborima. Njihova zajednička ocena bila je da je “samostalni izlazak na izbore ravan političkom samoubistvu”. Oni su ukazivali na to da su izborni uslovi za savezne parlamentarne izbore za manje stranke još nepovoljniji nego pred republičke izbore 1993. godine, kada je DSS prvi put izašao samostalno na izbore i osvojio tek sedam poslaničkih mesta. Naime, dok je na izborima 1993. godine, održanim prema proporcionalnom izbornom sistemu, Srbija bila podeljena na devet izbornih jedinica, save-

⁹⁸ “Politika”, 5. septembar 1996.

⁹⁹ “Naša Borba”, 9. septembar 1996.

zni izbori 1996. godine trebalo je da se održe, takođe prema proporcionalnom sistemu, ali je biračko telo, ovog puta, bilo podeljeno u dvadeset devet izbornih jedinica.

I izborni (većinski) sistem, na lokalnim izborima bio je nepovoljan za manje stranke, što je upućivalo na potrebu šireg okupljanja opozicionih stranaka. Na pomenutoj sednici Glavnog odbora, predsednik stranke zamerio je ovim opštinskim odborima da su *“njihovi izgovori detinjasti, neuverljivi i neodgovorni”*. Dalje je zaključio da su ova obraćanja opštinskih odbora *“pisana na jednom mestu”* i da je očigledno da je *“nekom u interesu da DSS ugura u koaliciju ‘Zajedno’ i pri tom je još razbije”*.¹⁰⁰

Koliko je Koštuničin stav o samostalnom izlasku na izbore bio čvrst, svedoči i činjenica da je pred odlučivanje na sednici Glavnog odbora 8. septembra upozorio članove da je glasanje o samostalnom izlasku na izbore ujedno glasanje o (ne)poverenju predsedniku stranke. Kao jedan od razloga protivljenju ulasku u koaliciju *“Zajedno”* izneo je svoju nespremnost da sarađuje sa SPO-om, koji je, prema njegovom mišljenju, *“nepouzdan koalicioni partner, jer trguje sa SPS-om”*. Na ovu optužbu SPO je odgovorio rečima svog portparola da je ***“Koštunica saradnik socijalista zato što im poklanja svoje rasute glasove”***.¹⁰¹

Uprkos čvrstom stavu DSS-a i njenog predsednika o samostalnom izlasku na savezne izbore, kao i nizu optužbi koje su bile razmenjivane sa ostalim opozicionim strankama, tokom septembra je usledio niz inicijativa koje su za krajnji cilj imale stvaranje što šire zajedničke opozicione izborne liste. Konačno, delotvornom se pokazala inicijativa Dragoslava Avramovića, bivšeg guvernera i aktuelnog nosioca izborne liste koalicije *“Zajedno”*. On se krajem septembra uključio u javnu prepisku, sa porukom da će se povući sa mesta nosioca liste, ukoliko koaliciji ne pristupe i DSS Vojislava Koštunice i Demokratski centar Dragoljuba Mićunovića. Konačni dogovor postignut je 1. oktobra. Predsednik DSS-a dobio je sva mesta na listama koja je tražio, a njegovoj stranci pripalo je oko 20% ukupnog broja poslaničkih kandidata.¹⁰²

Za DSS i njenog predsednika bilo je od značaja da i pored *“utapanja”* u *“Zajedno”* zadrže pravo na javno iznošenje svoje brige o nacionalnim i državnim interesima srpskog naroda: *“Reč koja je data se mo-*

¹⁰⁰ Isto.

¹⁰¹ “Vreme”, 14. septembar 1996.

¹⁰² “Naša Borba”, 2. oktobar 1996.

ra poštovati. DSS je u koaliciju ušla sa jasnim programom, gde su nacionalna i državna pitanja vrlo važna, i uverenjem da se ne sme sve svoditi samo na ekonomska pitanja”.¹⁰³ Već na prvoj redovnoj konferenciji za štampu DSS-a, posle postignutog dogovora (2. oktobra) Koštunica je govorio o stanju u Republici Srpskoj posle izbora, istakavši da se “tamo vlast konstituiše i postaje sve samostalnija u odnosu na Beograd”.¹⁰⁴

Koštunica se upustio i u jedno interesantno poređenje Srbije i Republike Srpske, zaključujući da su **“u istoriji Srbi sa ove strane Drine uvek gradili državu, a oni prekodrinski – čuvali srpstvo”**.¹⁰⁵

Ovakvo poređenje svakako je imalo potporu i u još jednoj srodnoj izjavi Vojislava Koštunice, koju je primetio njegov negdašnji politički saborac iz vremena osnivanja Demokratske stranke 1989. godine dr Slobodan Inić: **“Taj deo našeg naroda (prekodrinski) važno je spasiti, jer on predstavlja, ako smem da se bavim tom vrstom procena, zdravu nacionalnu supstancu. Taj naš narod može pomoći da se pojača osećaj pripadnosti srpstvu, koji je znatno oslabljen u metropolama u matici”**.¹⁰⁶

Vojislav Koštunica se i prilikom svojih javnih nastupa na predizbornim mitinzima koalicije “Zajedno” po pravilu osvrtao na nacionalno pitanje. U Vranju, na mitingu održanom 10. oktobra, zahtevao je da Slobodan Milošević ode sa političke scene, jer je on **“čovek koji je u Dejtonu potpisao da Sarajevo treba da pripadne Aliji Izetbegoviću”**.¹⁰⁷ U Šapcu je 22. oktobra pred okupljenim građanima izjavio: **“Milošević je razorio našu, a sagradio državu Hrvatima i Muslimanima. Šta su učinili sa Republikom Srpskom? Potrudili su se da granica Srbije bude što zatvorenija prema njoj!”**.¹⁰⁸

¹⁰³ “NIN”, 18. oktobar 1996.

¹⁰⁴ “Naša Borba”, 3. oktobar 1996.

¹⁰⁵ Isto.

(Interesantno zapažanje, posebno ako se zaključak da su “prekodrinski” Srbi uvek čuvali srpstvo, oslanja i na događaje s kraja 1944. godine. Tada su oni činili okosnicu vojske pod komandom bivšeg podoficira austrougarske vojske, a aktuelnog internacionaliste Josipa Broza Tita, koja je “ujahala” u Srbiju i oslobodila je od Boga i mnogih njenih građana. Posledice ovog “oslobodilačkog” ulaska “prekodrinskih” Srba u Srbiju osećale su se tek nešto više od pola veka.)

¹⁰⁶ “Naša Borba”, 9. novembar 1996.

¹⁰⁷ “Naša Borba”, 11. oktobar 1996.

¹⁰⁸ “Naša Borba”, 23. oktobar 1996.

Na saveznom nivou, na izborima koji, prema procenama političkih analitičara, nisu bili od većeg značaja za opstanak Miloševićevog režima, DSS je nastupio u okviru koalicije "Zajedno". Na lokalnim izborima koji su faktički mogli da oslabe uporišta SPS-a pred redovne republičke parlamentarne izbore naredne godine, DSS je nastupio samostalno u većem broju izbornih jedinica.

Savezni izbori i prvi krug lokalnih izbora održani su 3. novembra 1996. godine. Od 7,138.000 upisanih birača na izbore je izašlo 4,306.000. Koalicija SPS-JUL-ND osvojila je 1,847.898 glasova, dok je broj glasova za koaliciju "Zajedno" bio gotovo dvostruko manji – 969.215.¹⁰⁹ Rezultat na lokalnim izborima bio je nešto bolji za "Zajedno", gde su ukupno dobili preko milion glasova. U saveznoj skupštini DSS-u su pripala četiri poslanička mesta.

Kada su objavljeni izborni rezultati, prva reakcija predsednika DSS-a bila je da koalicija "Zajedno" nema razloga da bude zadovoljna izbornim rezultatima za savezni parlament i da će "DSS analizirati okolnosti u kojima je izašla na izbore i odluke koje je donosila".¹¹⁰ Ova izjava sugerisala je Koštuničino "naknadno" nezadovoljstvo zajedničkim nastupom s koalicijom "Zajedno" na saveznom nivou. U intervjuu datom nedeljniku "NIN" 15. novembra 1996. godine, Koštunica je podsetio novinara da je "DSS sve do pojave Dragoslava Avramovića, imala, uz neke manje promene, jasno fiksiran stav da na savezne izbore ide samostalno. Pojava Dragoslava Avramovića, a mnogo šta je bilo racionalno i iracionalno u njegovoj pojavi, uticala je na birače i to je presudilo da Demokratska stranka Srbije pristupi koaliciji 'Zajedno'".¹¹¹

Posle prvog izbornog kruga lokalnih izbora, DSS i njen predsednik izjasnili su se u pismenom saopštenju da stranka ne može da podrži koaliciju "Zajedno" na lokalnim izborima zato što su "u velikom broju slučajeva kandidati ove koalicije protivkandidati DSS-a" u drugom izbornom krugu, ali i zbog toga "što je DSS pre izbora predlagala SPO-u i DS-u zajednički nastup i na lokalnim izborima, što su ove stranke odbile".¹¹²

Pred drugi krug lokalnih izbora Vojislav Koštunica javno je pozvao birače da "glasaju za kandidate DSS tamo gde ova stranka izlazi samo-

¹⁰⁹ Zbirni rezultati izbora za Srbiju, Cesid.org.

¹¹⁰ "Borba", 7. novembar 1996.

¹¹¹ "NIN", 15. novembar 1996.

¹¹² "Večernje novosti", 8. novembar 1996.

stalno ili u širim koalicijama, **a da se slobodno opredeljuje za opozicione kandidate u onim mestima gde DSS nije zastupljena**".¹¹³ Međutim, prema tvrdnjama predstavnika koalicije "Zajedno", delovanje DSS-a na terenu nije bilo u skladu sa javno izrečenim Koštuničinim pozivom. U "Srpskoj reči" je objavljen faksimil letka, sa memorandumom DSS-a, u kojem se građani beogradske opštine Stari grad pozivaju da u drugom izbornom krugu ne glasaju za kandidata koalicije "Zajedno".¹¹⁴ Na slične primere ukazivano je i na drugim beogradskim opštinama.

U poslednjem obraćanju pred drugi izborni krug lokalnih izbora u Srbiji, Koštunica je na konferenciji za novinare smatrao potrebnim da ih obavesti da **"DSS sa brigom prati poslednje događaje u Republici Srpskoj"**.¹¹⁵

5. "NA TRIBINAMA" POLITIČKE ARENE (građanski protesti u zimu 1996/1997)

Posle drugog kruga lokalnih izbora, održanog 17. novembra, rezultati su pokazivali da je koalicija "Zajedno" osvojila većinu u gotovo svim većim gradovima u Srbiji. Usledila je reakcija režima sa ciljem da poništi izbornu pobjedu opozicije. Kombinovanim delovanjem izbornih komisija i sudova poništeni su izbori u velikom broju izbornih jedinica a u većini je zakazan i "treći" krug. U prvom odgovoru na masovno poništavanje rezultata lokalnih izbora lideri i poslanici koalicije "Zajedno" započeli su štrajk glađu u prostorijama republičke skupštine. Nisu im se pridružili ni Vojislav Koštunica ni drugi poslanici DSS-a. Potom su usledila masovna i svakodnevna protestna okupljanja u gradovima Srbije.

Uprkos činjenici da su ovi protesti, po brojnosti, rasprostranjenosti i trajanju, uveliko nadmašivali devetomartovske proteste iz 1991. godine, Vojislav Koštunica nije smatrao celishodnim da u praksi primeni svoje davno stečeno iskustvo i saznanje: *"Prošli 9. mart prošao je u znaku jednog čvrstog utiska da se pritiscima i borbom izvan parla-*

¹¹³ "Naša Borba", 14. novembar 1996.

¹¹⁴ "Srpska reč", 14. novembar 1996. Tekst letka: "Poštovani građani, DSS vas otvoreno poziva da NE GLASATE za Milutinović Aleksandra, kandidata SPO (skrivenog iza firme 'Zajedno') za gradskog odbornika na izornoj jedinici Stari grad II. ZAŠTO?"

¹¹⁵ Isto.

menta pre svega mogu od vladajuće stranke u Srbiji iznuditi demokratske promene”.¹¹⁶

Krajem novembra, kada je broj okupljenih građana u protestu dostizao i nekoliko stotina hiljada, Koštunica je obrazlagao da ne učestvuje u protestima jer *“nije pozvan”*.¹¹⁷ Za razliku od lidera koalicije “Zajedno”, smatrao je da je **“bojkot trećeg kruga izbora neefikasan način borbe protiv vlasti”**.¹¹⁸ Koštunica je i početkom decembra ponavljao da ne učestvuje u protestima zbog toga što nije pozvan.¹¹⁹

I dok se broj učesnika protesta uvećavao, Glavni odbor DSS-a bavio se analizom izbornih rezultata. Koštunica je novinarima saopštio da su *“uočeni neki razlozi za nezadovoljstvo, pre svega rezultatima na saveznim izborima”*, na kojima je DSS nastupila u koaliciji “Zajedno”, a zatim ponovio svoj stav da se *“sadašnja situacija u Srbiji može rešiti samo političkim sredstvima”*.¹²⁰

Umeren stav Vojislava Koštunice, odnosno neučestvovanje u protestima, omogućili su mu ravnopravnu zastupljenost na stranicama tada vodećeg režimskog dnevnika “Politike” sa izveštajima o masovnim protestima građana. Na stranicama ovog lista izveštaji sa masovnih protestnih okupljanja prostorno su bili veći u odnosu na izjave Koštunice i DSS-a, tek za neku “odabranu” fotografiju sa “uličnih dešavanja”.¹²¹

Na stranicama “Politike” građani su saznali i da je, povodom inicijative da se u rešavanje postizborne krize u Srbiji uključi i OEBS, Vojislav Koštunica smatrao da **“normalizacija putem internacionalizacije nije najbolja formula”**.¹²² Njegovo mišljenje bilo je da nam je potrebna *“demokratija po meri srpskog naroda, a ne nekog drugog, nekih spoljnih strateških interesa”*¹²³ i da *“demokratija nije uvozno-izvozni artikal. Tek kad narod stvori i prihvati određene demokratske vrednosti, demokratija ima i trajnost i budućnost”*.¹²⁴ Istovremeno, Koštunica nije u potpunosti odbacio inicijativu poslaničkog kluba Socijalističke partije Srbije *“da se ustanovi*

¹¹⁶ “Vreme”, 9. mart 1992.

¹¹⁷ “Vreme”, 30. novembar 1996.

¹¹⁸ Isto.

¹¹⁹ “Politika”, 5. decembar 1996.

¹²⁰ “Politika”, 12. decembar 1996.

¹²¹ Videti “Politiku” za decembar 1996.

¹²² “Politika”, 19. decembar 1996.

¹²³ “Naša Borba”, 12. decembar 1996.

¹²⁴ “Naša Borba”, 19. decembar 1996.

panel na kome bi predstavnici svih partija razmatrali iskustva proteklih izbora”,¹²⁵ uz uslov da zaključi “imaju politički obavezujući karakter, a da se naknadno ozakone u parlamentu”.¹²⁶

Krajem 1996. godine Vojislav Koštunica više nije objašnjavao da ne učestvuje na protestima zbog toga što nije pozvan, već političkim razlikama između njegove stranke i stranaka koalicije “Zajedno”: “DSS nastoji da zadrži svoju specifičnu politiku i od koalicije ‘Zajedno’ razlikuje se po tome što ima jasno izražen nacionalni stav i po odnosu prema stranim faktorima”.¹²⁷ Istog dana režimska “Borba” prenela je i njegovu izjavu da DSS nije spremna da prihvati **“sve što dolazi od međunarodne zajednice, dok je koalicija ‘Zajedno’ sa njima sklopila dvosmerne aranžmane u kojima jača strana postavlja zahteve i obaveze kojih će lideri ‘Zajedno’ morati da se drže”**.¹²⁸

VLADAN BATIĆ I MIHAJLO KOVAČ, OSNIVAČI DSS-A, NAPUSTILI SU STRANKU TOKOM GRAĐANSKIH PROTESTA 1996-1997.

¹²⁵ “Demokratija”, 14. decembar 1996.

¹²⁶ “Politika”, 19. decembar 1996.

¹²⁷ Isto.

¹²⁸ “Borba”, 19. decembar 1996.

Na redovnoj konferenciji za novinare, predsednik DSS-a demantovao je navode u štampi da je došlo do rascepa u stranci zbog izostanka podrške građanskim protestima. Dva dana kasnije (20. decembra) u medijima se pojavila izjava koju je potpisalo nekoliko ličnosti iz vrha DSS-a: Ljiljana Pekić, Đurđe Ninković, dr Dragoljub Popović, dr Bojan Dimitrijević i dr Đoko Tripković. Tekst izjave je glasio: "Budući da se već duže vreme ne slažemo sa politikom rukovodstva Demokratske stranke Srbije, osećamo moralnu obavezu da stranačko članstvo i najširu javnost obavestimo o razlozima našeg neslaganja. Smatramo da je bila greška to što stranka nije od samog početka stupila u koaliciju 'Zajedno' na svim nivoima, za što smo se oduvek zalagali, te da je i sada želja članstva da se u potpunosti priključi toj koaliciji. Smatramo da je bilo neophodno da se šef stranke od prvog dana uključi u opšti narodni protest i da se svakodnevno obraća građanima Srbije. Smatramo isto tako da je rukovodstvo stranke pre naglasilo nacionalnu, a zanemarilo demokratsku komponentu u politici stranke".¹²⁹

Zatim su 24. decembra usledili poznati događaji – miting i kontramiting. Ulični sukobi između pristalica režima i pristalica opozicije u Beogradu pretili su da prerastu u šire sukobe. U Knez Mihajlovoj ulici pristalica režima iz vatrenog oružja pucao je na okupljene opozicionare i teško povredio jednog od njih. Na jednom od beogradskih mostova u fizičkom obračunu sa pristalicama režima smrtno je stradao Predrag Starčević. U centru Beograda, sredinom dana, događali su se "frontalni" sukobi dve "zaraćene" strane. U trenutku kada su u uličnim sukobima prevagu ostvarivale pristalice opozicije, a bilo je potrebno "očistiti" Terazijski plato za održavanje "kontramitinga", režim je naložio intervenciju policije koja je uspela da razdvoji sukobljene strane. Srbija je tog dana bila najbliža građanskom ratu. Sutradan, predsednik DSS-a je izjavio da **"centralni miting podrške Slobodanu Miloševiću u Beogradu ne predstavlja nikakvo iznenađenje i ne zahteva složeniji komentar"**. Prema njegovim rečima, to je tek *"bio test da se vidi koliko veliku podršku predsednik Srbije uživa u narodu"*.¹³⁰

Razrešenje izborne krize usledilo je početkom 1997. godine. Uz posredovanje predstavnika OEBS-a, predsednik Srbije je odlučio da se donese Lex specialis. Početkom februara, predsednik DSS-a ocenio je predlog predsednika Srbije za donošenje posebnog zakona o priznava-

¹²⁹ "Naša Borba", 20. decembra 1996.

¹³⁰ "Večernje novosti", 26. decembar 1996.

nju rezultata dela lokalnih izbora kao "politički kompromis koji treba prihvatiti", ali i da se spor **"na koliko-toliko normalan način može razrešiti samo u okviru sudskog sistema Srbije"**.¹³¹ Koštunica je ovim iskazao poverenje u postojeći sudski sistem u Srbiji, koji je u prethodnom periodu, uz izborne komisije, bio neposredan učesnik u "kreiranju" izbornih rezultata.

Kada je sredinom februara konačno bilo izvesno da će se konstituisati lokalni organi vlasti prema rezultatima postignutim na novembarskim izborima, predsednik DSS je smatrao da je potrebno da se još jednom naglase razlike između njegove i stranaka koalicije "Zajedno": **"Programske i političke razlike između DSS i koalicije 'Zajedno' su suviše velike i u interesu je obe političke organizacije da na republičke izbore izađu odvojeno"**.¹³² Ovo mišljenje potkrepio je svojom procenom da će "neopredeljeni i razočarani birači SPS-a pre glasati za DSS nego za koaliciju 'Zajedno', jer ih u toj koaliciji odbija bezbojan i vrlo često anacionalan stav".¹³³

Ubrzo nakon što je 21. februara 1997. godine Zoran Đinđić izabran za gradonačelnika Beograda, u koaliciji "Zajedno" pojavili su se

¹³¹ "Politika", 6. februar 1996.

¹³² "Naša Borba" 19. februar 1997. Preneto iz izjave V. Koštunice Radio Jagodini.

¹³³ Isto.

veći nesporazumi. Povod neslaganjima bila je namera Vuka Draškovića da bude predsednički kandidat koalicije na izborima koji su sledili krajem te godine. Druga dva lidera – Zoran Đinđić i Vesna Pešić, zastupali su stav da kandidat koalicije treba da bude ličnost koja ima najviše izgleda da pobedi na izborima. U jeku ovih nesporazuma, Vojislav Koštunica je izrazio spremnost da se priključi novom okupljanju nekih opozicionih stranaka pod imenom Demokratska inicijativa, okupljanju koje je podsećalo na nekadašnju Demokratsku alijansu. Njegov uslov je bio da pre novog okupljanja *“Đinđić mora da raščisti odnose u koaliciji ‘Zajedno’”. Tek posle toga ćemo moći da razgovaramo*”.¹³⁴

Istovremeno, DSS je napuštao jedan od njenih potpredsednika, dr Vladan Batić, nezadovoljan politikom stranke, iz razloga sličnih onima koje je u svojoj izjavi navelo pet članova stranke 19. decembra prethodne godine. Na vanrednoj skupštini stranke, aprila 1997. godine, Batić je izjavio: “Nije greh izaći na izbore samostalno, ali ako vi uđete u DEPOS, izađete iz DEPOS-a, uđete u koaliciju ‘Zajedno’, pa izađete iz koalicije ‘Zajedno’, ne možete sve vreme da se busate u prsa kako ste principijelni”.¹³⁵

6. BOJKOT REPUBLIČKIH IZBORA U SRBIJI I “UČEŠĆE” NA REPUBLIČKIM IZBORIMA U CRNOJ GORI (1997)

Kako su se približavali republički parlamentarni izbori, Koštunica je u svojim analizama i nastupima nalazio nove argumente za samostalni izlazak DSS na buduće izbore. Isključio je mogućnost ponovnog izbornog nastupa DSS u okviru koalicije “Zajedno”, zaključivši da je “DSS nesumnjivo izgubila izlaskom na izbore u okviru koalicije ‘Zajedno’”.¹³⁶ Za njegovu stranku “državno i nacionalno pitanje nisu anahroni”, dok je u koaliciji “Zajedno” prepoznavao “tri različita stava” u odnosu na srpsko nacionalno pitanje: **“Jedan stav je prevrtljiv i kalkulantski. On pripada Demokratskoj stranci. Drugi stav je anacionalan, u mnogo čemu antinacionalan. To je stav Građanskog saveza Srbije. Taj isti stav vidimo i u Srp-**

¹³⁴ “Dnevni telegraf”, 13. april 1997.

¹³⁵ Isto.

¹³⁶ “NIN”, 21. mart 1997.

skom pokretu obnove, samo praćen interesom za nacionalnim u njegovom arhaičnom i karikaturnom obliku".¹³⁷

Početak maja Koštunica je izjavio da bi za DSS i opoziciju najbolje bilo da odustanu od suviše široke koalicije, jer bi ona na parlamentarnim izborima mogla dovesti do gubljenja, rasipanja i apstinencije velikog broja glasača na koje DSS računa: "Između 'Zajedno' i SRS postoji politički prostor koji najbolje može da popuni DSS, čiji se stavovi i po spoljno-političkom, nacionalnom i državnim pitanjima razlikuju". Istovremeno, Koštunica nije isključio stvaranje šire "tehničke" koalicije sa drugim strankama, ali "posle izbora kako bi se ostvarila većina u parlamentu".¹³⁸

Koštunica je tada objašnjavao i šta ga najviše dotiče u političkom životu u Srbiji: "Ono što najviše onespokojava jeste upravo jedna vrsta podeljenosti, rekao bih skoro raspolućenosti Srbije na one koji su na vlasti i opoziciju. Ta podela je suviše odsečna, zabrinjavajuća. Čovek prosto ne može da zamisli normalnu smenu vlasti koja ne bi bila praćena revanšizmom, ostrašćenošću. Ja sam nedavno rekao da su kod nas u ovom trenutku od podela koje pripadaju prošlosti neuporedivo važnije aktuelne političke podele. Da je potrebno da ostvarimo pomirenje između vlasti i opozicije".¹³⁹

Politička scena Srbije tokom leta 1997. godine, bila je obeležena prelaskom Slobodana Miloševića na funkciju predsednika Savezne Republike Jugoslavije, a potom i predstojećim republičkim parlamentarnim i predsedničkim izborima raspisanim za 21. septembar. Ovog puta Demokratska stranka Srbije, kao i nekoliko većih opozicionih stranaka, odlučila se za bojkot izbora, zbog neregularnih izbornih uslova. U ispravnost odluke o bojkotu izbora, Vojislava Koštunicu su uveravali i njegovi utisci stečeni tog leta tokom njegove posete Vašingtonu: "Stekao sam utisak o američkoj zainteresovanosti da podrži opoziciju u njenim nastojanjima da najzad dođe do fer izbornih uslova".¹⁴⁰

Predsednik je ovakvu odluku svoje stranke ocenio kao "demokratsku, patriotsku i nekoristoljubivu, jer je njen jedini cilj da Srbija posle sedam godina višestranačja konačno dobije slobodne i poštene izbore".¹⁴¹ Za iz-

¹³⁷ Koštunica je smatrao da "mera uvlačenja stranog faktora u naše unutrašnje odnose mora i može da bude manja" i prokomentarisao nošenje zastava stranih država na minulim građanskim protestima: "Nije uobičajeno ni primenjeno da se na javnim skupovima unutar jedne zemlje koriste tuđe zastave". (Isto)

¹³⁸ "Dnevni telegraf", 8. maj 1997.

¹³⁹ "Vreme", 14. jun 1997.

¹⁴⁰ "Vreme", 2. avgust 1997.

¹⁴¹ "Naša Borba", 8. septembar 1997.

lazak na izbore, od stranaka demokratske opozicije, odlučio se tek SPO, ušavši u izbornu trku sa SPS-om i SRS-om. Zbog nedovoljnog odziva birača, predsednički izbori su ponavljani tri puta do kraja godine, dok, konačno, za predsednika Srbije nije bio izabran kandidat SPS-a Milan Milutinović.

Iz ovog perioda vredno je pomenuti komentar Vojislava Koštunice povodom inicijative za smenjivanje Zorana Đinđića sa mesta gradonačelnika Beograda, koji je pokrenuo SPO: *“Đinđićeva smena je u ovom trenutku nevažna i predstavlja jednu zabludu, koja je od početka postojala u nekim opozicionim strankama”*.¹⁴² Smenu gradonačelnika ocenio je kao posledicu političkih obračuna bivših koalicionih partnera: *“Obračunavanje SPO i DS traje već više meseci pred očima domaće i međunarodne javnosti pa ono što se juče dogodilo u Beogradu nije neobično. SPO i DS su zaboravili da gradska vlast postoji radi građana, a ne građani radi njih”*.¹⁴³

U tom periodu Koštunica je smatrao da *“treba ukazati na činjenicu da je Zoran Đinđić više nego Demokratska stranka, doprineo rasturanju dve koalicije – to su Demokratska alijansa i koalicija ‘Zajedno’”*.¹⁴⁴

Istovremeno, u Crnoj Gori su se dešavali krupni potresi na političkoj sceni. Do tada jedinstvena Demokratska partija socijalista raz-

¹⁴² “Politika”, 25. septembar 1997.

¹⁴³ “Politika”, 2. oktobar 1997.

¹⁴⁴ “NIN”, 16. oktobar 1997.

dvajala se na dva krila – “reformsko”, predvođeno Milom Đukanovićem, i “beogradsko”, predvođeno Momikom Bulatovićem. “Patriotski blok” Momira Bulatovića bio je pojačan nakon rascepa u Narodnoj stranci, kada je vođstvo jednog krila preuzeo Božidar Bojović. Promene u Narodnoj stranci bile su, kako kazuje jedan od potpredsednika ove stranke, izvršene uz pomoć “saveznog ministra vojske Pavla Bulatovića i vojnog KOS-a”.¹⁴⁵

Ova grupacija imala je direktnu podršku Slobodana Miloševića. Uz pomoć srbijanskog režima, Narodnoj stranci Novaka Kilibarde u Saveznoj skupštini je oduzeto osam mandata, koji su dodeljeni otcepljenom krilu Božidara Bojovića. Vojislav Koštunica je već početkom septembra iskazao svoj rezervisani odnos prema Đukanoviću. Na konferenciji za novinare glasno se upitao: “*Da li se može verovati Milu Đukanoviću posle svega što je uradio?*” i dao odrečan odgovor.¹⁴⁶

VOJISLAV KOŠTUNICA NAPADA O MILA ĐUKANOVIĆA NA ISTIN NAČIN NA KOJI SU TO RADILI JUL I SPS.

Krajem septembra Koštunica je i direktno učestvovao u predizbornim aktivnostima u Crnoj Gori. Izbori su bili zakazani za 5. oktobar. U nedelju 28. septembra govorio je na predizbornom skupu Narodne stranke Božidara Bojovića u Nikšiću. Tu se izjasnio za opstanak zajed-

¹⁴⁵ “Naša Borba”, 10. septembar 1997. Izjava potpredsednika NS Predraga Drecuna.

¹⁴⁶ Isto.

ničke države i naglasio da “Demokratska federacija Srbije i Crne Gore jeste **prvi neophodan korak ka jedinstvenoj državi srpskog naroda**”.¹⁴⁷

Posle održanih predsedničkih izbora u Crnoj Gori, Koštunica je osporio Đukanovićevu pobjedu. Ocenio je da su predsednički izbori u Crnoj Gori “bili puni neregularnosti” i da se **“Đukanović koristio manipulacijama da bi pobedio”**.¹⁴⁸ Za Košunicu “Đukanović je izvojevao tesnu pobjedu pod sumnjivim okolnostima”.¹⁴⁹ Na osnovu rezultata predsedničkih izbora na kojima je Đukanović pobedio Momira Bulatovića, zaključio je da je “najjača stranka u toj republici Bulatovićevo krilo DPS-a”.¹⁵⁰ Te godine na konferencijama za štampu DSS-a, povremeno su gostovali predstavnici krila Narodne stranke Božidara Bojovića, koji je tada obavljao funkciju saveznog ministra pravde u vladi Radoja Kontića.¹⁵¹

7. UČEŠĆE U “KOSOVSKOM BOJU” (januar 1998 – mart 1999)

Središnji problem, koji je obeležio 1998. godinu u Srbiji, bila je eskalacija krize na Kosovu i Metohiji. Januar je obeležen ubistvom dva srpska policajca u Mališevu, a sledeći mesec reakcijom srpskih snaga u oblasti Drenice, gde je poginulo više od 80 ljudi. Početkom godine DSS je obznanila “Deklaraciju o Kosovu i Metohiji”. U Deklaraciji je ova stranka ukazala da “problem Kosova i Metohije ozbiljno ugrožava stabilnost Balkana i daje povod za različite oblike međunarodne intervencije”. DSS je odbacila ideju federalizacije Srbije “zato što ona može da samo ohrabri separatističke težnje kosovskih Albanaca”. Istovremeno, DSS je “ubeđena da unitarističko uređenje Srbije predstavlja ozbiljnu smetnju demokratizaciji zemlje i suštinski ugrožava pravo građana da kroz različite vidove regionalne i lokalne samouprave, utiču na politiku države, kao što otežava i ravnomeran ekonomski razvoj”.¹⁵²

Prema Deklaraciji, redosled poteza u rešavanju kosovske krize trebalo je da bude sledeći: prvo, “dogovor svih relevantnih srpskih poli-

¹⁴⁷ “Naša Borba”, 29. septembar 1997.

¹⁴⁸ “Borba”, 23. oktobar 1997.

¹⁴⁹ “Naša Borba”, 25–26. oktobar 1997.

¹⁵⁰ “Borba”, 23. oktobar 1997.

¹⁵¹ “Borba”, 25. decembar 1997. Konferenciji za novinare DSS-a prisustvovao je potpredsednik Narodne stranke (krilo Božidara Bojovića) Novica Stanić.

¹⁵² “NIN”, 5. februar 1998.

tičkih faktora, uz obavezno učešće Srba sa Kosova i Metohije, koji bi bio polazna platforma za razgovore sa predstavnicima kosovskih Albanaaca", a potom "posle srpsko-albanskih dogovora, neophodno je raspisivanje parlamentarnih, regionalnih i lokalnih izbora i ustavna rekonstrukcija Srbije". U vezi sa prethodnim DSS "podseća da, prema ustavu SRJ, republika članica svojim ustavom samostalno uređuje organizaciju vlasti i lokalne samouprave, što znači da je rešavanje kosovskog problema putem regionalizacije u isključivoj nadležnosti Republike Srbije".¹⁵³

Krajem marta Vojislav Koštunica je detaljnije obrazložio svoje viđenje rešavanja "kosovskog problema", oslanjajući se na stavove izrečene u Deklaraciji. Smatrao je da je ovaj problem moguće rešiti prema modelu primenjenom u Španiji, koja je "danas jedna dobro integrisana država, u kojoj su nacionalna nezadovoljstva u provincijama Kataloniji, Baskiji i Galiciji – pod kontrolom. Španiji jednostavno ne preti opasnost od raspada, kojem su neretko izložene višenacionalne države".¹⁵⁴ Dakle, "najbolje je pitanje Kosova i Metohije rešavati u sklopu regionalizacije Srbije".¹⁵⁵

Istovremeno, Koštunica je video dobre izglede srpske strane u nesaglasju koje je, u vezi sa kosovskim pitanjem, postojalo u međunarodnoj zajednici: "Razlike su zaista velike i mislim da su i Evropljanima i Rusima i te kako zaparali uši ratni poklič Strouba Talbota, zamenika Medlin Olbrajt, koji kao da je krenuo u pravi ratnohuškački pohod". U ovakvom nastupu predstavnika američke administracije Vojislav Koštunica je video i drugu dimenziju: **"U tim ratobornim porukama nekoliko vodećih ljudi američke administracije bilo je nečega što nije ciljalo samo na režim u Srbiji. Na kraju, s tim režimom Amerikanci vrlo dobro izlaze na kraj; ciljalo se na sam srpski narod"**.¹⁵⁶

Tokom aprila, režim Slobodana Miloševića organizovao je referendumsko izjašnjavanje o prisustvu međunarodnih posrednika u rešavanju kosovskog problema. Na referendum je izašlo preko 70% upisanih birača, od kojih se preko 90% izjasnilo protiv. Vojislav Koštunica se pred referendum nije nalazio ni među pobornicima ni među protivnicima održavanja referenduma, a njegov odnos prema referendumu, i pre i posle njega, bio je, prema njegovim rečima, "indiferentan".¹⁵⁷ Me-

¹⁵³ Isto.

¹⁵⁴ "NIN", 26. mart 1998.

¹⁵⁵ Isto.

¹⁵⁶ Isto.

¹⁵⁷ "NIN", 30. april 1998.

đutim, s obzirom na jasan rezultat referenduma, Koštunica je izrazio svoje čuđenje zašto režim i dalje dopušta posredničku misiju međunarodne organizacije "Sveti Eđidio": *"To je, nažalost, jedna od onih odluka koja je potpuno protivurečna. U isto vreme uporno se odbija posredovanje međunarodne zajednice, a pokazuje se spremnost da se prihvate ne samo strani posrednici već i strani arbitri"*.¹⁵⁸

Početkom ove godine, prema opisu jednog političkog novinara, "opozicioni deo srpske političke scene podseća na izgorelu zgradu Jugoslovenskog dramskog pozorišta. Scena je izgorela, igra se po manjim salama i sa preostalim kulisama. Uglavnom monodrame i vodvilji." U takvoj atmosferi novu inicijativu dala je Demokratska stranka. Zamisao Zorana Đinđića bila je da se iz opozicionih redova oformi "ekspertska vlada u senci". Inicijativa nije naišla na pozitivan odjek. U DSS-u su istakli "kako nisu baš sasvim sigurni u ispravnost ideje o drugoj vladi" i izrazili rezerve prema konkretnim efektima njenog rada.¹⁵⁹

Istovremeno, još uvek su trajali dogovori o formiranju buduće republičke vlade. Najviše izgleda imala je vlada koalicije SPS – SPO. U takvim okolnostima, lider treće parlamentarne stranke Vojislav Šešelj stupio je u kontakt sa liderima dve, tada, vanparlamentarne stranke DS i DSS, predviđajući da će već u maju biti održani vanredni parlamentarni izbori. Njegova ideja i predlog bili su da se jedan broj opozicionih stranaka "okupi oko nastojanja da se obezbedi što bolja kontrola izbora". Prema sopstvenom kazivanju, Koštunica nije bio previše zainteresovan za sam problem kontrole izbora, ali je izjavio: *"Mi ćemo sarađivati sa svima kada su u pitanju izborni uslovi i računica je u tom pogledu vrlo jednostavna"*.¹⁶⁰

Na parlamentarnim izborima u Crnoj Gori pobedila je koalicija "Da živimo bolje" predvođena Milom Đukanovićem, što je dalo podstrek novim opozicionim okupljanjima u Srbiji. Početkom juna zakazan je sastanak lidera nekoliko, tada vanparlamentarnih stranaka (Demokratska stranka, Građanski savez Srbije, Demokratska alternativa, Socijaldemokratija, Demohrišćanska stranka Srbije, "Srbija-Zajedno" i Alijansa za promene Milan Panić). Novi opozicioni projekat zvanično je nazvan "Savez za promene". Na promotivnoj konferenciji za štampu rečeno je da je prevashodni cilj ovog okupljanja "da se izbori za prevre-

¹⁵⁸ Isto.

¹⁵⁹ "Vreme", 10. januar 1998.

¹⁶⁰ "NIN", 19. februar 1998.

mene izbore na saveznom nivou", a da je drugi cilj "okupljanje svih umerenih političkih snaga u Srbiji na koje bi mogao da se osloni reformski pokret Mila Đukanovića".¹⁶¹ Na sastanak nije, međutim, pozvan Vojislav Koštunica, jer je lider DS-a obrazložio da se DSS doživljava kao stranka "koja pruža otpor savezništvu".¹⁶²

U leto 1998. godine Koštunica je posetio Kosovo i Metohiju. Tokom te posete nastala je i poznata fotografija predsednika DSS-a sa oružjem u rukama (automatska puška M-70A). Pojavu oružja u rukama političara koji je važio za umerenog i ozbiljnog neki su bili skloni da tumače radikalizacijom. Sam Koštunica, reagujući na novinarsku konstataciju da "načela pristojnosti zabranjuju političarima da se slikaju s oružjem", rekao je da su ti kritičari "zaboravili da u današnjem svetu ima mnogo političara čije fotografije s oružjem nismo videli, ali koji su direktno odgovorni za smrt mnogih ljudi, recimo, poput onih koji su zločinci od strane NATO-a krajem avgusta 1995. godine pobijeni u Republici Srpskoj".¹⁶³

Svoj gest tumačio je pre svega željom da ukaže na to da na Kosovu ima i Srba koji su napušteni od srpskog režima i koji su primorani da sami organizuju oružanu zaštitu: "Radi se o mojoj poseti jednog posebnog dela Kosova u kojem su srpski seljani, prepušteni sami sebi, posegli za oružjem da sačuvaju domove od albanskih terorista. To je jedan gest solidarnosti i ništa više".¹⁶⁴

Tog leta nije izmenio stav o regionalizaciji kao najboljem rešenju za kosovsku krizu, ali je izrazio bojazan da je u novostvorenim okolnostima možda kasno za ovakvo rešenje: "Bojim se da će posle toliko propuštenog vremena, sa stvorenim obrisima albanske države u Srbiji i na Kosovu biti vrlo teško rešiti kosovski problem putem regionalizacije Srbije i da će se rešenje kretati, kao što je to bio slučaj sa rešenjem za Republiku Srpsku, u okvirima koji će sve više diktirati i sve više sužavati međunarodna zajednica. Ono što je posebno bitno jeste da je Dejtonski sporazum bilo nemoguće primeniti bez neke vrste spoljne intervencije koja ima elemente protektorata, vojnog ili civilnog, manje ili više. Bojim se da će se takvo rešenje nametnuti i kada je reč o Kosovu i Metohiji".¹⁶⁵

¹⁶¹ "Vreme", 20. jun 1998.

¹⁶² "NIN", 11. jun 1998.

¹⁶³ "NIN", 13. avgust 1998.

¹⁶⁴ "Vreme", 12. septembar 1998.

¹⁶⁵ "NIN", 13. avgust 1998.

I ovom prilikom Koštunica je izneo negativno mišljenje o aktualnoj politici SAD: "Mislim da takva politika međunarodne zajednice i vodećih zemalja, a pre svega SAD, ne samo što slabi demokratski potencijal i demokratske snage u Srbiji, nego nanosi ozbiljne štete samoj ideji demokratije. Mi vidimo SAD, državu koja je rodonačelnik demokratske ideje i vrednosti, koja sve čini da u stvarnosti demantuje valjanost demokratske ideje, da je doveđe u pitanje, da je obesmisli".¹⁶⁶

Odnos prema SAD možda je najbolje oslikao rečima izgovorenim nešto kasnije, kada se nad Srbijom, s početka jeseni, nadvila pretnja vojne intervencije NATO-a: **"Ukoliko nas NATO bombarduje, Srbija ima sve razloge da, kao što je podigla spomenik zahvalnosti Francuskoj posle Prvog svetskog rata, Americi podigne spomenik mržnje"**.¹⁶⁷

U jesen 1998. godine, prema opštim ocenama, opozicija se nalazila na najnižoj tački. Jedan od tekstova posvećen opoziciji objavljen je pod naslovom "Klinička smrt".¹⁶⁸ "Blaga uzlazna krivulja zabeležena je jedino u slučaju Vojislava Koštunice", što je ujedno doprinosilo da "dijagnoza" srpskoj opoziciji ne bude "exitus letalis", nego tek "klinička smrt". Stanje i atmosferu u opoziciji prikazivale su reči jednog od utemeljivača opozicije i jednog od trinaest osnivača Demokratske stranke dr Slobodana Inića: "Opozicija u Srbiji je bila nešto između po-

¹⁶⁶ Isto.

¹⁶⁷ "NIN", 8. oktobar. 1998. Preneseno iz "Naše Borbe".

¹⁶⁸ "NIN", 17. septembar 1998.

bačaja i poluživog ploda. U svakom slučaju, organizam koji nije bio abortivan, ali ni sa naročitom sposobnošću za život.”¹⁶⁹

I Vojislav Koštunica je smatrao da je “značajan deo opozicionih stranaka u ozbiljnoj krizi”. Problem “zastoja u demokratiji” imao je, prema njegovom mišljenju, dva izvora: “Prvo, izbori nisu izbori, a, drugo, opozicija, ili veliki njen deo nije opozicija. Između opozicije i vlasti u Srbiji ne postoji razlika i tu je glavni problem”. I u ovom vremenu “najnižeg stupnja opozicije” ostajao je dosledan samostalnom nastupu DSS-a na izborima: “Dakle, osnovno je pitanje izbornih uslova, a onda će se, posle izbora, stranke udruživati po sistemu sličnih, koherentnih partijskih programa”.¹⁷⁰

Značajna promena na političkoj sceni Srbije usledila je početkom 1999. godine. U saveznu vladu SRJ ušli su predstavnici SPO-a. Vojislav Koštunica je u ovome video otvaranje prostora za političke stranke koje su bile manje prisutne na političkoj sceni zbog bojkota prethodnih izbora. Pre svega, video je novi prostor za “Savez za promene” i DSS.¹⁷¹

Neposredno posle pregovora u Rambujeu, krajem februara 1999. godine, Vojislav Koštunica je dao intervju nedeljniku “NIN”, u kojem je za neuspeh pregovora označio kao glavne krivce SAD i ovdašnji režim: “Pregovori u Rambujeu su osuđeni na propast onog časa kada je američka diplomatija na velika vrata zakoračila u dvorac, objašnjavajući šta bi trebalo učiniti ako jedna od dveju strana ne potpiše sporazum: Srbe bi u tom slučaju trebalo bombardovati a Albancima, teška srca, uskratiti pomoć”.¹⁷² Zapitavši se “u kojoj je meri demokratski svet konzervirao autoritarni režim u Srbiji”, ocenio je da je zasluga Vašingtona za održanje Slobodana Miloševića na vlasti “vrlo velika” i potom zaključio da je na taj način “takozvani demokratski svet ljubomorno sačuvao jednu oazu neslobode i nedemokratije na ovom prostoru”.¹⁷³

Novinar “NIN”-a Batić Bačević postavio je Koštunici i sledeće pitanje: “Kako tumačite kritike ljudi koji misle da biste vi radili otprilike sve što Milošević pokušava da uradi, ali na pametniji i fleksibilniji način?”. Usledio je sledeći odgovor: “Te kritike ne stoje, prosto zato što imamo nešto što je vrlo konzistentna politika, vrlo pedantna, razarajuća kritika nedemokratskog karaktera režima u Srbiji i njegovih institucija. To je nešto što je nesporo. Na drugi način se taj kritički stav u odnosu na režim i taj demokratski

¹⁶⁹ Isto.

¹⁷⁰ Isto.

¹⁷¹ “NIN”, 28. januar 1999.

¹⁷² “NIN”, 25. februar 1999.

¹⁷³ Isto.

stav ispoljava u onom trenutku, kada dolazi do pogodbe između Miloševićevog režima i međunarodne zajednice... U takvim trenucima, po pravilu, kritika režima od strane opozicionih stranaka koje se suviše oslanjaju na podršku spolja po pravilu je utihnula. Naša kritika nije prestajala ni tada i iz jednog i iz drugog razloga – zbog nečega što je bila nacionalna izdaja u odnosu na Srbe preko Drine i zbog nečega što je nesumnjivo nedemokratski način vladanja”.¹⁷⁴

Na pitanje da li zemlja može da se odbrani od intervencije NATO-a, Koštunica je dao skeptičan odgovor, ali je naglasio da “ako bi do te intervencije došlo, postojali bi mnogi patriotski i drugi razlozi da se tome suprotstavimo. Takva vrsta otpora mogla bi u sadašnjim okolnostima u svesti mnogih ljudi da ima za cilj čuvanje osnovnih elemenata nacionalnog dostojanstva”.¹⁷⁵

Tih dana oglasila se saopštenjem i DSS, u kome je izrečeno i sledeće: “Cilj administracije u Vašingtonu nije ni mir ni demokratija, već osvajanje strateški značajnih područja i nametanje značajnom delu sveta američkih vrednosti, ako se one mogu uopšte tako nazvati”.¹⁷⁶

Pred samu intervenciju NATO-a, početkom marta, Koštunica je upozoravao da “Amerikanci otvoreno pozivaju kosovske Albance da što pre potišu sporazum kako bi onda međunarodna zajednica imala manevarski prostor da tamani Srbe”.¹⁷⁷

8. BOMBARDOVANJE SRJ I “PROTIVAVIONSKA” SAOPŠTENJA (mart – jun 1999)

“Tamanjenje Srba”, odnosno vazdušni napad NATO-a na SRJ započeo je 24. marta 1999. godine.

U uslovima ratnog stanja, shodno očekivanom, mediji su bili strogo kontrolisani. Na stranicama dnevne štampe, pre svega “Politike”, osnovnog dnevnog glasila režima, isključivo su objavljivana saopštenja koja su se svojim sadržajem kretala “niz maticu” i uz matricu režimske politike. Tako su se na stranicama “Politike”, gotovo svakodnevno pojavljivala saopštenja Socijalističke partije Srbije, Jugoslovenske levice, Srpske radikalne stranke, Radikalne stranke levice “Nikola Pašić” Siniše Vučinića, Patriotskog saveza Jugoslavije, Socijalističke narodne

¹⁷⁴ Isto.

¹⁷⁵ Isto.

¹⁷⁶ “Politika”, 28. februar 1999.

¹⁷⁷ “NIN”, 11. mart 1999.

stranke Crne Gore, Jugoslovenskih komunista Gorana Latinovića, SUB-NOR-a, Patrijaršije SPC-a i, konačno, Demokratske stranke Srbije Vojislava Koštunice. Uz saopštenja pomenutih organizacija, svakodnevno su išla i saopštenja Srpskog pokreta obnove, ali samo do trenutka izlaska njihovih predstavnika iz savezne vlade, u maju.¹⁷⁸

Bez namere da ulazimo u rekonstrukciju i analizu događanja u periodu vazдушnih napada avijacije NATO-a, ovom prilikom ćemo tek hronološki prikazati izводе iz nekih od redovno objavljivanih saopštenja DSS-a i njenog lidera na stranicama "Politike".

[illegible][illegible]

ној влади.

Окупација Пљевљана, складирање оружја у зградата Војске Југославије и њеном врховном команданту Слободану Милошевићу, Србији, Косову...

М. Р.

САОПШТЕЊЕ ДЕМОКРА

Циљ агресора је Ј

Оно што је човјек који сврати на те
те и у зградата Војске Југославије
деља рата које највећа свјетска сил
де, наводи се у

Систематско бомбардовање НАТО
циљних објеката, а у индустријских објеката,
зградило се, Косову, још једном да Београ
у југословенској војсци, а у југословенској војсци
својим сателитима неће циљати руској војсци
у југословенској војсци, а у југословенској војсци
у југословенској војсци, а у југословенској војсци

Овај циљ сваког бомбардовања јесте да се

[illegible][illegible]

Žižek je ponovirao u Poljskoj: "Ja sam bio uhapsen da bih se odrekao dilema da li vojna obaveza treba biti prvenstvo nad radnom obavezom. Žižek je oštro da o šutnju odredbe nedavno snimljenog dokumentarnog filma o ulazi građanskog mira u Crnu Goru. "SNP zahtijeva od građana, posebno od žena, da se u potpunosti šutuju i da se ne govori o tome i da se ne objavljuje ništa", rekao je on. Žižek je u tom kontekstu ujedno podržao organe Crne Gore.

emiskuju TŽ Crne Gore i TŽ
emiskuju TŽ Srbije, a lija to
TŽ Crne Gore.

Upravo je uloženo da
tarnostu i industriju i energiju
može uokladiti frekvenca
neki radio-stanica po s
jektivnom kriterijumu.

U je neju ugovorom "E
dorski" a ne namjera da se
i sa još nekim prirogo
radio-stanica", rekao je M
je naglasio da su
Crne Gore treba da posku
kaju da se u skladu sa
vina koja treba da pri
varuđe može uokladiti do
govor kretanja.

Uslužničanka rukna NATO a
uslovljena je rešiti ovaj konflikt
protiv agresivne imperioje
krova fašizma na Kadičin
oslošteno je juče Republički
SUBINO a Srbije

У понедељак све
обележавањем
пробоја Сремс

Словенско-босанској Српској војсци Швајцарске, саопштило је Република Србија да је одбор СЗЕНО-а Србије и Поглавља монаха и одвајајући погинулих бораца НР Србије од бораца НР Југославије, који су се налазили у војсцима савезничких држава, Војску Југославије Републике Србије, СЗ Швајцарске - учесника окупације, представницима српских јединица у војсцима савезничких држава, који су се налазили на погинулих бораца, као станицима друштвених органа и окупације.

У пројекту Српског фронта је 13.000 бораца НР Југославије, који су се налазили у савезничким војскама.

САОПШЕЊЕ Д САД користе

Демократска странка Срп
тужала је јуче САД да у п
ном рату против СР Југос
користе „гебелсовске мето
су, након тешког бомбард
стране авијације НАТО-а,
ле југословенске снаге да с
типа Приштина.

„Према нашим српским г
узимања, Београд, Ци
Клинтон и његови посл
већ то чине само Срби, о
Америкинци у наконској ху
ној акцији бомбардовања
те земље“, наводи се у са
ДСС.

Оценује се да је акција која се зове „Хумани амбасадор“ за циљ да бонификацији високом непријатељству баци се у сун добротом.

Та акција пратена је налик провалом јавног оштрак превазилази све до припадности. Што се акција војна и политичка непријатељства да силов раним и проблем који је сам створила паганда активност пост бестидности и све агресивни војди се у саопштењу ДСС.

[illegible]

Пробог Сремског фронта
највећих завршица ове године.
Другом светском рату на
Југославије, свечано ће
жити у понедељак, 12. ап

ПЛАВНОГ ОДБОРА ЈУГОСЛОВЕНСКИХ
КОМУНИСТА

терор над СРЈ

роде и оставају потресе
рошодом и мизеријом. Кр
Одбрајено, инфилтратог
Шерака и Шредера. Они с
нификација зла и у исто
познатог геноцида над на
је узвек темелом себе у
дег мира, слободе и антифа
рекао је Латински.

jedna
nacija u
slučaju
obele-
žila na
svojim
zastav-
ama
slovo
"S" za
"Sloboda".
Nato
zlikovci
pogled
na
sve
čoveč-
anstvo
kao
na
prince-
pske
prijem-
ke. U
Nato
zastavi
slovo
"S" za
"Sloboda".
Nato
zlikovci
pogled
na
sve
čoveč-
anstvo
kao
na
prince-
pske
prijem-
ke.

Na sastanku žena SPK i SPKSR
bilo je reči o pravima žena i
o oskruju, zbog svetlosti i
M. mi mislimo napredak nauku
i tehnologiju, koji je u Srbiji bi
preda koji potčinjava čoveka, guš
slobodu i pravnu život, koji
napredak, kako se opširnost.
M. napredak u razvoju ljudsko
društva i emancipacija čoveka su
jednako. Napredak je razvojem
različitim idejama. U me tož vred
nosti, u me mišljenje i prava na život
u slobodi, dok je to su glavni
principi i osnove društva, koje su
velikim nad milostima.

Apstrahujući na su mikrolozike i
na makrolozike, koje su glavni
odlučujući dugi su glavni
osnove su su utrožak i napredak i
ljudske tektonike i me su sretu, na
osnove i osnove su su su su su
SPKSR.

IZJAVA PREDSEDNIKA DEMOKRATSKOG saveza Našticu su bili u odnosu na BiH

Pored lista ratnih zločinaca koje je NATO objavio u aferi na Kosovu, posledica dana, građana Balkana, autora i elektroinformatičke sistema, objavljuje listu su nosilaca i iznenađujućih ratnim uslovima, članica NATO, dokazuju da su našticu bili „malu delu” u porudžbama sa izmaka od generala zapadne alijanse, izjavio je juče predsednik Demokratskog saveza Srbije Bojislav Kostunica.

„Lider DSS je ocenio da su diplomatice neizjavljiva koje su u toku odnosa sporu i da se u protivnom mogu uskratiti u Jugoslaviju,

je jedinstveno četaškom i četničkom narodu – zaključio je Deačev.

D. Boriskavić

OKUPATSKЕ СТРАНКЕ СРБИЈЕ

ТИ "МАЛА ДЕЦА" НАТО генерале

проблема, али се мора вратити у ницу да Америкама спремају нову замку, сличну оној у Рамбују, а односи се првенствено на предлог за стварање нове НАТО алијансе, овега пута на Косову и Метохији, под заветлом Уједињених нација.

Кошутинска је критиковало алијансу из Црне Горе, али је и тада, као и сада, председника Мала Ђукановића који се за време агресије на Југославију из филармонског друштва бацио тиме како је јачања војска.

У прилог томе, гласи тврдња председника ЈСР, генерала и члана Уједињених нација првог заменика министара одbrane од Једне НАТО државе, за потребе јачања разубо-

[illegible]

пуштanjem tri zoroelena vojnika
koje je naš ministar navodno zlo-
upotrijebio. I u svu tu neprikladnu
priču, koja je, u stvari, u svu se-
ratet za žrtvu i stradanje, nadmetla
čak i u fabrikovanu novu re-
zenciju.

Uprkos svemu tome Amerika po
NATO firmom nastavlja razvijem
i uvođenjem da se bori za kredibil-
nost, što je pravi razlog zbog
sa početkom, što je pravi razlog
predsjednika iz Arizone, ko-
ji je ustoje da od američkih vojni-
ka, koji su u Afganistanu, izve-
najmolekularnijeg šefa SAD, to-
tun su sve dužbe u zločin uništava-
sa ključni konstituentni oblici,
koji su u stvari, u stvari, u stvari,
ali i uvođenje konkluzije da koje ta-
ke je stiglo nasilje i agresija ka-
ko je u stvari, u stvari, u stvari,
kompletna katastrofa.

Vremenu u sukobima mirovnog
kruga i pobodu ratima i dalje je
sve u svu ministar evanjske oru-
žane snage, koji je u stvari, u stvari,
pre 80 godina, a na koje je posla-
no prvi generalni sekretar NATO-a

Осуда антијугословенске кампање

Напад на електро

ОРА СУВНОР-а ЗЛАТИБОРСКИ
РУГА
енергетски систем

Кључно објашњење, заправо, крије се у чињеници да наш народ није класно дуком утисак назабележеној несправности у односу на агресора, кад је реч о финансијским, тех-

го Исмајл евоцртајући сепача на противнику у некој сличној „хуманитарној акцији“. Према његовим речима, „браниоци нису били нимало деморалисани, већ весели, крајње дрски и врло узуредљиви на рачуног порекал“. Можда би нешто од овега могло да се види и савременог војсковође, али не и савременог војника.

“Sistematsko bombardovanje NATO avijacije mostova, pruga i industrijskih objekata, udaljenih od Kosmeta, jasno govori da Vilijamu

Džefersonu Klintonu i njegovim evropskim satelitima nije cilj rešenje kosovskog problema, koji su sami stvorili, niti zaštita kosovskih Albana. Pravi cilj ovih bombardovanja jeste da se Srbija ekonomski una-
zadi na duži rok i tako svede na zaostalu američku polukoloniju. Ono
što je čovek koji sramoti ideju demokratije izgubio iz vida jeste
ogromna otporna snaga srpskog naroda o čemu svedoči i treća nede-
lja rata koji najveća svetska sila neuspešno vodi protiv srpskog naro-
da”. (10. april)

“Izvršilac genocida nad srpskim narodom, general Vesli Klark, zatražio je novih 300 aviona za nastavak započetih terorističkih bom-
bardovanja, koji će, kao i dosad, biti upotrebljeni za ubijanje civila, pa-
ljenje srpskih gradova i sela, razaranje crkvi, škola, bolnica, komunika-
cija, sportskih objekata i kulturnih spomenika (...) Vesli Klark, uspešno
se takmičeći sa Geringom za herostratsku slavu najvećeg ubice vazdu-
šnog rata, uvrstio se među najkrvoločnije ratne zločince koje poznaje
savremeni svet”. (15. april)

“Ne bombarduje NATO Jugoslaviju da bi sprečio humanitarnu katastrofu albanskih izbeglica, već da bi podržao i ojačao terorističku OVK. Zločinci iz Vašingtona, Londona, Bona, Pariza, Rima i drugih za-
padnih metropola razaraće i sejaće smrt neumorno, danju i noću, sve
u nadi da se pre ili kasnije dograđe Kosova”. (16. april)

“Najverniji sluga Vilijema Džefersona Klintona, koji u isto vre-
me govori u ime propale imperije i svoga vašingtonskog gazde, Toni
Bler obećao je da će se bombardovanje nastaviti sve dok se ne ispune
zahtevi postavljeni u Rambujeu”. (dan posle bombardovanja zgrade
RTS-a)

“NATO je danas postao najveći zagovornik i realizator totalitar-
ne ideje u svetu. NATO se ponaša kao siledžija koji se izživljava nad ne-
kim neuporedivo slabijim od sebe, zahtevajući pri tom od svoje žrtve
da mu prizna pravo na siledžijstvo”. (povodom proslave 50. godišnjice
NATO-a)

“Predsednik DSS-a smatrao je da su razlozi za agresiju Vašing-
tona i Brisela ‘krajnje konfuzni i neuverljivi’. Ukazao je da će ‘političku,
pravnu i istorijsku odgovornost snositi američka administracija’, a da
je Bil Klinton odgovoran za sve civilne žrtve u SRJ”. (17. april)

“Predsednik DSS-a dr Vojislav Koštunica ocenio je da bombar-
dovanje civila i civilnih objekata u Srbiji i Jugoslaviji od snaga NATO-a

‘proizilazi iz poraza koji je NATO pretrpeo’. On je ocenio da su ‘tzv. Mirovni planovi koje neke članice NATO prave, a među njima je i Nemačka, okupacioni, a ne mirovni’. “ (18. april)

“Predsednik DSS-a Vojislav Koštunica ocenio je juče da agresori, suočeni sa neuspehom udara na vojne ciljeve, počinju da primenjuju strategiju nacističke Nemačke – ‘sto za jednoga’, što pokazuje činjenica da uništavaju civilne objekte u mnogim gradovima Srbije”. (19. april)

“Ulazak NATO trupa (na Kosovo) predstavljao bi neuspešan pokušaj da se ta zemlja otme od srpskog naroda”. (20. april)

“Posmatrajući ih kako, svakodnevno, nevešto i glupo, ali bezočno lažu iz Brisela, čovek se ne može oteti utisku da su glavni nacistički proizvođači laži možda imali i nečeg ljudskog u sebi u odnosu na čovekolike amebe iz natovske prestonice u Briselu”. (9. maj)

“Čelnici NATO-a dokazuju da su nacisti bili mala deca u poređenju sa nekim od generala zapadne alijanse”. (24. maj)

“Koštunica je kritikovao vlasti u Crnoj Gori i crnogorskog predsednika Mila Đukanovića koji se za vreme agresije na zajedničku federalnu državu bavi time kako da ojača sopstvenu vlast”. (24. maj)

“Pokretanje optužnica haškog Tribunala protiv visokih funkcionera Jugoslavije i Srbije otežaće diplomatske napore za pronalaženje političkog rešenja”. (31. maj)

Vredna pažnje je izjava Vojislava Koštunice, data 14. juna 1999. godine, nakon prihvatanja plana Ahtisari-Černomirdin i nekoliko dana nakon obustavljanja ratnih dejstava: **“Nema razloga za prestanak ratnog stanja”**.¹⁷⁹ Koštunica je verovao da će se “međunarodna zajednica sada okrenuti Sandžaku i Vojvodini”, procenjujući da je “naš položaj tu znatno povoljniji nego na Kosovu”.¹⁸⁰

9. “NEUTAMANJENA” SRBIJA (jun – decembar 1999)

Događaji i odnosi na političkoj sceni Srbije posle okončanja intervencije NATO-a, nisu ni nagoveštavali moguću saradnju između političkih snaga okupljenih u “Savezu za promene” i DSS-u i oko njih. Potezi i iz-

¹⁷⁹ “Politika”, 15. jun 1999.

¹⁸⁰ “NIN”, 8. jul 1999.

jave DSS-a i njenog predsednika i dalje su beleženi na stranicama štampe posvećenim delovanju “patriotskih snaga”.

Već sredinom juna lideri opozicije izrazili su svoja očekivanja da su vanredni izbori neminovni (Vladan Batić), da su neophodni (Zoran Živković), da su neizbežni i da bi se mogli održati već na jesen (Nebojša Čović).¹⁸¹ S druge strane, Vojislav Koštunica je upozoravao da je preuranjeno govoriti o izborima i da **“ne može biti govora o novim izborima u uslovima ratnog stanja”**.¹⁸²

U “antiizbornom stavu” upozoravao je da, *“kada do izbora bude došlo, otvoriće se mnoga pitanja za one koji vide spas u izborima i američkom novcu za koji predviđaju da će posle izbora doći”*.¹⁸³ Istovremeno, dok se događala lakrdija s ostavkama radikala u republičkoj vladi, koju je “obogatila” i jedna uredba predsednika Milutinovića, Vojislav Koštunica je izjavio da *“treba imati na umu da uredba predsednika Milutinovića nije sporna. Pravno gledano, predsednik Srbije može donositi takve odluke”*. Drugačija mišljenja dolazila su iz opozicionih redova, pa je tako predsednik GSS Goran Svilanović, takođe pravnik, izjavio da je “u stručnom smislu, uredba predsednika Milutinovića nonsens”.¹⁸⁴

Prvi posleratni miting u organizaciji “Saveza za promene”, održan je u Čačku 29. juna 1999. godine. Usledila su, potom, okupljanja pristalica opozicija i u drugim mestima u Srbiji. Na protestima su isticali zahtevi da Milošević podnese ostavku. U ovom vremenu Koštunica je optuživao “demokrate” iz Beograda i “demokrate” iz Vašingtona da svojim delovanjem, pre svega pritiskom na Miloševića da odstupi sa vlasti *“Srbe stavljaju pred izbor građanskog rata”*.¹⁸⁵

Okupljanja širom Srbije trebalo je da predstavljaju pripremu i uvod za masovno okupljanje predviđeno za 19. avgust, na Preobraženje, u Beogradu. Početkom avgusta nekoliko lidera SZP-a posetilo je srpskog patrijarha Pavla, očekujući blagoslov za njihove zahteve (obražovanje prelazne ekspertske vlade) i predviđeno okupljanje. Komentarišući ovu posetu, Koštunica je zapazio da *“neki od posetilaca Patrijaršije ne razlikuju sveštenika, kaluđera i vladiku”*.¹⁸⁶ Za ovu priliku on se izjasnio

¹⁸¹ “Vreme”, 12. jun 1999.

¹⁸² “Politika”, 15. jun 1999.

¹⁸³ “Vreme”, 12. jun 1999.

¹⁸⁴ “Vreme”, 19. jun 1999.

¹⁸⁵ “NIN”, 15. jul 1999.

¹⁸⁶ “Vreme”, 14. avgust 1999.

protiv uvlačenja crkve u politički život i odbacio predlog o formiranju prelazne ekspertske vlade.¹⁸⁷

Istog dana kada su lideri SZP-a posetili Patrijaršiju, Koštunica je na konferenciji za novinare saopštio da odbacuje ponuđene dokumente SZP-a, odnosno formiranje prelazne ekspertske vlade, što je navodno bio uslov za uključivanje SRJ Paktu za stabilnost jugoistočne Evrope. Koštunica je izjavio i da je **“njemu lično teško da zamisli svoje učešće na mitingu na kojem se traži nešto u šta mnogo ne veruje”**. Ipak, ostavio je mogućnost da “odluku o učešću DSS-a na mitingu donesu organi stranke”.¹⁸⁸

NI SAVEZ ZA PROMENE NIJE BIO PRIHVATLJIV ZA KOŠTUNICU.

Nedelju dana pred Preobraženje Vojislav Koštunica je dao intervju za nedeljnik “Vreme”. Novinar Uroš Komlenović podsetio je sago-vornika da njegovu stranku “bije glas da je nesklona koalicijama”. Koštunica je ponudio još jedno od svojih mnogih objašnjenja: “Kada je reč o odnosu DSS-a prema koalicijama, mi smo procenili da suviše šarolike i hete-rogene koalicije na neki način okamenjuju opoziciono biračko telo, ograničavaju ga i sprečavaju da se širi. One sprečavaju pridobijanje glasova onih koji nisu bili naklonjeni opoziciji, ali bi sutra mogli da glasaju protiv vlasti. Uvek su to iste ličnosti, čuju se katkad grube reči, javlja se isključivost, revanšizam, ne-

¹⁸⁷ Isto.

¹⁸⁸ Isto.

ZA VOJISLAVA KOŠTUNICU JE UBISTVO NA IBARSKOJ MAGISTRALI BILA OBIČNA "SAOBRAĆAJNA NESREĆA".

taktičnost (...) Kad ulazite u koaliciju vi na neki način preuzimate političku hipoteku onih s kojima sarađujete".¹⁸⁹

Komlenović je primetio da je u DSS-u narušena "ravnoteža između nacionalnog i demokratskog", na kojoj je ova stranka ranije insistirala, a u korist nacionalnog. Koštunica tu ocenu nije osporio, već je tek obrazložio: "Razlog je jednostavan: država i nacija su ugrožene. Na jednom delu teritorije veoma važnom za Srbiju i Srbe ne ostvaruje se naš **nacionalni suverenitet**". Iz perspektive današnjih događanja i današnje politike predsednika vlade Vojislava Koštunice, zanimljivo je pomenuti dva njegova ondašnja stava izneta u pomenutom intervjuu. Prvi je: "Dok su na vlasti, sa socijalistima nema sarađnje!" i drugi: "Pogubno bi bilo kada bi Srbija sprečavala Crnu Goru da krene samostalnim putem ako to odluči".¹⁹⁰

¹⁸⁹ Isto.

¹⁹⁰ Isto. S tim u vezi, vredno je pomena da se Koštunica i tada negativno odredio prema "Platformi o redefinisaniu odnosa u federaciji", koju je predložila crnogorska vlada početkom avgusta, karakterišući njen sadržaj "kardeljevštinom, stručno-pravnim krpežom i besmislicom". (Isto)

Protestna okupljanja u organizaciji SZP-a nastavljena su po Srbiji i tokom sledećeg meseca. Demokratska stranka Srbije u njima nije učestvovala. Međutim, nesaglasje DSS-a i SZP-a pojavilo se početkom oktobra i na jednom novom pitanju – nesreći na Ibarskoj magistrali, u kojoj je poginulo nekoliko članova SPO-a, a njegov lider povređen. Dok je Dušan Mihajlović najoštrije osudio “pokušaj ubistva predsednika SPO-a Vuka Draškovića”, Zoran Đinđić javno iskazivao da veruje da ova nesreća ima političku pozadinu, dotle je stav DSS-a bio da je **“za sada reč o saobraćajnoj nesreći, dok zvanična istraga ne pokaže šta se stvarno desilo”**.¹⁹¹

Zvanična istraga “poverena” je istražnom sudiji Prvog opštinskog suda Krstu Boboti. Bobota je postao poznat javnosti kada je, krajem prethodne godine, osudio Slavka Ćuruviju i dvojicu novinara “Dnevnog telegrafa” na višemesečne zatvorske kazne, a po privatnoj krivičnoj prijavi Milovana Bojića. Danas je Krsto Bobota, jedan od advokata optuženih za učešće u pripremi i izvršenju ubistva Zorana Đinđića.

U oktobru je nastavljeno udaljavanje DSS-a i SZP-a. Povod je bio poziv liderima opozicije da se sastanu sa ministrima Evropske unije 11. oktobra u Luksemburgu. Evropska unija je na ovom sastanku želela jasno da definiše svoje namere prema Srbiji i “da svoju buduću politiku promovišu u prisustvu opozicionih političara”. U tekstu Deklaracije koju su pre sastanka usvojili evropski ministri, iskazana su očekivanja EU u odnosu na SRJ. Pre sastanka u Luksemburgu, sa tekstom Deklaracije, opozicione političare upoznao je finski ambasador u Beogradu. Većina lidera ocenila je da su zahtevi koje pred njih i državu iznosi EU nerealni (saradnja sa Haškim tribunalom) i da imaju ucenjivački karakter. Većina njih je odustala od puta, a odlučeno je da se uputi pismo ministrima EU, koje je u Luksemburg odneo portparol jedne od stranaka SZP. To što opozicioni lideri nisu otišli u Luksemburg, nije sprečilo žestoku kampanju protiv SZP-a u režimskim medijima.

U okviru kampanje objavljivana su i reagovanja DSS-a i njegovog predsednika. Vojislav Koštunica je ocenio da su na sastanak u Luksemburg pozvane **“određene snage koje bespogovorno potvrđuju nešto što je u ovom trenutku vladajući američki politički kurs”**.¹⁹² Prema njegovom mišljenju, **“činjenica je da jedan broj političkih stranaka slepo, iz**

¹⁹¹ “Vreme”, 9. oktobar 1999.

¹⁹² “Borba”, 11. oktobar 1999.

dana u dan, luta od jednog do drugog spoljnog savetnika".¹⁹³ Primetio je da se na spisku pozvanih "ne nalazi DSS niti neke druge stranke koje su ispoljile kritički stav u odnosu na NATO bombardovanje naše zemlje".¹⁹⁴

Cinično je zapazio da "EU ima jednu zemlju, koja formalno nije njen član, a opet koja je najuticajnija, a to su SAD". I ovu priliku je iskoristio da iskaže svoje viđenje spoljne politike u koje je on verovao: **"Mora se naći prava mera između realnosti sveta kakav je danas i naših državnih i nacionalnih interesa i nacionalnog dostojanstva"**.¹⁹⁵ Shodno ovakvom stavu, zaključio je da se "veliki deo aktivnosti delovanja naših opozicionih stranaka vodi van zemlje i da je prešao crtu koju ne bi smeo da pređe".¹⁹⁶

Koštica se posebno osvrnuo na zahtev EU za saradnju sa Tribunalom, ponovivši svoje ranije stavove da se radi o "kvazisudskoj – a ne sudskoj, američkoj – a ne međunarodnoj instituciji" i da **"Srbi nemaju poverenja jer Tribunal interesuju samo zločini Srba, ali ne i zločini protiv Srba"**. Konačno, za Koštica bi prihvatanje ovakvih stavova Evropske unije predstavljalo "gaženje nacionalnog dostojanstva".¹⁹⁷

Lideri SZP-a, koji u oktobru nisu otišli u Luksemburg, početkom sledećeg meseca obreli su se u Vašingtonu. Koštica se i ovog puta javno negativno odredio prema njihovim aktivnostima. Posebno je izrazio sumnju u obećanje iz Vašingtona da bi održavanje slobodnih i demokratskih izbora u Srbiji dovelo do uklanjanja sankcija.¹⁹⁸ Koštica se slično odredio i prema prisustvu pojedinih lidera opozicije (Drašković, Đinđić, Korać) na samitu OEBS-a održanom krajem novembra u Istanbulu. Ocenio je da je samit OEBS-a, čija je osnovna tema bila situacija u Čečeniji, defektan, jer tom skupu nisu prisustvovali predstavnici Rusije, a za predstavnike srpske opozicije zaključio je da su ostali na "marginama skupa". Još jednom je odbacio predlog SZP-a o formiranju prelazne ekspertske vlade **"jer se radi o jednoj totalitarnoj zamisli"**.¹⁹⁹

Pred kraj 1999. godine usledila je još jedna inicijativa za okupljanje opozicionih stranaka radi dogovora oko "zajedničke strategije delovanja opozicije". Inicijativa je ovog puta potekla od SPO-a. Koštica

¹⁹³ "NIN", 14. oktobar 1999.

¹⁹⁴ "Politika", 10. oktobar 1999.

¹⁹⁵ Isto.

¹⁹⁶ "Borba", 11. oktobar 1999.

¹⁹⁷ "Politika", 12. oktobar 1999.

¹⁹⁸ "Politika", 9. novembar 1999.

¹⁹⁹ "Politika", 23. novembar 1999.

ca je ocenio da “poziv koji je potekao od SPO-a ne nudi najbolji i najkraći put ka izborima”. I ovog puta je objasnio da “adut DSS-a jeste politika koja se razlikuje od politike vladajuće koalicije, ali i od politike drugih stranaka koje su se svrstale u nekoliko kolona”.²⁰⁰

U Berlinu su se 17. decembra srpski opozicionari (Drašković, Đinđić, Čanak i drugi) sastali sa visokim funkcionerima EU i SAD. Koštunica je i ovog puta omalovažio delovanje i učinak “srpske” delegacije: “Sastanak u Berlinu nije koristio srpskoj opoziciji pošto opozicione stranke na sastanke sa predstavnicima EU i SAD putuju sa zahtevima da se Srbiji ukinu sankcije, ali da za sada u tome nisu imale nikakvih uspeha, čak ni kada su u pitanju najbanalnije zabrane – aviosaobraćaja i uvoza nafte”. Njegova procena je bila da na ovim sastancima sve odluke donose EU i SAD, dok je srpska opozicija tu samo da te odluke prihvati. Svoje neučestvovanje i distancu obrazložio je stavom: “Sa međunarodnim partnerima ne treba biti ni potpuno nekooperativan, kao što je vlast, niti preterano kooperativan, kao što je to trenutno opozicija”.²⁰¹

10. GODINA PROMENA (januar – oktobar 2000)

Uprkos jasnom distanciranju prema opozicionim strankama, 2000. godinu Vojislav Koštunica je započeo “kooperativnim” odnosom sa njima. Naime, 10. januara 2000. godine na inicijativu SPO-a održan je sastanak predstavnika većine relevantnih opozicionih stranaka. Šestočasovni sastanak okončan je potpisivanjem dva dokumenta koja su predstavljala “platformu demokratskih snaga na putu do osvajanja vlasti”.²⁰² Tada je formirana Demokratska opozicija Srbije (DOS). Novinar “NIN”-a zabeležio je da je “najviše dopuna na predlog zajedničke strategije izneo predsednik Demokratske stranke Srbije, ali je na kraju potpisao dokumente uz napomenu da potpis treba da overi Glavni odbor stranke”.²⁰³ Dan posle, izvršni organi DSS-a potvrdili su potpis svoga predsednika.²⁰⁴

²⁰⁰ “Vreme”, 18. decembar 1999.

²⁰¹ “Vreme”, 25. decembar 1999.

²⁰² “NIN”, 13. januar 2000.

²⁰³ Isto.

²⁰⁴ “Vreme”, 22. januar 2000.

Koštica je 16. januara dao intervju novinaru "Vremena", u kojem je detaljno obrazložio svoj politički zaokret, odnosno odstupanje od prepoznatljive političke ekvidistance prema režimu i opoziciji. Između ostalog, predsednik DSS-a na ovom mestu zbori: "Mnogo toga se u Srbiji promenilo u poslednje vreme, a te promene dovode do pregrupisanja na političkoj sceni, drugačijeg razmišljanja i svesti. Od okruglog stola 14. oktobra do danas događaji me upućuju na zaključak o sazrevanju i uozbiljenju opozicije u Srbiji. Zajednička platforma je borba za ravnopravne izborne uslove na svim nivoima. Opozicione stranke su se po prvi put okupile na toj platformi, i to je zahtev biračkog tela. Predominantan uticaj na opoziciono okupljanje od 14. oktobra do 10. januara izazvano (je) iznutra a ne spolja, kako bi vlast to htela da predstavi".²⁰⁵

S obzirom na zastupljenost najvećeg broja opozicionih stranaka, stepen konstruktivnosti i sve ostalo što do tada nije krasilo opozicione stranke u Srbiji, analitičari su ovaj sporazum vrednovali kao "novi početak" – početak koji je nagoveštavao mogućnost promene režima u Srbiji. Pozitivne promene u odnosima potvrđivali su i naredni sastanci lidera. Posle jednog sastanka i Koštica je podržao stav o "neophodnosti izbora na svim nivoima" i kao "posebnu vrednost" naveo da su "svi shvatili da opozicija ne sme da se iscrpljuje dilemama koje im vešto servira režim".²⁰⁶ Tokom januara lideri opozicije sastali su se u Budvi sa izaslanima Evropske unije i SAD.

Visok stepen saradnje sa liderima koje je optuživao za preteranu kooperativnost sa međunarodnim partnerima i njegovo prisustvo na susretima sa njima, nisu prekinuli Koštuničin kritički stav prema članicama NATO-a. Potvrđuje to i njegova izjava iz februara: "Kao što su komunisti pravdali svoje nasilje idejom besklasnog društva, tako i NATO danas opravdava svoje nasilje pričom o multietničkom, civilnom i demokratskom društvu. Kao što su komunisti tvrdili da je revolucionarni teror legitiman, tako i današnji humanisti imaju humanitarno nasilje".²⁰⁷

Cinici bi mogli da primete da je Koštica značajno ublažio svoj stav prema NATO-u, s obzirom na to da je njihove poteze za vreme bombardovanja poredio sa nacističkim, a sada sa nešto "manjim zlom" – komunističkim. Sjedinjene Američke Države su ipak za Košticu ostale vodeći izvor problema i unutar opozicije: **"Naša moć i nemoć su**

²⁰⁵ Isto.

²⁰⁶ "NIN", 20. januar 2000.

²⁰⁷ "NIN", 2. mart 2000.

*ogledalo moći i nemoći društva. Naša nemoć izazvana je odnosom Zapada, a pre svega Amerike prema Srbiji, traumatičnim sankcijama koje traju osam godina i sumanutim podizanjem haške optužnice protiv Slobodana Miloševića”.*²⁰⁸

KADA JE LUIZ ÁRBUR PODIGLA OPTUŽNICU PROTIV SLOBODANA MILOŠEVIĆA, KOŠTUNICA JE TO OCENIO KAO "SUMANUT POTEZ".

Mogući razlog za politički zaokret Vojislava Koštunice u smeru bliske saradnje sa opozicionim stranakama, mogao bi da se potraži i u tadašnjem stanju unutar DSS-a. Naime, prema sećanju nekih članova Glavnog odbora, na sednici ovog organa stranke, početkom 2000. godine, raspravljalo se o predlogu za "samoukidanje" stranke.

Prvi opipljiv i pozitivan rezultat zajedničkog delovanja opozicionih stranaka pokazao se na mitingu u Beogradu održanom 14. aprila

²⁰⁸ "NIN", 16. mart 2000.

Povodom obeležavanja godišnjice intervencije NATO-a Koštunica je dao komentar: "Prilikom intervencije NATO-a na Jugoslaviju nije bilo pobednika. Porazeni su i jedni i drugi, premda će za koji dan i jedni i drugi to proslaviti kao svoju pobjedu". ("NIN" 23. mart 2000)

pod nazivom “Stop teroru – za slobodne izbore”. U intervjuu “NIN”-u, objavljenom dan pre održavanja ovog mitinga, i Vojislav Koštunica, ne-svojstveno njemu, “zračio je optimizmom” u pogledu saradnje među opozicionim strankama: “Mislim da je ova saradnja sada znatno promišljenija, manje manifestaciona. Radi se na jedan ozbiljniji, odgovorniji, hajde da kažem poslovniji način”.²⁰⁹ Broj prisutnih nadmašio je očekivanja i optimističkog dela opozicionog vođstva. Okupljenim pristalicama opozicije obratio se i Koštunica. Zahtevao je raspisivanje izbora. Dobar pokazatelj porasta uticaja opozicije bila je i reakcija režima. Ubrzo su vlasti oduzele frekvencije vodećim “nevladinim” medijima Studiju B i Radiju B-92.

Protesti opozicionih pristalica bili su žestoki i pretili su veći sukobi. Građanski rat je postao sveprisutna tema u političkim razgovorima, a prema Koštuničinoj proceni **“veća opasnost izazivanju građanskog rata u Srbiji dolazila je spolja, nego iznutra”**. Posebno je apostrofirao bivšeg specijalnog izaslanika američkog predsednika za Jugoslaviju Roberta Gelbarda i njegovu preporuku “ograničenog građanskog rata” kao najbržeg načina za smenu Slobodana Miloševića.²¹⁰

U takvoj atmosferi, Vojislav Koštunica je uputio otvoreno pismo predsednicima Srbije i Jugoslavije: “Gospodo, Srbija i Jugoslavija su na samoj ivici građanskog rata. Zemlja posrće pod teretom nasilja, spoljnog i unutrašnjeg. Ne mogu da verujem da toga niste svesni. Ne mogu, konačno, da verujem da ne shvatate koliko su besmisleni ovakvi potezi kakav je noćasnji upad u Studio B, i kakve su njihove političke i druge posledice. Dobro znate da na ovakav način ne možete dugo sačuvati državu, makar i ovako haotičnu i sa delimično suspendovanim suverenitetom. Ne raspišete li izbore, nećete sačuvati ni državu, ni delić ličnog dostojanstva”.²¹¹

Pred leto SPO se udaljio od ostalog dela opozicije. Dok su SZP i DSS i dalje insistirali na izborima, kod SPO-a to više nije bio slučaj. Početkom juna, lideri opozicije postigli su dogovor o zajedničkom izlasku na lokalne izbore i o “upotrebi najboljeg modela izlaska na savezne izbore na osnovu nepristrasne analize”, a u zavisnosti od izbornog sistema koji režim bude predvideo za ove izbore.²¹² SPO nije stavio svoj potpis na ovaj sporazum, zalažući se za bojkot izbora zbog nedemokrat-

²⁰⁹ “NIN”, 13. april 2000.

²¹⁰ “NIN”, 11. maj 2000.

²¹¹ “Vreme”, 20. maj 2000.

²¹² “Glas”, 3. jun 2000.

skih izbornih uslova. Koštuničin komentar na odluku SPO-a bio je jednostavan: *“Bili bismo jači sa SPO”*.²¹³

Sredinom juna izvršen je još jedan pokušaj fizičke likvidacije lidera SPO-a. Posle budvanskog atentata, Vuk Drašković je izjavio da mu se od svih opozicionih lidera telefonom javio jedino general Momčilo Perišić.²¹⁴ Predsednik DSS-a Vojislav Koštunica, koji je ocenio da je atentat na Draškovića *“velika nesreća”*, reagovao je na Draškovićevu primedbu: ***“Ne mogu da razumem da neko nesreću tretira kao motiv za okupljanje i političku podršku”***.²¹⁵

Krajem juna održana je još jedna skupština DSS-a, na kojoj je za njenog predsednika ponovo izabran Vojislav Koštunica. Na skupštini je još jednom naglasio da se stranka zalaže *“za put između Dedinja i Vašingtona”* i dodatno objasnio: *“Nema nam opstanka mimo sveta, ali nam nema opstanka ni u servilnosti prema svetu”*.²¹⁶

Početkom jula izvršene su ustavne promene koje su omogućile da se poslanici u Veću republika Skupštine SRJ i predsednik biraju na neposrednim izborima. Reagujući na poslednje ustavne promene, kao i Rezoluciju Skupštine Crne Gore, Koštunica je zaključio da *“Jugoslavije u stvari više nema”* i da ona sada postoji kao *“Đekna, koja još nije umrla, a kad će ne zna se”*.²¹⁷ Za Koštunicu je u takvoj situaciji jedino rešenje bilo *“raspisivanje referenduma i u Srbiji i u Crnoj Gori”*.²¹⁸ Reakcija Vojislava Koštunice bila je i ova: *“Novim ustavnim promenama izveden je puč iza leđa Crne Gore i građana Srbije”*.²¹⁹

Tokom jula, u Crnoj Gori su boravili predstavnici demokratske opozicije Srbije, koji su sa predstavnicima vladajućeg DPS-a i NS razgovarali o strategiji buduće demokratizacije SRJ. Razgovorima je prisustvovao i Koštunica. Svoje utiske o tim susretima opisao je sledećim rečima: ***“Kroz razgovore koje sam vodio u Crnoj Gori, stekao sam drugačiju sliku od one koja se dobija preko medija i moja pesimistična slika o odnosu crnogorskog rukovodstva prema zajedničkoj državi se menja”***.²²⁰ Međutim, izrazio je i žaljenje zbog zahteva koje je Crna Gora uputila Save-

²¹³ “Glas”, 8. jun 2000.

²¹⁴ “Glas”, 18. jun 2000.

²¹⁵ “Vreme”, 24. jun 2000.

²¹⁶ “Glas”, 25. jun 2000.

²¹⁷ “Blic”, 11. jul 2000.

²¹⁸ Isto.

²¹⁹ “Glas”, 26. jul 2000.

²²⁰ “Blic”, 18. jul 2000.

tu bezbednosti UN povodom ustavnih promena u SRJ, jer se “takvom internacionalizacijom problema može zaustaviti započeti pozitivan proces dogovora”.²²¹

Pred raspisivanje izbora, razlaz između SPO-a i ostatka opozicije bio je jasan. Koštunica, koji je do tada pokazivao najviše tolerancije prema disonantnim tonovima iz SPO-a, konačno je 24. jula saopštio da “SPO i njegov lider Vuk Drašković razaraju jedinstvo opozicije”.²²² U to vreme uveliko se govorilo o mogućem zajedničkom predsedničkom kandidatu opozicije. Uprkos navedenoj optužbi, Koštunica je svoje prihvatanje kandidature uslovio prethodnom promenom stavova o izborima SPO-a i DPS-a, tj. odustajanju od bojkota.²²³

Izbori za poslanike Savezne skupštine i predsednika SRJ, kao i pokrajinski i lokalni izbori u Srbiji, raspisani su 27. jula. Predviđeno je da budu održani 24. septembra 2000. godine. Već 29. jula opozicione stranke, njih osamnaest, izuzev SPO-a, donele su odluku o zajedničkom nastupu na svim izbornim nivoima. Odluku o imenu zajedničkog predsedničkog kandidata ostavili su za naredne susrete. Međutim, već tada je bilo verovatno da će se kao predsednički kandidat opozicije pojaviti Vojislav Koštunica, jer je prema svim relevantnim istraživanjima “imao dobru sliku u javnosti” poštenog i doslednog političara, patriote, demokrate i legaliste, što je pretpostavljalo suženu mogućnost da bude kompromitovan od dominantnih režimskih medija. Dr Zoran Đinđić, prethodno odustavši od sopstvene kandidature, dao je snažnu podršku kandidaturi Vojislava Koštunice.

Koštunica je još sredinom jula za svoju kandidaturu dobio i podršku EU, koja je pozdravila odluke o odustajanju od kandidature Draškovića i Đinđića, ocenivši ih “novim i pragmatičnim pristupom” i istovremeno naglasivši da bi “zbog toga izbor predsednika DSS Vojislava Koštunice za jedinstvenog kandidata opozicije mogao biti praktičniji, imajući u vidu srpsku sklonost nacionalizmu”. U ovom izveštaju, nastalom sredinom jula, Evropska unija je izrazila i sumnju da bi Milo Đukanović bio dobar izbor za predsedničkog kandidata.²²⁴

Početkom avgusta u Crnu Goru je otputovala delegacija predstavnika srbijanske opozicije, među kojima i Koštunica, sa namerom da

²²¹ Isto.

²²² “Blic”, 25. jul 2000.

²²³ “Glas”, 26. jul 2000.

²²⁴ “Glas”, 31. jul 2000.

DPS i NS odvrati od najavljenog bojkota saveznih izbora. Koštunica je svoju kandidaturu i dalje uslovljavao, ali sada samo odustajanjem od bojkota crnogorskih stranaka (DPS i NS).²²⁵ Izjavio je da će sa odlukom o kandidaturi sačekati konačan odgovor crnogorske strane koji se očekivao 10. avgusta.²²⁶ Uprkos nepromenjenim stavovima pomenutih crnogorskih stranaka, Vojislav Koštunica je, pre pomenutog roka, 7. avgusta objavio da se kandiduje za predsednika SRJ.²²⁷

Tog dana obznanio je i nove uslove pod kojima se prihvata kandidature: *“Prihvaćiću kandidaturu za predsedničke izbore ukoliko se od mene ne bude tražilo da se menjam kao političar i kao ličnost, i uz tri uslova – da se ne odrekнем nacionalnih uverenja i stavova, da se odrekнем podrške onih koji ne izlaze na izbore, kao i podrške SAD i da udružena opozicija ima čiste račune sa SPO, jer ako ne idemo zajednički na savezne, ne možemo ići zajedno ni na jedne druge izbore”*.²²⁸

U četvrtak 10. avgusta saopštena je i odluka da nosilac svih lista za savezne izbore bude dr Vojislav Koštunica i da zvaničan naziv koalicije osamnaest stranaka bude Demokratska opozicija Srbije (DOS).²²⁹ O prihvatanju kandidature Koštunica kaže da se dugo odlučivao: *“Ne smatram da je to mana u okolnostima kakve su naše. Tačno je da mi mnogi pripisuju manjak odlučnosti, ali recimo da taj manjak odlučnosti kompenziram viškom odgovornosti”*.²³⁰ Negirao je pretpostavke da su oni koji su ga predložili postavljali nekakve uslove, poput onog *“da manje bude nacionalan”*.²³¹

Javnost je posebno zanimao Koštuničin stav o mogućnosti o kojoj su mnogi razmišljali – kakva će biti reakcija ako Milošević ne prizna izborni poraz. Koštunica je smatrao da će pre stranaka reagovati narod: *“Postoje neke situacije u kojima političke stranke vode narod, to su izbori, to su izborne kampanje, ali postoje i okolnosti i događaji u kojima narod vodi stranke. Narod je predvodio stranke u novembru 1996. godine posle velike krađe na lokalnim izborima u Srbiji”*.²³²

²²⁵ “Blic”, 7. avgust 2000.

²²⁶ Isto.

²²⁷ “Blic”, 8. avgust 2000.

²²⁸ Isto. Kad je reč o doslednosti, ovde valja podsetiti da je na prethodnim izborima na koje je DSS izašla, održanim krajem 1996. godine, na saveznom nivou izašla u okviru zajedničke liste koalicije “Zajedno”, a na lokalnim, u većem broju izbornih jedinica – samostalno.

²²⁹ “Glas”, 11. avgust 2000.

²³⁰ “Vreme”, 12. avgusta 2000.

²³¹ Isto.

²³² “NIN”, 10. avgust 2000.

ZA KOŠTUNICU JE PRIHVATANJE PREDSEDNIČKE KANDIDATURE BILO "MORANJE A NE HTENJE".

U nedelju 13. avgusta održana je i sednica Glavnog odbora DSS-a. Koštunica je na sednici izneo ideju da je, ukoliko crnogorski DPS odustane od bojkota izbora, on spreman da ustupi svoju predsedničku kandidaturu ličnosti iz Crne Gore *"koja bi mogla da pomiri dve suprotstavljene političke opcije u toj republici"*.²³³ Smatrao je da bi ta ličnost mogao da bude Svetozar Marović.²³⁴ Na istom mestu je izjavio da *"u kampanji ne može prihvatiti podršku vladajuće crnogorske koalicije, ukoliko ona ne izađe na izbore"* i da ne želi *"danajske darove koji nam se upućuju iz Vašingtona, odnosno nikakvu verbalnu ili materijalnu podršku od SAD"*.²³⁵

Dan potom, zasedao je i Glavni odbor DPS-a, koji je doneo jednoglasnu odluku o bojkotu saveznih izbora. Koštunica je ocenio da takva odluka DPS-a *"ne doprinosi očuvanju mira i stabilnosti u zajedničkoj državi"*, da *"bežanje od izbora svakako nije karakteristika demokratskih sistema"*, kao i da je *"odlukom o neizlasku na izbore DPS ponovo glasao za Milo-*

²³³ "Glas", 14. avgust 2000.

²³⁴ "Vreme", 12. avgust 2000.

²³⁵ "Glas", 14. avgust 2000.

ševića”.²³⁶ U ovom periodu Koštunica je kritikovao secesionističke snage u Crnoj Gori, ali je ponovio svoj ranije iznet stav: **“Odluči li Crna Gora da sledi projekte za samostalnost, poslednja stvar koju bi Srbija smela da učini jeste da pokuša da spreči tako nešto”**.²³⁷

U vremenu pred izbore Koštunica je nešto detaljnije razradio tezu, koju je ranije tek doticao, a koja je imala određen broj zagovornika u Srbiji – da je Slobodan Milošević “američka kreacija”. Tezu je obrazlagao na sledeći način: “Teško je zamisliti manju zemlju a veću opsesiju jednom ličnošću, i upornost u tvrdnji da ta ličnost mora da ode sa vlasti. Nije li na taj način američka spoljna politika, posmatranjem čitave jedne zemlje kroz samog Miloševića, njega samo ojačavala”.²³⁸

Koštunica se svakako posle višedecenijskog aktivnog političkog angažmana sve više udaljavao od naučnog metoda razmišljanja. Da nije tako, svakako bi tezu da je Milošević “američka kreacija” mogao da obrazlaže još daleke 1992. godine, kada su pod pritiskom SAD uvedene sankcije ovoj državi, a na osnovu rezultata prethodnih američkih spoljnopolitičkih “eksperimenata” sa uvođenjem sankcija. Postojala je izvesna “zakonomernost” u ovom spoljnopolitičkom “eksperimentu”. Naime, Amerikanci su pre toga imali iskustvo u tome kako sankcije deluju u državama “dežurnih diktatora”, odnosno “dežurnih neprijatelja SAD” – po jedan na svakom kontinentu: Kastro, Gadafi, Sadam Husein. Pobrojani su bili pod dugogodišnjim, odnosno višedecenijskim sankcijama, a njihovi režimi ne samo da su opstajali, nego i jačali. Svi oni su, manje ili više, svojim “antiamerikanizom” obezbeđivali i redovan “obrt” najprofitabilnijoj grani američke industrije – vojnoj industriji.

Pre otpočinjanja “terenskog” dela predizborne kampanje, predviđenog za 1. septembar, Koštunica je, u jednom opširnom intervjuu, izneo svoje stavove o nekim neuralgičnim pitanjima političkog trenutka, koji su potvrdili “trajnu” vrednost nekih njegovih pogleda kojima se razlikovao od većeg dela opozicije, odnosno bio bliži režimskim političkim stavovima. Na pitanje novinara kako bi rešio kosmetski problem, on odgovara: “Ponovo treba ukazati na važnost ustavnog pitanja. Pored Saveznog, loši su i srpski i crnogorski ustavi. Međutim, narod živi pod još dva ustava, Dejtonskim sporazumom i Rezolucijom 1244, a njihove mogućnosti ni-

²³⁶ “Glas”, 16. avgust 2000.

²³⁷ “Vreme”, 12. avgust 2000.

²³⁸ Isto.

su iskorišćene do kraja. Mogućnost da prostor gde trenutno ne seže naša vlast, a to je Kosovo, stavimo više pod našu kontrolu i sačuvamo za budućnost nismo iskoristili, a što omogućava Rezolucija”.²³⁹

Na izbornoj konvenciji DOS-a, održanoj 1. septembra u Centru “Sava”, ostao je “u krugu” svojih višegodišnjih prioriteta: “Založiću se i za uspostavljanje čvrstih veza sa RS, dozvoljenih Dejtonskim sporazumom. Daću sve od sebe da ova zemlja postane istinska matica sunarodnicima u raseljavanju i otadžbina onima koji su morali da izbegnu iz republika bivše SFRJ. **Dajem reč da, budete li me izabrali za predsednika, neće biti revanšizma, osvete, likovanja nad onima koji su drukčije glasali, da neće biti pobednika i poraženih**”.²⁴⁰

Nešto pred konvenciju, uputio je i sledeću poruku: **“Socijalisti će, posle poraza, biti mnogo bolji. To će na njih da deluje blagotvorno**”.²⁴¹ Koštunica je 10. septembra dobio podršku i od Dobrice Čosića, koji je u intervjuu Radio “Indeksu” izjavio: “Verujem da je Vojislav Koštunica provereni patriota i ubeđeni demokrata; on je pametan i pošten; on je čovek dostojan narodnog poverenja. Takav političar može da započne promene koje očekujemo”.²⁴² Uskoro je još jedan akademik podržao Koštunicu. Profesor dr Ljubomir Tadić izjavio je da je “Koštunica autentičan izraz potreba koje narod ima”.²⁴³

“Znamenje” predsedničke kampanje bio je i fizički napad na njega i njegovu pratnju 14. septembra tokom boravka u severnom delu Kosovske Mitrovice. Koštuničin odgovor na predmete i kamenice koji su bacani prema njemu bio je poziv da narod ostane jedinstven i da “ne dozvoli da ih deli Vašington i Klinton”.²⁴⁴

Na početku poslednje predizborne nedelje, u ponedeljak 18. septembra stigla je i prva “opipljiva” podrška Evropske unije. U Briselu je odlučeno je da će Unija ukinuti sankcije SRJ ukoliko na nedeljnim izborima pobedu odnese opozicija i njen kandidat za predsednika.²⁴⁵

²³⁹ “Glas”, 26–27. avgust 2000.

Koštunica je ponovo uočavao “razlike” u međunarodnoj zajednici: “Postoji razlika između evropskog i američkog stava. Evropa pokazuje mnogo više razumevanja za situaciju u našoj zemlji”. (Isto)

²⁴⁰ “Glas”, 2–3. septembar 2000.

²⁴¹ “NIN”, 31. avgust 2000.

²⁴² “Glas”, 11. septembar 2000.

²⁴³ “Glas”, 18. septembar 2000.

²⁴⁴ “Glas”, 15. septembar 2000.

²⁴⁵ “Glas”, 19. septembar 2000.

Ovu odluku Koštunica je pozdravio predstavljajući to kao dokaz da se evropska politika prema SRJ “promenila nabolje”.²⁴⁶

Poslednji put pred izbore, Koštunica se građanima obratio na skupu ispred Skupštine SRJ 20. septembra, izgovorivši, između ostalog: *“Ja sam običan, prosečan čovek. Ne pada mi na pamet da sebe doživljavam kao istorijsku veličinu. Ne želim da menjam ceo svet. Želim samo da zajednički preuredimo ovu našu državu”*.²⁴⁷

Neposredno pred održavanje izbora dominiralo je pitanje da li će, u slučaju da doživi poraz na izborima, Milošević mirno predati vlast. Strahovanja od sukoba su posebno “podgrejavale” izjave najviših oficira vojske. Sam Koštunica nije bio previše uznemiren zbog ovih izjava. U poslednjem intervjuu pred izbore, saopštio je da je za njega važno “dominirajuće raspoloženje u vojsci”, a ono je, prema njegovim saznanjima, “drugačije od izjava tih pojedinaca”.²⁴⁸

Poslednji predizborni intervju bitan je, međutim, zbog druge opservacije Vojislava Koštunice. U njemu je eksplicitno dao jedan od najjačih dokaza tezi da je njegova “spoljna” (ratna) politika bila bliska Miloševićevoj i da su se razlikovale tek u sredstvima i redosledu sprovođenja. Naime, razmatrajući sudbinu vojske, kroz događanja u periodu vladavine Miloševića, on je u najpozitivnijim tonovima govorio o njenim ratnim naporima, a kao krivca označio njenog vrhovnog komandanta, i to sledećim rečima: ***“Ona je (vojska) praktično cela časno branila zemlju, od vrha do poslednjeg vojnika, ali je u taj rat gurnuta iako nije morala. Onda je na samom kraju rat presečen isto onako kako je počeo – jednom arbitražnom odlukom Slobodana Miloševića. Kao što je u taj rat ušao, on je u jednom trenutku zaključio da taj rat treba da prestane. Da li u pravom trenutku, pre ili kasnije, veliko je pitanje?”***²⁴⁹

Dva dana nakon održanih izbora, Savezna izborna komisija je objavila da je odziv na izborima bio 64,16 odsto, da je kandidat DOS-a dobio 48,22, a kandidat levice 40,23 odsto glasova izašlih na izbore. Istog dana Zoran Šami je objavio da je, na osnovu prebrojanih 78,17 odsto glasačkih listića, njihov kandidat pobedio u prvom krugu i da će na kraju prebrojavanja imati između 52 i 53 odsto glasova.²⁵⁰

²⁴⁶ Isto.

²⁴⁷ “Glas”, 21. septembar 2000.

²⁴⁸ “Vreme”, 21. septembar 2000.

²⁴⁹ Isto.

²⁵⁰ “Glas”, 27. septembar 2000.

U sredu 27. septembra, šef izbornog štaba DOS-a Čedomir Jovanović objavio je da je na osnovu 98,72 odsto obrađenog materijala utvrđeno da je Koštunica osvojio 52,54, a Milošević 35,01 odsto glasova. Jovanović je osporio saopštenje Savezne izborne komisije (SIK) od prethodne večeri i okvalifikovao je kao politički organ koji štiti interese vlasti koja odlazi sa političke scene: "Demokratski i nenasilno insistiraćemo na primopredaji vlasti".²⁵¹ Koštunica je to potvrdio: "Istina je očigledna i branićemo je svim nenasilnim sredstvima".²⁵²

Uputio je i "poruku" Miloševiću: "Moja obaveza kao predsednika SRJ biće da se brinem o bezbednosti svih građana Srbije, pa i bivšeg predsednika Jugoslavije Slobodana Miloševića".²⁵³ Čelnici DOS-a pozvali su građane da od petka 29. septembra u 14 časova započnu blokadu Savezne skupštine i cele Srbije, a SIK da "objavi istinu". Na mitingu u Beogradu, održanom u petak, pročitano je apel Vojislava Koštunice svetskoj javnosti "da se uključi u prebrojavanje glasova".²⁵⁴

Od ponedeljka 2. oktobra Srbijom su počeli da se šire protesti, a poziv čelnika DOS-a da se stupi u generalni štrajk naišao je na ogroman odziv. Tog dana Koštunica je posetio rudare u Kolubari. Pred njima je izjavio da "u Srbiji traje mirna demokratska revolucija" i ponovio da "nema drugog kruga" i da su "izbori završeni".²⁵⁵

U utorak uveče (3. oktobra) Koštunica se obratio okupljenim Kragujevcanima. Izjavio je da je Milošević izgubio na izborima i da mu nisu pomogli ni glasovi Albanaca sa Kosmeta: "Koliko godina taj čovek tim glasovima vlada Srbijom. Koliko godina taj čovek omogućava drugima da stvaraju svoje države, a onemogućava stvaranje srpske države. Imate čoveka koji je u proteklom godinama vodio i albansku i hrvatsku politiku, samo nije vodio srpsku. Više takvog čoveka ova država neće trpeti. On je najveći srpski izdajnik i čovek NATO. On kaže da kad mi dođemo na vlast strana će vojska okupirati Kosovo. Pa, zar dole nije 50.000 vojnika NATO koje je on doveo na Kosovo?! Ili nije obavešten o tome?"²⁵⁶

"Ulje na vatru" dolila je odluka Saveznog ustavnog suda, od 4. oktobra, da se poništi deo rezultata predsedničkih izbora. Predsednik Veća građana Savezne skupštine pozvao je Koštunicu da prihvati drugi

²⁵¹ "Glas", 28. septembar 2000.

²⁵² "Vreme", 28. septembar 2000.

²⁵³ "NIN", 28. septembar 2000.

²⁵⁴ "Glas", 29. septembar 2000.

²⁵⁵ "Vreme", 5. oktobar 2000.

²⁵⁶ "Glas", 4. oktobar 2000.

5. OKTOBAR 2000.

krug izbora, što je ovaj odbio. U četvrtak 5. oktobra usledili su poznati “revolucionarni” događaji. Vojislav Koštunica pojavio se pred okupljenim građanima-revolucionarima, nešto posle 19 časova, kada su glavni okršaji okončani. Na pozive mase: “Uhapsite Slobu!”, odgovorio je – **“Ne treba da ga hapsimo, ovde je uhapšen jer ne sme među narod”**. Na skandiranje: “Idemo na Dedinje!” odgovorio je: **“Ne treba da idemo na Dedinje, treba da ostanemo ovde gde je narod ostvario tu pobedu”**. U nastavku obraćanja ponovio je svoje ranije teze: “Ako je neko vodio antisrpsku politiku to je Slobodan Milošević. On je uvek vodio politiku u tuđim državama, a nije u svojoj. Blatio nas je da radimo za NATO, a ako u našoj zemlji postoji NATO plaćenik onda je to Slobodan Milošević”.²⁵⁷

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

U velikom delu srpske javnosti postojalo je ubeđenje da je Vojislav Koštunica “pošten i dosledan političar”, sa imidžom “patriote, demokrate

²⁵⁷ “Glas”, 6. oktobar 2000.

i legaliste”. Ovakva slika posebno je do izražaja došla 2000. godine, posle Koštuničinog desetogodišnjeg aktivnog delovanja na političkoj sceni Srbije. Ta slika je bila prirodno prisutna u javnosti koju, u najvećem delu, odlikuje zaključivanje na osnovu površnih senzacija, dakle, bez većeg upućivanja u činjenice, ili analitičnosti.

Raspravljanje o Koštuničinom ličnom ili političkom poštenju najpodložnije je subjektivnom viđenju autora, te će ovde izostati. Ponoćimo tek podatak da Vojislav Koštunica, ni posle najvećeg izbornog neuspeha stranke (1993) nije bio spreman za elementaran demokratski politički potez – proveru poverenja ponudom ostavke. Patriotizam je “neuhvatljiva” kategorija, različito sagledavana od različitih pojedinaca – za neke je patriota bio “Vožd”, a za neke “Knjaz” – te će ocena i o ovome izostati.

U ovom delu analize političkog delovanja Vojislava Koštunice u periodu 1992-2000. godine osvrnućemo se nešto više na sliku o njegovoj političkoj doslednosti, prisutnoj u javnosti. Doslednost se može posmatrati i razmatrati u dva segmenta: (ne)saradnja sa režimom i (ne)saradnja sa opozicijom.

Tokom ovog perioda u javnosti je stvorena slika o Vojislavu Koštunici kao jedinom relevantnom opozicionom političaru koji nije sarađivao sa vladajućim režimom. Događaji i procesi, međutim, pokazuju da se možda može govoriti o “iskrivljenoj” slici u javnosti. Pođimo od nekih njegovih javno iznetih stavova.

Posle prvih republičkih izbora na kojima je učestvovala novoočinovana DSS, u okviru DEPOS-a (decembra 1992) govorilo se o mogućem obrazovanju koalicione vlade SPS-DEPOS. Podsećamo na reči Vojislava Koštunice tim povodom: “U pravljenju vladavinske kombinacije u Srbiji moguća je saradnja DEPOS-a i SPS-a, ali uz niz uslova. Sa idejom o pravljenju vladavinske kombinacije sa DEPOS-om prvi (bi) morali u javnost da izađu socijalisti”. U istoj izjavi, datoj 29. decembra 1992. godine na konferenciji za štampu, Koštunica je izneo ocenu da je SPS “moderna fabrika”. Iz toga se, dakle, jasno zaključuje da Koštunica nije isključivao saradnju, odnosno obrazovanje zajedničke vlade sa vladajućim SPS-om.

Dalje, samostalnim izlaskom na izbore 1993. godine, DSS je prema oceni analitičara, političara, ali i neumoljivim zakonima matematike, dao doprinos većem rasipanju opozicionih glasova, tj. stvorio je

uslove vladajućoj SPS da na osnovu dobijenih glasova dobije proporcionalno daleko veći broj mandata od “zaslužanih”.

Naredni izbori (1996) obeleženi su krađom izbornih rezultata od strane režima i reakcijom u vidu masovnih, višemesečnih protesta građana. Vojislav Koštunica, koji je još 1992. godine govorio o sopstvenom stečenom iskustvu i saznanju (“prošli 9. mart prošao je u znaku jednog čvrstog utiska da se pritiscima i borbom izvan parlamenta pre svega mogu od vladajuće stranke u Srbiji iznuditi demokratske promene”), sa svojom strankom ne učestvuje u ovim protestima, jer “nije pozvan” (novembar 1996).

Ukoliko se “pod znakom pitanja” može govoriti o neposrednoj saradnji DSS – režim, utoliko se, bez ikakve dileme, može utvrditi posredna saradnja. Ovde se misli na saradnju DSS-a sa krilom crnogorske Narodne stranke, predvođenim Božidarom Bojovićem, započetu 1997. godine, koja je na saveznom nivou neposredno sarađivala sa srbijanskim režimom. Dakle, nepobitno je postojala politička saradnja DSS-a sa političkim saradnicima režima SPS-a.

Tokom bombardovanja Srbije 1999. godine, svojim javnim saopštenjima, koja su se svojim sadržajem kretala “niz maticu” i uz ma-

I NEBOJŠA JANKOVIĆ, POZNATI BEOGRADSKI NOVINAR, JEDAN OD OSNIVAČA DSS-A, NAPUSTIO JE STRANKU.

tricu režimske politike, DSS je poboljšavala sliku o “nepodeljenoj podršci” Miloševićевой ratno-odbrambenoj politici. Neposredno posle poraza od NATO-a, sredinom juna 1999. godine, kada režimu niukom slučaju nisu odgovarali vanredni izbori koje su zahtevale opozicione stranke, Vojislav Koštunica se protivi ukidanju ratnog stanja i 15. juna izjavljuje da “ne može biti govora o novim izborima u uslovima ratnog stanja”.

Pod saradnju sa režimom svakako mogu da se podvedu mnogobrojne “pomiriteljske” izjave upućene “delovima režimskog korpusa”. Podsetimo na neke: “I u SPS-u ima razložnih ljudi” (1992); on i njegova stranka nemaju “ništa lično ni protiv SPS-a ni protiv njenih članova, ni protiv njenog rukovodstva” (1996); “Ono što najviše onespokojava jeste upravo jedna vrsta podeljenosti, rekao bih skoro raspolučenosti Srbije na one koji su na vlasti i opoziciju. Ta podela je suviše odsečna, zabrinjavajuća. Čovek prosto ne može da zamisli normalnu smenu vlasti koja ne bi bila praćena revanšizmom, ostrašćenošću. Ja sam nedavno rekao da su kod nas u ovom trenutku od podela koje pripadaju prošlosti neuporedivo važnije aktuelne političke podele. Da je potrebno da ostvarimo pomirenje između vlasti i opozicije.”(1997); “Dajem reč da, budete li me izabrali za predsednika, neće biti revanšizma, osvete, likovanja nad onima koji su drukčije glasali, da neće biti pobednika i poraženih.” (2000)

Ovakve izjave mogu se sagledavati prvenstveno u funkciji dugoročne Koštuničine političke (stranačke) strategije da buduće resurse sopstvenog biračkog tela obezbeđuje iz delova “razočaranog” biračkog tela režima.

Doslednost u političkom delovanju Vojislava Koštunice i njegove stranke ponajmanje se može utvrditi u segmentu odnosa i saradnje sa ostalim opozicionim strankama. Dok 1992. godine vodi stranku na izbore u okviru koalicije DEPOS, već sledeće godine izvodi je samostalno. Na izborima 1996. godine na saveznom nivou DSS nastupa u okviru koalicije “Zajedno”, a na lokalnom nivou, u velikom delu, samostalno.

Najveći otklon u opozicionoj javnosti Vojislav Koštunica je izazvao svojim ponašanjem tokom masovnih građanskih protesta posle izborne krađe iz 1996. godine. On je tek u decembru u potpunosti stao na stranu demonstranata koji su tražili poštovanje izborne volje građana, iskazane na lokalnim izborima. Govorio je da je srpski

režim autoritaran i tražio da socijalisti priznaju rezultate drugog izbornog kruga.

Međutim, Koštunica se nikako nije odlučivao da govori na nekom od protestnih mitinga koalicije "Zajedno". To je objašnjavao time što ga niko nije ni zvao, a izgleda da je stvarne razloge izneo za vreme boravka američkih kongresmena na mitinzima: "Cela stvar ima drugačiju dimenziju nego što se u prvi mah mislilo, jer oni u Beograd nisu došli zbog demonstracija, on im je samo bio prolazna stanica na putu za Crnu Goru".²⁵⁸

Kada je postalo jasno da će spor presuditi "stranci", tj. misija OEBS-a, Koštunica je podjednako osudio i vlast i koaliciju "Zajedno". Isticao je da osnovna razlika između njegove stranke i ove koalicije leži u tome što DSS nije "spremna da prihvati sve što dolazi iz međunarodne zajednice". Ovaj rečnik je neodoljivo podsećao na ono što je vladajuća vrhuška u Beogradu govorila o liderima koalicije "Zajedno".

Sutradan je Koštunica rekao da je Milošević "tuđa ruka koja upravlja Srbijom" i da je u ime stranih centara učinio već nepotrebno veliki broj ustupaka, kako u Bosni, tako i u Srbiji. Za opoziciju je, pak, istakao da je i ona za "prodejtonsku Srbiju". Stari animozitet prema Zapadu ponovo je došao do izražaja: "Neće oni doći da se zamajavaju samo sa zapisnicima i ne dolaze samo zbog lokalnih izbora u Srbiji. Demokratija nije uvozno-izvozni artikal".²⁵⁹

Vojislav Koštunica se slično ponašao i za vreme velike krize tokom 1999. godine. Ratne posledice su sve više pritiskale Srbiju i većinski deo javnosti bio je opredeljen za nove izbore, a jedino je predsednik DSS-a bio protiv toga, kao što je bio i protiv ukidanja ratnog stanja! I dalje je bio na čvrstom antizapadnom kursu. Kada su ministri Evropske unije pozvali lidere srpske opozicije na sastanak, za Koštunicu je to samo bio znak da određene srpske opozicione snage treba i dalje da podrže američki vladajući kurs – opravdanje agresije na Srbiju! Njegove stranke na tom sastanku nije bilo, jer je ona i dalje bila na čvrstom kritičkom stavu prema bombardovanju NATO-a: "Činjenica je da jedan deo političkih stranaka slepo, iz dana u dan, luta od jednog do drugog spoljnog savetodavca".²⁶⁰

²⁵⁸ "Naša Borba", 6. decembar 1996.

²⁵⁹ "Naša Borba", 19. decembar 1996.

Slabije upućen poznavalac političke scene Srbije teško bi mogao da pretpostavi da je autor sledećih izjava isti politički lider – Vojislav Koštunica:

– “Model sa udruženom opozicijom jedna je od neophodnih pretpostavki za demokratske promene.”

– “Lekcija koju je opozicija shvatila i naučila tokom ovog vremena jeste da preduslov uspešne borbe sa jednim autoritarnim poretom jeste udruživanje opozicije.” (1992)

– “Stvaranje zajedničke izborne liste jeste besmislica.”

– “Priča o koalicijama, bratstvu i jedinstvu opozicije u velikoj meri je maslo režima i njegove policije.” (1993)

– “Zajednički nastup opozicije treba braniti i spasavati po svaku cenu.” (januar 1996)

– “Prednost jedinstvene liste je u tome što ona predstavlja reakciju na krajnje teške uslove u kojima opozicione stranke deluju. To je u osnovi najbolje rešenje pod uslovom da do njega može da se dođe. To je, takođe, jedna vrsta zajedničkog nastupa iz nevolje, da se spreči rasipanje glasova. Da se spreči da se manjina birača SPS pretvori u većinu u parlamentu. Lično dajem prednost jedinstvenoj listi.” (februar 1996)

– “Nekom je u interesu da DSS ugura u koaliciju “Zajedno” i pri tom je još razbije.” (septembar 1996)

– “Za DSS i opoziciju najbolje bi bilo da odustane od suviše široke koalicije, jer bi ona na parlamentarnim izborima mogla dovesti do gubljenja, rasipanja i apstinencije velikog broja glasača na koje DSS računa.” (maj 1997)

– “Kada je reč o odnosu DSS-a prema koalicijama, mi smo procenili da suviše šarolike i heterogene koalicije na neki način okamenjuju opoziciono biračko telo, ograničavaju ga i sprečavaju da se širi.” (avgust 1999)

Konačno, na izborima održanim 2000. godine, Vojislav Koštunica i DSS izlaze na izbore na svim nivoima u okviru široke koalicije DOS.

U periodu do 2000. godine, Vojislav Koštunica je ostao potpuno dosledan jedino u pogledu **nacionalne politike**. Stavovi o granicama buduće srpske nacionalne države, davanje prioriteta rešavanju nacio-

KOŠTUNICA JE ISTICAO RAZLIKU IZMEĐU SRBA U SRBIJI I SRBA U REPUBLICI SRPSKOJ. ZA NJEGA SU OVI DRUGI PREDSTAVLJALI "ZDRAVU NACIONALNU SUPSTANCU".

nalnih potreba (trenutno) "zagraničnog srpstva", odnos prema Tribunalu u Hagu i drugim "nacionalnim" problemima ostali su nepromenjeni.

Vrlo lako se uočava da je njegov nacionalizam često išao ispred "zvaničnog", onoga koji je dolazio iz okruženja Slobodana Miloševića. Osnovni princip Vojislava Koštunice bio je da u procesu raspada SFRJ nikako ne treba dozvoliti da bude razbijen i srpski nacionalni korpus. Još u toku ratnih sukoba oštro je osuđivao čak i nagoveštaj spremnosti Slobodana Miloševića da ispuni zahteve međunarodne zajednice. Tu njegovu spremnost Koštunica je tretirao kao najveću prepreku u ostvarivanju srpskih nacionalnih interesa, od kojih je najčešće spominjao problem avnojevske granice, a znao je i da kaže da Miloševićev režim funkcioniše kao "ispostava međunarodne zajednice".

Kada bi snage bosanskih Srba otele vojnike mirovnih snaga UN, on bi ocenio da ti vojnici nisu taoci, već ratni zarobljenici; nameru međunarodne zajednice da u Bosnu pošalje vojnike iz sastava snaga za brzo reagovanje ocenio je kao "proširenje nasilja"; posredno je bio i protiv oslobađanja nekolicine pripadnika mirovnih snaga UN koji su oslobođeni uz intervenciju režima iz Beograda; Deklaraciju sa samita Evropske unije o balkanskoj krizi koja je tražila preispitivanje moguć-

nosti o zajedničkom suživotu u Bosni, Koštunica je ocenio kao vraćanje “korak unazad”! Događaje u Srebrenici ocenio je kao “defanzivnu akciju” snaga VRS; posle početka ofanzive hrvatskih oružanih snaga na Republiku Srpsku Krajinu Koštunica je zamerio zvaničnom Beogradu da neadekvatno reaguje i gotovo da je eksplicitno bio za ratnu opciju!

Optuživanje Slobodana Miloševića za povlađivanje međunarodnoj zajednici na štetu srpskih nacionalnih interesa bila je jedna od konstanti u nacionalnoj retorici Vojislava Koštunice. Otvoreno je optuživao srpskog predsednika da je, u saradnji sa međunarodnom zajednicom, odbio da se bori za stvaranje srpske države. Podvrgavao je kritici i svaki stav Slobodana Miloševića koji se razlikovao od stavova vojnog i političkog vrha Republike Srpske. Sve kritike koje su stizale na račun njegovog ponašanja, Koštunica je odbacivao kao “relikte komunizma”.

Osnovni princip kojim se rukovodio Vojislav Koštunica u tumačenju rata u Bosni i Hercegovini, bio je da je politika rukovodstva Republike Srpske bila “duboko ukorenjena u narodu” i zato je podržavao i opravdavao gotovo svaki potez vojne i političke elite sa Pala. Istovremeno je žestoko osuđivao svaki potez Zapada, posebno NATO-a, a jednom prilikom (1996) otvoreno je svrstao SAD u “naše protivnike”. Koštunica je dosledno branio Radovana Karadžića i oštro se protivio njegovom povlačenju sa političkih funkcija.

DR KOSTA NIKOLIĆ

DEO DRUGI:

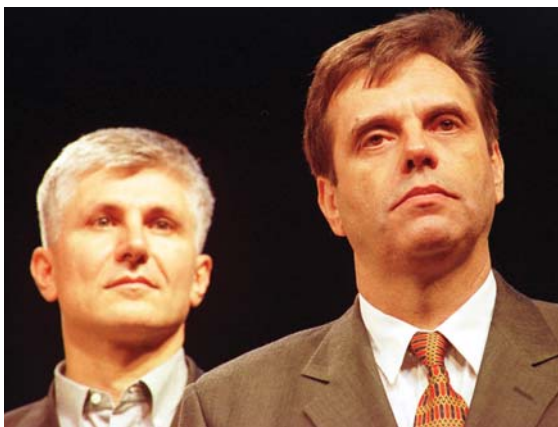
NA VLASTI
(2000–2005)

I.

ODBRANA SLOBODANA MILOŠEVIĆA

Jedan od najvažnijih razloga za konfrontaciju Vojislava Koštunice sa Vladom Srbije i, pre svega, premijerom Zoranom Đinđićem, bio je koncentrisan u svojevrsnoj, ne uvek direktnoj i vidljivoj, ali veoma prepoznatljivoj odbrani Slobodana Miloševića. U pitanju je bila pojava koja se može definisati kao “održavanje kontinuiteta” sa prethodnom epohom, a što će vremenom dovesti do restauracije mnogih vrednosnih elemenata iz doba vladavine Socijalističke partije Srbije, odnosno tzv. patriotske koalicije u kojoj su još bile Jugoslovenska levica i Srpska radikalna stranka.

Oni koji nisu bili iznenađeni takvim ponašanjem Vojislava Koštunice isticali su da je njegova politička osnova i u periodu do 2000. godine bila veoma bliska vladajućem konceptu, posebno u domenu nacionalne politike i isticanja prioriteta nacije i države u odnosu na sve ostale segmente društva; da je sukob sa Miloševićem postojao na nivou jedne “kvazilegalističke forme”, ali da suštinskog neslaganja nije bilo. Mnogi ljudi iz opozicije, ali i njegovi nekadašnji bliski saradnici, uočavali su brojne kontradiktornosti u političkoj praksi Vojislava Koštunice, koja ih je nedvosmisleno upućivala na zaključak da je DSS bila

ZORAN ĐINĐIĆ I VOJISLAV KOŠTUNICA – SIMBOLI MODERNE I KONZERVATIVNE SRBIJE.

kontrolisana opozicija, a njen lider "autistični mislilac" kome je Državna bezbednost izgradila stranačku infrastrukturu.

Savremenici je ta strategija Vojislava Koštunice izgledala neshvatljiva u trenutku kada je zemlja, direktnom krivicom režima Slobodana Miloševića, bila na ivici sunovrata, iznurena dugotrajnim građanskim ratovima u Hrvatskoj i Bosni, razorena tokom bombardovanja NATO-a, izolovana iz međunarodne zajednice, ekonomski istrošena do tačke usijanja i dovedena do pozicije sa koje više nije bilo povratka. Javnost je tražila utvrđivanje odgovornosti i izvođenje pred lice pravde svih onih koji su tokom decenijske vladavine Socijalističke partije Srbije bili najodgovorniji za propadanje države i naroda, posebno onih ljudi koji su bili simboli nasilja države nad građanima.

Posebno je neshvatljiva bila odbrana Radomira Markovića, čelnog čoveka tajne srpske policije. Tajne službe imaju dug kontinuitet u modernoj istoriji Srbije i Jugoslavije. Politička policija bila je stub jednopartijskog poretka i progona sopstvenog naroda, a u vremenu Slobodana Miloševića usledile su godine koje su samo produbile i radikalizovale represivnu ulogu policije, posebno Državne bezbednosti. "Služba" je bila Miloševićev politički i tehnički servis za likvidaciju protivnika.¹

Ustoličavanje nacionalne ideologije, ratovi, eksplozija kriminala, ekonomski sunovrat, izolacija i samoizolacija države, slom svih društvenih vrednosti, političke borbe i propagandni ratovi – karakterisali su politički ambijent i društveni milje u kojem je policija za vreme Miloševićeve vlasti pretvorena u instituciju vlasti jedne partije, jedne ideje i jednog vođe. Gurnuta u sukob sa građanima, postala je baštinik najvećih tajni o zločinima, ubistvima, kriminalu, pretvorena u čuvara totalitarnog poretka koji se po svojoj suštini, bilansu i posledicama pokazao kao antisrpski, antidemokratski i antievropski.

U krilu takve policije i njenih tajnih servisa, daleko od očiju javnosti, nastala je, razvijala se i usavršavala mafija, povezana sa ratnim profiterima i ratnim zločincima. Tajne službe regrutovale su iskusne kriminalce, iz zemlje ali i iz zapadne Evrope. Oni su izvršavali najpoverljivije zadatke na frontovima, a u zatišju ratnih operacija korišćeni su za pažljivo smišljenu strategiju kriminalizacije srpskog društva. Kao provereni stubovi režima, nagrađeni su unosnim krijumčarskim operacijama, a logističku pomoć i zaštitu davali su im pojedinci u vrhu policije, Državne bezbednosti, Carine i drugih državnih organa.

¹ Mark Lobi, *Tajne službe Srbije*, Beograd, 2005, 7.

Stvorena je moćna kriminalna organizacija koja je bila bogatija i opremljenija i od same policije. Mafija, zaštićena službenim legitimacijama RDB-a, održavala je poredak kontrolisanog haosa i izvršavala politička ubistva. Tako je postala deo države, čedo režima i njegov čuvar.² Mafija je imala svoju državu, sudije, političare, biznismene, advokate, novinare, sportske klubove, posebno fudbalske, estradne zvezde. Imala je sve.

Umesto da podvuče jasnu liniju razgraničenja posle 5. oktobra, da saopšti istinu da je Srbija izgubila sve ratove koje je vodila u poslednjoj deceniji 20. veka, da su ti ratovi bili nepotrebni i besmisleni, da su se na prostoru bivše Jugoslavije dogodili najveći zločini u Evropi od kraja Drugog svetskog rata, da je Slobodan Milošević za to najodgovorniji, da Srbija kao poražena strana mora da snosi sve posledice koje takva pozicija nosi sa sobom u međunarodnim odnosima, da je privredni, ekonomski i civilizacijski zaostatak bacio Srbiju na samo dno lestvice evropskih država, da društvena elita nije bila dorasla formulisanoj nacionalnih ciljeva i osmišljavanju strategije budućnosti – umesto svega toga, Vojislav Koštunica je dao svojevrsan “oprost grehova” svom prethodniku i nastavio stare konfrontacije u novim uslovima.

Srbija je vapila za hitnim raskidom sa sopstvenim primitivizmom, za demontažom svojih mitova i za racionalnim pogledom kako u prošlost, tako i u trenutnu društvenu stvarnost. Umesto toga, novoizabrani predsednik SRJ počeo je da svom snagom brani glavne poluge prethodnog režima u vojsci i policiji. Otudeni centri moći dobili su šansu da se prikriju, dobili su vreme da izbrišu tragove i da stvaraju nove pak-

RADOMIR MARKOVIĆ, ŠEF ZLOGLASNE MILOŠEVIĆEVE
TAJNE POLICIJE, U KOŠTUNICI JE NAŠAO ZAŠTITNIKA.

² Miroslav Perišić, *Dijalog politike, života i istorije*. U: Dušan Mihajlović, *Povlenske magle i vidici*, Beograd, 1995, II, 673–674.

tove. Relativizacija odgovornosti režima Slobodana Miloševića počela je, ironijom istorije, već 6. oktobra.

"MILOŠEVIĆ JE, ŽALIM, PREDSEDNIK TE PARTIJE I ŠTA JA MOGU DA URADIM?!"

Prema svedočenju učesnika petooktobarskog prevrata iz rukovodstva DOS-a, Vladeta Janković je 5. oktobra ujutru izjavio u ime DSS-a kako oni odbijaju "da učestvuju u tom vašem nasilju".³ Čedomir Jovanović piše da je Janković arogantno pitao da li se priprema neka revolucija: "Mi se sa ovim ne slažemo!"⁴

Plan i izvođenje 5. oktobra bilo je samostalno delo grupe vođa DOS-a, na čelu sa Zoranom Đinđićem, a sam Vojislav Koštunica u tome nije imao nikakvu ulogu. Iako je prvobitno bilo predviđeno da Koštunica bude jedini govornik na skupu ispred Savezne skupštine, njega "nigde nije bilo tog presudnog dana". Dolazak je otkazao u poslednjem trenutku: "Nijednom se nije pojavio na beogradskim ulicama. Ni kad se upadalo u Skupštinu, ni kad je bačen suzavac, ni pred državnom televizijom, ni u sukobima s policijom. Bilo je naroda iz čitave Srbije, žena i dece, ali nije bilo pobednika i predvodnika".⁵

KOŠTUNICA: "USPEO SAM DA PREDUHITRIM POHOD NA DEDINJE".

³ Miloš Vasić, *Atentat na Zorana*, Beograd, 2005, 31.

⁴ Čeda Jovanović, *Moj sukob s prošlošću*, Beograd, 2005, 36.

⁵ Milan St. Protić, *Izneverena revolucija. 5. oktobar 2000*, Beograd, 2005, 289.

Kada je sve bilo završeno, Koštunica se građanima obratio sa balkona Gradske skupštine. Zatim je na sastanku sa ostalim liderima DOS-a osudio paljenje federalne Skupštine i pitao ko je za to odgovoran. Izjavio je i da ne želi da stoji iza nečega što ne može da kontroliše, kao i da ne želi da se obračun sa Miloševićevim sistemom izvede do kraja: *“Tražili smo da izađe i kaže: – **Mi smo vlast a ne Mirko Marjanović!** On je rekao da je to nelegitimno. To je bio potpuni šok za mene. Umesto da situaciju stabilizujemo tako što ćemo ubrzati neke procese i narodu pokazati da se desilo upravo ono to je želeo, Koštunica je počeo da povlači ruku i tako demoralizuje svoje ljude i daje šansu i nadu onima koji su poraženi”*.⁶

U izjavi za RTS, Koštunica je naglasio da je Vojska Jugoslavije *“zaista garant stabilnosti, bezbednosti zemlje, sigurnosti od spoljnog napada i kreće se u ustavnim okvirima”*. Takođe, izjavio je i da *“neće biti revanšizma prema političkim neistomišljenicima”*.⁷ Devet meseci kasnije predsednik SRJ je priznao da je zaustavio *“narodnu volju”* koja je bila za radikaln obračun sa Miloševićevim poretom: *“Kada su se 5. oktobra, među narodom koji je demonstrirao protiv poništenja rezultata izbora, zaorili glasovi da se pođe na Dedinje, rezidenciju nomenklatura, kao da je to neki krstaški pohod, odlučno sam se tome suprotstavio i uspeo sam da preduhitrim slične akcije”*.⁸

Već 6. oktobra održan je maratonski sastanak svih članica DOS-a (treba da je trajao devet sati) na kome se raspravljalo o smeni generala Nebojše Pavkovića. Zoran Đinđić je otputovao i u Podgoricu da se o tome dogovori sa crnogorskim predsednikom Milom Đukanovićem, ali je novoizabrani predsednik SRJ odbio sve takve zahteve i iznenada je i bez obrazloženja napustio sastanak. Koštunica je izričito bio i protiv toga da se generali Vuk Obradović i Momčilo Perišić vrate u vojsku, bilo kao načelnici Generalštaba ili ministri odbrane: *“Ni za to Koštunica nije dao nikakvu argumentaciju”*.⁹

Umesto razgovora o smenama u vrhu vojske i policije, Vojislav Koštunica je otišao kod – Slobodana Miloševića, i to u pratnji generala Nebojše Pavkovića! Jedan od organizatora sastanka bio je i general Aco Tomić, koji će vrlo brzo postati jedan od najbližih saradnika predsednika SRJ. Odmah posle prevrata održan je sastanak najužeg vojnog vrha,

⁶ Isto, 40.

⁷ RTS, 6. oktobar 2000.

⁸ “Večernje novosti”, 9. jul 2001.

⁹ D. Mihajlović, *Povlenske magle i vidici*, II, 26.

VOJISLAV KOŠTUNICA I IGOR IVANOV: O ČEMU SU RAZGOVARALI SA MILOŠEVIĆEM?

a general Pavković je sa tog sastanka otišao u Palatu federacije, u koju je Koštunica nešto pre toga prvi put ušao. Zatim su zajedno otišli kod Miloševića.

Iako je Koštunica kasnije objašnjavao da je taj razgovor bio protokolaran, ne suviše prijatan za njega (*"bilo je nečeg neobičnog u sve-mu tome"*) sadržaj razgovora nikada nije objavljen. Prema svedočenju

Vladimira Popovića, jednog od najbližih saradnika Zorana Đinđića, general Pavković je tajno snimao razgovor: "To je bila svađa Koštunice i Slobodana Miloševića. Milošević je njega napadao da je on njemu formirao stranku i da mu je pomogao. Koštunica je to negirao, ali mu je ovaj tvrdio da ga je puštao, da mu je davao medijsku promociju, da je dozvoljavao njegovim ljudima koji su ga finansirali da se bave određenim poslovima, da ga je puštao da postane popularan time što je imao na državnoj televiziji mogućnost da svaki put da neko saopštenje, izjavu. Koštunica to u jednom trenutku priznaje, a Ivanov onda na neki način insistira kod Koštunice da je ipak njegov dužnik".¹⁰

Prema naknadnom svedočenju generala Pavkovića, inicijativa za ovaj sastanak potekla je iz Kabineta Vojislava Koštunice, a Milošević je na razgovor pristao tek posle trećeg poziva. General je pričao da se Milošević, kada su oni i Koštunica ušli kod njega, "zagledao u Koštunicu, Koštunici je bilo neprijatno, a Milošević ga uporno gleda".¹¹ Milošević je čak pokušao i da ostvari varijantu prema kojoj bi on bio savezni premijer jer su SPS i SNP imali većinu u federalnoj skupštini. Koštunica to nije mogao da mu garantuje, *"jer su ekstremisti sada suviše snažni"*!¹²

Da se od sastanka Miloševića i Koštunice mnogo očekivalo u redovima SPS-a, govori i to što je srpski predsednik Milan Milutinović če-

¹⁰ Šta smo znali, mislili i radili, "Insajder", TV B-92, 24. januar 2005.

¹¹ "Beta", 22. april 2005.

¹² Navedeno prema: Č. Jovanović, *Moj sukob s prošlošću*, 41.

Jovanović piše: "Ekstremisti smo bili mi koji smo tražili da se ta situacija raščisti, mi koji smo tražili da se razreše dužnosti Nebojša Pavković i Rade Marković, da se raspusti Skupština i proglasi privremena vlada koja će organizovati izbore u naredna tri meseca. Sve je to Koštunica odbio i ne samo da je odbio, nego je rekao da će se tome suprotstaviti". (Isto, 42-43)

kao ishod razgovora kako bi prihvatio zahtev delegacije DOS-a, koju su činili Miroљjub Labus i Dušan Mihajlović, da ne “osporava rezultate 5. oktobra” i da se korektno odnosi prema novim institucijama vlasti. Ni Labus ni Mihajlović nisu znali ono što je znao Milutinović: da se održava sastanak Milošević – Koštunica.¹³

Da Miloševići generali ne treba da strahuju, bilo je jasno već 11. oktobra, kada je Vojislav Koštunica u ulozi “vrhovnog komandanta” govorio na Kolegijumu načelnika Generalštaba Vojske Jugoslavije. Odmah je bilo jasno kakav respekt Koštunica gaji prema čelnicima Miloševićeve pretorijanske garde: posebno je naglasio da održava svakodnevni kontakt sa generalom Pavkovićem, da on, za razliku od onog što se iznosi u medijima, ima puno poverenje i u Vojsku i u njen starešinski kadar: **“Mislim da u tom pogledu stvari budu jasne”**.¹⁴

Veliki problem za Koštunicu bila su postizborna dešavanja: ocenio je da najveća opasnost pretila od američkog hegemonizma, a da se Vojska “junački nosila u ratu, pa i u miru svih ovih godina”. Rekao je i da “izuzetno ceni” to što se Vojska držala ustavnih okvira i jasno stavio do znanja da nikakvih kadrovskih promena neće biti: *“Bilo kakvo unošenje nestabilnosti u VJ, bilo kakvi razgovori ili planovi o kadrovskim promenama je nešto u čemu u ovom trenutku ne treba razmišljati i tu delim stav koji je ovde iznet i koji je izneo general Pavković”*.¹⁵

Odmah se postavio i problem smene rukovodstva Državne bezbednosti i njenog čelnog čoveka Radomira Markovića. Novi jugoslovenski predsednik je, međutim, i ovu instituciju, koja je bila jedno od najvažnijih uporišta vlasti Slobodana Miloševića i bastion političkog terorizma, doživљjavao kao “garanta stabilnosti” posle petooktobarskog prevrata. U ime DOS-a sa Markovićem je razgovarao Dušan Mihajlović. Marković je bio spreman na podnošenje ostavke, uz uslov da niko silom ne upada u RDB i hapsi njene radnike: *“Ja ću bez ikakvih problema dati ostavku dr Vojislavu Koštunici i predati dužnost novom čoveku, koji dođe na mesto načelnika Resora državne bezbednosti”*.¹⁶ Marković je napisao ostavku i odneo je Koštunici 8. oktobra, ali ona nije prihvaćena.

Da je Radomir Marković zaista nudio ostavku ali i da ga je predsednik SRJ od toga odvratio, pokazao je sam Marković, kada je 25. janu-

¹³ D. Mihajlović, *Povlenske magle i vidici*, II, 15.

¹⁴ Navedeno prema: Vladan Vlaković, *Vojna tajna*, Beograd, 2004, II, 94.

¹⁵ Isto, 96.

¹⁶ Navedeno prema: D. Mihajlović, *Povlenske magle i vidici*, II, 23.

ara 2001. godine podneo neopozivu ostavku na svoju funkciju: *“Ostavku podnosim u skladu sa obećanjem koje sam dao predsedniku SRJ Vojislavu Koštunici i u skladu sa dogovorom koji smo tada postigli da ostanem na funkciji do izbora nove Vlade Republike Srbije”*.¹⁷

Predsednik SRJ svojim kolegama u DOS-u nikada nije saopštio zašto se protivio Markovićevom smenjivanju. Još uvek nije poznato koliko se puta Koštunica sastajao sa Markovićem. U leto 2001. godine, u vreme razbuktavanja “afere Gavrilović”, pojedini mediji su pisali da je Rade Marković ukupno 22 puta bio u Kabinetu predsednika SRJ: *“To potvrđuje i knjiga poseta Palati federacije u koju se pažljivo beleži ime gosta, vreme ulaska i trajanje posete. Pored Markovićevog imena, uz datum svake posete stoji i oznaka KPR – Kabinet predsednika Republike. Rade Marković je prvi put u Kabinet predsednika otišao 8. oktobra, a posete su se nastavile i kasnije, na svakih nekoliko dana”*.¹⁸

Da je u pitanju bila dobro sinhronizovana akcija kako bi se zaustavile promene u Vojski Jugoslavije, govori i činjenica da je 19. oktobra 2000. godine u Kabinetu predsednika SRJ održan sastanak Koštuni-

GENERAL NEBOJŠA PAVKOVIĆ, “PROSLAVLJENI” MILOŠEVIĆEV VOJSKOVOĐA, TAKOĐE JE DOBIO ZAŠTITU OD KOŠTUNICE.

¹⁷ Faksimil ostavke R. Markovića.

¹⁸ U Kabinetu predsednika SRJstvarana paralelna DB Srbije, “Nedeljni telegraf”, 15. avgust 2001.

ce, Markovića, Milana Milutinovića i generala Pavkovića. Sastanak je održan na inicijativu načelnika Generalštaba i bio je posvećen sprečavanju pokušaja da se u Vojsku vrati general Momčilo Perišić: “To su takvi pojedinci, mi moramo, ja sam to rekao i predsedniku, **da oni ni po koju cenu, ne mogu da se vrate u vojsku i moramo to da podržimo**”.¹⁹

Već u prvoj polovini novembra bilo je jasno da je general Pavković uspeo u svojoj osnovnoj nameri: da Koštunicu ubedi kako su zahtevi za promenama u Vojsci Jugoslavije, u stvari, napadi na instituciju predsednika SRJ. Tako je general 11. novembra na Kolegijumu načelnika Generalštaba rekao: “Mi, gospodine predsedniče, mislimo da ove pretnje koje dolaze na vojsku, na njih moramo da odgovorimo, ali ne možemo odgovoriti jer se vrši blokada u sredstvima javnog informisanja. **Posebno želimo da istaknemo, da ste na neki način i Vi žrtva takvog jednog ponašanja.** Kao primer, ja ću navesti da objavljivanje adrese stanova pojedinih ličnosti, vojnih i Vas lično, ili političkih, praktično predstavlja napad, ja bih rekao atentat na tog čoveka i njegovu porodicu. Ja bih predložio, gospodine predsedniče, da Vašim autoritetom i kredibilitetom koji ste obezbedili na izborima, učinite sve da se stvore normalni uslovi za funkcionisanje Vojske, kao najbitnijeg stuba države”.²⁰

Jugoslovenski predsednik je na ovom sastanku otišao korak dalje u odbrani stubova Miloševićevog poretka: mnoge “muke i teškoće” sa kojima se Vojska Jugoslavije suočavala bile su izazvane izborima iz septembra te godine! Zatim, krivac je bilo i rukovodstvo Crne Gore, pre svega predsednik Milo Đukanović. Ali, razloga za brigu nije bilo: Koštunica je i dalje verovao da je Vojska institucija u koju narod ima najviše poverenja.²¹

Sastanke Koštunice i Markovića organizovala je i Ljiljana Nedeljković, šef Kabineta predsednika SRJ, inače dugogodišnja prijateljica šefa srpske tajne policije. Marković je Ljiljani Nedeljković odneo kopiju kompletnog dosijea “operacije Ćuran” – o praćenju i prisluškivanju Slavka Ćuruvije: “Šta je Ljiljana Nedeljković tražila od Radeta Markovića o slučaju likvidacije Slavka Ćuruvije? Šta joj je on sve pokazao? Da li su to bili jedini dokumenti DB koji su se našli na stolu šefa Kabineta predsednika SRJ?”²²

¹⁹ Navedeno prema: V. Vlajković, *Vojna tajna*, 112.

²⁰ Isto, 115.

²¹ Isto, 118-119.

²² Ko su ljudi koji savetuju predsednika SRJ? “Nedeljni telegraf”, 29. avgust 2001.

Tako je počeo proces prevođenja Miloševićeve pretorijanske garde na stranu novog predsednika SRJ. U narednim danima i mesecima uslediće stalni pozivi Vojislava Koštunice na legalizam. Oni su vremenom postali glavni instrument osporavanja i usporavanja promena. Tako je došlo do paralize ne samo u donošenju novih zakona, već i u funkcionisanju pojedinih institucija. Na to da je u pitanju bila samo maska za ostvarivanje lične vlasti, ukazuje i podatak da je jugoslovenski predsednik potpisao zahtev o povratku SRJ u Ujedinjene nacije, iako je to bilo u nadležnosti Savezne skupštine, Vlade Srbije i Vlade Crne Gore: "Već je dobijen jedan od argumenata za osporavanje teze o Koštunici kao legalisti, čuvau ustava i zakonitosti. Takvog Vojislava nisam poznavao".²³

Kada je Vladan Batić najavio da će DOS zbog "slučaja Marković" napustiti prelaznu republičku Vladu, Zoran Šami, potpredsednik DSS-a, odgovorio je da ta stranka "nema ništa protiv" da šef DB-a bude smenjen, ali i da ne zna da li je "uputno" da baš ništa u državi ne funkcioniše dok Marković ne bude smenjen: "Zahtev za smenu Radomira Markovića bio je prvenstveno zahtev SPO, sa kojim se DOS naknadno složio, a SPS je rekao da neće da podrži tu smenu. Markovića, po zakonu, može da smeni samo resorno Ministarstvo unutrašnjih poslova Srbije".²⁴

Šami je objašnjavao i da zahtev za Markovićevom smenom nije bio ni predviđen koalicionim sporazumom, a "ta situacija" je mogla da se reši samo uz saglasnost SPS-a ("jedino da opet napravimo revoluciju")! Takođe, ni predsednik SRJ nije bio nadležan za to: "On je jasno rekao da takve stvari treba raditi kad se steknu uslovi".²⁵ Šami je na

kraju rekao da stranke ne treba da se bave "progonom krivaca", već da je to posao za sudove.

U sličnom tonu je govorio i Vladeta Janković, bliski saradnik predsednika SRJ. On je ocenjivao da je "pametnije" da Radomir Marković ostane na čelu DB-a do parlamentarnih izbora i kao najvažniji razlog naveo "uspostavljanje parlamentarne komisije koja će kon-

VLADETA JANKOVIĆ: "PAMETNIJE JE DA RADE MARKOVIĆ OSTANE NA ČELU DB-A".

²³ D. Mihajlović, *Povlenske magle i vidici*, II, 28.

²⁴ *Ima prećih pitanja*, "Večernje novosti", 7. novembar 2000.

²⁵ Isto.

trolisati DB. Do tada je bolje da imamo jedno poznato zlo koje više nije efikasno”.²⁶

Svoju politiku državnog kontinuiteta i čuvanja institucija kao najvažnijih za oporavak Srbije, Koštunica je već 12. novembra 2000. godine objašnjavao na jedan demagoški način. U intervjuu “Politici” isticao je kako je potpuno siguran “da u ovom trenutku nije volja naroda da se ruše institucije kao što su vojska i policija, niti je volja naroda da se po raznim ustanovama ljudi smenjuju zato što su bili članovi SPS”.²⁷

Predsednik SRJ je veoma brzo “zaboravio” koja ga je “narodna volja” i dovela na vlast, odnosno šta je bila suština srpske pobune u septembru i oktobru te godine. Umesto da istakne preku potrebu da se Srbija što pre suoči sa svojim totalitarnim nasleđem, Koštunica je vrlo hladnokrvno objašnjavao: *“Zašto bismo bežali od činjenice da je SPS zaista bio masovna partija, doduše, ne baš onoliko masovna koliko se tvrdilo. Zašto bi iko i ikad ostao bez posla zato što je pripadnik ijedne legalne političke organizacije? Narod je mudar i čuvan, ne ruši radi rušenja”*.²⁸

Jugoslovenski predsednik je uporno ponavljao kako “sve ishitrene promene” mogu da budu štetne. Te ocene su zatim iz njegove stranke detaljnije obrazlagane. Tako je Dušan Budišin, funkcioner DSS-a, izjavio: “Ne možemo unapred osuđivati šefa DB-a Radeta Markovića i govoriti o njegovoj krivici, dok se ona ne utvrdi. Marković je sada u nadležnosti javnog tužilaštva, a ne predsednika SRJ”.²⁹

U javnosti su se već pojavljivale informacije o tome da su šefovi vojske i policije 5. oktobra od Miloševića dobili “liste za odstrel” opozicionih lidera. Zahtevi za smenom Pavkovića i Markovića podrazumevali su i odlazak čitavog ešalona Miloševićevih ljudi, a pojedini mediji su pisali kako “zli jezici” već govore o tome da se Koštunica polako distancira od DOS-a i približava strukturama nekadašnjeg srpskog režima. Iz stranke jugoslovenskog predsednika uporno su, međutim, odbacivale primedbe te vrste: i oni su bili za promene, ali “legalno, kroz institucije sistema”.

Umesto da pokrene pitanje odgovornosti, jugoslovenski predsednik je odlučio da nagradi Markovića i Pavkovića tako što je od Evrop-

²⁶ “Nezavisna svetlost”, 24. novembar 2000.

²⁷ *Uspravili smo se kao država i vratili u svet*, “Politika”, 12. novembar 2000.

²⁸ Isto.

²⁹ DSS traži veće kvote, “Blic”, 14. novembar 2000.

ske unije zatražio da ovu dvojicu skine sa spiska saradnika Slobodana Miloševića kojima je bio zabranjen ulazak u 15 zemalja Unije! Preporuka je i usvojena, a diplomatski izvori u Briselu saopštavali su da je u obzir uzeto “njihovo konstruktivno ponašanje” prilikom događaja od 5. oktobra.³⁰

U prvoj polovini decembra 2000. godine polako je počela da se nazire jedna dugoročna strategija Vojislava Koštunice. Kada je postalo jasno da on gotovo ništa ne preduzima da Srbija radikalno raskine sa Miloševićevom epohom, on je svojim kolegama iz drugog dela DOS-a počeo da zamera da se sporo obračunavaju sa korupcijom i kriminalom iz prethodnog perioda, čak diskretno nagoveštavajući da je postojala “neka tajna veza između delova predašnjeg režima i delova opozicije”.³¹

Ono što je već postalo više nego očigledno (približavanje Vojislava Koštunice starim strukturama moći) predsednik SRJ je i dalje branio “državnim principom” – za oporavak države najvažnije je ne dirati u vojsku i policiju, tj. u njihove čelne ljude: *“Treba imati na umu da državu tek počinjemo da gradimo, imamo svest o tome šta je država i svet tu državu priznaje. Međutim, ona je više osporavana iznutra. Ne može se niko igrati s najosetljivijim delovima države i zato sam bio protiv da se unosi nestabilnost u vojsku i policiju”*.³²

Umeo je Koštunica i da izvede paralelu sa nekadašnjom komunističkom revolucijom i trenutnim stanjem u Srbiji, mada za to nije bilo nikakvog utemeljenja. Zahteve sa smenom čelnih ljudi u vojsci i policiji koji su bili stub Miloševićevog režima i direktno uključeni u državni teror, Koštunica je poistovetio sa željama pojedinaca iz DOS-a da se u Srbiji ponovo uvede “crveni teror” kao u jesen 1944. godine! Čak je govorio, što je bio nonsens sam po sebi, da pojedina “deca komunizma” iz DOS-a žele da nastave delo svojih očeva: *“Činjenica je da ja i neki ljudi iz DOS-a pripadamo prosto različitim svetovima. Neki možda pripadaju onome što bi se moglo nazvati partizanštinom, ostalo im je nešto u genima, ostalo im je to iskustvo. Moja porodica je lično bila žrtva toga, ali žrtva koja zato neće da se sveti i jednu partizanštinu zameni drugom”*.³³

Naličje legalizma predsednika SRJ pokazalo se novembra 2000. godine, kada su u svim zatvorima u Srbiji izbile koordinisane pobune

³⁰ “Srna”, 15. novembar 2000.

³¹ U novi vek sa uređenom državom, “Glas javnosti”, 8. decembar 2000.

³² Isto.

³³ “Vreme”, 14. decembar 2000.

za koje je tadašnji komunistar unutrašnjih poslova Božo Prelević tvrdio da su podstaknute upravo iz RDB-a. Slično je Prelević ocenio i pozadinu albanske pobune na jugu Srbije: “Što pouzdano znam jer sam bio nadležan za tu oblast, a sve to da bi došlo do situacije u kojoj vi tačno znate ko vam je potreban za rešavanje tog konflikta – Crvene beretke koje su se nametnule kao nekakav nezaobilazan faktor”.³⁴

I početkom 2001. godine Koštunica je odluku o zadržavanju Radomira Markovića branio “pragmatičnim razlozima”. Tako je u intervjuu rimskom “Mesaderu” izjavio: “Marković je zadržao tu dužnost samo privremeno. Situacija posle izbora 24. septembra i početkom oktobra bila je veoma nestabilna i bilo je malo državnih institucija koje funkcionišu, a nama je bila potrebna stabilnost”.³⁵ Kada je šef srpske tajne policije ipak podneo ostavku, i to istoga dana kada je formirana nova vlada Srbije, jugoslovenski predsednik je tražio da se on postavi na mesto direktora Instituta za bezbednost!³⁶

Prvi meseci posle prevrata u Srbiji bili su obeleženi i jednim lako uočljivim fenomenom – nastala je “prava jagma” za članskim kartama Demokratske stranke Srbije. Ta pojava je imala dva nivoa: srpska podanička svest koja je volela ljude na vlasti, ali i “pretrčavanje” članova bivših vladajućih stranaka koji su računali na to da u DSS-u mogu da nađu siguran zaklon, što je u starim članovima ove stranke izazivalo priličnu dozu nezadovoljstva. Vladeta Janković, budući ambasador u Londonu, tu pojavu je objašnjavao sledećim rečima: “Naš statut kao jedini uslov za prijem u članstvo predviđa da je neko punoletan i da nije član neke druge stranke. Nama su potrebni novi ljudi, jer se pred strankom otvaraju velike mogućnosti, treba popuniti mesta u državnom aparatu, od opštinskog do saveznog nivoa. Moramo imati specijaliste za različite oblasti. Kako dosadašnji potencijal stranke te zahteve ne može sasvim da zadovolji, poštenima, sposobnima i stručnima vrata su uvek otvorena”.³⁷

MNOGI BIVŠI ČLANOVI SPS-A I JUL-A NAŠLI SU UTOČIŠTE U DSS-U.

³⁴ Navedeno prema: M. Vasić, *Atentat na Zorana*, 34.

³⁵ “Beta”, 9. januar 2001.

³⁶ Č. Jovanović, *Moj sukob s prošlošću*, 55.

³⁷ “Blic Njuz”, 11. januar 2001.

To bi trebalo da znači da su ljudi iz prethodne epohe bili vrsni stručnjaci i da su dobro obavljali državne poslove.

Da bi se Miloševiću sudilo u zemlji, za šta se načelno zalagao Koštunica, on je prvo morao da bude uhapšen. Ali, čim su se pojavili prvi nagoveštaji nove republičke vlade da bi Milošević mogao da bude uhapšen i to zbog korupcije a ne zbog ratnih zločina, Koštunica bi se tome više nego jasno suprotstavljao. Tako je 25. februara 2001. godine izjavio da očekuje da u Srbiji neće prevladati načelo revolucionarne pravde!³⁸ Koštunica je ocenio i da kampanja oko hapšenja Miloševića narušava ovlašćenja srpske vlade, a mediji su bili ti koji su radili "protiv uspostavljanja vladavine prava u Jugoslaviji".³⁹

Kada bi nestrpljenje onih koji su želeli promene dostiglo kulminaciju, iz DSS-a je poručivano da je za to najveći krivac Vlada Srbije! Egalitaristička demagogija, koja je postala znak raspoznavanja za stranku predsednika SRJ, govorila je kako je narod željan boljeg života, kao da je to bilo moguće bez korenitih reformi srpskog društva, čemu je najveću smetnju predstavljala upravo Demokratska stranka Srbije.

Kada je Radomir Marković ipak uhapšen, Koštunica nije propustio priliku da još jednom upozori na opasnost od revolucionarne pravde, što je u javnosti koja je očekivala radikalne reforme shvaćeno kao protivljenje obračunu sa visokim predstavnicima bivšeg režima, pa i sa Miloševićem. Koštunica je i za to imao objašnjenje: "Postoje stvari koje moraju biti regulisane pravom, a ono mora u jednaki položaj da stavlja sve građane. Postoji i nešto drugo što je s onu stranu prava i pravne države, a to je revolucionarna pravda. Zato je moje upozorenje bilo krajnje dobronamerno".⁴⁰

Istom prilikom Koštunica je hladnokrvno odgovorio kako on ni nema ovlašćenja da izruči Miloševića Tribunalu: "Veoma sam iznenađen kolika mi je moć pripisana i to možda mnogo više van zemlje nego u zemlji. Oni koji danas predstavljaju demokratski Zapad pomalo su zaboravili šta može da uradi predsednik jedne države".⁴¹ Nešto kasnije, gostujući na BK televiziji, Koštunica je izjavio da "nije bilo štete zbog nesmenjivanja tadašnjeg šefa DB-a Radomira Markovića, a sa druge strane rizik koji bi promene donele je izbegnut".⁴² Jugoslovenski predsednik nikada nije pre-

³⁸ "Glas javnosti", 26. februar 2001.

³⁹ "Večernje novosti", 27. februar 2001.

⁴⁰ "Danas", 3-4. mart 2001.

⁴¹ Isto.

⁴² BK TV, 9. april, 2001.

cizno objasnio kakav bi rizik po srpsko društvo predstavljalo pravovremeno smenjivanje Radomira Markovića.

Hapšenje i ekstradicija Slobodana Miloševića

Kada je republička vlada odlučila da uhapsi Slobodana Miloševića, jer je on odbio da se odazove pozivu istražnog sudije zbog optužbi o zloupotrebi službenog položaja, dogodila se velika podela unutar vladajuće koalicije u Srbiji. Predsednik SRJ izjavljuje da ne zna ništa o akciji, general Pavković odbija da naredi povlačenje Gardijske brigade oko Miloševićeve vile u koju se, pod zaštitom vojske, dovlače velike količine oružja; okupljaju se pristalice SPS-a, srpski MUP šalje operativce JSO-a koji se pojavljuju bez uniformi!

Dušan Mihajlović je zatim napisao pismo Vojislavu Koštunici u kojem ga je o svemu detaljno obavestio. Vlada je odustala od primene sile (za to se jedini zalagao komandant JSO) a posle višečasovnih pregovora sa Čedomirom Jovanovićem Slobodan Milošević je odlučio da mirno ode u zatvor.

Tek po okončanju dramatičnih događaja u noći između 31. marta i 1. aprila 2001. godine, Vojislav Koštunica je sazvao sastanak visokih državnih funkcionera na saveznom i republičkom nivou i saopštio da niko nije nedodirljiv: "Ko puca na policiju, mora biti priveden pravdi. Ko je pozvan pred istražnog sudiju, mora se odazvati tom pozivu. Ko ometa sprovođenje zakona, mora da snosi posledice bez obzira na čin, službu i funkciju".⁴³

Već 4. aprila jugoslovenski predsednik je, međutim, jasno stavio do znanja da se protivi Miloševićevom izručenju Hagu. Objašnjenje je bilo u najboljem demagoškom i egalitarističkom duhu: "Ne meri se sve novcem. Postoji i nešto što se zove obraz, a to ima trajniju vrednost od novca. Spremni smo da sarađujemo, ali to ne znači i da ćemo prihvatiti sve, pa i nešto što može ugroziti nacionalno i državno dostojanstvo zarad šake dolara".⁴⁴ Kako je Slobodan Milo-

KOŠTUNICA SE DUGO PROTIVIO HAPŠENJU SLOBODANA MILOŠEVIĆA.

⁴³ "Politika", 1. april 2001.

⁴⁴ "Blic", 4. april 2001.

šević čuvao nacionalno i državno dostojanstvo, Koštunica nije objašnjavao.

Iako se pitanje saradnje SRJ sa Haškim tribunalom sve više kristalizovalo kao ključno pitanje dalje reintegracije zemlje u međunarodnu zajednicu, posebno za odobravanje ekonomske pomoći, predsednik Koštunica je istom prilikom opušteno izjavljivao kako **“Hag nije u njegovim mislima”** i još jednom ponovio kako taj sud ima puno pravnih nedostataka, odnosno da je to politička institucija, koja deli selektivnu pravdu.⁴⁵ Istovremeno je odbio i pomisao da se Milošević izruči Hagu: **“Izručenje bivšeg predsednika SRJ Haškom tribunalu za sada nije tema, tj. nije na dnevnom redu naših državnih organa. Naš princip je da saradnja s Tribunalom treba da bude pravni proces, a ne izručenje optuženih po automatizmu”**.⁴⁶

Koštunica je imao i dosta primedbi na akciju hapšenja Miloševića: ocenio je da je akcija izvedena “konfuzno i trapavo”, a da je, osim što je sačuvan mir u državi, najvažnije bilo da je sačuvana i Socijalistička partija Srbije čiji je opstanak na političkoj sceni bio neophodan!⁴⁷ Ponašanje organa Vojske Jugoslavije koje je bilo više nego protivrečno, ocenio je kao “potpuno profesionalno i u skladu sa važećim propisima”. Na drugoj strani, optužio je organe MUP-a za nekoordinisanu akciju, “a da je vojska samo obezbeđivala objekat”. Takođe, nije propustio priliku da ukaže da **“ima spornih elemenata oko krivične prijave protiv Slobodana Miloševića i njenog datiranja”**.⁴⁸ Toliko o Koštuničinim izjavama da se neće mešati u rad pravosudnih organa.

Početkom aprila 2001. godine Koštunica je čuvanje Markovića i Pavkovića objašnjavao zaoštavanjem kosovske krize, mada je to bilo potpuno irelevantno i nije imalo nikakve veze jedno s drugim, makar u danima neposredno posle prevrata: *“Bilo je važno u tim promenama posle 5. oktobra obezbediti kontinuitet institucijama, pa tako kontinuitet i stabilnost vojske i policije. Na šta bi to ličilo da se u jeku narastajuće kosovske krize menjaju ključni ljudi koji rukovode snagama bezbednosti u tome?”*⁴⁹

Koštunica je imao i “valjan” odgovor na primedbe da je čuvanjem Radomira Markovića omogućeno uništavanje tragova zločina iz

⁴⁵ “Danas”, 4. april 2001.

⁴⁶ “Glas javnosti”, 4. april 2001.

⁴⁷ “Blic”, 4. april 2001.

⁴⁸ “Glas javnosti”, 4. april 2001.

⁴⁹ “Glas javnosti”, 9. april 2001.

epohe Slobodana Miloševića: “Postoje dokazi koji se ne mogu uništiti, jer nas je suviše veliko zlo zadesilo i takvi tragovi ostaju, ne mogu se uništiti”.⁵⁰

Izručenje Slobodana Miloševića Haškom tribunalu 28. juna 2001. godine, po odluci republičke Vlade, bila je kap koja je prelila čašu Koštuničinog strpljenja i koja je više nego jasno pokazala da je on zaista pokušavao da štiti svog prethodnika.

Politička scena u Srbiji postala je još komplikovanija u drugoj polovini juna, kada su crnogorski socijalisti odbili da u saveznom parlamentu podrže Zakon o saradnji sa Haškim tribunalom. Na vanrednoj sednici Predsedništva DOS-a predsednik SRJ je uporno ponavljao da nije protiv Haga, ali i da ne podržava bezakonje: “To je takvo ponižavanje svih nas za stolom. Mnogi su izgubili nerve, kontrola je bila na ivici”.⁵¹ Koštunica, najzad, prihvata predlog Momčila Grubača, saveznog ministra pravde, da on napiše Predlog zakona o saradnji sa Haškim tribunalom, na osnovu koje će biti moguća ekstradicija jugoslovenskih državljana, pa i Slobodana Miloševića, koji će usvojiti Savezna vlada. Koštunica, posle telefonskog razgovora, saopštava da je to prihvatio i savezni premijer Zoran Žižić.⁵²

Savezna vlada je zatim 14. juna i usvojila Predlog zakona o saradnji SRJ sa Haškim tribunalom, kojim se predviđala i mogućnost izručenja okrivljenih lica. Za tu odluku, međutim, nisu glasali članovi SNP-a, što je odmah otvorilo pitanje kako će zakon biti usvojen u parlamentu.⁵³ I Koštunica je istoga dana, na konferenciju za štampu, znatno relativizovao prvobitni dogovor: “Sigurno ne može biti automatskog izručenja optuženih”.⁵⁴

Odbijen je i predlog da se republička vlada pozove samo na Statut tribunala, kao i ideja da taj zakon donese republička skupština. Koštunica se izričito protivio izručenju Miloševića Hagu u traženom roku, uoči Donatorske konferencije: šteta od bombardovanja 1999. iznosila je 30 milijardi dolara, a od Donatorske konferencije moglo se dobiti samo

⁵⁰ “Politika”, 9. april 2001.

⁵¹ Č. Jovanović, *Moj sukob s prošlošću*, 90.

⁵² Isto.

⁵³ B-92, 14. jun 2001.

⁵⁴ Nema izručenja bez zakona, “Glas javnosti”, 15. jun 2001.

četiri milijarde: “Ta sredstva su nam potrebna, ali ne smemo podleći iluziji da je izručenje optuženih Hagu čarobni štapić koji rešava problem”.⁵⁵

Takav stav predsednika SRJ ohrabrio je poštovaoca “lika i dela” Slobodana Miloševića, pa je 21. juna Predlog zakona o saradnji sa Haškim tribunalom povučen iz skupštinske procedure, na zahtev Savezne vlade, jer na viščasovnim pregovorima predstavnika DOS-a i SNP-a nije postignuta saglasnost oko kompromisnog rešenja. Predrag Bulatović, lider crnogorskih socijalista, izjavljuje: “Smešno je da se od SNP traži da, suprotno svom uverenju, glasa za predloženi zakon. Problem nije u nama, već u nekom ko je mnogo obećao, a malo učinio. Po Ustavu SRJ, nije moguće isporučivanje građana Jugoslavije Haškom tribunalu i Ustav se mora poštovati”.⁵⁶

Savezna vlada je ipak 23. juna, na 44. sednici, usvojila Uredbu o postupku saradnje s Međunarodnim krivičnim tribunalom u Hagu. Sednici nisu prisustvovali članovi Vlade iz redova SNP-a (osim Miodraga Kovača). Uredba je na snagu stupila sutradan. Miroljub Labus, potpredsednik Vlade, kratko je izjavio: “Mi nikoga ne prodajemo, već izvršavamo naše međunarodne obaveze kao punopravni član međunarodne zajednice”.⁵⁷

Savezni Ustavni sud je najavio da će oceniti ustavnost Uredbe, pa je zakazan novi sastanak Predsedništva vladajuće koalicije, na koji Koštunica nije došao (poslao je svoje saradnike Gradimira Nalića i Dejana Mihajlova). Umesto toga, predsednik SRJ je 26. juna primio delegaciju Socijalističke partije Srbije i obećao da Milošević neće biti izručen: **“Ne postoji nikakva mogućnost izručenja naših građana Haškom tribunalu pre Donatorske konferencije zakazane za 29. jun”**.⁵⁸

Koštunica nije uvažavao argumente da od saradnje sa Hagom zavisi i dalje dobijanje povoljnih kredita, otpisivanje dugova, izbegavanje nove izolacije zemlje, kao i kredibilitet novih vlasti u međunarodnoj zajednici. Iz njegove stranke je “objašnjavano” da u zahtevima za “ekspresnim izručenjem” Miloševića prednjače oni “koji su godinama učestvovali sa njim u vlasti ili mu obezbeđivali skupštinsku većinu da vlada, ili pregovara sa njima oko vlasti”.⁵⁹

⁵⁵ Isto.

⁵⁶ “Glas javnosti”, 22. jun 2001.

⁵⁷ B-92, 23. jun 2001.

⁵⁸ “Glas javnosti”, 27. jun 2001.

⁵⁹ “Blic”, 28. jun 2001.

KOŠTUNICA JE OBEĆAO SOCIJALISTIMA DA MILOŠEVIĆ NEĆE BITI IZRUČEN HAŠKOM TRIBUNALU.

Savezni ustavni sud, u istom sastavu kao i kada je poništio izbornu pobjedu DOS-a prethodne godine, proglašava 28. juna privremenu suspenziju Uredbe Savezne vlade! U takvoj situaciji, Vlada Srbije, pozivajući se na članove 90. i 136. republičkog Ustava, kao i na član 16. Ustava SRJ, donosi Uredbu o direktnoj primeni Statuta Haškog tribunala. Zoran Đinđić saziva sednicu Vlade: "Pre sednice on je razgovarao sa Koštunicom. Rekao mu je da će poštovati odluku Miloševićevih sudija tačno toliko koliko ju je poštovao 5. oktobra kada su nam iste te sudije poništile izbornu pobjedu".⁶⁰

Protiv odluke o izručenju bili su kadrovi DSS-a, Aleksandar Pravdić, potpredsednik Vlade, i Obren Joksimović, ministar zdravlja. Prema svedočenju savremenika, oni su bili u stalnom kontaktu sa svojom strankom i pokušavali su na sve načine da spreče odluku o ekstra-

⁶⁰ Č. Jovanović, *Moj sukob s prošlošću*, 90.

Zanimljivo je da je savezni Ustavni sud tek 6. novembra 2001. godine, neposredno pred pobunu JSO, doneo konačnu odluku o poništenju Uredbe Savezne vlade. (D. Mihajlović, *Povleneke magle i vidici*, II, 90)

diciji Slobodana Miloševića. Koštunicu je o tome obavestio ministar Joksimović.⁶¹

Strah od Vojne službe bezbednosti je bio veliki, pa Vlada Srbije donosi odluku da se Milošević iz zatvora odvede do Instituta za bezbednost, pa helikopterom RDB-a, nenajavljenim letom, do Tuzle. Uredba Vlade odštampana je u "Službenom glasniku", a pomoćnik ministra pravde, zadužen za zatvore, lično izdaje naređenje čuvarima u Centralnom zatvoru. Akcija je otpočela i Milošević je tokom noći prebačen u pritvorsku jedinicu Haškog tribunala.

Prva reakcija Vojislava Koštunice bila je zaista iznenađujuća za onaj deo srpske javnosti koji je verovao da je Srbija samo izvršila svoju međunarodnu obavezu. On se nenajavljeno, pozivajući samo ekipe "JU Info" kanala i RTS-a, obratio građanima Srbije i poručio da je izvršen, ni manje ni više, državni udar: **"Večerašnje izručenje bivšeg predsednika SRJ Haškom tribunalu, kao i prethodno izručenje Milomira Stakića, ne mogu se smatrati zakonitim i ustavnim. Ovo se može protumačiti kao ozbiljno ugrožavanje ustavnog poretka zemlje. Pravna država ne može se graditi na nepravdi"**.⁶²

Koštunica je poručivao da će "učiniti sve" da sačuva stabilnost Jugoslavije, interese njenih građana, pa čak i mir u regionu, jer je sve to, navodno, bilo ugroženo zbog Miloševićevog izručenja Hagu! Pate tično je govorio da je u pitanju bio **"težak, gotovo sudbinski trenutak"** za Srbiju.⁶³ Vreme je pokazalo da je upravo Koštunica, van kruga SPS-a, bio jedan od retkih ljudi koji je davao dramatičan prizvuk ovom događaju.

Srpski premijer Zoran Đinđić je izjavio kako je njegova vlada bila prinuđena da donese odluku o izručenju Slobodana Miloševića Hagu kako bi zaštitila interese Srbije: "Prekidanje saradnje sa Haškim tribu-

⁶¹ Obren Joksimović je u ovom periodu bio udarna pesnica DSS-a u napadima na Vladu Srbije. Stručna javnost je osporavala njegovo postavljenje za ministra zdravlja. Tako je dr Vesna Jovanović-Čupić u otvorenom pismu Vojislavu Koštunici isticala: "Na čelo jedne osetljive, strateške delatnosti, doveden je čovek koji nije dorastao zadatku i logici pozova. Njegova bahatost i nasilnost dodatno su iskomplikovali situaciju. Umesto ućivosti, pažljivosti i kompetentnosti, on je pokazao nerazboritost, nepoštovanje struke, samovolju u odlučivanju, povišen i prostački ton, učenjivanje i, što je najteže, kršio je zakone i statute. On bruka i kompromituje profesiju. To je tipičan primer uzurpatora i štetičine". (Oni su uz svaku vlast, "Reporter", 4. jul 2001)

⁶² "Blic", 29. juni 2001.

⁶³ "Glas javnosti", 29. jun 2001.

nalom i odlaganje te saradnje imalo bi nesagledive negativne posledice za sadašnjost i budućnost naše zemlje. Pre ravno 12 godina, na isti ovaj dan, jedan od najvećih srpskih praznika – Vidovdan, Slobodan Milošević je pozvao naš narod da ostvaruje ono što je on nazvao idealima nebeske Srbije. To je dovelo do 12 godina ratova, katastrofa i propadanja naše zemlje. Vlada Srbije obavezala se danas da sprovodi ideale zemaljske Srbije, ne toliko zbog nas i naših roditelja, već zbog naše dece. U ovoj odluci mi spasavamo budućnost naše dece”.⁶⁴

IZRUČENJE SLOBODANA MILOŠEVIĆA TRIBUNALU U HAGU ZA KOŠTUNICU JE BIO AKT "NEPRAVDE".

Jugoslovenski predsednik je 29. juna posetio i patrijarha Pavla i obavestio ga o “političkoj krizi i napetosti nastaloj nakon izručenja naših građana Haškom tribunalu”. Koštunica je obećao i da će učiniti sve “kako bi se stišale unutrašnje tenzije”, i sve “što je u njegovoj moći da se očuva mir i jedinstvo države, u čemu ga je patrijarh Pavle podržao”.⁶⁵

Prva konkretna posledica Miloševićevog izručenja Hagu bio je pad Savezne vlade. Premijer Zoran Žižić podneo je ostavku 29. juna, uz sledeće obrazloženje: “Međunarodna zajednica je prihvatila da se posle decenije izolacije vratimo u njene institucije, ne postavljajući nijedan ponižavajući uslov pred nas. Na žalost, ishitrenim i neodmerenim odlukama pristalo se na poniženje koje čitavu naciju spušta ispod nivoa dostojanstva. To je nešto što ja ne mogu da prihvatim”.⁶⁶

Vojislav Koštunica je uporno ponavljao da nije bio obavešten o Miloševićevom izručenju Hagu, mada je iz republičke vlade uverljivo demantovan. Koštunica se pozivao na proceduru koja nije predviđala automatsko izručenje Hagu, a premijer Đinđić je odgovarao kako mu je “malo čudno” da unutar DOS-a postoji saglasnost o saradnji sa Hagom “a da sada neki kažu: mi ne mislimo izručenje kada kažemo saradnja”.⁶⁷

⁶⁴ Radiotelevizija Srbije, 29. jun 2001.

⁶⁵ Koštunica kod patrijarha, “Večernje novosti”, 30. jun 2001.

⁶⁶ “Glas javnosti”, 30. jun 2001.

⁶⁷ “Politika”, 1. juli 2001.

“Nedeljni telegraf” je u specijalnom izdanju posvećenom izručenju Miloševića objavio i kako je tekao razgovor između predsednika SRJ i premijera Srbije neposredno pred Đinđićev odlazak na razgovor sa ambasadorom SAD Vilijamom Montgomerijem: “Šta da kažem Montgomeriju? Koštunica čuti. – Pa dobro, onda. Ja ću da podnesem ostavku, ti uzmi svu vlast, pa vladaj sam. – **Dobro, nemoj tako. Nemoj da stvaramo sukob.** – Pa šta da mu kažem – da ili ne? – **Da**”.⁶⁸

Već 29. juna Izvršni odbor Demokratske stranke Srbije, u znak protesta zbog Miloševićevog izručenja Hagu, odlučio je da ova stranka istupi iz DOS-a i formira posebne poslaničke klubove u oba parlamenta. Odlučeno je i da svi poslanici zahtevaju rekonstrukciju obe vlade: “DSS najoštrije osuđuje ugrožavanje ustavnog poretka zemlje i izazivanje napetosti u društvu koje je svojim nepromišljenim potezima izazvala republička Vlada”.⁶⁹

U javnost su procurele vesti da DSS za sebe traži Ministarstvo unutrašnjih poslova i Ministarstvo pravde. Iz Vlade je odgovarano da to može biti samo u slučaju dogovora unutar DOS-a.⁷⁰ Da će DSS tražiti rekonstrukciju Vlade, potvrdili su i Dušan Budišin, član Predsedništva, i Dušan Proroković, zamenik predsednika Izvršnog odbora ove stranke. Oni su ocenili i da je Vlada izručenjem Miloševića Hagu “ugrozila ustavni poredak zemlje i načinila opasan presedan”.⁷¹

Koliki je “stepen žalosti” za Miloševićem bio u DSS-u, pokazala je i najava pokretanja istrage zbog njegovog izručenja Haškom tribunalu. Funkcioneri ove stranke pozivali su se na “poledinu dokumenta” navodno sastavljenog prilikom hapšenja Slobodana Miloševića, a koji su potpisali Koštunica, Đinđić i Milan Milutinović. Tim dokumentom Miloševiću je obećano da neće biti izručen nijednoj pravosudnoj instituciji van Srbije. Zbog toga je tražena “hitna istraga nadležnih organa”!⁷²

⁶⁸ Objavljivanje ovog razgovora posebno je iziritiralo Koštunicu i njegovu stranku, jer se pokazalo da je jugoslovenski predsednik ipak dao saglasnost za Miloševićovo izručenje Hagu, iako se tom činu javno protivio. Kasnije će se kao najvažnije pitanje postaviti kako je taj razgovor objavljen a ne da li je on bio tačan. Usledile su i optužbe da se kabinet predsednika SRJ prisluškuje. Nikakvi dokazi za to nisu saopšteni, što je samo po sebi ukazivalo na Koštuničinu opsednutost intrigama i radom tajnih službi.

⁶⁹ “Blic”, 30. jun 2001.

⁷⁰ Ministarstva pravde i policije za DSS, “Glas javnosti”, 1. jul 2001.

⁷¹ “Politika”, 3. jul 201.

⁷² Sporni aneksi, “Večernje novosti”, 3. jul 2001.

Kada nije uspeo da spreči njegovo izručenje, predsednik SRJ je, u stilu najzagriženijih poštovalaca "lika i dela" Slobodana Miloševića, izjavio kako nije gledao TV prenos Miloševićevog prvog pojavljivanja u Hagu: **"Bilo mi je mučno da tako nešto gledam"**.⁷³ U nedostatku argumenata, u jednom solidnom neomarksističkom duhu, govorio je o odluci Saveznog ustavnog suda koja nije poštovana, o **"bezakonju na kub"**, o potrebi saradnje sa me-

PRVO POJAVLJIVANJE MILOŠEVIĆA U HAŠKOJ SUDNICI
BIO JE "MUČAN" TRENUTAK ZA KOŠTUNICU.

đunarodnom zajednicom, ali samo iz nužde jer je ona "dobrim delom zagađena" i nije prihvatao ocene da njegova politika nije proevropska, već da samo želi da poštuje elementarna pravna načela.⁷⁴ Istovremeno je bez imalo ustezanja stranim novinarima izjavljivao kako je optužnica protiv Miloševića **"stereotipna, šematizovana i prazna"**.⁷⁵

Kritika srpske vlade zbog izručenja Miloševića Hagu bila je bespoštedna i u mnogome je podsećala na rečnik Socijalističke partije Srbije. Iz stranke predsednika SRJ sve češće su se čuli zahtevi za hitnom rekonstrukcijom republičke vlade, a najviše su na udaru bili Ministarstvo pravde i Ministarstvo unutrašnjih poslova.

Opsesivnost Vojislava Koštunice "ministarstvima sile" bila je uočljiva još od početka rada vlade Zorana Đinđića, što je samo za sebe govorilo o njegovom političkom karakteru i shvatanju demokratije. Vojaska, policija i tajne službe bili su za Koštunicu najznačajniji faktor vlasti, što će do izražaja doći u kasnijoj fazi, kada se on bude nalazio na čelu izvršne vlasti u Srbiji. Tada je DSS preuzeo punu kontrolu nad ministarstvima policije, pravde i Službom državne bezbednosti (BIA).

Uskoro je iz Kabineta predsednika SRJ lansirana jedna afera koja će svoje posledice imati u jesen 2001. godine, u vreme pobune "Crvenih beretki", a koja je bila u funkciji smenjivanja čelnih ljudi srpske Državne bezbednosti. Naime, Gradimir Nalić, jedan od predsednikovih najvažnijih savetnika, izašao je u javnost sa tvrdnjom da je Slobodan Milošević, prilikom ekstradicije u Hag, fotografisan u Institutu

⁷³ "Vreme", 5. juli 2001.

⁷⁴ Isto.

⁷⁵ "Večernje novosti", 6. jul 2001.

za bezbednost, “što je bilo zabranjeno i to je prvo krivično delo. To znači da su u objektu bila prisutna neovlašćena lica, što je drugo krivično delo”.⁷⁶

Nalić je tvrdio da su te fotografije plaćene (“pitanje je kuda je otišao taj novac”), a nagovestio je i da je neko naplatio ucenu raspisanu za Miloševićem u iznosu od pet miliona dolara! Nalić se patetično zapitao: “Pitanje je da li su i kome isplaćene te pare!? Ili ako nisu, zašto se i u čije ime neko odrekao tih para?”⁷⁷

Da je ekstradicija Miloševića u Hag bila glavni uzrok nezadovoljstva DSS-a, potvrdio je i Dejan Mihajlov, šef poslaničke grupe ove stranke u republičkom parlamentu. Osnivanje odvojenih poslaničkih klubova u obe skupštine izazvala je srpska vlada pojedinim svojim odlukama, “zaključno sa odlukom o izručenju Miloševića Hagu”. To je bila “poslednja kap u čaši i granica preko koje DSS nije mogla da pređe”.⁷⁸

Ubrzo su stigli i zahtevi za smenom čelnih ljudi u RDB-a: Gorana Petrovića i Zorana Mijatovića. Nezvanične informacije govorele su da je njihovu smenu zahtevao lično predsednik SRJ, i to ne samo zbog spornih fotografija, već i zbog toga što je nova struktura Državne bezbednosti imala veliku ulogu u pribavljanju dokaza u istragama protiv funkcionera iz Miloševićeve epohe. Pretpostavljalo se i da je služba bila trn u oku Vojislavu Koštunici i zbog otkrivanja masovnih grobnica koje su posejane širom Srbije posle sukoba na Kosovu 1999. godine.⁷⁹

I predsednik SRJ je podržavao zahtev za rekonstrukcijom republičke vlade. Govorio je da je “sve bilo podložno preispitivanju”, pa i ministarstva pravde i unutrašnjih poslova, da je posle rekonstrukcije savezne vlade, “prirodno” da se izvrši i rekonstrukcija republičke vlade, da postoji veliko nezadovoljstvo, pre svega radnika, a diskretno je nagoveštavao, ne navodeći dokaze, da postoji sprega između organizovanog kriminala i srpske policije.⁸⁰

Izručenje Slobodana Miloševića Haškom tribunalu bila je prelomna tačka podela unutar DOS-a, ali i na političkoj sceni Srbije koja je dovela do obnove već marginalizovanih snaga: socijalista i radi-

⁷⁶ “Blic njuz”, 11. jul 2001.

⁷⁷ Isto.

⁷⁸ Neko iz DOS inicirao odvajanje, “Blic”, 15. jul 2001.

⁷⁹ Bura zbog fotografija Miloševića, “Politika”, 20. jul 2001.

⁸⁰ “Blic”, 27. jul 2001.

kala. Počeo je, uz direktnu podršku Vojislava Koštunice, povratak “patriotskih snaga” i od njih je tražena i dobijana pomoć za obračun sa Vladom Republike Srbije.

Uprkos sve brojnijim kritikama, Vojislav Koštunica je dosledno branio svoju odluku da na čelnim mestima tajne policije i Vojske Jugoslavije ostanu Marković i Pavković. Sve tvrdnje da je zadržavanje Markovića usporilo rasvetljavanje brojnih ubistava odbacio je kao “neosnovane”, ali je ipak priznao da se često sastajao i sa njim i sa generalom Pavkovićem. Opravdanje je bilo potpuno u njegovom stilu. Podsetio je srpsku javnost da je “trebalo imati na umu činjenicu” da su se na tim funkcijama u vreme Miloševića mnogo duže nalazili neki sadašnji prvaci DOS-a, poput generala Momčila Perišića!⁸¹

Na kraju se ispostavilo da je Radomir Marković ipak uništavao dokumentaciju službe Državne bezbednosti. Pripreme su počele već 29. septembra, na sastanku održanom u Nišu, kome su prisustvovali Miloš Teodorović, tadašnji načelnik V uprave RDB, i Ljubomir Ristić, tadašnji načelnik Centra RDB Niš. Radomir Marković je zatim, 6. oktobra, uputio svim načelnicima centara RDB depešu br. 3210 u kojoj je naredio da je “neophodno izvršiti selektivni uvid u dokumentaciju, a njeno čuvanje, odnosno uništenje nepotrebne realizovati shodno pravilima”.⁸²

Potom je 7. oktobra održan sastanak u Institutu za bezbednost na Banjici, na kome je prisustvovalo više načelnika centara. Tada je dogovoreno koju vrstu dokumentacije treba uništavati, a zatim je usledilo i brisanje “svakog traga onoj vrsti dokumentacije koja je ukazivala na nezakonitosti i zloupotrebe u radu Resora državne bezbednosti, a u cilju zaštite tadašnjeg vrha RDB i njegovih nadležnika, s obzirom da je reč o dokumentaciji koja se odnosila na primenu sredstava i metoda, mera i radnji RDB prema političkim neistomišljenicima tadašnje vlasti”.⁸³

Na osnovu pisane informacije Centra RDB Beograd, u periodu od oktobra do decembra 2000. godine, samo u sedištu DB-a uništeno je ukupno 11.490 dokumenata, na ukupno 35.753 stranice, i to za period od 1998. do 2000. godine. U dokumentu je stajalo da je 2001. godine na-

⁸¹ “Večernje novosti”, 5. septembar 2001.

⁸² Centar Resora državne bezbednosti Beograd, *Informacija o uništavanju dokumentacije u RDB*, 15. mart 2003.

⁸³ Isto.

ređeno da se uništi i mikrofilmovana građa.⁸⁴ Ovaj dokument svojevremeno je dobio ministar Dušan Mihajlović. On ga je samo pomenuo na jednoj od sednica Vlade, što nije izazvalo neku veću pažnju, jer je Marković već bio u zatvoru.

Krajem maja 2005. godine, na površinu je isplivala informacija da je uništen ili sklonjen registar saradničkih mreža od nastajanja tajne Službe bezbednosti 1945. godine, pa sve do 2000. godine! Prema saznanjima B-92, u januaru 2001. godine, dok je Radomir Marković još bio na čelu RDB-a, napravljen je novi registar tako što su mnogi saradnici izmišljeni i registrovani kao doušnici sa namerom da se pojedinci kompromituju. Pretpostavljalo se da se pravi registri saradničkih mreža nalaze u posedu nekog neovlašćenog lica.⁸⁵

Iako je uništavanje ili premeštanje te vrste dokumentacije predstavljalo krivično delo iz domena ugrožavanja nacionalne bezbednosti, državni tužilac nije reagovao. Ni predstavnici republičkog MUP-a nisu reagovali na informacije koje je plasirao B-92.

Iako su članovi skupštinskog Odbora za bezbednost, u čijoj je nadležnosti bila i kontrola tajne službe, najavljivali da će se pozabaviti pitanjem uništavanja dokumentacije, od toga, naravno, nije bilo ništa. Kada je predsednik Odbora, inače član Srpske radikalne stranke, upitan zašto se o tome ne raspravlja, odgovorio je: "Intonacija kojom je postavljeno pitanje upućuje jasno na to da se želi skrenuti pažnja javnosti, a pogotovo rad Odbora, na neke stvari koje nisu prioritet. Sad su prioriteti bezbednosna situacija u Srbiji, na jugu Srbije. To je ono što je prioritet. U svakom slučaju, ni ovo nije nezanemarljivo, ali nije prioritetnije od ukupne bezbednosti države".⁸⁶

Savetnici i saradnici

Javnost je bila nemalo iznenađena i kada su se pojavile prve informacije o sastavu savetničkog tima predsednika SRJ. Među najbližim saradnicima Vojislava Koštunice gotovo da nije bilo nikog iz dugog opozicionog delovanja pre pada Slobodana Miloševića. Naprotiv. Tako je na funkciji šefa Vojnog kabineta ostao general-pukovnik Slavoljub Šušić,

⁸⁴ B-92, 17. novembar 2004.

⁸⁵ B-92, 27. maj 2005.

⁸⁶ B-92, 28. maj 2005.

koji je istu dužnost obavljao i kod Miloševića, a karijeru je započeo 1989. godine u kabinetu generala Veljka Kadijevića, tadašnjeg saveznog sekretara za narodnu odbranu. Zanimljivo je da je u to vreme u Kadijevićev kabinet došao i Nebojša Pavković. Šušić je 1993. godine, u činu pukovnika, prešao u kabinet tadašnjeg ministra odbrane Pavla Bulatovića, gde je radio kao samostalni savetnik. Sa te dužnosti direktno je postavljen za načelnika Vojnog kabineta Zorana Lilića i odmah je dobio generalski čin.⁸⁷

Dobri poznavaoци tadašnjih političkih prilika uočavali su da Palatu federacije često posećuju Bogoljub i Sreten Karić, kontroverzni biznismeni, vlasnici BK televizije koji su se obogatili u vreme prethodnog režima. Bogoljub Karić jedno vreme je bio i ministar bez portfelja u vladi Mirka Marjanovića. Njihove poseite i uticaj koji su ostvarili na Vojislava Koštunicu, doveli su do toga da Aleksandar Tijanić, nekadašnji ministar za informisanje u Miloševićevom režimu, 16. januara 2001. godine bude postavljen na funkciju savetnika za medije predsednika SRJ.⁸⁸

BOGOLJUB KARIĆ JE IMAO PRESUDAN UTICAJ NA IZBOR SAVETNIKA VOJISLAVA KOŠTUNICE.

Tijanić je u srpskoj političkoj javnosti bio poznat i kao blizak prijatelj Mirjane Marković, ali i kao čovek koji je godinama unazad u svojim javnim nastupima pokazivao neskrivenu mržnju prema Zoranu Đinđiću. Politički analitičari ovaj potez jugoslovenskog predsednika komentarisali su kao njegovu želju da Tijanića iskoristi kao sredstvo u napadima na predsednika Vlade Srbije. Zanimljivo je da je Tijanić još neko vreme ostao na funkciji potpredsednika (za medije) BK televizije, a sve do leta 2001. godine bio je profesor novinarstva na BK Univerzitetu. On u tome nije video sukob interesa: "Ja već mesecima radim kod predsednika države. To zahteva dvostruko radno vreme, a na BK TV, gde sam

⁸⁷ Svi predsednikovi ljudi, "Blic", 18. novembar 2000.

⁸⁸ Svi Koštunićini ljudi, "Glas javnosti", 18. januar 2001.

Prema priznanju samog Bogoljuba Karića iz kasnijeg vremena, porodica Karića je već 10. oktobra 2000. godina odlučila da se stavi na stranu novoizabranog predsednika SRJ i da mu pruži punu podršku: "Ja sam verovao u Košunicu i kad smo kao porodica razmišljali koga treba podržati, posle jedne večere u mojoj kući, to je bilo 10. oktobra, jednoglasno su svi rekli – mi treba da podržimo Košunicu" ("Utišak nedelje", B-92, 22. januar 2006)

ALEKSANDAR TIJANIĆ, MINISTAR U MILOŠEVIĆEVOM REŽIMU I PRIJATELJ MIRJANE MARKOVIĆ, POSTAO JE KOŠTUNIČIN SAVETNIK ZA MEDIJE.

dao ostavku kao potpredsednik za medije, zadržao sam samo katedru za novinarstvo”.⁸⁹

U narednim godinama, najviše zahvaljujući uticaju Aleksandra Tijanića, BK televizija je prednjačila u diskreditaciji republičke vlade i njenog premijera.

Aleksandra Tijanića su na ovu funkciju preporučili i njegovi napadi na Zorana Đinđića. Već 20. oktobra 2000. godine Tijanić je pisao da je Zoran Đinđić “mali Sloba”.⁹⁰ Zatim su sledili tekstovi u kojima je Tijanić tražio od predsednika SRJ da odmah raskine “neprirodni pakt” sa Đinđićem, čak i po cenu raspada DOS-a. Predsednika DS-a optužio je da namerava da vodi javne i državne poslove samo u ličnom interesu.

Tijanić je Koštunicu pisao da je “izolovan i nemoćan moralni propovednik, političku dubler patrijarha Pavla”. Zatim, da je “oprao Zorana od većine grehova koje mu ne bi oprostio ni blagodarni patrijarh Pavle”. Đinđić je bio sposoban, ali “žedan moći i gladan vlasti”. Sa njim Srbiji – nije bilo spasa.⁹¹

Savetnik za ekonomske odnose sa inostranstvom bila je dr Dragana Đurić, profesor finansijskog menadžmenta na Fakultetu za trgovinu i bankarstvo Univerziteta “Braća Karić”. Šef kabineta bila je Ljiljana Nedeljković, koja će veoma brzo postati siva eminencija predsednika SRJ. U prvim danima po stupanju na dužnost, u radu Koštuničinog kabineta učestvovao je i Zvonimir Trajković, bivši savetnik Slobodana Miloševića i Radovana Karadžića.⁹²

Srpska javnost je sve više zasipana podacima da je predsednik SRJ okružen Miloševićevim ljudima i osobama koje nisu imale previše

⁸⁹ B-92, 31. maj 2001.

⁹⁰ “Dnevne vijesti”, 20. oktobar 2000.

⁹¹ Kad je apetit veći od razuma, “Danas”, 28. oktobar 2000.

⁹² Koštunica opkoljen Miloševićevim ljudima! “Panorama”, 20. april 2001.

diplomatskog takta. Tako je za Ljiljanu Nedeljković, šefa Koštuničinog kabineta, pisano da je bila “izvršilac mnogih poverljivih misija”, da je mnoge odluke donosila samoinicijativno, da je odlučujuće podržala Koštuničin stav “da neće očima da vidi Madlen Olbrajt” što je umalo dovelo do diplomatskog skandala velikih razmera.⁹³

Jugoslovenski predsednik je dosta kritika pretrpeo i zbog Nede Stanisavljević, koja je bila šef Informativne službe njegovog kabineta. Za nju je isticano da je kao novinar Tanjuga redovno pratila Milana Milutinovića i sve predizborne aktivnosti SPS-a. Na primedbu da mu se u kabinetu našlo i previše bliskih saradnika Miloševićevog režima, Koštunica je jednom prilikom kratko prokomentarisao: “S prljavom vodom iz klevke možete da izbacite i bebu”.

Najviše nedoumica i nepoznanica izazvalo je postavljanje Radeta Bulatovića na mesto savetnika za bezbednost. Istaknuti pripadnik tek oborenog režima, veoma brzo je našao svoje mesto u neposrednom okruženju jugoslovenskog predsednika, a da nikome nije bilo jasno kako se to dogodilo. Sam Bulatović je voleo da kaže kako je ceo radni vek proveo u “službi države i za državu”. Svoju karijeru počeo je 1988. godine u Odeljenju za imovinsko-pravne i stambene poslove u opštini Savski venac, gde je bio sekretar tadašnje stambene Komisije. Ostao je upamćen po zalaganju za legalizaciju stanova u koje su se bespravno uselili policajci. Odatle je otišao u – Savezno ministarstvo inostranih poslova! Pretpostavljalo se da mu je to mesto obezbedilo prijateljstvo sa Zoranom Janačkovićem, koji je jedno vreme bio načelnik srpske tajne policije i bliski saradnik Slobodana Miloševića, što mu je donelo i ambadorsko mesto u Skoplju.⁹⁴

RADE BULATOVIĆ: JOŠ JEDAN MILOŠEVIĆEV KADAR U KABINETU PREDSEDNIKA SRJ.

Bulatović je početkom 90-ih godina 20. veka otišao u Rim, na mesto vicekonzula. Za vreme njegovog boravka u italijanskoj prestonici, u ambasadi SRJ dogodilo se više incidenata. Prvi je bila velika krađa koja se desila u rezidenciji ambasadora 30. juna 1991. godine, kada su ukradene vredne slike i kristalno posuđe. Zatim je usledila bizarna afera, ve-

⁹³ Isto.

⁹⁴ *Diplomata u aferama*, “Večernje novosti”, 11. april 2003.

zana za nestanak veće sume novca: "On je svojevremeno bio konzularac u Rimu odakle je ubrzo vraćen posle skandaloznog nestanka oko 50.000 dolara. Zanimljivo je kako su pare nestale. Jednom prilikom, vozač ambasade i računopolagač u odlasku iz konzulata po novac u banku povezli su i Bulatovića koji je navodno imao neka posla u gradu, ali je ipak od toga odustao, te su posle isplate u banci svi krenuli nazad u konzulat. Međutim, na putu im se automobil pokvario, te su pozvali mehaničara čekajući ga u nekom kafiću. Kad je mehaničar došao i kad su svi prišli automobilu koji su ostavili otključan, dolara više nije bilo. Neko ih je ukrao. I Bulatović i računopolagač bili su hitno vraćeni u Beograd, gde im je sve bilo oprošteno".⁹⁵

Kada se vratio u zemlju, Bulatović nastavlja svoj diplomatski put i postaje otpravnik poslova u jugoslovenskom generalnom konzulatu u Istanbulu. Tu je ostao upamćen po bezuspešnom insistiranju da se pošalje čestitka Milanu Milutinoviću kada ga je Slobodan Milošević svojevremeno postavio za ministra inostranih poslova. Navodno je bio strašno ljut što mu u konzulatu tu želju nisu ispunili.⁹⁶ Zatim odlazi na Olimpijske igre u Sidnej (septembra 2000) gde je bio zadužen za koordinaciju poseta državnih funkcionera. I ovde je zabeležen skandal, vezan za potpisivanje pristupnica jugoslovenskih sportista SPS-u i JUL-u. Posle Olimpijade vraća se u Beograd, gde je obavljao poslove pomoćnika načelnika Službe za pravne i personalne poslove u SMIP-u. Krajem 2000. godine Bulatović je postavljen za savetnika predsednika SRJ za bezbednost.⁹⁷

Rade Bulatović je kum Nebojše Vujovića, bivšeg pomoćnika ministra inostranih poslova i visokog funkcionera SPS-a. Možda je najveće iznenađenje predstavljalo imenovanje Gradimira Nalića za savetnika za ljudska prava, koji je takođe bio u kumovskoj vezi sa Bulatovićem. I Nalić je bio dugogodišnji službenik "BK grupe", pa se i njegovo imenovanje može pripisati uticaju Bogoljuba Karića na Vojislava Koštunicu. Jedan od prvih Nalićevih poverljivih zadataka bio je da održava vezu sa

⁹⁵ Savetnička veza, "Vreme", 16. avgust 2001.

⁹⁶ Isto.

⁹⁷ Diplomata u aferama, "Večernje novosti", 11. april 2003.

U SMIP-u inače gotovo niko nije znao da je Bulatović imenovan za Koštuničinog savetnika: "Katastrofa! – kažu njegove bivše kolege. – Neko ga je tamo gurnuo kroz mala vrata. Bulatović nikada nije radio u nekoj političkoj upravi ili na poslovima bezbednosti, niti je išta znao o tome. Neko ga je očevidno poturio predsedniku Koštunici koji ga nikada ne bi sam postavio sa savetnika". (Savetnička veza, "Vreme", 16. avgust 2001)

Radomirom Markovićem, u periodu kada je šef RDB-a bio pod zaštitom predsednika SRJ. Već krajem oktobra 2000. godine Nalić je došao kod Markovića i predstavio se kao budući ministar unutrašnjih poslova “po volji Vojislava Koštunice”. Odmah je od Markovića dobio službeno vozilo, vozača i telohranitelje i to ne iz MUP-a, jer je za to bila neophodna odluka sva tri ko-ministra unutrašnjih poslova, već iz Jedinice za specijalne operacije RDB-a.⁹⁸

GRADIMIR NALIĆ: TREBALO JE DA POSTANE MINISTAR UNUTRAŠNJIH POSLOVA
“PO VOLJI VOJISLAVA KOŠTUNICE”.

Nalić je zatim prisustvovao slavi JSO u Kuli (21. novembra) i “Crvenim beretkama” održao govor kao budući ministar policije. Sadržaj govora, bar onako kako ga prenosi Dušan Mihajlović, ukazao je na pravce buduće politike Vojislava Koštunice: “Vlada će da proda jedinicu Hagu i zato podržite predsednika Koštunicu”.⁹⁹ Zatim je u javnost isplivao Nalićev “narkomanski dosije, spisi o njegovom lečenju u Centru za bolesti zavisnosti, a proverom je utvrđeno da su to originalna dokumenta”.¹⁰⁰

Prema saznanjima Vladimira Popovića, predsednik SRJ je želeo da zataška kompromitujuće podatke iz Nalićevog života: “I pored toga što je Zoran Đinđić objasnio Vojislavu Koštunici zbog čega ne može da ga postavi na mesto ministra policije i dao mu dokaze za to, Koštunica je rekao: – ‘Pa dobro, kakve veze ima, sklonićemo to’. Zoran i on su se oko toga malo za-

⁹⁸ M. Vasić, *Atentat na Zorana*, 33.

⁹⁹ D. Mihajlović, *Povleneke magle i vidici*, II, 38.

¹⁰⁰ Isto.

kačili”.¹⁰¹ Tek tada je Koštunica odustao od ideje da Nalić bude ministar unutrašnjih poslova, ali ga je zadržao u svom savetničkom timu.

Do koje mere je išla Nalićeva opsednutost funkcijom ministra unutrašnjih poslova, pokazuje i podatak da je on od IV i VII uprave RDB-a tražio da se u njegovom stanu instalira specijalni telefonski priključak. Radove je trebalo da izvede firma “Kablmont”. Radovi su daleko odmakli i 5. januara 2001. godine stigli su do zgrade u kojoj je Nalić stanovao, ali su obustavljeni kada je postalo jasno da on neće biti ministar policije.¹⁰²

Kabinet Vojislava Koštunice odisao je zatvorenim načinom rada i nepoverenjem prema svakome ko nije iz tog okruženja. Senka “tajne”, kao u nekim starim vremenima, nadvila se nad ovom institucijom još od oktobra 2000. godine. Od trenutka hapšenja i izručenja Slobodana Miloševića Tribunalu, atmosfera pojačanog straha, koja je imala sve uslove da sklizne u paranoju, postala je zaštitni znak Kabineta predsednika SRJ. Sve se više radilo u konspirativnim uslovima, a sve više pričalo o prisluškivanju: kabineta, privatnih stanova, telefona – svega. Odbijena je i ponuda MUP-a da njihovi tehničari provere Kabinet: “Strahovi i slatka jeza tipa: – Jao, svi nas špijuniraju i mrze! – uskoro se fokusiraju na Demokratsku stranku i njene kadrove u Vladi”.¹⁰³

Savetnici Vojislava Koštunice počeli su veoma brzo da predstavljaju neku vrstu vlade u senci, paralelni centar moći, što je bilo potpuno suprotno postojećem ustavnom sistemu. Takvo ponašanje najviše je došlo do izražaja prilikom zakulisnog rada na kadrovskoj obnovi i izgradnji Državne bezbednosti Srbije, što će za posledicu imati ubistvo Momira Gavrilovića i stvaranje velike afere koja će potresati Srbiju u leto 2001. godine. Neko iz tima Vojislava Koštunice dojavio je urednicima dnevnog lista “Blic” da je Gavrilović onoga dana kada je ubijen (3. avgusta) saradnicima predsednika SRJ dostavio, ni manje ni više, nego pisane dokaze o “sprezi pojedinih ljudi iz vrha aktuelne vlasti sa čelnim ljudima organizovanog kriminala u Srbiji, posebno sa članovima surčin-skog klana”.

Poruka je bila više nego jasna: Vlada Srbije i njen premijer povezani su sa mafijom, u njihovom interesu je bilo da Gavrilović više ne

¹⁰¹ Svedočenje Vladimira Popovića pred Specijalnim sudom na suđenju za ubistvo Zorana Đinđića, Beograd, 2006, 21-22.

¹⁰² Službena beleška o izvedenim radovima za instaliranje specijalnog telefonskog priključka u stanu Gradimira Nalića, Beograd, 20. avgust 2001.

¹⁰³ Miloš Vasić, Svi predsednikovi ljudi, “Vreme”, 23. avgust 2001.

bude svedok. Zaključak nije bilo teško izvesti. Kada se pokazalo da sve to nije bilo istina, Koštunićini savetnici nisu snosili nikakvu odgovornost, jer ih je njihov šef javno zaštitio, uprkos činjenici da niko iz njegovog tima nije obavestio ni policiju, ni Tužilaštvo o navodnim dokazima, već je četiri dana posle ubistva bivšeg pukovnika tajne policije o tome, na jedan senzacionalistički način, obavestio javnost.

Ljiljana Nedeljković je jedina od Koštunićinih saradnika obavezno prisustvovala svim sastancima, njena reč bila je presudna i u Kabinetu, ali sve više i u samom DSS-u. Njena volja za moći bila je neskrivena. Koristeći se svim slabostima Vojislava Koštunice, vrlo brzo je postala njegova osoba od najvećeg poverenja i za državničke poslove, što je bilo potpuno van zakonskih normi, ali u skladu sa principom “tajne” koji je sve više postajao dominantan: nekoliko puta je bila na Kosovu,

LJILJANA NEDELJKOVIĆ, ŠEF KABINETA PREDSEDNIKA SRJ – SIMBOL OTUĐENOG CENTRA MOĆI.

gde je razgovarala sa Bernarom Kušnerom, zatim je putovala u Moskvu, a često je gostovala i u Republici Srpskoj. Strah od nje bio je neskriven: "Kad telefonom zove Koštunica, bar polovina Kabineta stoji mirno. Kad zove gospođa Nedeljković, mirno stoji ceo Kabinet".¹⁰⁴

Ljiljana Nedeljković je čak, mimo svih važećih propisa, predvodila vojnu delegaciju SRJ na razgovorima sa delegacijom Ministarstva odbrane Republike Srpske i ekspertima visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu. Sastanak je održan 16. avgusta 2001. godine u Banja Luci, a ostale dve delegacije predvodili su Dragan Čavić, potpredsednik RS, i vicemarašal Martin Gardiner. Ova događaj poslužio je kao povod za optužbe da je Koštunica planirao da izvede državni udar u Srbiji, uz pomoć Vojske Republike Srpske. U tim optužbama prednjačio je Nenad Čanak, predsednik Skupštine Vojvodine.

Ljiljana Nedeljković je često odlazila na sednice Predsedništva DOS-a, kako bi sastanke šefova vladajuće koalicije svela na nivo šefova kabineta; imala je veliki uticaj na Vojsku Jugoslavije, vodila je sastanke sa vojnim vrhom. Odigrala je i neslavnu ulogu u " aferi Gavrilović". Organizovala je njegove sastanke u Kabinetu predsednika SRJ, telefonom ga je pozvala dan pre ubistva da "hitno" dođe na novi sastanak, jedina se iz kabineta posle Gavrilovićevog ubistva javila njenoj udovici.¹⁰⁵

Svoju moć demonstrirala je i septembra 2001. godine, kada je otišla u Beč, na konferenciju OEBS-a, kao drugi član po rangu u delegaciji SRJ, čak ispred šefa diplomatije: "Svilanović, a i ostali koji su očekivali da se nađu u vrhu spiska, bili su razočarani, ali nisu ni reč progovorili. Znali su da je to samo potvrda faktičkog stanja. Bez obzira kako se zvala njena funkcija, Ljiljana Nedeljković je za predsednika, a samim tim i za ostale koji su imali nameru da ostanu u njegovom okruženju, postala broj jedan".¹⁰⁶

Svoj veliki uticaj i u stranačkim poslovima Ljiljana Nedeljković je pokazala kada je od Jovana Rankovića, saveznog ministra finansija, tražila da u jednom TV duelu "ne bude previše oštar" prema Mladanu Dinikiću jer je on prema DSS-u "krajnje blagonaklon, pre svega prema Voji i, iskreno govoreći, DS ga žestoko napada. Ne treba nam da od njega pravimo neprijatelja, kad nam je potreban kao saveznik". I sam Koštunica se složio sa ovim predlogom: "Hvala na razumevanju i puno pozdrava".

¹⁰⁴ Gvozdena dama Srbije, "Blic Njuz", 29. avgust 2001.

¹⁰⁵ Isto.

¹⁰⁶ Savetnici – isturena odeljenja za prijavu poslove, "Nedeljni telegraf", 12. septembar 2001.

Bilo je simptomatično i to što rad savetnika nije bio regulisan nijednim pravnim aktom i bilo je vrlo teško utvrditi šta je stvarna uloga Koštuničinih savetnika. Mediji su isticali da su oni, mimo bilo kakve procedure, odlučivali i o državnim pitanjima, a Ljiljana Nedeljković je isticana kao osoba koja je predsednika SRJ uverila kako je za njega mnogo bolje da održava što bolje veze sa ostacima Miloševićevog režima nego da insistira na stabilnosti DOS-a.¹⁰⁷

U srpskoj javnosti se sve više pokretalo i pitanje finansijera Demokratske stranke Srbije, kao i ljudi iz njegovog kabineta koji su, neretko, poticali iz okruženja kontroverznog biznismena Bogoljuba Karića. Koštunica je takve primedbe odbacivao kao neumesne, govoreći da politika ne treba da se meša u ekonomiju: *“Mi smo pokušali da održavamo odnose sa ljudima i prosto da ne uništimo privredu postupcima, prokazivanjem određenih ljudi, da omogućimo nešto što je normalan privredni život”*.¹⁰⁸

Sličnim argumentima Koštunica je branio i svoju politiku “čuvanja kadrova”, što je značilo priliv znatnog broja nekadašnjih članova SPS-a i JUL-a u njegovu stranku. To je posebno upadalo u oči onom delu DOS-a koji je bio sa odlučan raskid sa nasleđem Miloševićevog režima: *“Od 5. oktobra važe nova pravila igre, demokratska pravila igre. Jednostavno, svi se procenjuju. U takvim prilikama procenjujete svakog čoveka prema onome koliko vredi”*.¹⁰⁹

Vojislav Koštunica je od početka svoje vlasti istakao “vladavinu zakona” kao svoj najviši cilj, a vreme je pokazalo da se iza toga skrivala želja da očuva postojeći poredak i zaštititi njegove nosioce: *“Koštunica jeste porazio Miloševića, ali nije promenio njegov sistem vladanja. Jedan nabeđeni demokrata pobedio je jednog pravog komunistu, ali je prihvatio njegove mehanizme vlasti. Koštunica je u svemu nasledio Miloševića”*.¹¹⁰

¹⁰⁷ Isto.

¹⁰⁸ Intervju V. Koštunice Televiziji B-92, 1. februar 2002.

¹⁰⁹ Isto.

¹¹⁰ M. Protić, *Izneverena revolucija*, 291.

II.

PROTIV VLADE REPUBLIKE SRBIJE

Nije trebalo dugo vremena da na javnu površinu isplivaju sve razlike između političkog koncepta Vojislava Koštunice i Vlade Republike Srbije. Predsednik SRJ nikada u potpunosti nije prihvatio potrebu radikalne i brze izmene političke i društvene strukture Srbije, posle višedecenijske jednopartijske vladavine Saveza komunista Jugoslavije i Socijalističke partije Srbije, koja je vladala u formalno višepartijskom sistemu, ali koja je zadržala isključivu političku svest i odgovarajuće mehanizme vlasti iz perioda diktature KPJ/SKJ.

Koštunici je posebno smetala prozapadna orijentacija srpskog premijera Zorana Đinđića i insistiranje na neophodnosti punog uključivanja Srbije u evroatlantske integracije. Tek što je izvršen petooktobarski prevrat, predsednik SRJ je iskazao visok stepen oponašanja patriotizma iz prethodne epohe – odbio je ponude predsednika SAD Bila Klintonu i državnog sekretara Madlen Olbrajt da posete Beograd. Klinton je izrazio želju da sleti u “oslobođeni Beograd”, a Olbrajtova je Koštunici uputila rukom pisano pismo o tome koliko je oduvek volela Srbe i Beograd.¹¹¹

Jugoslovenski predsednik je i u periodu do 2000. iskazivao više nego jasnu netrpeljivost prema političkim institucijama Zapada, ali i prema filozofiji života koja je sa tim bila povezana. Već u drugom mesecu svoje vlasti, Koštunica je isticao da SRJ ne treba da bude član NATO-a, već samo Evropske unije, što je u inostranstvu tumačeno kao distanciranje od SAD.¹¹²

U tome se može prepoznati duboko konzervativno nasleđe patrijarhalne Srbije koja nikada nije bila spremna da se odrekne svog

¹¹¹ Ljiljana Smajlović, *Novi početak*, “NIN”, 17. maj 2001.

¹¹² “Blic”, 7. novembar 2000.

“sporang hoda” na putu ka modernizaciji. Vojislav Koštunica je velikim delom baštiniio tradicije “narodnjačkog egalitarizma” iz 19. veka, koji je uvek bio oprezan prema punoj evropeizaciji srpskog društva i koji je kao vrhunski prioritet isticao “državni princip” u njegovom ogoljenom vidu – država i nacija stariji su i važniji od pojedinačnih sudbina građana. Takav koncept podrazumevao je traženje lične pravde u istoriji, a ne razumevanje istorije i sagledavanje ograničenja Srbije kao države i Srba kao nacije. Iz toga je neminovno proizilazilo i stalno proizvođenje neprijatelja, što je samo stvaralo uslove za dalju izolaciju zemlje i njeno udaljavanje od modernog društva.

Godine izolacije i zaostajanja Srbije za glavnim evropskim tokovima nisu ništa promenile u shvatanjima Vojislava Koštunice. Izraženi istorizam, na koji se nadovezivao demagoški nacionalizam jugoslovenskog predsednika, takođe je bio kočnica za puno razumevanje i prihvatanje ideje o tome da su brze i korenite reforme neophodne. Previše vremena Koštunica je trošio na sagledavanje i objašnjavanje istorijskog konteksta raspada SFRJ i redefinisanja položaja srpskog naroda na razvalinama nekadašnje zajedničke države. Ubrzane evropske integracije nametale su drugu političku filozofiju i drugi način razmišljanja od večite srpske svađe sa sopstvenom prošlošću. Vojislav Koštunica je stoga u srpskoj vladi i njenom premijeru video političkog protivnika, a ne partnera u obavljanju državnih poslova posle sloma celog jednog poluvekovnog sistema vrednosti. Tako se vraćanje unazad, u skladu sa konzervativnim “kružnim tokom mišljenja”, koje je podrazumevalo da stvaranja novog nema bez restauracije starog, nametnulo kao imperativ u političkoj filozofiji predsednika SRJ.

RANA FAZA

Prvi nesporazumi otvoreni su još uoči vanrednih republičkih parlamentarnih izbora (23. decembra 2000). Iz stranke jugoslovenskog predsednika prećeno je samostalnim izlaskom na izbore i tražena je veća kvota na zajedničkoj izbornoj listi kao uslov da njen nosilac bude Vojislav Koštunica. Iz DSS-a je traženo da ta stranka i Demokratska stranka imaju istovetan procenat (27%) na izbornim listama, što nije bilo u skladu sa koalicionim sporazumom potpisanim uoči septembarskih izbora, kada je DSS dobio 15% na svim listama. Ali, ova stranka je želela da iskoristi popularnost svog predsednika, kao i sve masovniji priliv razočaranih članova i pristalica nekadašnjih vladajućih stranaka u svoje redove.

Kada je taj zahtev prihvaćen, DSS je počeo da osporava Zorana Đinđića kao budućeg premijera. Zoran Šami je čak najavljuvao i mogućnost formiranja dve liste DOS-a.¹¹³ O tim pitanjima raspravljalo se 19. novembra na sednici Glavnog odbora DSS-a. Vojislav Koštunica je prihvatio da bude nosilac izborne liste DOS-a, ako se čelnici tog bloka pismeno obavežu da će se o budućnosti zajedničke države Srbije i Crne Gore izjašnjavati građani i da će posle 23. decembra “zavladati zakon i pravna država u Srbiji”.¹¹⁴

Demokratska stranka Srbije nije bila za to da se sastav nove vlade unapred zna, a posebno ne ko će biti njen mandatar. Koštunica je u svom “legalističkom” duhu izjavio kako o tome poslednju reč treba da ima Skupština posle izbora, ali da nosilac liste treba da se saglasi sa predlogom za kandidata za mandatara.¹¹⁵ Ove odluke dostavljene su DOS-u u pisanoj formi, čime je i otpočelo i formalno distanciranje DSS-a od koalicije.

Na drugoj strani, Zoran Đinđić je isticao da Srbija nema vremena da čeka da se vlada izabere posle izbora – u tom slučaju vlada bi bila formirana tek na proleće 2001. godine: “To je pogrešna varijanta, neodgovorno je narodu krasti tri-četiri meseca. Ta vlada bi bila gubitnička i ja lično, a ni DS nećemo u tome učestvovati”.¹¹⁶ Đinđić je tražio for-

VOJISLAV KOŠTUNICA I DSS SU OD POČETKA OSPORAVALI IZBOR ZORANA ĐINĐIĆA ZA PREMIJERA SRBIJE.

¹¹³ *Moguće dve liste DOS*, “Blic”, 18. novembar 2000.

¹¹⁴ *Skupština Srbije treba da izabere mandatara*, “Glas javnosti”, 20. novembar 2000.

¹¹⁵ Isto.

¹¹⁶ *Neću na čelo Vlade koja liči na švedski sto*, “Blic”, 21. novembar 2000.

miranje mandatarske vlade u kojoj bi premijer imao odrešene ruke u izboru saradnika, jer je najvažnija bila personalna odgovornost: “Ukoliko ja sam formiram vladu, onda sam snosim i odgovornost za ono što uradim, ali neću da snosim odgovornost za vladu formiranu po principu švedskog stola u kojoj svako uzima šta hoće”.¹¹⁷

Zoran Đinđić nije bio poželjan za premijera i zbog svog zalaganja za što hitnije hapšenje Slobodana Miloševića. To je trebalo uraditi, jer je bivši predsednik Srbije i Jugoslavije “naložio izbornu krađu, naredio mnoga ubistva i vodio ratove”. Đinđić je isticao da je Miloševiću trebalo da bude suđeno i zbog prebacivanja “milijardi dolara” na lične račune u inostranstvu “a to je novac građana”. Smatrao je da je samo pitanje vremena kada će početi da se “raspetljava klupko Slobodana Miloševića”, kao i da se on ubuduće “može pojavljivati samo u sudnica-ma i na sudskim procesima”.¹¹⁸

Iz vrha DSS-a objašnjavano je da su u pitanju “principi” i “poštovanje procedure”, a ne personalna rešenja. Aleksandar Popović, potpredsednik stranke, govorio je kako je DSS dokazao da im je narodni interes iznad stranačkog, jer je, prema svim “adekvatnim” istraživanjima, upravo ta stranka najpopularnija, “a naš lider je bez premca najpopularniji političar, pa ipak nismo tražili ni veći procenat na listi, ni mesto mandatar”.¹¹⁹

Iako je iz DSS-a i dalje poručivano da niko ne treba da ima ništa protiv njenih “načelnih” stavova, Zoran Đinđić je bio nepopustljiv – nije želeo da bude na čelu vlade koja neće unapred imati svoj jasan program: “Neki od tih uslova su lični uslovi Koštunice koje mi razumemo, ali da predsednik SRJ daje saglasnost na mandataru vlade, to je protivustavno i to neće niko od nas da prihvatiti”.¹²⁰

Taj problem prevaziđen je 24. novembra – saopšteno je samo da su uvaženi interesi i DSS-a i DS-a, a Zoran Đinđić će biti mandatar republičke vlade. Predizborna kampanja trebalo je da počne 1. decembra.¹²¹ Napušten je koncept kancelarske vlade za koji se zalagao Đinđić, a iz DSS-a je objašnjavano kako je najbolje rešenja vlada u kojoj “učestvuju predstavnici najrazličitijih političkih opcija”.¹²²

¹¹⁷ Isto.

¹¹⁸ Milošević treba da ide u zatvor, “Danas”, 22. novembar 2000.

¹¹⁹ Negativan odgovor – nova sednica GO DSS, “Glas javnosti”, 21. novembar 2000.

¹²⁰ Đinđić traži vladu pre izbora, “Glas javnosti”, 22. novembar 2000.

¹²¹ Prevaziđeni nesporazumi unutar DOS-a, “Politika”, 25. novembar 2000.

¹²² Vlada kancelarskog tipa ne bi bila dobro rešenje, “Politika”, 25. novembar 2000.

Vlada Zorana Đinđića imala je više otvorenih i kompleksnih pitanja nego ijedna druga pre nje: nerešen status jugoslovenske federacije, što je otežavalo sklapanje dugoročnih međunarodnih ugovora; nerešen status Kosova i Metohije, što je onemogućavalo zaokružnje političkog sistema i otežavalo donošenje ustava Srbije. Bilo je neophodno zameniti jedan društveno-ekonomski sistem drugim, u čemu je posebnu teškoću predstavljala međunarodna finansijska izolacija. Uslovi i potencijali za reformu bili su izuzetno tanki: Srbija je propustila veliki investicioni talas posle pada Berlinskog zida, zatim trend informativnih tehnologija, kao i relativno dobru ekonomsku situaciju u svetu u poslednjoj deceniji 20. veka.

Na drugoj strani, složena politička situacija i nasleđe Miloševićeve epohe stvarali su atmosferu u kojoj su se uvek očekivali problemi, bez obzira na reformski kurs. Ljudski resursi bili su maksimalno iscrpljeni, nacija je ubrzano ostarila, a perspektivni mladi ljudi odavno su otišli svet. I sam premijer veoma brzo je konstatovao da u Srbiji "skoro u potpunosti nedostaje adrenalin za promene" i dramatično je ukazao na to da će, "ako osećanje nade i volje ne pobedi nad osećajem praznog mudrovanja i cinizma, promene postepeno ući u fazu rutine i otaljavanja".¹²³

Zoran Đinđić je kao premijer odbacio populistički pristup, istakavši potrebu za realnošću i postavljanjem državnog sistema na noge. Redosled poteza je bio: otvaranje međunarodnih kanala za privredu, promene zakona i institucija, izgrađivanje javne službe i državne uprave. Zato je insistirao na socijalnom konsenzusu i razvijanju sposobnosti da se usaglase prioriteti na kojima bi onda celokupno društvo usmerilo svoju energiju. Plan Vlade Srbije bio je veoma jasan: samo ulaganjem u budućnost može se izaći iz začaranog kruga preživljavanja.¹²⁴

Ako su objektivne otežavajuće okolnosti bile nešto sa čime se unapred računalo, onda su napadi i osporavanja koalicionog partnera (DSS-a) i predsednika Jugoslavije predstavljali iznenađenje i dodatnu, nepotrebnu otežavajuću okolnost u radu Vlade Srbije. Kadrovi DSS-a u Vladi, potpredsednik Aleksandar Pravdić, i ministar zdravlja Obren Joksimović, od početka su bili nelojalni saradnici i nikada se nisu ponašali kao deo tima koji treba da refomiše društvo Srbije. Tako je jednom prilikom ministar zdravlja izjavio da "lekova u Srbiji nema zbog kriminalnog ponašanja premijera Zorana Đinđića". Opstrukcija rada Vlade i

¹²³ Bojan Dimitrijević, *Vlade Republike Srbije 2000-2005*. U: *Vlade Srbije 1805-2005*, Beograd, 2005, 513.

¹²⁴ Isto, 514.

usporavanje reformskih procesa postali su svrha njihovog rada u izvršnoj vlasti Srbije.

Tek što se navršilo mesec dana od formiranja prve demokratske vlade u Srbiji posle Drugog svetskog rata, Demokratska stranka Srbije je iskazala svoje nezadovoljstvo njenim radom. Taj stav iznela je delegacija ove stranke iz Vojvodine, u razgovoru sa predsednikom SRJ, i naglasila spremnost da se napuste pokrajinski i lokalni organi vlasti. Koštunica je, ipak, zaključio da situacija *“nije baš toliko alarmantna”*.¹²⁵

Istoga dana održan je i sastanak poslaničke grupe DSS-a u republičkom parlamentu, na kome je zaključeno da je i Vlada Srbije kriva za probleme koji su se otvorili u Vojvodini, ali i u celoj Srbiji: *“Narod je nestrpljiv, dosta mu je jalovih rasprava i očekuje konkretne korake, pomake u privredi, bolji život. I zato Vlada mora pojačati svoj rad, mora početi da se bavi suštinskim problemima, kao što su prolećna setva, struja, jug Srbije, sistemski zakoni”*.¹²⁶

Ubrzo je, na opšte iznenađenje, otvorena priča o vanrednim izborima. I Vojislav Koštunica je na sednici Glavnog odbora svoje stranke, održanoj 25. marta, upozorio članstvo da moraju da budu spremni za izbore, bilo savezne, bilo republičke. Uočljivo je bilo da je on u svom izlaganju pažljivo odvajao DSS od DOS-a.¹²⁷ Kada je vojvođanski parlament usvojio Platformu o ostvarivanju ustavnih nadležnosti i autonomiji Vojvodine, Demokratska stranka Srbije je 30. marta najavila mogućnost napuštanja DOS-a!¹²⁸ Dragan Maršićanin, potpredsednik DSS-a i predsednik republičke skupštine, bio je veoma oštar: *“O tako suštinski važnim pitanjima odluke se donose na predsedništvu DOS i od njih se ne sme odstupiti. Posle ovakvog poteza stranaka koje čine većinu u Skupštini Vojvodine, opravdano se postavlja pitanje da li DOS uopšte postoji”*.¹²⁹

I početkom aprila visoki funkcioneri DSS-a poručivali su sve češće da je *“DOS pred raskršćem”* zbog događaja u Vojvodini i odnosa Vlade Srbije prema Haškom tribunalu. Tako je Dragan Maršićanin ocenio da DOS više ne može da funkcioniše na dotadašnjim principima, a napade koji su iz DSS-a dolazili na račun Vlade Srbije objasnio je na neo-

¹²⁵ DSS nezadovoljan radom Vlade, “Glas javnosti”, 4. mart 2001.

¹²⁶ Isto.

¹²⁷ DSS mora da bude spreman za izbore, “Glas javnosti”, 26. mart 2001.

¹²⁸ “Blic”, 31. mart 2001.

¹²⁹ “Večernje novosti”, 31. mart 2001.

bičan način: "Ima tu nešto i psihologije: najveći broj poslanika još uvek se lakše snalazi kao opozicija. To znači da bi oni lakše napadali predloge Vlade nego što bi se javili za reč i branili ih".¹³⁰

Zalaganje Vojislava Koštunice i DSS-a za nove izbore naišlo je na oštro protivljenje u drugom delu DOS-a. Iz Demokratske stranke je odgovoreno da je Vlada dobila mandat od četiri godine i da je svako zalaganje za nove izbore nepotrebno. Uskoro su se čuli i prvi nagoveštaji da bi DSS mogao da formira poseban poslanički klub u republičkoj skupštini. Iz ove stranke je objašnjavano da se o tome razmišlja samo kao o "tehničkoj olakšici" za što efikasniji rad.¹³¹ Priča o izborima uskoro je relativizovana stavom da bi trebalo održati izbore za ustavotvornu skupštinu, bilo republičku, bilo saveznu.

VELIMIR ILIĆ, JEDAN OD GLAVNIH
OSLONACA POPULISTIČKE POLITIKE
VOJISLAVA KOŠTUNICE.

U ovo vreme počeli su i direktni napadi na premijera Zorana Đinđića. Front je, u svom populističkom stilu, otvorio Velimir Ilić, lider Nove Srbije, koji je otvoreno pokazivao ambiciju da bude predsednik Srbije! On će i u kasnijem periodu često biti udarna pesnica u napadima na srpskog premijera: "Slušam neke komentare da Srbiji nije potreban predsednik Republike, da nije potreban ni gradonačelnik Beograda, jer je premijer sve. Milošević je bio sve i sada hoćemo da napravimo drugog Slobu, a sve će da funkcioniše samo od sebe. Premijer je neumoran, iz aviona na aerodrom, s aerodroma u avion, ispred njega sto mikrofona, održi govor, sve stiže, sav je u grču, iz Rima putuje u Atinu, iz Atine u... A ne shvata da premijer treba da ode u 'Zastavu', da dođe u 'Slobodu' i 'Cer', to premijer treba da radi, a predsednik Srbije, savezne države i ministar treba da putuju".¹³²

I politika srpskog premijera prema Crnoj Gori uskoro je naišla na oštricu kritike. Posle susreta Zorana Đinđića i Mila Đukanovića, Dragan Maršićanin je poručivao da je srpski premijer obavezan da poštuje odluke DOS-a, "kako ne bi doveo u pitanje opstanak tog političkog bloka". I ovoga puta predsednik srpske skupštine je naglasio kako je DOS

¹³⁰ "Večernje novosti", 8. april 2001.

¹³¹ "Politika", 19. april 2001.

¹³² Neka ide u Čačak, umesto u Atinu, "Glas javnosti", 19. april 2001.

“privremena koalicija” i da će ona postojati dok se za njom bude “osećala potreba”.¹³³

U prvoj polovini maja u javnosti su sve više provejavale ocene da su odnosi između DSS-a i DS-a “na ivici skandala”, jer je DSS nastojao da destabilizuje Vladu i iskoristi popularnost svog lidera, kako bi ojačao sopstvene pozicije na narednim izborima. Iako je iz DSS-a saopštavano da sukoba nema, pažljivi posmatrači su uočavali nešto drugo: hapšenje Slobodana Miloševića i beogradski sastanak Đinđića i Đukanovića umalo nisu doveli do otvorenog sukoba predsednika SRJ i predsednika Vlade Srbije.¹³⁴

U ovom periodu ton kampanji protiv Zorana Đinđića diktirao je Aleksandar Tijanić, savetnik za medije Vojislava Koštunice. U intervjuu podgoričkoj reviji “Istok” pohvalio je predsednika SRJ, a oštro je kritikovao srpskog premijera: “Nikada jedan beznačajniji čovek se nije dokopao takvog komada vlasti kao Đinđić”. Ocenio je i da Koštunica nije tipičan Srbin, “jer ne voli novac, ne zloupotrebljava položaj i nije se promenio od dolaska na vlast”.¹³⁵

Početkom juna ponovo je aktivirana priča o neophodnosti novih izbora. Dragan Maršićanin je ocenio da su oni i potreba i neminovnost: “Evo o čemu se radi: izbori se ne raspisuju bez velike potrebe. A potreba već postoji. Ukoliko se postigne dogovor o zajedničkoj državi, izbori su potrebni da bi se video stvarni raspored crnogorskih partija u Saveznom parlamentu. S druge strane, ako federacija ne preživi, potrebni su izbori u Srbiji koja će tada postati samostalna država”.¹³⁶

Analitičari su procenjivali da je ovakvo obrazloženje samo maska za stvarni razlog: pretanja izborima bila je vid pritiska na srpsku vladu da ne izruči Slobodana Miloševića Hagu, tim pre ako se ima u vidu da je prva najava vanrednih izbora stigla odmah posle hapšenja Miloševića. Kada je 25. juna srpska vlada saopštila da je pokrenut po-

ZA DRAGANA MARŠIČANINA DOS JE BIO “RIVREMENA KOALICIJA”.

¹³³ Đinđić je dužan da poštuje odluke DOS-a, “Politika”, 30. april – 2. maj 2001.

¹³⁴ Još nije vreme da se DOS raspadne, “Politika”, 13. maj 2001.

¹³⁵ Navedeno prema: “Danas”, 23. maj 2001.

¹³⁶ “Nedeljni telegraf”, 6. jun 2001.

stupak za izručenje Miloševića, iz DSS-a je ponovo zaprećeno novim izborima. Filip Golubović, generalni sekretar predsednika SRJ, objašnjavao je da postoje duboke razlike unutar DOS-a i da su se “pod parolom revolucionarnog zanosa, i sa etiketom DOS-a desili bahati upadi u centre finansijske i ekonomske moći ove zemlje”. Optužio je “neke stranke” da se oslanjaju na “ranije poluge autokratskog režima, preko koke-tiranja sa mafijom i stvaranja straha u sredstvima informisanja”.¹³⁷

UBISTVO MOMIRA GAVRILOVIĆA

Ubistvo Momira Gavrilovića, bivšeg visokog funkcionera Službe državne bezbednosti, izvršeno 3. avgusta 2001. godine, predstavljalo je prvi pokušaj da se montiranom aferom izazove pad republičke vlade. Od tog trenutka počele su optužbe o sprezi kriminala i izvršne vlasti u Srbiji i one su redovno bile u funkciji pritisaka na Vladu Srbije kako bi došlo do prevremenih izbora.

Političku pripremu za ono što će se dešavati u avgustu, otvorili su funkcioneri DSS-a Dejan Mihajlov i Dušan Proroković, kada su na konferenciji za novinare 23. jula 2001. godine tvrdili kako “postoje neke indicije da se u pojedinim ministarstvima radilo na ivici zakonitosti” i da je “u pojedinim ministarstvima došlo do eskalacije nekih kriminalnih i korupcionaških radnji”.¹³⁸ Nikakvi konkretni podaci nisu saopšteni, a ova dva funkcionera iskazala su i spremnost da o tome “porazgovaraju” sa svojim koalicionim partnerima.

Bilo je simptomatično to što su ova dva funkcionera DSS-a, iako do tada gotovo potpuno nepoznati u široj javnosti, doživeli veliku medijsku promociju.

Sutradan je iz republičke vlade odgovoreno da je neozbiljno kritikovati izvršnu vlast bez konkretnih podataka, čak i bez navođenja ministarstava na koje se odnose: “Svako ko ima saznanja o korupciji, a ne obavesti o tome nadležne organe, saučesnik je u krivičnom delu”. Kolegijum Vlade pozvao je sve političke stranke koje imaju primedbe na rad Vlade da “prestanu sa propagandističkim optužbama ili da navedu konkretne činjenice i dokaze”.¹³⁹

¹³⁷ “Politika”, 26. jun 2001.

¹³⁸ TV B-92, 23. jul 2001.

¹³⁹ TV B-92, 24. jul 2001.

Dušan Proroković se nije zaustavljao. Bez imalo skrupula napadao je predsednika Vlade Srbije, a njegove optužbe su postale svakodnevna tema medija. Bilo je očigledno da takva promocija jednog do skora anonimnog političara ukazuje na dublju pozadinu organizovane akcije koja se pripremala. Tako je Proroković u izjavi za TV B-92 oštro napao premijera Đinđića: "Premijer ako želi nešto da objasni može da objasni kako putuje nečijim privatnim avionom u službene posete, kako može da izjavi da je korišćenje tog aviona plaćeno, a vlasnik aviona izjavi da on ne naplaćuje letove premijeru jer je Srbija u teškoj ekonomskoj situaciji". Da su ove optužbe bile samo paravan za stvarni razlog napada na srpsku vladu, pokazale su sledeće Prorokovićeve reči: **"Kako neko može da donese odluku o izručenju dva naša građanina ilegalno, tajno, protivustavno, nezakonito i zaverenički"?**¹⁴⁰

Očigledno je da je pozadina bila vezana za spremnost srpske vlade za punu saradnju sa Haškim tribunalom, kao i želja Demokratske stranke Srbije da dobije veći broj ministarskih mesta u Vladi. Izvori iz ove stranke govorili su kako je "realno da DSS dobije šest ministara" prilikom rekonstrukcije vlade.¹⁴¹

Premijer Đinđić nije odbijao ideju da rekonstruiše svoj kabinet, ali je tražio "jasne alternative, koncepcijske i personalne", ističući da bi se "možda u dva, tri slučaja i mogao naći neko malo bolji". Naglašavao je i kako ne veruje da će doći do prevremenih izbora zbog rekonstrukcije Vlade. Kao sledeći korak u vezi sa tim, premijer je predviđao da sva ministarstva naprave detaljan izveštaj o svom radu, da sve stranke DOS naprave svoje primedbe na rad Vlade, "da se to sastavi i da onda svaki ministar dobije dva sata sa DOS-om i odgovara na te primedbe".¹⁴²

¹⁴⁰ TV B-92, 25. jul 2001.

¹⁴¹ "Blic", 26. jul 2001.

¹⁴² "Danas", 26. jul 2001.

U kampanju protiv srpske vlade uključio se i list "Reporter", koji je osnovala Vojna služba bezbednosti, uz pomoć kapitala ratnih profitera iz Republike Srpske. List je u sarkastičnom tonu pisao o tome kako ministri žive dosta teško, kako nemaju nikakve privilegije i čak ne idu na odmor: "Kad se sve sabere, naš ministar zarađuje zapravo koliko i prodavačica u boljem butiku, taksista koji radi duže od nekoliko sati ili malo bolji novinar. Kad se uzme u obzir da je većina ministara prinuđena da iz svojih privatnih crnih fondova pokriva troškove, a njihovi su troškovi ipak veći nego nekog službenika, dolazimo do zaključka da ministri sami sebi plaćaju mesta u vladi. Ipak, ne budimo naivni – nije poznat slučaj da je neki ministar zakucao na vrata narodne kuhinje. Pozicija u vladi se pre ili kasnije naplati, bilo stanom, bilo nekim provizijama. Ili trgovinom, recimo, cigaretama". ("Reporter", 1. avgust 2001)

Aferu povodom ubistva Momira Gavrilovića otvorio je dnevni list "Blic" 8. avgusta kada je na naslovnoj strani ("Bivši policajac Gavrilović dan pre ubistva tražio hitan sastanak sa Koštunicom") pozivajući se na "dobro informisan izvor" iz Kabineta predsednika SRJ, objavio informaciju da je Gavrilović ubijen jer je u razgovoru u Koštuničinom kabinetu izneo podatke o sprezi vlasti i pojedinih kriminalnih krugova, a posebno je ukazao na vezu "pojedinih iz vlasti sa članovima surčinskog klan". Ta optužba će ostati na snazi sve do ubistva srpskog premijera 12. marta 2003. godine.

Sutradan je "Glas javnosti" objavio nešto drugačije informacije. Gavrilović se na dan ubistva sastao sa savetnicima jugoslovenskog predsednika Gradimirom Nalićem i Radetom Bulatovićem. Razgovor je trajao od 9.30 do 13 časova, a na sastanku je bilo reči o reorganizaciji Resora javne bezbednosti. Gavrilović je sagovornicima izložio plan za

obračun sa organizovanim kriminalom i predložio nekoliko kadrovskih rešenja. List je naveo i da Nalić nije želeo da komentariše da li je razgovarao sa Gavrilovićem, rekavši da "o tome ništa ne zna".¹⁴³

Javnost je obaveštena i da je Gavrilović bio dugogodišnji operativac DB-a, poverljivi čovek Jovice Stanišića i jedan od komandanata Vojске Republike Srpske Krajine u Erdutu. Na sam dan ubistva planirao je da otputuje u inostranstvo, ali je dan ranije pozvan da "hitno dođe" u Kabinet predsednika SRJ na sastanak sa Nalićem u Bulatovićem: "Zvaničnu potvrdu sastanka nismo mogli da dobijemo ni u policiji, niti u Kabinetu predsednika SRJ. Kada je čula zbog čega zovemo, sekretarica u predsedničkom Kabinetu nas je hitro obavestila 'da su svi na godišnjem odmoru' i zalupila slušalicu".¹⁴⁴

¹⁴³ Gavrilović predlagao nove šefove policije, "Glas javnosti", 9. avgust 2001.

¹⁴⁴ Isto.

Mediji su izveštavali, pozivajući se na različite izvore, da je Gavrilovića 2. avgusta pozvala Ljiljana Nedeljković, da se na sastancima razgovaralo o kadrovskim promenama u tajnoj policiji, a da je Gavriloviću ponuđen čin generala policije i, čak, mesto načelnika Resora državne bezbednosti. ("Politika", 9. avgust 2001)

Istoga dana (9. avgusta) potpredsednik srpske vlade Žarko Korać i ministar pravde Vladan Batić pozvali su Koštunicu da se odredi prema javnom povezivanju ubistva M. Gavrilovića sa navodnim kriminalnim aktivnostima nove vlasti. Na posebnoj konferenciji za novinare, Batić je izjavio kako je od Veselina Simonovića, glavnog i odgovornog urednika "Blica", tražio da obelodani ko su izvori iz Kabineta predsednika SRJ: "Smatramo da bi predsednik Koštunica povodom ovog slučaja trebalo da se oglasi. Nema nedodirljivih. Želimo da, ako je neko stvarno učestvovao u izvršenju bilo kog krivičnog dela vršeći vlasti, ide u zatvor. Ako ne, da onaj ko iznosi i pronosi te lažne i neistinite vesti ide u zatvor. Niko nema pravo da pod velom slobode informisanja širi takve informacije".¹⁴⁵

Jugoslovenski predsednik se oglasio istoga dana, u večernjim časovima. Čak je prekinuo godišnji odmor i iznenada se obratio "naciji" u jednom melodramatičnom tonu i teatralnom stilu: "Tačno je da je pokojni Gavrilović u petak 3. avgusta bio u mom kabinetu i razgovarao sa mojim saradnicima. Momir Gavrilović, kome ovo nije bila prva poseta, došao je zabrinut zbog stepena kriminalizacije društva, u želji da ukaže na prodor organizovanog kriminala u privredni život, na snagu i razgranatost pojedinih klanova i na ono što je kao iskusni policajac smatrao nedovoljno primerenim odgovorom ili populistljivošću i nesnalaženjem vlasti i nadležnih organa".¹⁴⁶

TAJNE SLUŽBE - OPSESIJA VOJISLAVA KOŠTUNICE.

I pored visokog stepena patetike, Koštunica nije odgovorio ni na jedno suštinsko pitanje: kako će on, kao predsednik države, pomoći u borbi protiv kriminala; zašto Momir Gavrilović nije otišao u tužilaštvo

¹⁴⁵ B-92, 9. avgust 2001.

¹⁴⁶ TV B-92, 9. avgust 2001.

Koštunica je bio izričit u oceni da "korupcija razjeda društveno tkivo i uništava državu", a gotovo direktno je povezao Vladu Srbije sa kriminalom i namećom da Srbiju pretvori u banana-državu. (*Kriminal ugrožava opstanak države*, "Večernje novosti", 10. avgust 2001)

ili policiju i da li je on zaista dostavio konkretne dokaze o vezi republičke vlade sa kriminalnim strukturama? Reagovalo je i Okružno javno tužilaštvo u Beogradu i 10. avgusta zatražilo od Kabineta predsednika SRJ da dostavi "više podataka" u vezi sa Gavrilovićevim ubistvom, kao i dokumenta koja je on dostavio, ako ih je dostavio, kako su izveštavali mediji. Zatražen je i zapisnik, odnosno stenogram razgovora Gavrilovića i Koštunićinih savetnika ili pisane izjave savetnika o sadržini tih pregovora.¹⁴⁷

Umesto toga, usledile su optužbe iz DSS-a na račun svih onih koji su od lista "Blic" tražili da otkrije svoj izvor i tužilaštvu dostavi sve relevantne podatke koje poseduje o ubistvu Gavrilovića. Tako je ova stranka saopštila da je u pitanju "opasan napad na slobodu javne reči".¹⁴⁸ Posle dužeg vremena oglasio se i Vojislav Šešelj i stao na stranu svog imenjaka, izjavom da je Momir Gavrilović ubijen jer je informisao Vojislava Koštunicu "o sprezi klana Zorana Đinđića sa mafijom". Osim toga, lansirao je i vest o tome da Vlada Srbije prisluškuje predsednika SRJ.¹⁴⁹

Kabinet predsednika SRJ dostavio je 13. avgusta Okružnom javnom tužilaštvu službenu belešku o razgovorima Koštunićinih saradnika sa Gavrilovićem. Iz kabineta je patetično poručeno: "Predsednikovom kabinetu zahtev iz Tužilaštva dostavljen je u petak 10. avgusta, oko 16 časova. Odgovor je poslat u ponedeljak, 13. avgusta, oko 11. sati. Dakle, u najkraćem mogućem roku".¹⁵⁰ Tužilaštvo je odmah zatražilo od MUP-a da proveri sve navode, ali je takođe rečeno i da Gavrilović nije predsednikovim saradnicima dostavio nikakvu "pisanu dokumentaciju" o sprezi kriminala i izvršne vlasti u Srbiji, kako se to uporno tvrdilo iz Demokratske stranke Srbije.¹⁵¹

Na drugoj strani, Demokratska stranka je tragala za "anonimnim savetnikom" koji je medijima lansirao "aferu Gavrilović" i tražila da se navodni dokazi predaju istražnim organima. Zatim je ocenila ka-

¹⁴⁷ "Blic", 11. avgust 2001.

Svi naponi medija da stupe u kontakt sa Nalićem i Bulatovićem ostali su bez uspeha: "U njihovim kancelarijama rečeno nam je da su na godišnjem odmoru. Isti odgovor smo dobili i u porodici Nalić, gde nam je rečeno da je savetnik predsednika Jugoslavije van Beograda i da će se vratiti za dve nedelje". (Muk, "Večernje novosti", 11. avgust 2001)

¹⁴⁸ "Blic", 11. avgust 2001.

¹⁴⁹ Đinđić prisluškuje Koštunicu, "Večernje novosti", 12. avgust 2001.

¹⁵⁰ "Blic", 14. avgust 2001.

¹⁵¹ "Politika", 14. avgust 2001.

ko je jedan od savetnika predsednika SRJ počinio krivično delo širenja lažnih vesti kada je listu "Blic" rekao da je Momir Gavrilović predao Kabinetu predsednika SRJ dokumentaciju o povezanosti kriminala i sa Vladom Srbije. Demokratska stranka je pozvala Koštuničinog "medijskog savetnika" da saopšti Tužilaštvu o čemu je razgovarao sa Gavrilovićem.¹⁵²

Aleksandar Tijanić se prepoznao, mada je najpre negirao da je ikada i video pokojnog Gavrilovića. Kada je postalo jasno da je pala u vodu priča o materijalnim dokazima o povezanosti pojedinaca iz Vlade Srbije i kriminala, on je optužio Demokratsku stranku da je za nju najvažnije ima li pisanih tragova o povezanosti mafije i političara. Za Tijanića je najvažnije bilo "koji centar političke ili neke druge moći izriče smrtne presude, ko ih izvršava i koliko je ljudi na spisku budućih mrtvaca". Tijanić je patetično ocenio da su u pitanju "prelomna vremena" za Srbiju i da bi njeni građani na budućim izborima trebalo da izaberu "kome više veruju".¹⁵³

U beogradskim medijskim krugovima najčešće se pominjalo ime Ljiljane Nedeljković kao osobe koja je "Blicu" servirala priču o pozadini ubistva Momira Gavrilovića, jer ona jedina od Koštunićinih saradnika tada nije bila na odmoru, a to je bilo i sasvim prirodno, obzirom na njenu moć u Kabinetu predsednika SRJ, ali i u njegovoj stranci.

I supruga ubijenog Momira Gavrilovića Aleksandra Lazić-Gavrilović potvrdila je da se on tri puta sastajao sa ljudima iz neposrednog okruženja predsednika SRJ i da se 20. aprila sastao sa Koštunicom, ali nije znala na čiju inicijativu. U razgovoru za "Politiku" izjavila je da njen pokojni suprug nikada sa njom nije razgovarao o sprezi mafije i aktuelne vlasti i da veruje da nije dostavljao nikakve dokaze: "Koliko mi je poznato, na tim sastancima se razgovaralo o kadrovskim rešenjima u SDB. Moj muž bi možda prihvatio povratak u Službu na rukovođeće mesto, ali se veoma lomio oko te odluke".¹⁵⁴

Saopštila je i da je "mesec dana" posle sastanka sa Koštunicom njen muž imao sastanak i sa Zoricom Radović, predsednikovom suprugom. Tom sastanku prisustvovali su i bivši načelnik SUP-a u Novom Sadu, general-major Marinko Kresoja, kao i Laslo Sekelj, naučni saradnik

¹⁵² Isto.

¹⁵³ Isto.

¹⁵⁴ *Moj muž se sreo i sa Koštunicom*, "Politika", 14. avgust 2001.

Instituta za evropske studije, u kome je, inače, radila i supruga jugoslovenskog predsednika.¹⁵⁵

ZORICA RADOVIĆ, SUPRUGA PREDSEDNIKA SRJ, IMALA JE AMBICIJU DA U SVOM KABINETU PRAVI PARALELNU SLUŽBU BEZBEDNOSTI.

¹⁵⁵ Isto.

Laslo Sekelj se početkom juna prvi put javno svrstao na stranu Koštunice i DSS-a svojim oštrim kritikama Vlade Srbije. U radio-mostu "Slobodne Evrope" načelno je govorio o tome kako DOS predstavlja apsolutnu vlast u Srbiji "što nismo imali od Titovih vremena", da predizborna obećanja nisu ispunjena, ali je bilo jasno na koga misli: do sukoba unutar DOS-a dolazilo je jer DS stranka, "sledeći koncepciju svog predsednika Đindića, drži sva mesta na kojima je novac". (Navedeno prema: "Danas", 2-3. jun 2001)

Kasnija istraga je utvrdila da je u pitanju bio projekat koji se odnosio na smenu postojećih, legalno izabranih rukovodilaca MUP-a i dovođenje njihovog kadra. Pretpostavljalo se da je to rađeno prema planu Jovice Stanišića, bivšeg šefa srpske tajne policije i jednog od najmoćnijih ljudi iz epohe Slobodana Miloševića, koji je želeo da, u sprezi sa predsednikom SRJ, ponovo preuzme kontrolu nad “službom”.

Zatim se oglasio i ministar unutrašnjih poslova, obećanjem da će MUP tražiti ubice Momira Gavrilovića, ali da neće rešavati političke sporove. Dušan Mihajlović je izjavio i da mafija u Srbiji, posle pada Slobodana Miloševića, traži novog kuma, “novog gazdu u strukturama nove vlasti”. Nije se moglo zaključiti na koga tačno misli, ali se, ipak, moglo pretpostaviti da je u pitanju Kabinet predsednika SRJ, koji je stvarao paralelan centar moći.¹⁵⁶

Mihajlović je istovremeno ukazao i na nešto što će ubrzo postati jedan od najvažnijih uzroka napada “patriotskog fronta”, ali i samog predsednika SRJ na Vladu Srbije: “Nama se zamera što smo otkrili masovne grobnice i time obelodanili najveći zločin. Uzroci kriminala su isti, a to je nasleđe iz Miloševićevog vremena iz kojeg je ostao organizovani kriminal u svim delovima društva. To se ne može preseći mačem, jer je to hidra koja ima sto glava”.¹⁵⁷

Republički premijer je tražio da se “afera Gavrilović” razreši do najsitnijih detalja, jer bez toga nije bila moguća dalja saradnja u okviru DOS-a: “Da se jasno kaže postoje li indicije i dokazi da neko u Vladi sarađuje sa kriminalom i, ako postoje, da se tačno kaže gde, kada i ko. U suprotnom, da se utvrdi ko je plasirao te dezinformacije i da on odgovara za to”.¹⁵⁸

Iako je Laslo Sekelj odlučno demantovao da se u društvu Zorice Radović sastajao sa Gavrilovićem (“to su čiste izmišljotine”), Marinko Kresoja je potvrdio navode o sastancima u Institutu za evropske studije. Razgovori su se zaista ticali organizacije Državne bezbednosti: “Stekao sam utisak da je Gavra sa njima i kasnije razgovarao, ali da nije zainteresovan da se vrati u Službu”. Ubistvo svog starog prijatelja prokomentarisao je rečima: “Nisam pametan šta je to bilo”.¹⁵⁹

¹⁵⁶ Mafija traži kuma, “Večernje novosti”, 15. avgust 2001.

¹⁵⁷ “Politika”, 15. avgust 2001.

¹⁵⁸ B-92, 15. avgust 2001.

¹⁵⁹ “NIN”, 16. avgust 2001.

Da je smrt nesrećnog Gavrilovića korišćena za obračun sa Vladom Srbije, bilo je jasno posle zahteva DSS-a da se izvrši "hitna rekonstrukcija Vlade". Aleksandar Popović je neoprezno izjavio kako njegova stranka ne može "da čeka da se u rekonstrukciju Vlade Srbije krene tek posle potpunog razrešenja slučaja Gavrilović". Istovremeno je negirao da DSS-u opada rejting, pa je zbog toga i napravljena afera, što je bilo više nego uočljivo i iz Popovićevog iskaza da će stranka sve "dokaze o korupciji u Vladi" izneti na nekom od sastanaka DOS-a.¹⁶⁰

Demokratska stranka Srbije se 17. avgusta odlučila za izlazak iz Vlade Srbije zbog "nezadovoljavajućih rezultata" u borbi protiv organizovanog kriminala: "Zato se opravdano postavlja pitanje uživa li organizovani kriminal podršku pojedinih delova vlasti, ili je pak Vlada Srbije nesposobna da se sa njim razračuna. Nade naših birača su izneverene: došli smo u situaciju da jedno lice Srbije predstavlja organizovani kriminal, a drugo glad, nemaština i socijalna beda. To je nedvosmislena ocena dosadašnjeg rada i učinka premijera Zorana Đinđića i nadležnih ministara".¹⁶¹ Tako je, na osnovu nezvaničnih informacija o tome šta je Gavrilović rekao u kabinetu Vojislava Koštunice, optužena vlada Zorana Đinđića da je povezana sa kriminalnim strukturama.

Povod za napuštanje republičke vlade bio je, naravno, druge prirode – ovo je bila zakasnela reakcija Demokratske stranke Srbije na izručivanje Slobodana Miloševića Haškom tribunalu. Objašnjenja o nespremnosti srpske vlade da se obračuna sa organizovanim kriminalom, što je za posledicu imalo socijalnu bedu u Srbiji, bila su više nego licemerna. Svaki korak republičke vlade koji je bio usmeren ka brzim reformama, DSS bi napadao kao isuviše radikalan, a ova stranka i njen predsednik odlučujuće su doprineli, zadržavanjem Radomira Markovića na svom položaju još četiri meseca posle promena od 5. oktobra, da se unište tragovi državnog zločina iz vremena Miloševićevog režima.

U Vladi Srbije se ocenjivalo kako DSS "blaćenjem drugih" želi da sakupi što više političkih poena. Zoran Đinđić je naglašavao da je njegova vlada apsolutno čista: "Što se mene lično i Vlade Srbije tiče, naša pozicija je savršeno jasna, čista i časna. Nikakva proveravanja, dokaživanja i argumentovanja ne mogu da dovedu do toga da se na kraju

¹⁶⁰ *Rekonstrukcija Vlade odmah*, "Blic", 17. avgust 2001.

¹⁶¹ "Politika", 18. avgust 2001.

Odluku DSS-a pozdravio je, među retkima, lider radikala Vojislav Šešelj: "Bojim se da je Koštunica zakasnio". Šešelj je optužio republičku vladu da je kriminalizovana i da stoji iza ubistva Momira Gavrilovića. (Isto)

kaže: – Ipak je neka od tih optužbi bila tačna! Garantujem vam, mi smo u istoriji Srbije najmanje korumpirana vlada”.¹⁶²

Interesantno je da stranka Vojislava Koštunice nije napustila DOS, već je odlučila da na Predsedništvu te koalicije pokrene pitanje odgovornosti srpske vlade, što je značilo da je DSS samo tražio veći “deo kolača”, ili, kako se to govorilo jezikom političkih analitičara, da zauzme što povoljnije pozicije u eventualnoj rekonstrukciji vlade.

Ipak, DSS je najviše bolelo izručenje Slobodana Miloševića Haagu i u tome bio najvažniji uzrok svih problema. To je direktno potvrdio i Dušan Proroković, član Predsedništva stranke. On je, čak, pedantno izračunao i da je “kriminal u Srbiji u porastu za oko 15 odsto na mesečnom nivou”.¹⁶³ Zatim je optužio srpskog premijera da je on najodgovorniji za to: “S obzirom na porast stope kriminala u Republici Srbiji, najodgovorniji za to je premijer”.¹⁶⁴

Politički analitičari ocenjivali su da je afera “Gavrilović” bila u funkciji namera DSS-a da se izbori za vanredne parlamentarne republičke izbore, što je bila gotovo neskrivena želja još od 5. oktobra 2000. godine, kada je bilo više nego uočljivo da se ova stranka ne oseća delom vlasti DOS-a. Hrabrost je ulivalo naprasno naraslo članstvo iz stranaka koje su nekada bili stubovi vlasti režima Slobodana Miloševića pa je, shodno tome, i vođena adekvatna politika.

Strategija neučestvovanja u vlasti (ili se “nije znalo” za odluke sa republičkog nivoa ili se bilo protiv njih) pažljivo je dozirana kritikama na račun Vlade Srbije i “poverljivim informacijama” iz Kabineta predsednika SRJ. Finale političkog obračuna, odigrava se u trenutku kada su u DSS stigli jasni signali da je stranka dostigla vrhunac popularnosti i da će rejting početi da joj opada, ako ne dođe do novih izbora. Kako su uočavali oni koji su pažljivo pratili političku scenu u Srbiji, Vojislav Koštunica se sa Mommirom Gavrilovićem prvi put sreo 20. aprila 2001. godine, samo nedelju dana nakon što su pomenuti prevremeni izbori.¹⁶⁵ Neobično je bilo i to što je DSS napustila vladu posle usvajanja zakona o borbi protiv organizovanog kriminala.

Strategija je, ipak, doživela neuspeh. Odbrana Slobodana Miloševića bila je toliko trivijalna i kontraproduktivna da se od nje odusta-

¹⁶² U igri sudbina zemlje i nacije, “Večernje novosti”, 19. avgust 2001.

¹⁶³ B-92, 20. avgust 2001.

¹⁶⁴ “Dan”, 21. avgust 2001.

¹⁶⁵ DSS se već mesecima spremao da izazove krizu i sruši Vladu Srbije, “Nedeljni telegraf”, 22. avgust 2001.

lo, a samim tim je otpala i mogućnost da se Vlada Srbije ruši u koaliciji sa socijalistima i radikalima. Zato je posegnuto za optužbama o korupciji i kriminalu u republičkoj vladi, kako bi se na neki način izvršile kadrovske promene u MUP-u i, posebno, u Državnoj bezbednosti.

Kako se čini, u DSS-u, a posebno u Kabinetu predsednika SRJ, nije se računalo sa oštrom reakcijom republičke vlade i javnosti – traženi su dokazi za teške optužbe: “I odgovori na pitanja: zašto je Gavrilović (i ne samo on) bio vrbovan da se kao kadar DSS vrati u Državnu bezbednost Srbije? O čemu se razgovaralo na nezvaničnim susretima Gavrilovića sa Laslom Sekeljom i suprugom predsednika Koštunice? Da li je na jednom od tih susreta prezentovana i nova kadrovska šema Državne bezbednosti? Nijedna od ovih tvrdnji nije do danas demantovana”.¹⁶⁶

MEDIJI KOJI SU KRITIČKI PISALI O KOŠTUNICI, ZA NJEGA SU BILI “NEPRIJATELJI DRŽAVE”.

Na kraju je Vojislav Koštunica morao da odgovara i na pitanja o aktivnostima svoje supruge. O tome je na konferenciju za štampu, vidno iznerviran, izjavio: **“Moja supruga je samo jedan jedini put sa svojim kolegom Laslom Sekeljom imala priliku da sretne pokojnog gospodina Gavrilovića i nekoliko njegovih saradnika. To je sve”**. Na pitanje novinara da li se razgovaralo o reorganizaciji MUP-a, Koštunica je povišenim to-

nom odgovorio: **“Zar vam nije dovoljno? Da, pa nije vam dovoljno prosto zato zato što ste navikli na priču da se u kabinetu predsednika Republike, a i ne samo tu nego i izvan tog kabineta pletu mreže, pravi kadrovska politika, pravi paralelna Služba državne bezbednosti, pripremaju državni i vojni udari. E, ti koji to pišu, ti listovi koji to pišu u sprezi s pojedinim frakcijama Državne bezbednosti zapravo sprovode državne udare u ovoj zemlji. To su štetočine i to su pravi neprijatelji ove države”**.¹⁶⁷

Stvari su se komplikovale. Rade Terzić, okružni javni tužilac, saopštio je 23. avgusta da u beleškama i u izjavi koja je iz Kabineta predsednika SRJ dostavljena Tužilaštvu, nema imena političara ni ljudi iz vrha vlasti koje je navodno Gavrilović pominjao saradnicima Vojislava Koštunice: “Službena zabeleška i izjava ne pominju nijednog ministra

¹⁶⁶ Isto.

¹⁶⁷ TV B-92, 24. avgust 2001.

Vlade Srbije ili SRJ, Vlade Beograda, ili bilo koje druge vlade, niti bilo kog drugog državnog funkcionera u nekoj od ustanova. Pominju se isključivo imena pojedinih funkcionera MUP Srbije koji, navodno, povezuju organizovani kriminal i MUP, a to takođe bez navođenja konkretnih činjenica i okolnosti kojima bi se to tvrđenje potkrepilo”.¹⁶⁸

Iako je Koštunica odlučno demantovao da se u razgovorima sa Gavrilovićem u njegovom kabinetu, vodila kadrovska politika DB-a, Rade Terzić je saopštio da se u zabeleškama nalazio i Gavrilovićev “vrednosni sud” o kadrovskim rešenjima u MUP-u Srbije. Onda je Dušan Mihajlović u jednom intervjuu kao imena koja se pominju u predsedničkoj belešci, a koja je izneo pokojni Gavrilović, naveo šefa beogradske policije Boška Buhu i Radovana Kneževića, načelnika uprave za borbu protiv kriminala, kao i dva lica sa nadimcima “Šljuka” i “Čume”.¹⁶⁹

Usledila je oštra reakcija Vojislava Koštunice, jer je cela konstrukcija očigledno pala u vodu: “Ministar unutrašnjih poslova, gospodin Mihajlović, obelodanio je podatke iz jednog dokumenta koji ima poverljiv karakter, a da pritom ni sama istraga nije počela. Čovek se teško može oteti utisku, ovo govorim zaista bez ikakvog ustezanja, da je reč o pozivu na linč njihovih saradnika”.¹⁷⁰

Na drugoj strani, Dušan Mihajlović je bio prilično povređen činjenicom da je pokojni Gavrilović, mimo njegovog znanja, odlazio u Kabinet predsednika SRJ i tamo saopštavao neke podatke, bilo šta da je u pitanju: “Osećao sam se na neki način uvređenim što je moj predsednik države razgovarao sa nekim penzionisanim pripadnikom državne bezbednosti, koji je još uvek bio vođen u MUP-u Srbije, čija sam ja bio bar formalni ministar. I to ministar koji je predložen i od strane tog predsednika, samog Voje Koštunice. Smatrao sam da nisam učinio bilo šta što bi me diskvalifikovalo kod predsednika Jugoslavije, da ne sme da me obavesti o informacijama Momira Gavrilovića o srpskoj mafiji i njenim vezama u Vladi Srbije”.¹⁷¹

Da ni sam predsednik SRJ nije bio uveren u istinitost svojih optužbi na račun srpske vlade, pokazala je njegova izjava da DSS neće u Skupštini pokrenuti pitanje poverenja Vladi, jer bi to vodilo prevremenim izborima. Zahtevao je osnivanje Anketnog parlamentarnog odbora

¹⁶⁸ TV B-92, 23. avgust 2001.

¹⁶⁹ Isto.

¹⁷⁰ Isto, 24. avgust 2001.

¹⁷¹ D. Mihajlović, *Povleneke magle i vidici*, II, 127.

koji bi istražio navodnu korupciju u vrhu vlasti.¹⁷² Bilo kako bilo, izvorni DOS više nije postojao, a DSS je zauzeo poziciju i vlasti i opozicije.

Verovatno je najtačniju ocenu te afere i anticipaciju nekih događaja u budućnosti izneo Žarko Korać, potpredsednik republičke vlade. On je smatrao da je DSS “gurnuta u poziciju zaštitnika bivšeg režima”, da je na sceni bio pokušaj ostataka struktura stare vlasti (SDB, policije i Vojske) da se “zaklone iza Koštunice” i spreče dalju punu saradnju sa Haškim sudom: “Smatram da je ovo što se dešava više od sukoba reformista i antireformista, prvi ozbiljan pokušaj snaga koje strahuju od saradnje sa Hagom da naprave kontraudar. Ovo je pokušaj političkog, a ne državnog udara radi faktičkog preuzimanja vlasti”.¹⁷³

Zanimljivo je da su ubrzo prestali napadi iz DSS-a na Vladu zbog ubistva Momira Gavrilovića. Skoro dva i po meseca kasnije, Dragan Maršićanin je to objasnio na sledeći način: “Stranka sama ne može bilo šta da učini. Ona niti ima pravo, niti može da bilo šta pomogne otkrivanju naručilaca ili izvršilaca tog ubistva. Ali, to je jedno od pitanja koje postavljamo u okviru pitanja šta se dešava u MUP-u.”¹⁷⁴

Sastanak koalicionih partnera održan je 28. avgusta i bio je prilično dramatičan. Uspostavljeno je kakvo-takvo primirje, a analitičari su ocenjivali da kriza nije razrešena, već da je samo odložena. Vojislav Koštunica je imao više razloga za zadovoljstvo jer je nekako “isplivao” iz “afere Gavrilović” i polako se premestio u opozicioni front prema Vladi Srbije. To je i bilo u skladu sa jednom od njegovih neobičnih izjava da je “i sam sebi vrlo često opozicija”, pa “zašto onda DSS ili neka druga stranka ne bi bila opozicija DOS-u”.¹⁷⁵

Kako su naknadno izveštavali mediji, Koštunica je, kada su kritike na njegov račun postale izuzetno oštre, zatražio da se pokrene i pitanje njegove smene. Koalicione partnere je podsetio kako i nije želeo da se kandiduje na septembarskim izborima 2000. godine i da je to uradio na insistiranje svih, a da je razlika između liste DOS-a i njegove predsedničke bila pola miliona glasova.¹⁷⁶

Iako je saradnja Demokratske stranke Srbije i partija bivšeg režima još bila nemoguća, makar na republičkom i federalnom nivou,

¹⁷² *Nećemo obarati Vladu*, “Večernje novosti”, 25. avgust 2001.

¹⁷³ B-92, 27. avgust 2001.

¹⁷⁴ “Glas javnosti”, 12. novembar 2001.

¹⁷⁵ *Pakt serdara i vojvode*, “Danas”, 1–2. septembar 2001.

¹⁷⁶ “Nedeljni telegraf”, 5. septembar 2001.

ipak je “u lokalu” situacija počela da se pomera u tom pravcu. U mnogim mestima DSS je formirala ili popunila svoje odbore upravo zahvaljujući bivšim članovima SPS-a, jer je interna stranačka politika glasila da su u trenutnoj situaciji socijalisti i radikali manje neprijatelji nego neke stranke DOS-a. To približavanje trajalo je, praktično, još od oktobarskih promena i vremenom se samo pojačavalo.

Posle nedokazanih optužbi u vezi sa ubistvom Momira Gavrilovića, nastavljeni su konstantni napadi iz DSS-a. U fokusu optužbi nalazilo se Ministarstvo unutrašnjih poslova, bez obzira na konkretan povod. Opsednutost “ministarstvima sile” i pokušaji da se njima upravlja mimo institucija sistema, pa čak i da se stvore paralelne službe, bili su više nego očigledni.

Na drugoj strani, premijer Đinđić i Vlada zamerali su Koštunici i DSS-u da su opstrukcijom saradnje sa Haškim tribunalom ugrozili stabilnost i međunarodni položaj SRJ, da su kršili Ustav i zakone (isticalo se da je sam Koštunica 42 puta povredio Ustav i da nije poštovao dogovore postignute na sastancima DOS-a), da je bio glavni kočničar reformi, jer nije predložio ni jedan zakon i nije izvršio nikakve promene u saveznom pravosudnom sistemu; da je za saveznog ministra finansija izabrao čoveka koji je imao 71 godinu a nekada je bio glavni savetnik Radomana Božovića, da je bio neskriveni pokrovitelj i zaštitnik SPS-a. Posebna oštrica bila je usmerena protiv sastava Koštuničinog kabineta koji je imao, kako se isticalo, veću moć od Savezne skupštine. Koštuničin Kabinet pretvorio se u paralelni centar moći. Zatim, Koštunica je samovoljno imenovao generale i pravio je paralelnu policiju.

Jugoslovenski predsednik je i dalje uporno ponavljao da je “kriminal uzeo maha” i da je za to bio najodgovorniji MUP, ali je istovremeno odbacivao mogućnost rušenja republičke vlade. Demagogija je bila u punom zamahu: Koštunica je uopšteno govorio da “korupcije ima na sve strane”, a trn u oku bili su mu “prebogatiji ljudi bez ijednog sata rada”.¹⁷⁷

POBUNA JEDINICE ZA SPECIJALNE OPERACIJE

Sukobi na relaciji Vojislav Koštunica – Vlada Srbije dodatno su zaoštre-ni u novembru 2001. godine, kada je izbila pobuna Jedinice za specijalne operacije. Ova jedinica će, uz zemunski kriminalni klan, biti glavni

¹⁷⁷ Korupcija na sve strane, “Večernje novosti”, 5. septembar 2001.

organizator i izvršilac atentata na Zorana Đinđića 12. marta 2003. godine. Delovi ove jedinice bili su "udarna pesnica" Miloševićevog režima u obračunu sa "unutrašnjim neprijateljima" u poslednjoj deceniji 20. veka i već su bili odavno apostrofirani kao paradržavna, teroristička organizacija, upletena u najveće zločine u Srbiji, ali i u ratovima u bivšoj Jugoslaviji. Posebno je njen komandant Milorad Luković Legija, uz Radomira Markovića, bio označavan kao glavna poluga Miloševićevog mehanizma zločina.

Pobuna je imala dublju pozadinu, koja je još uvek teška i za prostu rekonstrukciju. Do spajanja delova JSO-a sa Legijom na čelu, i zemunskog klana, došlo je 1999. godine. Prvi cilj je bio da se eliminišu svi konkurentski klanovi, a vremenom su narasle i političke aspiracije. "Zemunci" su bili centralizovana kriminogena organizacija: svi članovi imali su unapred određene uloge koje su bile strogo kontrolisane, aktivnosti su planirane na duže vreme i uz poštovanje strogih pravila unutrašnje discipline. Na vrhu piramide bili su Legija i Dušan Spasojević, koji su imali neograničenu moć, kako u planiranju delatnosti organizacije, tako i u izdavanju konkretnih naređenja.

Saradnja zemunskog klana sa delovima državnih struktura formalizovana je kada je Legija angažovao Dušana Spasojevića i njegovu "ekipu" za atentat na Vuka Draškovića u Budvi, 15. juna 2000. godine. Tada počinje i meteorski uspon "zemunaca" u srpskom podzemnom svetu, jer dobijaju zaštitu države u obračunu sa svojim konkurentima u podzemlju, bez straha od policije i pravosuđa. Takvu vrstu zaštite očekivali su i od novih vlasti, ali je nisu dobili.

Na drugoj strani, od prve polovine 2001. godine, budućnost JSO postajala je sve neizvesnija. Kako ironično piše M. Vasić, nova srpska vlast "nije htela da ubije nikoga tiho i diskretno; na otmice bogataša i na trgovce heroinom odjednom se gleda sa hladnim neodobravanjem; nema etničkog čišćenja i prateće pljačke; trebalo je zaštititi ono malo poslovnih partnera iz Zemuna s kojima se još nešto dalo obaviti".¹⁷⁸

Hapšenje Radomira Markovića i dvojice pripadnika JSO-a zbog zločina na Ibarskoj magistrali, unelo je dodatnu nervozu, jer je postalo jasno da će na dnevni red doći rasvetljavanje najvećih zločina iz pretходne epohe. Zato se pristupilo redefiniciji daljeg delovanja. Planirano je da se, osim finansijske, osvoji i društvena moć. Uz korišćenje pozicija koje bi se ostvarile u određenim političkim, bezbednosnim i pravo-

¹⁷⁸ M. Vasić, *Atentat na Zorana*, 68.

sudnim institucijama, aktivnost bi se zatim usmerila ka osvajanju ili postavljanju “podobne” vlasti koja bi se i prema “Zemuncima” i prema JSO-u ponašala kao vlast Slobodana Miloševića. To je najpre podrazumevalo unošenje nestabilnosti u postojeću republičku vlast, eliminaciju pojedinih ličnosti kao nosilaca te vlasti i promenu personalne strukture u bitnim segmentima vlasti. Antihaško raspoloženje bilo je jedan od najvažnijih aspekata pridobijanja naklonosti, i u javnosti i u pojedinim političkim strukturama.¹⁷⁹ Ubrzo je, na iznenađenje javnosti, stigla i politička podrška iz Kabineta predsednika SRJ.

“Nema sile, osim Koštunice, ako on naredi”

Posle isporuke Slobodana Miloševića u Hag, Vojislav Koštunica i DSS opredelili su se otvoreno za nastavak “patriotske politike”, što je značilo novo ohrabrenje za Milorada Lukovića. Prema svedočenju tadašnjih aktera, iz kabineta Vojislava Koštunice stalno je podgrevan strah od Haga među pripadnicima ove jedinice. Zato je kao povod za pobunu iskorisćeno hapšenje braće Banović, koje je potraživao Haški sud, 8. novembra, na pijaci u Obrenovcu. Navodno, operativcima JSO je rečeno da su u pitanju “obični” kriminalci, što nije bilo tačno. Radni dogovor u vezi sa hapšenjem održan je 7. novembra i tada su pripadnici JSO upoznati sa identitetom Nenada i Predraga Banovića, kao i sa razlozima za njihovo hapšenje.¹⁸⁰

Do danas je ostalo nerazjašnjeno pitanje zašto je jedno rutinsko hapšenje ljudi koji nisu ni znali da ih potražuje Haški tribunal (tražen je samo jedan brat, ali pošto su bili blizanci, zahtevano je da budu uhapšena obojica!) a nisu imali nikakvu zaštitu – povereno JSO-u. Bilo kako bilo, protest naoružanih specijalaca počeo je 9. novembra blokiranjem puta u Kuli. Sutradan je blokirana petlja kod Vrbasa, na putu Novi Sad – Subotica. Trenutak za pobunu pažljivo je izabran: srpski premijer je bio u službenoj poseti SAD. “Beretke” su tražile ostavku ministra unutrašnjih poslova i patetično poručivale kako više neće da “love” Srbe: “Pripadnici ove jedinice neće da budu lovci na kao zveri progonjene Srbe, bez ikakvog osnova u zakonu. Pitamo se da li su Srbi predodređeni na izdaju baš na ove svete srpske praznike Vidovdan i Mitrovdan”.¹⁸¹

¹⁷⁹ Obrazloženje optužnice za ubistvo Zorana Đinđića. Navedeno prema: *Kako je ubijen premijer*, “Vreme”, 23. oktobar 2003.

¹⁸⁰ *Rukopisi ne gore*, TV B-92, 22. novembar 2004.

¹⁸¹ “Crvene beretke” traže smenu ministra policije, “Politika”, 10. novembar 2001.

Apsurdnost ovog objašnjenja leži u činjenici da su članovi ove iste jedinice samo nekoliko meseci ranije učestvovali u hapšenju Slobodana Miloševića i da im to tada nije smetalo.

Drugi veoma važan motiv pobune bio je da se izvrši pritisak na srpski pravosudni sistem, jer je bivši komandant ove jedinice, a još uvek njen stvarni vođa, već bio procesuiran kao jedan od glavnih organizatora poznatog zločina na Ibarskoj magistrali od 3. oktobra 1999. godine, kada je izvršen atentat na Vuka Draškovića i kada su ubijena četiri funkcionera SPO-a. Kasnije će se pokazati i da je jedna od važnih namera bila da Državnu bezbednosti ponovo stave pod "patriotsku" kontrolu.

U prvoj izjavi Dušan Mihajlović je poručio pobunjenicima da oni nisu ti koji treba da tumače Ustav: "To što su pojedinci u ovoj jedinici sa burnom prošlošću uradili, čist je politički akt i to je jedna politička demonstracija opredeljenja koja su jasna, koja se protive saradnji sa međunarodnom zajednicom i izvršavanju naših obaveza. Verujem da će se ova politička aktivnost razotkriti do kraja i da će pravi organizator izaći na scenu i biti dostupan javnosti i svima nama".¹⁸²

Prvu podršku pobunjenicima dala je Demokratska stranka Srbije – ona je osudila srpsku vladu da snosi odgovornost za "otimanje i izručenje ljudi Haškom tribunalu bez ikakve pravne osnove".¹⁸³ Iako je odmah bilo jasno da je na delu pokušaj ograničenog državnog udara, jugoslovenski predsednik se nije oglašavao. Zapretila je opasnost i da se delovi žandarmerije priključe pobuni, napisano je bilo čak i saopštenje o kome su prvo obavешteni Dragoljub Mićunović i Nebojša Čović, ali oni o tome nisu izvestili nikoga iz Vlade Srbije!¹⁸⁴

Kada je izostala adekvatna reakcija države, nije više bilo razloga za igru skrivanja, pa se i Legija otvoreno pridružio JSO-u. Mediji, posebno oni naklonjeni "Beretkama", izveštavali su kako su sve srodne jedinice vojske i policije "čvrsto garantovale" da se neće mešati u "spor" između JSO i MUP-a Srbije.¹⁸⁵ Kasnije se pokazalo i da je general Aco Tomić, tada načelnik Službe bezbednosti Vojske Jugoslavije i čovek od visokog poverenja predsednika SRJ, garantovao Legiji da se vojska neće mešati.

¹⁸² B-92, 10. novembar 2001.

¹⁸³ Isto.

¹⁸⁴ Č. Jovanović, *Moj sukob s prošlošću*, 106.

¹⁸⁵ *Legija se pridružio specijalcima*, "Dan", 12. novembar 2001.

Kada se vratio iz SAD, premijer Đinđić je 11. novembra naložio republičkom MUP-u da preduzme sve zakonske mere kako bi se smirila pobuna. Posle procene koju mu je saopštio general Sreten Lukić, načelnik Javne bezbednosti MUP-a, da Vlada nema jedinicu koja bi mogla da razoruža JSO, odlazi u Kulu da na licu mesta ispita razloge pobune. Premijerov dolazak tajno je snimljen i kasnije prikazivan. Nikakav dogovor nije postignut. Čedomir Jovanović prenosi premijerove reči: "Nešto ćemo morati da uradimo. Nemamo policiju da ih zaustavi, sad mogu da sednu u kola, dođu u Beograd da proglase Legiju za premijera. Ovo je propust Gorana Petrovića i Zorana Mijatovića. Oni su bili dužni da kontrolišu tu jedinicu. Da li je to bilo realno ili ne, ja to ne znam".¹⁸⁶

Dok su Đinđić i Jovanović bili u Kuli, vođeni su intenzivni telefonski razgovori između pripadnika JSO-a i Dušana Spasojevića. Prema naknadno objavljenom transkriptu, može se zaključiti da je pobuna bila organizovana uz pomoć zemunskog klana i da će do njenog prekida doći samo ako to zatraži Vojislav Koštunica. Spasojević je neidentifikovanom pripadniku "Beretki" rekao: **"Nema sile, osim Koštunice, ako on naredi"**.¹⁸⁷

POKUŠAJ DRŽAVNOG UDARA ZA KOŠTUNICU I NJEGOVU STRANKU BIO JE SAMO "SINDIKALNI PROTEST".

¹⁸⁶ Č. Jovanović, *Moj sukob s prošlošću*, 110.

¹⁸⁷ "Vreme", 20. mart 2003.

Pošto Vlada Srbije nije prihvatila zahteve pobunjenika, u ponedjeljak, 12. novembra oko 200 pripadnika JSO-a blokiralo je dve saobraćajne trake autoputa kod Centra "Sava". Saopštili su da traže smenu čelnika MUP-a Srbije. Milorad Luković javno demonstrira svoju moć i u Palati pravde izjavljuje kako je "potresen" izjavama pojedinih političara i da daje punu podršku jedinici kojom je, očigledno, još uvek komandovao.¹⁸⁸ Istovremeno se "čudio" reakciji javnosti i rekao da JSO "protestuje u uniformama kao što bi i lekari protestovali u belim mantilima", jer nemaju šta drugo da obuku, niti druga vozila da se dovezu.¹⁸⁹

Vojislav Koštunica se još uvek ne oglašava. Pobunjenike je podržao i Velimir Ilić, izjavom da je ministar Dušan Mihajlović "pokazao da ne poštuje zakone i da se neodgovorno ponaša" zbog načina na koji su uhapšena braća Banović.¹⁹⁰ Usledila je neuspešna poseta ministra Mihajlovića Kuli, gde je on čak počeo da piše tekst svoje ostavke, koju je zatim pocepao Čedomir Jovanović.

Vlada Srbije je 14. novembra prihvatila ostavke Gorana Petrovića i Zorana Mijatovića. Zatim je stigla službena beleška o presretnutom razgovoru između Kule i Palate federacije. Sagovornik iz Palate rekao je sagovorniku u Kuli da "moraju još malo da izdrže", jer je Vlada donela odluku da "skloni Petrovića i Mijatovića" i da je sada najvažnije da JSO insistira na ostavci Mihajlovića, jer će ga se Vlada odreći "kad se postavi pitanje: ili Mihajlović ili cela Vlada?"¹⁹¹

"Beretke" su ohrabrene i 15. novembra saopštavaju da ne odustaju od smene ministra unutrašnjih poslova. Istovremeno su pripadnici JSO patetično poručili kako je ta jedinica stvorena "u teškim vremenima po srpsku zemlju i njen narod" i da je ratovala potpuno po pravilima Ženevske konvencije: "Zato smo ponosni na službu u čijim okvirima vidimo svoje buduće delovanje". Odbili su i da pređu u sektor Javne bezbednosti, a i dalje su tvrdili da samo brane "profesiju, čast i ugled službe", kao mi da će i dalje "na pravi način" služiti "naciji i državi, onako kako to zahteva sadašnje vreme".¹⁹²

Zatim u Vladu dolazi Legija, koji je zadovoljan jer nije optužen za Ibarsku magistralu, a čelnici tajne policije podneli su ostavke. Dis-

¹⁸⁸ *Podržavam proteste*, "Politika", 13. novembar 2001.

¹⁸⁹ Navedeno prema: M. Vasić, *Atentat na Zorana*, 82.

¹⁹⁰ "Beta", 12. novembar 2001.

¹⁹¹ M. Vasić, *Atentat na Zorana*, 114.

¹⁹² *Ne odustajam od smene Dušana Mihajlovića*, "Blic", 16. novembar 2001.

kretno se raspitivao ko će naslediti Petrovića i Mijatovića. Vlada Srbije je, kao kompromisno rešenje, na rukovodeća mesta u RDB-u postavila Andriju Savića, direktora Instituta za bezbednost, i Milorada Bracanovića, nekadašnjeg načelnika za bezbednost JSO, iako je bilo jasno da su to Legijini ljudi. Kao protivteža tome, odlučeno je da se JSO izmesti iz Državne bezbednosti i stavi pod direktnu kontrolu Vlade.

Posle sednice Vlade, premijer Đinđić je naglasio da sa JSO nije napravljen nikakav kompromis i da se isključivo radi o “kompromisu za stabilizacijom našeg imidža kao bezbedne zemlje”, jer su svet obišle fotografije naoružanih ljudi na beogradskim ulicama. Premijer nije želeo da govori o političkoj pozadini pobune i samo je rekao da će se time “pozabaviti analitičari i istoričari”.¹⁹³ Nešto konkretniji bio je Momčilo Perišić, jedan od potpredsednika Vlade. On je izjavio da je protest JSO bio deo “povezanog i smišljenog scenarija”, koji su u borbi za vlast koristile “neke političke snage”. Istovremeno je, međutim, rekao i da “nema potrebe da se neke stvari iznose u javnost”.¹⁹⁴

U DSS-u nisu, naravno, bili zadovoljni odlukama Vlade o smeni čelnih ljudi DB-a, jer nije smenjen ministar unutrašnjih poslova, što je jasno ukazivalo na pozadinu pobune i očekivanja ove stranke od nje. Dragan Maršićanin je ocenio da ostavke Petrovića i Mijatovića “liče na pronalaženje žrtvenih jaraca”, da je stanje u MUP-u “vrlo ozbiljno” i da ga “treba rešavati”.¹⁹⁵

Kada je prvi put progovorio o pobuni JSO, Vojislav Koštunica se nedvosmisleno stavio na stranu pobunjenika, a njegove izjave, koje su bile konfuzne i protivrečne, značile su i direktno negiranje pravnog poretka jedne zemlje. Odbijao je i tada, i mnogo puta kasnije, da upotrebi reč “pobuna” – govorio je samo o “protestu”. Slično su se ponašali i drugi visoki funkcioneri DSS-a. Tako je Zoran Šami, potpredsednik stranke, još 12. novembra izjavio da nijedna politička stranka ne treba da se meša i bilo čije proteste, “bilo da je reč o radnicima sindikalcima, a kamoli u ovako osetljivom slučaju, kada je reč o protestu pripadnika specijalnih jedinica policije”.¹⁹⁶

Funkcioneri DSS-a branili su JSO i kada je o njihovoj pobuni raspravljao Odbor za bezbednost Skupštine Srbije. Dragan Maršićanin je

¹⁹³ Odbijena ostavka Mihajlovića, “Večernje novosti”, 15. novembar 2001.

¹⁹⁴ Isti rukopis, “Večernje novosti”, 15. novembar 2001.

¹⁹⁵ Ministar je najodgovorniji, “Blic”, 15. novembar 2001.

¹⁹⁶ “Večernje novosti”, 13. novembar 2001.

isticao da je najveći krivac ministar unutrašnjih poslova, a Dragan Jočić se protivio izmeštanju ove jedinice iz sektora Državne u resor Javne bezbednosti: “Ne bih se bavio odgovornošću jedinice, već onim što je prouzrokovalo da oni izađu na ulicu, a to su nerešeni odnosi sa Haškim tribunalom. Ono što je opasno to su naređenja za hapšenja izvan važećih propisa”.¹⁹⁷

Ono što je medijima odmah skrenulo pažnju, bilo je to što Vojislav Koštunica nije odavao “utisak zabrinutosti” zbog dešavanja koja su potresala Srbiju, kao i to što uopšte nije komunicirao sa zvaničnicima republičke vlade.

DUGO JE ČUTAO O POBUNI JSO-A.

Jugoslovenski predsednik je prvo 15. novembra izjavio da protest JSO “nije ugrozio bezbednost zemlje” i da je Vlada Srbije odgovorna zbog toga: “Poslednje izjave srpskog premijera i ministra unutrašnjih poslova o načinu hapšenja braće Banović govore da je propusta bilo i da je istina izašla na videlo”.¹⁹⁸ Ipak, Koštunica je indirektno stavio do znanja da je smena čelnih ljudi RDB-a bila nešto što je i on priželjkivao: “Kad je Demokratska stranka Srbije imala predstav-

nike u republičkoj vladi, dao sam saglasnost na izbor čelnih ljudi u MUP-u. Međutim, nakon toga nisam bio obaveštavan o radu RDB-a, niti su moje zamerke na funkcionisanje Službe bile prihvaćene”.¹⁹⁹

Predsednik SRJ je bez imalo skrupula izjavio kako su bezbednost ugrozili uzroci koji su izazvali proteste: “**Ne vidim da je ta vrsta protesta mogla da dovede u pitanje bezbednost zemlje. Radi se o ljudima koji nisu, sem možda u funkcionisanju saobraćaja, ugrozili bezbednost zemlje**”.²⁰⁰ Takođe, podržao je sve odluke republičke vlade koje su vodile smirivanju situacije, ali nije propustio da naglasi kako je bilo propusta u hapšenju braće Banović i da su na taj način, osim dostojanstva ljudi, bili ugroženi suverenitet države i stabilnost zemlje! Saradnju Vla-

¹⁹⁷ “Politika”, 15. novembar 2001.

¹⁹⁸ Vlada odgovorna za protest JSO, “Glas javnosti”, 16. novembar 2001.

¹⁹⁹ Isto.

²⁰⁰ “Blic”, 16. novembar 2001.

de Srbije sa Haškim tribunalom opisao je kao "hajdučiju koja ne podleže zakonu".²⁰¹

Najveće iznenađenje Koštunica je izazvao kada je, na primedbe novinara da se dogodio politički protest naoružanih ljudi u uniformama, gotovo u reč ponovio Legijinu izjavu od 12. novembra "da su uniforme radna odeća specijalaca, kao beli mantili lekarima, a oružje simbol njihove uniforme".²⁰² Dok je trajao protest "Crvenih beretki", predsednik SRJ je držao predavanja na Kolarcu! Na primedbe da se uopšte nije obratio javnosti u jednom delikatnom trenutku, on je, u svom dobro poznatom stilu, odgovarao kako ni formalno ni institucionalno nema nikakve nadležnosti nad policijom.²⁰³

Da je situacija bila samo privremeno smirena, bilo je očigledno iz ponašanja Milorada Lukovića, ali i pojedinih medija koji su se utrkiivali u objavljivanju razgovora sa njim. O stepenu organizovanosti akcije na promociji Legije i JSO-a, svedoči i činjenica da je, na primer, list "Glas javnosti" preuzeo Legijin intervju iz lista "Identitet" koji se u izvornoj verziji pojavio dva dana kasnije! U tom intervjuu, Legija je jasno stavio do znanja da je on i dalje vođa JSO-a, da je državni udar vrlo lako mogao da bude izveden ("da smo to hteli") i nagoveštavao da je ta opcija i dalje otvorena: "JSO ne želi da ruši vladu i poštuje je. Neka ta vlada i to ministarstvo ispoštuje jedinicu".²⁰⁴

Pobuna JSO-a pokazala je i u kojoj meri je Vojna služba bezbednosti bila upletena u napade na Vladu Srbije kako bi se zaustavili reformski procesi, a pre svega odgovornost zbog ratnih zločina. Te snage su i dalje računale na JSO u svojim političkim planovima, a jedan od metoda bilo je i širenje straha od Haga.

List "Reporter" je, kao neslužbeno glasilo "patriotskih snaga", još od juna 2001. godine pisao kako je Haški sud zainteresovan za većinu "šefova policije", konstantno licitirajući sa imenima onih koji će se "sigurno" naći u Hagu. Tako je "Reporter" 7. novembra 2001. godine objavio tekst *Stupica za Legiju*, a nekoliko dana nakon završetka pobune (21. novembra) isti list je objavio spisak policajaca (362), koji su, navodno, trebali da budu izručeni Tribunalu. Spisak je napravljen tako što je kopirana lista odlikovanih, ranjenih ili poginulih policajaca.

²⁰¹ Članovi Vlade Srbije potkopali saveznu državu, "Dan", 16. novembar 2001.

²⁰² "Politika", 16. novembar 2001.

²⁰³ "Blic", 5. decembar 2001.

²⁰⁴ "Glas javnosti", 19. novembar 2001.

Početak decembra 2001. godine, ponovo je, preko lista "Reporter", vlastima u Srbiji poručeno da nemaju dovoljno snage da spreče neku buduću pobunu JSO-a.²⁰⁵ Pojedini analitičari ocenjivali su da je predsednik SRJ, pošto je pod svojom apsolutnom kontrolom držao vojsku, na ovaj način želeo da srpskom premijeru jasno stavi do znanja da on više ne kontroliše sve delove Ministarstva unutrašnjih poslova.

Oružana pobuna "Crvenih beretki" bila je još jedan u nizu pokušaja Demokratske stranke Srbije da izazove krizu Vlade Srbije. Procenjeno je da su MUP i ministar Mihajlović "najranjiviji" deo Vlade, pa bi njihov pad izazvao i pad celokupne Vlade. Ministarstvo unutrašnjih poslova bilo je "trn u oku" DSS-u i Vojislavu Koštunici još od trenutka kada je odbijen njihov predlog da Gradimir Nalić postane ministar. Napadi su znatno pojačani posle hapšenja Slobodana Miloševića i odvijali su se na dva fronta: Vlada Srbije je sistematski optuživana za korupciju i veze sa organizovanim kriminalom, a izveden je i pokušaj da

²⁰⁵ Ravnoteža straha, "Reporter", 5. decembar 2001.

se napravi paralelna struktura državne bezbednosti ("afera Gavrilović"). Interesantno je da je u oba kritična momenta (ubistvo Momira Gavrilovića i pobuna JSO) premijer Zoran Đinđić bio van zemlje, u poseti SAD.

Pobuna JSO bila je dobro isplanirana i vremenski pažljivo podešena. Teatralna parada američkim "hamerima" na vrbaskoj petlji, usledila je dva dana posle hapšenja braće Banović. Pripadnici ove jedinice izašli su na ulice da bi pridobili što više simpatija građana, iskoristivši opštu netrpeljivost Srba prema Tribunalu u Hagu. Nekoliko oficira iz vrha "Crvenih beretki" koji su stali na čelo pobune, ranije su pripadali redovnom sastavu Vojske Jugoslavije. Čak je i formalni komandant JSO-a Dušan Maričić "Gumar" izjavio da se na početku pobune čuo sa generalom Nebojšom Pavkovićem, koji mu je rekao da je protest stvar MUP-a Srbije i "da to mora ostati u njihovim okvirima".²⁰⁶

Jedan od zahteva "Crvenih beretki", koji je u vreme pobune ostao van fokusa javnosti, a koji će u kasnijem periodu dobiti svoje pravo značenje, ticao se i oslobođanja iz pritvora vođa zemunskog klana. U Parizu su, 3. maja 2001. godine, uhapšeni Dušan Spasojević, Mile Luković, braća Simović (Miloš i Aleksandar) i Vladimir Milisavljević i to zbog posedovanja falsifikovanih pasoša SR Jugoslavije, koji su verovatno dobijeni iz DB-a dok je na njenom čelu bio Radomir Marković. Uhapšeni su na letu za Bogotu. Odmah se pojavio problem zadržavanja u pritvoru, jer su zaprećene kazne za falsifikovane isprave bile male. Okružno javno tužilaštvo je insistiralo da se pritvor produži zbog istrage o otmicama, pre svega zbog otmice vlasnika "Delte" Miroslava Miškovića (9. aprila 2001), jer je bilo sasvim jasno da je Spasojevićeva ekipa izvela tu otmicu, za šta nije bilo dovoljno dokaza.

U narednih nekoliko meseci okružni javni tužilac Rade Terzić je insistirao da se Spasojevićevoj ekipi ukine pritvor, jer "nema dokaza". Čak je tražio i da se da se prihvati jemstvo od 300.000 nemačkih maraka. Dušan Spasojević je 19. septembra pušten iz pritvora. Trebalo je osloboditi i ostale, u čemu je pomoć pružao policijski inspektor Slobodan Pažin. Spasojević zatim traži pomoć od Legije – treba pokazati kakvu moć ima JSO i ko je "pravi patriota". Kada su se stvorili uslovi, Legija, koji je već bio smenjen i penzionisan, kreće u akciju i uskoro sledi pobuna "Crvenih beretki".

²⁰⁶ Pokušaj puča, "Nedeljni telegraf", 14. novembar 2001.

Prvi nezvanični zahtev JSO bio je da se oslobodi ostatak grupe (Mile Luković, braća Simović i V. Milisavljević). Rade Terzić 16. novembra šalje obavezno uputstvo (naredbu) br. 667-01 da se iz pritvora pusti samo Mile Luković i da ga IV opštinsko tužilaštvo "usmeno izvesti" o izvršenju. Simović i Milisavljević pušteni su iz pritvora u decembru 2001. godine, jer su istekli svi rokovi.²⁰⁷

Da je pobuna JSO bila upozorenje vladi da se "ne igra vatrom", ali i da je u pitanju bila osveta zbog hapšenja Dušana Spasojevića, potvrdio je i Vladimir Popović, u svom svedočenju pred Specijalnim sudom: "Pričao sam o tome da su mi stizale poruke da nije dobro što smo sa Jovicom prekinuli kontakt posle Gavrilovića, jer 'Jovica drži sve'. Ako se suprotstavimo Jovici, to nije dobro. Meni je potpuno jasno rečeno: – 'Igrali ste se sa vatrom, slali smo vam poruke, rekli smo vam nemojte, nemojte, vi ne znate šta znači vlast. Vlast, vladati, to znači da morate da imate ulicu na svojoj strani, to znači Dušana Spasojevića, a sa druge strane, jedinicu kao što je JSO, DB, Jovicu Stanišića, sve to, jer nije Goran Petrović DB, kakav Goran Petrović'. U DB radi 3.000 ljudi. Od tih 3.000 ljudi 2.800 poštuje naredbe Jovice Stanišića, a ne Gorana Petrovića i bez obzira što smo mi to znali ili nismo znali, opet, sa druge strane, nemate mogućnosti da nešto drugo radite. Ali, potpuno jasno, znači potpuno jasno, kažem vam, vrlo eksplicitno i jasno je rečeno: – To je osveta".²⁰⁸

U kasnijem periodu, a posebno od trenutka kada je u Srbiji, posle ubistva premijera Zorana Đinđića, uvedeno vanredno stanje, Vojslav Koštunica je, kao jedan od najvažnijih "dokaza" za optužbe da je Vlada Srbije sarađivala sa kriminogenim strukturama, navodio da je neko iz Vlade oslobodio Dušana Spasojevića iz pritvora. Goran Petrović je januara 2005. godine ocenio da su pobunu organizovali "Dušan Spasojević i mafijaška grupa" i da su oni predsednika SRJ doživljavali kao "nekog svog dalekog ili konačnog zaštitnika, bez obzira da li je on to stvarno i bio".²⁰⁹ Rade Terzić je tokom vanrednog stanja podneo ostavku na svoju funkciju kao svoj lični čin, jer se osećao "indirektno odgovornim" za stvari koje su se dešavale u Okružnom javnom tužilaštvu.²¹⁰

²⁰⁷ Videti opširnije: M. Vasić, *Atentat na Zorana*, 49–55.

²⁰⁸ *Svedočenje Vladimira Popovića pred Specijalnim sudom*, 76–77.

²⁰⁹ *Rukopisi ne gore*, TV B-92, 10. januar 2005.

²¹⁰ *Ostavka lični čin*, "Večernje novosti", 27. mart 2003.

AFERA DELIMUSTAFIĆ

U Beogradu je 17. januara 2002. godine uhapšen Alija Delimustafić, bivši ministar policije Bosne i Hercegovine, koji je u SRJ boravio ilegalno. On se inače nalazio na Interpolovoj poternici zbog optužbi za zloupotrebu službenog položaja i otmicu. Prilikom hapšenja, kod njega su pronađena falsifikovana dokumenta. Istraga je utvrdila da se Delimustafić viđao i bio u poslovnim vezama sa bliskim saradnicima, ali i finansijerima Vojislava Koštunice, pre svega sa Momčilom Mandićem, kontroverznim biznismenom poreklom iz Republike Srpske. Kako se pretpostavljalo, Delimustafić je u Srbiji pokušao da preuzme kontrolu nad prometom hartija, tj. nad fabrikom "Matroz". U to kontekstu, sa njim su u vezu dovođeni Nebojša Maljković, bivši funkcioner JUL-a, i Zoran Drakulić, takođe jedan od finansijera stranke Vojislava Koštunice.²¹¹ Predsednik SRJ je demantovao te navode i optužio Vladu Srbije i ostale državne organe za veze sa Delimustafićem i njegovim ilegalan boravak u zemlji.

Alija Delimustafić je bio čovek sa "više lica". Pisalo se da je bio i u dobrim vezama sa nekolicinom generala JNA, da je imao poslovne veze sa režimom Slobodana Miloševića, ali i da je ratni zločinac jer je, navodno, pod njegovim pokroviteljstvom delovala "patriotska liga" za koju se vezivao veliki broj ratnih zločina nad bosanskim Srbima, pre svega u Sarajevu tokom 1992. godine. Nije najjasnija bila ni Delimustafićeva uloga u napadu na vojni konvoj u Dobrovoljačkoj ulici u Sarajevu (1992), kao i u napadu na vojnike koji su se iste godine povlačili iz Tuzle. Ubrzo se pokazalo da su pojedinci iz najbližeg okruženja Vojislava Koštunice ipak bili povezani sa Alijom Delimustafićem.

Gotovo bez ikakvog povoda, krajem januara, Demokratska stranka Srbije, slično kao i u " aferi Gavrilović", lansira optužbe na račun Ministarstva unutrašnjih poslova, i to zbog potpuno benignog razloga. Naime, Dušan Mihajlović je nekolicini srpskih ministara poklonio pištolje. Tim povodom je iz ove stranke saopšteno kako bi bilo bolje da se ministar "angažuje na oduzimanju oružja od kriminalaca", umesto što "naoružava ministre". Analitičari su ocenjivali da je na taj način trebalo skrenuti pažnju javnosti sa "članova i kadrova" DSS-a koji su imali problem sa zakonom. Zatim je Mihajlović optužio stranku jugoslovenskog predsednika da ruši sopstvenu državu, ali i da želi da prikrije či-

²¹¹ Trgovac hartijom ili oružjem, "Politika", 22. januar 2002.

njenicu da iza svih afera u Srbiji stoje upravo finasijeri te stranke, među koje je svrstao i Delimustafića: "Neprestano smo suočeni s njihovom drekom o kriminalu čija je jedina svrha da pred javnošću sakriju činjenicu da u Srbiji u poslednjih godinu dana nema veće kriminalne afere iza koje ne stoje novokomponovani članovi i finansijeri DSS-a, od slučaja njihovog pokojnog agenta Gavrilovića, do 'prijatelja' Srba, Alije Delimustafića".²¹²

Bilo je očigledno da su "pojedini predstavnici" savezne vlasti znali da se Delimustafić nalazi u Srbiji, i to pod lažnim imenom, ali da su ipak sa njim planirali određene projekte. Ubrzo su se pojavile informacije da se Delimustafić sastajao i sa Aleksandrom Tijanićem, predsednikovim savetnikom za medije. O tome je javnost prvi obavestio premijer Đinđić, a savetnik za medije je izjavio da će tužiti premijera Srbije zbog klevete.

Košunica je odmah uzeo u zaštitu svog savetnika, i to na neobičan način: *"Delimustafić je, kao ministar unutrašnjih poslova, na samom početku rata u BiH zadužio Tijanića tako što je, u trenutku kad je rat izbio, njega i još niz beogradskih novinara bezbedno prebacio do granice SRJ. To je jedina, koliko ja znam, na telefonskom razgovoru zasnovana veza između gospodina Delimustafića i Aleksandra Tijanića"*.²¹³

Košunica je zatim krenuo u kontraofanzivu – optužio je Zorana Janjuševića, člana Saveta za nacionalnu bezbednost Srbije, da je imao veze sa Delimustafićem, što je Janjušević oštro demantovao. Takođe, Košunica je isticao i da je general Aleksandar Vasiljević, tada član Nove demokratije, imao kontakte sa Delimustafićem. Iz ove stranke je odgovoreno da je general Vasiljević kontaktirao sa Delimustafićem, ali pre 12 godina i to javno, po službenoj dužnosti: "Za razliku od predsednika Košunice koji nikad ne zna šta mu se dešava u državi i partiji, Nova demokratija zna da je njen istaknuti član, general Aca Vasiljević, kontaktirao gospodina Delimustafića, ali javno, po službenoj dužnosti, i to pre više od 12 godina dok je stara Jugoslavija još postojala. Čoveka sa Interpolove poternice aktuelni savetnik gospodina Košunice, gospodin Tijanić, kontaktira tajno i bez znanja predsednika".²¹⁴

Alija Delimustafić je bio u bliskim poslovnim odnosima sa Momčilom Mandićem, jednim od glavnih finansijera Demokratske

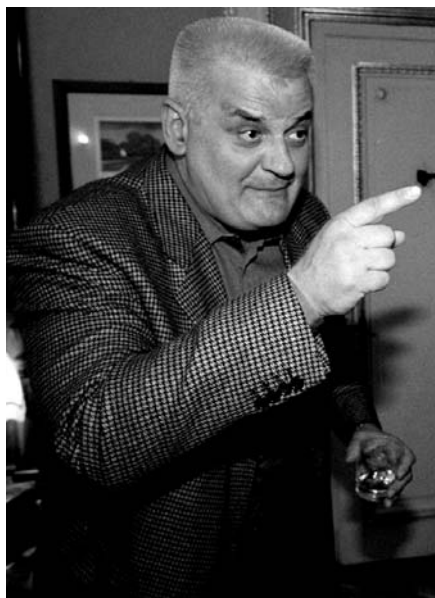
²¹² DSS liči na sektu opasnih namera, "Blic", 28. januar 2002.

²¹³ "Politika", 31. januar 2002.

²¹⁴ TV B-92, 30. januar 2002.

stranke Srbije. Na početku građanskog rata u Bosni i Hercegovini Delimustafić je bio ministar unutrašnjih poslova, a Mandić njegov pomoćnik! Milorad Dodik je obojicu optuživao za ratno profiterstvo: “Kad su malo ojačali, uveli su narod u rat, a kao ministar i pomoćnik ministra predvodili su podelu MUP-a u BiH i stavili se na stranu zaraćenih strana”.²¹⁵

Kada više nije mogao da sakrije da se viđao sa Delimustafićem u Beogradu, Tijanić se oglosio, direktno demantovao Vojislava Koštunicu i ispričao jednu krajnje neuverljivu priču: “Pre otprilike 50 dana jedan moj dobar prijatelj, mladi poslovni čovek iz Sarajeva i Londona,²¹⁶ tražio je da se vidimo u jednom kafiću na Novom Beogradu gde volim da popijem piće sa prijateljima. Došao je sa nekoliko ljudi i pokazujući na jednoga od njih pitao je da li ga poznajem. Rekao sam ne, a on je rekao da je to Alija Delimustafić. Rukovao sam se sa njim, zahvalio mu što mi je spasao glavu, platio piće, pitao ga za zdravlje i kako se oseća posle devetomesečnog zatvora u Sarajevu. Kafić je bio pun ljudi, ceo susret je trajao oko 20 minuta. Mesec dana kasnije došao sam u drugi kafić u centru Beograda da se pozdravim sa prijateljem iz Bosne i oko stola gde je bilo petoro, šestoro ljudi, video Aliju. Rukovao sam se sa njim i nisam progovorio ni reč, već sam porazgovarao samo sa mojim prijateljem, ustao sam i otišao na prijem kod Nove demokratije i Duška Mihajlovića”.²¹⁷

ALEKSANDAR TIJANIĆ JE IPAK PRIZNAO DA SE VIĐAO SA ALIJOM DELIMUSTAFIĆEM.

Demokratska stranka je očekivala od jugoslovenskog predsednika da objasni da li ga je njegov savetnik obaveštavao o svojim kontaktima sa “ratnim zločincem Delimustafićem”, kao čitava srpska javnost, a posebno “porodice ubijenih vojnika i oficira”.²¹⁸

²¹⁵ “Blic”, 31. januar 2002.

²¹⁶ Reč je o Damiru Fazliću, čoveku koji je u Bosni i Hercegovini bio pod istragom zbog brojnih poslovnih afera, a koji je u Srbiji imao kontakte i sa Miloradom Ulemekom Legijom.

²¹⁷ “Blic”, 31. januar 2002.

²¹⁸ Zna li Koštunica? “Glas javnosti”, 31. januar 2002.

Na sve primedbe na ponašanje Koštuničinih saradnika, iz DSS-a su saopštavali da je u pitanju "govor mržnje i neistine". Odgovarajući na pitanje da li je predsednik SRJ bio dobro obavešten o "slučaju Delimustafić", Dejan Mihajlov je izjavio da Vojislav Koštunica "ne koristi svoju obaveštajnu službu da bi pratio građane kao što to rade neki drugi ministri i predsednici".²¹⁹

Na kraju je Alija Delimustafić izručen organima Bosne i Hercegovine.

NEZAKONITO HAPŠENJE POTPREDSEDNIKA VLADE

I na početku 2002. godine Koštuničin verbalni ekstremizam prema gotovo svakom postupku srpske vlade postajao je sve izraženiji, što je na drugoj strani ocenjivano kao kompenzacija za nedostatak rešenja i konkretnih i efikasnih rezultata u politici savezne države. Jugoslovenski predsednik gotovo da više uopšte nije dolazio na sastanke Predsedništva DOS-a. Kako je primećivao Čedomir Jovanović, šef poslaničke grupe DOS-a u republičkoj skupštini, Koštunica je sve odluke donosio u krugu ljudi koji su ga okružili posle 5. oktobra, a "koji nisu bili naši saradnici u opozicionom

periodu našeg delovanja, niti u našim izbornim kampanjama. Ti njegovi saradnici pojavili su se kao siva eminenција naše političke stvarnosti, delujući iz kabineta Palate federacije".²²⁰

Odnosi su bili dovedeni do tačke usijanja. Predsedništvo DSS-a je 8. marta konstatovalo da se "usled kršenja koalicionog sporazuma" križa u društvu i državi produbljuje na svim nivoima. Zato je Predsedništvo ove stranke odlučilo da prekine saradnju sa ostatkom DOS-a: "Među-stranačka saradnja nije moguća sa onima koji ne poštuju koalicione sporazume".²²¹ Ali, i ova odluka je ostala

GENERAL ACO TOMIĆ PODNOSIO JE IZVEŠTAJE SAMO VOJISLAVU KOŠTUNICI.

²¹⁹ "Blic", 1. februar 2002.

²²⁰ "Večernje novosti", 26. februar 2002.

²²¹ Saopštenje DSS-a, 8. mart 2003.

polovična, jer je Dragan Maršićanin objasnio da se ona odnosi samo na neučestvovanje na sednicama Predsedništva DOS-a.²²²

Iz vladajuće većine zatim je poručeno da se razmatra mogućnost da se oduzmu mandati poslanicima te stranke, jer su svi mandati dobijeni na zajedničkoj izbornoj listi DOS-a.²²³ Na drugoj strani je poručeno da bi to bilo “pravno i političko nasilje”, a Dragan Maršićanin je izjavio kako ne očekuje da njegova stranka bude isključena iz DOS-a: “Mi nismo istupili iz te koalicije, niti imamo nameru da to činimo”.²²⁴

Umesto dogovora sa onima koji su ga i doveli na vlast, usledila je još jedna iznenadna akcija protiv srpske vlade – hapšenje generala Momčila Perišića, potpredsednika Vlade Srbije i predsednika Odbora za bezbednost Savezne skupštine, zajedno sa američkim diplomatom Džonom Nejborom. Hapšenje su, pod neobičnim okolnostima, izveli organi Vojne službe bezbednosti, pod komandom generala Ace Tomića, 14. marta 2002. godine, u motelu “Šarić” na Ibarskoj magistrali. To je izazvalo veliki sukob na relaciji predsednik SRJ – Vlada Srbije i otvorilo mnoga pitanja iz domena funkcionisanja pravne države, što je bila jedna od omiljenih tema Vojislava Koštunice.²²⁵

Momčilo Perišić je uhapšen u trenerci, sa mobilnim telefonom, malim telefonskim imenikom i naliv-perom u rukama. Imao je, osim lične karte, i službenu legitimaciju člana Vlade Srbije. Hapšenje je izvršeno teatralno, snimljeno je kamerama, a Perišiću i Nejboru su navučene crne neprovidne kapuljače. U akciju hapšenja direktno je bio uključen i Rade Bulatović, savetnik za bezbednost predsednika SRJ. Zapisnici o oduzetim predmetima rađeni su u topčiderskoj kasarni, oko 15 kilometara daleko od mesta hapšenja i bez prisustva svedoka, što je bilo protivno Zakonu o krivičnom postupku. Zapisnik je sastavljan punih 15 sati.²²⁶

²²² “Politika”, 10. mart 2003.

²²³ “Danas”, 11. mart 2002.

²²⁴ “Glas javnosti”, 12. mart 2002.

²²⁵ Detaljnije o pozadini hapšenja Momčila Perišića videti u: V. Vlajković, *Vojna tajna*, II, 179-181.

²²⁶ V. Vlajković, *Vojna tajna*, II, 182.

Vlajković piše da je vlasnik motela Šarić imao kontakte sa hrvatskom tajnom službom (HIS), da njegov objekat nije imao građevinsku dozvolu i da su to iskoristili operativci Vojne službe bezbednosti: “S obzirom na to da je za Perišića zainteresovana i hrvatska obaveštajna služba, može se reći da je to bio zajednički zadatak ili zadatak nekada suprotstavljenih tajnih službi SRJ i Hrvatske. Jednoj je bio cilj rušenje Vlade Srbije, a drugoj hapšenje Perišića i uklanjanje vlade koja je u regionu pravila direktnu konkurenciju Zagrebu”. (Isto)

Džon Dejvid Nejbor bio je prvi zvanično akreditovani predstavnik CIA u Beogradu, koji je i formalno predstavljen svim strukturama koje su se bavile bezbednošću u zemlji. Bio je zadužen za bezbednosno-obaveštajnu saradnju Zapada sa Srbijom, u cilju što bržeg uključivanja države u evroatlantske integracije. Nejbor je često gostovao na večerama, proslavama i manifestacijama srpskog MUP-a. Dušan Mihajlović o toj saradnji piše: "Smatrao sam da su terorizam i organizovani kriminal globalno zlo i da se protiv njega ne možemo uspešno boriti sami. Sadržaj naše saradnje je i bio – razmena podataka o terorizmu i teroristima. Klasičnom mafijom se nismo mnogo bavili, ali su se, pored terorizma, interesovali za istragu o ratnim zločinima i licima na spisku Haškog tribunala".²²⁷

Uprava bezbednosti Vojske Jugoslavije pratila je generala Perišića nekoliko meseci, ne obaveštavajući o tome organe republičkog MUP-a, iako je Perišić već nekoliko godina bio penzioner, pa samim tim u nadležnosti civilnih organa bezbednosti. Suprotno postojećim pravilima, Vojna služba bezbednosti o tome nije obavestila nikoga ni iz republičke vlade. Kada je izbila afera, sam general Tomić odbio je da se susretne sa najvišim predstavnicima državnog vrha i poručio je generalu Pavkoviću, predsedniku i potpredsedniku savezne vlade i premijeru Đinđiću da on njima ne podnosi izveštaje već samo Koštunici.

Vest o hapšenju Perišića i Nejbora delovala je potpuno neverovatno ministru unutrašnjih poslova: "Nisam mogao da verujem da je nešto tako moguće posle 5. oktobra. Perišić je bio penzioner, dakle građanin, koga vojna služba nije smela da obrađuje, a kamoli da hapsi, bez znanja civilne. A takvo poniženje najmoćnijoj svetskoj agenciji, javno hapšenje zvanično akreditovanog šefa agencije, nisu priredile ni ruske kolege u najvećem jeku neprijateljstava tokom hladnog rata. Prosto sam bio ošamućen. Znao sam posledice ovog nerazumnog patriotskog akta, pretpostavio sam da je to osveta kolega u zelenim uniformama, ali nisam znao razloge i obrazloženje za takvu akciju".²²⁸

Vrlo brzo se pokazalo da je prava meta bila Vlada Srbije. U trenutku hapšenja generala Perišića, Koštunica je bio u Barseloni, gde se održavao samit Evropske unije. Kada se vratio u zemlju, 15. marta, izjavio je da je o događajima koju su pratili ovu aferu obavešten "ovlašno". Kasnije će se pokazati da je bio upućen u sve detalje. Ocenio je da po-

²²⁷ D. Mihajlović, *Povlenske magle i vidici*, II, 266.

²²⁸ Isto, 269.

stoje razlozi za brigu, pa je sazvaio sastanak na kome su bili prisutni republički premijer Zoran Đinđić, general Pavković, potpredsednik savezne vlade Miroljub Labus, savezni ministar odbrane Velimir Radojević, šef jugoslovenske diplomatije Goran Svilanović, savezni ministar unutrašnjih poslova Zoran Živković, potpredsednici republičke vlade Nebojša Čović i Dušan Mihajlović, načelnik RDB-a Andrija Savić i, naravno, general Tomić.

Sastanak je održan u noći između 15. i 16. marta. Niko nije davao izjave, osim Vojislava Koštunice, koji se javnosti obratio u kasnim noćnim časovima: *“Prema svemu što sam do sada saznao, do sad – podvlačim, zakonitost samog postupka sa stanovišta domaćih zakona i utvrđene procedure ne bi trebalo da bude sporna. Sada je na saveznoj skupštini i Vladi Srbije da odluče o imunitetu potpredsednika Vlade i saveznog poslanika. S obzirom da je reč o general-pukovniku i povrh toga, nekadašnjem načelniku Generalštaba, možda se i sam Perišić neće pozvati na imunitet”*.²²⁹

Samo dva dana kasnije (18. marta) Demokratska stranka Srbije je zatražila ostavku republičke vlade, a najavila je i da će, ukoliko se Perišić pozove na imunitet, predložiti formiranje parlamentarne komisije u republičkoj skupštini koja bi ispitala odgovornost Perišića, ali i cele Vlade Srbije: *“Ostavka bi bila Đinđićeva moralna i politička obaveza”*.²³⁰

GLAVNA META U "AFERI PERIŠIĆ" BIO JE ZORAN ĐINĐIĆ. PREDSEDNIK VLADE NAPUŠTA PALATU FEDERACIJE 16. MARTA 2002 POSLE SASTANKA SA KOŠTUNCOM.

Sam Koštunica je "slučaj generala Perišića" ocenio kao "špijunsku aferu neslučenih razmera koja potresa temelje države" i da dokazi o krivici generala Perišića nisu nešto o čemu treba raspravljati na sastancima DOS-a. A šta je zapravo bila pozadina cele akcije, više nego ja-

²²⁹ B-92, 16. mart 2002.

²³⁰ "Politika", 19. mart 2002.

sno su ukazale predsednikove reči da li podržava zahteve svoje stranke da premijer Đinđić podnese ostavku: ***“Ako Momčilo Perišić ne bude dao ostavku, onda mogu da se otvore i druga pitanja. U mnogo rigidnijim zemljama, zbog ovakve afere pala bi cela vlada”***.”²³¹

Ova izjava Vojislava Koštunice dala je za pravo onima koji su tvrdili da je pravi cilj čitave akcije zapravo bilo hapšenje Zorana Đinđića i pokušaj da se on dovede u direktnu vezu sa “izdajom zemlje”.

DRAMATIČNIM ISTUPOM U KASNIM NOĆNIM ČASOVIMA TREBALO JE OPRAVDATI HAPŠENJE MOMČILA PERIŠIĆA.

Koštunica je isticao i da je Perišićevo hapšenje izvedeno na jedan “korektan način”, kao i da nije trebalo da organi bezbednosti obaveštavaju javnost o svom radu: “Izlazak zemlje iz izolacije nikako ne sme i ne može da znači da država prestane da bude država, da ne postoji vojna i državna tajna”. Odbio je da odgovori da li je znao da se prati general Perišić (***“službe koje se time bave nisu dužne da bilo koga obaveštavaju o svome radu”***), ali je rekao kako je znao da “*cure podaci iz Generalštaba*”.”²³²

Kada je Momčilo Perišić podneo ostavku na funkciju potpredsednika Vlade, srpski premijer je od Koštunice tražio da hitno smeni generala Tomića i istakao da neće sarađivati sa predsednikom SRJ “ni po kom pitanju od nacionalne bezbednosti”. Koštunica je odgovorio da ne postoje razlozi za smenu jer su “poštovana pravila koja slede iz važećih zakona, a za preduzete mere postoji odobrenje nadležnog lica”.²³³ Naredni događaji će pokazati da je upravo odobrenje “nadležnog lica” bilo jedno od najspornijih pitanja u vezi sa hapšenjem generala Perišića.

Da nešto nije bilo u redu sa procedurom, jasno su pokazivale Koštuničine reči da je bolje i poštovanje lošeg zakona (na snazi je još uvek bio Zakon iz 1974. godine koji je regulisao rad tajnih službi!) od poštovanja nečega što nije zakon, da je, ipak, Perišićevo hapšenje izvedeno u skladu sa procedurom, pa nije bilo razloga da se general Tomić

²³¹ “Politika”, 19. mart 2002.

²³² Isto.

²³³ “Politika”, 21. mart 2002.

smeni. Zato je Koštunica odbio i Đinđićev predlog da se Tomić penzioniš: *“Kad se daju takve izjave, bilo bi korektno da se kaže na koji se način general Tomić ogrešio o postojeća pravila”*.²³⁴

Prvu kontroverzu u ovu aferu uneo je general Nebojša Pavković koji je izjavio kako nije znao za Perišićevo hapšenje, kao i da je Služba bezbednosti Vojske Jugoslavije “na neki volšeban način” izuzeta iz jurisdikcije načelnika Generalštaba. Sastancima ove službe redovno je prisustvovao Rade Bulatović, kao civilno lice, koji nije imao takva ovlašćenja ni po jednom zakonu. Analitičari su ocenjivali da je predsednik SRJ u Vojski Jugoslavije, gde je nekada imao apsolutni autoritet, pod svojom kontrolom zadržao samo Službu bezbednosti, koja je istovremeno bila i centar antihaškog raspoloženja u Vojski.

Iako je ranije izjavljivao da “nije bio obavešten” o svim detaljima Perišićevog hapšenja, Koštunica je sada potvrdio da general Pavković nije bio obavešten o hapšenju Momčila Perišića, ali je i dalje branio generala Tomića: *“Prema određenim pravilima, ne postoji obaveza da načelnik GŠ bude obavešten o samom trenutku izvođenja akcije, u ovom slučaju hapšenja, ukoliko su to okolnosti sprečavale. Naravno, stvar je procene da li su u ovom slučaju okolnosti to sprečavale”*.²³⁵

Istovremeno je Koštunica odbacio sve primedbe da je “afera Perišić” stvorena kako bi se izvršio udarac na Vladu Srbije. Indikativno je, međutim, bilo da je Koštunica najavio kadrovske promene u Vojski Jugoslavije, što je u vremenu pre hapšenja generala Perišića odbijao da učini. Brzo će se pokazati da je general Pavković upravo zbog svog ponašanja u “aferi Perišić” izgubio poverenje predsednika SRJ.

Hapšenje potpredsednika republičke vlade ukazalo je i na dublju pozadinu pobune JSO-a iz prethodne godine: stavljanje vojne i civilne službe bezbednosti pod jedinstvenu političku volju. O tome je više nego jasno govorio Rade Bulatović, savetnik za bezbednost predsednika SRJ, kada je Perišićevo hapšenje ocenio kao “pobedu patriotizma”. Posebno je naglasio značaj kadrovskih promena u republičkoj Državnoj bezbednosti koje su izvršene posle pobune JSO-a kada su na čelo RDB-a postavljeni Andrija Savić i Milorad Bračanović. Bio je izuzetno zadovoljan izvedenom akcijom: “Mogu slobodno reći da je presecanje afere Perišić uspeh jedinstvenog sistema bezbednosti zemlje. Ova akcija će se izučavati u budućim udžbenicima bezbednosti. Mislim da je uspeh

²³⁴ “Blic”, 22. mart 2002.

²³⁵ Isto.

jugoslovenske službe sa skromnim tehničkim mogućnostima, ali sa visokim stepenom izraženog patriotizma. Ubeđen sam da je to ostavilo pozitivan utisak na najširu javnost”.²³⁶

SMENJIVANJE GENERALA PAVKOVIĆA

Od početka svog mandata Koštunica je ostao dosledan u odbrani generala Nebojše Pavkovića. Tako je, na primer, početkom 2002. godine izjavio da smene u Vojski Jugoslavije traže *“oni koji bi da se suočimo sa prošlošću, da priznamo tobožnju kolektivnu krivicu, odigramo neku psihodramu i doživimo katarzu”*.²³⁷

Savremenici su ocenjivali da je general predsedniku potreban u predstojećim političkim obračunima u Srbiji. Reagujući na potpisivanje peticije za smenu generala Pavkovića, koju je organizovao Građanski savez Srbije, Koštunica je 30. januara 2002. izjavio da su razlozi za pokretanje te akcije *“skandalozni, tim pre što potiču od Gorana Svilanovića koji je 1999. godine nosio uniformu i učestvovao u ratu dok nas je NATO bombardovao, ne bežeći iz zemlje”*.²³⁸ Dva dana kasnije Koštunica je izjavio kako Pavković nije *“simbol bivšeg režima”* i da inostranstvo nameće zahteve za njegovom smenom.²³⁹

Odnos prema generalu Pavkoviću Koštunica će promeniti posle hapšenja Momčila Perišića, kada je postalo očigledno da jugoslovenski predsednik želi da ostvari punu kontrolu nad Vojskom Jugoslavije. Koštunica se nije obazirao ni na sve češće predloge da se uspostavi parlamentarna kontrola nad vojskom. Tako je odbacio inicijativu Dragoljuba Mićunovića, predsednika Veća građana Savezne skupštine, da se formira radna grupe koja bi izradila zakonski predlog uspostavljanja civilne kontrole nad obaveštajnim službama Vojske Jugoslavije.

Istovremeno je iz DOS-a zatraženo da se utvrdi odgovornost predsednika SRJ zbog hapšenja M. Perišića. Čedomir Jovanović je izjavio: *“Ako je interes Koštunice i generala koji su mu lojalni, zaštita državne tajne, onda se ne može pet meseci ćutati dok državne tajne cure van zemlje i čekati trenutak kad bi se hapšenjem potpredsednika*

²³⁶ *Pobeda patriotizma*, “NIN”, 28. mart 2002.

²³⁷ “Danas”, 12. januar 2002.

²³⁸ “Politika”, 31. januar 2002.

²³⁹ “Večernje novosti”, 2. februar 2002.

vlade stvorili uslovi za rušenje cele vlade". On je takođe izjavio da "nema razumevanja" za neobaveštenost predsednika SRJ koji nije znao da je potpredsednik Vlade uhapšen i da "ako je neznanje odgovor na svaku ozbiljnu temu ili krizu u društvu, osoba koja je toliko neupućena treba da podnese ostavku"²⁴⁰.

Koštunica se nije, međutim, previše uzbudio zbog toga i predložio je već 25. marta na sednici Vrhovnog saveta odbrane da general Pavković bude smenjen, uz zahtev da se o tome glasa bez rasprave. Takav stav je obrazlagao činjenicom da se načelnik Generalštaba Vojske Jugoslavije "distancirao od šefa Službe vojne bezbednosti, time što je izjavio da nije bio obavešten o hapšenju Perišića i američkog diplomate".²⁴¹ Izgleda da je da na mestu načelnika Generalštaba želeo da vidi upravo generala Tomića. Tom zahtevu usprotivila su se oba republička predsednika (Milan Milutinović i Milo Đukanović). Tražili su raspravu i o generalu Pavkoviću, ali i o generalu Tomiću. Sednica je završena bez dogovora, a nastavak je zakazan za nedelju dana.

Koštunica je ostao uporan u svojoj nameri da smeni Pavkovića, što su pokazale i njegove reči da je "svaka karijera mala i beznačajna" u odnosu na državne interese.²⁴² Istovremeno, sam Pavković je odbijao da podnese ostavku, ističući da Vojska Jugoslavije nije prepreka reformama u društvu. Mediji su pisali kako je Koštunica po svaku cenu želeo da smeni Pavkovića i da je lično telefonom zvao crnogorskog predsednika Mila Đukanovića, a da je Rade Bulatović ubeđivao srpskog predsednika da podrži generalovu smenu i penzionisanje.

Vojislav Koštunica je 11. juna izjavio da će na narednoj sednici Vrhovnog saveta odbrane doći i do personalnih promena u vrhu Vojske Jugoslavije: **"Sve što treba da se promeni, biće promenjeno"**.²⁴³ Sednica je održana 24. juna, a Koštunica je, neposredno pre početka sastanka, izjavio da ne razmišlja o smenama u Generalštabu!²⁴⁴ General Pavković nije smenjen – penzionisan je, i to ličnim ukazom predsednika SRJ, bez saglasnosti ostalih članova Vrhovnog saveta odbrane, koji nisu hteli da izglasaju generalovu smenu. Koštunica je odbio da obrazloži svoju odluku, a nije se složio ni sa zahtevom Mila Đukanovića i

²⁴⁰ "Politika", 23. mart 2002.

²⁴¹ TV B-92, 25. mart 2002.

²⁴² "Glas javnosti", 5. april 2002.

²⁴³ "Glas javnosti", 12. jun 2002.

²⁴⁴ B-92, 24. juni 2002.

Milana Milutinovića da se smene još neki generali, uključujući i generala Acu Tomića. Za zastupnika načelnika Generalštaba postavljen je general Branko Krga.²⁴⁵

PRVO ZAŠTITA, A ONDA OSVETA: UKLANJANJE GENERALA PAVKOVIĆA.

Kako su naknadno izveštavali mediji, rasprava na sednici VSO-a bila je više nego burna i potrajala je više od šest sati. Jedan izvor je svedočio: "Gotovo istog časa kada su posedali za sto, Pavković i Koštunica počeli su međusobno da razmenjuju barožnu vatru. Tu su padale takve reči da nikom od prisutnih nije bilo jasno o čemu ta dvojica ljudi pričaju. Da stvar bude gora, nije više bilo reči ni o vojsci, ni o politici, nego su

počeli međusobno da se optužuju i prozivaju oko nekih stanova, obećanja, usluga".²⁴⁶

U izjavi za Radioteleviziju Srbije, Koštunica je naglašavao kako je Pavković smenjen zbog civilne kontrole nad vojskom, "*zbog demokratije, a i zbog očuvanja vojske kao institucije*". Ovo obrazloženje bilo je u punoj kontradiktornosti sa stavovima izrečenim samo tri meseca ranije, što je više nego jasno ukazivalo na prave motive sa obračun sa generalom Pavkovićem. Koštunica je izjavio i da mu je žao što je Pavković otišao nevojnički: "*Nemam nameru da polemishem sa Pavkovićem, jer bi to bilo jeftino politikantstvo koje ne dolikuje ni meni kao predsedniku države, ni njemu kao oficiru*".²⁴⁷

Poznavaoi vojne problematike ocenjivali su da je predsednik SRJ prekršio zakon. Tako je general Branko Fezer isticao da je Koštunica, pošto nije mogao da smeni Pavkovića, pribegao aktu o prestanku službe ali da i u ovo slučaju nije poštovao proceduru: "*Nije data mogućnost načelniku GŠ da koristi pravna sredstva u vođenju spora u upravnom postupku, niti mu je dato vreme od, kao što je regulisano članom 113 Zakona o vojsci, tri meseca za valjanu predaju dužnosti. Smatram da je akt ishitren i donet bez osnova u zakonu*".²⁴⁸

²⁴⁵ "Beta", 24. jun 2002.

²⁴⁶ "Nedeljni telegraf", 3. jul 2002.

²⁴⁷ RTS, 24. jun 2002.

²⁴⁸ "Nedeljni telegraf", 26. juni 2002.

Uklanjanje generala Pavkovića imalo je i svoju trivijalnu stranu. Kako su medijima saopštavali izvori iz vrha Vojske Jugoslavije, predsednik SRJ je nameravao da na mesto načelnika Generalštaba postavi generala Tomića, pa je zato on jula 2001. godine upućen na školovanje u Školu nacionalne odbrane, u 45. klasu. Ali, u aprilu 2002. godine njemu je, odlukom Veća za postdiplomsko stručno usavršavanje, prekinuto dalje školovanje zbog toga što nije dolazio na nastavu! Sumnjalo se da je iza te odluke stajao general Pavković. Osim toga, iako je sam Koštunica, kao i njegovi savetnici, visoko cenio sposobnosti generala Tomića, u Vojski Jugoslavije je sve više upozoravano na Tomićeve “nedopustivo loše bezbednosne procene” stanja na Kosovu i Metohiji pre intervencije NATO-a, kao i na njegove naredbe da se prate opozicioni pravci, a izgleda da je uništavao i određenu dokumentaciju posle oktobarskog prevrata 2000. godine. Navodno, Tomić se krajem februara 2002. godine u Beogradu sastao sa generalom Ratkom Mladićem i rekao mu da VJ “vodi računa” o više ljudi sa haških optužnica.²⁴⁹

Generalu Tomiću se na teret stavljao i obračun sa oficirima Prištinskog korpusa koji su ga direktno optuživali za propuste učinjene na teritoriji Kosova i Metohije. Zbog toga su iz Službe bezbednosti VJ odstranjeni pukovnici Stevan Đurović i Aleksandar Grbović. Tomić je na njeno čelo došao bez saglasnosti generala Pavkovića. Njegovim dolaskom vratila se rusofilska struja tamo gde je uvek i bila. Tomić je sa sobom doveo svoj kadar koji je do kraja bio odan tvrdj antizapadnoj politici.²⁵⁰

Kasniji događaji, posebno oni vezani za ubistvo premijera Đinđića, kao i za zaštitu najtraženijih haških optuženika, pokazali su pravi smisao promena u vrhu Vojske Jugoslavije.

PLANIRANI UPAD U BIRO ZA KOMUNIKACIJE VLADE SRBIJE

General Pavković je odbio da potpiše ukaz o svom penzionisanju, a istovremeno je otvorio novu aferu koja će žestoko uzdrmati predsednika SRJ i njegove savetnike. Najpre je ukazao na pojedince iz Koštuničinog okruženja koji su želeli da lično komanduju vojskom, a pravu lavinu iza-

²⁴⁹ “Danas”, 26. jun 2002.

²⁵⁰ V. Vlajković, *Vojna tajna*, II, 180.

zvale su njegove reči da je 7. juna 2001. godine, u jedan ujutru, pozvan u Kabinet predsednika SRJ i da je od njega zatraženo da naredi vojnim specijalcima da upadnu u Biro za komunikacije Vlade Srbije: "Došao sam i tamo zatekao generala Acu Tomića, koji je tada bio treći čovek u Upravi i koji je bez znanja načelnika Uprave, generala Đakovića, i mog znanja, bio u kabinetu predsednika. On je bio pod uticajem alkohola, vidno. Zatim, gospodin Nalić, savetnik, i gospođa Ljilja Nedeljkić, načelnik kabineta, i svo troje su konzumirali alkohol. I, naravno, predsednik. Osnovni razlog je bio da mi Nalić, zajedno sa Ljiljom Nedeljkić, izda zadatak da specijalne jedinice VJ izvrše prepad na Biro za komunikacije Vlade Republike Srbije, sa osnovnom porukom da se tu nalazi centar za prisluškivanje, da se odatle slušaju predsednik i VJ, da je zbog toga ugrožena bezbednost države i da mi to moramo da uradimo".²⁵¹

GRADIMIR NALIĆ, GLAVNI ORGANIZATOR PLANIRANOG UPADA VOJSKE U PROSTORIJE VLADE SRBIJE.

General je zatim govorio o nizu zloupotreba u radu Vojske Jugoslavije koje su učinili Koštunica i njegovi saradnici, ističući generala Tomića i Radeta Bulatovića kao nosioce svih nezakonitih postupaka, vezanih pre svega za hapšenje Momčila Perišića: "Imam pouzdane dokaze i izjave da su lično Rade Bulatović i general Tomić naređivali operativcima koji su bili angažovani na slučaju Perišić da mene ne izveštavaju o toku operacije, po cenu da

će im i glave otići. Maksimalno su krili kompletnu akciju".²⁵²

Dok je slušao objašnjenja, Pavković je neprestano gledao u Koštunicu: "On kao da nije obraćao pažnju na mene. Gledao je preko naočara negde iznad svih nas. Moram priznati da je to, bar kod mene, izazivalo dodatnu napetost".²⁵³ Zatim je Pavković otišao u Upravu bezbednosti, a zajedno sa njim i Gradimir Nalić. Kada je general Đaković oštrim rečima odbio da se izvrši upad u Biro, general Tomić je "čutao kao zaliven", a general Vasiljević se upitao: "Ko je od operativaca radio taj posao, do kojih saznanja je došao, gde su ti izveštaji, kome u Upravi su prosleđeni?". Nije dobio odgovor ni na jedno pitanje, kao ni na pi-

²⁵¹ TV B-92, 25. juni 2002.

²⁵² "Nedeljni telegraf", 26. jun 2002.

²⁵³ "Nedeljni telegraf", 3. jul 2002.

tanje gde se nalazi zgrada u koju treba izvršiti upad. Na Đakovićevo pitanje: “A šta će biti ako u Birou ne pronađemo ništa?” – jedan od Tomićevih ljudi je odgovorio: “Nešto ćemo podmetnuti!”.²⁵⁴

Kasnije je general Pavković precizirao da je u pitanju bila noć između 4. i 5. juna, što su potvrdili i drugi izvori.

General Pavković je odbio da izvrši zahtev svog vrhovnog komandanta (“nisu postojali nikakvi dokazi”); general Đaković je naredio da se utvrdi da li u Birou Vlade Srbije zaista postoje uređaji kojima se prisluškuju predsednik SRJ i Vojska. Operativci su utvrdili da su takve informacije bile lažne. Zato su se veoma brzo dogodile velike smene u Službi bezbednosti VJ – smenjeni su generali Milan Đaković, Aleksandar Vasiljević (inače je već imao rešenje za penzionisanje a radio je kao savetnik generala Pavkovića), kao i Milen Simić, a za šefa Službe bezbednosti VJ postavljen je, 15. juna 2001. godine, general Tomić, i to na ličnu Koštuničinu inicijativu, bez konsultovanja sa Generalštabom VJ. Glavni “kadrovik” bio je Rade Bulatović.

Prema rečima generala Pavkovića, Koštunica je bio veoma ljut što general nije izjavio da stoji iza Perišićevog hapšenja: “Ja sam rekao da ne mogu da prihvatim nešto što se, u principu, nije dobro odradilo i da je tu Služba bezbednosti maksimalno bila zloupotrebljena u smislu da me general Tomić nije izveštavao o toku aktivnosti u vezi sa slučajem presecanja te špijunske afere, nego je to radio sa savetnikom Rade-
tom Bulatovićem”.²⁵⁵

Iako je Koštunica ove optužbe ocenio kao bizarne, bilo je jasno da stvari nisu bile baš čiste. To je pokazalo pismo koje je on 27. juna uputio premijeru Đinđiću i potpredsednicima republičke vlade Dušanu Mihajloviću, Nebojši Čoviću i Miodragu Isakovu. Predsednik SRJ je demantovao da je naredio upad u Biro za komunikacije Vlade Srbije (general Pavković nije ni tvrdio da je Koštunica to lično naredio, već da su to od njega tražili predsednikovi savetnici), ali je tvrdio da je bilo prisluškivanja, potkrepljujući to jednom zaista neverovatnom konstrukcijom: “Pojavila se informacija o tome da je u jednu zgradu u centru grada, na kojoj nije bilo nikakve službene table koja bi ukazivala na neki biro ili agenciju Vlade Republike Srbije, dopremljena oprema nedvosmislene prirode. Preciznije, radilo se o izvlačenju četvorožilnih računarskih kablova i povezivanju sa TK centrom PTT-a, tipa Alkatel. Veza koja se na taj način dobija u telefonskom

²⁵⁴ Isto.

²⁵⁵ “NIN”, 27. jun 2002.

saobraćaju, omogućuje da se aktiviranjem konferencijskog sistema uključe tri učesnika, pri čemu dva učesnika nemaju nikakvih saznanja, pa ni indicija, da je uključen i treći. U toku izvlačenja kablova sve šahtove su obezbeđivali pripadnici MUP. Od VJ je zatraženo, sasvim regularno, da proveri o čemu je reč. Proverom je utvrđeno da se u zgradi nalaze kancelarije Ministarstva energetike i rudarstva Srbije”.²⁵⁶

Kasnije se pokazalo da je u pitanju bilo opremanje Internet odeljenja! Iz samog Biroa, na čijem je čelu bio Vladimir Popović, odgovarali su da su znali za zahteve da jedinice Vojske Jugoslavije pretresu njihove prostorije, ali im je to tada “izgledalo kao vic, pa nisu ni reagovali”. Internet odeljenje Biroa bavilo se uređivanjem i održavanjem veb prezentacije Vlade, praćenjem političkih događaja i redovnih aktivnosti Vlade Srbije.

Da je upad u instituciju Vlade Srbije zaista planiran, potvrdio je i general Milen Simić, bivši načelnik Uprave za moral i informisanje VJ. On je svedočio da je situacija bila mnogo dramatičnija nego što je to predočio general Pavković. Glavni operativac plana za upad u Biro bio je Gradimir Nalić: “Solucija je bila da se to uradi na klasičan način kako to specijalne jedinice vrše. Druga mogućnost je bila da se čovek koji se nalazi na čelu te organizacijske jedinice Vlade Srbije, mislim da se zove Popović, privede i da se zajedno sa njim uđe.”²⁵⁷ Međutim, ni jedna od solucija nije bila dobra, jer jednostavno vojska nema nadležnosti za tu vrstu aktivnosti”.²⁵⁸

Veoma brzo su se pojavila nova svedočenja koja su pokazala da jeste postojao plan da se izvrši upad u Biro za komunikacije Vlade Srbije i da je to lično zahtevao predsednik SRJ. Tako je general Milan Đaković, nekadašnji načelnik Službe bezbednosti VJ, potvrdio da su Nalić i general Tomić tražili upad u Biro: “Stavljen sam pred svršen čin informacijom koju je dao Tomić. Nikada me ranije nije izveštavao o prislušnim uređajima u Birou za informacije. Dao sam znak glavom Pavkoviću da upad ne dolazi u obzir, što sam kasnije i rekao. Pitao sam Tomića da iznese sve činjenice. Video sam da ne vlada situacijom. Nalić je rekao da u toku noći mora da se izvede upad na Biro i da će propasti država ako to ne bude urađeno”.²⁵⁹

²⁵⁶ “Beta“, 28. jun 2002.

²⁵⁷ Jedan od paradoksa ove akcije ogledao se i u tome da niko nije znao gde tačno stanuje V. Popović.

²⁵⁸ “Beta“, 1. jul 2002.

²⁵⁹ “Danas“, 28. jun 2002.

Daković je precizirao da su ključni organizatori plana za upad u Biro bili Gradimir Nalić i Ljiljana Nedeljković: "Tomića sam jednom prilikom zatekao kod Ljilje Nedeljković. Utvrdio sam i da je više puta bio tamo bez mog znanja. Radio je samovoljno i osećao se sigurnim kao da mu niko ništa ne može".²⁶⁰ Prema svedočenju pukovnika Miroslava Svilara, i general Pavković je u početku prihvatio ideju o upadu u Biro, ali je taj stav kasnije promenio: "Preovladalo je mišljenje da do preciznijih podataka o uređajima i radu Biroa treba doći kroz operativni rad".²⁶¹

I pored svih ubedljivih svedočenja, iz Demokratske stranke Srbije je ocenjeno da su Pavkovićeve izjave "očajnički potezi i bezočne laži". Čak je i zaprećeno pokretanjem odgovornosti za sve republičke funkcionere koji su "laži bivšeg načelnika GŠ VJ upotrebili za uske stranačke interese".²⁶² Svedočenja ostalih generala koja su potvrđivala Pavkovićeve navode, nisu komentarisana.

General Pavković je ostao uporan. Želeo je da pred Anketnim odborom Savezne skupštine iznese nove podatke koji bi bacali potpuno drugačije svetlo na pozadinu "afere Perišić". Ali, koalicioni partner iz Crne Gore "Zajedno za Jugoslaviju", u kome je Socijalistička narodna partija imala dominantan uticaj i koja je "držala stranu" saveznom predsedniku, odbio je 11. jula da podrži taj predlog, pa je Zoran Živković, u ime DOS-a, poručivao da koalicija na saveznom nivou više ne postoji.

I general Aleksandar Vasiljević, nekadašnji načelnik Uprave bezbednosti VJ, javno je potvrdio da su savetnici Vojislava Koštunice tražili da vojska upadne u Biro za komunikacije: "Bio sam prisutan na tom sastanku u Upravi bezbednosti i u celini mogu da potvrdim sve ono što su ostali generali govorili o tom događaju. Malo je reći da sam bio iznenađen, ja sam stvarno bio zatečen i frapiran idejom da se tako nešto može raditi, tim pre što nisu postojale činjenice koje bi mogle da potkrepe taj događaj, prisluškivanje".²⁶³

²⁶⁰ Nalić i Tomić tražili upad, "Večernje novosti", 28. jun 2002.

²⁶¹ Izjava pukovnika M. Svilara.

²⁶² Veb sajt DSS-a, 29. jun 2002.

²⁶³ "Danas", 13. jul 2002.

Nekoliko dana kasnije, general Nebojša Pavković je precizirao da je upad u Biro za komunikacije Vlade Srbije naređen u noći između 4. i 5. juna 2001. godine, a ne u noći između 7. i 8. juna: "To je greška koja mi se potkrala na konferenciji za novinare u Generalštabu odmah nakon penzionisanja i koja se dalje provlačila. To je podatak koji se nalazi u beleškama u Palati federacije i lako je proverljiv". ("Beta", 17. jul 2002)

Kada je postalo očigledno da je zaista planiran upad u Biro za komunikacije a da priča o prisluškivanju saveznih organa “ne pije vođu”, Koštunica je pokušao da relativizuje čitavu aferu: **“Znate, postojala je sumnja, i to je dovoljno”**. Govorio je i da se indicije o prisluškivanju nisu mogle dokazati, pa zbog toga javnost nije obaveštavana o tom događaju: *“Ta stvar je bila komplikovana sa stanovišta daljeg utvrđivanja, a okolnosti su bile takve da nam još jedan potres nije bio potreban”*.²⁶⁴

Koštunica se u već ustaljenom maniru ponašao kao predsednik Srbije (“šef države”, kako je često voleo da kaže za sebe). I ovom prilikom je, kao u uvek do tada, isticao da je država najvažnija, da je “državni interes iznad svega”, da je tako definisana uloga države i njenih institucija preča, starija i važnija od bilo kog pojedinca, ali i od samih građana, što je samo odslikavalo duboko konzervativnu svest i arhaičan, davno prevaziđen pristup u određivanju prioriteta u razvoju jednog društva.²⁶⁵

Od trenutka kada je odlučio da progovori o pučističkim namerama Vojislava Koštunice, Nebojša Pavkovića je postao omraženi lik u Demokratskoj stranci Srbije. Tako je general preko noći prešao put od nacionalnog junaka i “heroja odbrane od NATO agresije”, do oficira koji je “na velika vrata uveo organizovani kriminal” u Vojsku Jugoslavije. Optuživan je i da se okružio oficirima koji su bili skloni kriminalu, da je bio povezan čak i sa “naftnim lobijem” i surčinskim klanom i švercerima cigareta.²⁶⁶

Ni general Pavković nije ostajao dužan. Tako je u emisiji “Klopka” detaljnije govorio o atmosferi koja je vladala u kabinetu Vojislava Koštunice kada se razgovaralo o upadu u prostorije Vlade Srbije: “Kada sam oko pola jedan posle ponoći došao u Koštuničin kabinet, tamo sam zatekao neobičnu skupinu ljudi. Koštunica je pio neko belo piće, ne znam da li je to bila rakija. Ljilja Nedeljković je pila viski, a takođe i Gradimir Nalić. Pored njih je bio gospodin Aco Tomić. Nalić je počeo da govori kako se predsednik prisluškuje, kako je u zgradu ugrađena neka specijalna oprema za prisluškivanje. Obratio sam se predsedniku i rekao da ne postoji mogućnost da se to radi stabilnim vezama, jer je Voj-

²⁶⁴ “Blic Njuz”, 10. jul 2002.

²⁶⁵ Slično je, samo dan kasnije, reagovala i često prozivana Ljiljana Nedeljković, šef Koštuničinog kabineta: “Niko nije rekao da je bilo prisluškivanja od strane Biroa. Rečeno je da je bilo prisluškivanja. Bitna razlika”. (“NIN”, 11. jul 2002)

²⁶⁶ Generali skloni velikom kriminalu, “Danas”, 16. jul 2002.

ska posle 5. oktobra, u dogovoru sa Radetom Markovićem, obezbedila dvojnu kontrolu međurazdelnika u Beogradu. Pitao sam ih: – *Imate li dokaze?* Kada su odgovorili da nemaju, rekao sam: – *Šta ako upadnemo u Biro Vlade Srbije i ne nađemo ništa, šta ako neko pogine?*”²⁶⁷

Zatim je u republičkoj skupštini formiran Anketni odbor, koji se bavio aferom prisluškivanja i naređenja za upad u Biro Vlade Srbije. General Pavković je svedočio da je upad naredio Gradimir Nalić, a da nije bilo pisanog naređenja (“predsednik Koštunica je ćutao dok je Nalić izdavao naređenja”); potvrdio je i da se general Tomić aprila 2002. godine sastao sa generalom Mladićem, “u kolima, negde na autoputu”.²⁶⁸ Ljiljana Nedeljković je odbila da svedoči pred Anketnim odborom (“komisija je nelegitimna, kao i sama Skupština”).²⁶⁹ Vladimir Popović je svedočio da prisluškivanja nije bilo i da Biro nije nabavljao opremu kojom bi se prisluškivalo. Rekao je i da im je bilo “smešno” kada su saznali da su specijalci VJ planirali upad u Biro, jer nema razloga da neko tako upadne u zgradu u koju svako može da uđe i gde i “dete iz osnovne škole može da zarobi kompjutere koji tamo postoje”.²⁷⁰

OD “HEROJA ODBRANE” DO “KRIMINALCA” – GENERAL PAVKOVIĆ SVEDOČI PRED ANKETNIM ODBOROM SKUPŠTINE SRBIJE.

Kao u nekim minulim vremenima, general Branko Krga je zabranio oficirima Vojske Jugoslavije da svedoče pred Odborom. Takvu odluku podržao je i Koštunica da bi se na taj način “zaštitio” ugled Vojske. O tome je 31. jula rekao: “*Tu ima mnogo čega. Pominjano je i pitanje vojne tajne. Šarena družina koja je sedela u Anketnoj komisiji koja je meritorno raspravljala o tome od čega su sendviči pravljeni, ne mora baš biti kompetentna i da se bavi nekim osetljivim pitanjima.*”²⁷¹ Na kraju, DSS je 23. jula od Saveznog ustavnog suda zatražila ocenu ustavnosti Anketnog odbora.

²⁶⁷ RTV “Pink”, 15. jul 2002.

²⁶⁸ RTS, 22. jul 2002.

²⁶⁹ RTS, 23. jul 2002.

²⁷⁰ Isto.

²⁷¹ “Večernje novosti”, 1. avgust 2002.

Vojislav Koštunica je odbio da se pojavi pred Anketnim odborom, iako je u svojoj izjavi od 4. jula iskazao spremnost da to uradi. Prednost je sada davao komisiji koja bi se formirala na saveznom nivou, jer je tu mogao da računa na podršku crnogorske Socijalističke narodne partije: *“Ta komisija nije legitimna i izgleda jadno. Anketna komisija na saveznom nivou može time da se pozabavi i njeno osnivanje smo podržali jer je jedino ona nadležna”*.²⁷²

Inače su i Dušan Mihajlović, republički ministar unutrašnjih poslova, i Andrija Savić, načelnik RDB-a, izjavili da nijedna služba nije prisluškivala predsednika SRJ. Nekako u isto vreme, Savezni ustavni sud je vratio poslaničke mandate Demokratskoj stranci Srbije, ali je ova stranka istovremeno 26. jula isključena iz DOS-a. Za razliku od predsednika SRJ, premijer Srbije je 27. jula svedočio pred Anketnom komisijom i izjavio da niko iz njegove vlade nikada nije prisluškivao Vojislava Koštunicu, niti bilo koga od njegovih saradnika.²⁷³

Anketna komisija je nastavila rad 20. avgusta, ali se ni ovoga puta niko iz najužeg Koštuničinog okruženja nije odazvao pozivu republičkog parlamenta. Istovremeno je u javnost procurela informacija da je grupa od 19 oficira Vojske Jugoslavije bila spremna da svedoči o angažovanju Radeta Bulatovića u hapšenju Momčila Perišića. Oficiri su bili spremni da posvedoče i o gušenju pobune u Prištinskom korpusu, koja je izbila nakon imenovanja generala Tomića za načelnika Uprave bezbednosti VJ.²⁷⁴

Međutim, oni nisu svedočili, a Anketna komisija se sve više osipala i konačno je 30. avgusta usvojila izveštaj u kome se navodi da je u noći između 4. i 5. juna 2001. godine od Vojske Jugoslavije traženo da izvede upad u Biro za komunikacije Vlade Srbije, kao i da republički organi nisu prisluškivali predsednika SRJ i lica iz njegovog okruženja.²⁷⁵

PREDSEDNIČKI IZBORI 2002.

Predsednički izbori održani su 29. septembra 2002. godine, na osnovu starog izbornog zakona koji je zahtevao izborni cenzus (izlazak 50%

²⁷² TV B-92, 26. jul 2002.

²⁷³ RTS, 27. jul 2002.

²⁷⁴ “Blic”, 21. avgust 2002.

²⁷⁵ “Politika”, 31. avgust 2002.

upisanih birača) i u drugom krugu. Izbori su održani u već uveliko poremećenoj atmosferi između DSS-a ostatak DOS-a. Prvi problemi nastali su početkom decembra 2001. godine, kada je pokrenuta inicijativa za smenu Dragana Maršićanina sa mesta predsednika srpskog parlamenta. Maršićanin je odmah 6. decembra podneo neopozivu ostavku, a za predsednika Skupštine Srbije izabrana je Nataša Mičić.

U proleće 2002. godine bili su uočljivi problemi u radu Skupštine zbog nedostatka kvoruma. Iz Vlade je sve češće poručivano da će biti oduzeti mandati poslanicima koji su dolazili u Skupštinu, ali nisu učestvovali u njenom radu. Iz DSS-a su odgovarali kako su spremni na "pravno nasilje", ali i na vanparlamentarnu borbu, a sam Koštunica je 24. maja pisao liderima DOS-a da krizu treba rešiti dogovorom poslaničkih grupa. Tražio je i poništenje zaključka Administrativnog odbora kojim se predviđalo izricanje opomena republičkim poslanicima koji ne prisustvuju sednicama Skupštine a ubacili su identifikacionu karticu u elektronski sistem za glasanje.²⁷⁶

Predsednik Vlade Srbije odgovorio je da u vezi sa tim neće biti kompromisa – moraju se kazniti poslanici koji dolaze u Skupštinu i primaju dnevnice, a ne ulaze u salu kako bi obezbedili kvorum: "To znači da prima platu za nešto što nije legitiman vid rada i da poslanici, zapravo, i kad ne rade i primaju platu za svoj nerad, koriste svoja legitimna prava da ne rade. To je nedopustivo i tu kompromisa ne može da bude".²⁷⁷

Sve se teže obezbeđivala većina za donošenje zakona, pa su lideri DOS-a 3. juna odlučili da zamene 50 poslanika koji nisu redovno dolazili na sednice. Među njima su bila i 23 poslanika DSS-a. Dva dana kasnije (5. juna) Skupština je izglasala izmene Poslovnika o radu, kojima je smanjen broj poslanika čije je prisustvo neophodno za razmatranje zakona i drugih akata, sa polovine na jednu trećinu. Za glasanje je i dalje bilo potrebno prisustvo većine, ali se glasalo u posebnom danu, kada to odredi predsednik Skupštine.

Dva dana kasnije (7. juna) DSS je predstavio svoju "vladu u sen-ci", na čijem je čelu bio Dragan Maršićanin, a 10. juna lideri DOS-a su, na sastanku u Novom Sadu, potvrdili svoju odluku o smeni poslanika DSS-a koji nisu redovno dolazili na sednice. Administrativni odbor Skupštine prihvatio je odluku DOS-a sutradan (11. juna). U znak prote-

²⁷⁶ *Krizu rešiti dogovorom*, "Glas javnosti", 25. maj 2002.

²⁷⁷ *Bez kompromisa*, "Večernje novosti", 25. maj 2002.

sta, svi poslanici DSS-a napustili su parlament. Dragan Maršićanin je ocenio da “Skupština više ne postoji”.

Prekid sa nekadašnjim saborcima ozvaničen je 21. juna, kada je Glavni odbor DSS-a odlučio da raskine koalicioni sporazum sa DOS-om. Predsednik stranke je pompezno izjavio: “Nikakav koalicioni sporazum nas više ne vezuje. Vezuje nas samo reč data biračima i interes Srbije i Jugoslavije”.²⁷⁸

Zatim je 26. jula Savezni ustavni sud prihvatio žalbu DSS-a na odluke republičkih organa kojima im je oduzet jedan broj mandata u srpskoj skupštini. Istoga dana, predsedništvo DOS-a isključilo je DSS iz te koalicije i zatražilo od Administrativnog odbora da oduzme DSS-u svih 45 mandata, na osnovu člana 88. stav 1. Zakona o izboru narodnih poslanika. Administrativni odbor je usvojio ovaj zahtev 29. jula. Tako je otvorena velika parlamentarna kriza u Srbiji.

Kada su se pojavile prve najave da će biti održani izbori za predsednika Srbije, Koštunica je u izjavama stranim medijima, kao što je to bilo u slučaju nemačkog nedeljnika “Špigl”, nedvosmisleno potvrdio da će se kandidovati: **“Ne znam zašto bi me funkcija jugoslovenskog predsednika u tome sprečila?”**²⁷⁹

Na drugoj strani, u nastupima pred srpskom javnošću, njegov stav je bio prilično nejasan. Načelnu mogućnost da se kandiduje nije odbacivao, ali je često isticao da nije vreme za izbore, već da prvo treba doneti Ustavnu povelju Srbije i Crne Gore. Zatim bi se raspisali prvo savezni izbori, a potom i ostali, “nakon što se republički ustavi primere Ustavnoj povelji”.²⁸⁰ Svojevrsnu mistifikaciju “istorijske važnosti” svoje odluke, poštovao je i sada. Na pitanje da li će se kandidovati za predsednika Srbije, odgovorio je: **“Još ima vremena, a odluke te vrste ne donosim lako, već kao i u prošlosti – u poslednji čas”**.²⁸¹

Krajem jula Koštunica je još jednom naglašavao da će odluku o učešću na izborima doneti rukovodeći se “pre svega time” šta je korisnije za državu: “Tako sam postupio i 2000. godine, polazeći od nečega što je šire i onda sam na osnovu toga doneo i ličnu odluku”. Naglašavao je i da su predstojeći izbori “sporni” jer će se sprovesti na osnovu “Miloševićevog

²⁷⁸ “Danas”, 22. jun 2002.

²⁷⁹ Navedeno prema: Koštunica kandidat za predsednika Srbije, “Glas javnosti”, 1. jul 2002.

²⁸⁰ B-92, 18. jul 2002.

²⁸¹ “Blic”, 21. jul 2002.

ustava". Sa sebe je skidao svaku krivicu za zaoštavanje političke krize u Srbiji, osećao se odgovornim jedino zbog toga što i dalje postoji koalicija DOS.²⁸²

Iako je Koštunica izjavljivao i da su izbori u Srbiji raspisani da bi se opstruisao rad na Ustavnoj povelji Srbije i Crne Gore, bilo je jasno da će se on kandidovati. Njegovi savetnici i funkcioneri DSS-a gotovo svakodnevno su izjavljivali da će on "sigurno pobediti". Zatim je sam Koštunica izjavio kako svoju odluku odlaže zbog "očuvanja zajedničke države", ali i da se sa mesta predsednika Srbije može takođe boriti za to. Ta "briga" proisticala je iz ocene da se "najveći deo vladajuće grupacije u Srbiji" bori za nestanak zajedničke države.²⁸³

Posle "dugog premišljanja", predsednik SRJ je 23. avgusta 2002. godine odlučio da se kandiduje za predsednika Srbije. Da će njegov glavni udar biti usmeren prema srpskom premijeru Zoranu Đinđiću pokazale su reči izgovorene već istog dana kada je obznanio da ulazi u predsedničku trku: *"Mnogi će se pitati zašto izlazim na izbore koje je raspisala nelegitimna Skupština, koja je poznatija po čudnom Anketnom odboru nego po svojoj zakonodavnoj aktivnosti. Ali, ni skupština koja je raspisala prethodne izbore, one 2000. godine, nije mogla da se pohvali svojom legitimnošću. Onim i ovim izborima zajedničko je i to što ih je i danas, kao i onda, raspisao, zapravo, čovek koji iz potaje vuče sve konce"*. Koštunica je optužio republičku vladu i za stvaranje "mafijaške države", kao i za "kolumbizaciju Srbije".²⁸⁴

NAPADI NA ZORANA ĐINĐIĆA I KRIMINALIZACIJA VLADE SRBIJE BILI SU OKOSNICA PREDSEDNIČKE KAMPANJE VOJISLAVA KOŠTUNICE.

U već uhodanom maniru, 24. avgusta je održana sednica Glavnog odbora DSS-a, koji je jednoglasno podržao svog predsednika. Koštunica je optimistično poručio da će se, "kao budući predsednik", zalagati za uspostavljanje pravne države, dekriminalizaciju društva i "transparentne ekonomske reforme", koje će podržati svi slojevi stanovništva.²⁸⁵

²⁸² TV B-92, 31. jul 2002.

²⁸³ B-92, 15. avgust 2002.

²⁸⁴ Koštunica rekao da, "Večernje novosti", 24. avgust 2002.

²⁸⁵ B-92, 25. avgust 2002.

U DSS-u su bili sigurni da će Koštunica pobediti u prvom krugu, ali su ipak za svaki slučaj najavljivali izbornu krađu i za to optužili Maju Vasić, generalnog sekretara Vlade Srbije, koja je sprovedila “tajni zaključak” Republičke izborne komisije o stvaranju opštinskih radnih tela!²⁸⁶ Zatim je usledila priča o “cenzuri” i pritiscima na medije, a Koštunica je najavljivao vanredne parlamentarne izbore posle svoje pobeđe.²⁸⁷

Kada je 5. septembra predavao svoju predsedničku kandidaturu, Vojislav Koštunica je otvoreno rekao da su predstojeći izbori samo sredstvo za raspisivanje vanrednih parlamentarnih izbora i da je, posle uspešnog okončanja poslova u Saveznoj državi, “na redu Srbija”. Optužio je i premijera Đinđića da “krade više nego Milošević”.²⁸⁸

Predsedničku kampanju Vojislav Koštunica je započeo kratkim posetama Mladenovcu i Gornjem Milanovcu 5. septembra, a kasno uveče istoga dana u Čačku je izgovorio čuvenu rečenicu: “*Tu vladu ćemo jednostavno obaliti*”, kojom je krenuo u otvoreno rušenje srpske vlade. U Čačku ga je dočekaio Velimir Ilić, kome se Koštunica srdačno zahvalio na “širokogrudoj i patriotskoj” odluci da odustane od kandidature za predsednika Srbije. Govorio je, kao i kasnije tokom kampanje, o vezi srpskih vlasti sa organizovanim kriminalom, ne pružajući dokaze, već se samo pozivajući na “pisanje štampe”. Koštunica je u Čačku, u već prepoznatljivom demagoškom stilu, rekao da se u srpskoj skupštini “krade više nego što se kralo kod Miloševića”, da je reč “reforma” koju

stalno potencira srpska vlada u stvari “uvreda bačena u lice narodu”, a da Đinđić, slično kao i Milošević, ne sme da izađe na izbore, već je na njih poslao nekog drugog.²⁸⁹

Na drugoj strani, premijer Đinđić je odgovarao da bi neuspeh izbora predstavljao problem za Vladu, a bio je zabrinut i zbog toga što Koštunica “olako omalovažava i ruži” zemlju paušalnim ocenama: “On kaže da smo balkanska Kolumbija.

“OBALIĆEMO VLADU” – KOŠTUNICA U ČAČKU.

²⁸⁶ Veb sajt DSS-a, 1. septembar 2002.

²⁸⁷ Isto, 2. septembar 2002.

²⁸⁸ B-92, 5. septembar 2002.

²⁸⁹ *Obalićemo vladu*, “Večernje novosti”, 6. septembar 2002.

To znači da hiljade mafijaša drže pod kontrolom celu zemlju. Ne postoji čovek koji može da suzbije kriminal, jer to može samo sistem”.²⁹⁰

Drugog dana kampanje, Vojislav Koštunica je u izjavi za “FoNet” i radio “Dojče Vele” optužio srpsku vladu za “nesumnjivu spregu” sa mafijom i upozorio da “pravne države ne može biti tamo gde su organizovani kriminal i korupcija uzeli maha”. Koštunica nije strahovao ni od podrške Velimira Ilića, lidera Nove Srbije, koji je u srpskoj javnosti već bio stekao epitet političara koji najviše koristi govor mržnje. Branio ga je sledećim rečima: “Oni koji su istakli to pitanje govora mržnje, i sami vrlo često govore govorom mržnje. Dok taj govor mržnje ne pronađu u jednom broju tzv. nezavisnih listova i glasila koja se busaju u svoja prsa ili nekih glasila iza kojih direktno stoji predsednik Vlade Srbije, prosto nema nikakvog razloga o svemu tome raspravljati”.²⁹¹

Iz Demokratske stranke Koštunici su poručivali da nema potrebe da širi govor mržnje i da je veoma brzo zaboravio ko mu je pomogao da 2000. godine dođe na vlast: “Način na koji je Vojislav Koštunica otpočeo izbornu kampanju vraća nas u vremena mržnje, podela, kleveta i sukoba. Koštunica je zaboravio gde je i šta je bio pre nego što ga je DOS predložio za zajedničkog kandidata pre dve godine. Nezahvalni Koštunica, kome je slava pomutila razum, sada baca drvlje i kamenje na one na čijim leđima se uspeo”.²⁹²

Već prvi dani kampanje pokazali su da je Vojislav Koštunica u ove izbore ušao sa mnogo više strasti nego u one iz 2000. godine i da je pokazivao mnogo veći animozitet prema srpskom premijeru nego svojevremeno prema Slobodanu Miloševiću. Tako je 7. septembra u Loznici predsednik SRJ izjavio kako će biti raskinuta veza vlasti sa “novomafijašima” i da “sa onima koji misle na svoj džep Srbija dalje ne može.”²⁹³

Miting u Užicu (8. septembra) ostao je upamćen po Koštuničinih rečima da “jedan broj ljudi iz Vlade Srbije ima gde da ode”, da Srbiji nisu potrebni stranci u vlasti: **“U 19. veku u Srbiji je bio samo jedan ministar koji je bio stranac. Možda oni koji su došli iz raznih Bolivija i drugih svetova da nam uređuju zemlju imaju vremena na pretek – mi nemamo”**.²⁹⁴

²⁹⁰ “Beta”, 5. septembar 2002.

²⁹¹ Navedeno prema: “Blic”, 7. septembar 2002.

²⁹² “Večernje novosti”, 8. septembar 2002.

²⁹³ Veb sajt DSS-a, 8. septembar 2002.

²⁹⁴ Isto.

Demagogije nije nedostajalo. U razgovoru sa Ujedinjenim gran-skim sindikatom "Nezavisnost" obećao je da će se povući sa funkcije ako ne ispuni obećanja koja je dao: *"Ako jedan program ne možete da iznesete, onda treba da se povučete, jer za mene vlast podrazumeva odgovornost. Možete biti sigurni da ću ispuniti sve ono što obećam, a ako to ne učinim, povući ću se"*.²⁹⁵

Dosta bure u ovoj kampanji izazvala je i Koštuničina izjava u Malom Zvorniku da je Republika Srpska **"deo porodice"** koji je samo **"pri-vremeno odvojen"** od Srbije. U Sarajevu je ta izjava protumačena kao namera da se prekroji Dejtonski sporazum i pripremi nova agresija. Iz DSS-a je objašnjavano da je ujedinjenje Republike Srpske sa Srbijom strateški cilj kome se stremiti, a sam Koštunica nije želeo da detaljnije o tome govori: *"Nema šta da se objašnjava oko stava prema Republici Srpskoj. Taj moj stav je dobro poznat i nije promenjen. Javno je izražen i potvrđen"*.²⁹⁶

Ubrzo je stigla veoma oštra reakcija Havijera Solane o "medij-skim spekulacijama na Balkanu o budućem integritetu BiH" i upozorenje liderima "okolnih zemalja" da je stabilna i celovita Bosna i Hercegovina "preduslov progressa susednih zemalja na putu prema Evropskoj uniji". Kristina Galjak, šef Kancelarije visokog predstavnika EU za odnose sa medijima, potvrdila je da je Solanina izjava bila "inspirisana" Koštuničinom izjavom u Malom Zvorniku.²⁹⁷

DEMAGOGIJA I POPULIZAM - KLJUČNI PRINCIPI
KAMPANJE.

Odmah je usledila i "korekcija" od predsednika SRJ. On je iz sedišta UN-a poručio da uvažava i "striktno poštuje" Dejtonski sporazum: *"U okvirima tog sporazuma mi razvijamo i poboljšavamo odnose sa Bosnom i Hercegovinom. Naravno, u tome nastojimo da gradimo što šire i bliskije odnose posebno sa Republikom Srpskom, ali u okviru države Bosne i Hercegovine"*.²⁹⁸

U Koštuničinoj stranci bili su zadovoljni odzivom građana,

²⁹⁵ "Blic", 10. septembar 2002.

²⁹⁶ B-92, 12. septembar 2002.

²⁹⁷ "Danas", 14-15. septembar 2002.

²⁹⁸ *Uspešno, po Dejtonu*, "Večernje novosti", 14. septembar 2002.

ocenjivali su da kampanja protiče dobro i da ulazi u završnu, pobedničku fazu. Istina, nije propuštana nijedna prilika da se upozori kako se izbori odvijaju po “najgorim zakonima”, iz čega se videlo da se priprema odstupnica za eventualni neuspeh. Kako bi se pokazalo da je Koštunica pobjeda sigurna, uporno je odbijao televizijski duel sa Miroljubom Labusom, drugim predsedničkim kandidatom. Prva ponuda je stigla iz RTS-a, a zatim i B-92. Iz DSS-a je odgovarano da dogovorom o predizbornom predstavljanju nisu bili predviđeni televizijski dueli kandidata.²⁹⁹ Na kraju je Koštunica izjavio da će duel prihvatiti tek posle prvog izbornog kruga.

Vojislav Koštunica je bez prestanka, ali i bez ikakvih argumenata, optuživao srpsku vladu za sve i svašta (*“ima onih kojima se ne žuri, ali im se žuri da napune svoje džepove”*). Uočljivo je i da je strahovao od neuspeha izbora u prvom krugu, što pokazuje da je, ipak, bio svestan da njegova popularnost više nije bila na nivou iz 2000. godine, kada je ceo DOS stajao iza njega. Očigledno je smatrao da će izbornu pobjedu ostvariti napadima na srpsku vladu. Govorio je da ljudi iz srpske vlade ne znaju kako se živi u Srbiji (*“čini im se da je njihovo dvorište na Dedinju cela Srbija”*), a 21. septembra u Nišu je rekao kako je *“društveno bogatstvo dospelo u ruke onih čiji je novac i prljav i krvav i u ruke ljudi iz crnih hrionika”*.³⁰⁰

Kada je zbog Koštuničinih izjava o Republici Srpskoj američki Kongres opovrgao odluku kojom se SRJ dodeljuje status trgovinski povlašćene nacije, Koštunica je izjavio kako se SAD ponašaju kao da se u Jugoslaviji ništa nije promenilo, kao i da se njegova izjava tumači zlonamerno. Miroljub Labus je, međutim, ocenio da je Koštunica “svojim neodgovornim izjavama” naneo veliku štetu nacionalnim interesima SRJ.³⁰¹

Ovi izbori su otvorili još jednu aferu, čije će se posledice iskazati dve godine kasnije. U lokalnim biračkim odborima bilo je dosta bivših članova SPS-a i JUL-a koje je imenovao Vojislav Koštunica. Iz Biroa za komunikacije Vlade Srbije ocenjeno je da su “oni u njemu prepoznali pravog nastavljачa Miloševićeve politike. Ostaje pitanje šta će na ovim izborima bivši julovci i socijalisti, sada Koštuničine pristalice, da rade? Da čuvaju kutije ili da krađu za Koštunicu kao što su nekad radi-

²⁹⁹ B-92, 15. septembar 2002.

³⁰⁰ “Glas javnosti”, 22. septembar 2002.

³⁰¹ “Danas”, 19. septembar 2002.

li za Miloševića? Očigledno je da DSS priprema izbornu krađu na biračkim mestima u korist Koštunice”.³⁰²

Osim toga, predstavnik Demokratske stranke Srbije u Republičkoj izbornoj komisiji bio je Zoran Stojković, nekadašnji sudija Okružnog suda u Beogradu, koji se 1984. godine “proslavio” kao sudija koji je osudio poznatu “grupu šestorice”, tj. članove “Slobodnog univerziteta”, koji je bio tzv. leva opozicija vladajućem Savezu komunista. U toj grupi bili su Milovan Đilas, Zagorka Golubović, Srđa Popović, Vesna Pešić, Vladimir Mijanović, Nebojša Popov, Pavluško Imširović – ukupno 27 intelektualaca. Postupak hapšenja i suđenja vodio je Stane Dolanc, šef savezne policije, a osuđena su samo šestorica intelektualaca za “verbalni delikt i neprijateljsku propagandu”.

Sam Zoran Stojković, kasniji ministar pravde u Vladi Srbije iz 2004. godine, demantovao je da je uopšte vodio taj sudski proces i, uprkos neoborivim dokazima, izjavio da su optužbe na njegov račun “uvreda zdravog razuma naroda Srbije, njene istorije, pamćenja i budućnosti”.³⁰³

Krajem septembra u javnosti se pojavio i jedan nepoznat detalj iz biografije Vojislava Koštunice, a ticao se njegovog koautorskog rada sa Ratkom Markovićem o kome on nikada nije govorio. Omladina Demokratske stranke saopštila je kako je Koštunica “sakrio” knjigu koju je napisao sa “čuvenim ustavopiscem” i Miloševićevim pravnikom: “Nepoznati su motivi koji su naveli Vojislava Koštunicu da sakrije od javnosti i ovaj detalj iz svoje naučne biografije. Da li su razlozi to što njegovom imidžu šteti bibliografija ove knjige u kojoj preovlađuju dela Edvarda Kardelja ili zato što već deset godina kasnije ubeđuje javnost da nema nikakve veze sa komunistima ili je u pitanju nešto treće”.³⁰⁴

U pitanju je bila monografija “*Samoupravno odlučivanje u društvenim delatnostima. Teorijski i praktični problemi*”, u izdanju Instituta za filozofiju i društvenu teoriju iz 1978. godine.

U prvom izbornom krugu najviše glasova dobili su Vojislav Koštunica i Miroljub Labus (31,2%, odnosno 27,7% glasova), ali pošto nije dan od njih nije dobio glasove natpolovične većine izašlih glasača, za dve nedelje se moralo ići u drugi krug. Koštunica je samouvereno najavljuvao pobjedu u drugom krugu i ocenio da je dobro što nisu pobedili prošlost i ekstremi – Vojislav Šešelj, ali i Miroljub Labus, koga je optužio

³⁰² “Tiker”, 19. septembar 2002.

³⁰³ “Beta”, 22. septembar 2002.

³⁰⁴ “Danas”, 26. septembar 2002.

da “neselektivno prihvata sve naloge Zapada i ne vodi računa o socijalnom stanju građana Srbije”.³⁰⁵

Drugi krug predsedničkih izbora zakazan je za 13. oktobar. U DSS-u su ocenjivali da je rezultat njihovog kandidata bio sasvim dovoljan da padne vlada, pa su tražili ostavku Đinđićevog kabineta.³⁰⁶ Rečeno je i da su Mađari u Vojvodini i Bošnjaci u Sandžaku doneli glasove Labusu! I Koštunica je bio uveren u svoju pobedu: *“Uveren sam u uspeh politike i programa za koji se zalažem, jer verujem da se za njih zalaže većina građana”*.³⁰⁷

U Demokratskoj stranci je ocenjeno da je Koštunica pretrpeo težak poraz, jer je za dve godine spao sa 85 na 16% podrške birača: *“Građani Srbije glasali su za predsednika Srbije, a ne za ili protiv Vlade Srbije i na tom glasanju njihov kandidat je prošao veoma loše”*.³⁰⁸ U DSS-u je to ocenjeno kao nastavljajanje antikampanje kako izbori ne bi uspeli ni u drugom krugu: *“Od ljudi koji su pobedu od pre dve godine uspeli da pretvore u sveopšti nacionalni poraz, i umesto pravne države srozali Srbiju na mafijaški feud, bolje se nije ni moglo očekivati”*.³⁰⁹

Koštunica je isticao da je uspeh drugog kruga izbora državni interes, jer je Srbiji potreban predsednik: *“Sve drugo bi nas vratilo unazad”*. U slučaju da izbori ne uspeju, ojačala bi Vlada Srbije, čega se Koštunica, izgleda, najviše pribojavao. Bojkot izbora vodio bi u “anarhiju i haos” i Koštunica je očekivao od svih “društveno relevantnih institucija” da aktivno propagiraju izlazak na izbore.³¹⁰

I patrijarh srpski Pavle podržao je Koštuničine apele za uspeh drugog izbornog kruga, pa je 3. oktobra pozvao građane Srbije da izađu na birališta, uz obrazloženje da bi neuspeh izbora “izazvao znatno pogoršanje političkog stanja, poremećaje u funkcionisanju države i njenih međunarodnih odnosa”.³¹¹

Koštunica je, međutim, i dalje ostao zarobljenik svog radikalizma i ponovo je oštricu svojih napada usmerio na republičkog premijera. Tako je 4. oktobra u Aleksincu izjavio da Zoran Đinđić najviše otežava promene u Srbiji: *“Sa ovakvom vladom dalje se više ne može preživeti”*.

³⁰⁵ TV B-92, 29. septembar 2002.

³⁰⁶ B-92, 30. septembar 2002.

³⁰⁷ “Politika”, 1. oktobar 2002.

³⁰⁸ “Glas javnosti”, 2. oktobar 2002.

³⁰⁹ Isto.

³¹⁰ Veb sajt DSS-a, 3. oktobar 2002.

³¹¹ B-92, 3. oktobar 2002.

ti”.³¹² Koštunica je bio zabrinut jer je Srpska radikalna stranka pozvala na bojkot drugog kruga izbora, ocenivši da “radikali greše”, jer će do vanrednih parlamentarnih izbora brže doći ako on pobedi.³¹³

Medijsku pažnju privlačilo je i prisustvo pojedinaca iz kriminalnog miljea na mitinzima Vojislava Koštunice, kao što je to bio slučaj sa Nikolom Sandulovićem i Sredojem Šljukićem. Mediji su posebno Šljukića dovodili u vezu sa strankom Velimira Ilića, a posle likvidacije Šljukića od strane pripadnika zemunskog klana, Koštunica je morao da se brani od optužbi da ima veze sa tim. Priznao je da je Šljukić bio na njegovim mitinzima u Beogradu i Kragujevcu, ali u tome nije video ništa loše: “Ljudi na našim mitinzima mogu biti iz različitih razloga”.³¹⁴

Kampanja između dva izborna kruga ostala je upamćenu po TV duelu Koštunice i Labusa u Medija centru, 9. oktobra. Duel su prenosile četiri domaće TV stanice. Vatru polemike upalio je Labus, kada je predsednika SRJ podsetio da je njegova stranka odbila da glasa za Zakon o borbi protiv organizovanog kriminala, što je znatno usporilo obračun sa “mafijom” u Srbiji, jer nije bilo moguće izabrati specijalnog tužioca i uvesti instituciju svedoka-saradnika.

Labus je pitao Koštunicu koliko je on krivičnih prijava podneo protiv kriminalaca u Srbiji, zašto njegova stranka ništa konkretno nije uradila na suzbijanju organizovanog kriminala: “On jednostavno kaže ovo: naši organi nisu sposobni ovog momenta da se bore sa tom

mafijom. Kažite Vašim poslanicima na sledećoj sednici Skupštine da glasaju za taj zakon, da napravimo te institucije. Kad postoji specijalni tužilac, on onda odgovara samo skupštini i on gleda mene i ljude oko mene i može da protiv mene podnese tužbu. Istovremeno, gospodine Koštunica, gleda Vas i ljude oko vas i proverava da li je sve u redu”.³¹⁵

OPTUŽBE ZASNOVANE NA PISANJU TABLOIDA: TV DUEL VOJISLAVA KOŠTUNICE I MIROLJUBA LABUSA.

³¹² B-92, 4. oktobar 2002.

³¹³ “Glas javnosti”, 7. oktobar 2002.

³¹⁴ “Blic”, 4. oktobar 2002.

Mediji su pisali i da je “bilo pokušaja” iz DSS-a da se postigne dogovor sa radikalima oko podrške Koštunici. (“Blic”, 7. oktobar 2002)

³¹⁵ TV B-92, 9. oktobar 2002.

Zatim je na red došao premijer Đinđić: ***“Ima jedna stvar koja je neverovatna, i Vi to morate da znate pošto se radi o čoveku koji je predsednik Vlade Srbije, i istovremeno predsednik Vaše stranke, Demokratske stranke, Vi ste njen član ako se ne varam. Mnogo ima reči o nekim zanimljivim, neobičnim vezama premijera Đinđića sa pojedinim uglednim biznismenima i njegovih aranžmana sa njima. To je nešto što bi u svakoj drugoj zemlji, bilo da je reč o Surčinu ili o nekim drugim poslovima, u svakoj drugoj zemlji bi to izazvalo i te kakvu pozornost. Hvala bogu, moram reći da su posle godinu dana mediji počeli time da se bave. Zamislite se nad tom činjenicom”***. Labus je oštro reagovao: ***“Vi znate, gospodine Koštunica, da je kleveta krivično delo. Vi ste sada oklevetali gospodina Đinđića i niste pružili dokaz. Ja od Vas, i naša javnost, očekujem doka-ze za ovo. Vi ste rekli da je on kriminalac i ja očekujem da nama ovde večeras ili koliko sutra, pružite te dokaze. Ako pružite te dokaze imate i podršku i građana i moju, i svih. Ali, ovo što ste rekli, to je kleveta!”*** Koštunica je odgovorio: ***“To nije kleveta, ja sam rekao jednostavno o onome što mediji pišu i pišu mnogo a na to se ne reaguje. I to je jedina stvar. Da li pišu ili ne pišu? Pišu”***.³¹⁶

U kampanju za uspeh drugog izbornog kruga po drugi put se uključio i patrijarh srpski, koji je još jednom pozvao građane Srbije da ispune svoju građansku dužnost: ***“Državi su, kao nasušni hleb ljudima, potrebni demokratski izabrani organi, s predsednikom države na čelu. Svi moramo biti svesni da bi neizlazak na izbore u potrebnom broju ozbiljno ugrozio postojani napredak države i celog društva. Posle svih potresa koje je naš narod doživeo i doživljava, u presudnom momentu obnove državne zajednice Srbije i Crne Gore i rešavanja vitalnih državnih pitanja u Srbiji, naročito onih vezanih za Kosovo i Metohiju u toku uključivanja naše zemlje u međunarodne integracije, bilo bi neodgovorno zanemariti elementarne građanske dužnosti učestvovanja na izborima”***.³¹⁷

Kada ni drugi krug predsedničkih izbora 13. oktobra nije uspeo (izašlo je 45,5% upisanih birača), Koštunica je patetično poručio da će nastaviti borbu za svoj program, istakavši da je uveren da vidi ***“kraj vlasti premijera Zorana Đinđića”***. Za njegov neuspeh krivi su bili ***“izrazito neevropski”*** izborni zakoni.³¹⁸ Iz DSS-a su hrabro poručivali da je

³¹⁶ Isto.

³¹⁷ Bojkot bi ugrozio državu, “Blic”, 10. oktobar 2002.

³¹⁸ TV B-92, 13. oktobar 2002.

Srbija ipak dobila predsednika, jer je njihov kandidat “nadmoćno pobedio u drugom krugu predsedničkih izbora, osvojivši ogromnu većinu glasova!”³¹⁹

Iz Koštuničine stranke je ponovljeno i da su za neuspeh izbora krivi “Miloševićevi izborni zakoni” i zato je odmah trebalo raspisati vanredne parlamentarne izbore.³²⁰ Vojislav Koštunica je, ipak, bio ne samo zadovoljan, već i ponosan osvojenim brojem glasova: “Hvala svim građanima Srbije koji su izašli na ove izbore i posebno se zahvaljujem svima koji su mi dali glas. Moram bez ikakve lažne skromnosti da kažem da sam veoma ponosan na taj rezultat i veoma zadovoljan tim rezultatom”.³²¹ Naravno, Skupština, Vlada i premijer Đinđić bili su krivi što Koštunica nije dobio potreban broj glasova, zbog čega će oni “ići na stub srama i u zemlji i van zemlje”.³²²

Pojedini analitičari su ocenjivali da bi Koštunica mogao da snosi odgovornost zbog neuspeh izbora, ali je iz njegove stranke uporno ocenjivano da je DS upropastio izbore, što je samo govorilo o tome kako je DSS vrednovao političku svest građana Srbije. Zoran Šami, jedan od potpredsednika ove stranke, javno je izjavio da su izbori uspešni, jer je na njih izašlo više od polovine upisanih birača i da je Vojislav Koštunica predsednik Srbije! Šami je izbegao da odgovori na pitanje zašto je DSS uopšte učestvovao na izborima ako nije bio zadovoljan biračkim spiskovima.³²³

Na drugoj strani, vrh DOS-a je odlučio da po hitnom postupku zatraži sazivanje sednice Skupštine Srbije do 21. oktobra, na kojoj bi se raspravljalo o promeni zakona o izboru predsednika Srbije, odnosno o ukidanju cenzusa od 50 odsto za drugi izborni krug.³²⁴ Iz DSS-a su poručivali da “nema novih izbora dok se ne završe stari”.

Odmah zatim, 16. oktobra, Savezni ustavni sud je doneo privremenu meru kojom je omogućen nesmetan rad poslanicima DSS-a u republičkoj skupštini, do konačne ocene ustavnosti i zakonitosti odluke Administrativnog odbora o oduzimanju svih mandata DSS-u. Ta odluka je odložila izmene izbornog zakona i raspisivanje novih predsedničkih

³¹⁹ Isto.

³²⁰ “Večernje novosti”, 14. oktobar 2002.

³²¹ TV B-92, 14. oktobar 2002.

³²² Isto.

³²³ Isto.

³²⁴ TV B-92, 15. oktobar 2002.

kih izbora. Koštunica je bio ohrabren ovakvom odlukom i očekivao je da “neko položi račune” zbog oduzimanja mandata, ali i zbog raspisivanja predsedničkih izbora.³²⁵

Iako je Koštunica očekivao raspisivanje vanrednih parlamentarnih izbora, Republička izborna komisija odbila je sve prigovore DSS-a. Zatim je usledila žalba Vrhovnom sudu Srbije, koja je odbačena 20. oktobra. Time je definitivno potvrđen rezultat izbora od 13. oktobra.³²⁶

U ovom periodu izbila je još jedna afera koja je kompromitovala Vojislava Koštunicu i saveznu državu. Afera se dogodila kada je iz Vašingtona stigla optužba da su preduzeće “Orao” iz Republike Srpske i “SDPR Jugoimport” iz SRJ obezbedili Iraku opremu i stručno znanje iz domena avijacije. Javnost je zatim obaveštena i da je SRJ prodavala oružje Iraku, uprkos međunarodnim sankcijama. “Jugoimport” je bilo javno preduzeće, a njegov upravni odbor određivala je Savezna vlada. Ovo preduzeće formirano je još 27. juna 1949. godine, kao preduzeće za međunarodnu trgovinu u domenu vojne industrije. Sredinom 1992. godine “Jugoimport” je počeo da osniva niz zavisnih preduzeća kao deo velikog poslovnog sistema.

Savezna vlada je na ovu nedozvoljenu trgovinu reagovala tek posle više upozorenja iz Vašingtona i 22. oktobra razrešila Jovana Čekovića dužnosti generalnog direktora preduzeća “SDPR Jugoimport”.

I dok se na jednoj strani govorilo o “rasprodaji ugleda zemlje” u trenutku kada je Srbija otvorila proces evropskih integracija i da se nije smelo dozvoliti da se Srbija svrsta u grupu zemalja koje sarađuju sa teroristima, Vojislav Koštunica je pokušao da umanjí celú aferu: *“Na žalost, i ovo je iskorišćeno kao povod za nove napade na saveznu vlast, Vojsku Jugoslavije i mene lično, podjednako besmislene kao i sve one prethodne”*.³²⁷

U Vladi Srbije je ocenjeno da se ne primenjuje Zakon o civilnoj kontroli Vojske Jugoslavije, čijom primenom je trebalo da se bavi predsednik SRJ. Koštunica je, međutim, odgovarao da ova afera ne može da nanese štetu ugledu zemlje, ali da ugledu može da “naškodi ogovaranja i tužakanje saveznih organa, čemu se hitro i nekako sinhronizovano pristupilo u obema republikama”.³²⁸

³²⁵ *Neko mora da odgovara*, “Večernje novosti”, 17. oktobar 2002.

³²⁶ “Blic”, 21. oktobar 2002.

³²⁷ “Večernje novosti”, 24. oktobar 2002.

³²⁸ “Blic”, 24. oktobar 2002.

Dan kasnije Koštunica je ocenio da ne postoji afera u vezi sa prodajom oružja Iraku, već da je reč o "amaterskom i neodgovornom poslovnom potezu koji se svodi na remont zastarelih aviona". Takođe, ništa loše nije video ni u tome što o toj aferi Služba bezbednosti Vojske Jugoslavije nije, navodno, imala nikakvih saznanja: *"Imate na čelu Jugoimporta čoveka koji nije u aktivnoj vojnoj službi, imate jedno javno preduzeće čiji upravni odbor postavlja vlada, direktora bira vlada"*.³²⁹

Vojni analitičari ocenjivali su, međutim, da je predsednik Koštunica bio obavešten o prodaji oružja Iraku, i to od generala Tomića, koji je još uvek bio načelnik Uprave bezbednosti Vojske Jugoslavije, jer su niži oficiri ove službe bili dužni da svojim potpisima overavaju sve ugovore "Jugoimporta", pa su tako morali da znaju i za poslovanje sa Irakom. Bilo kako bilo, svi nezavisni analitičari bili su saglasni u oceni da se u poslovima sa oružjem "vrte velike pare" i da je iza ove afere stajao nečiji lični interes.

Kasnije se pokazalo da je u pitanju bila veoma ozbiljna ilegalna trgovina oružjem sa Irakom, i to u dužem periodu, ali i sa drugim zemljama. Liberiji su, na primer, puške prodavane po 500 američkih dolara po komadu, a u zemlji je prikazivana cena od 100 dolara! Srpska preduzeća nisu ni znala da su njihova potraživanja naplaćivana naftom i u "kešu" koji je, kako je saopštavao Nebojša Čović, nošen specijalnim avionima.³³⁰ Uprkos otvaranju afere, iz savezne administracije nisu saopštavani podaci o sivim tokovima novca, niti ko je sve od te trgovine imao koristi.

Da bi se smirile političke tenzije, 4. novembra je postignut dogovor između DSS-a i DOS-a o "unapređenju rada" Skupštine Srbije, a usaglašeni su i politički prioriteti – rad na Ustavnoj povelji Srbije i Crne Gore, izborni zakoni, izbor predsednika Srbije. Zatim je srpska skupština 5. novembra usvojila nov izborni zakon i ukinula cenzus izlaznosti od 50% u drugom krugu, a novi izbori zakazani su za 8. decembar 2002. godine.³³¹

Ali, stari sukobi su nastavljani. U stranci predsednika SRJ nisu bili zadovoljni u potpunosti novim izbornim zakonom, jer cenzus nije ukinut u prvom krugu, što je očigledno bio jedini način da Vojislav Koštunica bude izabran za predsednika Srbije. Zatim je iz Demokratske

³²⁹ TV B-92, 25. oktobar 2002.

³³⁰ "Blic", 6-7. januar 2003.

³³¹ TV B-92, 5. novembar 2002.

stranke poručeno kako DOS neće tražiti da DSS-u budu oduzeti mandati sve dok ne bude “napadala reformsku vladu Srbije sa ostacima bivšeg režima”. Već 6. novembra iz DSS-a je poručeno da se ova stranka nije obavezala da će bezuslovno podržavati vladu, već da će samo podržati “svaki valjani zakonski predlog ma od koga dolazio i osporiti svako loše rešenje”.³³²

Uoči novih predsedničkih izbora, Koštunica se ponašao kao i ranije: još nije odlučio da li će se kandidovati, o tome će “razmisliti”, to će zavisti od izbornih uslova. Dogovor dve najveće političke grupacije nije dugo potrajao: 12. novembra srpska skupština je prekinula rad, jer su se iz DSS-a naljutili što njihovi poslanici nisu konsultovani oko dnevnog reda!³³³

Demokratska stranka Srbije je optužila “Đinđićeve demokrate” da se služe gebelsovskim metodama u opstrukciji rada Skupštine. Više se, takođe, nisu ni skrivale optužbe da je srpska vlada povezana sa kriminalom: “Oni koji su u sprezi sa podzemljem proćerdali dve godine, brinući samo o sopstvenim interesima i bogaćenju, sad se hvataju za izgubljenih nedelju dana, bacajući na druge krivicu za odlaganje skupštinske sednice koju sami nisu valjano pripremili i na kojoj su želeli da proture referendum svog ministra pravosuđa o nezavisnosti”.³³⁴

Na kraju je Vojislav Koštunica odlučio da i ovoga puta izađe na izbore, ali bez dogovora sa DOS-om, već samo kao kandidat svoje stranke. Mesijanstvo je i ovoga puta bilo dominantno: do kandidature ne dolazi iz ličnih razloga, već zbog potrebe da se “dovrši započeto” – izgradnja demokratije i pravne države: “Odlučio sam da se kandidujem na ponovnim izborima za predsednika Republike Srbije. Pri tom sam pošao od onoga što sam izgovorio neposredno po okončanju drugog kruga: neću ustuknuti, nastaviću da se borim za svoj politički program i, što je mnogo važnije, za izgradnju institucija, uspostavljanje demokratije i stvarne reforme”.³³⁵

Iz Koštuničine stranke je i ovoga puta poručivano da im ne treba podrška “Đinđićevih demokrata”, već samo onih koji su za “jačanje institucija i postizanje državnog konsenzusa oko reformi”.³³⁶ Svoju kandidaturu Koštunica je predao 17. novembra i izjavio kako se izbori

³³² Saopštenje DSS-a od 6. novembra 2002.

³³³ TV B-92, 12. novembar 2002.

³³⁴ Saopštenje DSS-a od 13. novembar 2002.

³³⁵ TV B-92, 14. novembar 2002.

³³⁶ “Glas javnosti”, 17. novembar 2002.

organizuju da ne bi uspeali: "To pokazuju neuredni birački spiskovi i oduzeto pravo našim državljanima u inostranstvu. Ali, naša obaveza je da uprkos svemu izbori uspeju i da na taj način pokažemo da smo sposobni da izgradimo jake demokratske institucije i da se uključimo u integrativne evropske tokove".³³⁷

Iako su svi nezavisni analitičari bili jednoglasni u proceni da ni ovi izbori neće uspeti, jer vladajuća opcija nije imala svog kandidata, u DSS-u je i dalje smatrano da je za njihov uspeh dovoljno samo kritikovati republičku vladu. Tako je Dragan Maršićanin poručivao: "Kritika Vlade Srbije je nešto što se ne može zaobići i, ako hoćete, Vlada sama daje rezultate za kritiku, jer ako Srbiji preti uvoz pšenice, onda možete da ćutite samo ako stavite flaster na usta".³³⁸

Iz srpske vlade je odgovarano da takvim svojim ponašanjem Koštunica i DSS preuzimaju potpunu odgovornost za ishod izbora, a Dragoljub Mićunović je, u ime Demokratskog centra, pokušavao da postigne kompromis: uslov DS-a za podršku Koštunici bio je da on i nje-

RAČUNAO JE I NA PODRŠKU SOCIJALISTA:
KOŠTUNICA GLASA 8. DECEMBRA 2002.

gova stranka obustave napade na Vladu. Iz DSS-a je 26. novembra, međutim, poručeno da će se ta stranka "uhvatiti u koštac sa Zoranom Đinđićem" ako i ovi izbore ne budu uspeali. Najavljivane su ulične demonstracije i svi ostali vidovi mirnih protesta.³³⁹ Sam Koštunica je izjavljivao da očekuje podršku svih demokratskih snaga u zemlji, "uključujući i socijaliste!"³⁴⁰

Koštunici je najviše smetalo to što su ga upoređivali sa liderom radikala. Uporno je dokazivao da između njih nema sličnosti, ali u detalje nije ulazio, već je samo poručivao: "Oni koji osujećuju ove izbore i oni kojima nije jasno koja je razlika između mene i Šešelja jesu, zapravo, ma koliko se busali u grudi i pozivali na svoje demokratsko opredeljenje, za to da se Srbija vrati u prethodno stanje".³⁴¹

³³⁷ TV B-92, 17. novembar 2002.

³³⁸ "Blic", 19. novembar 2002.

³³⁹ Saopštenje DSS-a, 25. novembar 2002.

³⁴⁰ "Večernje novosti", 27. novembar 2002.

³⁴¹ "Danas", 30. novembar – 1. decembar 2002.

Koštica je bio potpuno svestan da ni ovi izbori neće uspeti, a sopstvenu odgovornost u tome nije video, već je sve prebacivao na Vladu: **“Razmišljam samo o tome da bi se takvim ishodom stvari u Srbiji radikalizovale. Ako i treći put ljudi izađu na izbore uzalud, onda je za to neko odgovoran, neko od nas pravi budale. Vuče nas za nos. Sramoti celu zemlju pred svetom”**.³⁴²

Iako je Koštica tražio alibi za sebe optužujući srpsku vladu da minira izbore da on ne bi postao predsednik Srbije, ipak je mislio kako republički premijer treba da mu dâ podršku: **“Đinđić još ima priliku da se dogovori sam sa sobom i da kaže da li izbori treba da uspeju”**.³⁴³ Time je direktno priznao da je njegova popularnost znatno opala i da ne može čak ni da privuče 50% biračkog tela da uopšte izađe na izbore.

Kada je već postalo sasvim jasno da ni ovi izbori neće uspeti, Vojislav Koštica je počeo da govori kako će to biti neuspeh Vlade Srbije i kako ona treba da odgovara zbog pokušaja prevare, kao i zbog zadržavanja “besmislene odredbe o diskriminatornom cenzusu u prvom krugu”.³⁴⁴ Smatrao je i da će neuspeh predsedničkih samo ubrzati zakazivanje vanrednih parlamentarnih izbora.

Na sam dan izbora, kada je postalo jasno da oni nisu uspeali, Koštica je izjavio kako neće priznati rezultate izbora i najavio da će njegova stranka uložiti “sve vrste žalbi”, ali i podneti krivične prijave protiv Vlade Srbije! Kritiku su dobili i ljudi iz Centra za slobodne izbore i demokratiju zbog pozitivnih ocena o izbornom procesu, koje su, kako je rekao Koštica, ponekad “imale karakter vradžbina”. Patetično je poručivao da će se i dalje boriti: **“Nemam pravo da se odričem ovolike podrške”**.³⁴⁵ Na ovim izborima glasalo je ukupno 45,2% upisanih birača.

Kada je Vrhovni sud Srbije odbacio žalbu DSS-a na regularnost proteklih izbora, Koštica je počeo da govori o “neformalnom dogovoru” između Đinđića i Šešelja koji je postignut kako bi se sprečilo da on, Vojislav Koštica, pobedi na izborima: **“Đinđić hoće da sam vlada Srbijom, što podseća na Miloševićeva vremena. Šešelj učestvuje na izborima, iako nema realne izgleda na pobedu, zbog publiciteta”**.³⁴⁶

³⁴² “Večernje novosti”, 1. decembar 2002.

³⁴³ “Blic”, 2. decembar 2002.

³⁴⁴ “Blic”, 5. decembar 2002.

³⁴⁵ TV B-92, 8. decembar 2002.

³⁴⁶ TV B-92, 12. decembar 2002.

Napadi na predsednika Vlade Srbije postaju prioritet u političkoj delatnosti Vojislava Koštunice i njegove stranke. Zoran Đinđić je sve više optuživan kako namerava da uvede diktaturu i "uspostavi Srbiju kao mafijašku državu".³⁴⁷ Koštunica je govorio da su novi izbori neophodni, a iz DSS-a se svakodnevno poručivalo da treba srušiti srpsku vladu. Slučajno ili ne, u isto ovo vreme zemunski klan je, kako se kasnije pokazalo, počeo konkretne pripreme za atentat na srpskog premijera.

Egalitaristička demagogija Demokratske stranke Srbije koristila je svaki povod da napadne srpskog premijera. Tako je Đinđićev odlazak u Brazil, na inauguraciju novog predsednika ove zemlje, protumačen kao rasipništvo: "Đinđić treba da objasni javnosti kako to da se neodložni državni poslovi obavljaju baš u vreme novogodišnjih praznika, kao i koliko državnu kasu koštaju njegova novogodišnja putešestvija i ko je od toga, osim njega i njegove porodice, imao bilo kakve vajde".³⁴⁸

Na drugoj strani, predsednik SRJ je naciji poručivao da će novogodišnje praznike provesti kao i svih godina do tada – kod kuće.³⁴⁹ Asocijacije su bile više nego očigledne.

Napadi Demokratske stranke Srbije na Vladu Srbije tokom 2003. godine postali su sve radikalniji. Tako je 14. januara srpska vlada optužena da je stvorila "poligon za tržište na kojem je sve na prodaju, i ustav, i zakoni, i moral i država".³⁵⁰ Sam Koštunica je sve više optuživao Vladu Srbije da koristi "Miloševićeve metode", a premijera Đinđića da je sebe stavio iznad institucija i zakona.³⁵¹

Zanimljivo je i kako je Vojislav Koštunica reagovao na inicijativu Zorana Đinđića da hitno počne rešavanje statusa Kosova i Metohije. Srpski premijer je prvo decembra 2002. godine napisao interni dokument, pod naslovom *Strategija za Kosovo i Metohiju*. Đinđić je konstatovao da trenutna situacija na Kosovu vodi ka nezavisnosti ove pokrajine i da je suverenitet SRJ potpuno ukinut: "Šta reći o autoritetu međunarodne zajednice ako nijedan njen zahtev, koji se tiče prava države Srbije i Jugoslavije, nije ostvaren: ni rešavanje problema Kosova putem autonomije, ni vraćanje proteranih Srba, ni vraćanje kontingenta vojske i

³⁴⁷ B-92, 23. decembar 2002.

³⁴⁸ Saopštenje DSS-a, 27. decembar 2002.

³⁴⁹ "Večernje novosti", 31. januar 2002.

³⁵⁰ Saopštenje DSS-a, 14. januar 2003.

³⁵¹ "Glas javnosti", 18. januar 2003.

policije, ni afirmacija suvereniteta Jugoslavije? Demokratska Srbija nema bolji međunarodni tretman oko rešavanja kosovskog problema nego što je imala kada nije bila demokratska. Prećutno klizanje Kosova ka nezavisnosti pretilo da destabilizuje deo regiona. Zbog toga, poslednji je trenutak da se ovo ozbiljno prejudiciranje krajnjeg rešenja zaustavi, da se vratimo konceptu Rezolucije 1244 i da iznova definišemo put ka njenom autentičnom sprovođenju”.³⁵²

Nova 2003. godina donela je i Đinđićev medijski zaokret prema Kosovu. Njegova izjava da će zatražiti “novi Dejton” ukoliko međunarodna zajednica ne spreči otcepljenje Kosmeta, izazvala je pravu buru u javnosti. Srpski premijer je od međunarodne zajednice tražio da se Srbima sa Kosova daju kolektivna a ne pojedinačna prava da bi oni postali konstitutivni element: “Lično mislim da nemamo više vremena da čekamo s rešenjem problema u pokrajini i tražim da odmah počne rasprava o statusu Kosmeta. Za dve godine će biti kasno, jer Kosovo polako prerasta u državu”.³⁵³

Srpski premijer je ukazivao na to da, pored dvostrukih aršina, stav međunarodne zajednice prema Kosovu ide direktno protiv reformskog kursa i jača poziciju radikalnih snaga u Srbiji. Đinđić je pozvao Evropsku uniju da pomogne Srbiji u rešavanju ovog problema, uz poštovanje načela Dejtonskog sporazuma o nepromenljivosti granica u regionu. Eksplicitno je izjavio da njegova vlada neće priznati ni formalnu, ni faktičku nezavisnost Kosova i Metohije i da je to za njega “državni prioritet broj jedan”.³⁵⁴

I dok je većina srpskih političara pozitivno vrednovala inicijativu republičkog premijera (Nebojša Čović je izjavio da ga Đinđićeva izjava “ohrabruje i daje dodatnu energiju”), Koštunica je ovu inicijativu ocenio kao “olako obećanu brzinu” i “forsiranje sopstvene štete”! Koštunica je govorio o nepodnošljivoj situaciji u toj pokrajini, o izuzetno teškom položaju u kome se nalaze kosovski Srbi, prihvatio je i da Kosovo klizi u nezavisnost, ali je smatrao da ne treba otpočeti razgovore o definitivnom rešenju statusa pokrajine: **“Nema ni pretpostavki da preko noći počnemo da mislimo i radimo bitno drukčije nego dosad. Nisam učestvovao, ponavljam, ni u čemu što bi iziskivalo promenu kursa, a ni unutar vlasti nismo došli do neke nove nacionalne strategije za Kosmet. Bo-**

³⁵² Zoran Đinđić, *Strategija za Kosovo i Metohiju*, decembar 2002.

³⁵³ “Blic”, 17. januar 2003.

³⁵⁴ B. Dimitrijević, *Vlade Republike Srbije 2000-2005*, 515.

jim se da bi sve što bismo danas uradili brzo i preko noći sa pokrajinom, moglo da za nas bude nepovoljno”.³⁵⁵

Čak i uz pretpostavku da međunarodna zajednica podrži srpski predlog o konačnom statusu Kosova, još uvek aktuelni predsednik SRJ bio je krajnje skeptičan i inicijativu srpskog premijera izjednačio sa jednom inicijativom Karla Štajnera! On je pre bio za to da se još sačeka: **“Moje je uverenje da bi sledeći momenti mogli i morali da budu bolji i povoljniji. Pogotovu budemo li činili sve što je potrebno i što možemo da tako zaista i bude. Uostalom, ni kiparski problem nije rešen preko noći. Tačnije, još je daleko od rešenja. Bojim se da će za to još biti potrebne godine”.**³⁵⁶

Koliko je ovakvo razmišljanje imalo opravdanja, pokazali su naredni meseci i godine u kojima je Srbija nepovratno izgubila inicijativu za rešavanje kosovskog čvora. Umesto osmišljavanja strategije o Kosovu, Vojislav Koštunica je nastavio sa bespoštednim napadima na srpskog premijera. Optuživao ga je da je “ubio demokratiju u povelju”, da se vratio na “autoritarno i sebično upravljanje” državom koje je bilo mnogo gore od onoga iz vremena Slobodana Miloševića, a Đinđićevu izjavu da je “odzvonilo kriminalu u Srbiji” stavio je u kontekst nepristojnog ponašanja!³⁵⁷

Krajem januara 2003. godine usledio je još jedan gaf Vojislava Koštunice. Jugoslovenski predsednik je pozvan na tradicionalni molitveni doručak kod američkog predsednika Džordža Buša, ali on nije otputovao u Vašington, zbog, kako je saopšteno iz njegovog kabineta, “državničkih obaveza, ali i zbog trenutne situacije u svetu”.³⁵⁸

Dva dana kasnije mediji su, pozivajući se na izvore iz tog istog kabineta, pisali da je Koštunica demonstrativno odbio da otputuje u Vašington zbog pretnji SAD da će bombardovati Irak! Iako je prvobitno prihvatio poziv, Koštunica je navodno rekao kako je “sada drugačija politička situacija u svetu”, a izvor iz kabineta je istakao da je Koštunica ocenio da bi u trenutku kada SAD donosi odluku o napadu na Irak “bilo potpuno neumesno otići u Vašington”.³⁵⁹

³⁵⁵ “Večernje novosti”, 19. januar 2003.

³⁵⁶ Isto.

³⁵⁷ Izlaganje Vojislava Koštunice na sednici Glavnog odbora DSS-a, 25. januar 2003.

³⁵⁸ TV B-92, 25. januar 2003.

³⁵⁹ “Blic”, 27. januar 2003.

Na drugoj strani, Zoran Đinđić je nastavio svoju diplomatsku ofanzivu. Poslednjeg dana januara zatražio je od admirala Gregorija Džonsona, komandanta snaga NATO-a u jugoistočnoj Evropi, da obezbedi uslove za “neodložan povratak” jugoslovenskih snaga bezbednosti na Kosovo i Metohiju: “Rezolucija Saveta bezbednosti UN predviđa ulogu Srbije i Jugoslavije u prelaznom periodu, time što nalaže međunarodnim organizacijama da stvore uslove za povratak kontigenta jugoslovenske vojske i policije. Stoga Vas molim da, u skladu sa mandatom koji imate, obezbedite uslove za neodložno ispunjenje stava iz rezolucije 1244 o povratku do hiljadu pripadnika bezbednosti matične države”.³⁶⁰

Umesto podrške ovom predlogu, stranka predsednika SRJ ocenila je nastojanja premijera Srbije kao “opasno junačenje”. Kao iz nekih davno prohujalih vremena, kada je takve poruke trebalo slati Slobodanu Miloševiću, DSS je ocenjivao kako srpski premijer nastoji da na “očevidnoj nesreći” Srba sa Kosova “zaradi neki nacionalno-politički poen”. Objašnjenje je zaista bilo krajnje cinično: srpski premijer je bio spreman da “neke druge šalje u boj”, a da “zveckanje oružjem i spremnost da uludo žrtvujemo sopstvenu vojsku i policiju tu može samo da odmogne”.³⁶¹

Slično su razmišljali i u Briselu. U komandi NATO-a ocenjeno je da je još uvek “prerano govoriti” o povratku srpskih snaga na Kosovo: “U sadašnjim okolnostima nema ni potrebe, ni mogućnosti za tako nešto. Razgovaraće se o pismu premijera Đinđića ali, bez ikakve dvojbe, predlog za slanje srpskih snaga na Kosovo biće u potpunosti odbačen”.³⁶² Bilo kako bilo, premijer Đinđić se nije zaustavljao i 3. februara 2003. godine uputio je pisma liderima najmoćnijih zemalja sveta: predsednicima Džordžu Bušu i Vladimiru Putinu. Pisao je o teškom stanju na Kosovu i tražio pomoć da se obezbedi poštovanje Rezolucije 1244 UN-a.³⁶³

“LEG(IJ)ALIZAM”

Ponašanje Demokratske stranke Srbije zaista je davalo za pravo onim analitičarima koji su tvrdili da se stranka predsednika SRJ, iz nekog razloga, plaši početka akcije protiv moćnih kriminogenih grupa u Srbiji.

³⁶⁰ B-92, 1. februar 2003.

³⁶¹ Saopštenje DSS-a od 2. februara 2002.

³⁶² B-92, 3. februar 2003.

³⁶³ Đinđić pisao Bušu i Putinu, “Večernje novosti”, 4. februar 2003.

Uzbuna u zemunskom klanu, najmoćnijoj kriminalnoj organizaciji na Balkanu, koja je bila isprepletana sa JSO, nastala je posle saznanja da srpska vlada priprema konačni obračun sa organizovanim kriminalom. Prve informacije o tome procurele su u javnost u drugoj polovini juna 2002. godine, kada su pojedini mediji počeli da izveštavaju kako "država ulazi u rat do istrebljenja sa mafijom". Pisano je da se uvodi institucija specijalnog tužioca koji će moći "da uhapsi i ceo politički vrh", kako će njemu biti podređene i tajne službe, da će se uvesti institucija zaštićenog svedoka i formirati specijalni zatvori i sudovi.³⁶⁴

Najvažniji preduslov za otpočinjanje borbe protiv kriminala bio je da se izmeni krivično i procesno zakonodavstvo. I u ovom slučaju Demokratska stranka Srbije pokazala je naličje svog legalizma. Umesto dogovora o hitnom donošenju "antimafijaškog zakona", stranka predsednika SRJ, kao i on sam, otvorili su problem procedure: materijalno-krivično zakonodavstvo bilo je u nadležnosti republika, a krivično-procesno u nadležnosti federacije, pa se iz DSS-a postavljalo pitanje: jedan zakon koji bi objedinio i jedno i drugo, ili dva zakona. Tako je izgubljeno dragoceno vreme.

Vlada Srbije je 10. jula 2002. godine pustila u skupštinsku proceduru Predlog zakona o posebnim nadležnostima u suzbijanju organizovanog kriminala i korupcije (tzv. antimafijaški zakon) i zatražila njegovu usvajanje po hitnom postupku. Predlog zakona rađen je prema iskustvima Italije, Nemačke, Velike Britanije, Slovenije i Hrvatske. Predlagalo se uvođenje institucije "prikrivenog islednika" (policajac-doušnik ubačen u kriminogene sredine), zatim uvođenje specijalnog tužioca i posebnog odeljenja Okružnog suda u Beogradu. Predložene promene podrazumevale su, zbog otpora DSS-a, i donošenje posebnog procesnog zakona na saveznom nivou, ili ugrađivanje posebne glave u postojeći savezni Zakon o krivičnom postupku, kako bi zaživela institucija "svedoka-saradnika", jer je procesno zakonodavstvo bilo u nadležnosti federacije.

Čim je javnost obaveštena o predlogu Vlade, "legalisti" su počeli da poručuju da taj zakon derogira savezno zakonodavstvo, da se daju prevelika ovlašćenja policiji i tužilaštvu. Pisalo se i da "ažurnost Vlade izaziva sumnju", a zamerano je i to što je iz definisanja zakona isključena "stručna javnost", kao i da su "ambicije zakonodavca" prevelike. Mnogi "naučnici, pravnici, stručnjaci i eksperti", u službi

³⁶⁴ "Nedeljni telegraf", 19. jun 2002.

pojedinih stranaka, počeli su da razvodnjavaju suštinu i smisao zakona.³⁶⁵

Republička skupština je o Predlogu zakona raspravljala 17. jula 2002. godine. Poslanicama se lično obratio premijer Zoran Đinđić, rečima da u Srbiji postoje “elementi organizovanog kriminala”, ali da Vlada ima “jaku volju” da te probleme reši boljom organizacijom policije i sudstva, ali i pooštavanjem zakonske regulative. Premijer je posebno oštro kritikovao sudstvo: “Dok dođe vreme da kriminalac ode u zatvor, on ima vremena da još pet puta prekrši zakon. Nema olakšavajuće okolnosti za organizovane kriminalce, oni iz sudnice treba odmah da idu u zatvor”.³⁶⁶

Zakon je usvojen, bukvalno proguran, 18. jula 2002. godine.

Kritičari su nastavili sa opstrukcijom, pa je pisano kako je name-ra Vlade Srbije da se obračuna sa kriminalom “samoreklamerstvo i politički marketing”.³⁶⁷ Mnogi pojedinci prosto su se utrivali u osudi ovog Zakona i, manje ili više otvoreno, govorili da je on samo maska za prikri-vanje veza Vlade ili DOS-a sa “mafijom”. Tako je Miroslav Prokopijević “primećivao” da, ako je istina da niko nije pod zaštitom kao što je govo-rio premijer Đinđić, onda bismo “verovatno nekog videli iza rešetaka”.³⁶⁸

Posle usvajanja Zakona, trebalo je naći “mafijaša-pokajnika”, spremnog da svedoči. Prilika se ukazala kada je došlo do sukoba Ljubi-še Buhe “Čumeta”, vođe surčinskog ganga, sa Legijom i zemunskim klanom. Vremenom je sukob u najmoćnijim kriminalnim grupama u Srbiji zaoštren. Posle pokušaja trovanja, usledio je neuspešan atentat na Buhu 3. avgusta 2002. godine. Na vođu Surčinaca pucao je lično Le-gija. Buha zatim šalje “signale” Vladi, a u njenom užem krugu dolazi se do saznanja da je on ugrožen, a samim tim i dragocen kao potencijalni svedok-saradnik u borbi protiv organizovanog kriminala.

Zatim je usledila bizarna epizoda sa pismima Ljiljane Buhe, po-kajnikove supruge, da bi se u javnosti diskreditovala institucija svedo-ka-saradnika. Iako je priča zaista bila sa margine srpskog društva, ona je imala ozbiljne političke reperkusije, jer je Vojislavu Koštunici i njego-voj stranci poslužila kao važan “dokaz” u napadima na Vladu Srbije i njenog premijera.

³⁶⁵ M. Perišić, *Dijalog politike, života i istorije*, 668.

³⁶⁶ “Blic”, 18. jul 2002.

³⁶⁷ “Nezavisna svetlost”, br. 356 (20-27. jul 2002).

³⁶⁸ Isto.

Pisma Ljiljane Buhe počeo je da objavljuje "Identitet", list pod kontrolom zemunskog klana, a zatim i "Nacional". Pisma su, u stvari, pisale vođe ovog klana – Dušan Spasojević i Mile Luković. Prva pisma počela su, slučajno ili ne, da se objavljuju upravo na početku kampanje za predsedničke izbore. "Ljiljana" je poručivala da joj preti smrt od njenog supruga, koji je bio "narko bos", ali pod zaštitom policije i Zorana

Đinđića i da su svi zajedno, uz pomoć generala Pavkovića, nameravali da sruše predsednika SRJ.³⁶⁹ U javnost je odmah lansirana i vest da je Ljiljana Buha.

Kako se kampanja zahuktavala, stizale su nove optužbe: premijer Đinđić je "Čumetu dozvolio zakonito nasilje", planirano je ubistvo dvojice Vojislava – Koštunice i Šešelja, a 29. oktobra usledilo je i javno obraćanje predsedniku SRJ – iz sedišta zemunskog klana Koštunici je putem ovih pisama poručeno da je Ljubiša Buha vodio poslove sa drogom u saradnji sa aktuelnim srpskim vlastima.³⁷⁰

Kasnije je Miladin Suvajdžić kao svedok-saradnik pričao o tome kako su ova pisma nastajala: "Spasojević je krenuo na sve načine da

uništi Čumeta. Između ostalog, okvirno je smislio jednu prljavu igru, a to je da se u ime Ljilje Buhe pišu ona pisma i šalju SUP. Sadržinu tih pisama okvirno je smislio Spasojević, kao temu, a stvarno ih je sastavljao, ja ne znam njegovo pravo ime (...) **ali on je preuzeo da sastavlja zato što je bio najpismeniji**. Spasojević je mislio da će, ako ubije Čumeta, ostati nedodirljiv".³⁷¹

Mnoge od ovih navoda, koji su bili u funkciji sprečavanja planirane akcije protiv organizovanog kriminala u Srbiji, jugoslovenski pred-

³⁶⁹ "Nacional", 11. septembar 2002.

³⁷⁰ "Nacional", 29. oktobar 2002.

³⁷¹ Kako je ubijao Zemunski klan, "Nedeljni telegraf", 5. novembar 2003.

sednik i njegova stranka uzimali su zdravo za gotovo i koristili ih kao “krunski argument” u optužbama da je srpska vlada u sprezi sa kriminalcima. Paradoksalno je to što se verovalo da je Ljiljana Buha nestala, možda čak i ubijena, a ipak su “njena” pisma korišćena za napade na Vladu.

Slučajno ili ne, DSS se pretvorio u svojevrsnog advokata zemunskog klana koji će nekoliko meseci kasnije izvršiti atentat na srpskog premijera. Postoji čitav niz indikativnih primera, koji pokazuju da su se “zemunci” i DSS međusobno na čudan način dopunjavali u svojim akcijama protiv Vlade Srbije. Svoje političke ambicije zemunski klan je u prvoj fazi ispoljavao stvaranjem razdora između DS-a i DSS-a. Dobri primeri za to su: paljenje automobila Slobodana Vuksanovića (7. septembar, 2001) i bacanje bombe na sedište DSS-a (28. februar, 2002). Namera je bila da se za te i slične akcije optuži Vlada Srbije, što se u praksi i dešavalo. Tako je vremenom došlo do “neobičnog preklapanja interesa”.

Političkim protivnicima Vojislava Koštunice bilo je potpuno irelevantno njegovo zalaganje za borbu protiv organizovanog kriminala, jer je DSS, zajedno sa crnogorskim socijalistima, uporno opstruisala usvajanje drugog dela Zakona o suzbijanju organizovanog kriminala u Saveznoj skupštini.³⁷² Situacija je bila paradoksalna: najvažniji segment Zakona o borbi protiv organizovanog kriminala trebalo je da donese Savezna skupština, a odgovornost za borbu protiv kriminala nosila je republička vlada. Oni koji su onemogućavali donošenje zakona bili su najglasniji kritičari rada policije.³⁷³

Ni u jednoj državi policija nije mogla sama da dobije bitku protiv mafije, a izostanak podrške Demokratske stranke Srbije, zaslugom medija ali i političke kulture u Srbiji, stvorio je utisak da Vlada Srbije i ne želi da se obračuna sa organizovanim kriminalom. Naime, pred Saveznom skupštinom pojavio se krajem septembra Predlog zakona o posebnim pravilima postupka u suzbijanju organizovanog kriminala, a njegovo usvajanje prolongirano je sve do kraja 2002. godine. Veće građana je tek 16. decembra usvojilo izmene Zakona o krivičnom postupku, a sutradan (17. decembra) to je urađeno i u Veću republika. Na taj

³⁷² Tako je Dragan Šutanovac (DS), predsednik Odbora za odbranu i bezbednost srpske skupštine, izjavio: “Sramno je da neko priča o borbi protiv kriminala, a da istovremeno daje nalog svojim poslanicima da spreči policiju, sudstvo i tužilaštvo da dobiju efikasne mehanizme u borbi protiv kriminala”. (“Politika”, 10. oktobar 2002)

³⁷³ M. Perišić, *Dijalog politike, života i istorije*, 668.

način su stvoreni uslovi da se borba protiv organizovanog kriminala podigne na viši nivo. Ali, dragoceno vreme je nepovratno izgubljeno.

Na odgovor se nije dugo čekalo. U noći između 20. i 21. decembra "Legija i drugovi" demonstriraju svoju silu i moć – uništeno je postrojenje "Difens Roud" vlasništvo Ljubiše Buhe. Diverziju su planirali Legija i Spasojević kako bi vlast shvatila da oni mogu da urade bilo šta i da prođu nekažnjeno. Iako nisu postojali konkretni dokazi ko je izveo diverziju, Vlada Srbije je jasno poručila da zna ko iza toga stoji, a i pripadnicima zemunskog klana bilo je potpuno jasno šta im se sprema.

Na samom početku 2003. godine izvršene su značajne kadrovske promene u MUP-u Srbije. Odlukom ministra unutrašnjih poslova Dušana Mihajlovića pukovnik Boro Banjac imenovan je za načelnika Uprave za borbu protiv organizovanog kriminala (UBPOK), dok je za komandanta Specijalne antiterorističke jedinice (SAJ) postavljen potpukovnik Milovan Glišović. Promene su bile deo širih priprema za početak obračuna sa "mafijom".³⁷⁴

U prvoj polovini januara 2003. godine Ljubiša Buha je, bežeći od likvidatora zemunskog klana, upao u ambasadu SRJ u Ankari i zatražio hitnu zaštitu od srpske policije. Adekvatnu zaštitu mogao je da dobije samo u inostranstvu. Britanci su saopštili da imaju problem sa svojim propisima, ali su posredovali u obezbeđivanju skloništa u Slovačkoj. Buhu je iz Ankare u Bratislavu prebacio pukovnik MUP-a Mile Novaković.³⁷⁵

***"Ako Zoran Đinđić preživi, Srbija neće"*³⁷⁶**

Druga polovina januara 2003. godine bila je nabijena događajima koji su pokrenuli talas zla koji je doveo do ubistva Zorana Đinđića. Prvo su 23. januara smenjeni čelni ljudi BIA Andrija Savić i Milorad Bracanović, čime je Legija izgubio glavni izvor informacija, jer je Bracanović člano-

³⁷⁴ "Blic", 3. januar 2003.

Pomoć za predstojeću operaciju stizala je i iz inostranstva. Srpski policajci pohađali su specijalne kurseve na Međunarodnoj policijskoj akademiji u Budimpešti, u organizaciji FBI. Iz Berlina je krajem 2002. godine stigla najsavremenija policijska oprema: specijalna vozila, aparati za prisluškivanje, mini-laboratorija, sistemi za izradu fantom-slika. ("Blic", 6-7. januar 2003)

³⁷⁵ D. Mihajlović, *Povleneke magle i vidici*, II, 351.

³⁷⁶ Izjava Aleksandra Tijanića, savetnika za medije Vojislava Koštunice.

ve zemunskog klana snabdevao važnim informacijama. Vlada Srbije je 24. januara saopštila da je Savić smenjen, a da je za novog direktora BIA postavljen Miša Milićević. Za njegovog zamenika imenovan je Goran Živaljević. Kako je proizilazilo iz izjave ministra unutrašnjih poslova, promene su izvršene na insistiranje premijera Đinđića.³⁷⁷

Simptomatično je da je Demokratska stranka Srbije bila protiv smena u BIA. Dragan Jočić, visoki funkcioner stranke i nekadašnji predsednik Odbora za bezbednost Skupštine Srbije, pozitivno je vrednovao Savićev rad i oštro se suprotstavio njegovom smenjivanju: "Ne ulazeći u razloge za Savićevu smenu, način na koji je to urađeno podseća na NKVD i tajne posleratne službe kada su ljudi smenjivani, a da niko za to nije iznosio razloge".³⁷⁸ Istovremeno je počelo i formiranje Specijalnog tužilaštva i Posebnog odeljenja Okružnog suda za organizovani kriminal. Jovan Prijić, do tada nepoznati tužilac iz Zrenjanina, prihvatio je da bude prvi srpski specijalni tužilac za mafiju.

Kovitlac je krenuo i ništa ga nije moglo zaustaviti. Ljubiša Buha se 24. januara javio TV B-92 i izneo niz teških optužbi na račun Legije i Zemunskog klana: "Imam dokaze da su Dušan Spasojević, Legija i Slobodan Pažin kidnapovali Miroslava Miškovića i još pet-šest ljudi i učinili oko 30 ubistava. Za sve to sam spreman da svedočim. Odgovorni su i za atentat u Budvi, a imam telefone koje su zvali iz stana. U atentatu na Ibarskoj magistrali učestvovali su Legija i Bracanović. U otmici Stambolića Legija je lično učestvovao".³⁷⁹

Sve ove optužbe, sa još mnogo nepoznatih detalja, Buha je 26. januara ponovio i za "Blic", još jednom ispoljavajući spremnost da o tome svedoči i na sudu. Optužio je i Radeta Terzića, okružnog javnog tužioca, da namerava da svog zamenika Nebojšu Maraša ("radi za mafiju") postavi na mesto specijalnog tužioca za borbu protiv organizovanog kriminala. Buha je govorio da "najveću kriminalnu organizaciju na Balkanu" predvode Dušan Spasojević i Milorad Luković Legija "koji uz pomoć jednog dela JSO i velikog broja pripadnika državne i javne bezbednosti čine spregu organizovanog kriminala i vlasti, štiteći tako svoje kriminalne poslove. A to su trgovina preko 100 kilograma droge mesečno, otmice poslovnih ljudi, kao i plaćena ubistva".³⁸⁰

³⁷⁷ "Blic", 25. januar 2003.

³⁷⁸ Isto.

³⁷⁹ TV B-92, 24. januar 2003.

³⁸⁰ "Blic", 27. januar 2003.

Zatim je 27. januara usledilo novo iznenađenje za srpsku javnost – javno pismo Milorada Lukovića Legije. U visokopatetičnom stilu, kasniji glavni organizator ubistva srpskog premijera, upozoravao je Srbe kako im “odbrojavaju poslednji dani” jer se vlast “igra sa sudbinama vascelog naroda”. Legija je veličao svoje zasluge za mirni prevrat 5. oktobra, isticao kako su pripadnici JSO-a iskrene patriote; srpsku vladu je optužio za podaništvo prema Zapadu, a posebno je bio nezadovoljan odnosom prema Hagu. Organizovani kriminal, isticao je Legija, nije postojao – postojalo je samo nekoliko “rastrkanih bandi” koje bi se veoma lako iskorenile kada ne bi bilo korumpirane policije.³⁸¹

Da li je Legijino pismo bilo sinhronizovano sa tadašnjom politikom DSS-a ili ne, teško je reći, ali je neobično to što je već sutradan Dragan Jočić ocenio da se u Legijinom pismu vidi samo “analiza aktuelnog trenutka u kojem je država” a nikako poziv na pobunu: “Imamo dve izjave. Jedna je Ljubiše Buhe, koja je zabrinula javnost zato što jedan do sada poznati biznismen govori da je svedok najcrnijih zločina koji su potresli poslednjih godina našu zemlju. Drugo, pismo Legije, nije napisano u tom smislu, već je napisano dosta ozbiljno. **Ono nije vojničko, nije kriminogeno, nije pismo nekog ko je s druge strane zakona. To je politička analiza rada Vlade i svega onoga što je bilo od 5. oktobra do danas. U tom smislu vidim dva pisma koja imaju potpuno različit nivo poruka**”.³⁸²

I Dragan Maršićanin je u svom ciničnom stilu izjavljivao da su premijer Đinđić, ali i “brojni članovi Vlade viđani u društvu” i sa Spasojevićem i sa Buhom i da se, u stvari, “ovde radi o dubokim vezama između onoga što se zove organizovani kriminal i vlasti u Srbiji”. Zbog to-

³⁸¹ “Blic”, 28. januar 2003.

³⁸² “FoNet”, 28. januar 2003.

ga, mislio je Maršićanin, neće ni doći do “ozbiljnog raskrinkavanja bandi”.³⁸³ U Demokratskoj stranci Srbije je očigledno postojao veliki strah od planirane Vladine akcije.

Istoga dana, kada su visoki funkcioneri DSS-a branili Legiju, “Blic” je objavio novu izjavu Ljubiše Buhe u kojoj je on direktno optužio Slobodana Miloševića, Radeta Markovića i Milorada Lukovića za nestanak i likvidaciju Ivana Stambolića. Buha je vrlo detaljno objasnio kako su izvedeni otmica i ubistvo Stambolića, a na pitanje ko je izdao naredbu za to, odgovorio je: “Legija je pričao da uvek zovu Milošević i Marković. Legija je stalno bio u kontaktu sa Slobom, a bio je non-stop u kontaktu s bezbednjakom Bracanovićem, koji tačno zna sve detalje. **Za sve likvidacije uvek se pitao Slobodan Milošević, potom Rade Marković, ali i Bracanović. U njemu leže sve tajne. Bracanović bi naložio Legiji da izabere ubice i oni ubijaju**”.³⁸⁴

Istovremeno je premijer Đinđić najavio završnu fazu obračuna sa zemunskim klanom i njihovim zaštitnicima. Jasno je poručio da “niko nije izvan zakona i svako ko ga prekrši biće kažnjen, bez obzira na zasluge”. I ministar Dušan Mihajlović je izjavio kako je posle Buhinih izjava policija spremna da javnosti ponudi “dokaze o umešanosti Legije i još nekih osoba” u kriminalne aktivnosti: “Policija će dobiti kariku koja je nedostajala i mafija više neće biti problem u društvu”.³⁸⁵

Događaji su sledili jedan za drugim. Ministarstvo unutrašnjih poslova Srbije i BIA 30. januara formiraju zajedničku radnu grupu za akciju “Svedok”, kako bi se proverili i ispratili svi tragovi iz izjava bračnog para Buha. Rukovodilac radne grupe bio je Boro Banjac, a grupa je imala devet članova iz UBPOK-a, Kriminalističke policije GSUP-a Beograd i BIA.³⁸⁶

Dok je Vlada Srbije intenzivno pripremala početak obračuna sa organizovanim kriminalom, Aleksandar Tijanić, savetnik za medije SRJ, izjavio je: **“Ako Zoran Đinđić preživi, Srbija neće”**.³⁸⁷ Zatim je usledilo kontroverzno saopštenje stranke Vojislava Koštunice od 31. januara, u kome je žestoko kritikovana namera da Ljubiša Buha “Čume” dobije status zaštićenog svedoka. Demokratska stranka Srbije je

³⁸³ “Blic”, 28. januar 2003.

³⁸⁴ Za likvidacije se pitali Milošević i Marković, “Blic”, 29. januar 2003.

³⁸⁵ “Blic”, 29. januar 2003.

³⁸⁶ M. Vasić, *Atentat na Zorana*, 135.

³⁸⁷ “Nacional”, 1. februar 2003.

"AKO ZORAN ĐINĐIĆ PREŽIVI, SRBIJA NEĆE" – IZJAVIO JE ALEKSANDAR TIJANIĆ,
SAVETNIK VOJISLAVA KOŠTUNICE.

poručila da bi Buha pre trebalo da ide "da tuca kamen" a ne da bude zaštićeni svedok! Bez njegovog iskaza bilo je nemoguće podići optužnicu protiv najmoćnijih kriminalnih grupa u Srbiji. DSS je, ipak, saopštio da je cilj te akcije "oslobađanje predsednika Vlade Srbije i nje-

govih saradnika obaveze odgovaranja na neprijatna pitanja o povezanosti sa vrhom organizovanog kriminala i teškog nasleđa nerešenih političkih ubistava i otmica iz vremena pre 5. oktobra 2000. i za vreme njihove vladavine”.³⁸⁸

Dok je javnost u Srbiji sve više zasipana detaljima o spremnosti Ljubiše Buhe da svedoči o najtežim zločinima, iz Demokratske stranke Srbije u tom istom saopštenju stiglo je još jedno iznenađenje – zvanično je saopšteno da je postojala zavera za ubistvo Vojislava Koštunice (“naručivanje ubistva predsednika Jugoslavije”)!³⁸⁹

Dragan Jočić, visoki funkcioner DSS-a, saopštio je da je 31. oktobra 2002. godine generalni sekretar predsednika SRJ uputio nadležnom tužiocu “sva ona dokumenta u kojima se nalaze indicije koje govore o počinocima ovih dela. Na tužiocu je da to ispita i dalje preuzme određene procesne aktivnosti”.³⁹⁰ Filip Golubović, generalni sekretar predsednika SRJ, u izjavi za TV B-92 potvrdio je da je tužiocu predao informacije o “eventualnom učiniocu krivičnog dela i indicijama da su neka krivična dela izvršena”.³⁹¹

Istovremeno je Jočić još jednom iskazao svoje neslaganje sa donošenjem Zakona o krivičnom postupku, jer je njegov cilj bio da sakrije veze Vlade Srbije sa organizovanim kriminalom! Ocenio je i da su odredbe o svedoku-saradniku bile “predviđene baš za određene ličnosti i lica da mogu da kažu sve u čemu su učestvovali ili o čemu nešto znaju, te da se oslobode zato što su uradili mnogo toga u tom momentu za državu. Odredbe omogućavaju da se odjedanput zaokruži ceo sistem i da se sve svali na jednog, dva ili više lica, a da se omogućí Vladi Srbije da celu priču stavi ad acta”.³⁹²

Znatiželjna javnost tražila je više detalja, ali je iz DSS-a poručivano da je u pitanju državna tajna i da se ne može reći više detalja o tome ko je i kada naručio ubistvo Vojislava Koštunice. Dragan Jočić je bio vrlo kratak: “Ne mogu da kažem ništa detaljnije, jer je to državna tajna”.³⁹³ Ova priča je, međutim, odmah demantovana iz Okružnog tužilaštva u Beogradu. Aleksandar Milosavljević, zamenik okružnog javnog tužioca, izjavio je da iz Kabineta Vojislava Koštunice nikada nije do-

³⁸⁸ Saopštenje Informativne službe DSS-a, 31. januar 2003.

³⁸⁹ Isto.

³⁹⁰ TV B-92, 3. februar 2003.

³⁹¹ Isto.

³⁹² Konferencija za štampu, Veb Sajt DSS-a, 3. februar 2002.

³⁹³ Ko je i kad naručio ubistvo Koštunice? “Večernje novosti”, 4. februar 2003.

stavljen ni jedan dokument o navodnom atentatu: "Tužilaštvo ništa od toga nije dobilo".³⁹⁴

I pored velikog pritiska javnosti, nikakvi novi detalji nisu saopštavani. Dejan Mihajlov, šef Poslaničkog kluba DSS-a u republičkom parlamentu, rekao je samo da je obaveštavanje javnosti o tom slučaju u nadležnosti okružnog tužioca: "Sve je u pismu okružnom tužiocu, u njegovoj nadležnosti je da daje izjave u vezi s tim dopisom. Za razliku od drugih, mi nećemo da to provlačimo po medijima jer time može biti ugrožena istraga".³⁹⁵ Mihajlov je govorio i da postoji sprega republičke vlasti i mafije, jer Vlada Srbije štiti surčinski klan, pa su pažljivi posmatrači tadašnjih prilika uočavali da DSS pokušava da na neki način zaustavi ili bar uspori nameravanu akciju protiv zemunskog klana.

Iz Okružnog javnog tužilaštva u redakciju TV B-92 stiglo je samo jedno dosta nejasno saopštenje u kome se navodi da je Tužilaštvo 1. novembra 2002. godine primilo dopis iz kabineta predsednika SRJ s pismom koje je Ljiljana Buha, supruga Ljubiše Buhe, uputila Vojislavu Koštunici.³⁹⁶ Kasnije se ispostavilo da je to bilo pismo koje je ona pisala pod pritiskom vođa zemunskog klana, kako bi se sprečilo ili diskreditovalo svedočenje njenog supruga. Sličan "argument" bio je već upotrebljen prilikom predsedničkih izbora 2002. godine, kada je Koštunica optuživao srpskog premijera za veze sa kriminalcima.³⁹⁷

Kada se pokazalo da ovo navodi nemaju nikakvo pokriće, sam Koštunica morao je izričito da izjavi kako toga nije ni bilo (**"nije reč ni o kakvom atentatu"**), a njegovo objašnjenje je bilo vrlo indikativno za razumevanje pojedinih događaja: *"Reč je o stvarima koje su se poslednjih dana dešavale oko pisanja i obraćanja Ljubiše Buhe javnosti. Podsetili smo samo na činjenicu da je pre nekoliko meseci, u jednom nizu tih pisama kojima je javnost zasipana, a neki su poticali i od njegove žene, na moju adresu stiglo jedno njeno pismo u kome su pomenuta imena mnogih ličnosti, povezana s tim krajnje sumnjivim društvom iz Surčina i Zemun Polja i niz stvari koje su imale elemente krivičnih dela"*.³⁹⁸

³⁹⁴ Ništa nismo dobili, "Večernje novosti", 4. februar 2003.

³⁹⁵ TV B-92, 4. februar 2003.

³⁹⁶ Isto.

³⁹⁷ I Zoran Živković, savezni ministar unutrašnjih poslova, demantovao je da je bilo ko iz tog ministarstva ikada dobio informaciju o bilo kakvom pokušaju atentata na Vojislava Koštunicu. ("Večernje novosti", 5. februar 2003)

³⁹⁸ "Vreme", 13. februar 2003.

U ovom periodu, kako se kasnije pokazalo, bilo je nekoliko pokušaja atentata na premijera Zorana Đinđića, koji je ubijen vrlo brzo posle pokretanja medijske kampanje u vezi sa navodnim naručivanjem ubistva Vojislava Koštunice. Da li je i u kakvoj vezi to bilo sa kasnije izvršenim ubistvom srpskog premijera, teško je reći.

Sredinom februara 2003. godine, dok je igrao fudbal na Kopao-niku sa pripadnicima specijalnih jedinica policije, premijer Srbije povredio je Ahilovu tetivu na levoj nozi, pa je dobio gips i štake, što je povećalo bezbednosni rizik. Prilikom Đinđićevog povratka sa Kopaonika (16. februara) Legija i Spasojević su organizovali zasedu na uzbrdici auto-puta kod Bubanj Potoka. Ideja je bila da Miloš Simović i Dejan Milenković kamionima blokiraju put premijerovoj koloni, a da Zvezdan Jovanović i Željko Tojaga opkoljena vozila napadnu ručnim bacačima i automatskim oružjem, ali se od napada odustalo.³⁹⁹

Istovetan scenario ponovljen je 21. februara, kod hale "Limes" kada je Zoran Đinđić putovao u Banja Luku. Informacije su curele preko Branislava Bezarevića, bivšeg policajca iz Surčina i neraspoređenog radnika Državne bezbednosti. Bezarević je 19. januara, za 50.000 evra, pristao da daje informacije o Đinđićevom kretanju. Na pitanje: – Zašto? – Dejan Milenković mu je odgovorio: "Ma, zveknućemo ga. Uostalom, šta te briga!"⁴⁰⁰

Operacijom su rukovodili Legija i Spasojević, preko Miloša Simovića. Zaseda je postavljena, a Milenković je dobio zadatak da kamionom presretne Đinđićevu kolonu i omogućiti napad "zoljama". U zasedi su ponovo bili Jovanović i Tojaga, kao i Mile Luković "Kum" i Sretko Kalinić, naoružani automatskim oružjem u cilju pružanja vatrene podrške.⁴⁰¹ Milenković je postupio po planu, ali je premijerov vozač brzo reagovao, obišao kamion, popevši se sa dva točka na bankinu i ubrzo nastavio ka aerodromu. Pratnja je zaustavila Milenkovića, a atentatori se povlače. Premijerova pratnja nije oduzela ni jedan od tri mobilna telefona koja je Milenković tada imao kod sebe. Očigledno je bilo da nisu znali ko je u pitanju.⁴⁰²

Prema iskazu svedoka-saradnika Miladina Suvajdzića od 15. aprila 2004. godine, Dušan Spasojević je odmah dobio informaciju od

³⁹⁹ Izvod iz optužnice za ubistvo premijera Zorana Đinđića.

⁴⁰⁰ M. Vasić, *Atentat na Zorana*, 147.

⁴⁰¹ Izvod iz optužnice za ubistvo premijera Zorana Đinđića.

⁴⁰² M. Vasić, *Atentat na Zorana*, 150.

policije da atentat nije uspeo ("on je imao dobre informatore") i preduzete su mere za uništavanje dokaza. Jedan "informator" se navodno nalazio u neposrednom obezbeđenju premijera Đinđića.⁴⁰³

POKUŠAJ UBISTVA ZORANA ĐINĐIĆA ZA KOŠTUNICU JE BILAO
"NEŠTO ŠTO JE U ŠTAMPI NAZVANO POKUŠAJEM ATENTATA".

Usledili su brojni propusti u pretrkrivičnom postupku, pa je II opštinsko javno tužilaštvo Milenkovića teretilo samo za falsifikovanje isprava za kamion!⁴⁰⁴ Iako je, na osnovu takve prijave, Ivana Mladenović, dežurni istražni sudija, 23. februara Milenkoviću odredila pritvor od osam dana⁴⁰⁵, on je već sutradan oslobođen odlukom Vanraspravnog veća IV opštinskog suda u Beogradu. Obrazloženje je bilo više nego besmisleno, ali i vrlo indikativno za

stanje u srpskom pravosudnom sistemu: Milenković je oslobođen kao "trgovački putnik" i dalje zadržavanje u pritvoru "onemogućilo bi mu da obavlja tu delatnost i izdržava porodicu".⁴⁰⁶

Odluku su doneli predsednik Suda Đorđe Mirković i sudije Aleksandar Veljić i Milan Grkinić.⁴⁰⁷ Miloš Vasić piše da se u IV opštinskom tužilaštvu pričalo "o nekim torbama sa mnogo para: da je, navodno, 50.000 evra promenilo vlasnika tih dana".⁴⁰⁸

Relativizacija pokušaja atentata na premijera bila je zapanjujuća. Većina medija izveštavala je da je "Đinđić izbegao sudar"! Vuk Drašković je već 22. februara izjavio da "u slučaju jučerašnjeg događaja Đinđiću nije falila ni dlaka s glave" i ocenio da se "tu nije radilo o atentatu"⁴⁰⁹. Dva dana kasnije Drašković je izjavio da je atentat, **"ako ga je bilo"**, izveden "pod Đinđićevom komandom".⁴¹⁰

⁴⁰³ Deo iskaza Miladina Suvajdzića, svedoka saradnika, Specijalni sud, 15. april 2004.

⁴⁰⁴ Drugo opštinsko javno Tužilaštvo, Kt. Br. 300/03, 23. februar 2003.

⁴⁰⁵ Drugi opštinski sud u Beogradu, Ki. Br. 441/03, 23. februar 2003.

⁴⁰⁶ *Bagzi na slobodi*, "Večernje novosti", 25. februar 2003.

⁴⁰⁷ Četvrti opštinski sud u Beogradu, VII-KI-348-03, 24. februar 2003.

⁴⁰⁸ M. Vasić, *Atentat na Zorana*, 154.

⁴⁰⁹ "Danas", 22. februar 2003.

⁴¹⁰ "Nacional", 24. februar 2003.

Ton takvom razmišljanju dao je, ipak, Vojislav Koštunica. On je, u svom dobro poznatom stilu prokomentarisao i "incident" kod hale Limes. Gostujući u emisiji "Kažiprst" radija B-92, doslovno je rekao: "Desilo se krajem godine, da Vas podsetim, **nešto što je daleko, daleko bilo dramatičnije i opasnije od nečega što je u štampi nazvano pokušajem atentata na premijera Đinđića, to je dizanje u vazduh praktično čitavog jednog postrojenja u Zemun Polju**". Tek na primedbu novinark Antonele Rihe da je u ovom slučaju bio život u pitanju, Koštunica je malo promenio ton: "Slažem se potpuno i postoji niz dosta neobičnih okolnosti koje prate tu stvar. I naknadno saznajemo da je određen pritvor nekome ko je, možda, pokušao atentat, jednostavno zato što nije imao dozvoljene papire, zbog falsifikata i tako dalje".⁴¹¹

Zanimljivo je da je slično reagovao i Velimir Ilić, predsednik Nove Srbije i kasniji partner Demokratske stranke Srbije prilikom formiranja srpske vlade 2004. godine. Odgovarajući na pitanje novinara o mogućem atentatu na srpskog premijera, rekao je da o tome ništa ne zna, jer je u pitanju porodični obračun: "To se dogodilo u blizini Surčina, na Đinđićevom terenu. To je lična stvar u koju se ne treba petljati. Ako nije tako, onda neka obaveste javnost šta se stvarno desilo".⁴¹²

U atmosferi koja je mesecima stvarana i politički i medijski, nikakvo iznenađenje nije predstavljala reakcija na očigledan pokušaj ubistva premijera jedne zemlje. Umesto da se javnost Srbije na adekvatan način suoči sa ozbiljnošću situacije, većina medija krenula je sa relativizacijom ili negiranjem pokušaja atentata. Pisalo se o "običnom saobraćajnom incidentu" i tobožnjim "dušebrižnicima" koji su izmislili atentat. Gotovo da nije bilo institucije ili pojedinca spremnih da na pravi način analiziraju pozadinu pokušaja ubistva na autoputu.

Svojim izjavama "proslavili" su se i Bogdan Tirnanić ("katkada treba imati trunčicu razumevanja za Đinđićeve izmišljotine, on time hrabri samoga sebe")⁴¹³; Slobodan Ikonić ("dušebrižnici su se već postarali da incident kod hale Limes proglase za sačekušu za Đinđića")⁴¹⁴ i Željko Cvijanović ("Koliko god da to s atentatom na Zorana Đinđića nije nimalo smešno, još uvek ne znači da cela priča ne staje u jedan bradati psihoanalitički vic").⁴¹⁵ I "otporaš" Momčilo Veljković je

⁴¹¹ Radio B-92, 24. februar 2003.

⁴¹² "Nacional", 25. februar 2003.

⁴¹³ "Nacional", 24. februar 2003.

⁴¹⁴ "NIN", 27. mart 2003.

⁴¹⁵ "Blic Njuz", 26. februar 2003.

smatrao da je premijer "lažirao atentat" isto kao što je "fingirao iskidanu tetivu".⁴¹⁶

Očigledna je bila sugestija da je Milenkoviću podmetnut pokušaj atentata, kako bi ga Vlada Srbije diskreditovala kao svedoka koji može da potvrdi njenu povezanost sa Ljubišom Buhom i kriminalom uopšte.

Kada je Dejan Milenković pušten iz pritvora, usledile su optužbe iz Vlade o korumpiranom sudstvu i o tome da je na vreme trebalo demontirati Miloševićev kadar iz ovog segmenta vlasti. Vladan Batić, ministar pravde, tražio je hitnu "čistku" u srpskom pravosuđu: "Za 15 dana donete su tri besmislene odluke – presuda povodom Ibarske magistrale, praktično oslobađanje bivšeg direktora Dragoljuba Milanovića i ova jučerašnja – to je pravno neodrživo i neprihvatljivo".⁴¹⁷ Kasnije se pokazalo da su mnogi pripadnici srpskog pravosudnog sistema bili korumpirani od strane podzemlja, što je, uostalom, bilo dobro poznato i široj javnosti i nešto što se podrazumevalo samo po sebi.

Usledili su brojni protesti zbog Batićeve izjave, što je samo govorilo o stepenu poremećene političke atmosfere u Srbiji. Iako je Milenković odmah pobjegao a policija za njim raspisala novu poternicu zbog krivičnog dela "ubistvo u pokušaju", napadi na Vladana Batića bili su žestoki. Kolegijum IV opštinskog suda kratko je saopštio kako nisu postojale okolnosti na osnovu kojih bi se moglo zaključiti da se Milenković "krije i da postoji opasnost od njegovog bekstva". Kolegijum je smatrao i da je "nedopustivo" da ministar pravde ocenjuje rad suda i zakonitost njegovih odluka.⁴¹⁸

Ministar Batić je objašnjavao da nije bilo pritiska izvršne vlasti na sudstvo: "Da je bilo pritisaka, ne bi osam najtežih ubica pogrešnom primenom zakona o krivičnom postupku bilo pušteno na slobodu".⁴¹⁹ Ipak je Slobodan Vučetić kao predsednik Ustavnog suda kratko izjavio: "Sme ne sudija zabranicemo po kratkom postupku".⁴²⁰ Nešto opširniji bio je

⁴¹⁶ Premijer sve smislio, "Nacional", 1-2. mart 2003.

⁴¹⁷ Sudstvo zrelo za čistku, "Večernje novosti", 25. februar 2003.

Ministar pravde je najavljivao da će predložiti zakon na osnovu koga će biti moguće smeniti sve sudije u jednom danu i na njihovo mesto postaviti nove: "Trebalo je to uraditi odmah, pre dve godine. Međutim, jedan deo političke elite primio je u svoje redove ne samo Miloševićeve, već i Brozove podanike i na taj način gradio infrastrukturu svojih stranaka. Žalosno je što su u pitanju nekadašnje opozicione stranke". (Smeniti sve sudije u istom danu, "Blic", 26. februar 2003)

⁴¹⁸ Nedopustivo za ministra, "Večernje novosti", 26. februar 2003.

⁴¹⁹ RTS, 25. februar 2003.

⁴²⁰ "Nacional", 26. februar 2003.

Zoran Ivošević, zamenik predsednika Vrhovnog suda: “Kad se sve sabere, čini mi se da je ovo sačekuša za vrh sudske vlasti, jer se sada na sve strane govori da sud pušta na slobodu atentatore. Ovo liči na finu zamku, u kojoj bi žrtva trebalo da bude vrh sudske vlasti u Srbiji i to zbog toga što neprekidno insistira na nezavisnosti sudstva”.⁴²¹

I Leposava Karamarković, predsednica Vrhovnog suda, koja je u javnosti već bila poznata po konfrontaciji sa premijerom Đinđićem, jer je usporavala neophodne promene u pravosuđu, podržala je odluku o Bagzijeovom oslobađanju: “Milenković je imao mesto boravka i nije bio nikakve opasnosti od bekstva”.⁴²²

Tako je mislila i Demokratska stranka Srbije. Dragan Maršićanin, njen potpredsednik, izjavio je 2. marta da je Vlada Srbije ušla u otvoren sukob sa sudskom vlašću i pozvao demokratsku javnost da zaštititi sudove! On je još rekao da srpska vlada to čini kako bi sakrila sopstvenu odgovornost: “Demokratska javnost treba da pruži energičan otpor napadu Vlade na zakonodavnu i sudsku vlast, da odbrani krhke temelje na kojima može da počne da se gradi demokratski poredak posle prevremenih izbora, sa novim ustavom, sa novom skupštinom i novom vladom Republike Srbije”.⁴²³

“Nepodnošljiva lakoća” kojom je javnost u Srbiji reagovala na pokušaj ubistva premijera, kao i na oslobađanje Milenkovića, uz sve propratne manifestacije u medijskoj sferi, svakako je ohrabrila zavere-nike da samo dve nedelje kasnije realizuju svoje planove.

LEPOSAVA KARAMARKOVIĆ, PREDSEDNICA
VRHOVNOG SUDA SRBIJE, PROTIVILA SE LUSTRACIJI
U PRAVOSUĐU.

⁴²¹ “Danas”, 28. februar 2003.

⁴²² “Blic”, 1. mart 2003.

⁴²³ TV B-92, 3. mart 2003.

UBISTVO PREMIJERA

Višemesečna medijska kampanja u pojedinim listovima pod kontrolom zemunskog klana kulminirala je dve nedelje pre atentata na premijera, kada je list "Identitet" objavio nepotpisan tekst u kome je do detalja opisano na koji način se čuva premijer, koliko je ljudi i vozila uključeno u obezbeđenje, koliko ih je oko rezidencije. Sve to pratila je procena "stručnjaka" da bi se u slučaju bilo kakvog poteza vlasti protiv "Legije i drugova" većina ljudi iz sastava JSO i redovnog sastava MUP-a bez oklevanja stavila na stranu "proslavljenog komandanta". Poslednji broj "Identiteta", objavljen samo dan pre atentata, osvanuo je sa tekstom na naslovnoj strani *"Zoran Đinđić meta slobodnog strelca, haški Srbi naručili atentat"*.

U Vladi Srbije sve je bilo spremno za početak pažljivo pripremane akcije. Jovan Pijić je 6. marta imenovan za specijalnog tužioca; on je okupio jezgro svog Tužilaštva i otputovao u Bratislavu. Ljubiša Buha je 10. marta potpisao svoj iskaz svedoka-saradnika u prisustvu policije, tužioca i advokata. Jovan Pijić 12. marta odbija susret sa Legijom. Akcija hapšenja trebalo je da počne 13. marta. Zaverenici su o svemu obavešteni i bili su brži od države. Ili, kako je to uočio ministar unutrašnjih

VLADA SRBIJE NEPOSREDNO POSLE UBISTVA PREMIJERA ĐINĐIĆA.

poslova: "U njihovim redovima nije bilo 'krtica'. A u našim ih je bilo praktično svuda, pored tužilaštva, i u policiji, i u BIA".⁴²⁴

Zoran Đinđić je ubijen 12. marta 2003. godine. Osim sprečavanja državne akcije protiv organizovanog kriminala, to je bio i pokušaj državnog udara izazivanjem anarhije i haosa, svrgavanja postojeće vlasti, "pa šta se izrodi". Zajednički politički imenitelj izvršilaca zločina i onih koji su ih podržavali bilo je osporavanje ratnih zločina koji su počinjeni tokom građanskog rata u bivšoj Jugoslaviji. Kasnija istraga pokazala je da su se pripreme za ubistvo srpskog premijera vremenski poklopile sa neuspehom ponovljenih predsedničkih izbora u Srbiji iz 2002. godine.

Jedan od motiva atentata svakako treba tražiti i u promenama u Vojnoj službi bezbednosti i Ministarstvu odbrane, koje je srpski premijer nameravao da izvede, posle konstituisanja državne zajednice Srbija i Crna Gora. Planirano imenovanje Zorana Živkovića za ministra "vojnog" raširilo je strah od otkrivanja mnogih "tajni", koje su, u prvom redu, mogle da ugroze pojedine haške optuženike. O tome se razgovaralo i na prvoj sednici Vlade posle premijerove smrti: "Jedno od pitanja koje se postavljalo bilo je – zašto je atentat izveden znatno ranije nego što je to bila Šešeljeva najava? Shvatili smo da je to učinjeno zato što tada nije bilo ministra odbrane, jer nije postojala vlada zajedničke države. Ujedno se kalkulisalo da je nemoguće izabrati novog premijera zbog odnosa snaga u republičkom parlamentu".⁴²⁵

U Srbiji je odmah uvedeno vanredno stanje. Nataša Mićić, vršilac dužnosti predsednika Republike, a na predlog Vlade, radi "sprečavanja daljih posledica koje mogu ugroziti suverenost, ustavni poredak i bezbednost Re-

"ЗЕМУНСКИ КЛАН" ВОЂЕ И ЧЛАНОВИ

POTERNICA ZA ČLANOVIMA KRIMINALNOG KLANA.

⁴²⁴ D. Mihajlović, *Povleneke magle i vidici*, II, 353.

⁴²⁵ Isto, 408.

publike”, proglasila je vanredno stanje. Na osnovu Zakona o merama za slučaj vanrednog stanja, donela je i Naredbu o posebnim merama koje se primenjuju u slučaju vanrednog stanja, a kojom se “ograničavaju određene slobode i prava čoveka”. Jedno od najznačajnijih ograničenja bilo je pravo MUP-a da policijski pritvor produži na 30 dana, bez prava na braniocce i posete rodbine licima “koja ugrožavaju bezbednost drugih građana ili bezbednost Republike”.

Srpska vlada je odmah za atentat optužila vođe zemunskog klana i vrh JSO-a: Milorada Lukovića “Legiju”, Dušana Spasojevića “Šip-tara” i Mileta Lukovića “Kuma”. Već sutradan je uhapšeno 56 ljudi za koje se sumnjalo da su bili povezani sa zemunskim klanom, a četvero uhapšenih je zatražilo status svedoka-saradnika. Istoga dana (13. marta) donesena je i Naredba o sprečavanju “javnog obaveštavanja, rasturanja štampe i drugih obaveštenja o razlozima za proglašavanje vanrednog stanja”, osim prenošenja zvaničnih saopštenja nadležnih državnih organa. Na osnovu ove naredbe, do sredine aprila zabranjeni su listovi “Identitet” i “Nacional”, kao i distribucija u Srbiji tabloida “Prst” iz Republike Srpske i podgoričkog lista “Dan”. Opomenute su “Večernje novosti”, zabranjen je rad lokalnoj televiziji “Marš” iz Valjeva, a direktor lokalne TV stanice Leskovac novčano je kažnjen.

Nemali deo javnosti bio je prilično iznenađen prvom izjavom koju je dao Vojislav Koštunica kada je saznao da je izvršen atentata na srpskog premijera. Iako je u pitanju bilo klasično političko ubistvo, ia-

UMESTO VANREDNOG STANJA, KOŠTUNICA JE TRAŽIO KONCENTRACIONU VLADU.

ko je odmah bilo jasno da je u pitanju teroristički akt i pokušaj državnog udara, da je država direktno ugrožena, nekadašnji jugoslovenski predsednik dao je tumačenje koje će kasnije postati okosnica za relativizovanje i svojevršno opravdavanje zločina. Iako je to bio pokušaj nasilne promene demokratskog sistema i dovođenja na vlast “zdravih, nacionalnih i patriotskih” snaga, Vojislav Koštunica je ubistvo Zorana Đinđića doživeo kao obračun u kriminalnoj porodici.

U trenutku kada još nije znao da li je Đinđić preminuo, Vojislav Koštunica je rekao da prva reč koja mu pada na pamet glasi – “strašno”. Zatim je govorio o tome koliko je Srbija malo odmakla na putu stvarne demokratizacije društva; potom je “najdublje i najoštrije”, ali ipak vrlo uopšteno osudio “svaki vid terorizma i primene sile u političkim obračunima”, da bi na kraju jasno stavio do znanja šta misli o pozadini atentata na premijera Srbije i svog nekadašnjeg saradnika: **“Bojim se da je ovo, nažalost, još jedna surova opomena da moramo pogledati istini u oči i videti koliko je kriminal prožeo sve društvene pore. Kriminal se ne može deliti na dobar i loš, naš i njihov. Moramo shvatiti da je on razoran po društveno tkivo i da je prirodni neprijatelj svih demokratskih institucija. Naravno da se nadam da će svi počinioći biti privedeni pravdi, a posebno se nadamo da ćemo konačno svi, i vlast i opozicija, staviti prst na čelo i povući jasnu crtu između onoga što jeste i onoga što nije zakonito”**.⁴²⁶

Osporavanje političke pozadine ubistva Zorana Đinđića imalo je cilj da priкриje njegove stvarne motive. Trebalo je od očiju javnosti sakriti podatak da su izvršioci atentata imali podršku, ili makar obećanje da će je dobiti. Otvaralo se i pitanje da li su i sami zaverenici bili (zlo)upotrebljeni za ostvarivanje nekih političkih ciljeva čiji je zajednički imenitelj bila odbrana “patriotskih tekovina”.

Čim je zvanično saopšteno da je Zoran Đinđić preminuo i da je u Srbiji uvedeno vanredno stanje, Demokratska stranka Srbije krenula je u političku akciju koja je takođe iznenadila veći deo srpske javnosti. Predsedništvo ove stranke hitno se sastalo, osudilo uvođenje vanrednog stanja i zatražilo da se odmah formira – koncentraciona vlada u koju bi ušle “sve političke snage, bez izuzetka”, kako je naglašeno na kraju saopštenja.⁴²⁷

Dragan Maršićanin je objašnjavao da je ideja o stvaranju koncentracione vlade i ukidanju vanrednog stanja, u stvari, nastala iz želje

⁴²⁶ “Večernje novosti”, 13. mart 2003.

⁴²⁷ Isto.

da ne dođe do “sužavanja demokratskih prava i sloboda”. Potpredsednik Demokratske stranke Srbije bio je jasan u stavu da bi u tu vladu ušli predstavnici svih parlamentarnih stranaka.⁴²⁸

I sam Koštunica je branio ideju o koncentracionoj vladi, a oštro je osudio uvođenje vanrednog stanja, jer je to bio “napad” na institucije sistema: **“Trebalob i da bude obrnuto, da nam jačaju institucije, jer ovako imamo suprotan efekat. Upravo koncentraciona vlada trebalo bi da bude antipod tom vanrednom stanju”**.⁴²⁹ Na pitanje čime su se SPS, SRS i Stranka srpskog jedinstva “kvalifikovali” da dele vlast koja bi trebalo da se razračuna sa ostacima Miloševićevog režima, Koštunica je demagoški odgovorio: **“Ja polazim od toga da ih je narod birao i mi ne možemo preći preko te činjenice”**.⁴³⁰

Koštunica i njegova stranka nisu, naravno, podržali ni kandidaturu Zorana Živkovića za novog srpskog premijera. Sam Koštunica je sada u jednom licemernom duhu nešto biranijim rečima govorio o pokojnom Đinđiću: **“Strašno je što je ubijen čovek koji je imao elana za stotinu drugih, koji ni od kakvog izazova nije prezao, koji je bez dvoumljenja donosio najteže odluke”**.⁴³¹

Demokratska stranka Srbije je nastavila sa svojom starom politikom. Na sednici parlamenta održanoj 18. marta, kada je birana nova srpska vlada, Dragan Jočić je govorio kako prethodna vlada nije “objektivno sagledala da li postoji kriminalna saradnja sa nosiocima organizovanog kriminala u Vladi, ministarstvima, organima lokalne samouprave, policiji, sudstvu, tužilaštvu i carini”.⁴³² Pokojni Đinđić više nije direktno optuživan za veze sa organizovanim kriminalom u Srbiji, već samo za naivnost koju su drugi iskoristili.

Još ciničniji je bio Dragan Maršićanin. Podsmevao se pojedincima iz srpske vlade koji su strahovali za svoje živote, “činilo mu se” da u Skupštini sluša Slobodana Miloševića: “Kao da je Vlada država, kao da su Vlada građani, a Vlada jeste sita, a građani su gladni. Vlada može imati ovde 126, ali među građanima nema 126. U državi je kriza, a Vlada može da radi i mesec-dva, tri, samo će posledice biti za državu lošije”.⁴³³

⁴²⁸ “Večernje novosti”, 14. mart 2003.

⁴²⁹ “Blic”, 15. mart 2003.

⁴³⁰ B-92, 17. mart 2003.

⁴³¹ “Blic”, 18. mart 2003.

⁴³² Veb Sajt DSS-a, 18. mart 2003.

⁴³³ Isto.

Kako su se zahuktavala hapšenja po Srbiji i kako je sve veći broj kriminalaca ostajao bez slobode, iz Demokratske stranke Srbije sve je više poručivano da se na taj način samo ugrožavaju ljudska prava i da je borba protiv kriminala zakasnela.⁴³⁴ I dok je, na primer, Demohrišćanska stranka Srbije tražila ponovno vraćanje smrtne kazne (“na godinu-dve”) kao najefikasnijeg sredstva za borbu protiv organizovanog kriminala, iz DSS-a su stizali zahtevi da se formira državna komisija koja bi ispitala sve okolnosti koje su dovele do atentata na Zorana Đinđića.⁴³⁵ Dragan Maršićanin je tražio hitno ukidanje vanrednog stanja, jer je srpska vlada to koristila za “gušenje demokratije, političkih sloboda i slobode informisanja”.⁴³⁶

U prvom intervjuu posle ubistva premijera Đinđića, datom 27. marta Televiziji B-92, Vojislav Koštunica je u ciničnom maniru i bez mnogo skrupula prema pokojnom predsedniku srpske vlade, govorio kako je on odavno upozoravao na opasnost od kriminala, kako ga niko nije slušao jer je u Srbiji postojao podobni kriminal, da su “neki imali povlašćen položaj” i da su pojedine kriminogene grupe ostale zaštićene. Koštunica je izjavljivao kako se u aktuelnoj operaciji “Sablja” i dalje ne hapse svi kriminalci, da pojedine grupe ostaju zaštićene, aludirajući na surčinski klan. Negirao je i svaku odgovornost svoje stranke zbog opstrukcije prilikom usvajanja Zakona o borbi protiv organizovanog kriminala u Saveznoj skupštini.⁴³⁷

Negirao je i svaki kontakt, bilo sopstveni bilo svojih saradnika, sa “Crvenim beretkama” ili pojedinim pripadnicima zemunskog klana. Ostao je kod svojih ocena o ovoj jedinici, a kada ga je Aleksandar Timofejev podsetio na transkript jednog telefonskog razgovora Dušana Spasojevića, vođenog u vreme pobune JSO, sa nekim iz ove jedinice, u kojem se spominje ime tadašnjeg predsednika SRJ, za Koštunicu je mnogo važnije bilo ko je odobrio da se prisluškuju telefonski razgovori i kako je taj stenogram uopšte objavljen! Smetalo mu je i to što je uvedeno vanredno stanje, što je tumačio samo kao nameru aktuelne vlasti da ograniči političke slobode. Izvodio je paralelu, koja nije imala apsolutno nikakvog smisla, sa stanjem u Moskvi kada je grupa čečenskih terorista upala u pozorište, a ipak nije uvedeno vanredno stanje.⁴³⁸

⁴³⁴ Isto, 21. mart 2003.

⁴³⁵ “Večernje novosti”, 27. mart 2003.

⁴³⁶ Veb Sajt DSS-a, 27. mart 2003.

⁴³⁷ TV B-92, 27. mart 2002.

⁴³⁸ Isto.

Zatim je lider DSS-a izveo jednu zaista neverovatnu istorijsku analogiju. Ono što se trenutno dešavalo u Srbiji za Koštunicu je bilo istovetno sa događajima u Sovjetskom Savezu 1934. godine, kada je Staljin organizovao ubistvo tadašnjeg popularnog gradonačelnika Lenjingrada Kirova kako bi mogao da se obračuna sa opozicijom u vrhu Boljševičke partije: **“Staljin je krenuo na svoje političke protivnike, na Kamenjeva i Zinovjeva, krenuo je sa ovom istom retorikom koju mi čujemo, od zaista strašne zloupotrebe nad Đinđićevim grobom, nadalje reči izgovorene nad grobom, do dana današnjeg. Vi vidite iz svega toga da se pokušavaju zapravo eliminisati politički protivnici, a stvoriti nešto što je jednopartijska diktatura u Srbiji”**.⁴³⁹

Narod bi rekao da su u strahu velike oči, a cinici da je nekadašnji predsednik SRJ možda imao razloga da se plaši. Na kraju, Vojislav Koštunica je odbacio i svaku mogućnost da iza atentata na srpskog premijera stoje organizovane političke snage i sve je podveo pod **“individualnu odgovornost”**.

Demokratska stranka Srbije je na nož dočekala i izjavu Vladana Batića, ministra pravde, da je u pozadini atentata na Zorana Đinđića stajala velika zavera sa ciljem da se izvrši državni udar. Za ovu stranku takve izjave bile su samo “sejanje straha” u Srbiji. Oštro je kritikovana i namera da se izmenama Zakona o krivičnom postupku produži policijski pritvor i povećaju kazne za najteže zločine: organizovani kriminal, trgovinu drogom, iznude, otmice i razbojništva.⁴⁴⁰

Početkom aprila Koštunica je ponovo tražio ukidanje vanrednog stanja jer je ono “iskorišćeno da se stabilizuje postojeća vlast”.⁴⁴¹ Njegova stranka je tri dana kasnije tražila raspisivanje vanrednih parlamentarnih izbora kako bi se rešila politička kriza u Srbiji.⁴⁴² Dan kasnije srpska vlada je, bez imalo skrupula, optužena da se stavila na stranu jedne kriminalne grupe u obračunu sa drugom, “pripremajući za ulogu zaštićenog svedoka upravo šefa jedne od tih grupa”! Na osnovu toga je zaključeno da je i vlada Zorana Živkovića povezana sa organizovanim kriminalom.⁴⁴³

Predsedništvo DSS-a se oglasilo 7. aprila: glavni krivac za rast kriminala u Srbiji bila je upravo republička vlada, a vanredno stanje je

⁴³⁹ Isto.

⁴⁴⁰ Veb sajt DSS-a, 30. mart 2003.

⁴⁴¹ Isto, 2. april 2003.

⁴⁴² Isto, 5. april 2003.

⁴⁴³ B-92, 6. april 2003.

uvedeno kako bi se vladajuća koalicija “po svaku cenu održala na vlasti”! I ovoga puta oštro je osuđena namera da Ljubiša Buha bude svedok-saradnik, iako je odavno bilo jasno da od njegovog svedočenja zavisi snaga optužnice protiv pripadnika zemunskog klana.

Koštunica nije prihvatao ni sopstvenu odgovornost zbog atentata, tvrdio je da je pozadina i politička i kriminalna, i dosledno je branio Jedinicu za specijalne operacije: *“Ta jedinica se od novembra 2001, odnosno od januara 2002. godine zapravo nalazila pod kontrolom Vlade Srbije. Ako je JSO upletena u atentat na Zorana Đinđića, samim tim je i Vlada Srbije na neki način odgovorna za smrt svog premijera. To je prosto na terenu nečega što je lanac komandovanja i odgovornosti koji je više nego jasan. Sve van toga je jedna obična izmišljotina”*.⁴⁴⁴

Prava uzbuna u DSS-u nastala je kada su se početkom aprila pod istragom našli Rade Bulatović i general Aco Tomić, nekadašnji bliski saradnici Vojislava Koštunice. Istražni organi prvo su sa njima obavili informativni razgovor. Njihovi iskazi o vezama sa vođama zemunskog klana bili su međusobno kontradiktorni, a kada su upoređeni sa iskazima svedoka-saradnika, bilo je jasno da Bulatović i Tomić nešto kriju. Zatim je 8. aprila usledilo njihovo hapšenje.

Oni su uhapšeni zbog svojih veza sa Miloradom Ulemekom i Dušanom Spasojevićem u vezi sa pripremom atentata na premijera Đinđića. Koštunica je odmah ocenio da je u pitanju “hajka” na DSS i njega lično, da su Bulatović i Tomić uhapšeni zbog toga što je prethodne godine uhapšen Momčilo Perišić. Najavio je i žalbe Okružnom sudu u Beogradu i Međunarodnom sudu u Strazburu.⁴⁴⁵

General Tomić se našao u pritvoru jer je tokom 2002. godine imao više susreta sa Legijom i Spasojevićem, u službenim prostorijama, ali i u svom stanu, gde su “razmatrali aktuelnu političku situaciju”, a Tomić im je govorio da “cela vlada treba da se pohapsi i izvrši državni udar”. Legiji i Spasojeviću je sugerisao i da treba da ostanu dosledni u svojim stavovima prema Vladi Srbije, “inače će zemlja pasti u ruke izdajnika”.⁴⁴⁶ Prema iskazima svedoka-saradnika, Rade Bulatović je dostavljao informacije o haškim optužnicama i govorio da JSO ne sme da dozvoli da ih “ovi isporuče u Hag”.

⁴⁴⁴ “Blic”, 9. april 2003.

⁴⁴⁵ B-92, 9. april 2003.

⁴⁴⁶ Izvodi iz optužnice protiv generala Tomića. Navedeno prema: V. Vlajković, *Vojna tajna*, II, 1.

Kada je naslutio zbog čega su Tomić i Bulatović uhapšeni, Koštunica je pokušavao da relativizuje njihovu odgovornost, gotovo svakodnevno razvijajući tezu da su oni, po “prirodi” svoga posla, bili obavezni da se sastaju sa bilo kime: “Što se samog slučaja privođenja Tomića i Bulatovića tiče, poseban problem predstavlja to što je reč o ljudima kojima je u opisu posla da se staraju o bezbednosti, što podrazumeva da ne može biti

sporno ako se sreću sa onima koji su za taj posao interesantni. Pri tom se sreću na zvaničnom mestu”.⁴⁴⁷

RADE BULATOVIĆ SASTAJAO SE SA PRVOOPTUŽENIM ZA UBISTVO PREMIJERA ĐINĐIĆA.

Bulatović i Tomić zadržani su u pritvoru na osnovu rešenja tužioca zbog svojih kontakata i razgovora sa Legijom. Ministar unutrašnjih poslova o tome piše: “Postojala je sumnja da je Legija tražio razgovor kod Tomića, iz istih razloga kao i prilikom pobune ‘Crvenih beretki’, a to ja da se vojska ne meša posle atentata, odnosno da se ne meša prilikom intervencije ‘Crvenih beretki’. To je policija saznala iz izjava učesnika koji su bili pohapšeni. Tako se došlo do podatka da je Legija preko Borislava Mikelića tražio da mu organizuje sastanak kod Ace Tomića. Mikelić je bio pozvan na informativni razgovor i potvrdio taj podatak, o onda ispričao svoju verziju: – Ja sam odveo Legiju kod Ace Tomića i tada se, slučajno

ili namerno, pojavio i Rade Bulatović. Potom se pojavio i Dušan Spasojević koji je, kako je rekao, hteo da vidi ‘srpskog heroja i patriotu’ koji je uhapsio ‘izdajnika i američkog špijuna Perišića’, i onda je u znak zahvalnosti poklonio Aci Tomiću najnoviji mobilni telefon ‘Nokiju’ sa kamerom, prvu takvu na tržištu”.⁴⁴⁸

Kada je iz Vlade Srbije 11. aprila saopšteno da istraga o ubistvu premijera Đinđića vodi ka bloku tzv. patriotskih snaga, na čelu sa Demokratskom strankom Srbije, i da iza atentata stoji “jasna politička zavera” protivnika saradnje sa Haškim tribunalom, Vojislav Koštunica i njegova stranka krenuli su u direktne napade na policijsku akciju “Sablja”.

Prvo je iz ove stranke lansirana priča o posetama “potpredsednika Vlade Srbije” Dušanu Spasojeviću u zatvoru, tokom 2001. godine,

⁴⁴⁷ Veb sajt DSS-a, 10. april 2003.

⁴⁴⁸ D. Mihajlović, *Povleneke magle i vidici*, II, 472-473.

kao i o odgovornosti za njegovo puštanje na slobodu. Trn u oku DSS-u bio je Vladimir Popović, sekretar Biroa za komunikacije: "Vladin glasnogovornik je sebi prigrabio ulogu jedinog izvora informisanja o tome šta ko, tobože, govori u istrazi. Tako se prvo izmisli da je neko od zatvorenih nešto rekao, da bi se potom, na temelju te neistine, gradila dalja iskonstruisana verzija i na osnovu nje hapsili politički protivnici".⁴⁴⁹

Ništa nije vredelo što je iz IV opštinskog suda saopšteno da Čedomir Jovanović nije imao nikakve veze sa puštanjem Dušana Spasojevića iz zatvora: "Ono čega u saopštenju nema, a što sud duguje javnosti, jeste odgovor na pitanje: ko je potpisao odluku o Spasojevićevom puštanju, na osnovu kojih činjenica i saznanja i zašto sve do ubistva premijera Đinđića nije otišao na izdržavanje kazne".⁴⁵⁰

Na drugoj strani, Koštunica je i dalje dosledno branio svoje saradnike koji su bili u zatvoru: i ako su se sastajali sa pojedinim ljudima iz Zemunskog klana, ti ljudi tada nisu bili proskribovani, pa u tome nije bilo ničeg nezakonitog, a on sam "nije ni trebalo da zna za sve kontakte ili slučajne susrete mojih saradnika".⁴⁵¹

Zatim je 13. aprila održana sednica Glavnog odbora DSS-a, na kojoj je Koštunica optužio Vladu Srbije da pokušava da uvede jednoulje i totalitarni sistem, a glavni "krivac" za to bio je ponovo Vladimir Popović: "Vladimir Beba Popović danas se vratio da nastavi svoj agitpropovski posao, oslanjajući se pre svega na nekoliko medija koji su vazda voljni da služe režimu kakav god on bio. Pojavio se već na prvom brifingu za novinare posle ubistva Đinđića, u ulozi komesara za istinu i krenuo da deli lekcije, iako nigde nije objavljeno da je ponovo imenovan na funkciju šefa Biroa".⁴⁵²

Umesto o sopstvenoj odgovornosti za stanje u društvu, govorilo se o "gušenju" medijskih sloboda i o zaustavljanju reformskih procesa u Srbiji. Posle sednice je, u najboljem duhu nekih minulih vremena, objavljen i proglas u kome je DSS poručivao kako "ne pristaje da se građani Srbije ponižavaju, gaze mediji i vređaju vojska i policija, pa i sam ubijeni premijer Zoran Đinđić, zbog besmislica o zaveri u kojoj je navodno učestvovalo više hiljada ljudi".⁴⁵³

⁴⁴⁹ Veb Sajt DSS-a, 11. april 2003.

⁴⁵⁰ Isto.

⁴⁵¹ Isto.

⁴⁵² B-92, 13. april 2003.

⁴⁵³ Isto.

"POKLONITI NEKOME JEDAN PIŠLJIVI MOBILNI TELEFON MALTENE JE KAO POKLONITI NEKOME BOKS CIGARETA"

Vanredno stanje u Srbiji ukinuto je 22. aprila 2003. godine. Demokratska stranka Srbije pozdravila je tu odluku, ali nije propustila priliku da zatraži nastavak borbe protiv "korupcije, veoma prisutne u državnom aparatu, političkom životu i privredi". Traženo je i da se ispituju svi slučajevi navodne povrede ljudskih prava u vreme vanrednog stanja.⁴⁵⁴

Ubrzo je DSS počeo da osporava pojedine akcija iz operacije "Sablja". Tako se već 23. aprila Informativna služba ove stranke zapitala da li je Vlada iznosila neosnovane optužbe na račun javnog tužioca Milana Sarajlića, a sutradan je zatraženo puštanje na slobodu Radeta Bulatovića jer je on bio "politički zatvorenik".⁴⁵⁵ I Koštunica je nastavio za skeptičnim izjavama o daljoj akcije protiv kriminala u Srbiji: "Nisam veliki optimista u tom pogledu".⁴⁵⁶

Upornost DSS-a u obrani pripadnika zemunskog klana zaista je ponekad bila neverovatna. Neprestano je poručivano da se u Srbiji pripremaju montirani politički procesi. Tako je iz ove stranke 1. maja saopšteno da je krivična prijava koju je MUP podneo protiv 45 lica zbog umešanosti u ubistvo premijera Đinđića "neutemeljena i nategnuta"; verodostojnost prijave je "sumnjiva" i ona služi samo da se Vlada Srbije obračuna sa političkim neistomišljenicima.⁴⁵⁷ Koštunica je period vanrednog stanja u Srbiji ocenio kao "period staljinizma" i još jednom je zatražio vanredne izbore.⁴⁵⁸

I deo javnosti koji je bio naklonjen Demokratskoj stranci Srbije bio je "sumnjičav" prema suđenju organizatorima i izvršiocima ubistva pokojnog srpskog premijera. Najviše se pod veo sumnje dovodila uloga svedoka-saradnika Ljubiše Buhe: iako se nije osporavalo da je on veoma mnogo znao o organizovanom kriminalu u Srbiji, ipak je u prvi plan isticano da status svedoka-saradnika ne može da dobije neko ko je bio "organizator kriminalne grupe". Implikacije su bile više nego jasne.

Ponovo je iz DSS-a traženo da Rade Bulatović i generala Tomića hitno budu pušteni iz zatvora. Koštunica je objašnjavao da se zadrža-

⁴⁵⁴ Veb sajt DSS-a, 22. april 2003.

⁴⁵⁵ B-92, 24. april 2003.

⁴⁵⁶ Isto, 25. april 2003.

⁴⁵⁷ Veb sajt DSS-a, 1. maj 2003.

⁴⁵⁸ B-92, 2. maj 2003.

vanjem Bulatovića u zatvoru nanosi šteta ugledu Vojske Srbije i Crne Gore! Takođe, iznosio je i nove-stare optužbe na račun Vlade Srbije – asfaltiranje puteva, nabavka mašina, odlasci pojedinih članova Vlade u Šilerovu ulicu: *“Uveren sam da će kad-tad sve izaći na videlo”*.⁴⁵⁹

Vojislav Koštunica je svakodnevno govorio da je borba protiv kriminala i korupcije u Srbiji “samo prazna priča”, a akciju “Sablja” ocenio je kao potpuno neuspešnu, jer su ljudi “hapšeni bez ikakvih dokaza”: *“U to spada i primer da je neko priveden zato što je imao nož-skakavac, ili pribor za čišćenje oružja. Ne može se nasumično hapsiti svako ko ima određeni kriminalni dosije ili radi za nekoga ko ima takav dosije ili je u rođачkoj vezi sa njim”*.⁴⁶⁰

U kampanju protiv srpske vlade uključio se i Velimir Ilić, koji je u javnost izneo priču da je Čedomir Jovanović, potpredsednik Vlade, tokom 2001. godine posećivao Dušana Spasojevića u zatvoru. Kao dokaz poslužilo mu je jedno pismo koje je dobio od zaposlenih u Centralnom zatvoru u Beogradu. Na novinarsko pitanje da li je proveravao te podatke odgovorio je: *“Ne. Nije na meni da se time bavim. Ja sam to prosledio državnim organima i institucijama čiji je posao da se bave takvim stvarima”*.⁴⁶¹

Vojislav Koštunica je nastavio “po starom”: i dalje je optuživao vlast u Srbiji za veze sa organizovanim kriminalom, sa surčinskim i zemunskim klanom. Tvrdio je i da je jedini cilj rušenja kuće u Šilerovoj bila želja da se unište dokazi o tome ko se iz vlasti sastajao sa kriminalcima. Odbijao je, istovremeno, bilo kakvu mogućnost da su njegovi savetnici povezani sa ubistvom premijera Đinđića. U svom karakterističnom stilu govorio je da nije bio obavešten o razgovorima koje su Bulatović i Tomić imali sa Spasojevićem i Legijom.⁴⁶²

Koštunica je svoje savetnike opravdavao rečima da nisu radili ništa nezakonito, jer su se sa vođama zemunskog klana sastajali u službenim prostorijama. Tako je u jednom intervjuu rekao i sledeće: *“Uostalom, da je tu bilo ičeg spornog, ičeg što je trebalo sakriti, ne bi se sastali na zvaničnom mestu – u Upravi bezbednosti Vojske Jugoslavije, nego negde drugde, možda kraj bazena u Šilerovoj. Dovoljno je, uostalom, pogledati šta su, u vreme kada se taj susret dogodio, zvaničnici govorili o pukovniku Lukoviću”*.⁴⁶³

⁴⁵⁹ Isto, 4. maj 2003.

⁴⁶⁰ Veb sajt DSS-a, 11. maj 2003.

⁴⁶¹ “Beta”, 13. maj 2003.

⁴⁶² *Vlast zamagľuje atentat*, “Večernje novosti”, 17. maj 2003.

⁴⁶³ “Vijesti”, 18. maj 2003.

Postepeno su se u kampanju protiv srpske vlade uključivali i pojedinci iz drugih političkih grupacija, što je nagoveštavalo sve veće pritiske na vladu Zorana Živkovića, kako bi što pre došlo do vanrednih izbora. Istovremeno, to je bio nagoveštaj o sklapanju nekih budućih koalicija. Tako je Mladan Dinkić, guverner Narodne banke Srbije, izjavio da su neki članovi Vlade “u sprezi s privrednim kriminalom” i da zbog toga Vlada u sadašnjem sastavu ne može da vodi “pravu borbu protiv privrednog kriminala”. Rekao je i da u Vladi “ima spletkarenja, jer je to način da se neki ljudi koji nisu dovoljno efikasni udvore svom gazdi”.⁴⁶⁴ Dinkić je na kraju rekao da se vanredni parlamentarni izbori moraju održati do kraja godine.

Košunica je i dalje neprestano ponavljao, posebno kada je govorio za medije koji su mu davali podršku, da vanredno stanje u Srbiji nije trebalo uvesti, jer nije postojala politička pozadina ubistva Zorana Đinđića. Vlast je, prema njegovim rečima, bila povezana sa kriminalcima, samim tim i odgovorna za premijerovu smrt, zbog čega je obračun sa organizovanim kriminalom u Srbiji bio selektivan: “Pravih i sveobuhvatnih istraga o privrednom i finansijskom kriminalu nema upravo zbog te selektivnosti, zbog toga što neke sumnjive veze i dalje postoje i očigledno uspešno funkcionišu”.⁴⁶⁵

Istovremeno je dolazilo i do sve većih nesporazuma u Vladi Srbije. Nebojša Čović, jedan od njenih potpredsednika, optužio je “neke ličnosti” iz političkog vrha za saradnju sa zemunskim klanom. Na konferenciji za štampu u Vladi Srbije saopštio je da su Spasojević i Mile Luković, ubijene vođe zemunskog klana, učestvovali u hapšenju Slobodana Miloševića 31. marta 2001. godine.⁴⁶⁶ Tražio je od policije da se usredsredi na one umešane u privredni kriminal, za koje je tvrdio da ih niko nije dirao, i kriminalne grupe koje su se bavile švercom cigareta, nafte i oružja. Čovićeve kritike veza političkih krugova sa organizovanim kriminalom, prerastale su i u optužbe da su neki članovi Vlade bili u redovnom kontaktu sa ljudima iz srpskog podzemlja, te da su često boravili u Šilerovoj ulici.

Usledio je žestok demanti Čedomira Jovanovića, takođe potpredsednika republičke vlade, što je samo ukazivalo na oštre podele u najvišem organu izvršne vlasti u Srbiji. Tek krajem maja, premijer Živ-

⁴⁶⁴ B-92, 20. maj 2003.

⁴⁶⁵ “Dan”, 20. maj 2003.

⁴⁶⁶ B-92, 19. maj 2003.

ković i svi potpredsednici izašli su pred javnost i saopštili da je postignut dogovor da se prekinu medijski obračuni članova Vlade i da se nastavi sa reformskim kursom. Živković je izjavio da nijedan član Vlade nije “ni poslom, ni na koji drugi način” vezan sa bilo kojim kriminalcem ili kriminalnom grupom, niti im je pružao zaštitu: “Vlada Republike Srbije je potpuno jedinstvena u stavu da su polemike njenih članova preko medija neumesne i nedopustive, mada ponekad prenatraglašene i zloupotrebene”.⁴⁶⁷

Istovremeno su počela i osporavanja istrage ubistva pokojnog premijera. Najviše je na udaru bio Žarko Korać, predsednik Komisije za ispitivanje sistema obezbeđenja predsednika Vlade Srbije Zorana Đinđića. Članovi komisije bili su: Svetozar Čiplić, sudija Ustavnog suda Srbije, Bruno Vekarić, sekretar Ministarstva pravde, Željko Rašeta, načelnik 4. uprave BIA, Mihajlo Maksić, načelnik Odeljenja za reorganizaciju policije u MUP-u, Milovan Lapčević, pomoćnik načelnika Uprave za obezbeđenje u MUP-u, i Budimir Babović, stručnjak za policijska pitanja. Tako je “NIN” pisao da je najava da će neki podaci do kojih će ova komisija doćišli predstavljati državnu tajnu, samo spremanje odstupnice za političare iz komisije “koji bi i sami mogli da budu odgovorni za atentat”. Istovremeno je otvorena i priča o “nedoslednostima” u službenom saopštenju o likvidaciji Dušana Spasojevića i Mileta Lukovića.⁴⁶⁸

Napadi na Vladu Srbije nastavljani su nesmanjenom žestinom. Iz DSS-a je poručeno da Koraćeva komisija neće rasvetliti sve činjenice o atentatu na Zorana Đinđića, kao i da je Vlada poručila javnosti da je stala u odbranu kriminala: “Vlada Srbije je dogovorom da se njeni članovi ne napadaju javno, potvrdila da nema nameru da borbu protiv organizovanog kriminala vodi do kraja”.⁴⁶⁹

Koliko je Vojislav Koštunica bio zabrinut za svoje bliske saradnike, pokazuje i podatak da je i Bulatoviću i Tomiću napisao pisma dok su bili u pritvoru. Generalu je poručio kako mu izuzetno teško pada pisanje pisma “jer se nas dvojica baš u ćutanju razumemo. Jedan si od retkih koje sam upoznao od oktobra 2000. do danas sa kojim se mogu sit napričati ćuteći. Nismo slučajno zemljaci. Kolike su muke na kojima si, zapravo, samo Ti znaš. Molim te da izdržiš, upravo zbog sebe samog, zbog imena koje nosiš i ugleda koji imaš”.⁴⁷⁰

⁴⁶⁷ B-92, 27. maj 2003.

⁴⁶⁸ Slobodan Ikonić, *Pred velikom brukom*, 29. maj 2003.

⁴⁶⁹ “Večernje novosti”, 3. jun 2003.

⁴⁷⁰ Navedeno prema: “Večernje novosti”, 4. jun 2004.

Koštica je u izjavi za Studio B optužio Vladu da je posredno odgovorna za Đinđićevu smrt, jer su "Crvene beretke" bile pod njenom kontrolom, a i "ptice na grani" znaju sa kim se sve iz Vlade sastajao Dušan Spasojević. Na novinarsko pitanje da kaže ko su ti ljudi, Koštica je odgovorio: **"Ja znam ono što zna i Srbija, znate i vi to"**. Još jednom je pokrenuo i pitanje ko je iz Vlade Srbije uticao na oslobađanje Spasojevića iz zatvora tokom 2001. godine.⁴⁷¹

GENERAL TOMIĆ JE DOBIO MOBILNI TELEFON NA POKLON OD VOĐA "ZEMUNSKOG" KLANA.

Usledio je demanti iz 4. opštinskog suda: "Niko iz Vlade Srbije ili od vladinih službenika nijednom prilikom nije tražio određivanje ili ukidanje pritvora za bilo koje lice protiv koga je vođen postupak pred Četvrtim opštinskim sudom. Uostalom, i laicima je jasno da pritvor može određivati i ukidati samo sud". Saopštenje je potpisao predsednik suda Ante Bošković. Precizirano je i da je Dušan Spasojević u pritvoru bio od 13. jula do 7. septem-

bra 2001. godine. Potom je rešenjem istražnog sudije IV opštinskog suda pušten iz pritvora, kada je "za širu javnost bio potpuno anonim".⁴⁷²

Optužbe na račun Vlade bile su u funkciji raspisivanja vanrednih izbora, za šta se Koštica neprestano izjašnjavao: "Naše zalaganje za *prevremene izbore* podstaknuto je zalaganjem javnosti u Srbiji. Ti izbori *doprinosu stabilnosti zemlje*".⁴⁷³ Mesijanski rečnik je i dalje ostao na snazi – izbori su bili neophodni jer je u Srbiji bila ugrožena demokratija pokušajem uvođenja jednopartijskog sistema.

Demanti iz IV opštinskog suda nije imao nikakav efekat na stavove Vojislava Koštunice. On je i dalje verovao da je Vlada Srbije pustila Spasojevića, da je "pokrivala" određene kriminalce i da je odgovorna za smrt svog premijera: "Da li iko od tih ljudi ima kuraži, obraza ili odgovornosti da izađe pred narod i kaže kako je Spasojević koji je bio u zatvoru mogao da odatle izađe? Na koji se način u Srbiji izlazi iz zatvo-

⁴⁷¹ Navedeno prema: *Ko pusti Spasojevića?* "Večernje novosti", 4. jun 2003.

⁴⁷² B-92, 4. jun 2003.

⁴⁷³ Isto.

ra? Voljom nekoga iz vlade, upravnika zatvora, nekoga od tamničara, ili je on prosto odlepršao? Ako je taj čovek učestvovao u ubistvu Đinđića, onda na to pitanje mora da se odgovori. Sve ostalo nema nikakve veze, sve ostalo je montiran proces u kome sa više žara, ukoliko ima njihove odgovornosti, učestvuju ministri u Vladi Srbije”.⁴⁷⁴

Vojislav Koštunica je istrajno branio svoje uhapšene saradnike: **“Bulatović je nenamerno bio učesnik jednog razgovora** koji je načelnik Uprave bezbednosti, general Aca Tomić, vodio s nekoliko ljudi koji su od njega zatražili prijem. **Načelnik Uprave bezbednosti ne može da bira s kim može da razgovara, a s kim ne”**. Granica dobrog ukusa odavno je bila pređena. Na pitanje kako objašnjava činjenicu da je Dušan Spasojević poklonio mobilni telefon generalu Tomiću, nekadašnji jugoslovenski predsednik je bez trunke stida odgovorio: **“U toj situaciji, pokloniti nekome jedan pišljivi mobilni telefon maltene je kao pokloniti nekome boks cigareta”**.”⁴⁷⁵

I na skupštini svoje stranke, održanoj 15. juna, Vojislav Koštunica se još jednom založio za raspisivanje vanrednih izbora zbog “obračuna sa političkim neistomišljenicima” koji je, navodno, sprovodila srpska vlada deleći stranke na reformske i antireformske: **“DSS se zalaže za promene, dakle reforme unutar zakona, a ne mimo njih ili suprotno njima. DSS je krajnje jasno profilisana i pozicionirana na desnom centru, kao moderna konzervativna stranka”**.”⁴⁷⁶

Uskoro je iz DSS-a lansirana nova afera i to preko Slavomira Bandura, radnika Okružnog zatvora u Beogradu. On je na konferenciji za štampu DSS-a, održanoj 17. juna u Skupštini Srbije, izjavio da su Čedomir Jovanović, potpredsednik republičke vlade, i pokojni premijer Zoran Đinđić posećivali kuću Dušana Spasojevića u Zemunu. Takođe, izjavio je da je Jovanović više puta posećivao Spasojevića i Mileta Lukovića u zatvoru tokom 2001. godine: **“Dolazio je više puta u septembru mesecu, a to znamo svi mi radnici Okružnog zatvora”**.”⁴⁷⁷

Dragan Jočić je saopštio kako je obraćanje S. Bandura samo u funkciji “pomoći u rasvetljavanju relevantnih činjenica” o ubistvu Zorana Đinđića. Ipak, novinarima nije dozvoljeno da postavljaju pitanja. Iz Demokratske stranke je odmah najavljena tužba protiv Vojislava Ko-

⁴⁷⁴ “Vreme”, 5. jun 2003.

⁴⁷⁵ Isto.

⁴⁷⁶ Veb sajt DSS-a, 15. jun 2003.

⁴⁷⁷ B-92, 17. jun 2003.

štunice: "Za svog predstavnika DSS je odabrala osuđivanog džeparoša sa ciljem da se baci ljava na nas i naše funkcionere i da se njegovim izjavama omete istraga o ubistvu našeg predsednika".⁴⁷⁸

Sutradan je o istim stvarima pričao još jedan čuvar – Novak Terzić. Čedomir Jovanović je zatražio vanrednu sednicu skupštinskih odbora za bezbednost i pravosuđe kako bi "saopštili istinu" o optužbama koje su izrečene na njegov račun.⁴⁷⁹ Žarko Korać, potpredsednik Vlade, ocenio je da je u pitanju kampanja protiv pokojnog premijera i Demokratske stranke: "DSS više ne bira sredstva da diskredituje svog glavnog protivnika, a to su pokojni Zoran Đinđić i indirektno Demokratska stranka. DSS nastavlja kampanju koju je vodila za Đinđićevog života, da su Đinđić i DS kriminalci. Očigledno je da je DSS napravila kratku pauzu od tri meseca i nastavila kampanju da je Đinđić okoreli kriminalac".⁴⁸⁰

Na kraju se ispostavilo da je Bandur bio na platnom spisku zemunskog klana i da je imao "stambeni problem" jer se bespravno uselio u jedan stan. Ministar pravde Vladan Batić ceo slučaj je prokomentarisao sledećim rečima: "Čovek je hteo da ispadne nekakav zagovornik borbe za pravdu i istinu i tobože žrtva, a u stvari je otkriven njegov pravi lik. Prema tome, niko nije imao nikakvih saznanja, što se tiče ljudi koji rade u Centralnom zatvoru, čime se sve čovek bavi, i da je bio u vezi sa ljudima iz Zemunskog klana. To se otkrilo, policija je intervenisala, pravosudni organi su na potezu i to je potpuno normalna situacija".⁴⁸¹

Dragiša Blanuša, bivši upravnik Okružnog zatvora, dostavio je ministru Batiću pisanu izjavu u kojoj je naveo da je Čedomir Jovanović ukupno tri puta dolazio u Okružni zatvor: "Poznato mi je, koliko se sećam, da je gospodin Čedomir Jovanović u Okružni zatvor dolazio tri puta. Prvi put kada je uhapšen Slobodan Milošević, drugi put kada se Milošević razboleo, pa je hitno prebačen na VMA i treći put kada sam Jovanoviću, u svojoj kancelariji, poklonio svoju tek štampanu knjigu 'Čuvao sam Miloševića'".⁴⁸²

Slične stavove Blanuša je ponovio i na konferenciji za medije, održanoj 20. juna 2003. godine. Izjavio je još i da ga je više puta posetio

⁴⁷⁸ B-92, 18. jun 2003.

⁴⁷⁹ "Večernje novosti", 20. jun 2003.

⁴⁸⁰ Isto.

⁴⁸¹ B-92, 18. jun 2003.

⁴⁸² Navedeno prema: "Glas javnosti", 19. jun 2003.

Gradimir Nalić. Kada je Blanuša smenjen sa funkcije, Nalić mu je ponudio da ga vrate na mesto upravnika ukoliko optuži Vladu Srbije i Čedomira Jovanovića za "otmicu" Slobodana Miloševića prilikom njegove ekstradicije u Hag.⁴⁸³

Za Vojislava Koštunicu najvažnije pitanje i dalje su bili izbori. Na sednici Glavnog odbora svoje stranke, održanoj 22. juna, ocenio je da se vlast plaši izbora. Istovremeno je najavio i nešto što će u narednom periodu biti okosnica napada na srpsku vladu. Posle atentata na premijera, povedena je "selektivna" borba protiv kriminala, a korupcija nije tretirana kao "društveno zlo", kao ni pranje novca i "čudni poslovi na egzotičnim ostrvima, tipa Kajmanskih i Devičanskih, da ne nabram dalje".⁴⁸⁴

I njemu i stranci upućivani su zahtevi da iznesu dokaze za sve teške optužbe na račun Vlade, ali ih je Koštunica je veoma hladnokrvno odbacio kao **"otrcanu priču o dokazima"**! Osim toga, branio je Slavomira Bandura kao čoveka koji je "ponudio dokaze", pa je odmah proglašen za kriminalca. Istovremeno je Koštunica unapred izrazio svoju sumnju u autentičnost onoga što će Čedomir Jovanović reći u skupštini Srbije: *"Mi smo izveli žive ljude kao svedoke, oni pokušavaju da prete nekim spisima sa kojih je iznenadno skinuta oznaka tajnosti. Jasno je da te spislove trenutno pokušavaju da naštancuju, verovatno puštajući mašti na volju"*.⁴⁸⁵

Zajednička sednica skupštinskih odbora za bezbednost i pravosuđe, na kojoj je Čedomir Jovanović dao iskaz, održana je 23. juna 2003. godine. Poslanici DSS-a (Mihajlov, Jočić i Mamula) prvo su najavili da uopšte neće doći, ali su se ipak pojavili. Zatim su Dragan Mraković i Gradimir Nalić, advokati R. Bulatovića, tog prepodneva tražili od Okružnog tužilaštva i Okružnog suda da zabrani Jovanovićev nastup dok ne bude saslušan kod istražnog sudije i specijalnog tužioca u slučaju njihovog klijenta. Isti zahtev upućen je i Nataši Mičić, predsednici Narodne skupštine: "Ni oni, kao ni DSS, nisu tada još znali šta će Jovanović reći odborima i javnosti, ali su se uznemirili".⁴⁸⁶

Jovanović je u svom iskazu istakao da je u Centralnom zatvoru posećivao samo Slobodana Miloševića, a da je u Šilerovoj ulici, u Spa-

⁴⁸³ "Borba", 21-22. jun 2003.

⁴⁸⁴ Veb sajt DSS-a, 22. jun 2003.

⁴⁸⁵ Isto.

⁴⁸⁶ *Mali od države*, "Vreme", 26. jun 2003.

sojevićevoj kući, bio prvog dana pobune JSO-a, i to u pratnji pripadnika MUP-a: "Ti razgovori nisu bili prijatni i svakako nisu bili prijateljski, kao ni razgovori koji su potom vođeni u Kuli u sedištu JSO-a".⁴⁸⁷

Jovanović je svedočio i da je Vojislav Koštunica savetovao Veselinu Šljivančaninu da se ne predaje ni srpskim vlastima ni Haškom sudu; pozivao se na Informaciju br. 130 Uprave bezbednosti Vojske iz koje se videlo da je Vojna služba bezbednosti pružala podršku generalu Ratku Mladiću, ali nije želeo da govori o tome ko je od visokih funkcionera DSS-a, poslednji put početkom marta 2003. godine, posećivao Šilerovu ulicu. Takođe, odbacio je već uveliko raširenu priču da je u zatvor vodio ženu i decu Dušana Spasojevića – u pitanju je bila porodica Milorada Lukovića.⁴⁸⁸

ČEDOMIR JOVANOVIĆ SVEDOČIO JE U SKUPŠTINI SRBIJE DA JE GENERAL TOMIĆ SNABDEVAO PODACIMA "CRVENE BERETKE".

Jovanović je naveo i da je posetio Radomira Markovića dva meseca po njegovom hapšenju, kada je podignuta optužnica za ilegalno iznošenje dokumentacije iz arhive službe: "On mi je tada rekao da ne vidi šta je nezakonito učinio što je dosijea tadašnjeg predsednika Vlade Zorana Đinđića, moj dosije i dosijea Dušana Mihajlovića i još nekolicine lidera DOS-a dostavio Ljiljani Nedeljković, šefu kabineta Vojislava Koštunice. Na zatvorenom su-

đenju je to potvrđeno i to su okolnosti koje se ne mogu demantovati, kao i podatak da je dosije o praćenju Slavka Ćuruvije dobila takođe Nedeljković. Bez te dokumentacije MUP Srbije tapkao je u mestu".⁴⁸⁹

Dva odbora su zaključila da Jovanović nije imao nikakve veze sa aktivnostima Zemunskog klana, da nije posećivao Dušana Spasojevića u zatvoru i da nije bio "deo zavere" za ubistvo premijera Đinđića, već jedna od prvih meta. Dragor Hiber je preneo i zahtev oba odbora da su "oni koji raspolazu dokazima vezanim za ubistvo Zorana Đinđića dužni da te činjenice dostave nadležnim državnim organima, a ne da ih koriste u svrhu političkog marketinga".⁴⁹⁰

⁴⁸⁷ B-92, 23. jun 2003.

⁴⁸⁸ "Večernje novosti", 24. jun 2003.

⁴⁸⁹ "Blic", 24. jun 2003.

⁴⁹⁰ Isto.

Iz Jovanovićevog iskaza proizilazilo je da je tokom 2001. godine general Tomić “hranio” podacima “Crvene beretke”, čija je svrha bila da izazovu strah od Haga i povećaju stepen nervoze kod pripadnika ove jedinice. Iako je Ljiljana Nedeljković demantovala Jovanovićeve navode, ipak je potvrdila da je Marković dolazio u kabinet Vojislava Koštunice: “Marković je dolazio više puta službeno u Kabinet predsednika SRJ, komunicirao je i telefonom, ali nikada nikakav dosije nije doneo, dakle ni dosije pokojnog Slavka Ćuruvije”.⁴⁹¹ Analitičari su uočavali neke neloogičnosti: “Postavlja se pitanje: kako je Koštunica odjednom ‘vlastan’ da se viđa sa Radetom Markovićem kad mu treba, a nije bio ‘vlastan’ da ga zamoli da se povuče sa mesta načelnika RDB-a?”⁴⁹²

Povodom Jovanovićevog svedočenja oglasio se i specijalni tužilac Jovan Prijić, koji je izneo i neke poverljive podatke iz istrage o ubistvu Zorana Đinđića. Zemunski klan je planirao da posle ubistva premijera zauzme Vladu Srbije i RTS. Krajem 2002. godine odlučeno je da se likvidiraju Čedomir Jovanović i Goran Svilanović, a zatim je usledila odluka da prva žrtva bude srpski premijer. Tu odluku doneli su Spasojević i Legija. Glavni razlog za Đinđićevo ubistvo bilo je učvršćivanje veza sa pojedinim funkcionerima vlasti, jer su se Spasojević i Luković smatrali “bitnim činionicima političkog života Srbije” i imali su cilj da postanu i legalan faktor u politici srpske države.⁴⁹³

I dalje je ostalo otvoreno pitanje da li su zaverenici imali i obećanja određenih političkih struktura da će im pomoći u sprovođenju državnog udara. Za Velimira Ilića afera nije bila završena. On je izjavio da poseduje pismo, “koje ću obelodaniti jednog dana”, na osnovu koga se “jasno vidi ko je i šta radio pre atentata na premijera Đinđića, a kako i šta radi sada” posle ukidanja vanrednog stanja: “Državni vrh mora da utvrdi krajnju istinu o tome ko je sve odgovoran za ubistvo Đinđića. Istraga mora da se sprovede do kraja zbog naroda, kao i zbog Đinđićeve dece”.⁴⁹⁴ To pismo nikada nije “obelodanjeno”.

Kao svojevrsan odgovor na svakodnevne zahteve DSS-a da se general Tomić oslobodi, u javnost je procurela informacija o detaljima istrage protiv njega. Posrednik između Tomića, s jedne, i Spasojevića i Legije, sa druge strane, bio je Borislav Mikelić, koji je te 2001. godine tra-

⁴⁹¹ *Dosijee – ni videla*, “Večernje novosti”, 25. jun 2003.

⁴⁹² *Mali od države*, “Vreme”, 26. jun 2003.

⁴⁹³ Navedeno prema: “Monitor”, 27. jun 2003.

⁴⁹⁴ “Borba”, 25. jun 2003.

žio kontakt sa predsednikom SRJ u vezi sa pružanjem pomoći Slobodanu Miloševiću u Hagu. Koštunica nije primio Mikelića, ali je on stupio u kontakt sa Radetom Bulatovićem. Prilikom jednog od narednih susreta Mikelić je zamolio Tomića da primi Legiju. Do susreta je došlo novembra 2001. godine. Legija je imao "podatke" da može doći do sukoba JSO i "Kobri", pa je tražio Tomićevo mišljenje. General je dao garancije da se vojska "neće mešati".⁴⁹⁵

I prilikom drugog susreta, takođe tajnog, posredovao je Mikelić. Sastanak je trajao kratko, a Legija je doneo "neke papire" koje je trebalo proveriti. Radilo se, navodno, o velikoj količini zlata sakrivenoj u okolini Tivta! Utvrđeno je da to nije tačno. Tokom jednog od susreta, Legija je pitao da li može da dođe i "jedan njegov drugar" koji hoće da vidi generala koji je uhapsio Momčila Perišića. Vrlo brzo je došao – Dušan Spasojević. Tom susretu je prisustvovao i Rade Bulatović. Tada je Spasojević generalu Tomiću poklonio mobilni telefon "nokija", i to sa kamerom.⁴⁹⁶

Vojislav Koštunica se u prvoj polovini jula 2003. godine našao na udaru Vuka Draškovića, koji je izjavio da ga je najviše zbolela priča da je u Budvi 2000. godine pucao sam u sebe, lansirana iz vrha tadašnje vlasti, a koju je prihvatila i većina opozicionih lidera: "Moralni i politički slom SPO-a dogodio se posle atentata na mene, u Budvi, u junu 2000. godine. U to vreme, SPO je bio članica DOS koji je i formiran i kršten ovde, u prostorijama SPO, u januaru 2000. Nisam očekivao da će takoreći svi lideri DOS-a prihvatiti laž Miloševićevog režima da sam u Budvi pucao sam u sebe. Tu monstruožnu neistinu prvi je plasirao Vojislav Koštunica, a za njim su te reči počeli da ponavljaju i ostali lideri opozicije Srbije, u koju ja nisam smeo da dođem. E, ta laž me je ubila moralno, kao čoveka, a politički i mene i SPO".⁴⁹⁷

Koštunica se nije previše obazirao na ove optužbe, već je i dalje zagovarao ideju da treba da bude postignut konsenzus o raspisivanju novih izbora, "jer Skupština Srbije u ovom trenutku ne izražava raspoloženje javnosti". Najvažniji zadatak je bio da se donese novi Ustav Srbije, a on je i dalje optuživao pojedince iz srpske vlade za povezanost sa organizovanim kriminalom.⁴⁹⁸ Odbacio je ideju da se organizuje rasprava o

⁴⁹⁵ "Nedeljni telegraf", 25. jun 2003.

⁴⁹⁶ Isto.

⁴⁹⁷ Ubila me je teška laž, "Večernje novosti", 7. jul 2003.

⁴⁹⁸ Intervju V. Koštunice agenciji "Srna", 25. jul 2003.

poverenju Vladi u Skupštini, jer je “daleko bila važnija” rasprava u javnosti: *“Jedino što je merodavno jeste raspoloženje naroda, koga hoće, a koga neće. I to se na kraju krajeva ispoljava na izborima”*.⁴⁹⁹

Koštunica je, početkom avgusta, u već prepoznatljivom maniru, komentarisao istražni postupak protiv njegovih saradnika uhapšenih u akciji “Sablja”. Osnovna namera Vlade bila je da sakrije svoje veze sa “znamenitim pripadnicima dvaju beogradskih klanova”, a sastanke Tomića i Bulatovića sa Spasojevićem i Legijom i dalje je tretirao kao strogo “službene”, uz vrlo čudno objašnjenje da general Tomić nije ni smeo da odbije taj sastanak. Koštunica je smatrao da je “zavera” protiv Tomića bila skovana zbog akcije hapšenja Momčila Perišića.⁵⁰⁰

U prvoj polovini avgusta, Koštunica je oštro kritikovao kadrovske promene u Vojsci Srbije i Crne Gore i tumačio ih kao nameru ministra odbrane Borisa Tadića da, *“rukovođen interesima drugih”*, stvori potpuno novu vojsku u odnosu na onu koja je postojala u vreme bombardovanja NATO-a. Posebno mu je zamerio što je smenio generala Antonija Janićijevića koji je bio “veoma uspešan” tokom 1999. godine. Koštunica je bio i protiv slanja srpskih vojnika u Irak i Avganistan: **“Oni ne bi mogli biti angažovani drugačije nego kao plaćenici”**.⁵⁰¹

Umeo je Vojislav Koštunica i da vladu Zorana Živkovića uporedi sa revolucionarnim vladama posle Drugog svetskog rata (*“stavljaju sebe i svoje ključne ljude iznad svega”*) a dosledno se držao svog “anti-američkog” stava: bio je protiv toga da SAD postave vojne baze u Srbiji, a i protiv ulaska SCG u NATO: **“To je najbolji način da nas trajno ne ostave na miru”**.⁵⁰² Ulazak u program “Partnerstvo za mir” bio je sa svim dovoljan, smatrao je Koštunica.

Koštunica je oštro napao i Izveštaj o sistemu obezbeđenja premijera Đinđića, uz više nego očiglednu sugestiju da je premijerovo obezbeđenje najodgovornije za njegovu smrt: *“Kad je reč o onima koji su bili oko pokojnog Đinđića, trebalo je proveriti i njihove dosijee. **Da bi se videlo: da li je i među njima bilo povezanih sa organizovanim kriminalom, ili im se stavljaju na teret neka druga, nimalo bezazlena krivična dela.** Trebalo je takođe istražiti: kako su se oko Đinđića našli i ljudi bez policijske karijere pre 2000. godine i ko je od njih kritičnih dana s kime bio. Da bi bilo jasno:*

⁴⁹⁹ Izbori se mogu samo silom odlagati, “Blic”, 26. jul 2003.

⁵⁰⁰ Veb Sajt DSS-a, avgust 2003.

⁵⁰¹ “Večernje novosti”, 12. avgust 2003.

⁵⁰² Imaćemo prvo izbore, a tek potom ustav, “Večernje novosti”, 17. avgust 2003.

jesu li svi iz obezbeđenja bili samo službenici policije i jesu li se pridržavali pravila službe. U okviru ovoga, može se govoriti i o komandnoj odgovornosti ministra i drugih iz vrha policije”.⁵⁰³

Dakle, svi su bili krivi osim onih koji su za to optuženi. Žarko Korać je ocenjivao da Koštunica samo želi da sakrije svoju odgovornost, jer nije odgovorio na mnoga suštinska pitanja: “Vojislav Koštunica govori sve vreme o legalizmu i o potrebi da se uvede princip odgovornosti, a istovremeno ni u jednom trenutku nije odgovorio na pitanje koje ovaj Izveštaj jasno postavlja: zbog čega je on lično podržao, kao predsednik SRJ, novembra 2001. godine, pobunu Jedinice za specijalne operacije? Kako on danas vidi svoju odgovornost u svemu? Recimo, u podršci JSO kada su se pobunili. Možda danas kaže da je pogrešio, da nije imao prave informacije, da je to bila politička procena? **On traži odgovornost drugih, a o sopstvenoj odgovornosti ćuti.** Svi mi imamo svoju odgovornost, svi koji smo bili u Vladi, institucijama sistema, to se odnosi i na mene lično”.⁵⁰⁴

Početkom septembra, Koštunica je odbacio sve predloge da se pre raspisivanja izbora donese ustav. Tako je 8. septembra “dramatično” izjavio da su vanredni parlamentarni izbori “jedino što može zaustaviti naše dalje srljanje u provaliju”, što je bila ista izjava kao i ona iz 2000. godine. Čak je tadašnji sastav srpske skupštine ocenio gorim od onoga za vreme vladavine Slobodana Miloševića: “Za razliku od one nekadašnje, ova Skupština sebi uporno dozvoljava da bude uhvaćena u neistinama, bez ikakvih pravnih posledica i odgovornosti: od glasanja o Zakonu o radu, kada je dokazano da se poslanik nalazi, službeno, u Solunu, preko raznih drugih glasanja, recimo onoga o Zakonu o lustraciji, do Zakona o Narodnoj banci Srbije i guverneru NBS, kada očigledno nije bilo dovoljno poslanika u sali”.⁵⁰⁵

Koštunica je najavio i “principijelne” razgovore sa G 17 plus kako bi se zajedničkim snagama “zaustavilo ovo propadanje”. Istovremeno je odbio i svaku mogućnost razgovora sa Demokratskom strankom.⁵⁰⁶ Takođe, za razliku od 2002. godine, bio je i protiv raspisivanja predsedničkih izbora koje je ocenio kao “apsolutno nevažne” jer nisu mogli da ublaže političku krizu.⁵⁰⁷

⁵⁰³ Isto.

⁵⁰⁴ Zašto nije zaštićen Đinđić? “Nedeljni telegraf”, 27. avgust 2003.

⁵⁰⁵ Veb sajt DSS-a, 8. septembar 2003.

⁵⁰⁶ “Politika”, 9. septembar 2003.

⁵⁰⁷ Predsednički izbori ništa ne rešavaju, “Danas”, 9. septembar 2003.

Kada je Nataša Mićić, predsednica Skupštine Srbije, raspisala predsedničke izbore za 16. novembar, Koštunica je izjavio kako je "gotovo sigurno" da na te izbore neće izaći dovoljan broj glasača i da predsednik neće biti izabran. Na primedbe da je prošle godine bio čvrsto za izbore a 2003. ne, odgovorio je: "Razlikuju se prilike u Srbiji ove sadašnje i one koje su bile prošle godine u vreme predsedničkih izbora. Tada je nešto još i moglo da se učini i zbog toga sam se kandidovao. Ove godine se kriza u Srbiji toliko produbila da su jedino rešenje prevremeni parlamentarni izbori".⁵⁰⁸ Koštunica je odbio i da podrži kandidata DOS-a Dragoljuba Mićunovića.

Na primedbe da apstinencija od predsedničkih izbora otvara put jačanju radikala i njihovog kandidata Tomislava Nikolića, Koštunica je odgovarao da je izlaz u donošenju novog ustava.⁵⁰⁹ I u narednim javnim istupima Koštunica je naglašavao da je ustavno pitanje glavno pitanje srpske političke scene u tom trenutku, kao i da organizovani kriminal, posebno onaj u privredi, još uvek nije suzbijen. Za sve je bila kriva "komitetska vlast krnjeg DOS-a", njegove odgovornosti i odgovornosti DSS-a nije bilo, parlamentarni izbori bili su jedino rešenje.⁵¹⁰

Analitičari su uočavali da je ovakav stav Vojislava Koštunice bio uzrokovan strahom da ne doživi još jedan neuspeh na predsedničkim izborima. Lider DSS-a i dalje je u javnim istupima govorio da DOS vlada kao nekada Centralni komitet SKJ, da se predsednički izbori raspisuju kako bi se sprečio pad Vlade, kao i da Skupština "ne uživa nikakav ugled". Rigidnost predsednika DSS-a bila je u punom zamahu: izlaz iz krize u kojoj se Srbija nalazila bio je "samo u vanrednim parlamentarnim izborima".⁵¹¹ Čak je procenjivao da dve trećine građana Srbije želi vanredne izbore.

Kada je Miroljub Labus pokrenuo inicijativu da se održi zajednički sastanak G 17, DS-a i DSS-a, na kome bi se razgovaralo o datumu raspisivanja parlamentarnih izbora, Koštunica je bez mnogo razmišljanja odbacio taj predlog kao nelogičan i sporan: "Labus je rekao da treba pustiti da se predsednički izbori odvijaju i dalje, jer se radi o postupku koji je u toku. U toku je postupak izglasavanja nepoverenja Vladi i ne vidim na koji bi način jedan postupak trebalo prekidati, a drugi ne".⁵¹²

⁵⁰⁸ Koji su izbori pravi, "Politika", 21. septembar 2003.

⁵⁰⁹ Obaranje vlade je Sizifov posao, "NIN", 25. septembar 2003.

⁵¹⁰ Izlaganje V. Koštunice na sednici Glavnog odbora DSS-a, 4. oktobar 2003.

⁵¹¹ Vlada i DOS kupuju vreme, "Borba", 7. oktobar 2003.

⁵¹² Veb sajt DSS-a, 20. oktobar 2003.

Njegovim izjavama nije nedostajalo demagogije: srpska privreda je bila paralisisana, broj nezaposlenih se povećavao, milion ljudi nije imalo posla, dominirali su korupcija u državnoj upravi i "prljav novac" u privatizaciji.⁵¹³ Analitičari su uočavali i da je jezičak na vagi u rušenju vlade Zorana Živkovića bio Slobodan Orlić, skupštinski "kadar" Dragoljuba Karića, a spominjao se i Zoran Drakulić, jedan od najvažnijih finansijera DSS-a, pa se pretpostavljalo da su upravo oni bili glavni lobisti u obaranju Vlade. Koštunica je demantovao da je imao veze sa Orlićem i Drakulićem, ali je zanimljivo da Karića nije pominjao: *"Orlića nisam video godinu dana, niti sam ikakve razgovore vodio s njim. Zorana Drakulića takođe nisam video mesecima"*.⁵¹⁴

Uzalud su brojni analitičari i komentatori podsećali lidera DSS-a na sve one njegove izjave iz prethodne godine da je uspeh predsedničkih izbora bio od istorijske važnosti za Srbiju i, čak, važniji od parlamentarnih. Koštunica nije prihvatao da je "revidirao" svoj stav, za šta je optuživao Dragoljuba Mićunovića, već je i dalje uporno branio odluku da ne učestvuje na predsedničkim izborima razlozima "državne" prirode: *"Da smo mislili da predsednički izbori, raspisani u ovom trenutku, mogu da doprinesu rešavanju duboke krize u kojoj se Srbija nalazi, sasvim je sigurno da bi DSS imala svog kandidata, jer je DSS do sada nesumnjivo pokazala da je uvek sledila i podržavala sve što vodi jačanju demokratskih institucija i vladavini prava"*.⁵¹⁵

NATAŠA MIĆIĆ I ZORAN ŽIVKOVIĆ – PREDSEDNIK I PREMIJER SRBIJE. U NJHOVOM MANDATU OZVANIČEN JE KRAJ DOS-A.

Vojislav Koštunica je čak odbacio i direktan poziv Dragoljuba Mićunovića da utiče na svoje pristalice da izađu na birališta i, nasuprot tome, odlučio da ih pozove na bojkot: *"Bilo bi neprirodno da podržimo izbore i pozovemo građane da izađu na njih, ako sami na njima ne učestvuju i nemamo kandidata"*.⁵¹⁶

⁵¹³ Veb sajt DSS-a, 21. oktobar 2003.

⁵¹⁴ Intervju V. Koštunice Radiju B-92, 23. oktobar 2003.

⁵¹⁵ Konferencija za štampu V. Koštunice, Veb sajt DSS-a, 12. novembar 2003.

⁵¹⁶ *Ubeđeni u neuspeh izbora*, "Danas", 13. novembar 2003.

Koštunici se pridružio i Miroljub Labus, njegov protivnik na izborima iz 2002. godine, a budući koalicioni partner u republičkoj vladi: *"Građani treba da budu strpljivi, da ostanu kući i provedu dan sa svojom porodicom u dobrom raspoloženju, jer je kriza počela da se rešava"*. ("Danas", 13. novembar 2003)

Kada je Socijaldemokratska partija izašla iz koalicije, vlada Zorana Živkovića ostala je bez podrške u Skupštini. Predsedništvo DOS-a sastalo se 13. novembra i razmatralo mogućnost raspisivanja vanrednih parlamentarnih izbora. Zoran Živković je razloge objasnio sledećim rečima: "Vlada Srbije ne može da padne u parlamentu i nama nije cilj da vladamo, već da menjamo donošenjem zakona. Ja neću biti predsednik vlade koji je ucenjen od onih koji su kupljeni ili koji su se prodali".⁵¹⁷

Veliku ulogu u rušenju vlade Zorana Živkovića odigrali su pojedini mediji, a pre svega tabloidi, koji su bili instruisani od "centara moći". U tom smislu, najkarakterističniji je primer saradnje stranke G17 plus i tabloida "Kurir". To je bilo jasno posle saslušanja funkcionera G17 i urednika ovog lista koje je obavilo Nezavisno udruženje novinara Srbije. Sud časti NUNS-a ustanovio je da su "tokom godina" funkcioneri G17 plus i "Kurir" bili u savezništvu iz kojeg je proisteklo više afera vezanih za članove Vlade Srbije.

Parlamentarni izbori raspisani su za 28. decembar. Predsednički izbori održani su 16. novembra i ponovo su bili neuspešni zbog slabog odziva birača (38,8%). Najviše glasova dobio je kandidat radikala Tomislav Nikolić (46,23%) a drugi je bio Dragoljub Mićunović (35,42%). Poslednji sastanak DOS-a održan je 18. novembra, kada je ozvaničeno da ta koalicija prestaje da postoji.

Vojislav Koštunica je bio uveren u pobedu svoje stranke i pateritično je najavljivao da će 28. decembar biti novi 5. oktobar: "Politika naše stranke ima toliko široku podršku da može da privuče i ljude koji su vezani za druge stranke, koji su pripadali drugim strankama, ili su nestranačke ličnosti i neki od njih će se naći na našoj izbornoj listi".⁵¹⁸

Koštunica je poručivao da su tri prethodne godine bile "izgubljene", da je bio neophodan diskontinuitet sa "starim režimom", a to se moglo postići samo donošenjem novog ustava: "**Nada je ponovo probudena**".⁵¹⁹ Predsednik DSS-a je poručivao da su koalicije posle izbora moguće sa strankama slične programske orijentacije, a isključivao je svaku mogućnost saradnje sa Demokratskom i Srpskom radikalnom strankom.

Predizborna kampanja DSS-a počela je 1. decembra u Somboru, a Koštunica je obećao "povećanje agrarnog budžeta", kao prvi korak no-

⁵¹⁷ "Beta", 12. novembar 2003.

⁵¹⁸ Veb sajt DSS-a, 21. novembar 2003.

⁵¹⁹ Isto, 22. novembar 2002.

ve vlade.⁵²⁰ Kampanja je tekla u dobro prepoznatljivom stilu: sa puno demagoških obećanja i pojedinačnih “patriotskih” diskursa, kao što je bila izjava da izvinjenje Beograda Albancima **“ne bi ništa rešilo”** i da u saradnji sa Haškim sudom treba **“podvući crtu”**.⁵²¹

Tom nivou pripadala je i izjava povodom stavljanja policijskog generala Sretena Lukića na izbornu listu Liberala Srbije, da se optuženi za ratne zločine mogu naći na izbornim listama: “Ja do sada nisam video da je bilo upozorenja da se na izborima i na listama za izbore u Srbiji ne mogu naći optuženici Međunarodnog tribunala”.⁵²² Lider DSS-a je ocenjivao i da još uvek nije došlo vreme “da se razgovara” o članstvu Srbije i Crne Gore u NATO-u zbog “svežih rana” iz 1999. godine.⁵²³ Populizam je bio okosnica kampanje: *“DSS se oslanja na ono što narod kaže. U tim razgovorima nastojimo i da nas čuju i da čujemo druge”*.⁵²⁴

Istovremeno je Koštunica demantovao i sve češće izricane ocene da se njegova stranka približava radikalima: **“Nema ni jednog dokaza za naše približavanje SRS i takve izjave služe za obmanjivanje naroda”**.⁵²⁵ Uoči samih izbora Koštunica je najavio mogućnost da on bude mandatar za sastav nove vlade: *“U DSS-u smo spremni da se prihvatimo svih poslova, pa i premijerskog, i ne isključujem mogućnost da to budem i ja”*.⁵²⁶ Zanimljivo je i da je Koštunica izjavio da njegova stranka neće ući u vladu sa Socijalističkom partijom Srbije.⁵²⁷

Na parlamentarnim izborima održanim 28. decembra 2003. godine, najviše glasova dobila je Srpska radikalna stranka, sa ukupno 82 mesta u Skupštini. Na drugom mestu bila je stranka Vojislava Koštunice sa 53 mandata, zatim Demokratska stranka sa 37, G 17 sa 34, a SPS i koalicija SPO-a i Nove Srbije osvojile su po 22 mandata. Takav raspored mesta u parlamentu otvorio je pitanje konstituisanja izvršne vlasti. Odmah posle saopštavanja izbornih rezultata, Tomislav Nikolić, zamenik predsednika SRS-a, pozvao je lidera DSS-a da zajedno formiraju novu Vladu Srbije, jer u programima te dve partije postoji “mnogo delova koji mogu da ih sastave u vladu”.⁵²⁸

⁵²⁰ Isto, 1. decembar 2003.

⁵²¹ Izjava V. Koštunice Trećem kanalu RTS-a, 3. decembar 2003.

⁵²² “Danas”, 9. decembar 2003.

⁵²³ “Večernje novosti”, 11. decembar 2003.

⁵²⁴ Isto.

⁵²⁵ “Danas”, 12. decembar 2003.

⁵²⁶ *Nije srpski ćutati*, BK TV, 21. decembar 2003.

⁵²⁷ “Večernje novosti”, 25. decembar 2003.

⁵²⁸ B-92, 29. decembar 2003.

III.

ENIGMA HAG

Animozitet Vojislava Koštunice prema Haškom tribunalu ima duboke korene, a uzroci se mogu sagledati u načelnom stavu da je Zapad u ratovima za jugoslovensko nasleđe uvek bio protiv srpskog naroda pa je, samim tim, i institucija Međunarodnog suda za ratne zločine formirana da bi sudila samo jednoj strani – srpskoj.

"DEVETA RUPA NA SVIRALI"

U jesen 1997. godine Vojislav Koštunica je nedvosmisleno stavio do znanja šta misli o Tribunalu u Hagu: "Radi se o instituciji koja je više političko, nego pravno sredstvo. Taj sud postoji kao sredstvo za ostvarenje ili primenu Dejtonskog sporazuma, služi da pokrije različite revizije ili preinačenja Dejtonskog sporazuma kakvih je bilo mnogo, naročito u poslednjoj godini. U Haškom tribunalu iz pravoslavnog civilizacijskog kruga među sudijama nije bilo nikog".⁵²⁸

Na dvogodišnjicu potpisivanja primirja u Dejtonu, predsednik Demokratske stranke Srbije iskazao je svoje nezadovoljstvo onim delovima sporazuma koji su se upravo odnosili na instituciju Haškog tribunala, tvrdeći da je odredba o tome ubačena naknadno: "Samo dan nakon potpisivanja Dejtonskog sporazuma, Stejt department je objavio odluku o uvođenju tzv. spoljnog zida sankcija, čije je ukidanje uslovljeno nizom zahteva – od rešavanja kosovskog problema, do izručenja ratnih zločinaca Haškom tribunalu, kojih nema u tekstu Dejtonskog sporazuma".⁵²⁹

Još rigidniji stav prema Haškom tribunalu i visok stepen "patriotizma" Koštunica je iskazao kada je 27. maja 1999. godine podignuta op-

⁵²⁸ "NIN", 16. oktobar 1997.

⁵²⁹ Dejtonski sporazum promenili njegovi tvorci, "Naša Borba", 21. novembar 1997.

tužnica protiv nekolicine srpskih državnih funkcionera, na čelu sa Slobodanom Miloševićem: “Sud u Hagu je politička a ne pravna institucija koja služi interesima SAD i koja ima nameru da sudi svima sem Amerikancima. Haški Tribunal je sredstvo ucene i pritiska za ostvarivanje volje SAD”. Koštunica je ocenio i da je u agresiji NATO-a, osim “političkih i imperijalističkih ciljeva” SAD, veliku ulogu imao i interes američke vojne industrije.⁵³⁰

U fazi preuzimanja vlasti, Vojislav Koštunica je bio kategoričan da će odbiti svaki pritisak u vezi sa izručenjem Miloševića: **“Ja ću ih ignorisati. U ovome me ohrabruje činjenica da Evropa sve manje insistira na tome”**.⁵³¹ Na često postavljano pitanje da li će sarađivati sa Tribunalom u Hagu ukoliko bude izabran za predsednika SRJ, Koštunica je krajem avgusta 2000. godine izjavio: “Moji stavovi o Tribunalu su poznati široj javnosti. Radi se o jednoj političkoj, a ne pravnoj instituciji, koja sama sebe potkopava. Hag i problemi koje je stvorio ne padaju mi na pamet, dovoljni su mi naši problemi”.⁵³² Na pitanje da li Slobodan Milošević treba da se boji izručenja Tribunalu, Koštunica je kratko odgovorio: **“Ne”**.⁵³³

Iz tog perioda ostala je upamćena Koštuničina izjava da će za njega Hag biti “deveta rupa na svirali” u trenutku kada bude izabran za predsednika države.⁵³⁴ Kada je već bio na vlasti, novinaru “Njujork tajmsa” je rekao da Milošević nikada ne treba da bude izručen: **“Mislim da je moguće preduzeti sve da se to nikada ne desi. Ja moram da pravim kompromise, ali ima granica koju ne mogu preći”**.⁵³⁵

Antizapadni stav bio je jasno uočljiv i u prvom obraćanju novoizabranog predsednika SRJ građanima, odmah posle završetka demonstracija 5. oktobra: Miloševiću je najviše zamerio to što je vodio “tuđu politiku umesto srpske”; bio je i “NATO plaćenik” koji je najodgovorniji za bombardovanje Republike Srpske 1995. i SRJ 1999. godine: “Ali, odmah da vam kažem. Ne amnestiram ni one koji su te bombe bacali, oni su isto zločinci”.⁵³⁶ Koštunica je zamerio Miloševiću i pregovore u Dejtonu (“mogao je da razgovara sa našim najvećim neprijateljima”), a kao priateljske zemlje označio je Grčku, Francusku i Norvešku.

⁵³⁰ “Politika”, 31. maj 1999.

⁵³¹ Navedeno prema: Norman Cigar, Vojislav Koštunica i budućnost Srbije, Sarajevo, 2002, 128.

⁵³² “Glas javnosti”, 26–27. avgust 2000.

⁵³³ Isto.

⁵³⁴ “NIN”, 21. septembar 2000.

⁵³⁵ N. Cigar, Vojislav Koštunica i budućnost Srbije, 129.

⁵³⁶ “Beta”, 5. oktobar 2000.

U prvoj izjavi Radioteleviziji Srbije posle prevrata, Vojislav Koštunica je istovremeno veoma jasno odbacio mogućnost *“da državljani SRJ budu izručeni Haškom tribunalu”*, jer je taj sud bio *“sredstvo za ostvarivanje američkog uticaja i prisustva NATO-a na Balkanu”*.⁵³⁷ Iako će se kasnije, pod velikim pritiscima domaće i međunarodne javnosti, taj stav menjati, neprijateljski odnos prema Haškom tribunalu neće nestati, uprkos činjenici da je to sud Ujedinjenih nacija. To će neprekidno nanositi velike političke štete Srbiji na njenom tegobnom tranzicionom putu.

Najviše na šta je Koštunica pristajao, početkom novembra 2000. godine, bilo je da se uspostavi *“neki vid saradnje između Beograda i Međunarodnog suda za ratne zločine u Hagu”*. Govorio je i da Miloševićeva sudbina nije među njegovim *“aktuelnim prioritetima”*.⁵³⁸ Uoči republičkih parlamentarnih izbora 2000. godine, Koštunica je iskazivao još rigidniji stav prema Haškom sudu, u svojim objašnjenjima neodoljivo podsećajući na samog Miloševića i SPS: *“Ne mogu da razumem da neko misli da su se jedini zločini koji su se desili posle Drugog svetskog rata desili samo u bivšoj Jugoslaviji i da je prava mera utvrđivanja odgovornosti i uterivanja pravde samo u Hagu”*. Najviše je optuživao SAD da sprovode selektivnu pravdu i optuživao je tu državu da snosi *“odgovornost za patnje i žrtve mnogih ljudi u svetu”*, ističući rat u Vijetnamu koji bi, valjda, trebalo da bude predmet interesovanja Međunarodnog suda pravde!⁵³⁹

Uoči prvog dolaska u Beograd Karle del Ponte, glavne tužiteljke Haškog tribunala, Vojislav Koštunica je 13. januara 2000. godine razgovarao sa Slobodanom Miloševićem! Iz Kabineta predsednika SRJ samo je saopšteno da se razgovaralo o *“ukupnim prilikama u zemlji, stanju na Kosovu i odnosima u jugoslovenskoj federaciji”*.⁵⁴⁰

Iz Demokratske stranke Srbije je već 15. januara poručeno da *“ni jedan jugoslovenski državljani neće biti izručen Haškom tribunalu”*. O tome se *“moglo razgovarati”* tek kad pred *“lice pravde”* budu izvedeni svi koji su na bilo koji način, *“kao nalogodavci ili izvršioci”*, ko-

⁵³⁷ *Neće biti revanšizma*, “Politika”, 6. oktobar 2000, 3.

⁵³⁸ “Glas javnosti”, 6. novembar 2000.

⁵³⁹ Isto.

⁵⁴⁰ “Glas javnosti”, 14. januar 2001.

Javnost je bila dosta iznenađena ovim susretom, a Dragan Maršićanin je govorio kako *“susret predsednika SRJ sa predsednikom najveće opozicione stranke političkim gafom može da smatra samo onaj ko ima malo pojma o tome šta je demokratija i ko nije shvatio suštinu promena koje treba da se dogode u Srbiji”*. (“Nezavisna svetlost”, 3. februar 2003)

ristili municiju sa osiromašenim uranijumom prilikom bombardovanja 1999. godine. Još je izričito rečeno da Vojislav Koštunica neće primiti Karlu del Ponte, jer ona "nije dovoljno visoko u hijerarhiji" da bi predsednik SRJ sa njom uopšte razgovarao!⁵⁴¹

Susret Koštunice i Miloševića takođe nije bio razlog za zabrinutost, bar prema rečima Aleksandra Popovića, potpredsednika DSS-a: "Sve dok SPS ne bude zabranjen, a ja ne vidim ni jedan razlog zbog kojega bi se to dogodilo, ili dok se ovde ne podigne optužnica protiv Slobodana Miloševića, ne vidim zašto se gospodin Koštunica ne bi sastajao sa predsednikom jedne uticajne opozicione stranke".⁵⁴²

Da li je Vojislav Koštunica dobio svojevrstne instrukcije od svog prethodnika za razgovor sa Karlom del Ponte, ostaje nejasno. Ipak, simptomatično je da je on oštricu svog nezadovoljstva usmerio ka SAD kao zemlji koja je bila najodgovornija za bombardovanje Jugoslavije, koje je ocenio kao zločin, najavljujući da će to biti suština njegovog razgovora sa Del Ponteovom. Jugoslovenski predsednik je ocenio da su bombardovanjem prekršene ne samo ženevske konvencije, već i međunarodno pravo i osnovne moralne norme: "Bombardovani su putnički vozovi, kolone izbeglica, bolnice, rafinerije. Sve to se ne može okarakterisati drugačije nego kao zločin. Sramota i sve laži o osiromašenom uranijumu jasno su isplivale na površinu i to je prvi ozbiljan razlog da se susretnem sa gospođom Del Ponte. Pitaću je šta kao tužilac Haškog tribunala namerava da učini povodom tog zločina".⁵⁴³

Vojislav Koštunica još uvek nije bio siguran da li će razgovarati sa Karlom del Ponte ("razgovor te vrste nije nešto što izvire iz ovlašćenja kojima ja raspolazem"), ali nije ni "zatvorio sva vrata" za taj razgovor: "Ne isključujem mogućnost razgovora, makar da bih pokrenuo neka pitanja kao što su odustajanje od istrage o ratovskim zločinima ili osiromašeni uranijum, ili tajne optužnice. Sigurno je samo da ne treba očekivati promenu mog stava prema tom sudu".⁵⁴⁴

Jugoslovenski predsednik je ipak prihvatio da razgovara sa glavnom tužiteljkom Haškog tribunala. Rečnik kojim je objasnio zašto je pristao na sastanak neodoljivo je podsećao na Slobodana Miloševića: "Nisam mislio da je primim zato što sam zauzet, ali ima više stvari koje su uticale da promenim tu odluku. Na tu promenu odluke uticali su podaci o uticaju osiromašenog uranijuma na zdravlje ljudi, kao i novi podaci o ubistvu Al-

⁵⁴¹ Niko neće u Hag, "Večernje novosti", 16. januar 2001.

⁵⁴² Isto.

⁵⁴³ "Blic", 19. januar 2001.

⁵⁴⁴ "NIN", 18. januar 2001.

VOJISLAV KOŠTUNICA: "NISAM MISLIO DA JE PRIMIM ZATO ŠTO SAM ZAUZET".

banaca u selu Račak na Kosovu koje je poslužilo kao ucena u Rambujeu, a kasnije kao jedan od povoda za bombardovanje SRJ".⁵⁴⁵

Kada je Karla del Ponte 23. januara 2001. godine posetila Beograd, izjavila je: "Bilo je nemoguće voditi dijalog sa predsednikom Vojislavom Koštunicom. Govorio je pola sata optužujući međunarodni tribunal. Pokušala sam ga informisati na korektan način, ali on nije želeo da me čuje".⁵⁴⁶ Koštunica je isticao da bi izručenje Miloševića Hagu "destabilizovalo Jugoslaviju" i da njemu treba suditi u zemlji. Istovremeno je odbio da dostavi podatke o tome gde se u Srbiji nalaze osumnjičeni za ratne zločine.⁵⁴⁷

I na sastanku u Davosu, na Svetskom ekonomskom forumu, 29. januara 2001. godine, predsednik SRJ je izjavio da će se saradnja sa Hagom odvijati korak po korak, ali je odbio da odgovori da li to znači i Miloševićovo izručenje: **"Nigde ne piše da bi saradnja trebalo da bude svedena na izručenje bilo koga"**. Koštunica, čak, nije bio sklon ni ideji da se Milošević sam preda Hagu, kao što je to učinila Biljana Plavšić, bivša predsednica Republike Srpske: "To zavisi od osobe i u tom slučaju trebalo bi da se pred još ljudi, ne samo Milošević i ne samo iz Srbije".⁵⁴⁸

⁵⁴⁵ "Glas javnosti", 19. januar 2001.

⁵⁴⁶ "Danas", 3–4. mart 2001.

⁵⁴⁷ "Blic", 25. januar 2001.

⁵⁴⁸ "Politika", 30. januar 2001.

I sredinom februara Koštunica je više nego jasno istakao da saradnja sa Hagom nije vitalni nacionalni interes za Srbiju i SRJ, a da bi najpravičnije bilo da se Miloševiću sudi u zemlji: *“Šta god mislili o Miloševiću, on je bio 10 godina na čelu ove zemlje i naša javnost mora da se suoči sa njegovom odgovornošću”*.⁵⁴⁹

Iako je često govorio da za ratne zločine treba svi da odgovaraju i da on sam nema nameru da se meša u rad pravosudnih organa, Koštunica nije propuštao nijednu priliku da oštro ne kritikuje svaki akt republičke vlade koji bi značio ispunjavanje obaveza Srbije prema Haškom tribunalu. Oštro je protestovao zbog hapšenja Milomira Stakića, bivšeg gradonačelnika Prijedora, koji je uhapšen u Beogradu, i njegovog izručenja Hagu: *“Prilikom hapšenja i izručenja Stakića nije se dovoljno vodilo računa o pravnim okvirima, čak ne opravdavam ni objašnjenje da je Stakić tobože strani državljanin”*.⁵⁵⁰

“HAG NIJE NAŠ PRIORITET”

I dok su pojedini visoki funkcioneri DSS-a, kao što je Dragan Maršićanin, izjavljivali da saradnja sa Haškim sudom zavisi od srpske vlade, *“jer ona realno ima najveću vlast u Srbiji”*⁵⁵¹, dotle je predsednik SRJ sve češće komentarisao suđenje Slobodanu Miloševiću. Tako je Koštunica baš u Požarevcu izjavio kako ga *“zbunjuje činjenica”* da još uvek nije pripremljena optužnica protiv Miloševića i da to govori o načinu rada Haškog tribunala.⁵⁵²

Komentarišući sve češće spekulacije o tome da je pokušavao da spreči Miloševićovo izručenje Hagu, Koštunica je odgovorio da nije *“bio u iskušenju”* da to uradi, jer za to nije imao ovlašćenja! Ocenio je, međutim, da je Milošević **“u pravnom smislu reči otet iz zatvora i predat haškim istražiteljima”**.⁵⁵³

I na kraju 2001. godine bio je eksplicitan u stavu da Jugoslavija neće dozvoliti Haškom tribunalu uvid u poverljiva vojna dokumenta jer ima pravo da štiti svoje državne tajne.⁵⁵⁴ Ponavljao je da saradnja sa

⁵⁴⁹ “Politika”, 14. februar 2001.

⁵⁵⁰ Stakića nisu smeli da izruče, “Danas”, 26. mart 2001.

⁵⁵¹ Izručenja zavise od Vlade, “Blic”, 1. septembar 2001.

⁵⁵² Hag nema optužnicu protiv Miloševića, “Blic”, 1. septembar 2001.

⁵⁵³ “Blic”, 5. septembar 2001.

⁵⁵⁴ “Politika”, 26. novembar 2001.

Hagom mora da bude rešena zakonski i da treba da bude uzajamna, ne precizirajući šta to tačno znači. Nije propustio priliku da i britanskom premijeru Toniju Bleru, prilikom posete Velikoj Britaniji 28. i 29. novembra 2001. godine, iskaže da se ne slaže sa pokretanjem istrage protiv generala Vojske Jugoslavije Nebojše Pavkovića i generala policije Sretena Lukića.⁵⁵⁵

Predsednik SRJ je ocenio da te nove istrage utiču na stabilnost zemlje u trenutku kada je stabilnost “više nego potrebna”, jer se ceo region i svet suprotstavljaju opasnosti od terorizma: “Ove poruke o istragama protiv oficira VJ i pripadnika MUP-a zabrinjavaju nakon dobre saradnje policije na jugu Srbije sa Kforom i NATO”.⁵⁵⁶

Stav Vojslava Koštunice prema Haškom tribunalu nije se promenio ni početkom 2002. godine (**“Hag nije naš prioritet i nikada nije ostao naš prioritet”**). Na sve učestalije zahteve da Radovan Karadžić i general Ratko Mladić budu uhapšeni, on je odgovarao da je u međunarodnoj zajednici uočljiva “sve manja zainteresovanost za funkcionisanje Haškog tribunala”, a da se taj problem “indukuje iz zemlje”, odnosno da se Haški sud “uzdiže, veliča i glorifikuje” u samoj Srbiji, i to od onih koji su “snishodljivi” prema Zapadu.⁵⁵⁷

Kada je u drugoj polovini februara 2002. godine komentarisao suđenje Slobodanu Miloševiću, Koštunica je još jednom naglasio da je Haški tribunal **“selektivan, revolucionaran, ispolitizovan i kvazipravan”**, da **“liči na sve, a ne na sud”**. Osim toga, isticao je da u samom procesu Miloševiću **“nema mnogo prava”**, kao i da je optužnica protiv njega sačinjena **“na brzinu, bez udubljivanja”**.⁵⁵⁸

I početkom marta iste godine Koštunica je kritikovao Haški tribunal, jer saradnju sa SRJ želi da svede isključivo na izručenja i dostavu svih materijala koje taj sud traži: “Zvuči cinično, ali kao da im na pamet ne pada da je ponešto moglo da bude i uništeno s proleća 1999”. I dalje je čvrsto verovao da bi puna saradnja sa Hagom destabilizovala Srbiju, državu i “region u celini”.⁵⁵⁹

Stavovi predsednika SRJ prema Haškom sudu podstakli su rukovodstvo Socijalističke partije da od njega zatraži garancije da se

⁵⁵⁵ “Blic”, 1. decembar 2001.

⁵⁵⁶ Isto.

⁵⁵⁷ Intervju V. Koštunice Televiziji B-92, 1. februar 2002.

⁵⁵⁸ “Blic”, 19. februar 2002.

⁵⁵⁹ “NIN”, 7. mart 2002.

Milošević brani sa slobode, kao i da država snosi troškove odbrane svih onih koji su optuženi. Na sastanku sa Koštunicom, 7. marta, bili su Mirko Marjanović, Zoran Anđelković, Živorad Igić, Oskar Kovač, Milan Janjić i Branko Ružić. Koštunica je ocenio da su takvi zahtevi “utemeljeni na Ustavu”, ali da o njima prvo treba da se izjasni Savezna skupština.⁵⁶⁰

Tokom marta 2002. godine, na sve češće optužbe iz Tribunala da on lično sprečava izručenja tom sudu, Koštunica je odgovarao da se i dalje protivi izručenjima jugoslovenskih državljana na osnovu direktne primene Statuta Haškog suda, za šta se inače zalagala Vlada Srbije: “Plašim se takve vrste potresa u državi koja je zaokupljena mnogim problemima”.⁵⁶¹

Kada je Vlada Srbije 27. marta 2002. godine donela Odluku o saradnji sa Haškim tribunalom, koja nadležnim organima gonjenja omogućava da direktno primene Statut i Pravilnik Međunarodnog suda pravde i da na taj način predaju optužene državljane SRJ, Koštunica je

izjavio da mu se **“stomak prevrće pri pomisli na taj sud ovakav kakav je, sa užasnim stepenom predrasuda koje se valjaju kroz te procese. Meni je toga dosta. Mogu da mislim kako je onima koji su za taj sud vezani”**.⁵⁶²

Iako je umeo da kaže da je cena nesaradnje sa Hagom bila velika i za državu i za građane, Vojislav Koštunica je uvek prednost davao ceni koju država i narod plaćaju

zbog saradnje sa tim sudom na način na koji je to radila Vlada Srbije, a to je “destabilizacija zemlje zbog saradnje koja nije pravno regulisana”.⁵⁶³ Kada ga je Žozep Pike, predsednik Saveta ministara EU, upozorio na značaj saradnje sa Haškim sudom, Koštunica je demagoški odgovorio “kako nema ni dana da ne pomisli na tu saradnju”, ali i da se suđenje Slobodanu Miloševiću odvija na jedan “nestandardan način”.⁵⁶⁴

SARADNJU VLADE SRBIJE SA HAGOM, KOŠTUNICA JE TRETIRAO KAO “DESTABILIZACIJU ZEMLJE”.

⁵⁶⁰ “Danas”, 8. mart 2002.

⁵⁶¹ “Danas”, 25. mart 2002.

⁵⁶² “Politika”, 28. mart 2002.

⁵⁶³ “Reporter”, 2. april 2002.

⁵⁶⁴ “Blic”, 3. april 2002.

Čak i kada su se neki pojedinci dobrovoljno predali da bi bili izručeni Hagu, Koštunica je govorio da to ne treba da bude “povod za izražavanje zadovoljstva, niti za bilo kakvo likovanje”.⁵⁶⁵ I u prvom intervjuu za jedan slovenački list (“Delo”) on je nedvosmisleno potvrdio da Haški tribunal za njega nije institucija vredna poštovanja. Odgovarajući na pitanje da li i dalje ostaje pri stavu da je problem saradnje sa Hagom nevažno pitanje, predsednik SRJ je odgovorio: **“Ja ostajem pri stavu i skoro da bih mogao da ponovim svoju formulaciju da mi je Hag deveta rupa na svirali”**.⁵⁶⁶

Velika uzbuna u stranci jugoslovenskog predsednika nastala je kada je predsednik srpske vlade za nemačke medije izjavio da ne zna gde se nalazi general Ratko Mladić, ali da “to, verovatno, zna jugoslovenska vojska”. Ova izjava ocenjena je kao, ni manje ni više, “podrivanje savezne države” i “direktna konfrontacija” Zorana Đinđića sa Vojском Jugoslavije.⁵⁶⁷ Izuzetno oštra reakcija DSS-a na ovu izjavu srpskog premijera dobila je svoje pravo značenje u događajima koji su doveli do ubistva predsednika Vlade Srbije.

Na drugoj strani, kada bi ga inostrani novinari pitali zašto se ne uhapsi general Ratko Mladić i da li ga čuva Vojska Jugoslavije, Koštunica je odgovarao da on od Karle del Ponte očekuje da mu donese tačnu generalovu adresu: “*Da bismo uhapsili Mladića moramo da znamo gde je. A mi to, uprkos naznakama, ne znamo. Glavni tužilac Haškog tribunala je prilikom posete Beogradu pre deset dana navodno donela tačnu adresu gde je Mladić. Ali, od toga ništa nije bilo*”.⁵⁶⁸

I tokom predsedničke kampanje u jesen 2002. godine, Vojislav Koštunica je bio dosledan u oceni da se u Hagu “deli selektivna pravda” i da SRJ mora da štiti svoje državljane, bez obzira na to za šta su optuženi: “*Mislim da je angažovanje naših organa, pre svega jednog tela koje je formirano za saradnju sa Haškim sudom, nacionalnog saveta,*

GENERAL RATKO MLADIĆ – UŽIVAO JE ZAŠTITU VOJSKE JUGOSLAVIJE.

⁵⁶⁵ “Glas javnosti”, 24. april 2002.

⁵⁶⁶ Navedeno prema: “Borba”, 8. jun 2002.

⁵⁶⁷ “Politika”, 25. jul 2002.

⁵⁶⁸ “Večernje novosti”, 5. avgust 2002.

neadekvatno toj vrlo složenoj situaciji kada je reč o potrebi da se sa Haškim sudom sarađuje. Radi se o našim državnim interesima, radi se o ljudima koji su se nalazili na državnim funkcijama, ma šta mi mislili o njima, nije sve u radu Haškog suda baš pravda, ima mnogo selektivnosti kad je reč o toj pravdi, ali ta pravda se ne može izbeći”.⁵⁶⁹

Posle još jedne u nizu izjava Karle del Ponte da je predsednik SRJ “glavna prepreka” na putu hapšenja generala Ratka Mladića i da bi se to dogodilo istoga dana kada bi to Koštunica naredio, na javnu scenu bi izašli savetnici jugoslovenskog predsednika. Tako je Predrag Simić u intervjuu za radio “Slobodna Evropa” objašnjavao da Vojislav Koštunica i njegovi savetnici nemaju nikakve veze sa generalom Mladićem: “Uopšte nije moguće narediti hapšenje čoveka za koga se ne zna gde je”.⁵⁷⁰

Predsednik SRJ nije se, po običaju, previše uzbuđivao zbog optužbi da je on glavna smetnja punoj saradnji sa Haškim sudom i da je odgovoran zbog toga što zemlja nije uključena u evropske vojne i političke integracije. Jednostavno bi odgovarao da general Ratko Mladić nije u aktivnoj vojnoj službi i da, samim tim, generalovo hapšenje nije u njegovoj nadležnosti: “Gospođa Del Ponte precenjuje moju funkciju i moja ovlašćenja”.⁵⁷¹

Vojislav Koštunica je u stavovima o Haškom tribunalu posebno bio rigidan u intervjuima stranim medijima. Tako je u razgovoru za “Tajms” rekao da Jugoslavija više sigurno neće izručivati svoje građane ovom sudu, već će im se suditi u zemlji, jer Tribunal nije ispunjavao svoje obaveze prema Jugoslaviji!⁵⁷² Kada je iz Haga usledila oštra reakcija, iz Kabineta predsednika SRJ je, kao i mnogo puta ranije, rečeno da je Koštuničina izjava pogrešno preneti i istrgnuta iz konteksta. Navodno je jugoslovenski predsednik rekao sledeće: “Prava saradnja teško da će biti moguća ako i ubuduće bude jednostrana”.⁵⁷³

I na kraju 2002. godine Vojislav Koštunica je isticao da Haški sud selektivno primenjuje pravdu, a smatrao je i da Milan Milutinović, kome je predsednički mandat isticao 5. januara 2003. godine, ne bi trebalo dobrovoljno da ode u Hag, već da treba da mu sudi domaće pravo-

⁵⁶⁹ TV B-92, 9. oktobar 2002.

⁵⁷⁰ Navedeno prema: “Danas”, 25. oktobar 2002.

⁵⁷¹ “Večernje novosti”, 26. oktobar 2002.

⁵⁷² Navedeno prema: “Blic”, 10. decembar 2002.

⁵⁷³ “Večernje novosti”, 11. decembar 2002.

sude.⁵⁷⁴ Istovremeno je tražio i da Nacionalni savet za saradnju sa Haškim tribunalom *“proceni da li izručenje bivšeg predsednika Srbije Milana Milutinovića može ugroziti nacionalnu bezbednost, s obzirom na funkciju koju je obavljao”*.⁵⁷⁵

Burno je reagovao i kada je Karla del Ponte predložila da se Dobrica Ćosić pojavi u Hagu kao svedok. To je kod njega izazvalo “zaprepašćenje i negodovanje”, jer je reč o čoveku koji je na mestu predsednika SRJ “proveo toliko malo vremena i koji je sa tog mesta oteran na najgrublji mogući način, združenom voljom beogradskih i podgoričkih socijalista”. Taj poziv delovao je “nepojmljivo”, pa je Koštunica još jednom istakao da država mora da štiti svoje građane *“i dužni smo da učinimo sve što je u našoj moći da se u Tribunalu ne piše istorija, već da se utvrđuju individualne odgovornosti”*.⁵⁷⁶

Nekoliko dana kasnije Koštunica izjavio je da se “izmišljanjem razloga” za Ćosićevo svedočenje bave pojedini krugovi u Beogradu, “neki nazovi slobodoumni krugovi, mediji i nevladine organizacije” koji vode kampanju da se dokaže “nedokazivo” – da nema nikakvih razlika između Srbije i nacističke Nemačke: *“A da bi se taj znak jednakosti obezbedio, po svaku cenu se traži i izmišlja i ideolog srpskog nacionalizma. Biblija ‘srpskog nacizma’ pronađena je, kao što se zna, u tzv. Memorandumu SANU”*.⁵⁷⁷

Uočljivo je da je Vojislav Koštunica na kraju svog mandata ispoljavao sve veću nezainteresovanost za saradnju sa Tribunalom. Kada je američki ambasador za ratne zločine Pjer-Rišar Prosper, prilikom posete Beogradu 22. januara, ultimativno tražio da SRJ do 31. marta 2003. godine isporuči Ratka Mladića, Veselina Šljivančanina i Miroslava Radića, Koštunica je izjavio da takvi zahtevi nisu pravedni i da mogu da ugroze ustavni poredak u zemlji. Zbog toga Tribunal *“nije uživao poverenje domaće javnosti”* a uslovljavanja su nanosila *“objektivnu štetu”* jugoslovensko-američkim odnosima, a krivac za to bio je Vašington.⁵⁷⁸

Jugoslovenski predsednik je slične stavove ponovio i nekoliko dana kasnije. Bio je izuzetno rezervisan prema Haškom tribunalu i oštro je kritikovao Vladu Srbije koja je bila za punu saradnju sa sudom u Hagu. Još jednom je ocenio da stabilnost Srbije više ne može biti u

⁵⁷⁴ “Večernje novosti”, 31. decembar 2002.

⁵⁷⁵ Saopštenje DSS-a, 31. decembar 2002.

⁵⁷⁶ “Večernje novosti”, 14. januar 2003.

⁵⁷⁷ “Večernje novosti”, 19. januar 2003.

⁵⁷⁸ “Blic”, 23. januar 2003.

funkciji opravdanja postojanja ovog suda: “Ovde se ne radi o junačenju, već o realnoj proceni situacije”.⁵⁷⁹

Na samom kraju januara 2003. godine postalo je očigledno da je glavni problem za prijem SRJ u Savet Evrope nesaradnja sa Haškim sudom, odnosno odbijanje Vojislava Koštunice da haškim istražiteljima dozvoli uvid u dokazni materijal. To je 31. januara eksplicitno saopštio Johaness Landman, ambasador Holandije pri Savetu Evrope: “Vrlo loš utisak za prijem Jugoslavije u SE ostavio je i predsednik SRJ Vojislav Koštunica, koji do sada nije odgovorio na pismo predsednika komiteta ministara od 5. oktobra o saradnji Beograda sa Hagom. Izgleda kao da nas on ne uzima ozbiljno. To je znak jednog stava. Čak i predsednik radne grupe za prijem Jugoslavije, italijanski ambasador Ago, koji je veliki zagovornik vašeg prijema, priznaje da bi Koštunica ipak trebalo da nam odgovori”.⁵⁸⁰

Uoči usvajanja Ustavne povelje Srbije i Crne Gore, Vojislav Koštunica je ponovio **“da nikada nije bio za izručenje ma kog optuženika Hagu, pa ni Miloševića”**. Istovremeno je negirao i da je potpisao obavezu o izručenju Ratka Mladića i Veselina Šljivančanina.⁵⁸¹ Slično se ponašao i kada je Vojislav Šešelj, lider Srpske radikalne stranke, dobrovoljno otputovao u Hag 24. februara 2003. godine. Govorio je da je Haški tribunal “glomazni aparat koji funkcioniše sebe radi” i samo služi za destabilizovanje institucija. Kao dobar primer, Koštunica je naveo baš optužnicu protiv Šešelja, na osnovu koje je dobio utisak da je Haški tribunal na početku, a ne na kraju podizanja novih optužnica: “Teško je napraviti poređenje između Nirnberškog suda za zločine iz Drugog svetskog rata i Haškog tribunala, jer su u Nirnbergu optuženi, uključujući i Hitlerovog naslednika, osuđivani na po deset godina zatvora, a u Hagu na 45 i više”.⁵⁸² Koštunica je “zaboravio” 11 smrtnih kazni koje je izrekao sud u Nirnbergu.

I dan kasnije, povodom odlaska lidera radikala u Hag, oštro je kritikovao ovu instituciju. U emisiji “Kažiprst” Radija B-92 patetično je postavio pitanje: **“Dokle će Haški sud biti naša sudbina i da li smo na početku ili na kraju haških procesa?”** Na pitanje da li sebe smatra odgovornim što zbog nedovoljne saradnje sa Haškim tribunalom Srbija i

⁵⁷⁹ “Danas”, 27. januar 2003.

⁵⁸⁰ Koštunica čuti a archive zaključane, “Večernje novosti”, 31. januar 2003.

⁵⁸¹ TV B-92, 3. februar 2003.

⁵⁸² “Glas javnosti”, 24. januar 2003.

dalje nije u potpunosti uključena u međunarodne institucije, Koštunica je rekao da ta saradnja, iako je potrebna, nije prioritet: *"Saradnje ne može biti po svaku cenu i ne mogu organi Srbije i Crne Gore da budu puka ispostava Haškog tribunala"*. Još eksplicitniji je bio u odgovoru na pitanje da li bi pozvao ratnog komandanta snaga bosanskih Srba da se dobrovoljno preda: **"Državni organi treba da se staraju o sprovođenju Zakona o saradnji sa tim sudom. Nikakvi drugi pozivi tu nemaju smisla"**.⁵⁸³

ZA KOŠTUNICU JE SUDSKI PROCES PROTIV VOJISLAVA ŠEŠELJA U HAGU BIO PROCES "PROTIV DRŽAVE I NARODA".

⁵⁸³ Radio B-92, 24. februar 2003.

Vojislav Koštunica je svog imenjaka branio i 1. marta 2003. godine, i to u najboljem demagoškom duhu, povezujući nepovezivo. Komentarišući optužnicu i odlazak vođe Srpske radikalne stranke u Hag, Koštunica je rekao da "taj proces ima mnoge elemente montiranog procesa protiv jedne države i jednog naroda".⁵⁸⁴

Sve do jeseni 2003. godine Koštunica se nije previše bavio Haškim tribunalom. Tada je politiku odbrane Slobodana Miloševića pravdao "višim" interesima: **"Ne možemo zbog zemlje da dopustimo da nam se predsednici povlače po sudovima."** Smatrao je da bi se pritisak tog suda mogao izbeći da je cela politička elita stala iza njegovog koncepta saradnje sa Tribunalom: **"Pravda Haškog suda je selektivna. Mi smo morali drugačijim, agresivnim nastupom jasno reći da ćemo sa Hagom saradivati, ali ne na takav način da se u svemu dokaže da postoji samo jedna strana odgovorna za rat na prostoru prethodne Jugoslavije. To nije srpska strana"**.⁵⁸⁵

POD BUDNIM OKOM SPS-a

Od trenutka kada je postao srpski premijer, odnos Vojislava Koštunice prema Haškom tribunalu direktno je zavisio od volje Socijalističke partije Srbije. Ona je, za podršku manjinskoj vladi, postavila uslov da se ne izručuju optuženi po komandnoj odgovornosti, da država pruži finansijsku pomoć za odbranu Slobodana Miloševića, ali i drugih optuženih, kao i pomoć njihovim porodicama.

S obzirom na to šta je govorio i činio u prethodne tri godine, Koštunica je teško mogao da ispuni zahteve za izručenje optuženih. Zato je izabrao da Evropskoj uniji objašnjava da je njegova vlada najprihvatljivija varijanta za međunarodnu zajednicu i da će nastavak pritiska samo ojačati ultranacionalističku Srpsku radikalnu stranku.

Najvažniji principi politike Vojislava Koštunice prema Hagu u ovom periodu zasnivali su se na nekoliko osnovnih postavki: Haški tribunal neumitno ide putem ozbiljne samodiskriminacije; sud sve više gubi obeležje pravosudne institucije i sve više postaje jednostrano orijentisana politička ustanova; javnost treba da bude svesna da se radi o sistematskom, namernom pritisku na vladajuću koaliciju koja nema osnovu u "jednoj objektivnoj proceni".

⁵⁸⁴ TV B-92, 1. mart 2003.

⁵⁸⁵ Intervju V. Koštunice Radiju B-92, 23. oktobar 2003.

Srž odnosa sa Haškim tribunalom u ovom periodu predstavljalo je, osim generala Ratka Mladića, hapšenje četvorice vojnih i policijskih generala: Nebojše Pavkovića, Vladimira Lazarevića, Sretena Lukića i Vlastimira Đorđevića. Optužnica protiv njih podignuta je 22. septembra 2003. godine, potvrđena je 2. oktobra a opečaćena 22. oktobra iste godine. Oni su, u pet tačaka, terećeni za “zločine protiv čovečnosti” nad kosovskim Albancima i “kršenje zakona i običaja rata” tokom sukoba na Kosovu 1999. godine.

U skladu sa novim političkim kursom, Koštunica je “Asošiejted presu” izjavio da izručenje Haškom tribunalu optuženih za ratne zločine neće biti prioritet njegove vlade, uprkos pretnjama SAD da će ukinuti finansijsku pomoć i političku podršku Srbiji. Direktno je potvrdio da neće izručiti četvoricu vojnih i policijskih generala. Postojala su “mnogo važnija” pitanja koja je trebalo rešavati. U svom stilu izjavio je i ovo: **“Ova zemlja nije isporučilac ljudske robe Haškom tribunalu”**.⁵⁸⁶

Ova izjava je izazvala veoma oštre reakcije u Briselu i Vašingtonu. Po završetku sastanka šefova diplomatije zemalja Evropske unije (24. februara), predstavnik za spolnu politiku i bezbednost EU Havijer Solana izjavio je da “petnaestorica nisu ni najmanje srećna” zbog novonastale situacije u Beogradu: “Brisel će veoma pažljivo pratiti kakvu će politiku voditi nove vlasti u Beogradu i od toga će zavisiti dalji odnosi”.⁵⁸⁷ Istovetna poruka stigla je i iz Vašingtona: odnosi SAD i Srbije zavisice od saradnje nove srpske Vlade sa Haškim sudom. Ričard Baučer, portparol Stejt departmenta, izjavio je da se pred budućom vladom Srbije nalaze brojni zadaci, među kojima je bila i puna saradnja sa Hagom, a da se od Srbije očekuje da tu obavezu sprovede u delo.⁵⁸⁸

U srpskoj javnosti sve su više dominirale ocene da je saradnja sa Haškim tribunalom nužan uslov kako bi se održali dobri odnosi sa SAD i Evropskom unijom. Da situacija nije bila nimalo naivna, svedočila je odluka Vašingtona da uslovi pomoć Beogradu od 100 miliona dolara nastavkom saradnje s Hagom. Kongres je detaljno obrazložio da bivši bosanski lider Radovan Karadžić i general Ratko Mladić moraju biti uhapšeni i izručeni do 31. marta 2004. godine da bi sredstva bila prebačena, iako je konačna odluka bila na državnom sekretaru Kolinu Paueu.

⁵⁸⁶ Navedeno prema: Radio B-92, 21. februar 2004.

⁵⁸⁷ B-92, 24. februar 2004.

⁵⁸⁸ Isto.

I pored svih upozorenja, Koštunica je u izlaganju pred srpskom skupštinom 2. marta 2004. godine naveo da će se njegova Vlada zalagati za dvosmernu saradnju sa Hagom: *“Nastojaćemo da obezbedimo sve pretpostavke da svim optuženima bude suđeno pred domaćim sudovima i da od Tribunala na korišćenje budu dobijena određena dokazna sredstva protiv naših državljana i da svim našim državljanima optuženim pred Tribunalom bude pružena adekvatna pomoć u njihovoj odbrani”*.⁵⁸⁹

Za srpskog premijera i one koji su ga podržavali politički problem nad kojim se trebalo zamisliti nije predstavljala ni ocena Ujedinjenih nacija da je Koštunica učinio pogrešan politički korak kada je objavio da izručivanje ratnih zločinaca Tribunalu neće biti prioritet njegove vlade. Ništa se nije promenilo ni kada je iz UN-a stiglo obećanje da će podržati Srbiju u njenim nastojanjima da postane članica Partnerstva za mir ukoliko uhapsi i izruči Hagu Ratka Mladića i ako povuče optužbe protiv snaga NATO-a pred Međunarodnim sudom pravde: *“Integrisana moderna Srbija prestaće da bude pretnja stabilnosti u Evropi i neće više biti potencijalni izvor droge, oružja i etničkog nasilja, što bi zahtevalo prisustvo NATO trupa u regionu”*.⁵⁹⁰

Koštunici je iz međunarodne zajednice vrlo jasno stavljeno do znanja da je puna saradnja sa Hagom uslov za uključivanje Srbije u evroatlantske integracije. Tako je, 23. marta, generalni sekretar NATO-a Jap de Hop Shefer rekao Koštunici da bi SCG već u junu 2004. godine mogla da uđe u Partnerstvo za mir *“ako ispuni glavni uslov – punu saradnju sa Haškim tribunalom”*. Sličnu poruku poslao je i Romano Prodi, predsednik Evropske komisije: *“Ja sam naglasio da je saradnja sa međunarodnim Tribunalom apsolutno ključni uslov i da je to preduslov za bilo kakav odnos sa Unijom”*.⁵⁹¹

Koštunica je izjavio da *“podržava to opredeljenje”*. Ali, konkretne saradnje i dalje nije bilo. Umesto toga, on je, kada se vratio u zemlju, izjavio da optuženima treba suditi pred domaćim sudovima i da posebno treba voditi računa *“o institucijama i njihovoj političkoj stabilnosti”*. Slične stavove Koštunica je ponovio i 1. aprila, u razgovoru sa Valterom Švimerom, generalnim sekretarom Saveta Evrope.⁵⁹²

Nezadovoljstvo u Hagu bilo je sve veće. Florans Artman, portparol Tužilaštva, izjavila je kako su i kancelarija Tužilaštva i predsednik

⁵⁸⁹ B-92, 2. mart 2004.

⁵⁹⁰ “Danas” 17. mart 2004.

⁵⁹¹ B-92, 23. mart 2004.

⁵⁹² B-92, 1. april 2004.

Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju zabrinuti zbog nedostatka saradnje Beograda sa Tribunalom: "Situacija s Beogradom je veoma zabrinjavajuća. Saradnja je neko vreme bila obustavljena u očekivanju nove vlade, ali sada, kada je nova vlada tu, i dalje nema sarad-

JAP DE HOP SHEFER, GENERALNI SEKRETAR NATO-A: "USLOV ZA ULAZAK SRBIJE U PARTNERSTVO ZA MIR - PUNA SARADNJA SA HAŠKIM TRIBUNALOM".

nje. Nije uhapšen nijedan begunac i nije bilo nikakvog odgovora na naše zahteve za pomoć, od kojih su neki uloženi pre više od godinu dana”.⁵⁹³

Srbija je trebalo, preko Studije o izvodljivosti, da otpočne progovore sa EU o asocijaciji, uđe u Partnerstvo za mir, dobije važnu podršku u nastavku reformskog procesa, stabilizuje demokratiju i institucije, podigne nivo stabilnosti i bezbednosti regiona – sve to nije bilo izvodljivo bez pune saradnje sa Haškim sudom. Za te izazove, Koštunica je imao sledeći odgovor: *“Saradnja sa Haškim tribunalom je tu, ona je, dakle, neminovna, ali modaliteti te saradnje mogu biti različiti. Nešto brži, nešto sporiji, na jedan ili na drugi način, sa jednom tendencijom – da polako pitanje ratnih zločina na prostoru bivše Jugoslavije (a bilo ih je širom sveta, ne samo u Ruandi i Jugoslaviji) počne postepeno da se procesuiru pred našim sudovima”*.⁵⁹⁴

Koštunica je uporno isticao da saradnja sa Hagom na način kako se to od Srbije traži može da destabilizuje region: *“Kroz sve to prolaze i sve zemlje koje su upućene jedne na druge, koje su povezane u regionu, jer nestabilnost kod jednih povlači nestabilnost kod drugih. A nestabilnost u SCG, uveren sam, i te kako može da destabilizuje ceo region”*.⁵⁹⁵ On je smatrao da ishod procesa za zločine počinjene na prostoru bivše Jugoslavije i te kako može imati uticaja na procese u Međunarodnom sudu pravde pred kojim se nalaze tužbe Hrvatske i BiH protiv Srbije i Crne Gore: *“Zato je u našem interesu, odbrana i unošenje nekakvog reda u odbranu haških optuženika, i to je nešto što je veoma važno”*.⁵⁹⁶

I kada je američka administracija odlučila da zamrzne pomoć Srbiji, Koštunica je i dalje ponavljao da optuženima treba suditi pred domaćim sudovima. Navodno bi “zvanični Beograd” isporučio haške optuženike ako bi Međunarodni sud za ratne zločine ponudio da prebaci neke procese pred domaće sudove, ili čak omogućio da neki osuđenici kaznu izdržavaju u zemlji. Premijer je izjavio i da je Srbija “značajno obeshrabrena”, jer je sud odbio garancije njegove Vlade da neki od optuženih početak suđenja čekaju na slobodi.⁵⁹⁷

Koštunica je i dalje ponavljao da je saradnja bila moguća samo na način koji ne bi “destabilizovao institucije u zemlji”. Dobrovoljna pre-

⁵⁹³ *Nedovoljna saradnja sa Beogradom*, “Politika”, 1. april 2004.

⁵⁹⁴ *Hag velika obaveza*, “Politika”, 3. april 2004.

⁵⁹⁵ Isto.

⁵⁹⁶ Isto.

⁵⁹⁷ “Danas”, 10–12. april 2004.

daja bila je najbolja solucija: “U izvršavanju i realizaciji svake obaveze, i najjednostavnije postoje određeni problemi, nije to nešto što se može odmah učiniti, čak iako je reč o ličnoj odluci pojedinca. Bitno je da postoji Zakon, da se po tom Zakonu može postupiti da se može postupiti brže ili kasnije, da se može i mora postupiti vodeći računa o stabilnosti institucija, ali međunarodna obaveza je međunarodna obaveza i to je nešto oko čega se nedvosmisleno ističem, svi slažemo”.⁵⁹⁸

Da se stvari nisu dobro razvijale po službeni Beograd, pokazala je i odluka predsednika Haškog tribunala Teodora Merona da pošalje pismo Savetu bezbednosti u kojem je potvrdio izveštaj tužioca Karle del Ponte, koja je optužila Beograd za “ozbiljne i ekstremne propuste u ispunjavanju obaveza u saradnji sa Tribunalom”. Vlasti Srbije i Crne Gore kritikovane su u tom pismu zbog nedovoljne saradnje ne samo kad je reč o hapšenjima haških optuženika, naročito bivšeg vojnog lidera bosanskih Srba Ratka Mladića, već i kad je reč o omogućavanju pristupa svedocima i dokumentaciji od ključnog značaja za istrage: “Saradnja skoro da i ne postoji i smanjena je posle izbora u decembru”.⁵⁹⁹

Strasti su se posebno uzburkale kada je Koštunica još jednom izjavio da saradnja sa ovim Tribunalom neće biti prioritet njegove vlade, pa je i iz Evropske komisije stiglo upozorenje da ako Srbija želi u Evropu, onda ne može iz paketa ciljeva vrednosti i obaveza izabrati samo one koji joj odgovaraju.⁶⁰⁰ Onda je i Koštunica dao jednu “pragmatičnu” izjavu: “Deo programa ove vlade je ispunjavanje međunarodnih obaveza, uključujući i saradnju sa Međunarodnim haškim sudom, nezavisno od toga šta se misli o ovom sudu i o načinu na koji on sprovodi pravdu”.⁶⁰¹

Po principu toplo-hladno, “junak” je bio Zoran Stojković, ministar pravde, koji je odbio da se sretne sa Karlom del Ponte. Za taj potez odmah je nagrađen od svojih koalicionih partnera. Žarko Obradović, jedan od lidera SPS-a, izjavio je da razume ministra Stojkovića “zbog svega što je Karla del Ponte uradila ovoj zemlji i što i dalje radi. Ona uporno pokušava da u interesu svetskih moćnika dokaže neistinu protiv Srba. Ministar nije dužan da razgovara sa glavnim tužiocem Tribunala”.⁶⁰²

⁵⁹⁸ Za saradnju sa Haškim tribunalom, “Politika”, 17. april 2004.

⁵⁹⁹ Beograd ne sarađuje, “Politika”, 5. maj 2004.

⁶⁰⁰ “Politika”, 6. maj 2004.

⁶⁰¹ “Danas”, 8–9. maj 2004.

⁶⁰² “Danas”, 13. maj 2004.

Ipak, kada je bio suočen sa sve ozbiljnijim i nepopustljivijim ultimatumima međunarodne zajednice da bezuslovno ispuni zahteve Haškog tribunala, Koštunica je izjavio: **“Svemu mora doći kraj, pa i procesima u Hagu”**.⁶⁰³ Istovremeno je uporno ponavljao i da se general Ratko Mladić ne nalazi u Srbiji, ali i da ne zna kako bi se to moglo dokazati međunarodnoj zajednici! Očekivao je “jednu vrstu poverenja” Haškog tribunala. Dvosmerna saradnja je i dalje bila “najveća mudrost” srpske vlade. Osim toga, Koštunica je izjavljivao i da su Albanci amnestirani od odgovornosti pred Haškim sudom.⁶⁰⁴

Koštunica je “ozbiljnu saradnju” sa Hagom najavljivao posle predsedničkih izbora u Srbiji, iz sasvim jasnih razloga. Kada je to izostalo, Karla del Ponte je bila izuzetno oštra u obraćanju Savetu bezbednosti. Optužila je vlasti u Beogradu da od decembra 2003. godine “nisu pružile skoro nikakvu saradnju” “i da je Srbija postala utočište za haške optuženike: “Ja trenutno oklevam čak i da prosledim vlastima Srbije bilo kakvu informaciju o beguncima, zato što su mi prošli put kad sam im dala preciznu informaciju o beguncu visokog ranga optuženom za genocid u Srebrenici, vlasti Srbije odgovorile da zbog političkih okolnosti nije poželjno uhapsiti ga. Obaveštena sam da je on od tada nestao”.⁶⁰⁵

Analitičari su imali utisak da premijer Koštunica čeka novu priliku da odloži neminovno, odnosno da to što nisu ispunjena obećanja da će saradnja sa Hagom krenuti s mrtve tačke čim se predsednički izbori završe, opravda novim političko-proceduralnim razlozima. Najpre su to bili dvostruki standardi međunarodne pravde, zatim insistiranje na dvosmernoj saradnji, a kada su istrošeni svi principijelni izgovori i oblici svojevrsnog prkosa i teranja inata, lansirana je priča o sukobu nadležnosti: u svet je poslata nova poruka da će se saradnja poboljšati čim se do kraja konstituiše Nacionalni savet na državnom nivou, tj. čim izabere predsednika.

Od takve politike nije se odstupalo ni kada je Mark Grosman 7. jula rekao srpskim zvaničnicima da “više nema mesta za opstrukciju i političke izgovore” za punu saradnju sa Hagom. O mogućnosti da Srbija dobije neke od procesa moglo se razgovarati, ali tek po izručenju Ratka Mladića i četvorice generala: “Vreme je da Ratko Mladić i četvorica

⁶⁰³ “Danas”, 21. maj 2004.

⁶⁰⁴ Isto, 2. jun 2004.

⁶⁰⁵ “Beta”, 29. jun 2004.

generalu budu izručeni Haškom tribunalu”.⁶⁰⁶ Saradnja sa Hagom bila je ideja-vodilja američke politike prema Srbiji i Vašington je jasno poručio da neće odustati od nje čak i da to dovede do prevremenih izbora u Srbiji.

Na kraju je konstituisan i Nacionalni savet za saradnju sa Haškim tribunalom. Za predsednika je izabran Rasim Ljajić koji je optimistički poručivao: “Mi smo danas poslali jasnu poruku i našoj i, posebno, međunarodnoj javnosti da smo spremni da u punom obimu nastavimo saradnju sa Haškim tribunalom. Mi moramo uzeti u obzir i unutrašnje prilike u zemlji. Želimo da ta saradnja bude višeslojna, da se ona ne svede na puka tehnička izručenja naših građana Haškom tribunalu”.⁶⁰⁷

Ubrzo se, međutim, pokazalo da se nastavlja politika opstrukcije. Haški tribunal je podigao optužnicu protiv Gorana Hadžića, poslednjeg predsednika Republike Srpske Krajine. Optužnica je 13. jula prosleđena Ministarstvu spoljnih poslova, a Vuk Drašković je saopštio kako je u dopisu iz Haga “jasno stajala naredba” Karle del Ponte da se 72 sata “apsolutno ćuti o svemu tome” dok se Hadžić ne uhapsi. Pošto se to nije desilo, šef diplomatije se obratio javnosti: “Taj rok je istekao. Ja sam danas odgovorio da nemam šta da odgovorim, jer ne znam šta se desilo, jer me sud ni o čemu nije obavestio”.⁶⁰⁸

Goran Hadžić je pobjegao, a Dragan Jočić, ministar unutrašnjih poslova, izjavio je da policija ne zna gde se on nalazi: “Pa, nezgodno je da mi takva pitanja postavljate, jednostavno zato što ja nisam čovek koji radi na terenu, nisam operativni radnik, ja sam ministar i pokušavamo da to ustanovimo. Ja bih odgovor na to pitanje sačekao za jedno tri-četiri dana”.⁶⁰⁹

Glavna tužiteljka Tribunala saopštila je kako poseduje dokaze (fotografije) da je Goran Hadžić samo nekoliko sati nakon uručivanja optužnice Ministarstvu inostranih poslova napustio kuću “sa velikom torbom”. Na pitanje da li ima neku poruku za vlasti u

VLAST JE OMOGUĆILA HAŠKOM OPTUŽENIKU GORANU HADŽIĆU DA POBEGNE.

⁶⁰⁶ “Beta”, 7. jul 2004.

⁶⁰⁷ Mandat Ljajiću, “Politika”, 17. jul 2004.

⁶⁰⁸ B-92, 16. jul 2004.

⁶⁰⁹ B-92, 20. jul 2004.

Beogradu, Del Ponteova je izjavila: "Naravno da imam. Očekujem da neko uzme telefon, nazove me i da razgovaramo o saradnji. Očekujem da stupe u kontakt sa mnom i spremna sam da dođem u Beograd da razgovaramo o saradnji. Uverena sam da će me neko kontaktirati".⁶¹⁰ Glavna tužiteljka Haškog tribunala pozvala je zvanični Beograd da smesta uhapsi i izruči optuženog Gorana Hadžića, sugerišući da su mu vlasti Srbije dozvolile da pobjegne ubrzo nakon što im je dostavljena optužnica.⁶¹¹

Iako je bilo očigledno da je neko iz vrha srpske vlasti prosledio informaciju Goranu Hadžiću da je protiv njega podignuta optužnica, ministar pravde je izjavio kako o tome treba pitati Karlu del Ponte: "Po mojim informacijama, istražni sudija je odmah poslao zahtev da se obezbedi prisustvo i uručenje optužnice gospodinu Hadžiću. Prema tome, ako je on pobjegao dva sata pre nego što je poslata optužnica, onda mora da se pita gospođa Del Ponte ko je to rekao ranije".⁶¹²

Koštica je i krajem avgusta ponovio da general Mladić nije u Srbiji, a da je Goran Hadžić "jednostavno nestao".⁶¹³ Tek početkom septembra 2004. godine, pod velikim pritiskom strane i domaće javnosti i posle izjave američkog ambasadora Majkla Polta da se general Mladić nalazi na teritoriji Srbije i da odluka o tome da li će se on naći u Hagu zavisi od Vlade Srbije, on je odlučio da javno pozove četvoricu generala da se dobrovoljno predaju: "*Kad je reč o predaji optuženih, smatram da je daleko najpovoljniji oblik dobrovoljna predaja. Ona pruža određene pogodnosti optuženim pred Sudom, ali i obavezuje državu da im pruži odgovarajuću pomoć. Istovremeno, dobrovoljna predaja je najbolja opcija i za samu državu u svetlu njenih međunarodnih obaveza*".⁶¹⁴

Ova izjava jeste bila "korak napred" u odnosu na njegove ranije stavove, ali i dalje nije postojala nikakva pretnja izvršne vlasti da će optuženi biti uhapšeni ako se ne predaju. Koštica je bio uporan u stavu da Srbija sarađuje sa Hagom i da su suprotne ocene paušalne: "*Ako se saberu sve činjenice, Srbija je mnogo toga ispunila, sada je red da Tribunal nama izađe u susret*". Prilično je iznenadila i sledeća izjava: "*Imajući u vidu položaj pojedinaca koji se nalaze u Haškom sudu, bilo da je reč o državnim*

⁶¹⁰ Poruka Beogradu: Pozovite me!, "Glas javnosti", 10. jul 2004.

⁶¹¹ Karla del Ponte: Beograd pustio Gorana Hadžića da pobjegne, "Danas", 20. jul 2004.

⁶¹² B-92, 22. jul 2004.

Tek 26. jula iz vrha MUP-a je saopšteno da policija traga za Hadžićem.

⁶¹³ B-92, 26. avgust 2004.

⁶¹⁴ B-92, 5. septembar 2004.

funkcionerima ili vojnicima, nije im pružena šansa da umru, pa da budu osumnjičeni za zločine, kao što je to bio slučaj kod drugih naroda. Stvari su tu potpuno čiste. Da ne govorim o dokumentima koji su takođe dostavljeni Haškom sudu”.⁶¹⁵

U izjavama domaćoj javnosti Koštunica je redovno saopštavao da međunarodna zajednica ne postavlja uslove koji se odnose na saradnju sa Hagom, kao i da je Srbija “garant mira na Balkanu”; da se saradnja sa Hagom “normalno odvija”; da četvorici generala treba suditi u Srbiji, kao i da organi MUP-a intenzivno tragaju za Goranom Hadžićem.⁶¹⁶ Vrlo brzo ga je, međutim, demantovao Pjer Rišar Prosper, kada je srpske vlasti još jednom upozorio da međunarodna zajednica gubi strpljenje zbog toga što Srbija ne sarađuje sa Haškim tribunalom do te mere “da neki razmišljaju o merama koje treba preduzeti protiv nje”.⁶¹⁷

Koštunica nije, međutim, popuštao: Prosperu je rekao da Srbija mora da sarađuje sa Hagom, ali mora i da vodi računa da se ispunjavanjem međunarodnih obaveza ne ugrozi stabilnost zemlje.⁶¹⁸ Naravno da je u pitanju bilo samo održavanje stabilnosti Vlade, koja je mogla da ostane bez podrške socijalista ako bi četiri generala bila uhapšena, što je potvrdio i ministar pravde izjavom da generali neće biti uhapšeni.

Kada bi na to bio prisiljen, Koštunica bi verbalno revidirao svoju politiku, kao što je to bilo prilikom susreta sa Karlom del Ponte 4. oktobra 2004. godine u Beogradu. Na njegovu izjavu da je Vlada Srbije svesna svojih međunarodnih obaveza, glavna tužiteljka Haškog tribunala je rekla da je “veliki optimista” u pogledu dalje saradnje sa Beogradom: “Premijer Koštunica se obavezao na potpunu saradnju sa Haškim tribunalom, što podrazumeva i izručenja optuženih za ratne zločine”.⁶¹⁹ Istovremeno je vlastima Srbije i Crne Gore za ispunjavanje obaveza dala rok do kraja novembra, do podnošenja njenog izveštaja Savetu bezbednosti UN.

⁶¹⁵ “Beta”, 8. septembar 2004.

⁶¹⁶ “Beta”, 16. septembar 2004.

Jedan od retkih srpskih političara koji je upozoravao na svu ozbiljnost situacije vezanu sa (ne)saradnju sa Hagom, bio je ministar inostranih poslova Vuk Drašković. On je u Njujorku izjavio da će pozicija države u predstojećim pregovorima o konačnom statusu Kosova biti “veoma teška”, ako ne bude pomaška u saradnji sa Haškim tribunalom i priključenja SCG evroatlantskim integracijama. (*Saradnja sa Hagom osnovno pitanje*, “Danas”, 23. septembar 2004)

⁶¹⁷ *Svet gubi strpljenje*, “Danas”, 24. septembar 2004.

⁶¹⁸ *Saradnja s Hagom, ali i stabilnost*, “Danas”, 1. oktobar 2004.

⁶¹⁹ B-92, 4. oktobar 2004.

Krajem oktobra Koštunica je, i pored svih upozorenja, uporno ponavljao kako je međunarodna zajednica "potvrdila" da je za ratne zločine moguće suditi i pred srpskim sudovima. Istovremeno je, da paradoks bude veći, optužio prethodnu vladu da, na jednoj strani, nije "završila saradnju" sa Haškim tribunalom a, na drugoj, zamerio joj je na načinu na koji su optuženi izručivani Hagu, jer je to "činjeno na silu".⁶²⁰

Politika administracije u Vašingtonu nije se, međutim, menjala. Pjer Rišar Prosper je 29. oktobra izjavio da nema promena u politici njebove vlade prema Haškom tribunalu. Upozorio je sve države u regionu koje ne sarađuju sa Haškim sudom da SAD razmatraju "sve mere" koje bi mogle da ih "prinude" na punu saradnju. Iako su se u Srbiji mogle čuti ocene da Karla del Ponte više ne uživa poverenje međunarodne zajednice i da će sud u Hagu uskoro prestati sa radom, Prosper je to odlučno demantovao: "Dosadašnji rad Tribunala potpuno podržavamo, kao i rad Del Ponteove i smatramo da njen posao pomaže donošenju pravde na tim prostorima i predstavlja doprinos miru i stabilnosti u regionu. Budućnost Tribunala i dužina njegovog mandata zavisice isključivo od saradnje Beograda, Sarajeva i Zagreba sa Haškim tribunalom. Za Beograd to znači da gospodin Koštunica javno naredi svojim službama da odu i uhapsu Mladića".⁶²¹

Situacija se dodatno zakomplikovala kada je Karla del Ponte 3. novembra pred Savetom NATO-a izjavila kako joj je Koštunica "jasno predočio" da nije spreman da uhapsi i preda sudu 15 optuženih koji žive u Srbiji. Ocenila je i da "mreže" koje štite generala Mladića stvaraju, posebno u medijima, takvu atmosferu da je hapšenje i prebacivanje optuženih u Hag još teže: "Optuženi se prikazuju kao junaci, a tužilac Međunarodnog suda je postao žrtveni jarac za sve što je loše u Srbiji. Ni reći o zločinima, ni reći o žrtvama".⁶²²

Istovremeno se Koštunica u Briselu sastao sa Havijerom Solanom i najavio da pre kraja novembra očekuje "nove primere" saradnje

⁶²⁰ "Beta", 19. oktobar 2004.

⁶²¹ "Beta", 29. oktobar 2004.

⁶²² "Beta", 3. novembar 2004.

Vrlo "zanimljivo" tumačenje kako treba sarađivati sa Haškim tribunalom imao je ministar Dragan Jočić. On je zamerio novinarima što se uvek interesuju za "represivni vid saradnje", tj. za hapšenja optuženih: "*Vlada republike Srbije je potpuno spremna na saradnju sa Haškim tribunalom i ističemo da je ta saradnja dvosmerna, a hapšenja nisu celokupna saradnja i nisu dvosmerna saradnja. Ja sam potpuno svestan vašeg pitanja i potpuno sam svestan novinarskog nagona koji kaže: a što ne uhapsite? Ja kažem da je bolje da saradnja sa Hagom prođe na jedan drugi način i mislim da će tako i biti*". (B-92, 3. novembar 2004)

sa Hagom, imajući na umu da će Karla del Ponte 23. novembra podneti izveštaj Savetu bezbednosti OUN.⁶²³ Već sutradan (4. novembra) srpski premijer je izjavio kako njegova vlada "intenzivno radi" na dobrovoljnoj predaji haških optuženika, ali nije mogao konkretno da kaže ko je u pitanju.⁶²⁴

Slične stavove Koštunica je izneo i 10. novembra, prilikom razgovora sa delegacijom američkih senatora. Najbolji način saradnje sa Hagom bila je dobrovoljna predaja optuženih.⁶²⁵ Srpski premijer je, međutim, i dalje kritikovao Tribunal, jer nije puštao na slobodu pojedine optužene do početka njihovog suđenja, a objašnjavao je, na zaista neobičan način, i da njegova vlada ne zna gde se nalaze pojedini optuženi: *"Za adrese date za neke od njih u Ministarstvu unutrašnjih poslova su ustanovili da su podaci netačni, te adrese i ulice uopšte ne postoje. Provere o njihovom boravku se rade i radiće se za svaku prijavu, ma koliko je ona anonimna"*.⁶²⁶

Kada je američki Kongres usvojio predlog Zakona o pomoći inostranstvu, kojim se predviđa 73,6 miliona dolara pomoći Srbiji u budžetskoj 2005. godini, uz obavezu da Mladić bude uhapšen i isporučen Haškom tribunalu, Koštunica je izjavio: "Srbija mora da sarađuje sa Haškim tribunalom" i da je "apsolutno netačno" da njegova vlada ne sarađuje. Kao primere saradnje isticao je kako su "desetine svedoka" oslobođene čuvanja državne tajne, da su dostavljena mnoga dokumenta, kao i "kredibilne provere" gde se nalaze pojedini optuženi. I dalje je izjavljivao da ne treba "imati iluzija" o pravdi Haškog suda, jer nisu procesuirane mnoge "ratne vođe susednih zemalja".⁶²⁷

Ipak, izveštaj koji je Karla del Ponte podnela Savetu bezbednosti OUN nije bio previše povoljan po srpsku vladu. Naprotiv. Glavna tužiteljka Haškog tribunala izjavila je da Vojislav Koštunica "nije voljan" da uhapsi optuženike koji se kriju u Srbiji: "Velika većina begunaca, verovatno više od 12, živi slobodno u Srbiji. Premijer Koštunica otvoreno je stavio do znanja da nije voljan da ih uhapsi, već samo da pokuša da ih ubedi da se predaju dobrovoljno. Vlada Srbije je svesno odabrala da ignoriše svoje zakonske obaveze".⁶²⁸

⁶²³ "Beta", 4. novembar 2004.

⁶²⁴ Isto.

⁶²⁵ "Beta", 10. novembar 2004.

⁶²⁶ "Beta", 14. novembar 2004.

⁶²⁷ Sednica Glavnog odbora DSS-a, "Beta", 20. novembar 2004.

⁶²⁸ "Beta", 23. novembar 2004.

Posle toga Koštunica je izjavio da **“nema nikakvih dilema”** povodom saradnje sa Hagom, ali je na pitanje da li će biti direktnih hapšenja svih optuženih, kao što je to traženo, odgovorio da je reč o “jednom procesu u kojem se zna samo to da postoji jedna vlast mnogo moćnija od nacionalnih”. Lepih reči srpski premijer nije imao ni za Svezozara Marovića, predsednika državne zajednice, koji je izjavio da Srbija ne ispunjava međunarodne obaveze: *“Marović je, pre svega, dužan da poštuje Ustavnu povelju i to je nešto o čemu treba najviše da vodi računa”*.⁶²⁹

Da je situacija bila daleko do načina na koji je predstavljena u srpskoj javnosti, ukazale su reči ambasadora Prospera: “Izveštaj o saradnji vlasti u Beogradu sa Tribunalom koji smo dobili, jedan je do najgorih otkako je Tribunal osnovan”.⁶³⁰ Prosper je optužio Koštonicu i da je glavni krivac za nesaradnju Beograda sa Haškim sudom, a Koštunica je odgovorio kako je Prosper **“na kraju svoje karijere”** i da više pažnje treba obratiti na ocene *“onih koji su nadležni za to”* – predsednika suda Teodora Merona i Karle del Ponte: *“Njihove ocene daleko su blaže”*.⁶³¹ Naravno da je istina bila daleko od toga, a pojedinci iz DSS-a su čak govorili da Prosper uskoro treba da ode u penziju.

Koštonica je, kada se nalazio u inostranstvu (kao što je to bio slučaj 16. decembra u Briselu), ponavljao da će “biti sprovedena” puna saradnja sa Haškim sudom, jer je to bio uslov za izradu povoljne studije o izvodljivosti za integraciju Srbije i Crne Gore u Evropsku uniju. Jedino što je konkretno mogao da kaže bilo je da očekuje nove dobrovoljne predaje: *“Dvojica ljudi su dobrovoljno otišla u Hag, a dvojica su puštena da se do suđenja brane sa slobode. I to će jako ubrzati našu saradnju”*.⁶³²

Uprkos svim znacima upozorenja, Vojislav Koštunica je dosta hrabro izjavio da glavna prepreka bržem približavanju Evropskoj uniji nije Hag, već problemi u vezi sa izborom parlamenta državne zajednice. Zaštita “lika i dela” optuženih generala bila je najvažnija za vladu Vojislava Koštunice. Iako je Okružni sud u Beogradu još krajem oktobra 2004. godine uputio naredbu da general Pavković bude prinudno priveden, Koštuničin savetnik Aleksandar Simić je izjavio da general neće biti uhapšen jer je “mnogo korisnije i moralno ispravnije za jedinstvo nacije” da on dobrovoljno ode.

⁶²⁹ B-92, 30. novembar 2004.

⁶³⁰ B-92, 6. decembar 2004.

⁶³¹ “Beta”, 10. decembar 2004.

⁶³² “Beta”, 16. decembar 2004.

U Vašingtonu takva objašnjenja nisu uvažavana, pa su SAD suspendovale pomoć Srbiji i za 2005. godinu. Povučeni su i deo diplomatskog osoblja iz Beograda, a "Jatu" su uskraćeni letovi za Ameriku. Stejt department je od srpskih vlasti očekivao da omoguće rad haških istražitelja, uvid u dokumenta, predaju i prebacivanje optuženih ili pomoć u njihovom hapšenju i "sve napore za hapšenje i izručenje Ratka Mladića".⁶³³

Američki ambasador Majkl Polt je objašnjavao da odluka o zamrzavanju pomoći može da bude promenjena ako Vlada Srbije potpuno i bezuslovno ispuni sve uslove, uhapsi sve optužene za ratne zločine i preda ih Haškom tribunalu: "Ne može biti pojedinačne ili delimične saradnje, potrebna je potpuna saradnja svih optuženih. Administracija SAD veruje da je Ratko Mladić u Srbiji, a na vlastima Srbije je da ga lociraju i izruče Tribunalu".⁶³⁴

Po običaju, ministar pravde nije tako mislio: odluku SAD o blokiranju pomoći Srbiji nije trebalo vezivati za izručenje haških optuženika: "Vlada Srbije ne trguje, već valjano ispunjava svoje obaveze, tako da ne dođe do potresa i cepanja u društvu".⁶³⁵ Ipak, mediji su izveštavali da se vode intenzivni pregovori sa generalima Lukićem, Lazarevićem i Pavkovićem. Najbliži odluci da dobrovoljno ode u Hag bio je general Lukić, a ministar unutrašnjih poslova samo je ponavljao da Srbija zbog Haga neće ugroziti svoju bezbednost.⁶³⁶

Kao i obično, pritisci su urodili plodom. Da će general Lazarević ipak morati da ode u Hag, bilo je jasno posle posete Olija Rena, komesara za proširenje Evropske unije, Beogradu 25. januara. On je jasno poručio da SCG mora da napravi "značajne, a ne samo minimalne pomake" u pravcu pune saradnje sa Haškim tribunalom. Koštunica je rekao kako se njegova vlada zalaže za ispunjavanje međunarodnih obaveza i najavio nove "dobrovoljne" predaje.⁶³⁷

GENERAL VLADIMIR LAZAREVIĆ U HAG JE OTIŠAO UZ POSEBNE POČASTI. KOŠTUNICA I GENERAL LAZAREVIĆ KOD PATRIJARHA PAVLA.

⁶³³ B-92, 14. januar 2005.

⁶³⁴ Isto.

⁶³⁵ B-92, 18. januar 2005.

⁶³⁶ B-92, 19. januar 2005.

⁶³⁷ SCG mora da učini značajan korak u saradnji sa Haškim tribunalom, "Danas", 26. januar 2005.

Na kraju je general Lazarević odlučio da dobrovoljno ode u Hag, jer je želeo "da do kraja služi otadžbini". Koštunica je izjavio da on lično, Vlada Srbije i država Srbija "visoko cene i poštuju patriotsku, moralnu i časnu odluku generala Lazarevića".⁶³⁸ Uoči njegovog odlaska u Hag, primio ga je 1. februara 2005. godine, zajedno sa srpskim premijerom, patrijarh Srpske pravoslavne crkve Pavle. On je rekao da se srpski narod i država suočavaju sa velikim iskušenjima: "Uvek se moramo držati istine i svim svojim snagama svedočiti istinu i za nju se boriti. U svojoj istoriji imamo primere časnih oficira koji su hrabro i do kraja zastupali interese naroda i branili istinu. SPC poštuje i visoko ceni odluku generala Lazarevića da sledi ovaj težak put u interesu otadžbine".⁶³⁹

Kakva je atmosfera vladala povodom odlaska generala Lazarevića u Hag, najbolje svedoči prijem koji je u njegovu čast u Skupštini grada priredio gradonačelnik Niša Smiljko Kostić. Lazarević je rekao: "Živi bili, pa se nadam da ćemo se uskoro videti". Kostić je uzvratilo da je uveren da će se uskoro videti i zajedno dočekati penzionerske dane: "Zahvaljujem Vam se kao velikom generalu srpske vojske na činu koji ste učinili da pomognete narodu i u miru, kao što ste to radili i u ratu. Ubeđen sam da će Vaša oficirska čast biti iznad onih koji Vam ne misle dobro i pobediti u trenucima kada dajete veliku odbranu i kada polažete najveći životni ispit".⁶⁴⁰

Da je evropska perspektiva Srbije nemoguća bez pune saradnje sa Haškim tribunalom, još jednom je potvrdio i Stejt department krajem februara 2005. godine, u dokumentu o saradnji EU i SAD. Sve balkanske zemlje pozvane su da potpuno sarađuju sa Haškim sudom, jer je to bio uslov za evroatlantske integracije: "SAD i EU su u poslednjih 10 godina zajednički radile na sprečavanju sukoba na Balkanu i njihov cilj je ubrzana integracija tih zemalja u severnoatlantske strukture".⁶⁴¹

Koštunica je i dalje bio samouveren: zbog brojnih unutrašnjih problema saradnja sa Hagom odvijala se "neznatno sporije", a model dobrovoljne predaje nije imao alternativu: "Kad je reč o svakom političkom cilju i kad je reč o saradnji s Tribunalom, uvek je poželjno taj cilj ostvariti što pre, ali on se ostvaruje u datim okolnostima, u prilikama kakve su u zemlji i sigurno je da smo bili suočeni i s mnogim drugim važnim i teškim iskušenjima".⁶⁴²

⁶³⁸ "Glas", 29. januar 2005.

⁶³⁹ B-92, 1. februar 2005.

⁶⁴⁰ B-92, 2. februar 2005.

⁶⁴¹ "Beta", 23. februar 2005.

⁶⁴² B-92, 28. februar 2005.

Kako se približavao trenutak odluke o tome da li će Srbija dobiti pozitivnu studiju o izvodljivosti za priključivanje Evropskoj uniji, Koštunica je davao izjave koje su nagoveštavale spremnost za punu saradnju sa Haškim sudom. Tako je 1. marta, na godišnjicu preuzimanja dužnosti, u "Fajnenšel tajmsu" izrazio spremnost da izruči najtraženije optuženike, Ratka Mladića i Radovana Karadžića: ekstradicijom će biti obuhvaćen "kompletan spisak" osoba optuženih pred Haškim tribunalom: "Upitan da li su Karadžić i Mladić uključeni u taj spisak, on je potvrdno klimnuo glavom".⁶⁴³

U kakvoj je situaciji bila Srbija povodom predaje generala Lukića, najbolje je objasnio Rasim Ljajić: "Ja svakodnevno moram da objašnjavam izjave lekara, izjave advokata, da peglam te izjave, da kažem nisu tako mislili. Ovo je zaista jedna igra koja nikom ne treba, koja svima šteti, a posebno šteti državi pred dobijanje pozitivne studije o izvodljivosti. Ovakvim igrama mi sve to možemo da dovedemo u pitanje".⁶⁴⁴

Država je umela i da pokaže zahvalnost prema onima koji su dobrovoljno otišli u Hag. Tako su gradonačelnik Niša Smiljko Kostić i ministar Velimir Ilić poklonili automobil marke "škoda" porodici generala Lazarevića. Ilić je naglasio kako želi da se tim "malim poklonom" zahvali porodici generala Lazarevića "koji je srpski junak i u ratu i u miru".⁶⁴⁵

Pošto se približavao trenutak za izricanje ocene studije o izvodljivosti, Koštunica je 22. marta u Briselu, u razgovoru sa Olijem Renom, izjavio da će saradnja biti ostvarena u potpunosti: "Veliki sam optimista da ću idućih dana upotrebiti reči koje obično upotrebljavam i da ćemo imati značajan napredak koji će nas odvesti do potpune saradnje sa Haškim sudom. Za nas je potpuna saradnja s Haškim sudom onda kad su svi slučajevi optuženih rešeni u potpunosti".⁶⁴⁶

U Međunarodnoj zajednici jesu bili zadovoljni napretkom koji je Srbija pokazala u saradnji sa Haškim tribunalom, ali su isticali da ta saradnja ne sme da bude zasnovana na pojedinačnim slučajevima, već da zaista vodi ka potpunoj saradnji, što je podrazumevalo izručenje generala Mladića. Tako je i dalje ostala na snazi odluka američke administracije da se Srbiji uskrati direktna finansijska pomoć od 10 miliona

⁶⁴³ Navedeno prema: "Beta", 1. mart 2005.

⁶⁴⁴ "Beta", 10. mart 2005.

⁶⁴⁵ "Beta", 12. mart 2005.

⁶⁴⁶ "Beta", 22. mart 2005.

dolara. Saradnja Srbije sa Tribunalom bila je i dalje uslov za punu evroatlantsku integraciju.

Da je Koštunica bio spreman da učini sve kako bi Pavković i Lukić bili isporučeni Hagu pre kraja marta 2005. godine, pokazale su i njegove reči da će biti “značajnih napredaka” u saradnji sa Tribunalom. Iz Vlade Srbije generalima je poručeno da do 12. aprila moraju da se predaju. Da je postojao različit odnos prema dvojici generala, posvedočila je i izjava Zorana Stojkovića da general Pavković treba da bude uhapšen po nalogu Haga a ne Specijalnog suda za organizovani kriminal, “jer međunarodni sud ima prioritet”.⁶⁴⁷

Zatim je 2. aprila raspisana poternica za Pavkovićem, a Vuk Drašković je tvrdio da su u njegovo skrivanje umešane službe bezbednosti. Rasim Ljajić je saopštio da su lekari izjavili da general Lukić mo-

GENERAL POLICIJE SRETEN LUKIĆ IZ BOLNIČKOG KREVETA
“DOBROVOLJNO” JE ODVEDEN U HAG.

že u Hag dan posle operacije, a sam Lukić je tražio da se prekinu manipulacije sa njegovom navodnom spremnošću da odmah posle operacije ode u Hag: “Uputiti nekog u Hag znači poslati ga u zatvor, a ne u bolnicu ili u lečilište”.⁶⁴⁸

Na kraju je general Sreten Lukić je direktno iz bolničkog kreveta, u papučama, odveden u Hag 4. aprila 2005. godine. Ostalo je nejasno da li je otišao dobrovoljno ili prisilno. Portparol DSS-a Andrija Mladenović izjavio je da odlazak Lu-

kića u Hag predstavlja “jedan vid dobrovoljne predaje”. Lukićevi advokati su tvrdili da je on odveden silom i to u pidžami.⁶⁴⁹

Koliko je igra povodom izručenja generala Lukića bila licemerna, pokazala je izjava ministra Stojkovića da je general sam pravio “aranžman sa Hagom”, pa mu zato nisu date garancije da se brani sa slobode, kao i saopštenje SPS-a: socijalisti su bili “principijelno protiv” hapšenja i izručenja haških optuženika, ali o “slučaju Lukić” nisu imali potpune informacije.⁶⁵⁰

⁶⁴⁷ B-92, 1. april 2005.

⁶⁴⁸ “Beta”, 3. april 2003.

⁶⁴⁹ “Beta”, 4. april 2005.

⁶⁵⁰ B-92, 5. april 2005.

Koštica je Havijeru Solani obećao da će general Pavković biti u Hagu do 12. aprila, a Vuk Drašković je u Londonu, u intervjuu “Fajnenšel tajmsu”, izjavio da srpske službe bezbednosti znaju gde je general Mladić (“oni znaju ako je on u Srbiji i znaju ako nije”) i da one mogu da ga uhapsu, ako je u Srbiji. To je bila prva izjava jednog srpskog zvaničnika koja je bila u suprotnosti sa dugotrajnim izjavama službenog Beograda da se ne zna gde je Mladić i da on zato ne može biti uhapšen.⁶⁵¹

Ni dan uoči donošenja odluke o studiji izvodljivosti srpske vlasti nisu znale gde se nalazi general Pavković. Srbija je, ipak, 12. aprila, dobila pozitivnu ocenu studije o izvodljivosti za priključenje EU. Ostalo je još da general Pavković bude prebačen u Hag do kraja aprila, do sastanka Saveta ministara Evropske unije, kada je trebalo da odluka bude potvrđena. Koštunica je izjavio da će njegova vlada “učiniti sve” da ispuni svoje obaveze prema Međunarodnom sudu pravde.⁶⁵²

Na kraju se i to desilo: general Pavković je prvo 22. aprila obavestio Vladu da je doneo odluku o dobrovoljnom odlasku u Hag, što se i dogodilo 25. aprila. Srpska vlada ga je pohvalila kao “patriotu” i osobu “visokog morala”, iako je bio optužen u vezi sa pokušajem atentata na Vuka Draškovića 2000. godine. Pojedini britanski mediji su procenjivali da je, pod jakim pritiskom Evropske unije i SAD, došlo do “potpunog zaokreta” u politici Vojislava Koštunice prema Haškom tribunalu, što je bio oprobani recept za srpskog premijera.

I pored mnogih ohrabrujućih pomaka, Koštunica je nastavio da taktizira sa obavezama prema Haškom tribunalu. Karla del Ponte je 15. juna izjavila da joj je Koštunica na pitanje kada će predati Ratka Mladića, rekao: **“Juče”**. Glavna tužiteljka je ocenila da je to “jasan znak da su vlasti u Srbiji prihvatile tu obavezu”.⁶⁵³

Koštica je, međutim, već 16. juna u Briselu izjavio da srpska vlada ne pregovara sa Ratkom Mladićem, “a napisi koji su se o tome pojavili u štampi su netačni i samo komplikuju rad vlade”.⁶⁵⁴ Teško je bilo uvek razumeti politiku srpskog premijera prema punoj saradnji sa Hagom. Istom prilikom u razgovoru sa Havijerom Solanom, on je rekao kako je “odlučan da se saradnja sa haškim sudom, kad je reč o preostalim optuženim, nastavi i privede kraju”.⁶⁵⁵

⁶⁵¹ Navedeno prema: “Beta”, 5. april 2005.

⁶⁵² “Beta”, 13. april 2005.

⁶⁵³ “Beta”, 15. jun 2005.

⁶⁵⁴ “Beta”, 16. jun 2005.

⁶⁵⁵ Isto.

Srpski zvaničnici su uporno ponavljali da Vlada ne zna gde se nalazi general Mladić, iako se uporno radi na tome da se to otkrije. Da nešto nije bilo u redu, posvedočio je indirektno ministar pravde izjavom da nije potrebna odluka Vlade da bi se uhapsio general: "Koliko znam, svi organi rade na otkrivanju Mladića, čak im u tome pomažu i organi drugih država, i za sada nema validnog podatka za lociranje Mladića".⁶⁵⁶

AMERIČKE DIPLOMATE MAJKL POLT I Pjer-Rišar Prosper: "Bez hapšenja Ratka Mladića i Radovana Karadžića nema ekonomskog progressa Srbije".

Američki ambasador Prosper je srpskim vlastima, po ko zna koji put, jasno stavio do znanja da Vašington neće popustiti u zahtevu za izručenjem najtraženijih haških optuženika generala Mladića i Radovana Karadžića. Tako je 24. avgusta u Beogradu izjavio: "Bez njihovog hapšenja pitanje ratnih zločina opstaje i usporava ekonomski progres. Zato sam na sastanku sa premijerom Koštunicom naglasio koliko je važno da se reši ovaj problem. Nadam se da će ova jesen dati potreban odgovor, jer tada počinju razgovori o pristupanju SCG Evropskoj uniji".⁶⁵⁷

Kada je Karla del Ponte 29. septembra posetila Beograd, Koštunica je izjavio da je saradnja sa Hagom "od životne važnosti" za Srbiju, da nema drugog rešenja, niti alternative "i mi smo svesni da saradnju treba

⁶⁵⁶ "Beta", 25. jun 2005.

⁶⁵⁷ Nema napretka bez Mladića, "Večernje novosti", 26. avgust 2005.

da *privedemo kraju*".⁶⁵⁸ Glavna tužiteljka Tribunala bila je zadovoljna tom izjavom, ali nije propustila priliku da Rasimu Ljajiću naglasi da je izručenje Ratka Mladića i dalje najveća prepreka saradnji sa Hagom. Takođe, izjavila je i da se nada da poslednji put dolazi u Beograd tim povodom.⁶⁵⁹

Izveštači su primećivali i da Koštunica nijednom nije izgovorio Mladićevo ime kada je davao izjavu posle susreta sa Del Ponteovom.⁶⁶⁰ Bilo kako bilo, tek Savet ministara Evropske komisije doneo je 3. oktobra 2005. godine odluku o početku pregovora Evropske unije sa Srbijom i Crnom Gorom radi zaključenja sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.⁶⁶¹

Pregovori Srbije i Crne Gore sa Evropskom unijom o stabilizaciji i pridruživanju počeli su 10. oktobra, kada je u Beograd došao Oli Ren, evropski komesar za pridruživanje. Koštunica je izjavio kako će dogovor sa Evropom imati značaj "ugaonog kamena u građevini naših reformi, jer Srbija je u Evropi i mi smo u Evropi – svoj na svome".⁶⁶²

Slavljeničku atmosferu kojoj je, kako su uočavali izveštači, podlegao i Oli Ren, malo je poremetio Svetozar Marović, podsećanjem na obaveze prema Haškom tribunalu: "Sudbina miliona ljudi u Srbiji i Crnoj Gori koji hoće napred, važnija je od sudbine pojedinaca okrivljenih za ratne zločine pred Haškim tribunalom. Niko nema pravo na nadu da će moći napred bez ispunjenja i poslednje obaveze prema Hagu".⁶⁶³

Uprkos svim uveravanjima Vojislava Koštunice da će Srbija ispuniti sve svoje obaveze, ubrzo je stigla oštra opomena sa najvišeg mesta. Teodor Meron, predsednik Haškog tribunala, bar kako su izveštavali mediji, "žestoko je ukorio" Koštunicu zbog nesaradnje sa Hagom prilikom posete Beogradu 11. novembra. Meron je izjavio: "Međunarodna zajednica zaista je nestrpljiva zbog velikog odlaganja u ispunjenju preostalih međunarodnih obaveza Srbije".⁶⁶⁴

Koštunica se nije ni pojavio pred novinarima, ali je iz Vlade stiglo saopštenje u kome se nijednom rečju nije pominjalo da je predsed-

⁶⁵⁸ Del Ponte zadovoljna, "Politika", 30. septembar 2005.

⁶⁵⁹ Isto.

⁶⁶⁰ Decembar rok za Mladića, "Danas", 30. septembar 2005.

⁶⁶¹ Evropa otvara vrata, "Večernje novosti", 4. oktobar 2005.

⁶⁶² Šampanjac za Evropu, "Večernje novosti", 11. oktobar 2005.

⁶⁶³ U Evropi smo, "Večernje novosti", 11. oktobar 2005.

⁶⁶⁴ Meron očitao lekciju, "Glas javnosti", 12. novembar 2005.

nik Tribunala bilo šta tražio od Srbije. Saopšteno je samo da je Meron "izrazio žaljenje što uskoro odlazi sa funkcije a da se neki od najznačajnijih optuženika ne nalaze u Hagu".⁶⁶⁵

Nešto otvoreniji bio je novi ministar odbrane Zoran Stanković koji je direktno rekao da je Srbija dobila rok da do kraja 2005. izruči generala Mladića, kao i da je Meron rekao da će u suprotnom za građane Srbije "naći veoma teški trenuci".⁶⁶⁶ Sličnu poruku srpskim vlastima poslao je i Andreas Cobel, nemački ambasador u Beogradu: ukoliko Srbija želi u Evropsku uniju, saradnja sa Haškim tribunalom mora da bude dovedena do kraja: "Nemojte se zavaravati – dok to ne bude završeno, vrata Evrope će vam biti zatvorena. Ključ je u vašim rukama".⁶⁶⁷

Srpske vlasti su opstruisale i dostavljanje dokumentacije Haškom tribunalu. Nacionalni savet za saradnju sa Tribunalom predao je Karli del Ponte 8. decembra, bar kako je izjavio Rasim Ljajić, preostali deo dosijea Ratka Mladića. Zatim je objasnio da, kako se ispostavilo, prethodno dostavljen generalov dosije nije kompletan: "Ne samo da moramo ustanoviti ko je sakrio delove tog dosijea, već uopšte ko pravi opstrukciju saradnje sa Haškim tribunalom kada je u pitanju dostava dokumentacije".⁶⁶⁸

Ratni komandant Vojske Republike Srpske i dalje je bio na slobodi. Na samom kraju 2005. godine, haška enigma dobila je nove elemente. Prvo je 22. decembra Vladimir Vukčević, tužilac za ratne zločine, izjavio da su identifikovane osobe koje komuniciraju i pružaju logističku podršku Radovanu Karadžiću i generalu Mladiću i da će te osobe zbog toga odgovarati: "Želim da na ovaj način upozorim sve one

POSLE PET GODINA HAG JE ZA KOŠTUNICU OD "DEVETE RUPE NA SVIRALI" POSTAO PITANJE OD "ŽIVOTNE VAŽNOSTI".

⁶⁶⁵ Isto.

⁶⁶⁶ "Danas", 12–13. novembar 2005.

⁶⁶⁷ "Danas", 16. novembar 2005.

⁶⁶⁸ B-92, 9. decembar 2005.

koji na bilo koji način, posredno ili neposredno, usmeno, pismeno, elektronskom poštom ili golubovima-pismonošama komuniciraju s haškim beguncima da će biti izloženi krivičnom progonu”.⁶⁶⁹

Sutradan je ministar Stanković izjavio da Vojska SCG još uvek nije locirala Karadžića i Mladića “i da ne znamo gde su”. Istovremeno je i penzionisani general Aleksandar Dimitrijević razrešen dužnosti načelnika Sektora za obaveštajno-bezbednosne poslove Ministarstva odbrane, a Stanković je najavio nove kadrovske promene u svom ministarstvu.⁶⁷⁰

Govoreći o problemu dostavljanja dokumenata koje traži Haški tribunal, Stanković je rekao da je najveći problem što ta dokumenta nisu adekvatno arhivirana. Tražio je i da se “hitno utvrdi” da li Ministarstvo odbrane poseduje još neka dokumenta koja se odnose na generala Mladića. Navodno je “utvrđeno” da je Tužilaštvu predat kompletan Mladićev dosije.⁶⁷¹

Analitičari su procenjivali da se problem završetka saradnje sa Hagom pokrenuo sa mrtve tačke. Međutim, mnoge nedoumice su ostale. Ministar unutrašnjih poslova prvo je izjavio kako je vreme za hapšenje Ratka Mladića i Radovana Karadžića “ograničeno”,⁶⁷² a već 27. decembra da “nema rokova za hapšenje Mladića”.⁶⁷³ Na kraju je i Vojislav Koštunica morao da kaže da će njegova vlada izručiti generala Ratka Mladića.⁶⁷⁴

Saradnja sa Hagom je i u narednoj godini bila okov za srpsku vladu. Iz međunarodne zajednice učestale su poruke da će, ukoliko general Mladić ne bude uhapšen i izručen Hagu, biti zaustavljen proces priključenja Srbije Evropskoj uniji. Posle mnogobrojnih najava i čak direktnih obećanja Oliju Renu i Karli del Ponte da će generala Mladića biti izručen, koja nisu realizovana, 3. maja 2006. godine odloženi su pregovori Srbije i Evropske unije o zaključenju Sporazuma o stabilizaciji i proširenju, dok se Mladić ne nađe u Hagu.

⁶⁶⁹ B-92, 22. decembar 2005.

⁶⁷⁰ B-92, 23. decembar 2005.

⁶⁷¹ Isto.

⁶⁷² B-92, 24. decembar 2005.

⁶⁷³ “Politika”, 27. decembar 2005.

⁶⁷⁴ “Blic”, 31. decembar 2005 – 3. januar 2006.

IV.

PREMIJER MANJINSKE VLADE

Ono što se dalo naslutiti – desilo se. Vojislav Koštunica je stupio u otvoreni savez sa Socijalističkom partijom Srbije. Svi “signali” koji su obostrano upućivani još od trenutka kada je Koštunica postao predsednik SRJ, bili su tačan nagoveštaj da nekadašnji “ljuti” i “dosledni” opozicionar, zarad pukog političkog pragmatizma, neće biti “gadljiv” za saradnju sa onima koji su stvorili sve probleme sa kojima je srpsko društvo tek trebalo da se nosi. U virtuelnoj političkoj optici Vojislava Koštunice, mesto socijalista zauzela je – Demokratska stranka, koja će, bar u periodu konstituisanja nove izvršne vlasti, postati simbol svih njegovih nevolja.

“U SARADNJI SA SOCIJALISTIMA NE VIDIM NIKAKAV PROBLEM”

Kada se pokazalo da Demokratska stranka Srbije, ipak, nema snage da samostalno vlada Srbijom, Vojislav Koštunica je rezultate izbora preusmerio na drugu stranu – ka državnoj zajednici, pa je izjavio da će “pre raspodela vlasti” u Srbiji učvrstiti zajednicu Srbije i Crne Gore, jer su izbori pokazali da u Srbiji “ne postoji raspoloženje za samostalnu Srbiju”.⁶⁷⁵

Istovremeno je 4. januara najavio razgovore o sastavu vlade, nagoveštavajući da “postoje još neke mogućnosti koje u javnosti nisu pominjane”. Sutradan je postalo malo jasnije na šta tačno lider DSS-a misli: Koštunica je pokušao da na mala vrata u novu srpsku vladu uvede socijaliste i radikale, objašnjavajući da bi stvaranje koncentracione vlade “u koju bi ušli predstavnici svih izbornih lista koje se nalaze u parlamentu” bilo najbolje rešenje. Tu ideju je branio potrebom da se postigne kon-

⁶⁷⁵ B-92, 2. januar 2004.

senzus o donošenju novog ustava: “U neprihvatanju ideje o koncentraciono⁶⁷⁶ vladi nazirem nespremnost da se tom poslu priđe ozbiljno i odgovorno”.

Na primedbu da bi takva vlada bila koalicija “4. oktobar”, Koštunica je bez mnogo uzbuđenja odgovorio da su SPS i SRS osvojili milion i trista hiljada glasova: **“Odgovaram na to pitanje pitanjem: da li da se SRS ukine? Ili da se ukinu izbori?”**⁶⁷⁷ Takvu ideju odmah su odbacili i radikali, ali i SPO, koji je bio i protiv manjinske vlade tzv. demokratskog bloka (DSS, G17 i koalicija SPO-NS) koju bi podržala Demokratska stranka – tražili su većinsku vladu u koju bi ušla i Demokratska stranka.⁶⁷⁸

Uskoro će se pokazati da je Koštunica imao sasvim druge ideje. Kada je shvatio da saveza sa radikalima ne može biti, izjavio je da je pritisak Haškog tribunala “gurnuo Srbiju u desno”, a da je za “vaskrsenje radikala” kriv i pokojni premijer Zoran Đinđić, “jer je svojim potezima ojačao one snage koje su u Srbiji bile na vlasti do 2000. godine”.⁶⁷⁹

Prvi sastanak tri političke grupacije, održan 10. januara, pokazao je da će pregovori o sastavu nove vlade biti više nego teški. Iako je Koštunica objašnjavao da ne postoji “partijska kombinatorika”, već da su stranke samo dužne da poštuju “volju birača”, bilo je više nego jasno da je upravo “preraspodela kolača” bila kamen spoticanja, kao i pitanje ko će podržati “demokratski blok”. Koštunica je bio optimista. Najavljivao je da će sastav vlade biti poznat do sredine januara, a 14. januara iz DSS-a je predloženo formiranje manjinske vlade, koju bi podržala Demokratska stranka, i to do konstituisanja novog parlamenta 27. januara.⁶⁸⁰

Pregovori su se odvijali u mučnoj atmosferi. Demokratska stranka je očekivala izvinjenje od Koštunice zbog “teških reči”, kao i pritisak međunarodne zajednice na DSS. Ali, pominjana je i mogućnost da budu raspisani novi izbori, a Koštunica se sve više zalagao za koncept manjinske vlade. Zoran Živković je odgovarao da DS neće biti “nečija rezerva” i da neće “sedeti na klupi”.

Vojislav Koštunica je izjavljivao da je i dalje “nepokoleban” u odluci da bude premijer, a aktuelnu situaciju upoređivao je sa “prelomnim događajima” iz 2000. godine! Odbijao je i dalje većinsku vladu “demo-

⁶⁷⁶ Veb sajt DSS-a, 5. januar 2004.

Koštunica je istovremeno negirao da u njegovoj stranci ima podela zbog koalicione ponude Srpske radikalne stranke.

⁶⁷⁷ Veb sajt DSS-a, 5. januar 2004.

⁶⁷⁸ Isto.

⁶⁷⁹ Veb sajt DSS-a, 8. januar 2004.

⁶⁸⁰ Veb sajt DSS-a, 14. januar 2004.

kratskog bloka", a 25. januara je izjavio da su izbori bolji od većinske vlade u čijem bi sastavu bila i DS! Uskoro su propali i dogovori o konstituisanju Skupštine, pa na prvom skupštinskom zasjedanju 27. januara nisu izabrani ni Dragan Maršićanin, ni Gordana Pop-Lazić, kandidat SRS-a. Koštunica je, u skladu sa svojim sve izraženijim manihejstvom, optužio stranke koje nisu podržale kandidata DSS-a da "ne misle dobro Srbiji".⁶⁸¹

VOJISLAV KOŠTUNICA I IVICA DAČIĆ – SARADNJA NA OBOSTRANO ZADOVOLJSTVO.

On je, međutim, vrlo brzo pokazao spremnost za neke "iznenađujuće" kompromise. Tako je 28. januara izjavio da će **"možda biti prinuđen da razmotri" stvaranje koalicije sa Socijalističkom partijom Srbije, "kako se ne bi sprečilo stvaranje nove vlade, a narod suočio sa novim izborima"**. Istovremeno je ocenio i da članovi SPS-a "imaju iskustva u administraciji koje opozicione stranke nemaju".⁶⁸²

Na primedbe analitičara da je DSS spremnija na savez sa socijalistima i radikalima nego na saradnju sa Demokratskom strankom, Koštunica je odgovarao da su na vlasti pre izbora od 28. decembra bi-

le demokrate a ne socijalisti i da on ima obavezu da "uvaži ono što su birači rekli na izborima"! **Dalje, rekao je da on želi da socijaliste i radikale "integriše u sistem" a ne da ih zabranjuje.**⁶⁸³

I primedbe o tome da DSS nije imuna na podršku finansijskih oligarha iz Miloševićeve epohe, kao što je Bogoljub Karić, koji je bio u sedištu stranke neposredno pre početka pregovora o sastavu buduće vlade, Koštunica je odbacio u svom dobro poznatom stilu: **"Gospodin Karić je došao javno, nije bio nikakav splav, zatvoren klub, nije bila Šile-rova ulica, nije bio Surčin, došao je u sedište stranke. Sastanak je bio ranije zakazan, ticao se onoga čime se gospodin Karić bavi u okviru Udruženja industrijalaca"**.⁶⁸⁴

⁶⁸¹ Veb sajt DSS-a, 27. januar 2004.

⁶⁸² Veb sajt DSS-a, 28. januar 2004.

⁶⁸³ B-92, 29. januar 2004.

⁶⁸⁴ Isto.

Početkom februara, kristalisalo se konačno razrešenje formiranja nove vlade. Glavni odbor Socijalističke partije Srbije odlučio je da podrži izbor Dragana Maršićanina za predsednika Skupštine Srbije, uz uslov da se nastave pregovori o sastavu i programu nove vlade: SPS neće insistirati na kadrovskim rešenjima i svom učešću u vladi, ali je tražila razgovor o programu buduće izvršne vlasti u Srbiji. Zoran Anđelković je objasnio u čemu je srž problema podrške manjinskoj vladi: "Niti smo pominjali, niti smo tražili, niti smo razmišljali o tome da budemo deo vlade, ili da budemo paket jedne većinske vlade. Ali, kad je reč o Hagu naši stavovi su apsolutno poznati. Tačno je, mi smatramo da ne treba da bude izručivanja po komandnoj odgovornosti ali mi nismo govorili, ni u jednom razgovoru, o tome da treba obezbediti sredstva za odbranu Slobodana Miloševića".⁶⁸⁵

Kada su usledile oštre reakcije iz inostranstva, Koštunica je odgovorio kako njegova stranka nije SPS-u dala nikakve ustupke za podršku izboru predsednika Parlamenta, a da se nastavljaju pregovori sa Demokratskom strankom o formiranju manjinske vlade!⁶⁸⁶

Dogovor sa socijalistima počeo je da funkcioniše: 4. februara Dragan Maršićanin je izabran za predsednika Skupštine. Za njegov izbor glasalo je 128 poslanika, a Vojislav Koštunica i Iвица Dačić odbacili su sve primedbe da je njihova saradnja rezultat političke trgovine. Koštunica je izjavio: **"Videli ste kako izgleda saradnja sa socijalistima. Nama je važno da Skupština dobije predsednika i da svi oni, kojima je stalo do institucija, za to glasaju. Ne vidim u tome nikakav problem"**.⁶⁸⁷

Koštunica je i dalje izjavljivao da će voditi pregovore sa Demokratskom strankom o manjinskoj vladi, mada je bilo sasvim jasno da od toga nema ništa. Uskoro je došlo do oštre podele unutar koalicije SPO-NS, koja je imala 22 poslanika. I dok su iz stranke Velimira Ilića poručivali da su spremni za formiranje vlade koju bi podržali socijalisti, Vuk Drašković se tome oštro protivio: "Ja ću predložiti da ne možemo u manjinsku vladu koju će podržati SPS, dok je na njenom čelu Slobodan Milošević. Postavili smo određene uslove i mandataru i SPS-u. Ipak se nadamo da će DS podržati manjinsku vladu".⁶⁸⁸ Iвица Dačić je kratko odgovorio: "Kadrovska pitanja u SPS-u nisu na dnevnom redu".⁶⁸⁹

⁶⁸⁵ B-92, 3. februar 2004.

⁶⁸⁶ B-92, 4. februar 2004.

⁶⁸⁷ Isto.

⁶⁸⁸ B-92, 14. februar 2004.

⁶⁸⁹ Isto.

Uskoro su na dnevni red došle i nove podele: SPO je tražio za sebe mesto pomoćnika u MUP-u i Bezbednosno-informativnoj agenciji, kao i čelno mesto u Ministarstvu spoljnih poslova. Zatim su DSS, G 17 plus i Nova Srbija 18. februara potpisali koalicioni sporazum o novoj Vladi, a očekivalo se da to uradi i SPO. Toj stranci ponuđeni su ministarstva za dijasporu, kulturu i trgovinu i turizam. Uprkos nezadovoljstvu Vuka Draškovića, većina u SPO-u bila je za pristupanje novoj vladi. Tako je Vojislav Mihajlović, jedan od potpredsednika SPO-a, izjavio da je to "samo formalnost".⁶⁹⁰

Kuriozitet je i da je u koalicionom sporazumu među prioritete stavljeno preispitivanje rada nekadašnjeg Biroa za komunikacije, jer je Biro, na čelu sa Vladimirom Popovićem, bio meta napada Koštunice i njegovih saradnika od samog formiranja 2001. godine. Ova vladina služba konstantno je optuživana za različite nelegalne aktivnosti. Napadi su posebno pojačani za vreme vanrednog stanja. Međutim, nikakva nepravilnost u njenom radu nije pronađena, a Biro je samo preimenovan u Kancelariju za saradnju sa medijima.

Koštunica nije odstupao: govorio je kako su se socijalisti reformisali i da Slobodan Milošević više nema kontrolu nad tom partijom. Kritičarima je odgovarao da Ustavni sud nije zabranio SPS, a da će DS "kasnije" podržati njegovu Vladu.⁶⁹¹ Konačna raspodela izvršena je 1. marta: Koštunica je bio premijer, a Miroljub Labus jedini potpredsednik Vlade. DSS je dobio devet resora, G 17 plus četiri (od kojih je jedan dobila Socijaldemokratska partija) a koalicija SPO-NS četiri ministarska mesta. Vuk Drašković je trebalo da bude šef diplomatije državne zajednice.

POČETAK RADA VLADE VOJISLAVA KOŠTUNICE OBELEŽIO JE POLITIČKI REVANŠIZAM.

Nova srpska vlada izabrana je 3. marta 2004. godine. Za njen izbor glasalo je 130 poslanika, a protiv 113. U završnoj reči Vojislav Koštunica je izjavio da sada "drugačiji duh provejava skupštinom", jer postoji javnost u radu: "Ova vlada i ja kao njen *predsednik*, **predsednik**, **ne premijer**, tako je naša tradicija, uvek se tako govorilo, dakle kao *predsednik* ove vlade i ova vlada u celini, uvek će saslušati glasove skupštine".⁶⁹²

⁶⁹⁰ B-92, 19. februar 2004.

⁶⁹¹ B-92, 23. februar 2004.

⁶⁹² B-92, 3. mart 2005.

Iako je bilo očigledno da između stranaka koje tvore vladu ne postoji harmonija, još je očiglednije bilo da su one snažno zainteresovane da se što je moguće duže zadrže u izvršnoj vlasti. Nije postojao detaljno razrađen program za bilo koju oblast, posebno za privredu, ali je postojala spremnost da se to kompenzuje nastavkom kampanje protiv prethodne vlade. Odmah je najavljeno da će ministarstvo unutrašnjih poslova “detaljno pretresti” sve što se dešavalo tokom policijske akcije “Sablja”.

Pod izgovorom da su svi segmenti bivše vlasti potpuno ogrezli u korupciji i kriminalu, DSS je preuzeo punu kontrolu nad policijom, tajnom policijom i pravosuđem. Ali, upravo su se u tim domenima odmah pojavile prve kontroverze. Novi ministar unutrašnjih poslova Dragan Jočić osuđen je 1981. godine u beogradskom III opštinskom sudu na uslovnu kaznu od šest meseci zatvora, jer je u Bulevaru Revolucije br. 401 obio kiosk i ukrao robu. Tim povodom premijer je na konferenciji za štampu izjavio: **“Imao sam i imam poverenja u moralni i profesionalni kredibilitet svih ministara u Vladi. To znači da neću prihvatiti, Vlada neće prihvatiti, bilo kakvu ocenu, diskvalifikaciju koja ima senzacionalistički karakter, ali budite uvereni u to da u bilo kojem slučaju, kada se radi o bilo kojem ministru, naravno i meni kao predsedniku Vlade, ako bi se bilo šta pojavilo u javnosti što bi imalo drugačiji, a ne senzacionalistički karakter, to će povlačiti vrlo jasne konsekvence”**.⁶⁹³

Interesovanje medija izazvalo je i postavljenje Zorana Stojkovića za ministra pravde, s obzirom na njegovu dobro poznatu ulogu sudije u političkim procesima iz sredine 80-ih godina prošlog veka. Za sekretara Sekretarijata Srbije za zakonodavstvo postavljen je Zoran Balinovac, nekadašnji član JUL-a i zamenik ministra pravde Dragoljuba Jankovića. Uskoro je (6. marta) Rade Bulatović postavljen za direktora BIA. Sa Sajta Vlade skinuti su tekstovi o Zoranu Đinđiću, počelo je smenjivanje direktora u javnim preduzećima, a za direktora RTS-a postavljen je Aleksandar Tijanić, uprkos tome što nije poštovana procedura (javni konkurs) i što on nije imao adekvatno obrazovanje za to mesto (fakultet). Članovi Upravnog odbora podneli su kolektivnu ostavku.

⁶⁹³ B-92, 4. mart 2004.

Ministar Jočić u početku nije želeo ni da komentariše navode medija: “Neumesno je da me u danu kad gori Hilandar pitate o krađi cigareta”. (“Vreme”, 10. mart, 2004). Kasnije je ipak priznao da su navodi o njemu istiniti, ali u tome nije video ništa loše (“gresi mladosti”).

MINISTAR UNUTRAŠNJIH POSLOVA DRAGAN JOČIĆ NIJE DOZVOLIO INTERVENCIJU POLICIJE. BAJRAKLI-DŽAMIJA JE SPALJENA.

Zatim je general Milan Obradović razrešen sa čelne funkcije u beogradskoj policiji. U noći između 17. i 18. marta 2004. godine, u protestima zbog nasilja nad Srbima na Kosovu zapaljena je beogradska Bajrakli džamija. Dragan Jočić je lično naredio generalu Obradoviću da "policija ne upotrebljava silu". Džamija je ozbiljno oštećena, više policajaca je povređeno, a Obradović je "zbog propusta" smenjen. Kasnije je usledilo i njegovo hapšenje.

"OPAKA ATMOSFERA ZLA"

Vrlo brzo srpski premijer je počeo da "otplaćuje dug" socijalistima za podršku njegovoj vladi. Već 24. marta 2004. godine, SRS i SPS predložili su usvajanje zakona o pravima haških pritvorenika. Osim pomoći za

optuženike (troškovi odbrane) predviđena su i prava članova njihovih porodica: pravo na naknadu troškova odbrane, naknadu zarade ili penzije, troškove prevoza ili boravka radi posete optuženom, naknada od pet hiljada dinara mesečno za troškove telefonskih usluga ili slanja paketa. Koštunica je obećao da će podržati taj zakon.⁶⁹⁴

Predlog zakona ušao je u skupštinsku proceduru 27. marta, i to kao "prioritetan", a usvojen je 30. marta. Za izdašnu pomoć optuženima u Hagu i njihovim porodicama, koja se prema nekim grubim proračunima merila sa 100.000 evra po optuženom godišnje, glasali su svi u sali prisutni poslanici DSS-a, radikali i socijalisti (141 glas), a protiv su bili svi prisutni poslanici DS i SPO-NS. Priključilo im se troje poslanika G 17 plus; uzdržano je bilo 20 poslanika G 17 plus, dok osmoro poslanika koji su bili u sali nije htelo da glasa.⁶⁹⁵

Najžešći kritičar ovog zakona, ali i novog političkog kursa u Srbiji unutar same vlade, bio je Vuk Drašković: "Vlada Srbije postoji, Vlada funkcioniše i ima većinu, ali što se mene tiče, ako treba da podršku

⁶⁹⁴ B-92, 24. mart 2004.

⁶⁹⁵ B-92, 30. mart 2004.

sakuplja kao danas i izglasava pomoć siromahu Slobodanu Miloševiću, onda bolje da takva vlada ne postoji”.⁶⁹⁶ Drašković je govorio da je “situacija dramatična”, jer “atmosfera zla pritiska Srbiju”. Ipak, takva situacija se proglašava za normalno stanje i demokratski kurs: “Objašnjenje je u opakoj atmosferi zla koja počinje ponovo da pritiska Srbiju. U Srbiji se danas javno slave zločinci i ne bi me čudilo da uskoro i ubice premijera Zorana Đinđića budu proglašene za heroje”.⁶⁹⁷

Demokratska stranka je saopštila da usvajanje spornog zakona predstavlja cenu koju građani Srbije moraju da plate zarad opstanka Vlade uz podršku SPS-a: “Nova vlada ne pravi razliku između optuženih oficira koji su živeli od svoje penzije i kojima je pomoć potrebna od porodice Milošević – jedne od najbogatijih – ne samo u Srbiji. Zakonom se krši ravnopravnost građana i privilegija je u suprotnosti sa Ustavom”. Beogradski centar za ljudska prava istakao je da je usvojeni zakon “diskriminatoran, neustavan i štetan”, jer se njime haškim optuženicima daju prava koja nemaju lica optužena pred domaćim sudovima.⁶⁹⁸

Strani komentatori su uočavali da država žrtvuje veliki deo ugleda koji je stekla u inostranstvu za vreme vlade pokojnog Zorana Đinđića. Ocenjivano je i da se Srbija vraća korenima koji su je u poslednjoj deceniji 20. veka odveli u izolaciju. Veoma brzo usledila je i direktna reakcija administracije u Vašingtonu. Kolin Pael, američki državni sekretar za spoljne poslove, saopštio je da Srbija, pošto ne sarađuje u potpunosti sa Haškim sudom, neće dobiti novu finansijsku pomoć.⁶⁹⁹

I pored svih negativnih ocena, Zakon o pravima haških pritvorenika za Koštunicu je bio od posebne važnosti za državne interese, jer su do tada jedino Srbi “*priznavali krivicu i pogađali se sa Haškim sudom na štetu istine*”.⁷⁰⁰ Da li je to značilo da je na taj način trebalo sakriti istinu i da li je to bio najvažniji nacionalni interes? Ubrzo je Ustavni sud Srbije privremeno zabranio primenu tog zakona. Takva mera trebalo je da važi sve dok se postupak za ocenu ustavnosti pomenutog zakona bude odvijao pred Ustavnim sudom. Inicijativu za ocenu podneli su Komitet pravnika za ljudska prava, Advokatska komora Vojvodine i Skupština opštine Požega.⁷⁰¹

⁶⁹⁶ RTS, 30. mart 2004.

⁶⁹⁷ Isto.

⁶⁹⁸ Neka Milošević nama plati, “Večernje novosti”, 1. april 2004.

⁶⁹⁹ B-92, 1. april 2004.

⁷⁰⁰ B-92, 12. april 2004.

⁷⁰¹ Van snage pomoć haškim pritvorenicima, “Danas”, 16. april 2004.

Za nepuna dva meseca rada nove Vlade, izvršene su velike promene u dva ministarstva koja su bila na udaru Demokratske stranke Srbije još od hapšenja Slobodana Miloševića, a posebno od njegovog izručenja Hagu: u Ministarstvu unutrašnjih poslova i Ministarstvu pravde. Rešenjem ministra Dragana Jočića smenjeno je 16 načelnika sekretarijata unutrašnjih poslova širom Srbije, dok su velike promene najavljivane u pravosuđu, ali i u sudskoj vlasti. Iako su ministri Jočić i Stojković odbacivali optužbe da se promene vrše po partijskom ključu, bilo je više nego očigledno da je baš to u pitanju.

Ubrzo je nova vlast počela da osporava i istragu o ubistvu Zorana Đinđića. Prvo je Dragan Jočić izjavio kako policija mora ponovo da istraži sve što se tiče ubistva premijera, jer policija "prima dosta pisama, i od onih koji su pritvoreni, i od ljudi sa strane, koji bi hteli da ukažu na neke nove okolnosti tog slučaja". Na pitanje da li je Milorad Luković Legija i dalje "državni neprijatelj broj 1", Jočić je odgovorio da ne misli da jedan čovek može da predstavlja toliku opasnost za državu: "To je prosto nemoguće. Da je tako, onda ne bih verovao ni u MUP, ni u Vladu".⁷⁰²

Ministar unutrašnjih poslova pokazao je i razumevanje za postupak šestorice pripadnika Žandarmerije, koji su se na suđenju za ubistvo Zorana Đinđića pojavili u majicama rasformirane Jedinice za specijalne operacije. On u tome nije video nikakvu zaveru: "To je ipak ratna jedinica, a njihov odnos bih shvatio kao odnos prema jedinici koja je nosila pijetet nesalomive jedinice, to je odnos potpune vezanosti i oduševljenja".⁷⁰³

Premijer je pokušao da opravda svog ministra unutrašnjih poslova izjavom da je pojavljivanje pripadnika rasformirane JSO s pravom uznemirilo javnost, ali i da ne treba unapred donositi isključive zaključke: "Sačekajmo da se sve okolnosti u vezi sa njima razaznaju. Kao što znate radi se o jednoj formaciji koja je dugo vremena postojala, uz mnoga vrlo lepa i laskava mišljenja koja su zvaničnici, pa i prethodni ministar unutrašnjih poslova, iznosili o toj formaciji".⁷⁰⁴

Bilo šta da je u pitanju, bilo je sve uočljivije da se politička situacija u Srbiji dramatično promenila i da oživljavaju vrednosti Miloševićeve ere. Suđenje optuženima za ubistvo Zorana Đinđića takođe je izazivalo reakciju Vojislava Koštunice. Načelno je govorio da je najvažnije

⁷⁰² B-92, 9. april 2004.

⁷⁰³ B-92, 23. april 2004.

⁷⁰⁴ "Beta", 29. april 2004.

da suđenje "otkrije istinu", ali da će to biti teško jer su uništeni mnogi dokazi – srušena je kuća u Šilerovoj ulici, a ubijeni su Dušan Spasojević i Mile Luković: *"Na neki način od istine smo verovatno udaljeni prvih meseci vanrednog stanja. Bilo bi bolje da su neki ljudi koji nisu živi, živi, kako bi mogli da svedoče"*.⁷⁰⁵

Implikacije su bile više nego očigledne – srpski premijer je hteo da kaže da je prethodna vlada namerno uništavala tragove kako bi sakrila odgovornost pojedinaca iz sopstvenih redova za Đinđićevu smrt. Uskoro će veliku medijsku promociju dobiti teza da su vođe Zemunskog klana likvidirane kako ne bi mogle da svedoče na sudskom procesu, kao i da zvanična verzija o njihovoj smrti ne odgovara istini.

Razlozi za uzdržanost premijera i njegove stranke bili su prevashodno političke prirode. Obavešteni izvori tvrdili su već tada da su dvojica zaštićenih svedoka, Zoran Vukojević, bivši šef obezbeđenja Dušana Spasojevića, i Miladin Suvajdžić, član Zemunskog klana, optužili generala Tomića i Radeta Bulatovića da su podsticali klan da krene u akciju protiv Đinđića. U Koštuničinom najbližem okruženju procenjavano je da srpskom društvu veća opasnost preti od obnove uticaja DS-a, nego od restauracije uticaja ljudi povezanih sa JSO i podzemljem. Zato je, manje ili više otvoreno, i podržavana teza da je Đinđić bio žrtva atentatora sa kojima je bio "u vezi".

"Ohrabrenje u novoj vlasti"

Kada se prvooptuženi za ubistvo Zorana Đinđića 3. maja uveče predao srpskoj policiji, javnost je bila više nego iznenađena načinom na koji se to desilo. Iz MUP-a je kratko saopšteno: "On se pojavio ispred svoje kuće i kontaktirao je policajce koji obezbeđuju njegovu kuću i saopštio im je svoju odluku da hoće da se preda".⁷⁰⁶ Lukovićevi advokati Momčilo Bulatović i Slobodan Milivojević objasnili su Legijin postupak rečima da je u Srbiji "stvorena povoljna politička klima za njegovu predaju" i da je on "ohrabrenje, pre svega, video u novoj vlasti", kao i da je imao "poverenje u one koji vode postupak protiv njega".⁷⁰⁷

⁷⁰⁵ B-92, 30. april 2004.

⁷⁰⁶ B-92, 3. maj 2004.

⁷⁰⁷ Isto.

Iako su pojedini mediji, pa čak i RTS, izveštavali da je Legija pre predaje razgovarao sa čelnicima MUP-a, Vojislav Koštunica je izjavio da je i sam bio iznenađen, kao i da njegova vlada nije pregovarala sa Legijom o uslovima predaje: **“Čuli ste izjavu ministra unutrašnjih poslova i ako ne verujete toj izjavi, onda nadite dokaze kojima će te je pobiti. Vlada Srbije nije ohrabrila gospodina Legiju da se preda. Gospodin Legija se sam predao. U ovom trenutku je jedna stvar važna. U interesu je materijalne istine da sudu stoji na raspolaganju što više optuženih, da oni budu živi a ne mrtvi, da bude što više svedoka i materijalnih dokaza”**.⁷⁰⁸

Slično je reagovao i Miroljub Labus: nisu ga interesovali motivi predaje Legije, “već šta on ima da kaže”. Odbacio je tvrdnje da je Vlada pregovarala o uslovima predaje, nije znao da objasni ni kako je Legija došao do svoje kuće a da ga niko ne primeti, iako je bio najtraženije lice u Srbiji: “Ne znam kako je došao, na kraju krajeva Beograd nije mali grad i nije jednostavno otkriti gde se nalazi”.⁷⁰⁹ Izjavio je i da je policija dužna da otkrije i saopšti kod koga se Legija skrivao 14 meseci, “jer su ti ljudi pomaganjem učinili krivično delo”.⁷¹⁰

Legijina predaja dodatno je podelila srpsku javnost. Na jednoj strani vladalo je uverenje da se “državni neprijatelj broj 1” predao zato što je napravio dogovor sa vladom Vojislava Koštunice, druga strana je smatrala da se predao kako bi najzad otkrio “pravu istinu” o ubistvu premijera Đinđića i eventualnoj umešanosti njegovih saradnika u atentat. Nenad Vukasović, advokat Zvezdana Jovanovića, optuženog da je ubio premijera, bio je eksplicitan u tom stavu, što je bilo i razumljivo, a sa njegovim mišljenjem se složio i akademik Nikola Milošević. On je izjavio da ima saznanja da Ulemek “raspolaze snimcima iz kojih se lepo može videti koja su sve zvučna i javnosti dobro poznata imena boravila u Šilerovoj ulici, što baca senku na prethodnu vlast”.⁷¹¹

Sugestija da je prvooptuženi za ubistvo premijera bio nevin, bila je više nego očigledna.

Da je na delu bila svojevrsna rehabilitacija glavnih poluga vlasti Slobodana Miloševića, pokazao je i nedeljnik “NIN”, koji je već 6. ma-

⁷⁰⁸ Koštunica: *Gospodin Legija se sam predao*, “Danas”, 5. maj 2004.

⁷⁰⁹ B-92, 4. maj 2004.

⁷¹⁰ Interesantno je da je načelnik Resora javne bezbednosti, general policije Miroljub Milošević, 20 dana ranije novinarima dnevnog lista “Kurir” najavio da će se Legija predati: “Uveren sam da će mi se javiti, pogotovo što zna da sam postavljen za načelnika resora. To je i njemu u interesu”. (“Kurir”, 4. maj 2004)

⁷¹¹ “Danas”, 5. maj 2004.

ja objavio pismo Radomira Markovića (Mučili su me klasično). Marković, koji je bio optužen za najteža krivična dela (ubistvo funkcionera SPO na Ibarskoj magistrali, ubistvo Ivana Stambolića i pokušaj atentata na Vuka Draškovića u Budvi), uputio je pismo redakciji "NIN"-a iz Okružnog zatvora, u kojem je rekao da je Legijina predaja "gest hrabrog čoveka" i

da on lično očekuje da će Legija potvrditi navode njegove odbrane, kako bi se “saznala istina”.⁷¹²

U maju 2005. godine, na površinu su isplivali nepoznati detalji o Legijinoj predaji. Prvo je Vladimir Popović 17. maja prilikom svedočenja za ubistvo premijera Đinđića, u direktnom suočavanju sa prvooptuženim, rekao da je on posle “predaje” odveden u zgradu MUP-a: “Tada su Jočić i Bulatović tražili od šefa Žandarmerije Gurija i Resora javne bezbednosti Miroslava Miloševića da izađu iz prostorije i Vi ste ostali sa njima. Napravili ste glup pakt sa glupim ljudima i zato ste u ovoj poziciji. Koncept je bio da se na ovom suđenju ne priča o ubistvu premijera”.⁷¹³

Tu verziju sutradan je potvrdio tada već bivši komandant Žandarmerije, general MUP-a Goran Radosavljević: Legija se nakon predaje sastao sa Draganom Jočićem i Radetom Bulatovićem, a on ga je sproveo do kabineta načelnika Javne bezbednosti Miroslava Miloševića: “Moj zadatak je bio da ga dovedem, a posle toga smo Milošević i ja izašli iz kancelarije. Izašli smo jer je ministar policije Dragan Jočić rekao da on hoće da obavi neki razgovor sa Ulemekom. Zamolio je da mi odemo na svoje zadatke, što smo mi i uradili”.⁷¹⁴

Posle toga su i njih dvojica priznala da su se sastali sa Legijom, što je predstavljalo kršenje Krivičnog zakona Srbije, jer je komunika-

cija sa pritvorenom osobom mogla da se obavlja samo uz dozvolu predsednika sudskog veća. Načelnik Javne bezbednosti izjavio je da je Ulemek doveden u zgradu MUP-a jer je to bilo “najbezbednije mesto”. Vlada Srbije nije, međutim, raspravljala o tome. Samo je Ministarstvo pravde saopštilo kako su “vreme i svedoci” potvrdili da se ministar Zoran Stojković nije sastajao sa Legijom.⁷¹⁵

O ČEMU SU RAZGOVARALI SA LEGIJOM PRILIKOM NJEGOVE PREDAJE? DRAGAN JOČIĆ I RAĐE BULATOVIĆ SA KOŠTUNICOM.

⁷¹² Da je dopisivanje optuženih za najteže zločine sa javnošću postala svojevrsna “moda” u Srbiji, pokazalo je i objavljivanje Legijinog pisma u “Reviji 92” 31. maja 2004. godine. Predsednik sudskog veća Marko Kljajević nije znao za ovo pismo, čime je bio prekršen Zakon o krivičnom postupku, kao i u prethodnom slučaju.

⁷¹³ B-92, 17. maj 2005.

⁷¹⁴ Kažiprst, Radio B-92, 18. maj 2005.

⁷¹⁵ B-92, 19. maj 2005.

Iako je zakon bio evidentno prekršen, Generalni inspektorat MUP-a nije pokretao istragu.⁷¹⁶ U februaru 2006. godine pojavila se informacija da je u MUP-u navodno napravljena službena beleška o razgovoru Legije sa Jočićem i Bulatovićem, ali javnost nije obavestena o njenom sadržaju.⁷¹⁷ Zatim je ostalo nejasno da li je beleška zaista tada i napravljena, a naknadno je, pod pritiskom javnosti, dostavljena navodna beleška o tom razgovoru. Zanimljivo je da se taj dokument prvo pojavio u tabloidu "Press", što je bilo u suprotnosti sa Zakonom o dostupnosti informacija od javnog značaja. Šta se zaista događalo, još uvek je nepoznato.

Legijina predaja bila je i signal za DSS da aktivira svoje optužbe o odgovornosti prethodne srpske vlade za smrt Zorana Đinđića. Ostalo je upamćeno da je Dejan Mihajlov, šef izbornog štaba predsedničkog kandidata vladajuće koalicije, na konferenciji za štampu na kojoj nije bilo dozvoljeno postavljanje pitanja, pročitao saopštenje kojim je optužio najbliže saradnike pokojnog srpskog premijera za njegovo ubistvo: "Znali su ko je doneo odluku da se Đinđić ubije i znali su ko ga je ubio. Đinđićeva majka to jasno kaže. Šta još nije jasno u majčinim rečima, šta nije jasno u držanju supruge ubijenog premijera koja u svoju kuću više ne prima gotovo nijednog od najbližih Đinđićevih saradnika, koji su ga prodali, a možda uradili i nešto gore".⁷¹⁸

DEJAN MIHAJLOV, GENERALNI SEKRETAR VALDE, OPTUŽIO NAJBЛИŽE SARADNIKE ZORANA ĐINĐIĆA DA SU UMEŠANI U UBISTVO PREMIJERA. GODINU DANA KASNIJE PRIZNAO JE DA JE SAOPŠTENJE IZMIŠLJENO.

⁷¹⁶ B-92, 20. maj 2005.

⁷¹⁷ B-92, 23. februar 2006.

⁷¹⁸ B-92, 17. maj 2004.

Saopštenje je bilo napisano u tonu oštre optužbe i u javnosti je protumačeno kao jedan od najnižih udaraca DSS-a političkim protivnicima uopšte. Niko iz ove stranke nije hteo da detaljnije govori o optužbama Dejana Mihajlova, ali ni da kaže zašto informacije o Đinđićevom ubistvu, ako su postojale, nisu saopštene "institucijama sistema". Takođe, niko od koalicionih partnera DSS-a nije učestvovao u sastavljanju ovog saopštenja.

Mihajlov se kasnije nije pojavljivao u javnosti. Nije došao ni na konferenciju za medije izbornog štaba, koja je održana dan nakon što je pročitano sporno saopštenje i na kojoj je, navodno, trebalo da se saopšte "dokazi" za opskurne tvrdnje iznete u saopštenju. Indikativno je i to što se Vojislav Koštunica nije oglasio povodom ovog skandala. Kasnije je i sam Mihajlov, bez imalo stida, priznao da je ovo saopštenje izmišljeno. Kada je pozvan u Specijalni sud da svedoči u procesu za ubistvo pokojnog premijera, izjavio je da ne zna ništa o ubistvu Zorana Đinđića i da je saopštenje bilo samo deo političke borbe u vreme predsedničke kampanje!⁷¹⁹

Uočljivo je bilo da se Koštunica malo pojavljuje u javnosti i da se za dva meseca nijednom nije obratio građanima Srbije. Prvi put je to uradio prilikom proslave Dana policije u Makišu: "*Pa, radim deo posla koji se ne vidi u javnosti, čak i ne volim poslove koji se vide u javnosti, a ne donose rezultate*".⁷²⁰ Zatim je ponovo iznenadio srpsku javnost izjavom da će informacija o tome gde se i kod koga skrivao Legija "izaći na videlo" ako je relevantna za sudski proces! Na primedbe da je skrivanje prvooptuženog za ubistvo premijera krivično delo, Koštunica je odgovorio: "Ono što je najvažnije jeste da imamo jednog optuženog više. Sigurno je da u jednom trenutku može izaći na videlo, ako bude relevantno za sudski proces, gde je Legija bio pre nego što se predao, ali ipak je ova prva stvar najvažnija".⁷²¹

Posle izmena Zakona o izboru predsednika, Skupština je raspisala predsedničke izbore za 13. jun. Premijer je odbio da podrži Borisa Tadića, kandidata Demokratske stranke, uz objašnjenje da vladajuća koalicija mora da ima svog kandidata. Prirodno se nametalo da kandidata odredi sama DSS, kao najjača stranka u vladajućoj koaliciji, što nije nailazilo na puno razumevanje ostalih partnera u Vladi, posebno kada je postalo jasno da će taj kandidat biti Dragan Maršićanin.

⁷¹⁹ "Beta", 15. mart 2005.

⁷²⁰ B-92, 30. maj 2004.

⁷²¹ B-92, 31. maj 2004.

Kakva je atmosfera vladala u Srbiji, pokazuje i to što je Legija postao jedna od glavnih “zvezda” predsedničke kampanje. Zahvaljujući odluci suda, Legija je trebalo prvi put da se oglasi 10. juna, tri dana uoči izbora. Očekivalo se da on iznese “nepoznate” činjenice koje će operetiti prethodnu vladu i DS. Tu poziciju osnažio je i Dragan Jočić, izjavom da nije važno kod koga se Ulemek krio 14 meseci, već šta će reći na suđenju: “Potpuno je beznačajno gde je bio, s kim je pričao, potpuno je beznačajno sve ono što prethodi onom što će biti, a to je njegova zvanična uloga, uloga čoveka koji može doprineti rasvetljavanju istine o ubistvu premijera”.⁷²²

Liberalno orijentisani deo javnosti oštro je kritikovao tu izjavu, jer je u pitanju bio očigledan pokušaj politizacije suđenja, kao i namera da se skrene pažnja sa suštinski važnih pitanja. Takva situacija bila je kao stvorena za radikale i socijaliste, koji su na svaki način tražili prostor za svoju političku rehabilitaciju. Napadi DSS-a na policijsku istragu nakon ubistva premijera Đinđića relativizovali su krivice Miloševićeve tajne policije i podzemlja, čime se direktno umanjivala i odgovornost SRS-a i SPS-a za ukupnu politiku do 2000. godine.

DEBAKL PREDSEDNIČKOG KANDIDATA VLADAJUĆE KOALICIJE DRAGANA MARŠIČANINA.

Ipak, naponi Vojislava Koštunice nisu dali odgovarajuće rezultate. U predsedničku kampanju uključio se i kontroverzni biznismen Bogoljub Karić, vlasnik BK televizije, kao kandidat grupe građana. U prvom krugu najviše glasova dobili su Boris Tadić i Tomislav Nikolić, Ka-

⁷²² B-92, 30. maj 2004.

rić je bio treći, a kandidat vladajuće koalicije tek četvrti. Veliki neuspeh koji je Dragan Maršićanin doživeo na ovim izborima pokazao je koliki stepen podrške građana uživa manjinska vlada. U vrhu DSS-a čak se razmišljalo o raspisivanju vanrednih parlamentarnih izbora.

Pred vladajuću koaliciju postavio se problem koga podržati u drugom krugu izbora 27. juna. Vojislav Koštunica je razgovarao i sa kandidatom radikala o eventualnoj podršci, jer je razmatrao, kako je izjavio, "sve opcije". Nikolić je srpskom premijeru rekao da je "veoma zabrinut" za budućnost Srbije, ali i da je očekivao vanredne parlamentarne izbore.⁷²³

Predsedništvo DSS-a razgovaralo je o drugom krugu izbora i opstanku vlade 14. juna. Zatim su Boris Tadić i Vojislav Koštunica zajedno otišli u Brisel, pa su se sastali 17. juna, što je trebalo da znači da je srpski premijer podržao Tadića u drugom krugu predsedničkih izbora. Direktna podrška kandidatu DS stigla je 20. juna, kada je premijer izjavio kako je uveren da će Tadić pobediti na izborima: "*Nema nikakve dileme da je Boris Tadić dobio podršku DSS za drugi krug izbora*".⁷²⁴

U drugom krugu predsedničkih izbora, održanom 27. juna 2004. godine, pobedio je Boris Tadić.

Politička atmosfera u vladajućoj koaliciji bila je sve više konfuzna. Dobar primer za to bila je izjava ministra finansija Mladana Dinkića da je Velimir Ilić, ministar za kapitalne investicije, "neozbiljan i neodgovoran" jer ne želi da "postigne dogovor" o deblokadi računa "Mobtela".⁷²⁵ Učestali su i štrajkovi: u zdravstvu, elektroprivredi i vazdušnom saobraćaju, kao i incidenti u Vojvodini na međunacionalnoj osnovi, pa je Jožef Kasa, predsednik Saveza vojvođanskih Mađara, optužio premijera da nije ništa učinio da se ekscesi spreče. Zatim je Velimir Ilić izjavio da će "iseći prste Dinkićevoj mafiji", a obećao je i da neće dozvoliti G 17 plus da "mešetari u njegovom sektoru". Ministar Dinkić je izjavio da je Ilić "preterao sa vulgarnostima", tražio je da hitno interveniše premijer Koštunica i da odstrani Ilića iz Vlade.⁷²⁶

⁷²³ "Beta", 14. jun 2004.

⁷²⁴ "Beta", 20. jun 2004.

⁷²⁵ B-92, 26. jun 2004.

⁷²⁶ B-92, 12. jul 2004.

Ilić je demantovao da je govorio o mafiji i "sečenju prstiju", ali je potvrdio da neće dozvoliti da se "određeni ministri" mešaju u "njegov resor". (B-92, 12. jul 2004)

Pojačavao se i pritisak iz Mađarske zbog međunacionalnih odnosa u Vojvodini: ministar spoljnih poslova Laslo Kovač zatražio je 6. avgusta od Koštunice da zaustavi “nasilje nad manjinama” u ovoj srpskoj pokrajini.⁷²⁷ Nastavljao se i raskol u vladajućoj koaliciji. Usledile su optužbe iz G 17 plus da Bogoljub Karić finansijski pomaže Velimira Ilića, da nisu na vreme završeni radovi na auto putu Subotica – Beograd, kao i da Ministarstvu za kapitalne investicije nedostaju ideje.⁷²⁸

U drugoj polovini avgusta smenjen je komandant Žandarmerije general-pukovnik Goran Radosavljević, a analitičari su ocenjivali da je razlog bila želja Vojislava Koštunice da ukloni sve ljude koji su bili povezani sa akcijom “Sablja”, kao i da uspostavi punu kontrolu nad policijom. Istovremeno je iz G 17 plus saopšteno kako da ta stranka nije konsultovana u vezi sa smenom Radosavljevića.⁷²⁹

NA VLASTI PO SVAKU CENU

Vladu Vojislava Koštunice obeležile su afere koje su postale “zaštitni znak” izvršne vlasti u Srbiji, a bilo ih je, u svim segmentima, više desetina. Iako je Vlada usvojila Nacionalnu strategiju za borbu protiv korupcije, u kojoj je jasno definisano da je “suzbijanje korupcije do granica prihvatljivosti uslov bez koga se država ne može legitimisati kao država vladavine prava”, premijer se nije oglašavao na brojne optužbe o korupciji u njegovoj vladi. Iz DSS-a je samo poručivano da nije “posao Vlade da reaguje na afere i korupciju”. Vladeta Janković je, na primer, jednom prilikom izjavio kako je siguran da Vojislav Koštunica “nikada ne bi ostajao na čelu korumpirane vlade”.

Finansijski skandali bili su vezani za rad ministara iz G 17 plus, a ticali su se privatizacije i rada Ministarstva odbrane (od teškog položaja vojnika, do brojnih malverzacija u vezi sa nabavljanjem vojne opreme); politički deo “pokrivala” je Demokratska stranka Srbije: oživljavanje vrednosti iz epohe Slobodana Miloševića, opstrukcija saradnje sa Tribunalom u Hagu, kadrovska premetačina u ministarstvima pravde i unutrašnjih poslova (povratak starog kadra), ali i u medijskoj sferi; predaja Milorada Lukovića Legije pod nepoznatim okolno-

⁷²⁷ B-92, 6. avgust 2004.

⁷²⁸ B-92, 14. avgust 2004.

⁷²⁹ B-92, 18. avgust 2004.

stima i relativizacija sudskog procesa za ubistvo Zorana Đinđića. “Leksički skandali” i bahato ponašanje, kakvo nije zabeleženo ni u vreme vladavine SPS-a, bili su specijalnost ministra za kapitalne investicije.

Rad Vlade Srbije obeležili su politička trgovina i raznovrsne nagodbe u vladajućoj koaliciji. Sve ono što je Vojislav Koštunica osuđivao u svom opozicionom delovanju, a posebno za vreme vlasti DOS-a, dovedeno je gotovo do perfekcije. Apsolutna odanost i slepa poslušnost, uz izražen mesijanski pristup, gušili su slobodnu i kritičku političku misao, što je srpsko društvo u celini sprečavalo da se modernizuje u skladu sa potrebama evropskih integracija.

“Legalisti”. Jedan od najraširenijih stereotipa o Vojislavu Koštunici ti-cao se njegovog poštovanja zakonitosti i pravne procedure. Insistiranje na “pravdi” i “legalizmu” bila je omiljena predstava koja je širena o ovom političaru. Dolaskom na vlast, Koštunica je pokazao naličje te predstave i veoma brzo je ispoljio nameru da kompletan pravosudni sistem stavi pod kontrolu izvršne vlasti.

VIDA PETROVIĆ-ŠKERO, PREDSEDNICA VRHOVNOG SUDA SRBIJE. NEKADA JE BILA PRIPRAVNIK KOD MINISTRA PRAVDE ZORANA STOJKOVIĆA.

Već krajem marta 2004. godine ministar pravde izjavio je da treba ukinuti posebno odeljenje Specijalnog suda za organizovani kriminal: “Naš je stav da ne treba da postoji posebno odeljenje, nego da se svakom od sudija omogući da sudi po prirodnom redu. Ako su sudije izabrane za sudije okružnog suda, one moraju da budu sposobne da sude svaki predmet”.⁷³⁰ U pitanju je bila jasna politička poruka da su se optuženi za ubistvo Đinđića, ali i Stambolića, “našli iza brave” zato što je bivša vlast kršila zakon! Samo nekoliko dana kasnije, za pomoćnika ministra pravde postavljen je Goran Jovović, jedan od lidera SPS-a iz Jagodine.

⁷³⁰ B-92, 29. mart 2004.

U prvom mesecu nove Vlade, zamenjen je i republički javni tužilac Đorđe Ostojić, a smenjeni su predsednica Vrhovnog suda Srbije Sonja Brkić i predsednik Okružnog suda Radoslav Bačević. Na mesto predsednika Vrhovnog suda došla je Vida Petrović Škero, nekadašnji pripravnik u kancelariji aktuelnog ministra pravde i sudija koja je ostala upamćena po tome što je za vreme vlade Zorana Đinđića, sa mesta predsednice Okružnog suda u Beogradu, ulazila u direktne konfrontacije sa premijerom, proglašavajući “pritiskom na pravosuđe” insistiranje na lustraciji kadrova iz Miloševićevog režima.

Mnoga nova kadrovska rešenja u pravosuđu, svojim biografijama, profesionalnim i ličnim, nisu odgovarali mestima na koja su postavljani. Tako je za beogradskog okružnog tužioca imenovan Milovan Božović, čovek protiv koga su vođena dva krivična postupka. On je inače bio suspendovan sa mesta opštinskog tužioca u Jagodini na godinu dana, zbog nesavesnog rada. Božović je bio poznat i po zaštiti pojedinih ljudi iz Miloševićeve epohe, a njegov sin bio je na policijskoj poternici zbog sumnje da je učestvovao u oružanom napadu početkom 90-ih godina 20. veka u Beogradu, kada je jedan poštar ubijen, a drugi teško povređen. Vremenom su “nestali” podaci o toj poternici.⁷³¹

Zatim je za člana Visokog saveta pravosuđa predložen Ratko Zečević, zamenik opštinskog tužioca u Kuršumliji, bivši načelnik Topličkog okruga i funkcioner Socijalističke partije Srbije, koji se “proslavio” tokom 1999. godine, kada je pucao na mitingu tadašnjeg opozicionog Saveza za promene. Zečević je izjavljivao kako “nema čega da se stidi”.⁷³² Javnost je procenjivala da je predlaganje Zečevića deo cene koju je Vojislav Koštunica plaćao za saradnju sa SPS-om.

Afera “Topčider”. Srpsku javnost je 5. oktobra 2004. godine potresla smrt dvojice vojnika iz Gardijske brigade u kasarni na Topčideru, koji su čuvali objekat specijalne namene “Karaš”. Poginuli su vojnici Dragan Jakovljević, iz sela Bela Reka kod Šapca, i Dražen Milovanović, iz sela Tekija kod Paraćina. Dan pre ubistva, objekat je pretresla vojna policija u potrazi za jednim haškim beguncem.

Službena vojna istraga odmah je saopštila da su vojnici poginuli u međusobnom obračunu, a navodno je vojnik Milovanović izvršio ubistvo i samoubistvo. Demohrišćanska stranka je odmah optužila mi-

⁷³¹ “Danas”, 15. jul 2005.

⁷³² “Beta”, 23. jun 2005.

nistra vojnog Prvoslava Davinića i načelnika Generalštaba Vojske Srbije i Crne Gore generala Branka Krgu da su pokušali da sakriju uzroke smrti dvojice vojnika. I Vuk Drašković je odmah doveo u sumnju prvo-bitno saopštenu verziju događaja.⁷³³

Posle deset dana od pogibije gardista, srpska javnost je obavestena da je 4. oktobra Karla del Ponte obavestila srpskog premijera da će dostaviti adresu jednog begunca za čije hapšenje srpska policija već ima nalog. Informaciju o adresi želela je da preda lično Koštunici. Pitala ga je da li on može da snosi odgovornost da informacija neće procuriti. Već 8. oktobra pozvala je premijera, ali on nije bio dostupan.⁷³⁴

Tokom 8. novembra vojni organi su izvršili rekonstrukciju događaja, a vojni istražni sudija Vuk Tufegdžić saopštio je da u "incidentu" nije učestvovala treća osoba. U službeni verziju nisu poverovali roditelji, kao i ni veliki deo javnosti, pod čijim je pritiskom Vrhovni savet odbrane formirao nezavisnu komisiju koja je trebalo da ispita sve okolnosti tragedije. Na čelu komisije bio je Božo Prelević: "Komisija bi trebalo da bude nezavisna od vojnih istražnih organa, a ako se nalazi dve istrage ne poklope, vojska će morati da objasni javnosti šta se desilo".⁷³⁵

Oni koji nisu verovali u zvaničnu verziju najviše su sumnjali da su vojnike ubili oni koji su u ovom vojnom objektu čuvali nekog od haških optuženika. Mediji su pisali i da su istražitelji Tribunala u kasarni na Topčideru tragali za generalom Ratkom Mladićem, što je Florens Artman negirala.⁷³⁶ Predsednik SCG je iznenada, 22. oktobra, sazvao sednicu VSO-a zbog "novih elemenata" u vezi sa pogibijom gardista. Prelević je izjavio da vojnici u trenutku pogibije nisu bili na straži, već u patroli, a da je čitava okolina bila pod elektronskim nadzorom.⁷³⁷

Sednica Vrhovnog saveta odbrane nije donela ništa posebno novo: ako je bilo propusta, odgovorni će biti kažnjeni, pogibija vojnika nije bila u vezi sa potragom za bilo kojim haškim optuženikom, posebno ne za generalom Mladićem. Jedino je komandant Gardijske brigade pukovnik Radomir Čosić raspoređen na novu dužnost, a Božo Prelević je tražio novu obdukciju vojnika.⁷³⁸

⁷³³ "Beta", 8. novembar 2004.

⁷³⁴ B-92, 15. oktobar 2004.

⁷³⁵ Isto.

⁷³⁶ B-92, 16. oktobar 2004.

⁷³⁷ "Beta", 21. oktobar 2004.

⁷³⁸ B-92, 22. oktobar 2004.

Zatim je ministar Prvoslav Davinić izjavio kako “ima utisak” da istraga o smrti gardista nije vođena dovoljno profesionalno: “Pitanje je i da li sam ja o svemu i na vreme bio izveštavan”.⁷³⁹ Pojavila se informacija da je državna komisija došla do saznanja da vojnici nisu pucali jedan na drugoga, a problem je bio u ekshumaciji vojnika Jakovljevića. Prelević je izjavio kao “neko iz vojske” vuče aktivne poteze da oteža ekshumaciju, a kao “neko” sve se više pominjao vojni tužilac Nikola Petković. Vojni sud u Beogradu upozorio je da istražni postupak o pogibiji vojnika nije javan, pa da čak ni predsednik državne komisije nije ovlašćen da daje izjave.⁷⁴⁰

Ekshumacija i nova obdukcija tela vojnika Dragana Jakovljevića obavljena je 28. oktobra. Ipak, stvari se nisu pokretale sa mrtve tačke. To je bio povod da Vuk Drašković veoma oštrim rečima kritikuje Vladu da skriva istinu o pogibiji dvojice srpskih gardista, kako bi zaštitila haške optuženike, Miloševićeve najodanije komandante: “Naše vojnike ubijaju pred tajnovitim ulazima tih čiji smo taoci, a onda objavljuju da su ti mladi gardisti pucali jedan na drugog. Zločin kriju lažima i novim zločinom. Skoro svakodnevno, rafali i smrt su po trotoarima, na ulicama, svuda, kao da Milošević nije ni otišao”.⁷⁴¹

Afera je iz dana u dan dobijala nove elemente. Sve su se više pojavljivale informacije kako je državna komisija došla do saznanja da su vojnici ubijeni od “trećeg lica”. Svetozar Marović, predsednik SCG, najavljivao je da će pozvati međunarodne eksperte ako nezavisna komisija i nadležne vojne službe ne reše slučaj. Sa idejom o superveštačenju slagao se i general Krga, a Đorđe Trifunović, predsednik Vojnog suda u Beogradu, verovao je nalazu vojne komisije koja je “utvrdila” da su se vojnici međusobno poubijali, i to posle svađe.⁷⁴²

Takve zaključke Vuk Drašković je ocenio kao “neverovatne, drske i bezobrazne”. Osim toga, na taj način se rušio ugled Vojske SCG: “Saopštenje Vojne komisije smatram za novu smrt dvojice vojnika. Roditelji su dali dvojicu sinova za Srbiju i najmanje što Srbija i vojska mogu da učine za njih, jeste da se sazna puna istina o njihovoj smrti”.⁷⁴³

⁷³⁹ Isto.

⁷⁴⁰ “Beta”, 27. oktobar 2004.

⁷⁴¹ “Beta”, 7. novembar 2004.

⁷⁴² B-92, 19. novembar 2004.

⁷⁴³ B-92, 21. novembar 2001.

Na kraju je Vojno tužilaštvo saopštilo da “nema trećeg lica i nema druge istine” – gardisti su se međusobno poubijali.⁷⁴⁴ Istina, saopšteno je i da vojna istraga nije utvrdila motive pogibije gardista, niti kako se desilo da oni zamene puške. Ostalo je upamćeno da je Vuk Tufegžić odbio zahtev tadašnjeg ministra odbrane Prvoslava Davinića da dođe u Ministarstvo odbrane i informiše ga o pogibiji gardista, jer bi to “moglo da se protumači kao uticanje na istragu”. Kada je na sednici Vrhovnog saveta odbrane državna komisija saopštila drugačiji nalaz, odlučeno je da se protivrečnosti koje su postojale “jedino mogu razjasniti u krivičnom postupku pred nadležnim sudom”.⁷⁴⁵

To je značilo da se istraga o pogibiji vojnika prepušta civilnom sudu. Božo Prelević je objasnio da je njegova komisija utvrdila da vojnik Jakovljević nije mogao da izvrši samoubistvo. Eksperti ove komisije potvrdili su da su vojnici na Topčideru ubijeni. Ivanka Baralić, patolog sa Instituta za sudsku medicinu, izjavila je: “Mi smo decidirano rekli da smo isključili samoubistvo sa sigurnošću, i Milovanovića i Jakovljevića. Znači, ni jedan vojnik nije izvršio samoubistvo. Oni su ubijeni”.⁷⁴⁶

Vladan Batić, pravni zastupnik porodice Jakovljević, izjavio je da su vojnici streljani i da je u pitanju bilo ritualno ubistvo.⁷⁴⁷ U avgustu 2005. godine afera “Topčider” dobila je nove elemente, kada je u Beogradu priveden Nenad Ćosić, sin komandanta Gardijske brigade, koji se u vreme ubistva vojnika nalazio u podzemnom objektu “Karaš” i bio jedan od prvih koji se pojavio na licu mesta. Osim što je bio zaposlen u jedinici (kao civilno lice na održavanju elektronskih sistema) kojom je komandovao njegov otac, mlađi Ćosić je imao i prijavu zbog napada na vojno lice u vršenju službe.

Nenad Ćosić je 5. oktobra 2004. godine bio u objektu, iako tog dana nije bila njegova smena niti je bilo ikakvog osnova da bude tamo. Oluku o prijemu Nenada Ćosića (novembra 2001) doneo je tadašnji prvi čovek Vojske Nebojša Pavković, i pored upozorenja da je provera negativna, pošto je pravosnažno osuđen. Interesantno je da je Ćosićev otac Radomir odmah po preuzimanju dužnosti komadanta Gardijske brigade, potpisao rešenje o raspoređivanju svog sina baš u brigadu kojom on komanduje.⁷⁴⁸

⁷⁴⁴ B-92, 29. novembar 2004.

⁷⁴⁵ B-92, 10. decembar 2004.

⁷⁴⁶ “Beta”, 14. decembar 2004.

⁷⁴⁷ “Beta”, 19. decembar 2004.

⁷⁴⁸ B-92, 10. avgust 2005.

Advokat Jovica Mitić, koji je u u radu državne komisije učestvo-
vao kao predstavnik porodice pokojnog gardiste Dražen Milovanovića,
izjavio je da je uloga Nenada Ćosića u topčiderskoj tragediji još uvek
misterija: "Simptomatično je da on nije poligrafisan, kada su poligrafi-
sani ostali ljudi koji su bili kritičnog dana na kritičnom mestu. Njemu
nije uzeta parafinska rukavica, kako nam je on objasnio, on je oprao ru-
ke toga dana, iako je njima svima rečeno da ruke ne peru. Poligrafisan
je kasnije, 12 ili 13 ili 15 dana, da ne licitiramo, kada se vratio sa leto-
vanja. Na letovanje je otišao uprkos vrlo vanrednom događaju, dan ili
dva posle događaja od 5. oktobra".⁷⁴⁹

Vuk Tufegdžić nije menjao svoje mišljenje. Na prvu godišnjicu
tragedije izjavio je: "Nemam više šta da dodam u vezi sa ovim sluča-
jem. Stojim iza svega što sam rekao i iza svih rezultata i zaključaka do
kojih je došla vojna istraga. Čekam da se stavi tačka na ovaj slučaj jer
sve što počne mora i da se završi. A ovo predugo traje".⁷⁵⁰

Tufegdžić je u javnost ponovo
dospeo 7. maja 2006. godine, zbog jed-
nog bizarnog događaja. Povod je bilo pri-
vođenje u policiju zbog nedoličnog po-
našanja. MUP Srbije je naveo da je Tu-
fegdžić priveden sa penzionerom Ilijom
Maričićem i da su osumnjičeni da su iz-
vršili krivično delo ometanja službenog
lica prilikom obavljanja poslova bezbed-
nosti. u noći između subote i nedelje,
Tufegdžića i Maričića je zaustavila sao-
braćajna policija, nakon čega su oni fi-
zički nasrnuli na policajce i oštetili poli-
cijski automobil. U saopštenju se navodi
i da su njih dvojica prethodno u ugosti-
teljskom objektu u Mionici narušavali
javni red i mir i da je zbog toga protiv
njih podneta prekršajna prijava.⁷⁵¹ Ipak,
Tufegdžić je i dalje ostao na svojoj funk-
ciji.

VUK TUFEGDŽIĆ OPSTRUISAO JE ISTRAGU O UBISTVU VOJNIKA
U TOPČIDERU.

⁷⁴⁹ Isto.

⁷⁵⁰ "Glas javnosti", 5. oktobar 2005.

⁷⁵¹ "Danas", 9. maj 2006.

“Politički kišobran”. Vlada Vojislava Koštunice trudila se, više ili manje otvoreno, da zaustavi proces depolitizacije tajnih službi i njihovog stavljanja pod civilnu kontrolu. Mistika sile i dalje je bila dominantna u političkoj kulturi Srbije. Istovremeno je na delu bila i svojevrsna rehabilitacija optuženih za ubistvo premijera Zorana Đinđića, ali i za druge najteže zločine (ubistvo Ivana Stambolića i zločin na Ibarskoj magistrali). Neretko su ti pojedinci, u prvom redu Milorad Ulemek, dobijali veliku medijsku promociju. Ulemek je bio spisateljska “zvezda”, nesmetano je mogao da piše i objavljuje svoje knjige, štampane u ogromnim tiražima. Priče iz života najtežih kriminalaca postale su omiljeno štivo nemalog broja Srba. To je više nego jasno govorilo o odnosu izvršne vlasti, ali i velikog dela srpskog društva prema žrtvama uopšte. Glorifikacija zločina tako je neprimetno postala deo kolektivne istorijske svesti.

VOJISLAV KOŠTUNICA – SNAŽNO GA JE PRIVLAČILA MISTIKA SILE.

Zbog pojedinih problema iz ovog domena, dolazilo je do povremenih otvorenih nesporazuma u vladajućoj koaliciji. Prvi su nastali posle namere SPO-a da na mesto direktora Instituta za bezbednost predloži Danicu Drašković. Najpre se u “Politici” pojavila informacija o njenom zdravstvenom stanju koja je, navodno, ukazivala na njenu radnu nesposobnost.⁷⁵²

Vuk Drašković je ocenio da je zbog namere da njegova supruga dođe na čelo Instituta za bezbednost, u BIA “nastala panika”. Podsećao je koalicione partnere da je to mesto pripadalo SPO-u i da je bilo neophodno da se “demonтира” Miloševićeva tajna policija: “Milorad Bracanović, jedan od organizatora

⁷⁵² Danica Drašković je izjavila: “Mislim da je to sramotno i da je proizvod panike Državne bezbednosti. Ljudi su se uplašili da ne dodem tamo i na sve moguće načine pokušavaju da to spreče. Vidite da je opšta odbojnost prema toj ideji, a ja uopšte ne vidim zašto, jer mislim da sam ja izuzetno kvalifikovana i sposobna da obavljam te poslove i jedina u ovoj državi spremna i politički i moralno da se razračunam sa tom Miloševićevom bandom”. (B-92, 20. oktobar 2004)

masakra na Ibarskoj magistrali i likvidacije Zorana Đinđića, zvanično optužen i za ubistvo Ivana Stambolića, radi u BIA. Organizuje i dalje, prima platu. I ne samo on, čitavi vodovi tih Miloševićevih eksperata tajnog uhođenja političkih protivnika, likvidacija, medijskih i drugih laži netaknuti su u najvećem zamahu”.⁷⁵³

Napori SPO-a nisu urodili plodom i BIA je i dalje, kao i MUP, bila pod kontrolom stranke srpskog premijera. Uskoro je iz MUP-a najavljeno formiranje nove, jedinstvene antiterorističke jedinice, koja će u svom sastavu imati najbolje pripadnike SAJ-a i Žandarmerije. Odmah su usledile ocene da je u pitanju pokušaj Vlade da ponovo u jednoj jedinici okupi pripadnike rasformiranih “Crvenih beretki”, posebno one iz njenog rezervnog sastava koji su imali “bogatu kriminalnu prošlost”.⁷⁵⁴

Ministar Jočić je negirao te optužbe – cilj MUP-a bio je da stvori efikasnu i racionalnu protivterorističku jedinicu. Odmah je reagovao i Vuk Drašković: “Srbija se očigledno tragično vraća u vreme Slobodana Miloševića i neminovni su novi izbori, kao i referendum o tome ko hoće u izolaciju, a ko u Evropu”.⁷⁵⁵

Na kraju se oglasio i predsednik Vlade. Ponovo je optužio prethodnu vladu da je, ako je sumnjala u svakoga ko je bio pripadnik JSO-a, trebalo da spreči njihov povratak u policiju.⁷⁵⁶ Time je ova priča bila završena.

Pravu buru na političkoj sceni Srbije izazvao je svojim intervjuom u emisiji “Insajder” na TV B-92, početkom 2005. godine, Vladimir Popović, nekadašnji sekretar Biroa za komunikacije u Vladi Srbije i jedan od najbližih saradnika pokojnog srpskog premijera. Popović je opširno govorio o pozadini atentata na premijera Zorana Đinđića. Najviše optužbi izneo je na račun Demokratske stranke Srbije i Vojislava Koštunice, ali i drugih državnih funkcionera.

Popović je govorio o mnogim nepoznatim detaljima iz perioda posle 5. oktobra, a izneo je i mnoge činjenice, koje kasnije nisu demantovane, o propustima u radu Ministarstva unutrašnjih poslova, o namerama Milorada Lukovića Legije da postavlja i smenjuje kadar Državne bezbednosti, o vrlo teškom položaju srpskog premijera koji je bio odgo-

⁷⁵³ B-92, 3. novembar 2004.

⁷⁵⁴ B-92, 11. novembar 2004.

⁷⁵⁵ B-92, 12. novembar 2004.

⁷⁵⁶ B-92, 14. novembar 2004.

VLADIMIR POPOVIĆ OPTUŽIO KOŠTUNICU DA JE BIO POLITIČKI POKROVITELJ ZAVERE ZA UBISTVO ZORANA ĐINĐIĆA.

voran za sve, ali nije pod svojom kontrolom imao ni jedan segment vlasti: "U jesen 2002. godine Milorad Luković je divljao Beogradom, a Zoran je svakodnevno dobijao informacije da je to strašno u šta se Beograd pretvorio, mislim na kolone i kolone džipova Dušana Spasojevića, odlaske u noćne klubove i lokale, maltretiranje da se ljube majice s Karadžićevim likom, postrojavanje upravnika i šefova sale. Onda Zoran poludi, pa sazove Savet za državnu bezbednost, pa na tom savetu pred 15 ljudi pita ministra unutrašnjih poslova Dušana Mihajlovića zašto Luković ima policijsko obezbeđenje. Mihajlović piše i gleda u papir, a Zoran mu kaže: – Ja sam predsednik Vlade, pitam te zašto Luković ima policijsko obezbeđenje? Dušan Mihajlović kaže: – Obrati mi se pismeno! Zoran mu kaže: – Smatraj da sam ti se obratio pismeno! A ovaj nabije glavu i ćuti".⁷⁵⁷

Što se tiče atentata na premijera, saopštio je da ga je još u septembru 2002. godine ambasador "jedne velike zapadnoevropske zemlje" obavestio da nezadovoljni elementi iz Vojske Jugoslavije spremaju ubistvo Zorana Đinđića, kao i da je u to umešana ruska obaveštajna služba. Optužio je vojnu Službu bezbednosti da je bila stožer stvaranja slike o Zoranu Đinđiću kao čoveku koji je sarađivao sa kriminalcima. Dosta polemike izazvala je i Popovićeva izjava da je Milorad Vučelić ukrado 40 miliona maraka Državne bezbednosti.⁷⁵⁸

⁷⁵⁷ B-92, 24. januar 2005.

⁷⁵⁸ Isto.

U drugom delu "Insajdera" Vladimir Popović je detaljno govorio o istrazi koja je išla ka neposrednom okruženju Vojislava Koštunice kao najodgovornijim ljudima za organizovanje atentata na Zorana Đinđića, kao i da se Mauricio Masari, šef misije OEBS-a u Beogradu, direktno interesovao da li će Koštunica biti uhapšen, uz diskretan nagoveštaj da to ne bi bilo dobro. Popović je govorio i o pojedincima iz Srpske pravoslavne crkve, na čelu sa mitropolitom crnogorsko-primorskim Amfilohijem ("vladika sa mašinkom i kalašnjikovim"), koji su bili izuzetno odgovorni za stanje u koje je Srbija dovedena: "To su ljudi koji su zaštitnici Karadžića i Mladića. To su ljudi koji su nesrećni što nismo pobili pet miliona balija i četiri miliona ustaša. Oni su zato nesrećni, oni zato mrze Miloševića, ali su mu na kraju ipak oprostili".⁷⁵⁹

Govoreći o tome da nije otkrivena politička pozadina ubistva srpskog premijera, Popović je naglasio da je vojna Služba bezbednosti glavna poluga totalitarnog sistema još od kraja Drugog svetskog rata i da je zadržala svoju moć i posle 5. oktobra 2000. godine: "Mislim na onaj ološ i šljam koji je u prethodnih 15–20 godina uspeo da dođe do pozicija bez znanja, bez kvalifikacija, preko rođaćkih, kumovskih, bosaških, zavičajnih, partijskih veza. Aca Tomić, načelnik vojne Službe bezbednosti, jedan neuspešan vojnik, jedan potpuno neuspešni bezbednjak koji splotom nekih životnih okolnosti dolazi u upravu grada. Čovek koji tri puta dezertira sa Kosova tokom bombardovanja, ali ga Aca Vasiljević ne smenjuje nego ga šalje u Novi Pazar. Koji posle toga koristi priliku i vezu sa Ljiljanom Nedeljković da se dodvori Koštunici, da postane njegov glavni i najvažniji čovek. Napada Zorana Đinđića, organizuje tekstove, afere, sve živo radi. To je čovek koji se mesec ili dva pred ubistvo Zorana Đinđića viđao sa ubicama Zorana Đinđića, to je čovek koji tvrdi danas da je vojna Služba bezbednosti imala informaciju da je prsten bezbednosti oko Zorana Đinđića popustio. Zašto tu informaciju nije dao?"⁷⁶⁰

Popović je smatrao da je akcija "Sablja" praktično zaustavljena sredinom aprila, posle oštrog govora Vojislava Koštunice koji je optužio Popovića za staljinizam, a srpsku vladu da vrši politička hapšenja: "Na kolegijumu Vlade Srbije svi su bili manji od makovog zrna – jao, gde smo ušli u ovo, zašto to sad radimo, nemoj to da radimo". Popović je dokazivao da je tokom akcije "Sablja" sprovedena opstrukcija istrage, jer

⁷⁵⁹ TV B-92. 1. februar 2005.

⁷⁶⁰ Isto.

nije trebalo da se dokaže da je Zoran Đinđić ubijen kao predsednik vlade. To bi onda značilo da je u pitanju političko ubistvo koje mora da ima i političku pozadinu: "Ja nemam dilemu da su to bili ljudi koji su bliski Vojislavu Koštunici, nemam nikakvu dilemu da je Vojislav Koštunica bio politički kišobran te grupe".⁷⁶¹

Popović je optužio i aktuelnog direktora BIA Radeta Bulatovića da je presnimio arhivu tajne službe i izneo je u SAD: "Kompletnu arhivu Državne bezbednosti je nasnimio, poneo sa sobom i predao Amerikancima".⁷⁶²

Povodom izjava Vladimira Popovića, Koštunica je, punih mesec dana kasnije, odgovorio da se srpska vlada "ni na koji način" ne meša u suđenje optuženima za ubistvo Zorana Đinđića i da sudski proces mora neometano da se odvija do kraja. I ovoga puta je stao u zaštitu Radeta Bulatovića i nije prihvatio optužbu da je direktor BIA izneo poverljivu arhivu u Vašington. Izjavio je da o svojim saradnicima sudi na osnovu njihovog rada: "*Svako svakoga može da optuži. S druge strane, mediji moraju da razmisle o tome da li će svaki iskaz prihvatiti kao relevantan i saopštavati javnosti*".⁷⁶³

Afera povodom iznošenja arhive BIA u Vašington, za šta je Vladimir Popović optužio Radeta Bulatovića, još uvek je bila – na početku. Koštunica je izjavio kako "veruje u izveštaj" koji je dobio od Bulatovića u kome je negirano da je bilo iznošenja podataka u inostranstvo, a da je Tužilaštvo jedina instanca koja građanima može da saopšti šta je istina. Stručna javnost je ocenjivala da je premijer još jednom prekršio princip podele vlasti. Tako je Dobrivoje Radovanović, direktor Instituta za kriminološka istraživanja, izjavio da će Tužilaštvu biti veoma teško da bilo šta preduzme, jer premijer olako daje izjave da veruje na reč šefu tajne policije: "Tužilac verovatno neće dalje ništa raditi. Svako ko malo prati šta se od početka sve desilo s tim, od Popovićevog intervjua, lako će zaključiti da tu nešto nije logično. Prvo se kaže da tu nema ničega, pa se onda kaže – nisam ja, majke mi, to je neki drugi čovek! Pa onda čitava garnitura iz DSS-a kaže da nisu iznošeni važni podaci, nego uobičajeni, pa sad imamo priču o tome kako nije ništa iznošeno. To unosi značajnu sumnju u javnosti".⁷⁶⁴

⁷⁶¹ Isto.

⁷⁶² Isto.

⁷⁶³ "Beta", 1. mart 2005.

⁷⁶⁴ B-92, 3. mart 2005.

Pažnju javnosti privukla je i odluka Vlade Srbije da Skupština odbaci predlog SPO-a o otvaranju dosijea službi bezbednosti. Vlada je ocenila da bi otvaranje dosijea moglo da ima “negativne posledice”, jer bi to bilo u suprotnosti “s principima i metodologijom rada Bezbednosno-informativne agencije, pre svega s načelom konspirativnosti”.⁷⁶⁵ To načelo je, izgleda, bilo jedno od temeljnih u radu srpske vlade, slično kao i u nekim minulim epohama.

Sredinom maja 2005. godine stiglo je još jedno iznenađenje za srpsku javnost, kada se saznalo da je Aleksandra Ivanović, supruga Milorada Ulemeka, osnovala *Lupus* (Vuk) – agenciju za obezbeđenje lica i objekata. Na ulazu u agenciju nalazila se glava vuka, simbol raspuštene Jedinice za specijalne operacije. U agenciji su bili zaposleni upravo bivši pripadnici ove jedinice, a bilo im je dozvoljeno i da nose oružje. MUP je samo saopštio da privatne agencije nisu u njegovoj nadležnosti.⁷⁶⁶

Srpska vlada nije reagovala, jedino je MUP demantovao da ima bilo kakve veze za osnivanjem *Lupusa*. Osim toga, nije se moglo utvrditi gde je agencija registrovana. Advokat Rajko Danilović je ocenio da formiranje agencije predstavlja opasan presedan: “To praktično znači da JSO, koja je rasformirana, sada na druga vrata ili kroz prozor, postaje činjenica i to zaista dosta liči na paravojnu, parapolijsku jedinicu. Mislim da Vlada treba da se ozbiljno zabrine”.⁷⁶⁷

Iz vrha srpske vlasti jedini je reagovao SPO, koji je od Vojislava Koštunice zatražio da “paravojna oružana formacija Aleksandre Ivanović” odmah bude raspuštena: “Sramno je objašnjenje MUP-a da ta naoružana banda nije u njegovoj nadležnosti. Takvo objašnjenje samo potvrđuje osnovanu sumnju da je ova paravojna formacija formirana pod pokroviteljstvom MUP-a Srbije”.⁷⁶⁸ Nekih posebnih reakcija iz DSS-a nije bilo. Poslanik Dragan Šormaz je izjavio da je Aleksandra Ivanović “žena-građanin ovog našeg društva” i da ima pravo da bude “preduzimljiva na način na koji misli da treba i zna”.⁷⁶⁹ Premijer se nije oglašavao, a Vuk Drašković je mogao samo da ponavlja kako je osnivanje agencije “više od skandala i sramote”.⁷⁷⁰

⁷⁶⁵ “Beta”, 29. mart 2005.

⁷⁶⁶ TV B-92, 16. maj 2005.

⁷⁶⁷ TV B-92, 17. maj 2005.

⁷⁶⁸ Isto.

⁷⁶⁹ Isto.

⁷⁷⁰ B-92, 19. maj 2005.

Zatim se pokazalo da su, uprkos demantovanju iz MUP-a, izvršni direktor agencije *Lupus* Željko Milisavljević i njegov zamenik Vukašin Vukašinović dobili dozvolu od policije da nose oružje, i to za četiri pištolja i tri automatske puške. Zato su 25. maja trojica ministara iz redova SPO-a (Dragan Kojadinović, Vojislav Vukčević i Bojan Dimitrijević) pisanim putem zatražili od Vlade da utvrdi sve činjenice u vezi sa registracijom agencije *Lupus* i da joj zabrani dalje obavljanje delatnosti.⁷⁷¹ Kasnije se ispostavilo da je “neko iz Vlade” dostavio taj dokument Aleksandri Ivanović! Vladimir Božović, generalni inspektor MUP-a, potvrdio je da su nezakonita odobrenja, jer se radilo o učesnicima oružane pobune iz 2001. godine, za nabavljanje oružja izdata u policijskoj stanici Savski venac.⁷⁷²

O gašenju agencije *Lupus* razgovaralo se na sednci Vlade održanoj 18. avgusta 2005. godine. Koštunica je, navodno, obećao da će “učiniti sve” da se ta agencija ugasi. Podsećanja radi, ministri iz SPO-a podneli su Vladi još 25. maja dokument protiv ove agencije. To je lično uradio ministar za dijasporu Vojislav Vukčević. Umesto reakcije Vlade, usledila je tužba Ivanovićeve protiv njih, na osnovu čega je bilo jasno da je ona imala uvid u dokument SPO-a. Aleksandra Ivanović je tužbu podnela zbog “klevete” i tražila je odštetu od 13,6 miliona dinara. Dragan Kojadinović, ministar kulture, za to je direktno optužio Vladu Srbije: “Zabrinjava me da oni mogu da imaju bilo koga i na bilo kojoj poziciji u zgradi vlade ko bi im mogao dostaviti dokument koji je SPO podneo vladi. Tražili smo da *Lupus* bude tačka dnevnog reda, ne zbog toga što nas je vlasnica agencije tužila, nego zato što nismo dobili odgovore na pitanja koja smo postavili u tom dopisu”.⁷⁷³

Odstranjivanje Zorana Drakulića. U maju 2005. godine polako je počeo da se nazire sukob Vojislava Koštunice i Zorana Drakulića, funkcionera DSS-a, kandidata na izborima za gradonačelnika koji je postigao bolji rezultat od stranke na lokalnim izborima iz 2004. godine i nekadašnjeg finansijera ove stranke. Drakulić, koji je godinama održavao DSS u životu, prvo je diskretno nagoveštavao potrebu da Demokratska stranka uđe u Vladu Srbije da bi se pojačalo reformsko krilo: “To je najrealnije i najbolje rešenje za Srbiju”. Zatim je sve više istupao sa optužbama o korupciji u Vladi. Na udaru njegove kritike našli su se ljudi iz G 17 plus,

⁷⁷¹ B-92, 25. maj 2005.

⁷⁷² B-92, 27. maj 2005.

⁷⁷³ Dojava iz Vlade, “Politika”, 21. avgust 2005.

pre svega potpredsednik Vlade Miroljub Labus i ministar finansija Mladen Dinkić, čiju je smenu tražio više puta.

Drakulić je G 17 plus optužio da namerava da smeni mnoge direktore državnih banaka u Srbiji “kako bi neko izvukao korist”, da je plan o restrukturiranju NIS-a “prava katastrofa” i da je u Vladi raširena korupcija. Premijeru je dostavio podatke o korupciji u Vladi prilikom uvoza nafte uz Sirije, ali efekta nije bilo. Prvi je reagovao ministar Dinkić, izjavom da mu je premijer rekao da se ne slaže sa Drakulićevim stavovima i da Drakulić istupa u svoje lično ime. Koštunica je odbio da razgovara sa Drakulićem o njegovim optužbama na račun Vlade.⁷⁷⁴

ZORAN DRAKULIĆ, JEDAN OD NEKADAŠNJIH NAJVAŽNIJIH FINANSIJERA DSS-A, BRUTALNO JE ODSTRANJEN IZ STRANKE.

Ubrzo je Drakulić politički odstranjen iz DSS-a, jer na godišnjoj skupštini stranke, održanoj 5. juna, nije predložen ni za potpredsednika DSS-a. Drakulić je izjavljivao kako je Koštunica popustio pod pritiskom lobističkih grupa, a da će afere u Vladi dovesti do političke propasti DSS-a: “Garantujem da sam Koštunici predao barem jedan dokaz o korupciji i on je dobio informaciju da je to tačno, ali posle potvrde da je to tačno, nije bilo nikakvog delovanja”.⁷⁷⁵

Zoran Drakulić je ukazivao na aferu oko uvoza nafte iz Sirije, u kojoj su država i NIS izgubili 1,3 miliona dolara. Uvezena nafta sadržavala je nedozvoljen procenat sumpora. Takođe, u otkupu “češkog duga”

⁷⁷⁴ “Beta”, 6. maj 2005.

⁷⁷⁵ B-92, 6. jun 2005.

EPS-a država je oštećena za 12 miliona evra. Prvobitna ponuda francuske banke (juna 2005) nije prihvaćena, a nekoliko meseci kasnije EPS je taj dug platio 48 milona evra mađarskoj firmi "HIB trade".

Uskoro je otvorena i afera povodom školarine u iznosu od 12.000 dolara, koju je od "Eriksona" 2000. godine dobila Milica Labus, ćerka potpredsednika Vlade. Verica Barać, predsednica Saveta za borbu protiv korupcije, zatražila je Labusovu ostavku. Ona je ocenila da još uvek nisu doneti "ključni zakoni" u borbi protiv korupcije, kao i da ne postoje uslovi za nezavisnost pravosuđa i drugih institucija: "Izvršna vlast još uvek pravosuđe drži u potpunoj zavisnosti".⁷⁷⁶

I pored mnogih dokaza, premijer je stao na stranu potpredsednika svoje vlade. Sam Labus se zadovoljio objašnjenjima da iza napada na njega stoje "tajkuni" kojima je smetao zbog svoje borbe za zakonitost u državi. Izjavio je da je njegova ćerka dobila stipendiju bez očeve pomoći.⁷⁷⁷

Smenjivanje Nebojše Čovića. Kraj avgusta 2005. godine bio je posebno buran na političkoj sceni Srbije. Prvo se dogodio raskol u vladajućoj koaliciji, povodom glasanja o ukidanju starog zakona o Naftnoj industriji Srbije, što je bio jedan od zahteva Međunarodnog monetarnog fonda, kako bi se NIS pre privatizacije podelio na dva javna preduzeća i jedno akcionarsko društvo. Na sednici Skupštine Srbije, održanoj 23. avgusta, "činjeno je mnogo ustupaka na sve strane". Neki poslanici su pretili da neće ući u salu, a pregovori su se vodili "oko svega i svačega". Dogovor sa SPO-om postignut je posle razgovora premijera i Vuka Draškovića: "Dogovoreno je, prema nezvaničnim izvorima, između ostalog, da SPO za finansiranje stranke dobija istu sumu novca kao i kada je imao 13 poslanika".⁷⁷⁸

Ipak, poslanici Socijaldemokratske partije nisu glasali za Vladin predlog, pa je premijer zahtevao da funkcioneri Socijaldemokratske partije podnesu ostavke na sve državne funkcije: *"Potpuno je legitimna politička odluka SDP da ne podrži Vladin predlog. Budući da se u demokratskom poretku ne može istovremeno biti i na vlasti i u opoziciji, pozivam sve predstavnike SDP u vladinim institucijama da, saglasno svom opozicionom delovanju, odmah podnesu ostavke"*.⁷⁷⁹

⁷⁷⁶ B-92, 8. maj 2005.

⁷⁷⁷ Isto.

⁷⁷⁸ Do poslednjeg časa, "Politika", 24. avgust 2005.

⁷⁷⁹ "Večernje novosti", 25. avgust 2005.

Iz SDP-a su izjavljivali da je na delu još jedna politika dvostrukih standarda srpskog premijera: ostavke nisu tražene kada deo poslanika G 17 plus nije podržao Vladin Predlog zakona o izmenama Ustavne povelje; ostavke nisu tražene ni kada su SDP i G 17 plus zajedno glasali protiv zakona o pomoći haškim optuženicima. I sam Koštunica je bio i vlast i opozicija u vreme vlade DOS-a.⁷⁸⁰ Jedino je ministar Slobodan Lalović najavio da će napustiti svoju stranku i ostati veran Vladi.

Mediji su, u nedostatku pravih informacija, izveštavali da je premijer Koštunica bio izuzetno oštar prema svojim neposlušnim partnerima: *“Ponašajte se kao vlast, ili da se ide na izbore”*.⁷⁸¹ Kako nikome “na pamet nije padalo” da ide na izbore, svi su podržali predlog da se SDP izbaci iz koalicije, što je, kako se pretpostavljalo, iznenadilo Nebojšu Čovića. On je, navodno, socijalistima rekao kako oni “ne umeju sa Koštunicom” i da kako treba “mnogo oštrije, kao mi” da traže više vlasti za sebe.⁷⁸² I ovoga puta pokazalo se, međutim, da Vojislav Koštunica nema previše obzira prema starim zaslugama, ili nekadašnjim prijateljstvima, kada je u pitanju održavanje na vlasti.

Ubrzo su usledile smene funkcionera SDP-a, a ta sudbina nije mimoišla ni Nebojšu Čovića, dugogodišnjeg predsednika Koordinacionog centra za Kosovo i Metohiju koji je, u nekim prošlim vremenima, bio na strani Vojislava Koštunice. Na njegovo mesto postavljena je Sanda Rašković-Ivić, jedna od potpredsednika premijerove stranke. Analitičari su ocenjivali kako je Koštunica nameravao da stabilizuje ionako izuzetno tanku vladajuću većinu pred donošenje nekoliko važnih zakona i usvajanje budžeta za 2006. godinu. Osim toga, Vlada je uspela da “nadoknadi” dva poslanika iz redova SDP-a (Ljiljanu Nestorović i Mehu Omerovića) tako što su Bajram Omeragić i Esad Džudžević, poslanici na listi DS-a, javno obećali da će podržati Koštunicu.

Ministar Dinkić je ocenio da “manje poslanika znači čvršću vladu”, a Socijaldemokratska partija je zvanično prešla u opoziciju 28. avgusta. Omeragić i Džudžević su istupili iz Poslaničkog kluba DS-a 30. avgusta i najavili da će ubuduće nastupati samostalno, ali i da će saradivati sa Vladom na zakonskim projektima. Na vladajućoj koaliciji bilo je da proceni da li oni treba i da uđu u Vladu. Ocenili su i da na taj način najbolje zastupaju interese “Liste za Sandžak” Sulejmana Ugljanina.⁷⁸³

⁷⁸⁰ Isto.

⁷⁸¹ *Disciplina ili razlaz*, “Politika”, 25. avgust 2005.

⁷⁸² Isto.

⁷⁸³ *Dvojac za Vladu*, “Politika”, 31. avgust 2005.

Trgovina mandatima. Da bi stabilizovao svoju vlast, srpski premijer je nastavio sa neobičnom političkom kombinatorikom. Srpska javnost je 22. septembra bila prilično iznenađena kada je Koštunica potpisao ugovor sa Sulejmanom Ugljaninom, kojim je potvrđeno pristupanje "Liste za Sandžak" vladajućoj koaliciji. Iako je ova lista imala samo dva poslanika, dobila je tri zamenika ministra u Vladi Srbije: u ministarstvima prosvete i sporta, državne uprave i lokalne samouprave i kapitalnih investicija. Iako su i dalje bili poslanici, Esad Džudžević i Bajram Omeragić su dobili državne funkcije, što je bilo protivzakonito.⁷⁸⁴

ESAD DŽUDŽEVIĆ I BAJRAM OMERAGIĆ. DVA MANDATA ZA TRI ZAMENIKA MINISTRA.

Samo nekoliko meseci ranije, Esad Džudžević je smenjen sa funkcije predsednika Odbora za međunacionalne odnose, i to na zahtev SPS-a i SRS-a, uz obrazloženje da je "bacio ljagu na Srbiju time što je pričao o kršenju ljudskih prava" koje su činile policija i vojska tokom 90-ih godina. Vukosav Tomašević, poslanik DSS-a, rekao je da se neće izjašnjavati o inicijativi radikalna, ali i da smatra kako Džudžević nije

radio dobro: "Džudžević deluje kao predstavnik političke partije kojoj pripada, a ne kao predsednik Odbora".⁷⁸⁵

Te ocene su brzo zaboravljene. Opozicione stranke su ocenjivale da je u pitanju bila obična politička trgovina i kupovina mandata, koja je bila iznenađujuća i zbog neskrivenog animoziteta između ova dva političara koji je trajao još od uvođenja višepartijskog sistema u Srbiji. Koštunicu je Ugljaninova partija redovno tretirala kao "salonskog četnika" i nacionalistu istog kova kao Slobodan Milošević, a iz premijerove stranke su ostale upamćene mnogobrojne optužbe na račun antisrpskog delovanja Sulejmana Ugljanina.

Ugljanin je 1990. godine osnovao Stranku demokratske akcije i odmah zatražio specijalni status za Sandžak, a kasnije i njegovo pripajanje Bosni. Zbog toga je 1993. godine optužen za pokušaj rušenja ustavnog poretka, sprovođenje secesije i terorizam. U Tursku je pobeo 5. jula 1993, u Srbiju se vratio tri godine kasnije, ali nije uhapšen. Ugljanin je stalno napadan iz DSS-a, a ni on sam nije ostajao dužan. Ovoga puta Bajram Omeragić je odgovarao da je Vojislav Koštunica "pr-

⁷⁸⁴ Ugljanin uz Koštunicu, "Blic", 23. septembar 2005.

⁷⁸⁵ "Beta", 5. april 2005.

vi pre pet godina priznao bošnjački nacionalni identitet". Kao pozitivno u radu srpske vlade, isticano je i da je ona ukinula cenzus za nacionalne manjine.⁷⁸⁶ Ugljanin je, pak, izjavljivao da je Koštunica bio tolerantan prema Bošnjacima.⁷⁸⁷

Savez Vojislava Koštunice i Sulejmana Ugljanina bio je indirektno usmeren i protiv partije Rasima Ljajića, saveznog ministra za ljudska i manjinska prava i predsednika nacionalnog Saveta za saradnju sa Haškim tribunalom, koji je u prethodnom periodu bio jedan od glavnih Koštuničinih oslonaca. Novonastalu situaciju prokomentarisao je Mujo Muković, potpredsednik Sandžačke demokratske partije: "Ne čudi nas najnovija koalicija Ugljanina i Koštunice jer znamo da je Ugljanin i ranije radio za Miloševića, a ovo sa Koštunicom je samo nastavak te priče. Koštunici su bili potrebni poslanici, a Ugljaninu odlaganje odlaska u zatvor".⁷⁸⁸

I drugim strankama su porasli apetiti. Posle raskola u SPO-u, kada je otcepljeno krilo, koje je imalo devet poslanika u republičkom parlamentu, formiralo Srpski demokratski pokret obnove, iz ove grupacije stigli su zahtevi da im se "dodeli neko ministarstvo". Istovremeno je i Milorad Vučelić u ime SPS-a izjavio kako je "vreme da i mi uđemo u Vladu".⁷⁸⁹ Takvom razvoju događaja odmah se usprotivio G 17 plus. Šef poslaničke grupe ove stranke, Miloljub Albijanić, izjavio je kako je "potpuno neprihvatljivo" da SPS uđe u Vladu.⁷⁹⁰

Ubrzo je iz Demokratske stranke pokrenuta inicijativa da se Džudževiću i Omeragiću oduzmu poslanički mandati i vrate stranci, jer su državne funkcije isključivale zadržavanje statusa poslanika. Administrativni odbor je, međutim, 28. septembra odbacio ovaj zahtev, uz

SULEJMAN UGLJANIN I VOJISLAV KOŠTUNICA – NOVI KOALICIONI PARTNERI.

⁷⁸⁶ "Danas", 23. septembar 2005.

⁷⁸⁷ "Politika", 1. oktobar 2005.

⁷⁸⁸ Premijer čuva Ugljanina, "Večernje novosti", 27. septembar 2005.

⁷⁸⁹ Podrška bez ucene, "Večernje novosti", 27. septembar 2005.

⁷⁹⁰ Isto.

zaključak da nije bilo kršenja zakona, “pošto su oni podneli ostavke na mesta u vladi pre nego što su i stupili na tu dužnost”.⁷⁹¹

Najnoviji politički potezi predsednika srpske vlade u javnosti su ocenjivani kao korišćenje onih metoda za opstanak vlade za koje je oštro osuđivao svoje prethodnike, a posebno DOS. Sve se češće namevalo poređenje da srpski parlament liči na pijacu. Koštunica je posebno bio na udaru zbog trgovine sa “Listom za Sandžak”: “Ne bi trebalo zaboraviti da su Omeragić i Džudžević u parlament ušli zahvaljujući tome što su bili na izbornoj listi DS. Zatim, devet poslanika iz SPO istupilo je iz te stranke da bi podržalo Vladu. Ministar Slobodan Lalović napustio je svoju stranku da bi ostao veran Koštunici ili fotelji, svedno. Sve su to klasični primeri izvitoperavanja volje naroda ili falsifikovanja volje birača, kako je to svojevremeno primetio Koštunica”.⁷⁹²

Zbog odluke Administrativnog odbora da Džudžević i Omeragić zadrže svoje mandate, Demokratska stranka je 5. oktobra odlučila da više ne učestvuje u radu srpskog parlamenta ni odgovarajućih skupštinskih odbora: “To je način da pokažemo da ne dozvoljavamo kršenje Ustava i zakona. DS ne treba da legitimizuje pravno nasilje”.⁷⁹³ Istovremeno je predsednik Republike zatražio raspisivanje vanrednih parlamentarnih izbora.

Premijer je ocenio da je donošenje takve odluke “u trenutku kada Srbija i Evropska unija počinju pregovore i kada je otvorena stvarna evropska perspektiva naše zemlje”, govori o tome da se Demokratska stranka “rukovodila samo stranačkim interesima”. O konkretnim razlozima DS-a za takvu odluku Koštunica nije govorio.⁷⁹⁴

Kada je na dnevni red došlo usvajanje budžeta za 2006. godinu, u skladu sa zahtevima MMF-a, afere u srpskom parlamentu dostigle su tačku usijanja. U trenutku kada je dvoje poslanika G 17 plus najavilo da neće podržati Vladin predlog budžeta, ekspresno su im oduzeti poslanički mandati. Poslanici su tvrdili da je to izvedeno nezakonito, jer su pre zasedanja Administrativnog odbora povukli svoje blanko-ostavke. Tako je Vlada obezbedila tanku većinu. U skupštinskim kuloarima se pričalo da su i drugi poslanici adekvatno “namireni” za svoju lojalnost. Aludiralo se na promenu rukovodstva u “Geneksu”.

⁷⁹¹ Omeragić i Džudžević ostaju, “Politika”, 29. septembar 2005.

⁷⁹² Nenad Čaluković, *I Koštunica trgovinom do vlasti*, “Blic”, 30. septembar 2005.

⁷⁹³ *Vreme za izbore*, “Blic”, 6. oktobar 2005.

⁷⁹⁴ B-92, 5. oktobar 2005.

Posle toga su optužbe o kupovini poslanika postale opora svakodnevnica. Prvo je ministar finansija Mlađan Dinkić optužio predsednika Srbije Borisa Tadića da je, u saradnji sa Bogoljubom Karićem, pokušao da sruši Vladu Srbije. Sam Karić je poricao da je pokušao da kupi poslanike: “Kad su napravili istraživanja i videli da 22 odsto podrške ima PSS, a čitava njihova koalicija 15, onda razmišljaju kako se suprotstaviti Kariću. Karić je ovde državni krivac već pet godina”.⁷⁹⁵

Zbog svega je i MUP najavio da će početi “prikupljanje informacija” o dešavanjima u Skupštini. Ministar Jočić je izjavio: “Mislim da će vrlo brzo MUP prikupiti ta obaveštenja. Normalno, to je tek početak, a posle toga, u zavisnosti od informacija koje budemo dobili, ići će dalje radnje Ministarstva. Za sada su četiri osobe u pitanju”.⁷⁹⁶

Uporedo sa aferom o kupovini poslanika, mediji su pisali i da je BIA prisluškivala pojedine poslanike uoči glasanja o budžetu. Navodno je Rade Bulatović 27. novembra pokrenuo celu mrežu Uprave za primenu operativno-tehničkih mera, pod izgovorom da je u pitanju “budućnost Kosova” i da svi moraju da budu prisluškivani zbog albanskog lobija koji radi u srpskoj skupštini.⁷⁹⁷

Na kraju godine javnost je obavestena o troškovima predstavnika naroda – neki poslanici su samo na ime putnih troškova tokom godine naplatili više od dva miliona dinara. Prednjačili su poslanici Srpske radikalne stranke, a Tomislav Nikolić je tvrdio da su oni samo koristili svoja zakonska prava: “Ako vam se čini da je Skupština skupa, tražite da dođe neki diktator koji će raspustiti Skupštinu”.⁷⁹⁸ Usledile su optužbe na račun medija da oni, izveštavanjem o prekomernom trošenju državnog novca, u stvari, “urušavaju institucije sistema”.

RADE BULATOVIĆ, DIREKTOR BIA. OPTUŽIVAN DA JE NAREDIO PRISLUŠKIVANJE POSLANIKA.

⁷⁹⁵ B-92, 30. novembar 2005.

⁷⁹⁶ Isto.

⁷⁹⁷ B-92, 8. decembar 2005.

⁷⁹⁸ B-92, 23. decembar 2005.

Udar na “Mobtel”. Krajem februara 2005. godine počeli su da se naziru obrisi jedne političke afere koja će svoju kulminaciju doživeti krajem te godine. Bogoljub Karić, privilegovani biznismen još iz Miloševićeve epohe i lider Pokreta snaga Srbije, počeo je da najavljuje da će srušiti srpsku vladu: “Koštunicu smatram državnikom koji vodi brigu o svom narodu. Koštunica brine o dostojanstvu države, ali u ovoj situaciji i on teško može da zaustavi proces razaranja države”.⁷⁹⁹

Karić je demantovao da kupuje poslanike, ali je rekao da su se njegovoj partiji javljali poslanici koji su želeli da “zaštite interese Srbije” i spreče uništavanje nacionalne ekonomije: “Nikoga ne kupujemo i ne prodajemo, nikoga ne možemo sprečiti da pređe gde hoće. Ako parlamentarci osećaju da Pokret i ja najbolje odgovaramo osećajima naroda, ko da ih spreči da udruže svoj ugled, egzistenciju i politički interes s nama”?⁸⁰⁰

Političke ambicije Bogoljuba Karića i rast političkog uticaja njegove stranke (Pokret snaga Srbije) počeli da predstavljaju realnu opasnost za srpsku izvršnu vlast. Prvo je Velimir Ilić izjavio kako “Mobtel” mora da plati državi dug od 50 miliona evra ili će im sudskim putem biti blokiran račun: “Ja sam poslao jednu poruku Mobtelu da sve to mora da se plati do kraja godine. U protivnom, mi ćemo sudskim putem izvršiti naplatu blokadom računa”.⁸⁰¹

Kako nije stigao zadovoljavajući odgovor, Vlada Srbije je 29. decembra odlučila da oduzme licencu “Mobtelu”, zbog ugovora koji je ova firma 8. decembra 2003. godine potpisala sa “Mobikosom”, mobilnim

operatorom na Kosovu, čiji je vlasnik bio Ekrem Luka. Kompanija “Telekom Srbija” privremeno je preuzela upravljanje nad “Mobtelom”. Iako je ministar unutrašnjih poslova izjavio da Bogoljub Karić “još nije predmet istrage”, bilo je očigledno da će se to desiti veoma brzo. Austrijski konzorcijum, na čelu sa Martinom Šlafom, koji je bio većinski vlasnik “Mobtela”, najavio je

BOGOLJUB KARIĆ – KADA JE FORMIRAO POSLANIČKI KLUB, VLADA SRBIJE KRENULA U OBRAČUN SA NJIM.

⁷⁹⁹ “Beta”, 22. februar 2005.

⁸⁰⁰ Isto.

⁸⁰¹ B-92, 24. decembar 2005.

žalbu jer je bio prekršen srpski zakon, ali i protokol o zaštiti investicija koji su potpisali Austrija i Srbija.⁸⁰²

U poslednjim danima 2005. godine usledila su prva hapšenja odgovornih lica u “Mobtelu”, a prvi mesec sledeće godine označio je potpuno zaoštavanje sukoba. Bogoljub Karić i njegova stranka optuživali su srpskog premijera za političko i pravno nasilje, kao i za upotrebu istih metoda koji su stvorili uslove za ubistvo Zorana Đinđića. Bogoljub Karić je čak optužio Vojislava Koštunicu da su on i njegovi savetnici najodgovorniji za Đinđićevo ubistvo. Uporedo je tekla istraga poslovanja “BK grupe”, na osnovu koje je podignuta optužnica protiv braće Karić.

EKONOMSKE AFERE

Odnos vlade Vojislava Koštunice prema biznismenima zavisio je od njihove poslušnosti i spremnosti da ga politički podržavaju. Oni “tajkuni” koji su u punoj meri bili kooperativni i koji su čak, kako se pretpostavljalo, materijalno pomagali koncept “dobrovoljne predaje” haških optuženika, mogli su da računaju na povlašćen položaj. Oni drugi, koji bi se odvažili na slobodan politički istup, brzo bi bili kažnjeni. U tom smislu, najkarakterističniji je primer Zorana Drakulića, dugogodišnjeg finansijera DSS-a, čije je slobodno mišljenje, ali i narastajuća popularnost, brzo došlo pod udar Vojislava Koštunice. Sličan je i primer Bogoljuba Karića, prema kome je sprovedena bezobzirna odmazda u trenutku kada je postao politički opasan.

Ilustrativan je primer Predraga Rankovića “Peconija” koji je u vreme vlade Zorana Đinđića označavan kao kriminalac i član “surčin-skog” klana. Vlada je žestoko napadana kada je Ranković pušten iz zatvora tokom akcije “Sablja”. U Srbiji u kojoj je Koštunica bio premijer, “Peconi” je postao jedan od najuspešnijih privrednika i najvećih investitora u zemlji, a u procesu privatizacije kupio je brojne društvene firme.

Privatizacija “Knjaza Miloša”. Prva velika finansijska afera vezana je za privatizaciju uspešne firme “Knjaz Miloš” iz Arandelovca. U njenom središtu našao se i Vlade Divac, proslavljeni srpski košarkaš, koji je 13. avgusta 2004. godine sa rukovodstvom ove kompanije potpisao Memo-

⁸⁰² “Danas”, 30. decembar 2005.

randum o razumevanju i strateškom ulaganju. Samo pet dana kasnije iz sindikata "Knjaza Miloša" saopšteno je da je na pomolu "velika prevara i kriminal" u privatizaciji, jer je Komisija za hartije od vrednosti iznela na prodaju paket akcija "Knjaza", bez znanja Ministarstva za privredu i Agencije za privatizaciju.⁸⁰³

Privatizaciju "Knjaza Miloša" obeležilo je više kontroverzi: od ponude Predraga Danilovića od 3.500 dinara po akciji svakom akcionaru koji se opredeli za kompaniju "Apurna", zajedničku kompaniju firmi "Danon" i kompanije Vlade Divca, preko pritisaka iz Vlade da se kompanija "Apurna" ne diskvalifikuje, do sastanka potpredsednika Vlade Miroljuba Labusa sa predstavnicima te firme u njegovom stanu. Glavni protivkandidat bio je FPP "Balkan limited", u kojoj je formalni konsultant bio Milan Beko, bivši ministar u vladi Mirka Marjanovića, blizak saradnik Slobodana Miloševića i kadar JUL-a. Potpredsednik Vlade je negirao da je štitio "Apurnu" i samo izjavio da prodajom mogu da budu zadovoljni svi učesnici u procesu. Rekao je i da je prodaja "Knjaza" dobra vest za strane investitore, a da je država dobila dobrog strateškog partnera.⁸⁰⁴

Situacija se ubrzo promenila kada je 22. novembra Komisija za hartije od vrednosti diskvalifikovala "Apurnu" iz procesa preuzimanja akcija "Knjaza Miloša", jer je supruga Vlada Divca Snežana, na sastanku sa malim akcionarima u Arandelovcu, obećala da će svaki akcionar koji pridruži akcije "Apurni" dobiti još 3.500 dinara od Predraga Danilovića. Na vanrednoj sednici Vlade (24. novembra) Miroljub Labus je odmah izjavio da je odluka nezakonita, a čak je najavio i povlačenje G 17 iz vlasti! Odbacio je i kao netačne optužbe da je "uzeo pare" pa se zbog toga zalagao za "Danone". Ministar Dinkić je bio protiv FPP-a zbog Milana Beka. Premijer je lično saopštio zaključke sa sednice novinarima. Vlada je od UBPOK-a tražila da ispita postojanje elemenata krivične odgovornosti u procesu privatizacije "Knjaza".⁸⁰⁵

I Republičko javno tužilaštvo tražilo je poništavanje odluke o diskvalifikaciji "Apurne" iz kupovine akcija "Knjaza", što se dovodilo u direktnu vezu sa pritiscima izvršne vlasti. Na kraju je Komisija za hartije od vrednosti odlučila da poništi deo procesa privatizacije i da ga ponovi u celini, a svi članovi Komisije, osim Đorđa Jovanovića, koji je bio u bolnici, ispitivani su u UBPOKU-u. Miroljub Labus je bio izuzetno

⁸⁰³ Isto.

⁸⁰⁴ B-92, 24. novembar 2004.

⁸⁰⁵ Isto.

zadovoljan zbog toga: "Konačno su se probudili javni tužioci i državni organi su počeli da rade svoj posao".⁸⁰⁶ Ostavku je "iz moralnih razloga" podneo Dušan Bajec.

Iz ponovljenog procesa prodaje akcija povukli su se "Apurna" i "Pivovarna Laško", a FPP je početnu ponudu od 22.000 dinara po akciji uvećao za hiljadu dinara. Komisija je odobrila ovu ponudu. Procenjivalo se da je država na taj način izgubila između 30 i 40 miliona evra, ali je ministar Dinkić ocenio da to neće ugroziti srpski budžet: "Ja uopšte nisam zabrinut za prihode budžeta".⁸⁰⁷

Ipak, jedna od najvećih afera u privatizaciji brzo je zaboravljena nakon prodaje "Knjaza" FPP "Balkan limited"-u. Istina, formiran je Anketni odbor, na kome je Milko Štimac posvedočio da ga je, posle odluke da se iz procesa privatizacije diskvalifikuje "Apurna", telefonom pozvao Miroljub Labus i na jedan "vrlo neprijatan način" tražio da se to rešenje poništi, što se i desilo nekoliko dana kasnije. Štimcu je pozlilo i on je hitno prebačen u Urgentni centar.

Na kraju priče, FPP "Balkan limited" prepustio je, sredinom februara 2005. godine, upravljanje arandelovačkom fabrikom kompaniji "Salford Kapital Partners".

Afere u Vojsci Srbije i Crne Gore. Za vreme mandata ministra Prvoslava Davinića brojne afere i finansijski skandali u jednom dužem vremenu potresali su Ministarstvo odbrane i Vojsku SCG u celini. U leto 2005. godine javnost je obaveštena o novom skandalu sa generalskim stanozima (Cvečara 2) u beogradskom naselju Banjica. Do useljenja u superluksuzne stanove došlo je uprkos preporuci Vrhovnog saveta odbrane o razmeni nekretnina u posedu Vojske na ekskluzivnim lokacijama, kako bi se rešili stambeni problemi većeg broja vojnih lica. Ministar Davinić je samo izjavio da je "sve urađeno po propisima".⁸⁰⁸

Da će se stvari komplikovati sve do tačke usijanja, bilo je jasno 16. avgusta kada je srpski ministar finansija najavio da će od koalicionih partnera zatražiti dozvolu da Aleksandar Radović, nekadašnji direktor Poreske uprave, "uvede red u poslovanje Vojske", i to sa pozicije zamenika ministra za materijalno-finansijske poslove.⁸⁰⁹

⁸⁰⁶ B-92, 26. novembar 2004.

⁸⁰⁷ B-92, 6. decembar 2004.

⁸⁰⁸ B-92, 1. avgust 2005.

⁸⁰⁹ Radović uvodi red u Vojsci, "Blic", 17. avgust 2005.

Dinkić je ne baš biranim rečima izjavio da njegov stranački kolega ne kontroliše situaciju u Vojsci, a kao primere za to naveo je sporne tendere za prodaju vojne imovine, nerazjašnjene smrti vojnika, skandal za stanovima za generale: "Davinić nije u mogućnosti da u potpunosti upravlja Ministarstvom odbrane. Crnogorski kadrovi vode Vojsku, a naročito njene finansije, i to je nedopustivo. U finansijama Vojске Srbije i Crne Gore je pravi haos. Davinić ne kontroliše situaciju jer ne može da sa jedne strane pregovara sa NATO, a sa druge da proverava šta se radi u Ministarstvu".⁸¹⁰

Samo nekoliko dana kasnije, sukob se zaoštrio kada je javnost obaveštena da je Davinić nameravao da za 53 miliona evra zakupi špijunski satelit koji bi "nadgledao dešavanja" na jugu Srbije i Kosovu. Ministar finansija bio je protiv toga, a ministar odbrane ga je optužio da "podriva odbrambeni sistem zemlje". Vrh G 17 plus stao je na Dinkićeovu stranu i zatražio Davinićeovu ostavku, uz objašnjenje da je njegov izbor na mesto ministra odbrane bio greška.⁸¹¹

Po običaju, iz Vlade Srbije je saopšteno da premijer nije bio obavešten o namerama da se zakupi satelit, kao i da je "ljut" što se o tako velikom poslu razgovaralo na "stranačkom nivou".⁸¹² Svakodnevno su se pojavljivali, manje ili više istiniti, novi detalji o "rasipničkom" ponašanju ministra Davinića, poput informacije da je planirao trošak od 250 miliona dinara za renoviranje zgrade u Kneza Miloša 33, u kojoj je trebalo da bude novo sedište Ministarstva odbrane.⁸¹³

Ministar nije podnosio ostavku, a iz Crne Gore je poručivano da se neće prihvatiti smena. Zatim su se Koštunica i Davinić sastali 30. avgusta. Ministar odbrane je obećao da će podneti ostavku, a premijer se saglasio da Davinić ostane na funkciji dok se ne postigne politički dogovor o novom kandidatu. Davinić je odbacio sve primedbe koje su dolazile od Mladana Dinkića a ticale su se finansijskih malverzacija u Ministarstvu vojnom.⁸¹⁴

Istoga dana, međutim, saznalo se za Davinićeovu nameru da potpiše ugovor o nabavci opreme za vojsku sa firmom Mileta Dragića iz Zrenjanina u vrednosti od 296 miliona evra! Saglasnost na ugovor dao

⁸¹⁰ Isto.

⁸¹¹ "Blic", 20. avgust 2005.

⁸¹² *Satelit iznenadio Koštunicu*, "Večernje novosti", 26. avgust 2005.

⁸¹³ *Davinić rasipnik*, "Kurir", 26. avgust 2005.

⁸¹⁴ *Za sada bez ostavke*, "Politika", 31. avgust 2005.

je predsednik SCG Svetozar Marović. Ukoliko Ministarstvo odbrane ne bi imalo sredstva da isplati dogovorenu sumu, ugovorom je predviđena mogućnost da se dug izmiri davanjem nepokretne imovine. Pretpostavljalo se da je to jedan od razloga zbog koga su Davinića na mestu ministra “čuvali” predstavnici crnogorske vladajuće koalicije.⁸¹⁵

Javnost je o ovom događaju obavestio – ministar finansija, 1. septembra, uz sledeću poruku: “Vlada Srbije jasno poručuje da se ne sprema za rat i da je preko potrebno da se obezbedi hrana za vojnike, a ne oprema za neki naredni period. Zanima nas ko je sve učestvovao u donošenju ovakve odluke”.⁸¹⁶ Din-kić je još jednom zatražio Daviniće-ovu ostavku, zahtevao je da se ugovor poništi i ponovo je poslao budžetsku inspekciju u Ministarstvo odbrane. Veoma brzo Davinić je isključen iz članstva u G 17 plus.

Vojslav Koštunica je reagovao 2. septembra, kada je na sastanku sa predsednikom Tadićem, potpredsednikom Vlade Labusom i načelnikom Generalštaba Vojske Srbije i Crne Gore generalom Draganom Paskasem zatraženo da Savet ministara državne zajednice stavi van snage ugovor koji je potpisalo Ministarstvo odbrane i da ministar Davinić podnese ostavku. Sam Koštunica je izjavio da se mora utvrditi odgovornost Ministarstva odbrane: “Ova stvar mora biti isterana do kraja i lično ću uraditi sve što je u mojoj moći da se utvrdi puna odgovornost i da svako odgovara za svoje postupke”.⁸¹⁷

Zanimljivo je da je iz najbliže okoline srpskog premijera odmah saopšteno kako Koštunica nije ništa znao o sklapanju ugovora Ministarstva odbrane sa kompanijom “Mile Dragić”. Mediji su izveštavali da su se istoga dana kada je potpisan kontroverzni ugovor (25. avgusta) sastali srpski premijer i ministar odbrane, ali da Davinić, prema navodima iz premijerovog kabineta, uopšte nije o ugovoru obavestio Koštunicu! To treba da je premijera posebno “razljutilo” i on je zbog toga tražio

AFERE KAO NAČIN VLADANJA – PRVOSLAV DAVINIĆ I MILE DRAGIĆ.

⁸¹⁵ Marović i Davinić rasipaju 300 miliona evra, “Blic”, 31. avgust 2005.

⁸¹⁶ “Danas”, 2. septembar 2005.

⁸¹⁷ Isteraćemo stvari do kraja, “Večernje novosti”, 3. septembar 2005.

hitnu Davinićevu ostavku.⁸¹⁸ Ko je bio u pravu, teško je proceniti, kao i da li je u pitanju bio još jedan neuspešna pokušaj “pokrivanja” predsednika srpske vlade.

Bilo kako bilo, Davinić je odbio da podnese ostavku i uzvratio je udarac. Optužio je svoje partijske kolege za staljinistički obračun, a posebno ministra Dinkića za pretnje i ucene da će potpuno obustaviti finansiranje Vojske, kao i finansiranje Saveta ministara ako Davinić ne podnese ostavku. Izjavio je i da su Koštunica i cela Vlada, uključujući i Dinkića, bili upoznati sa spornim ugovorom još 4. maja 2005. godine.⁸¹⁹

Ipak, Davinićeva pozicija je bila krajnje nezavidna, jer je od njega ostavku zatražio i predsednik Srbije. Na kraju je morao da napusti čelno mesto u Ministarstvu odbrane, pa je 8. septembra podneo zahtev da bude razrešen.⁸²⁰ Koštunica je 23. septembra počeo i konsultacije u vezi sa novim ministrom odbrane. U javnosti se sve više pominjalo ime generala Zorana Stankovića, nekadašnjeg načelnika VMA. Sam Stanković se malo “nećkao” jer je ta funkcija bila isuviše ispolitizovana, ali je na kraju prihvatio Koštuničinu objašnjenja i 7. oktobra predložen je za novog ministra vojnog Srbije i Crne Gore. Na dužnost je zvanično stupio 24. oktobra.

KOSOVSKI ČVOR

Prvi mesec rada vlade Vojislava Koštunice obeležili su nemiri na Kosovu i Metohiji, koji su iznenada izbili 17. marta 2004. godine. Eskalacija nasilja izazvala je nove talase iseljavanja srpskog stanovništva u Srbiju, kao i veliko razaranje stambenih objekata, kulturne i duhovne baštine. Na drugoj strani, u Beogradu i Nišu došlo je do demonstracija većih razmera, a zatim i do napada i paljenja muslimanskih verskih objekata.

Posle toga, srpska skupština je 26. marta donela rezoluciju o Kosovu i Metohiji. Vlada je izradila i plan za ovu pokrajinu, koji je konsenzusom svih političkih stranaka usvojen u Skupštini Srbije. Vlada je promovisala stav da neće odustati od načela da Kosovo ima suštinsku

⁸¹⁸ *Neće više da ga vidi*, “Večernje novosti”, 3. septembar 2005.

⁸¹⁹ *Vlada upoznata još u maju*, “Politika”, 3. septembar 2005.

⁸²⁰ “Danas”, 9. septembar 2005.

autonomiju unutar Srbije i da srpska zajednica mora da ima suštinsku autonomiju u toj pokrajini.

Plan koji je ponudila srpska vlada bio je pokušaj da se, makar privremeno, ublaže sve snažniji zahtevi kosovskih Albanaca za proglašenje nezavisnosti. Beograd je energično insistirao na stavu da nije reč o konačnom rešenju, nadajući se da će u planovima o decentralizaciji pokrajine dobiti konkretnu podršku međunarodne zajednice. U Vladi je procenjeno da, nakon eskalacije nasilja, kosovski Albanci neće moći da računaju na bezrezervnu podršku Zapada.

Prvo značajnije razmimoilaženje između predsednika i premijera Srbije dogodilo se povodom parlamentarnih izbora na Kosovu, koji su održani oktobra 2004. godine. Vojislav Koštunica je odbio da pozove Srbe sa Kosova da izađu na izbore, jer nisu "date nikakve institucionalne garancije za Srbe u pokrajini" i zato će Vlada Srbije ostati pri svom stavu i neće pozvati Srbe da izađu na izbore: "Nema uslova za

SRBIJA BEZ JASNE VIZIJE ZA BUDUĆNOST.

izlazak na izbore, tamo gde izlazak na izbore znači apsolutnu nesigurnost, gde se odvija pod uslovima neslobode kretanja i gde ne postoje garancije za sam opstanak onih koji treba da izađu na izbore".⁸²¹

Na drugoj strani, Boris Tadić je pozvao Srbe sa Kosova da ipak izađu na te izbore. U obraćanju građanima Srbije on je rekao da je u razgovorima sa predstavnicima međunarodne zajednice, kao minimalne garancije za izlazak Srba na izbore 23. oktobra, zatražio uspostavljanje lokalnih srpskih vlasti na prostorima gde živi srpski narod: "To, pre svega, podrazumeva policiju, sudstvo, zdravstvo, prosvetu i školstvo – u srpskim rukama, i to u roku od tri meseca. Prema tome, u slučaju da se ovaj uslov ne ispuni 90 dana od konstituisanja privremene vlade Kosova i Metohije, istog trenutka zahtevaću da srpski poslanici vrate mandate i napuste skupštinu".⁸²²

Predsednik Republike pozvao je Vladu i njenog premijera da poštuju zakon i svim raseljenim licima sa Kosova omogućće da glasaju. Ra-

⁸²¹ B-92, 3. oktobar 2004.

⁸²² B-92, 5. oktobar 2004.

dikali su odmah pokrenuli inicijativu za smenu predsednika Republike, a Tadić je pretrpeo i oštru kritiku vladike raško-prizrenskog Artemija. Vojislav Koštunica se, pak, zaklanjao iza "institucija sistema": izlaskom na izbore bio bi poništen Plan Vlade Srbije koji je usvojila i Skupština. Na pitanje šta Srbi dobijaju time što neće izaći na izbore, premijer je odgovorio: *"Naše je najdublje uverenje da nas ono što je usvojila Skupština obavezuje na ovakvu odluku, da se borba za zaštitu i samoupravu Srba na Kosovu i Metohiji nastavlja i može biti mnogo delotvornija na ovaj način, njihovim neizlaskom na izbore"*.⁸²³

Vlada je očekivala nastavak razgovora o decentralizaciji pokrajine, a premijer je bio zadovoljan zbog uspešnog bojkota izbora, rekavši da u istoriji demokratije verovatno nikada nije zabeležena manja izlaznost na neke izbore. Izjavio je i da neće vršiti nikakav pritisak na srpske poslanike kojima su pripadala mesta u Skupštini Kosova koja su bila zagarantovana srpskoj nacionalnoj zajednici, ali ih je, ipak, pozvao da razmisle o svojim daljim potezima, s obzirom na to da su izabrani "šaćicom glasova".⁸²⁴

Kada su izbori završeni, trebalo je doneti odluka o tome šta dalje da se radi. Politički predstavnici Srba sa Kosova očekivali su odgovor na to pitanje od srpskog premijera. Nosilac srpske liste Oliver Ivanović rekao je da od Koštunice očekuje da kaže šta je plan za dalji nastup na Kosovu posle bojkota izbora: "Imao je kontakte sa zvaničnicima SAD, Kontakt grupom, Evropskom unijom i sutrašnji sastanak je prilika da čujemo šta misli kako ćemo dalje".⁸²⁵

Jedino što su Srbi sa Kosova mogli da čuju od Koštunice bilo je da treba podržati plan Vlade za Kosovo, a kosovski Srbi trebalo je da podrže učešće beogradskih vlasti u razgovorima o decentralizaciji Kosova. Nije se razgovaralo o tome da li srpski poslanici koji su osvojili mandate na kosovskim izborima treba da uđu u parlament.⁸²⁶

Spoljni efekti za javnost često su bili okosnica politike Vojislava Koštunice prema Kosovu. Tako se može tumačiti i njegovo prisustvo božićnoj liturgiji u Pečkoj patrijaršiji 2005. godine. Mediji su u prvi plan istakli da je to tek drugi predsednik Vlade Srbije koji je boravio na Kosovu posle 1999. godine, a da je nacionalna televizija liturgiju prenosi-

⁸²³ B-92, 7. oktobar 2004.

⁸²⁴ "Beta", 28. oktobar 2004.

⁸²⁵ "Beta", 10. novembar 2004.

⁸²⁶ "Beta", 11. novembar 2004.

la prvi put posle 1992. godine. Liturgiji je prisustvovalo oko 40 ljudi, od kojih je 15 bilo iz obezbeđenja premijera. Koštunica se nije, međutim, sastao sa liderima kosovskih Srba, već samo sa komandantom italijanskih snaga KFOR-a.⁸²⁷

Rešavanje konačnog statusa Kosova i Metohije postalo je, od kraja oktobra 2005. godine, prioritet rada Vlade Srbije. Principi koje je zastupao Vojislav Koštunica mogu se svrstati u tri grupe: Kosmet je deo Srbije; srpska država neće pristati na “nasilno otimanje” dela sopstvene teritorije; Srbija je spremna na kompromis – suštinska autonomija za Kosmet. Te principe premijer je obrazlagao na sednici Saveta bezbednosti UN 23. oktobra 2005. godine. Isticao je da bi svaki pokušaj “nametanja rešenja u vidu faktičkog legalizovanja podele Srbije otimanjem dela njene teritorije” predstavljao pravno nasilje nad jednom demokratskom državom. Koštunica je kao kompromis video sporazumno rešenje “u kojem ni srpska ni albanska strana neće moći da ostvari sve svoje ciljeve i aspiracije, ali ih vodi u Evropu”.⁸²⁸

Za specijalnog izaslanika UN u pregovorima o budućem statusu Kosova i Metohije postavljen je bivši finski predsednik Marti Ahtisari. Iako je srpski premijer pozvao na jedinstvo uoči početka pregovora, odmah su iskrslili problemi u definisanju konkretne pregovaračke strategije i određivanju pregovaračkog tima. Koštunica je početkom novembra boravio u Grčkoj i na Hilandar. Njegove poruke (“rešeni smo da sačuvamo Kosmet; jasno je da nema otimanja naše teritorije”)⁸²⁹ bile su više u funkciji smirivanja domaće javnosti, nego profilisanja jedne dugoročne strategije i obezbeđivanja kakve-takve međunarodne podrške.

Za kopredsednike srpskog pregovaračkog tima izabrani su predsednik Tadić i premijer Koštunica. Odmah se dogodio prvi nesporazum – Koštunica je pre početka pregovora o strategiji Beograda otišao na razgovor sa predstavnicima Srpske radikalne stranke Tomislavom Nikolićem i Aleksandrom Vučićem. Takav potez izazvao je oštar protest predsednika Republike.⁸³⁰ Slično je razmišljao i šef srpsko-crnogorske diplomatije. Bio je nezadovoljan zakazivanjem sednice parlamenta na kojoj bi se usvojila strategija “koja bi značila postizanje konsenzusa sa socijalistima i radikalima, kao snagama koje su dovele do krize”.⁸³¹

⁸²⁷ “Glas javnosti”, 7. januar 2005.

⁸²⁸ *Kosmetu autonomija u Srbiji*, “Večernje novosti”, 25. oktobar 2005.

⁸²⁹ *Nema podele Srbije*, “Blic”, 2. novembar 2005.

⁸³⁰ “Evropa”, 10. novembar 2005.

⁸³¹ B-92, 11. novembar 2005.

Skupština je ipak zasedala 21. novembra i usvojila Rezoluciju o Kosovu, koja je predviđala spremnost Srbije na kompromis, ali uz očuvanje teritorijalnog integriteta Republike. Tako je Vlada od Skupštine dobila mandat za pregovore, što prema oceni Olivera Ivanovića, nosioca srpske liste za Kosovo i Metohiju, nije bilo najbolje rešenje: "Na žalost, i kroz raspravu se videlo da se za takvu Rezoluciju zalažu najpre SRS i SPS koje traže mogućnost da pokriju sve loše što su radili do 1999. godine. Zahvaljujući njihovom delovanju mi smo i došli u takvo stanje, pa se ne može očekivati da oni daju rešenja".⁸³²

Sastav pregovaračkog tima potvrđen je 24. novembra, a prvi sastanak, održan 6. decembra, bio je posvećen položaju Srpske pravoslavne crkve na Kosovu i Metohiji. Dogovoreno je da nezavisnost pokrajine neće biti prihvaćena, a disonantne tonove jedini je, po običaju, unosiо шеф diplomatije državne zajednice. On je ocenio da je strategija Martija Ahtisarija da se u pregovorima pođe od realnog života dobra: "Kada bi se sada zakazali direktni pregovori između Beograda i Prištine, trajali bi jedan dan i to bi bio krah". Drašković je istovremeno upozoravao sve političare i intelektualnu elitu da ne zatvaraju oči pred realnošću koja nije u skladu sa očekivanjima. Ocenio da će Kosovo, bez obzira na konačni status, imati samostalan pristup pojedinim međunarodnim organizacijama: "Manje ćemo se očarati i razočarati posle ishoda pregovora o statusu Kosova".⁸³³

MEDIJI

Vlada Vojislava Koštunice odmah je iskazala neskrivenu nameru da medijsku scenu u Srbiji kontroliše u što je moguće većoj meri. U zavisnosti od situacije, pritisci na medije bili su direktni, a često se radilo zakulisno, daleko od očiju javnosti, kako bi se ostvario jasan politički uticaj. Na drugoj strani, oni mediji koji su podržavali vladin politički koncept, imali su privilegovani položaj. Ti mediji, uglavnom tabloidi, neretko finansirani iz vlasti, dobijali su "pouz dane" informacije – najčešće iz struktura tajnih službi – koje bi se kasnije obično pokazale kao netačne, ali su u velikoj meri uticali na kreiranje javnog mnjenja u Srbiji.

⁸³² B-92, 22. novembar 2005.

⁸³³ B-92, 9. decembar 2005.

Slika koju su tabloidi nudili lako se uklopila u politički koncept vladajuće koalicije. Vršena je zloupotreba javne reči, jer nije postojala odgovornost za ono što je objavljivano. Tabloidi su pompezno najavljivali navodne afere u kojima su uglavnom optuživani bivši saradnici Zorana Đinđića. Bez ikakakve odgovornosti plasiran je čitav niz optužbi za najteža krivična dela.

Ubistva novinara nisu razrešavana, a Dragan Jočić, ministar unutrašnjih poslova, dao je jednu neobičnu izjavu o istrazi povodom smrti novinara Milana Pantića: "Moram da kažem da nije bila ni namera da taj novinar bude ubijen. To je bio sticaj nesrećnih okolnosti. Onaj ko je naredio zastrašivanje na taj način je preneglio, odnosno oni koji su sproveli, po nalogu, zastrašivanje, preneglili su i čovek je neplanirano ubijen".⁸³⁴

Pod pritiskom izvršne vlasti, Željko Mitrović, vlasnik TV Pink, ukinuo je 30. marta 2005. godine emisiju "Nikad izvini" pošto je u njoj ministar policije Dragan Jočić, uz aplauze premijera Vojislava Koštunice, "uhapsio" mrtvog Zorana Đinđića. Za stanje u srpskim medijima indikativna je bila i reakcija ministra finansija Mladana Dinkića na feljton "Demokratska pljačka Srbije" koji je izlazio u "Glasu javnosti". U tom feljtonu Dinkić je bio u "glavnoj ulozi", a reakcija države bila je – plenidba imovine vlasnika ovog lista, jer je on, navodno, državi dugo-vao na ime poreza preko 100 miliona dinara.

U julu 2005. godine, ministar za kapitalne investicije Velimir Ilić verbalno je napao ekipu TV B-92, rečima: "Vi ste za psihijatra". Usledile su i pretnje direktoru ove televizije, a slično se ponašao i Petar Lazović, Ilićev savetnik za medije.

Sve je krenulo od pitanja o uslovima pod kojima je nakon pet godina povučena optužnica protiv Marka Miloševića i Ilićevoj ulozi u tome. Nezadovoljan pitanjima slučaju Milošević, Petar Lazović je uputio niz uvreda i ružnih reči novinarki Ani Veljković. I gledaoci su mogli da vide konferenciju za novinare kada je Lazović negirao da je izrekao takvu pretnju i kada je novinarki B 92 rekao: "Gospođice, ja sam rekao vama: kažite Veranu Matiću da se nosi u tri lepe ... materine". Ilić je takođe, se obraćajući novinarki B-92, rekao: "Gospodo sa B92, gde god da odete, napravite haos. Gde god dođete napravite provokaciju. Vi ste bolesni, vi ste za psihijatrijsku kliniku, vi treba da se lečite kolektivno. Vama treba tretman na Kopaoniku, napravićemo jedan centar za vas, da vas zbrinemo. (...) Mi smo se ovde skupili o jednoj ozbiljnoj temi. Vi samo pričate o Marku Miloševiću, zaboravimo Marka, zar je vama Marko toliko važan u životu. Molim vas, nemojte nas ometati u jednom ozbiljnom poslu".⁸³⁵

⁸³⁴ B-92, 7. mart 2005.

⁸³⁵ B-92, 15. avgust 2005.

Ilić se direktno obratio i novinarki Ani Veljković: "Vi samo pričate, vi ste toliko napadni, vi se takvi ne možete udati. Ja brinem za vas. Kako ćete, vas ni-ko neće. Mlada damo, opustite se ovde, uživajte i budite dobri sa nama". (Isto)

SVI PREDSEDNIKOVI LJUDI.

Ovaj incident inače nije prvi Ilićev “sukob” sa novinarima. Još uvek nisu zaboravljene uvrede koje je Ilić uputio novinarki Olji Bečković, dok je u slučaju novinara novosadske TV “Apolo” Vladimira Ješića, ministar otišao i korak dalje, pa ga je, osim verbalno, napao i fizički.

Na sednici Vlade od 18. avgusta, na zahtev SPO-a, razgovaralo se o Ilićevom odnosu prema medijima, ali je on odbio da se javno izvini novinarima. Izvor iz Vlade je izjavio: “Sat vremena se raspravljalo o Ilićevom ponašanju. Bila je prilično zategnuta atmosfera. Protiv takvog ponašanja najglasniji je bio ministar kulture Dragan Kojadinović, dok je Velja Ilić galamio odbijajući da se bilo kome izvinjava”.⁸³⁶ Premijer nije od Ilića tražio ostavku, a ministar je pristao da se izvini putem saopštenja. Ostala je upamćena sledeća njegova izjava: “Mi malo više psujemo. To nam je odlika”.⁸³⁷

Velika afera u medijskoj sferi izbila je u aprilu 2006. godine, kada je Republička radiodifuzna agencija odlučivala o dodeli frekvencija na nacionalnom nivou. Televizija BK nije dobila frekvenciju, pa su iz ove kuće usledile kritike rada RRA. Odgovor je bio – zabrana rada BK TV na mesec dana (do 25. maja), uz neskrivenu poruku da je to put da se ovoj televiziji trajno zabrani rad, iako nije poštovana zakonska proce-

⁸³⁶ Velja odbio da se izvini pred kamerama, “Blic”, 19. avgust 2005.

⁸³⁷ B-92, 28. decembar 2005.

dura (opomena, upozorenje, pa tek onda oduzumanje dozvole za rad). To se na kraju i dogodilo.

Stručna javnost je ocenjivala da Savet RRA pri odlučivanju nije poštovao Zakon o radiodifuziji, kriterijume koje je sam usvojio, svoj

REPUBLIČA RADIODIFUZNA AGENCIJA – SKANDAL SA DODELOM FREKVENCIJA.

Statut i Pravilnik, kao ni načelo javnosti u radu. Tako je, na primer, “Hepi” televizija konkurisala za opšti, a dobila dozvolu za specijalizovani program. Interesantno je da je Radio “S”, čiji je vlasnik majka Zorana Anđelkovića, visokog funkcionera SPS-a, dobio nacionalnu frekvenciju.

U aprilu 2006. godine nacionalna televizija je transformisana u javni servis. Izabran je novi Upravni odbor, čiji je predsednik ostao

Nikša Stipčević. Za v.d. direktora ponovo je izabran Aleksandar Tijačić, uprkos svim primedbama koje su dolazile od stručne javnosti.

“MARKOVA SLOBODA – DRŽAVNI INTERES”

Veoma rano Vlada Srbije počela je da se bavi “oprostom grehova” porodice Slobodana Miloševića. To je nagovešteno na samom kraju 2004. godine, kada su lideri DSS-a i SPS-a, Vojislav Koštunica i Ivica Dačić, obavestili javnost da su zadovoljni saradnjom svojih partija u republičkoj skupštini. Ocenjeno je da je saradnja bila “dobra i konstruktivna” u mnogim oblastima i da je treba nastaviti i u narednoj godini: “Iskazana je puna spremnost da u rešavanju najvažnijih državnih pitanja obe stranke nastoje da se obezbedi konsenzus svih relevantnih političkih partija u zemlji”.⁸³⁸

Ubrzo posle toga Tomislav Nikolić je najavio da će se Srpska radikalna stranka “založiti” za povratak Mirjane Marković u Srbiju. To bi bilo moguće samo u slučaju da se povuče poternica koju je protiv nje raspisao srpski MUP. Konkretan dogovor o rezoluciji kojom se od srpskog parlamenta tražilo da se obustave procesi protiv porodice Miloše-

⁸³⁸ “Beta”, 24. decembar 2004.

vić, SRS i SPS postigli su 2. februara. Od državnih organa je traženo da “momentalno prekinu politički motivisan progon članova Miloševićeve porodice i da se obustavi zloupotreba sudske i izvršne vlasti u političke svrhe”.⁸³⁹

U drugoj polovini februara Skupština Srbije je raspravljala i o predlogu rezolucije o Slobodanu Miloševiću. Predlog su podneli socijalisti i radikali, a traženo je da prestane “progon” članova njegove porodice. Ostalo je upamćeno da je Milorad Vučelić izjednačavao ubistvo Zorana Đinđića sa sudskim procesima u Hagu koji su vođeni protiv Slobodana Miloševića i Vojislava Šešelja.⁸⁴⁰

Istovremeno je Vrhovni sud Srbije poništio odluku o oduzimanju vile Slobodanu Miloševiću, a Mirjani Marković je dodeljena penzija. Odluka o oduzimanju kuće Slobodanu Miloševiću u Užičkoj 34, kako je objašnjeno iz Vrhovnog suda, doneta je zbog “bitnih povreda” u parničnom postupku jer, formalno, Milošević nije imao advokata. Milošević je ovu kuću od 94,12 kvadrata otkupio 22. marta 1999. godine za tadašnjih 2.000 nemačkih maraka, kao da prvi put rešava stambeno pitanje, iako je već bio vlasnik vile u Tolstojevoj 33.

Srpska skupština nije, ipak, izglasala rezoluciju o obustavljanju progona članova porodice Slobodana Miloševića, ali su strani posmatrači zaključivali kako u Srbiji ipak oživljavaju vrednosti iz Miloševićeve epohe, čemu je značajan doprinos dala “nacionalistička i konzervativna” srpska vlada. Tako je britanski “Independent” pisao: “Premijer Vojislav Koštunica i sam doprinosi takvoj atmosferi jer je tokom sastanka sa urednicima lokalnih medija napravio poređenje, nalik onom iz vremena Miloševića, o tome kako postoje patriotski i nepatriotski mediji”.⁸⁴¹

U ovom periodu povučeno je i svih devet optužbi protiv bivšeg ministra zdravlja i direktora KBC “Dedinje” Milovana Bojića, nekadašnjeg funkcionera JUL-a.

Da je srpska vlada bila pod budnim okom Socijalističke partije Srbije, pokazalo se veoma brzo, kada je ukinuta poternica za Mirjanom Marković, koja se teretila za nezakonito dodeljivanje stanova iz fonda Vlade Srbije i za umešanost u ubistvo Ivana Stambolića. Analitičari su procenjivali da je Koštunica na taj način obezbedio još jednom podršku

⁸³⁹ B-92, 2. februar 2005.

⁸⁴⁰ B-92, 18. februar 2005.

⁸⁴¹ Navedeno prema: B-92, 1. mart 2005.

SPS-a. Poternica je povučena 31. maja, uz obećanje branioca da će se ona odazvati pozivu suda i pojaviti na glavnom pretresu koji je zakazan za septembar.⁸⁴² Tako je supruga Slobodana Miloševića mogla da se vrati u zemlju. Ona to, naravno, nije uradila, pa je za njom ponovo raspisana poternica.

Tokom letnjih meseci 2005. godine politička pozornica Srbije obogaćena je posredovanjem ministra Velimira Ilića u povlačenju optužnice protiv Marka Miloševića. Afera je počela 18. jula, kada je nekadašnji “otporaš” Zoran Milovanović u Okružnom tužilaštvu u Požarevcu negirao navode optužnice protiv Marka Miloševića. U pisanoj izjavi koju je dao, demantovao je svoj iskaz iz 2000. godine i saopštio da ga je Marko Milošević, u stvari, branio! U skladu sa ovim iskazom, zamenik okružnog javnog tužioca doneo je 5. avgusta rešenje po kome se obustavlja postupak protiv sina Slobodana Miloševića.

U prvom trenutku iz Ministarstva pravde je demantovano da je Vlada Srbije uticala na povlačenje optužnice protiv Miloševića juniora kako bi ispunila deo dogovora sa socijalistima o njihovoj podršci Vladi. Ministar Stojković je čak izjavio da je vest o povlačenju optužnice pročitao u novinama!⁸⁴³ Iz Srpskog pokreta obnove odmah je ocenjeno da je povlačenje optužnice “sramota” za srpsko pravosuđe: “Svi smo bili svedoci onoga što je radio bahati sin Slobodana Miloševića. Sa Slobodanom, Markom i Mirom Srbija može samo nazad”.⁸⁴⁴

Kada su se strasti zahuktale, Ilić je priznao da je pozvao Zorana Milovanovića da “hrišćanski oprost” Marku Miloševiću, jer treba “poštovati želju oca da vidi sina”. Milovanović je tako i uradio – promenio je svoj iskaz iz 2000. godine, zbog čega je optužnica povučena.

Zbog “slučaja Marko” došlo je i do sukoba između Velimira Ilića i Mladana Dinkića. Kada je ministar finansija optužio Ilića zbog povlačenja optužnice, ministar za kapitalne investicije je odgovorio sledeće: “Mladen Dinkić je doveo zemlju do bankrotstva jer nije uspeo da ispoštuje rokove koje je obećao Međunarodnom

MARKO MILOŠEVIĆ – MINISTAR VELIMIR ILIĆ
POSREDOVAO U POVLAČENJU OPTUŽNICE PROTIV NJEGA.

⁸⁴² B-92, 31. maj 2005.

⁸⁴³ Nisam oslobodio Marka, “Blic”, 8. avgust 2005.

⁸⁴⁴ Isto.

monetarnom fondu. Svestan da njegovo neznanje može da sruši Vladu Srbije, Dinkić je krenuo u napad i obračun sa svim ministrima koji rade i imaju dobre rezultate”.⁸⁴⁵

U javnosti se pretpostavljalo da je premijer Koštunica sklopio nagodbu sa SPS-om o povlačenju optužnice protiv mlađeg Miloševića kako bi poslanici SPS podržali Vladinu nameru da ispuni sve uslove koje je pred nju postavio Međunarodni monetarni fond da bi se obnovio aranžman sa ovom finansijskom institucijom. To je podrazumevalo i otpis dugova Pariskog kluba: smanjenje javne potrošnje, reviziju penzijskog osiguranja, otpuštanje viška zaposlenih, privatizaciju rafinerija.

Zatim se pokazalo da je Dmitar Krstev, zamenik okružnog javnog tužioca iz Požarevca, odluku o povlačenju optužnice protiv Marka Miloševića doneo pod pritiskom ljudi iz Republičkog javnog tužilaštva. Prema njegovim rečima, pozvan je u Beograd, gde mu je i naloženo šta da uradi, a ubeđivanje je, navodno, potrajalo. Krstev se prelomio tek kada mu je rečeno da su u pitanju “interesi Vlade i države”.⁸⁴⁶

Iako se u javnosti pominjala čak i ostavka ministra Ilića, jer je u pitanju bio evidentan pritisak na pravosuđe, a za podstrekavanje svedoka na davanje lažne izjave bila je predviđena i kazna do pet godina zatvora, ništa se nije dogodilo. Na sednici Vlade, kako su izveštavali mediji, ministri iz SPO-a i G17 plus insistirali su na razgovoru o “slučaju Marko Milošević” kako bi se videlo “ko je to i u čije ime posredovao”. Navodno je sam premijer “smirio situaciju” obećanjem da će se “ovih dana” sastati lideri stranaka: “I dok su Kojadinović i njegovi istomišljenici galamili da se to mora odmah pretresti, glavni akter afere, Velimir Ilić, ni reč nije prozborio tim povodom”.⁸⁴⁷

Smrt Slobodana Miloševića. Slobodan Milošević je preminuo 11. marta 2006. godine, u pritvorskoj jedinici Haškog tribunala, u trenutku kada je ostalo još 50 sati za njegovu odbranu po 66 tačaka u tri spojene optužnice za “zločinačko udruživanje, genocid i kršenje običaja rata”. Odmah se otvorila kontroverza o načinu njegove smrti, a kod poštovalaca “lika i dela” Slobodana Miloševića prevladalo je uverenje da je on ubijen (otrovan), jer se Tribunal “plašio” neuspeha u procesu. Taj utisak odmah su plasirali njegov brat Borislav, supruga Mirjana i advokat Zden-

⁸⁴⁵ Dinkiću, stidi se, “Nacional”, 14. avgust 2005.

⁸⁴⁶ Tužiocu savetovano – Markova sloboda državni interes, “Blic”, 16. avgust 2005.

⁸⁴⁷ Velja osta u fotelji i žao mu novinara, “Glas javnosti”, 19. avgust 2005.

ko Tomanović, koji je pokazao faksimil rukom pisanog pisma Slobodana Miloševića ruskom ministru spoljnih poslova Sergeju Lavrovu, u kome traži pomoć, tvrdeći da se iz dokumenta koji mu je dostavljen 7. marta vidi da je 12. januara 2006. godine u njegovoj krvi, prilikom analize, pronađen lek protiv lepree i tuberkuloze, a da on u zatvoru, tokom pet godina, takav lek uopšte nije koristio.⁸⁴⁸

Predsednik Haškog suda Augusto Pokar naredio je detaljnu istragu. Obdukciji su prisustvovali i patolozi iz Beograda, a utvrđeno je da je Milošević preminuo od infarkta.

Smrt Slobodana Miloševića došla je u teškoj godini za Srbiju. Srbija je bila izložena višestrukim izazovima koji su se ticali njene teritorije, budućnosti državne zajednice, karaktera države i ustavnog ustrojstva i perspektive budućnosti. Prvi dan po objavljivanju vesti o smrti Slobodana Miloševića u Srbiji je protekao u utrivanju u izjavama saučešća porodici i partiji. Žrtve režima Slobodana Miloševića, i posledice njegove politike, gotovo da niko nije pominjao.

Saučešće porodici i Socijalističkoj partiji Srbije odmah su izrazili predsednik Republike Boris Tadić i premijer Vojislav Koštunica, koji je konstatovao i da se "u srpskom narodu poštuje običaj da se u ova-kvom trenutku političke i sve druge razlike ostavljaju po strani".⁸⁴⁹ Premijer je istovremeno najavio i da će Vlada Srbije zatražiti od Haškog tribunala izveštaj o Miloševićevoj smrti.

Ministar pravde Zoran Stojković izjavio je da je "kao čovek potresen vešću o smrti Slobodana Miloševića" i istovremeno je ocenio da Haški tribunal nije dovoljno obratio pažnju na njegovu zdravstvenu zaštitu, budući da se znalo da je teško bolestan: "Tribunal je morao posebnu pažnju da obrati na Miloševićovo zdravlje, jer je njegovo zdravstveno stanje ukazivalo da može tragično završiti".⁸⁵⁰

Jedino je Vuk Drašković izjavio da mu je žao što Milošević suočavanje sa pravdom nije doživeo u Srbiji: "Iz više razloga mi je teško da komentarišem ovu vest, jer je Slobodan Milošević lično naredio tolika ubistva pripadnika moje partije i drugih opozicionih stranaka. On je lično kriv jer je to naredio i lično je odgovaran i za ubistvo članova moje porodice. Žao mi je što mu se sudilo u Hagu a ne, pre svega za sve ono

⁸⁴⁸ Oproštajni udarac, "Vreme", 16. mart 2006.

⁸⁴⁹ "Glas javnosti", 12. mart 2006.

⁸⁵⁰ Isto.

što je počinio našem narodu, u Beogradu”.⁸⁵¹ Šef diplomatije je kasnije izjavio i da je “postidjen” što se u zemlji ponovo “slavi Milošević”.

Istovremeno su krenule i spekulacije sa mestom sahrane, jer je bilo izvesno da će ta sahrana imati politički odjek i političke posledice. Vrhovni savet odbrane odmah je odlučio da organi Vojske Srbije i Crne Gore ne mogu da učestvuju u Miloševićевой sahrani, a predsednik Tadić je odbio zahtev socijalista i radikala da abolira Mirjanu Marković kako bi ona prisustvovala sahrani i poručio da bi državna sahrana Slobodana Miloševića bila “apsolutno neprimerena” ulozi koju je on imao u novijoj istoriji Srbije i suprotna volji građana izraženoj 5. oktobra 2000. godine. Odbio je i da primi Tomislava Nikolića koji je hteo da ga ubedi da to ipak učini. Gradonačelnik Beograda Nenad Bogdanović nije dozvolio sahranu u Aleji velikana.⁸⁵²

Zato je pomoć zatražena na sigurnoj strani, prema već ustaljenom mehanizmu. Zoran Anđelković, generalni sekretar SPS-a, izjavio je: “Insistirali smo kod vladajuće koalicije, konkretno DSS-a, da obezbedi uslove za sahranu Slobodana Miloševića u zemlji, i dolazak porodice kako zna i ume, ili više ne dolazimo u Skupštinu. Ne tražimo nikakvu aboliciju, jer članovi porodice nemaju od čega da se aboliraju. Neka oni to nazovu kako hoće, ali neka samo obezbede da se čovek sahrani u zemlji. To nije političko pitanje, već pitanje raspoloženja građana Srbije, koji su za to da se bivši predsednik sahrani u zemlji. Ako vlast ni to ne može da obezbedi, onda mi više nemamo šta da tražimo u Skupštini”.⁸⁵³

U opštu atmosferu veličanja smrti uklopio se i patrijarh Pavle, koji je od državnih organa i “sveukupnog našeg naroda” tražio da budu na visini “svoje odgovornosti pred Bogom, istorijom i tragičnim krajem Miloševićevog zemnog života”.

Kada je, da bi očuvala vlast, Vlada odobrila da Milošević bude sahranjen u Srbiji, postavilo se pitanje dolaska njegove porodice, pre svega supruge, za kojom je na snazi bila poternica Okružnog suda (inače jednom ukinuta, pa obnovljena). U beogradski Okružni sud stigao je zahtev da se ukine poternica za Mirjanom Marković, koja je izjavila da bi želela da svog muža sahrani u Požarevcu. Sud je prihvatio jemstvo od 15.000 evra radi uklanjanja poternice, ali ipak nije ukinuo optužni-

⁸⁵¹ Isto.

⁸⁵² *Oproštajni udarac*, “Vreme”, 16. mart 2006.

⁸⁵³ “Glas javnosti”, 13. mart 2006.

cu. Premijer Koštunica je izjavio da je ovom odlukom omogućeno porodici da sahranu obavi u Srbiji i da je "sahrana civilizacijski čin koji se poštuje".⁸⁵⁴

To je dalo povod da se spekuliše sa pritiscima izvršne vlasti na pravosuđe. Zatim je Okružni sud doneo odluku da Miloševićeva supruga mora da preda svoje putne isprave čim uđe u Srbiju i da se javi na sudsko ročište koje je bilo zakazano za 23. mart. To je i bio neposredan povod da supruga ne prisustvuje sahrani.

Kada je telo pokojnog Slobodana Miloševića dopremljeno u Beograd, postavilo se pitanje gde će ono biti izloženo i gde će oni koji to žele moći da mu odaju poštu. Porodica se nije složila da telo bude izloženo u prostorijama SPS-a; Milorad Vučelić, glavni organizator sahrane i čovek koji je nastojao da maksimalno kapitalizuje tu ulogu, tražio je razne lokacije – Centar "Sava" je odbio zahtev da ustupi prostor. Na kraju je Milošević izložen u Muzeju "25. maj" na Dedinju, uprkos protivljenju ministra kulture, direktorke Muzeja, kao i još 20 institucija kulture. To je učinjeno pod nadzorom Dejana Mihajlova, generalnog sekretara Vlade. Portparol DSS-a Andreja Mladenović u tome nije video nikakve

GENERAL ACO TOMIĆ, NEKADAŠNJI NAJBЛИŽI KOŠTUNIČIN SARADNIK, ODAJE POŠTU SLOBODANU MILOŠEVIĆU.

⁸⁵⁴ "Vreme", 16. mart 2006.

ustupke SPS-u: "Ono što su organizatori sahrane tražili od državnih organa, bila su odobrenja vezana za saobraćaj i vezano čak možda za neke objekte. To je, koliko je bilo mogućnosti, ispunjeno. Znači, ono što je bilo u skladu sa tom prilikom, sahranom, mimohodom i svim ostalim".⁸⁵⁵

Ispraćaj posmrtnih ostataka Slobodana Miloševića organizovan je na platou ispred Skupštine državne zajednice. Glavni govornici na tom skupu bili su socijalisti i radikali, a poštu Miloševiću odali su i general Aco Tomić, nekadašnji bliski saradnik premijera Koštunice, ali i haški optuženici: generali Dragoljub Ojdanić (u svečanoj uniformi, sa svim odlikovanjima) i Nebojša Pavković, kao i Nikola Šainović.

Slobodan Milošević je sahranjen 18. marta, na porodičnom imanju njegove supruge u Požarevcu, ispod stabla lipe, bez prisustva ijednog člana porodice, u večernjim časovima, bez opela, iako je specijalno za tu priliku u Požarevac doputovao episkop mileševski Filaret. Umesto toga, organizatori sahrane su mu u Sabornoj crkvi dali krst da nad njim održi opelo. Orkestar je svirao ruske pesme *Rjabinuška* i *Podmoskovske večeri*. Lokalna vlast u Požarevcu proglasila je dan sahrane za dan žalosti i gradu.

Pojavljivanje haških optuženika na sahrani u Požarevcu odmah je izazvalo pažnju domaće javnosti, ali i samog Tribunala, iz koga je od srpskih vlasti zatraženo adekvatno objašnjenje. Ocenjeno je da je u pitanju bila politička manifestacija, pa je od srpske vlade zatražen dokaz da su optuženici dobili dozvolu da napuste Beograd. Na kraju se pokazalo da su svi oni za to dobili dozvolu od Ministarstva pravde, mada je Miroljub Labus izjavio da se o tome nije ni raspravljalo na sednici Vlade.

Poštu Slobodanu Miloševiću odala je i nekolicina penzionisanih pripadnika Vojske, i to u uniformi, iako je to zabranjeno pravilima službe. Ni po tom pitanju nije, međutim, ništa učinjeno. General Tomić je objašnjavao da je davanjem počasne straže Slobodanu Miloševiću učinio ono što je osećao kao čovek: "Da sam znao da će da se digne tolika prašina oko uniformi, sigurno bih je obukao. Sada mi je žao što to ni-

⁸⁵⁵ B-92, 19. mart 2006.

Vuk Drašković je izjavio da je na ispraćaju Slobodana Miloševića održan miting za sahranu naroda: "Nije to, kako rekoše, bila narodna sahrana, nego miting za sahranu naroda. Svi beogradski trгови i platoi bili bi pretesni da prime žrtve Miloševića i za njegove vladavine ubijene, obogaljene, raskućene, po svetu rasejane" ("Beta", 18. mart 2006)

sam učinio, jer kako zabraniti jednom oficiru da je posle 40 godina nošenja obuče ako on to želi? Koliko ja znam, aktivan oficir može biti pozvan samo na disciplinsku odgovornost za tako nešto, a nikako da krivično odgovara”.⁸⁵⁶

Socijalistička partija nastavila je da naplaćuje dugove od DSS-a, zahtevom da se u Skupštini minutom ćutanja oda pošta preminulom Slobodanu Miloševiću. Iako je Predrag Marković, predsednik Skupštine, najavljivao da to neće dozvoliti, “jer nije po Poslovniku”, to se ipak dogodilo i to uz posrednu pomoć dela vladajuće koalicije, na prvom zasjedanju u 2006. godini, održanom 27. marta.

NALIČJE JEDNE TIRANIJE – POSLANICI SPS-A ODAJU POŠTU SLOBODANU MILOŠEVIĆU.

Minut ćutanja je održan dva puta. Prvo je Marković ovlastio Zorana Anđelkovića, jednog od potpredsednika parlamenta, da predsedava sednicom na kojoj su bili samo poslanici SPS-a (njih 22) i oni su odali poštu svom vođi. Markovićevo odsustvo je objašnjeno “zdravstvenim razlozima”. Zbog nedostatka kvoruma napravljena je pauza. Zatim je usledila repriza, kojoj su se pridružili i radikali, dok su poslanici DSS-a sedeli, ali nisu napustili Skupštinu, kao poslanici ostalih stranaka koalicije. Ta sednica je inače bila zakazana za 20. mart, ali je njeno održavanje predsednik parlamenta pomerio za nedelju dana, navodno zbog velikog broja amandmana na zakonske predloge, mada je SPS pre toga tražio odlaganje zbog Miloševićeve smrti.⁸⁵⁷

“VERUJEM DA ĆE REFERENDUM U CRNOJ GORI PROPASTI”

Nesporazumi Vojislava Koštunice sa zvaničnom Podgoricom datiraju još od trenutka kada je on izabran za predsednika SRJ. Dok je Koštunica insistirao na postojanju jake savezne države, iako ona nije imala pun legitimitet jer nije imala podršku većinske Crne Gore, dotle je premijer Đinđić sredinom 2001. godine zauzeo poziciju distance od crno-

⁸⁵⁶ “Glas javnosti”, 20. mart 2006.

⁸⁵⁷ “Danas”, 28. mart 2006.

gorskih događaja. Još 28. decembra 2000. godine Vlada Crne Gore usvojila je Platformu o redefinisanju odnosa između Srbije i Crne Gore, koja je obe republike posmatrala kao međunarodno priznate subjekte. Zato je Đinđić sve više govorio da Srbija može da se uklopi u bilo koju opciju koju izabere Crna Gora, samo da to bude dovoljno brzo i efikasno, kako bi se prekinula “realna agonija koju plaćaju građani Srbije”. On je bio svestan da je teško napraviti koncept funkcionalne države Srbije i Crne Gore koje su se znatno razlikovale po veličini, značaju i ekonomskim kapacitetima.⁸⁵⁸

U jesen 2002. godine Đinđić je projekt redefinicije SR Jugoslavije ka državnoj zajednici Srbije i Crne Gore ocenio kao razuman kompromis, ističući da je ponuđeni okvir “zlatna sredina” između raspada države i neprihvatljive federacije. Redefinicija odnosa dve republike ostvarena je uz arbitražu Evropske unije i njenog visokog predstavnika Havijera Solane.

Na vanrednom zasedanju Skupštine Srbije 27. januara 2003. godine usvojena je Ustavna povelja državne zajednice Srbija i Crna Gora i zakon o njenom sprovođenju. Dva dana kasnije (29. januara) isto to je uradila i Skupština Crne Gore. Oba veća Skupštine SR Jugoslavije usvojila su 4. februara Ustavnu povelju državne zajednice, kao i prateći zakon. Od potpisnika Beogradskog sporazuma, proglašenju je prisustvovao samo Zoran Đinđić. Svetozar Marović je postao prvi predsednik SCG. Prva vlada, Savet ministara državne zajednice, izabran je 17. marta 2003. godine. Srbiju su predstavljali ministar spoljnih poslova Goran Svilanović, ministar odbrane Boris Tadić i ministar za ljudska i manjinska prava Rasim Ljajić.

Situacija u odnosima Srbije i Crne Gore zaoštrila se kada je iz Podgorice stigao predlog sporazuma o transformaciji Srbije i Crne Gore u zajednicu nezavisnih država. Koštunica je ocenio da je taj predlog “grubo kršenje” beogradskog sporazuma iz 2002. godine. U odgovoru Filipu Vujanoviću i Milu Đukanoviću, predsedniku i premijeru Crne Gore, naveo je da su se svi potpisnici Beogradskog sporazuma obavezali da će ga poštovati, a da on sam ostaje pri onome što je potpisano: “Ako smatrate da Ustavnu povelju, nastalu na osnovu Beogradskog sporazuma, treba menjati, to je moguće učiniti samo po proceduri predviđenoj Ustavnom poveljom”.⁸⁵⁹

⁸⁵⁸ B. Dimitrijević, *Vlade Republike Srbije 2000–2005*, 54.

⁸⁵⁹ “Beta”, 23. februar 2005.

U poslednjim danima 2004. godine Koštunica se usprotivio odlaganju neposrednih izbora za parlament državne zajednice, jer bi to značilo kršenje Ustavne povelje: *“U Crnoj Gori se pojavljuje problem usled pokušaja da se izbegne ta ustavna obaveza. Crnogorsko rukovodstvo je odgovorno za rešenje problema koji je samo proizvelo”*.⁸⁶⁰

Crnogorski premijer Milo Đukanović ocenio je kako Koštunica želi da “zakomplikuje crnogorski put u nezavisnost”, a da preko neposrednih izbora “instalira” u Beogradu “stare reprezentе Crne Gore” koji bi se obračunali sa zvaničnom Podgoricom: “Svako kršenje Ustavne povelje, koje je u interesu Srbije, za Koštunicu je dobro došlo. Kada je to u interesu Crne Gore, onda to Srbija predstavlja kao političko pitanje koje treba internacionalizovati”.⁸⁶¹

Da je crnogorski premijer bio u pravu, pokazala je i Koštuničina izjava da će Evropska unija izvršiti pritisak na Crnu Goru zbog njenog protivljenja održavanju neposrednih izbora: *“Dogovora o kršenju Povelje nema i preostaje da Evropa kaže svoju reč. Uveren sam da će ta reč biti pozivanje na potpis Beogradskog sporazuma”*.⁸⁶² Stav Brisela bio je, međutim, da Beograd i Podgorica treba da se dogovore o načinu održavanja izbora za parlament državne zajednice. Spor je razrešen tako što je parlament državne zajednice 29. juna 2005. godine usvojio amandmane na Ustavnu povelju u kojima je rečeno da “mandati sadašnjih poslanika” traju do izbora novog poslaničkog sastava.

Državna zajednica Srbija i Crna Gora pokazala se kao nedelotvorna politička tvorevina. Od svih institucija pravovremeno je konstituisana samo skupština (3. marta 2004), a nijedna država članica nije uskladila svoj ustav sa Ustavnom poveljom. Nije usvojen zakon o imovini državne zajednice, a ista situacija bila je i sa zakonom o zastavi, grbu i himni. Ekonomski sistemi nisu harmonizovani; osim različitih valuta (još od 1999) različite su bile i carinske stope, a slobodan protok ljudi, robe i usluga takođe nije funkcionisao.

Kada je postalo jasno da će vlast u Crnoj Gori insistirati na raspisivanju referenduma o državnom statusu ove republike, Vojislav Koštunica se aktivno uključio u političke događaje u ovoj republici i otvoreno stao na stranu unionističkog bloka, što je samo sprečavalo bilo koju vrstu dogovora sa službenom Podgoricom. Jedna od političkih akcija

⁸⁶⁰ Isto.

⁸⁶¹ “Beta”, 29. decembar 2004.

⁸⁶² “Beta”, 30. decembar 2004.

iz tog domena bilo je i predavanje spiska crnogorskih državljana koji žive u Srbiji zvaničnicima Evropske unije u Briselu 16. juna 2005. godine. Koštunica je smatrao da i ti građani treba da učestvuju na eventualnom referendumu, u čije raspisivanje i dalje nije verovao: *“Ja sam iskoristio priliku da Solani i komesaru Renu predam zvanični dokument u kojem su dati podaci o državljanima Crne Gore koji imaju prebivalište u Srbiji. To je 263 hiljade lica, i to je veoma važan podatak za budući referendum, ako do njega dođe”*.⁸⁶³

Svetozar Marović je ovaj potez Vojislava Koštunice ocenio kao “pravilo balkanskog ponašanja”. Na kraju, crnogorski državljani koji su živeli u Srbiji ipak nisu mogli da glasaju na referendumu. Koštunica je aktivno učestvovao i u radu Pokreta za očuvanje zajedničke države, na čijem je čelu bio Ljubomir Tadić, otac predsednika Srbije. Aktivno je podržavao ovaj pokret, a prisustvovao je i njegovoj završnoj konvenciji koja je održana u centru “Sava”.

Vlasti u Srbiji vodile su aktivnu antireferendumsku kampanju. Prema informacijama Žarka Koraća, nekadašnjeg potpredsednika Vlade Srbije, u julu 2005. godine, u kabinetu Srđana Đurića, direktora Kancelarije Vlade Srbije za saradnju sa medijima, održan je sastanak kome su prisustvovali crnogorski opozicioni političari, funkcioner SPS-a Milorad Vučelić, direktor RTS-a Aleksandar Tijanić i direktori pojedinih beogradskih medija. Sastanak je organizovan povodom antireferendumske medijske kampanje koja je trebalo da se pokrene u Srbiji. Na ovom sastanku razmatrana je i strategija koja bi se vodila protiv crnogorskih medija koji su se zalagali za nezavisnost.

Vlasti u Srbiji, u cilju podrške opciji za zajedničku državu, nisu se ustručavale da izazivanjem straha i pretećim porukama pojedinim kategorijama crnogorskih državljana (najviše studentima) da će se njihov status u Srbiji drastično promeniti, utiču na njihovo opredeljenje.

VLAST U SRBIJI AKTIVNO JE UČESTVOVALA U ANTIREFERENDUMSKOJ KAMPANJI.

⁸⁶³ “Beta”, 16. jun 2005.

Kada je referendum ipak raspisan, Vojislav Koštunica se zalagao da neophodna, "prirodna" većina za izglasavanje nezavisnosti bude 50% od upisanih birača. Takođe, Koštunica je bio uveren da referendum neće uspeti: *"Verujem da će referendum u Crnoj Gori propasti, jer će se građani izjasniti, uprkos svim kampanjama koje se vode, za opstanak državne zajednice"*.⁸⁶⁴

Savetnici Vojislava Koštunice davali su poseban ton referendumskom procesu. Tako je Slobodan Samardžić govorio o savezu vlasti u Crnoj Gori i Albanaca koji je bio uperen protiv Beograda: "Ne radi se tu samo o zaštiti manjine, čime maše crnogorska vlast već nekoliko godina, već o tome da ona u Albancima ima saveznika u strategiji otcepljenja. I crnogorska vlast i albanska manjina u Crnoj Gori žele da se oslobode Beograda i tu je njihovo savezništvo".⁸⁶⁵

Službeni Beograd odbio je i da pre održavanja referenduma prihvati dijalog sa Crnom Gorom o odnosima dve republike u budućnosti, već se i dalje insistiralo na tome da je za nezavisnost neophodna većina od 50% upisanih birača. Pojedini predstavnici izvršne vlasti u Srbiji često su plasirali tezu da je krajnji cilj crnogorske nezavisnosti, u stvari, ujedinjenje sa Kosovom.⁸⁶⁶

Referendum na kome se odlučivalo o državnom statusu Crne Gore održan je 21. maja 2006. godine i završen je pobedom bloka za nezavisnost, koji je dobio 55,5% glasova. Razočaranje i ljutnja Vojislava Koštunice takvim ishodom bili su više nego uočljivi, a bilo je očigledno i da se Srbija uopšte nije pripremila za takav ishod referenduma. Koštunica je samo izjavio da se srpska vlada neće izjašnjavati dok se u Crnoj Gori formalno ne okonča referendumska procedura.

Vojislav Koštunica nije želeo da komentariše preliminarne rezultate crnogorskog referenduma, a poručio je da je odmah po završetku glasanja uočena "ozbiljna" neregularnost: *"Sada je pre nagljeno davati bilo kakve ocene, setimo se koliko su se na parlamentarnim izborima nedavno u Italiji čekali dugo rezultati. U našem slučaju, u pitanju je budućnost države"*.⁸⁶⁷

Izjavio je i da će Vlada Srbije, posle objavljivanja konačnih rezultata, izneti širi stav i plan o daljim koracima koje će preduzeti i da

⁸⁶⁴ "Beta", 6. mart 2005.

⁸⁶⁵ RTS, 5. april 2006.

⁸⁶⁶ "Beta", 7. april 2006.

⁸⁶⁷ B-92, 23. maj 2006.

će Srbija u potpunosti poštovati konačan rezultat referenduma u Crnoj Gori: “Srbija će u potpunosti poštovati konačan rezultat referenduma u Crnoj Gori, ali reč je o važnom procesu i jasno je da ne sme da bude sumnje u njegov zvanični rezultat. I Evropska unija i mi saglasni smo da je svaki glas bitan, pa ćemo zbog toga sačekati da se sve procedure u vezi sa referendumom budu ispoštovane. Moram da kažem da smatram da je po završetku glasanja u Crnoj Gori ozbiljno narušen prethodni tok referenduskog procesa, zbog iznošenja rezultata dve NVO samo 45 minuta posle zatvaranja birališta”.⁸⁶⁸

Vlada Srbije je odbila da službeno prihvati ishod plebiscita, već je samo njegov rezultat “konstatovan”. Koštunica je 2. juna odbio i posredovanje Evropske unije pri razdruživanju Srbije i Crne Gore. Tako je odsustvo smisla za prihvatanje realnosti još

jednom prevladalo kod Vojislava Koštunice. Na kraju su SAD i Ruska Federacija, i to neposredno pre odlaska Vojislava Koštunice u službenu posetu Rusiji, priznale nezavisnost Crne Gore.

TEK POSLE PRITISAKA IZ MEĐUNARODNE ZAJEDNICE, KOŠTUNICA JE PRIZNAO NEZAVISNOST CRNE GORE.

⁸⁶⁸ “Beta”, 23. maj 2006.

V.

TEHNOLOGIJA VLASTI

VOJISLAVA KOŠTUNICE

Demokratska opozicija Srbije stvorena je da promeni režim Slobodana Miloševića i zbog toga je dobila široku podršku u zemlji i inostranstvu. Međutim, ona nije uspela da izgradi novu državu i novi sistem vrednosti u jednom radikalnom smislu kako bi se ubrzali demokratski procesi i prevazišle duge godine izolacije. Istorijsku odgovornost za to nose Demokratska stranka Srbije i Vojislav Koštunica. Sporost u donošenju ključnih zakona i nedefinisanje osnovnih pitanja oko kojih bi se ostvario nacionalni konsenzus postali su glavni razlog sukoba sa Vladom Srbije.

Već na početku svoje vladavine, Koštunica je pokazao da se suprotstavlja reformisanju srpskog društva, što se posebno odnosilo na suočavanje sa teškim nasleđem iz Miloševićeve epohe. Nedostatak novih ideja proizveo je sterilnost političkih rešenja koja je nudio predsednik SRJ. Onog trenutka kada je trebalo iznedriti ali i realizovati nova politička rešenja koja bi dovela do suštinskog preobražaja, otvorene su afere koje su na srpsku političku scenu donele samo novo haotično stanje.

U zemlji kakva je bila Srbija do 2000. godine, preduslov svakog drugog uspeha bilo je suočavanje sa ratnim zločinima i obračun sa organizovanim kriminalom. Iako se u prvoj polovini 2001. godine u Srbiji polako učvršćivao duh optimizma, a pozicija stranaka Miloševićevog režima postajala sve slabija jer su one gotovo nestale sa političke scene, iako su se pokazali očigledni rezultati rada srpske policije, predsednik SRJ je počeo da govori o “frapantnoj nesposobnosti policije”. Trn u oku Vojislava Koštunice bilo je, naravno, hapšenje Slobodana Miloševića i otkrivanje masovnih grobnica u Srbiji.

To je bio signal i za ostale centre moći, pre svega u medijskoj sferi, da počnu napade na Vladu Srbije da je ona “kriminalizovana” i “izdajnička”. I hapšenje pojedinaca iz kriminalnog miljea bila je prilika za neke medije da objavljuju intervjue sa članovima njihovih porodica i da sa neskrivenim simpatijama pišu o podzemlju. Jedan od kriminalaca je iz zatvora dao intervju u kome je pretio ministru unutrašnjih poslova! Tako su spojene “patriotske” i kriminogene strukture, što će na kraju dovesti i do ubistva premijera Zorana Đinđića.

Vojislav Koštunica je gotovo odmah počeo i da relativizuje odgovornost Miloševićevog režima za gubitak države, za ratni rasplet jugoslovenske krize, za privrednu katastrofu, za počinjene zločine, za urušavanje osnovnih društvenih vrednosti, za kriminalizaciju i opšte osiromašenje društva. Umesto preko potrebnog diskontinuiteta sa totalitarnim i zločinačkim nasleđem, Koštunica je fabrikovanim aferama ugrožavao kredibilitet nove vlasti, nagrizao njen demokratski potencijal i otvarao prostor za rehabilitaciju i povratak snaga poraženih 2000. godine.

Kao predsednik SRJ odmah je pokazao svoju fascinaciju državom, ali i želju da raspolaze oružanom silom, a posebno da kontroliše tajnu policiju. On i njegova stranka odlučivali su o postavljanju načelnika policije u svakom mestu u Srbiji; iz DOS-a se niko, osim njega, nije pitao za kadrovsku politiku u vojnoj Službi bezbednosti. Takođe, ta služba svoje izveštaje nikada nije slala predsedniku republičke vlade, dok je Državna bezbednost uredno snabdevala predsednika Koštunicu istim papirima koje je dostavljala i premijeru Đinđiću.

SILA KAO INSTRUMENT VLASTI VOJISLAVA KOŠTUNICE.

Vrhunac takve politike bila je pobuna JSO, koju je predsednik SRJ, najblaže rečeno, blagonaklono posmatrao. Iako je jedan deo oružanih snaga zemlje izašao sa direktnim političkim zahtevima, Koštunica je tu pobunu okvalifikovao kao i svaki drugi protest civilnih delova društva, čime je “puzajući puč” dobio direktnu podršku predsednika države! Ne treba zaboraviti da je pobunjenicima veliko ohrabrenje stiglo i od Saveznog ustavnog suda, koji je neposredno pre pobune proglasio neustavnom i nezakonitom Uredbu o postupku saradnje sa Tribunalom u Hagu. Pobuna je dugo pripremana, a hapšenje braće Banović bio je samo povod. Još uvek nije rasvetljena umešanost pojedinih političkih faktora u njenu organizaciju, ni sadržaj tajnih obećanja i “noćne diplomatije” tokom same pobune.⁸⁶⁹

Tako se Srbija našla u apsurdnoj situaciji. Predsednik SRJ je podržao privatnu, porodičnu policiju Slobodana Miloševića koja je želela da “vrati” savest zemlji! Koštunica je jasno pokazao kako ne želi da do kraja demontira Miloševićev sistem vlasti, već da se njime koristi, iako je demagoški poručivao da je to “u interesu države”! Čuvanjem “misterije države” Koštunica je faktički zadržavao u vlasti i oko vlasti ljude sumnjivih biografija i centre moći otrgnute od realnog sveta.

PARTIJSKI INTERESI ZA KOŠTUNICU SU BILI VAŽNIJI OD DRŽAVNIH.

⁸⁶⁹ M. Perišić, *Dijalog politike, života i istorije*, 667–668.

Vojislav Koštunica je u kontaktu sa onima koji su ga i doveli na vlast bio “težak pregovarač”. Često je bio sam protiv svih, sa jasnim stavom šta neće, ali se veoma retko izjašnjavao šta stvarno želi. Sa pozicije predsednika države znao je da u javnim istupima skreće pažnju sa suštine problema i bavi se marginalnim pojavama. Partijske konferencije za štampu uglavnom je koristio da komentariše državna pitanja, a konferencije za štampu u Palati federacije da kritikuje druge stranke DOS-a, nikada, ili gotovo nikada ne kritikujući snage bivšeg Miloševićevog režima.

Veoma se trudio da ostavi utisak “moralnog čistunca”, ali nije bio “gadljiv” na brojne susrete, razgovore i saradnju sa ličnostima problematičnih biografija. Predstavljao se kao legalista u pitanjima koja nisu spadala u njegov delokrug i tvrdoglavo insistirao na proceduralnim pojedinostima u problemima čije rešavanje takođe nije bilo u njegovoj nadležnosti. Kada je trebalo donositi brze i hrabre političke odluke, za njega nije postojalo vreme kao kategorija u politici.⁸⁷⁰

Do kraja je ostao dosledan u optužbama da je Vlada Srbije, ili bar pojedinci u njoj, bila povezana sa kriminalcima, mada nikada nije izneo ni jedan čvrst, ili bar logičan dokaz za to. U skladu sa svojim temperamentom, umeo je i da nervozno reaguje na primedbe tog tipa: “*Opet su se čule otrcane priče o dokazima*”. Čak je, bez imalo skrupula, u svojoj prvoj reakciji na vest o atentatu na Đinđića, više nego jasno nagovestio da je premijer ubijen zbog svojih veza sa kriminalnim strukturama. Zanimljivo je i da su te optužbe prestale kada je on postao premijer manjinske vlade.

I kada bi, pod pritiskom javnosti ili dokaza, odustao od nekih besmislenih optužbi na račun Vlade Srbije, to je bilo samo privremeno. Nikada se nije znalo kada će, bez obzira na okolnosti, ponovo aktivirati neku od svojih optužbi, ne vodeći računa o tome da li je to, u tom trenutku, imalo bilo kakvog opravdanja. Za neprestane napade na Ministarstvo unutrašnjih poslova i policiju najviše je koristio “*aferu Gavrilović*”. Kada bi nekada i pohvalio policiju, onda bi isticao da je ona bila sposobna, ali nije imala političku dozvolu za svoje delovanje!

Iako je mnogo i mnogo puta ponovio da ne zna gde se nalazi general Ratko Mladić, iako je umeo da kaže kako Karla del Ponte treba da dostavi njegovu adresu, Koštunica je znao gde se nalazi najtraženiji haški optuženik. O tome je 2001. godine dobio tačnu informaciju od pre-

⁸⁷⁰ Isto, 670.

mijera Đinđića, kome je odgovorio “da se ne meša i da to ne dira”. Uostalom, general Mladić je sve do 2002. godine boravio u svojoj kući na Banovom brdu, a Vojska Jugoslavije mu je povremeno pružala smeštaj u nekom od svojih objekata.

Kasnija dešavanja pokazala su da je izvršna vlast u Srbiji sve do 2005. godine zanela gde se krije Ratko Mladić, kao i da je general Aco Tomić učestvovao u njegovom skrivanju.

Vojislav Koštunica je imao i mesijanskih sklonosti – svaka njegova odluka bila je “odmeravana, izbalansirana”. Iza nje nije stajalo ništa lično, a sopstvene političke interese poistovećivao je sa državnim. To je bilo najuočljivije tokom 2002. godine, povodom izbora – kada je odlučio da se kandiduje, rukovodio se time “šta je korisnije za državu”. Koštunica je sam stvarao utisak o svojoj zatvorenosti i nesposobnosti za aktivnu komunikaciju, izjavama tipa: “Meni je jedini prijatelj Srbija”.

Nikada nije prihvatio kao opravdanu ni jednu kritiku na račun sopstvene politike, a sitničavo se ljutio kada bi se, navodno, “minimizirao” neki uspeh koji je sebi pripisivao. Kritike je redovno odbacivao kao “govor mržnje” uperen protiv njega. Nije bio imun ni na istorizaciju sopstvene vladarske uloge u državi, iz čega je proisticao prepoznatljivi nacionalni populizam. Kao predsednik SRJ najviše je pričao o “spasavanju” savezne države kao svojoj najvećoj zaslugi.

Svoje saradnike branio je neverovatnom upornošću, čak i u situacijama kada je to bilo protivno zdravom razumu. Svaki napad na njih poistovećivao je sa napadom na sebe i nikada nije prihvatio ni jednu evidentnu činjenicu o njihovom lošem radu. Najviše se angažovao kada su general Tomić i Rade Bulatović bili u zatvoru, možda i zbog toga da bi, kako je optuživan, prikrrio svoju odgovornost za ubistvo Zorana Đinđića. Sve što je pristajao da kaže, svodilo se na mnogo puta ponovljenu rečenicu: “*Imam poverenja u ljude sa kojima sam sarađivao i sarađujem*”.

Nikada se nije odrekao svojih antidržavnih izjava iz vremena pobune JSO-a. Naprotiv. Umesto da odgovori na često postavljano pitanje zašto je njegova stranka opstruisala izglasavanje zakona o borbi protiv organizovanog kriminala, on je odgovornost prebacivao na Vladu. Legalizam, koji je bio okosnica političkog delovanja Vojislava Koštunice, podrazumevao je poštovanje pravnog poretka prethodne epohe, kao uslov za stvaranje novog društvenog i političkog sistema u Srbiji. Iako je to objašnjenje bilo protivrečno samo po sebi, Koštunica ga je

uporno branio, nevešto prikrivajući svoju želju da se suštinski ništa ne menja. Dosta vatre izlio je i na uvođenje vanrednog stanja, marta 2003. godine. Izjave kojima je to osporavao zaista mogu da uđu u negativnu antologiju srpske političke misli.

Košunica je odbacivao i svaku pomisao na to da je ubistvo srpskog premijera imalo političku pozadinu, a posebno nije verovao da je ubistvo bilo deo šire zavere: *Odgovornost je bila pojedinačna* – ponavljao je u gotovo svakoj izjavi tokom proleća 2003. godine. Kada su iz Vlade Srbije, na osnovu podataka iz istrage, stigle naznake da postoji politička pozadina ubistva Zorana Đinđića, otpočeli su beskompromisni napadi na Vladu. Teško je čak i nabrojati sve optužbe: krše se ljudska prava i guše medijske slobode, građani se “ponižavaju”, a vojska i policija “vređaju”, to je, čak, i uvreda pokojnog premijera.

Da li je Vojislav Košunica bio državnik i da li je on bio političar vizije? Događaji su uvek išli ispred njega, što je pokazivalo da nije imao ideju koju bi dosledno sledio. Kada je Zoran Đinđić od međunarodne zajednice zatražio da hitno otpočinu razgovori o definisanju konačnog statusa Kosova i Metohije, jer je bilo očigledno da je situacija potpuno izmakla kontroli, Košunica je govorio o “olako obećanoj brzini” i o nepotrebnom “junačenju” srpskog premijera! Umesto da preuzime inicijativu i diktira tempo u neminovnom političkom procesu, on je predlagao, kao najbolji za Srbiju, kiparski model koji “nije rešen preko noći i još je daleko od rešenja”. Čvrsto je verovao da u rešavanju kosovskog pitanja vreme radi za Srbiju: *“Verujem da ćemo kroz godinu, tri ili pet, na primer, dobiti više nego što bi smo sada dobili”*. Vreme je, ipak, pokazalo svu pogubnost takvog načina razmišljanja.

Mnogo energije Vojislav Košunica je utrošio na predsedničkim izborima u jesen 2002. godine. Iako je čak tri puta izlazio na birališta, on nije uspeo da obezbedi zakonsku većinu izašlih glasača da bi izbori uspeali. Glavnog krivca video je u Vladi Srbije, iako je bilo evidentno da je problem bio u političkom konceptu koji je u prvi plan isticao populističke teme kao najpodesnije za prikupljanje političkih poena. Umesto da ponudi i obrazloži bilo kakav program, Košunica se opredelio za napade na srpsku vladu kao recept sigurnog uspeha. Kada u tome nije uspeo, počele su optužbe da su izbori “pokradeni”, a čak su najavljivani i ulični protesti.

Sličnu strategiju Vojislav Koštunica je primenio i tokom predsedničkih izbora 2004. godine, kada je kandidat tada vladajućeg bloka bio Dragan Maršićanin. Iako je bilo više nego očigledno da on, kao bleđa i opskurna politička ličnost, nema nikakve šanse da uđe ni u drugi krug, matrica je ostala ista: senzacionalističke teme, napadi na Demokratsku stranku, ali i na prethodnu vladu Zorana Živkovića i iznošenje bizarnih laži o tome da je najbliže okruženje Zorana Đinđića umešano u njegovo ubistvo. Iako su sva ozbiljna istraživanja ukazivala na to da naponi DSS-a da poveća popularnost forsiranjem tema vezanih za ubistvo Đinđića i rad bivše vlasti ne daju ozbiljne rezultate, na tome se uporno istrajavalo.

Iako su i Koštunićini partneri u izvršnoj vlasti upozoravali da je Maršićanin slab i nedovoljno ubedljiv kandidat, Vojislav Koštunica nije popuštao, jer je to bilo u skladu sa njegovim davno iskazanim pragmatizmom. Predsednik je trebalo da kontroliše Vladu, a “najbolje” je kada to radi potpredsednik premijerove stranke. To je i inače bila jedna od njegovih primarnih političkih osobina – istrajavanje u nečemu što je evidentno bilo loše, ali je moglo da bude politički korisno. Onda bi se to branilo kao “principijelnost” ili “doslednost”.

Nesumnjivo je da je Vojislav Koštunica od svih političara koji su učestvovali u rušenju Slobodana Miloševića bio najprihvatljiviji za socijaliste i radikale, što se i potvrdilo 2004. godine. Na drugoj strani, veliki broj srpskih intelektualaca koji su podržali Slobodana Miloševića i zauzeli otvoreni nacionalistički kurs u Koštunici su odmah videli svog novog zaštitnika, iako su takvo opredeljenje branili stavom da Koštunica, u stvari, brani vitalne srpske nacionalne interese.

Te ljude Koštunica je privlačio svojim otporom Ustavu iz 1974. godine, zatim antikomunizmom (iako su mnogi od njih imali dugu i neslavnu ulogu u vreme jednopartijske diktature u Jugoslaviji), ali im je, pre svega, imponovala Koštunićina “zagledanost” u prekodrinske Srbe i dosledan evroskeptizam. Da nije, uz pomoć socijalista, dobio šansu da postane premijer, Koštunica bi u istoriji verovatno ostao upamćen kao “dosledan” i “temeljan” političar koji nije imao priliku da svoje “pravničko znanje”, kabinetsko iskustvo, političke poglede, “nespremnost na kompromis sa nepoštenima” i “istrajnost u legalizmu” primeni u praksi.⁸⁷¹

⁸⁷¹ Isto.

Za sve to dobio je priliku 2004. godine, kada je postao srpski premijer. Na osnovu prve dve godine rada njegove vlade, može se zaključiti sledeće: principom partijske podele resora po vertikali prilikom formiranja Vlade, ponovo je u političku istoriju Srbije na mala vrata uveo pojam i duh partijske države; za ministre pravde i policije izabrao je ljude čiji su biografski “detalji” bili antipreporuka za obavljanje odgovornih državnih funkcija; nikada se nije izjasnio povodom brojnih afera koje su za dve godine, i po broju i po težini, znatno prevazišle afe- re iz prethodne vlade; nikada nije obrazložio potpuno nejasno ustupa- nje nekontrolisane finansijske moći stranci G 17 plus; kao premijer do- sledno je demonstrirao političku filozofiju koja može da se sažme u po- ruku: “Država, država, država”, što je daleko od ideala modernih evropskih liberalnih demokratija: “Građanin, društvo, država”.⁸⁷²

Prvu godinu rada vlade Vojislava Koštunice obeležio je vi- sok stepen korupcije, bar je tako u svom godišnjem izveštaju ocenio Savet za borbu protiv korupcije. Ponašanje Vlade, koja je “jedno- stavno prećutala” izveštaj o Naci- onalnoj štedionici, obeshrabrivalo je javnost u Srbiji: “Time što ne uvažava upućene savete i činjeni- cama potkrepljene izveštaje, Vla- da pokazuje da ili ne prihvata ra- zarajući problem korupcije u Sri- bi ili ne prihvata borbu protiv nje”.⁸⁷³

U srpskoj vladi nisu se, međutim, previše uzbuđivali zbog optužbi o korupciji. To je jasno po- ručio ministar Predrag Bubalo, iz- javom da su članovi Saveta za bor- bu protiv korupcije “postali hit- mejkeri”, kao i da su prekoračili

MNOGI LJUDI BIVŠEG REŽIMA VIDELI SU U KOŠTUNICI SVOG ZAŠTITNIKA.

⁸⁷² Isto.

⁸⁷³ B-92, 2. januar 2005.

svoja ovlašćenja.⁸⁷⁴ Slična situacija bila je i sa radom Povereništva za informacije od javnog značaja. Tako je Rodoljub Šabić, koji se nalazio na čelu ove institucije, izjavio da Povereništvo još nije počelo da funkcionise, kao i da se ne poštuje Zakon o dostupnosti informacija.⁸⁷⁵

Uočljiva je i promena političkog stava prema saradnji sa Haškim tribunalom. Iako na prvi pogled izgleda da je njegov stav transformisan u pozitivnom smeru kao dokaz odgovornog ponašanja premijera prema međunarodnim obavezama Srbije, to su, u suštini, bili iznuđeni, neželjeni i nevoljni potezi zarad onoga što se i pokazalo kao osnovni smisao bavljenja politikom Vojislava Koštunice – što duži opstanak na vlasti, bez obzira na sve. Nikada nije objasnio šta je tačno podrazumevao pod pojmom “nacionalno dostojanstvo”, koji je neprestano koristio u odbrani svoje politike prema Tribunalu u Hagu.

Na funkciji premijera Vojislav Koštunica se pokazao kao vrhunski tehnolog vlasti. Bio je izuzetno vešt u opstanku na funkciji u gotovo nemogućim uslovima, u situacijama kada se nije mogao “pohvaliti” ni ispunjenim obećanjima, ni podrškom birača, ni bilo kojim argumentom koji bi podržao sliku o njemu kao o “doslednom i poštenom legalisti”, koja se stvarala u leto 2000. godine. Još od rušenja režima Slobodana Miloševića, najvažnije političko pitanje za Vojislava Koštunicu bilo je donošenje novog ustava. O tome je uvek govorio kao o “pitanju svih pitanja”, a na sredini svog premijerskog mandata nije uspeo da učini ništa da bi ostvario to najznačajnije političko obećanje. To, međutim, nije ni najmanje ugrozilo stabilnost Vlade, jer je Koštunica uspeo da podmiri interese svojih malih koalicionih partnera, koji su bili brojniji nego u trenutku kada su došli na vlast, kao i da demonstrira odgovarajuću “količinu” patriotizma.

Primetno je i da su Koštunićini partneri u vlasti bili izuzetno tolerantni prema činjenici da su o premijerovim planovima često saznavali posle socijalista i radikala. Analitičari su uočavali da je u pitanju bila obostrana tolerancija: nijedan akter brojnih afera koje su pratile vladu nije ostao uskraćen za podršku njenog predsednika, bilo da je reč o ozbiljnim finansijskim aferama, bilo da je reč o primitivnim napadima na medije.

Kada je u februaru 2005. godine u Nišu oformljena nova koalicija u koju su ušli DSS, radikali i socijalisti, u DSS-a nisu u tome videli

⁸⁷⁴ Savet prekoračio ovlašćenja, B-92, 7. februar 2005.

⁸⁷⁵ B-92, 10. februar 2005.

nikakav problem. Naprotiv. Pojedini visoki funkcioneri ove stranke izjavljivali su da bi koalicija sa radikalima mogla da se ostvari i na sledećim republičkim izborima, “što bi garantovalo stabilnu vlast u narednih 20 godina”. Ni Koštunica nije unapred odbacivao saradnju sa Srpskom radikalnom strankom: “Za mene je važno da ukoliko postoji parlament, ukoliko narod glasa za različite političke stranke, ukoliko ni jednoj od njih nije zabranjeno političko delovanje, onda te stranke treba da sarađuju”.⁸⁷⁶

Takvoj atmosferi doprinela je i odluka odbornika DSS-a i SPS-a iz Kučeva da centralni gradski trg u ovom gradu više ne nosi ime pokojnog srpskog premijera Zorana Đinđića. Koštunica je tokom svog dosadašnjeg mandata najmanje problema imao sa socijalistima. I kada ih je imao, rešavao ih je brzo i bez mnogo medijske buke. Posmatračima je upadalo u oči da su poslanici SPS-a bili vrlo disciplinovani i da između njih i DSS-a nikada nije pala nijedna ružna reč.

Vojislav Koštunica je zarad produženja života svoje vlade uspeo da pređe ogroman put od principijelnog stava da je za njega Hag “deve-ta rupa na svirali” do pragmatičnog uverenja da svaki dan nesaradnje sa Tribunalom “vodi Srbiju unazad”. Kada je bio lično zainteresovan, premijer je srušio uverenje da je spor i neodlučan: zbog toga što nije podržao jedan vladin predlog zakona, bez razmišljanja je kaznio Nebojšu Čovića i njegovu stranku, iako je i ranije bilo dosta slučajeva da članice vladajuće koalicije nisu glasale za sve predloge Koštuničinog kabineta. Ali, on tada nije bio lično zainteresovan da sankcioniše neposlušnost. U tom kontekstu treba vrednovati i demonstraciju čvrste volje prema imperiji porodice Karić. Iako su (ne)dela Bogoljuba Karića godina-nama bila na dnevnom redu, što medija, što istražnih organa, iz Vlade je usledilo objašnjenje da je u pitanju redovna akcija “nadležnih insti-tucija”, koja nije imala političku pozadinu.

Kao premijer, Koštunica se izuzetno retko direktno obraćao javnosti. Omiljeni vid komunikacije bila su saopštenja, a savremenici su uočavali da je slične “manire” imao i Slobodan Milošević. Vladina Kancelarija za odnose sa medijima preuzela je na sebe ulogu “tumača” neiskazane premijerove volje. Takođe, kao što je nekada Ljiljana Nedeljković bila siva eminencija Vojislava Koštunice, tu ulogu je u najnovijem periodu na sebe preuzeo Aleksandar Nikitović, šef kabineta predsednika Vlade. Analitičari su uočavali da je njegov uticaj na Koštunicu bio

⁸⁷⁶ “Beta”, 2. mart 2005.

preusudan u mnogim političkim odlukama. Takav pristup podrazumevao je negovanje harizme i obraćanje naciji samo kada je neka situacija bila "izuzetno važna". Otuđenost od građana, ali i od realnosti, postala je suština političke prakse Vojislava Koštunice.

U IME NARODA. ALEKSANDAR NIKITOVIĆ, VOJISLAV KOŠTUNICA I VELIMIR ILIĆ.

Vojislav Koštunica je zadržao mnoge elemente autoritarnog režima u kome postoje demokratske i parlamentarne ustanove, ali ne i stvarna demokratija. Ustanove poretka, bez obzira na njihovu demokratsku formu, tako postaju samo fasada za ličnu vlast. Ta vlast se ne može, naravno, porediti sa tipom vlasti koju je negovao Slobodan Milošević, ali je u političkom životu Srbije još uvek uočljivo prisustvo autokratskih struktura u institucijama koje su decenijama bile samo dekor, što poništava njihovu demokratsku suštinu.

VI

IZJAVE VOJISLAVA KOŠTUNICE

O UDRUŽENOM DELOVANJU OPOZICIJE 1992-2000.

1. DEPOS, "Zajedno", Savez za promene, DOS

"9. MART PROŠAO JE U ZNAKU JEDNOG ČVRSTOG UTISKA DA SE PRITISCIMA I BORBOM IZVAN PARLAMENTA PRE SVEGA MOGU OD VLADAJUĆE STRANKE U SRBIJI IZNUDITI DEMOKRATSKE PROMENE".

("Vreme", 9. mart 1992)

"MODEL SA UDRUŽENOM OPOZICIJOM JEDNA JE OD NEOPHODNIH PRETPOSTAVKI ZA DEMOKRATSKE PROMENE".

("NIN", 3. april 1992)

"TO OBJEDINJAVANJE JE I VIŠE OD TOGA – ONO IMA CILJ DA ZAJEDNIČKIM SNAGAMA, ANGAŽOVANJEM, ENERGIJOM SVIH DEMOKRATSKIH SNAGA U SRBIJI USPOSTAVI NEŠTO OKO ČEGA NIPOŠTO SPORA NE MOŽE BITI – A TO JE: DEMOKRATSKI POREDAK U SRBIJI (...) OVO NIJE OBIČNA KOALICIJA STRANAKA, OVO VIŠE NIJE JEDAN OD NEBROJENIH DOSADAŠNJIH OBLIKA UDRUŽIVANJA OPOZICIONIH STRANAKA U SRBIJI, OVO JE NEŠTO MNOGO ŠIRE, JAČE I SADAŠNJEM POLITIČKOM TRENTUTKU SRBIJE PRIMERENIJE".

("Duga", 6-20. jun 1992)

"U TOM POGLEDU, STVARANJE DEPOS-A PREDSTAVLJA ZNAČAJNU PROMENU (...) LEKCIJA KOJU JE OPOZICIJA SHVATILA I NAUČILA TOKOM OVOG VREMENA JESTE DA PREDUSLOV USPEŠNE BORBE SA JEDNIM AUTORITARNIM PORETKOM JESTE UDRUŽIVANJE OPOZICIJE".

("NIN", 9. oktobar 1992)

"OVDE JE NEOPHODNO OVU VRSTU SAVEZA PRAVITI PRE IZBORA. TO JE NEOPHODNO IZ JEDNOSTAVNOG RAZLOGA ŠTO POSTOJI JEDAN POREDAK KOJI JE AUTORITARAN PO SVOJOJ PRIRODI".

("NIN", 9. oktobar 1992)

"DEPOS JE POTREBAN JER PREDSTAVLJA JEDINU POLITIČKU ORGANIZACIJU GRAĐANSKOG OTPORA. DRUGI PUNKTOVI OTPORA SU MALI, RASUTI, NEORGANIZOVANI (...) ŽIVEĆEMO JOŠ U DRUŠTVU U KOME ĆE CAREVATI POLITIČKO NASILJE, NOVI OBLICI POLITIČKOG TERORA NASTALI IZ AMALGAMA MILOŠEVIĆEVE I ŠEŠELJEVE STRANKE. BEZ OBZIRA NA CENU, TREBA STVORITI STOŽER OKUPLJANJA KOJI BI SE TOME SUPROTSTAVIO".

("NIN", 29. januar 1993)

"VEĆ MI JE TEŠKO DA ODGOVARAM NA SVA TA PITANJA O DEPOSU-U. NE ZNAM ZAŠTO SE TOLIKO PAŽNJE POSVEĆUJE NJEMU. MISLIM DA SE U TOME PRETERUJE".

("NIN", 9. april 1993)

"NA JEDINSTVU (OPOZICIJE) JE TREBALO INSISTIRATI U PROŠLOM VREMENU".

("NIN", 4. jun 1993)

"RAZLAZ IZMEĐU DVE STRANKE (DSS I SPO) KOJE SU ZAPRAVO BILE OKOSNICA DEMOKRATSKOG POKRETA SRBIJE OČIGLEDAN (JE) I TO PO MNOGIM PITANJIMA (...) ZNAČI, AKO SU RAZLIKE TAKO OZBIJNE, ONDA JE DEPOS PRESTAO DA POSTOJI I ON JE ZAVRŠENA EPIZODA ZA DSS. SVAKI DALJI RAZGOVOR O NJEMU JE NEPOTREBAN".

("Politika", 29. oktobar 1993)

"STVARANJE ZAJEDNIČKE IZBORNE LISTE BEZ PROGRAMSKIH BLISKOSTI STRANAKA JE BESMISLICA".

("Politika", 4. novembar 1993)

"IZLAZIMO NA NAREDNE IZBORE, PRE SVEGA, ZATO DA PROVERIMO REJTING NAŠE STRANKE U NARODU U OVOM TREUTKU. SVI GOVORE DA TREBA NAČINITI KOALICIJU OPOZICIONI STRANAKA PRE IZBORA, A MI ZNAMO DA TU KOALICIJU TREBA NAPRAVITI POSLE IZBORA. TO JE SVUGDE U DEMOKRATSKOM SVETU, PA TAKO ĆE BITI I KOD NAS".

("Politika", 22. novembar 1993)

"UVEREN SAM DA JE PRIČA O KOALICIJAMA, BRATSTVU I JEDINSTVU OPOZICIJE U VELIKOJ MERI MASLO REŽIMA I NJEGOVE POLICIJE".

("NIN", 26. novembar 1993)

"PRIČA O UJEDINJENJU OPOZICIJE JE SOCIJALISTIČKA A NE OPOZICIONA PRIČA KOJA SE SAVRŠENO UKLAPALA U ESTRADIZACIJU POLITIČKE SCENE SRBIJE".

("Vreme", 13. februar 1995)

"KADA JE REČ O DSS, NE POSTOJI NIŠTA NA PUTU SARADNJI SA OPOZICIONIM STRANKAMA SA LJUDIMA KOJI SU IM NA ČELU (...) **ZAJEDNIČKI NASTUP OPOZICIJE TREBA BRANITI I SPASAVATI PO SVAKU CENU**".

("NIN", 19. januar 1996)

"PREDNOST JEDINSTVENE LISTE JE U TOME ŠTO ONA PREDSTAVLJA REAKCIJU NA KRAJNJE TEŠKE USLOVE U KOJIMA

OPOZICIONE STRANKE DELUJU. TO JE U OSNOVI NAJBOLJE REŠENJE POD USLOVOM DA DO NJEGA MOŽE DA SE DOĐE. TO JE, TAKOĐE, JEDNA VRSTA ZAJEDNIČKOG NASTUPA IZ NEVOLJE, DA SE SPREČI RASIPANJE GLASOVA. DA SE SPREČI DA SE MANJINA BIRAČA SPS PRETVORI U VEĆINU U PARLAMENTU.

LIČNO DAJEM PREDNOST JEDINSTVENOJ LISTI".

("Vreme", 17. februar 1996)

"KADA GOVORIMO O DRAMATIČNOSTI TRENUTKA, JA BIH REKAO DA PREDSTOJE IZBORI KOJI SU ZA SRPSKI NAROD U CELOSTI DALEKO VAŽNIJI OD ONIH KOJI ĆE SE ODVIJATI U SAVEZNOJ REPUBLICI JUGOSLAVIJI. TO SU IZBORI U REPUBLICI SRPSKOJ".

("NIN", 2. avgust 1996)

"ONO ŠTO JE NAMA NAJVAŽNIJE SU PROGRAMSKE RAZLIKE KOJE POSTOJE IZMEĐU KOALICIJE 'ZAJEDNO' I DSS. NAJSVEŽIJI PRIMER KOJI TO POTVRĐUJE JE IZJAVA ŽORANA ĐINĐIĆA, U KOJOJ KAŽE DA NACIONALNO I DRŽAVNO PITANJE, TRENUTNO NISU OD ZNAČAJA".

("Naša Borba", 3. avgust 1996)

"NEKOM (JE) U INTERESU DA DSS UGURA U KOALICIJU 'ZAJEDNO' I PRI TOM JE JOŠ RAZBIJE".

("Naša Borba", 9. septembar 1996)

"REČ KOJA JE DATA SE MORA POŠTOVATI. DSS JE U KOALICIJU ('ZAJEDNO') UŠLA SA JASNIM PROGRAMOM, GDE SU NACIONALNA I DRŽAVNA PITANJA VRLO VAŽNA I UVERENJEM DA SE NE SME SVE SVODITI SAMO NA EKONOMSKA PITANJA".

("NIN", 18. oktobar 1996)

"DSS NE MOŽE DA PODRŽI KOALICIJU 'ZAJEDNO' NA LOKALNIM IZBORIMA ZATO ŠTO SU U VELIKOM BROJU SLUČAJEVA KANDIDATI OVE KOALICIJE PROTIVKANDIDATI DSS-A U DRUGOM IZBORNOM KRUGU, ALI I ZBOG TOGA ŠTO JE DSS PRE IZBORA PREDLAGALA SPO-U I DS-U ZAJEDNIČKI NASTUP I NA LOKALNIM IZBORIMA, ŠTO SU OVE STRANKE ODBILE".

("Večernje novosti", 8. novembar 1996)

"MENI NIJE UPUĆEN POZIV DA GOVORIM NA MITINZIMA KOALICIJE ZAJEDNO".

("Politika", 5. decembar 1996)

"DSS NASTOJI DA ZADRŽI SVOJU SPECIFIČNU POLITIKU I OD KOALICIJE 'ZAJEDNO' RAZLIKUJE SE PO TOME ŠTO IMA JASNO IZRAŽEN NACIONALNI STAV I PO ODNOSU PREMA STRANIM FAKTORIMA".

("Politika", 19. decembar 1996.)

"DSS NIJE SPREMNA DA PRIHVATI SVE ŠTO DOLAZI OD MEĐUNARODNE ZAJEDNICE, DOK JE KOALICIJA 'ZAJEDNO' SA NJIMA SKLOPILA DVOSMERNE ARANŽMANE U KOJIMA JAČA STRANA POSTAVLJA ZAHTEVE I OBAVEZE KOJIH ĆE LIDERI 'ZAJEDNO' MORATI DA SE DRŽE".

("Borba", 19. decembar 1996)

"PROGRAMSKE I POLITIČKE RAZLIKE IZMEĐU DSS I KOALICIJE 'ZAJEDNO' SU SUVIŠE VELIKE I U INTERESU JE OBE POLITIČKE ORGANIZACIJE DA NA REPUBLIČKE IZBORE IZAĐU ODVOJENO".

("Naša Borba" 19. februar 1997)

"ZA DSS I OPOZICIJU NAJBOLJE BI BILO DA ODUSTANE OD SUVIŠE ŠIROKE KOALICIJE, JER BI ONA NA PARLAMENTARNIM IZBORIMA MOGLA DOVESTI DO GUBLJENJA, RASIPANJA I APSTINENCIJE VELIKOG BROJA GLASAČA NA KOJE DSS RAČUNA (...) IZMEĐU 'ZAJEDNO' I SRS POSTOJI POLITIČKI PROSTOR KOJI NAJBOLJE MOŽE DA POPUNI DSS, ČIJI SE STAVOVI I PO SPOLJNO-POLITIČKOM, NACIONALNOM I DRŽAVNIM PITANJIMA RAZLIKUJU".

("Dnevni telegraf", 8. maj 1997)

"ĐINĐIĆEVA SMENA JE U OVOM TRENUTKU NEVAŽNA I PREDSTAVLJA JEDNU ZABLUDU, KOJA JE OD POČETKA POSTOJALA U NEKIM OPOZICIONIM STRANKAMA".

("Politika", 25. septembar 1997)

"TREBA UKAZATI NA ČINJENICU DA JE ZORAN ĐINĐIĆ VIŠE NEGO DEMOKRATSKA STRANKA, DOPRINEO RASTURANJU DVE KOALICIJE – TO SU DEMOKRATSKA ALIJANSA I KOALICIJA ZAJEDNO".

("NIN", 16. oktobar 1997)

"IZMEĐU OPOZICIJE I I VLASTI U SRBIJI NE POSTOJI RAZLIKA I TU JE GLAVNI PROBLEM".

("NIN", 17. septembar 1998)

"KADA DO IZBORA BUDE DOŠLO, OTVORIĆE SE MNOGA PITANJA ZA ONE KOJI VIDE SPAS U IZBORIMA I AMERIČKOM NOVCU ZA KOJI PREDVIĐAJU DA ĆE POSLE IZBORA DOĆI".

("Vreme", 12. jun 1999)

"MISLIM DA JE OKUPLJANJE NA PREOBRAŽENJE ZAKAZANO PRERANO. UOPŠTE, TA VRSTA PRITISKA POČELA JE PREVIŠE RANO".

("Vreme", 14. avgust 1999)

"OČEKUJEM DA ĆE SPC RAZGOVARATI I SA PREDSTAVNICIMA VLADAJUĆIH STRANAKA U SRBIJI. SAMO NA TAJ NAČIN, POŠTO SASLUŠA OBE STRANE, CRKVA BI NA JEDAN INDIRECTAN, ALI NENAMETLJIV NAČIN I NE TAKO ŠTO BI SE POTROŠILA NA JEDNOM MITINGU, MOGLA DA ODIGRA POZITIVNU ULOGU POSREDOVANJA IZMEĐU VLASTI I OPOZICIJE U POSTIZANJU POLITIČKOG DOGOVORA".

("Vreme", 14. avgust 1999)

"KADA JE REČ O ODNOSU DSS-A PREMA KOALICIJAMA, MI SMO PROCENILI DA SUVIŠE ŠAROLIKE I HETEROGENE KOALICIJE NA NEKI NAČIN OKAMENJUJU OPOZICIONO BIRAČKO TELO, OGRANIČAVAJU GA I SPREČAVAJU DA SE ŠIRI."

("Vreme", 14. avgust 1999)

"STAV DSS-A JE DA JE ZA SADA REČ O SAOBRAĆAJNOJ NESREĆI, DOK ZVANIČNA ISTRAGA NE POKAŽE ŠTA SE STVARNO DESILO".

(O nesreći na Ibarskoj magistrali 3. oktobra 1999; "Vreme", 9. oktobar 1999)

"NA SASTANAK U LUKSEMBURG POZVANE SU ODREĐENE SNAGE KOJE BESPOGOVORNO POTVRĐUJU NEŠTO ŠTO JE U OVOM TRENUTKU VLADAJUĆI AMERIČKI POLITIČKI KURS".

("Borba", 11. oktobar 1999.)

"ČINJENICA JE DA JEDAN BROJ POLITIČKIH STRANAKA SLEPO, IZ DANA U DAN, LUTA OD JEDNOG DO DRUGOG SPOLJNOG SAVETNIKA".

("NIN", 14. oktobar 1999)

"VELIKI DEO AKTIVNOSTI DELOVANJA NAŠIH OPOZICIONIH STRANAKA VODI VAN ZEMLJE I DA JE PREŠAO CRTU KOJU NE BI SMEO DA PREĐE".

("Borba", 11. oktobar 1999)

"SA MEĐUNARODNIM PARTNERIMA NE TREBA BITI NI POTPU-NO NEKOOPERATIVAN, KAO ŠTO JE VLAST, NITI PRETERANO KOOPERATIVAN, KAO ŠTO JE TO TRENUTNO OPOZICIJA".

("Vreme", 25. decembar 1999)

"MNOGO TOGA SE U SRBIJI PROMENILO U POSLEDNJE VREME, A TE PROMENE DOVODE DO PREGRUPISAVANJA NA POLITIČKOJ SCENI, DRUGAČIJEG RAZMIŠLJANJA I SVESTI. OD OKRUGLOG STOLA 14. OKTOBRA DO DANAS, DOGAĐAJI ME UPUĆUJU NA ZAKLJUČAK O SAZREVANJU I UOZBILJENJU OPOZICIJE U SRBIJI. ZAJEDNIČKA PLATFORMA JE BORBA ZA RAVNOPRAVNE IZBORNE USLOVE NA SVIM NIVOIMA".

("Vreme", 22. januar 2000)

"MISLIM DA JE OVA SARADNJA SADA ZNATNO PROMIŠLJENIJA, MANJE MANIFESTACIONA. RADI SE NA JEDAN OZBILJNIJI, ODGOVORNIJI, HAJDE DA KAŽEM POSLOVNJI NAČIN".

("NIN", 13. april 2000)

"PRIHVATIĆU KANDIDATURU ZA PREDSEDNIČKE IZBORE UKOLIKO SE OD MENE NE BUDE TRAŽILO DA SE MENJAM KAO POLITIČAR I KAO LIČNOST, I UZ TRI USLOVA – DA SE NE ODREKNEM NACIONALNIH UVERENJA I STAVOVA, DA SE ODREKNEM PODRŠKE ONIH KOJI NE IZLAZE NA IZBORE, KAO I PODRŠKE SAD I DA UDRUŽENA OPOZICIJA IMA ČISTE RAČUNE SA SPO, JER AKO NE IDEMO ZAJEDNIČKI NA SAVEZNE, NE MOŽEMO IĆI ZAJEDNO NI NA JEDNE DRUGE IZBORE".

("Blic", 8. avgust 2000)

2. O Socijalistima i Radikalima

"SRPSKA RADIKALNA STRANKA JE NEŠTO SASVIM DRUGO. ONA JE PROSTO INSTRUMENTALIZOVANA POLITIČKA STRAN-

KA, ONA JE DIREKTNI PROIZVOD, DIREKTNIA TVOREVINA SOCIJALISTIČKE PARTIJE SLOBODANA MILOŠEVIĆA".

("Duga", 17-31. decembar 1992)

"MEĐU RADIKALIMA NEMA RAZLOŽNIH LJUDI. SRS JE DUĆAN KOJI POPRAVLJA ŠERPE".

("Politika", 30. decembar 1992.)

"U PRAVLJENJU VLADAVINSKE KOMBINACIJE U SRBIJI MOGUĆA JE SARADNJA DEPOS-A I SPS-A, ALI UZ NIZ USLOVA (...) SA IDEJOM O PRAVLJENJU VLADAVINSKE KOMBINACIJE SA DEPOS-OM PRVI (BI) MORALI U JAVNOST DA IZAĐU SOCIJALISTI".

("Politika", 30. decembar 1992)

"U SPS-U IMA RAZLOŽNIH LJUDI. SPS JE MODERNA FABRIKA".

("Politika", 30. decembar 1992)

"BIO BIH MNOGO SIGURNIJI KADA BI NA PREDSTOJEĆIM SAVEZNIM IZBORIMA NASTUPILE ZAJEDNO ČETIRI PARLAMENTARNE STRANKE – SRS, SPO, DS I DSS. TADA NE BI BILO DILEME. OVAKO SA NEDOVOLJNO UKRUPLJENOM OPOZICIJOM ULAZI SE U SITUACIJU KOJA JE TEŠKA I UNAZAD I UNAPRED".

("Naša Borba", 3. avgust 1996)

Insistirali ste da u opozicionu koaliciju uđe i Šešeljeva partija. Zbog čega mislite da jedna takva stranka kao Šešeljeva, čija je platforma zasnovana na nacionalnom ekskluzivizmu, egzemplarnoj isključivosti, pa čak i primitivizmu, može komunicirati sa generalnom platformom srpske opozicije, odnosno da ide ka demokratskoj opciji zapadne provenijencije?

– SA NAJVEĆIM DELOM VAŠIH KVALIFIKACIJA SRS-A NE BIH SE SLOŽIO. TO JE JEDNA OD PARLAMENTARNIH STRANAKA U SRBIJI KOJA JE NA PRETHODNIM IZBORIMA OSVOJILA VELIKI BROJ GLASOVA".

("NIN", 2. avgust 1996)

"MILOŠEVIĆ JE RAZORIO NAŠU, A SAGRADIO DRŽAVU HRVATIMA I MUSLIMANIMA. ŠTA SU UČINILI SA REPUBLIKOM SRPSKOM? POTRUDILI SU SE DA GRANICA SRBIJE BUDE ŠTO ZATVORENIJA PREMA NJOJ!"

("Naša Borba", 23. oktobar 1996)

3. O nacionalnom pitanju

"POSTAVLJANJEM CARINA NA DRINI DOVODE SE U PITANJE I NASTOJANJA MNOGIH NARAŠTAJA SRPSKOG NARODA DA SA OBE STRANE DRINE ŽIVE ZAJEDNO".

("NIN", 15. januar 1993)

"MOŽDA ĆE SAZRETI UVERENJE DA JE PODELA BOSNE NE SAMO NAJEDNOSTAVNIJE, VEĆ I NAJBOLJE REŠENJE (...) ILUZIJA O NEKOM NOVOM KONGLOMERATU, VIŠENACIONALNOJ DRŽAVI JE POGUBNA".

("NIN", 4. jun 1993)

"POTENCIJALNO TO JE PROSTOR SRBIJE, CRNE GORE, REPUBLIKE SRPSKE I REPUBLIKE SRPSKE KRAJINE (...) NAŠE NACIONALNO PITANJE NE MOŽE REŠAVATI NA PARČE: DO DRINE I PREKO DRINE".

(O budućim granicama srpske nacionalne države; "NIN", 26. novembar 1993)

"IDEJA O TOME DA BI SVI SRBI TREBALO DA ŽIVE U JEDNOJ DRŽAVI JE STARA IDEJA. NIJE STRANA NAŠOJ PARTIJI. **MOŽDA BI JE TREBALO SAMO BOLJE DEFINISATI KAO IDEJU DA SVI SRBI TREBA DA ŽIVE U SRPSKOJ DRŽAVI**, A TO SU, ONDA, VEĆ DVA RAZLIČATA STAVA. ONA NIJE PROBLEMATIČNIJA NITI ISKLJUČIVIJA. OVA DEFINICIJA JE PRAGMATIČNIJA JER JEDNOSTAVNO PODRAZUMEVA ZAOKRUŽIVANJE SRPSKOG NACIONALNOG PROSTORA I STVARANJE SRPSKE NACIONALNE DRŽAVE MEĐU DRUGIM NACIONALNIM DRŽAVAMA KOJE SU VEĆ NASTALE NA PROSTORU BIVŠE JUGOSLAVIJE".

("NIN", 26. novembar 1993)

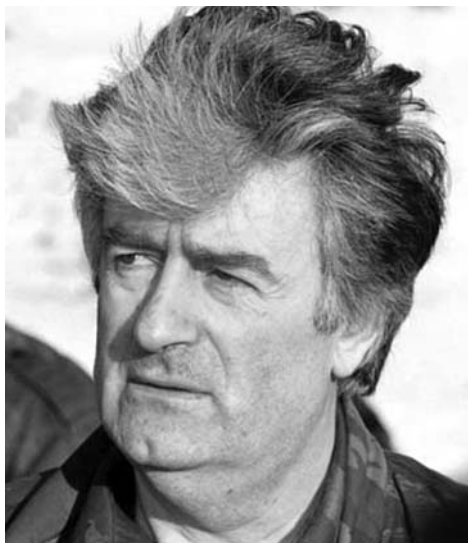
"MI ŽIVIMO U TRI MEĐUNARODNO NEPRIZNATE DRŽAVE, A IMENA TIH DRŽAVA SU: SRJ, RS I RSK. **MI TE TRI DRŽAVE SMATRAMO VLASNIM DA OSTVARE PRAVO NA SAMOOPREDELJENJE I NA JEDNU JEDINSTVENU SRPSKU DRŽAVU. KADA ĆE DO TOGA DOĆI – NE ZNAM. ALI ZNAM DA JE NAŠA MORALNA I POLITIČKA OBAVEZA DA STALNO ISKAZUJEMO PREZIR PREMA VEŠTAČKIM, ADMINISTRATIVNIM GRANICAMA KOJIMA NAS JE SVET PODELIO**".

("Vreme", 28. novembar 1994)

"DA LI JE DOKAZ INTERNACIONALISTIČKE SAMOSVESTI MRŽNJA PREMA SOPSTVENOM NARODU KOJU S PONOSOM NE-

GUJE IZVESTAN BROJ PREDSTAVNIKA TZV. GRAĐANSKE OPCJE, MAHOM DONEDAVNIH KOMUNISTA? OVO SHVATANJE SPOLJA NAMETNUTO, A PODRŽANO OD VLASTI I DELA TZV. OPOZICIJE U SRBIJI, ZASNIVA SE NA STAROM, NIKAD OBRAZLOŽENOM MITU DA JE SRBIJA PREKO DRINE SPORNA, VELIKA SRBIJA, A SRBIJA DO DRINE, PO MOGUĆSTVU NA SEVER I JUG SKRAĆENA ZA GLAVU I NOGE – PRAVA DOZVOLJENA SRBIJA".

("NIN", 28. jul 1995)

"ODLAZAK RADOVANA KARADŽIĆA SA FUNKCIJE PREDSEDNIKA SRPSKE DEMOKRATSKE STRANKE IZVEDEN JE SUPROTNO DEJTONSKOM SPORAZUMU. OVAJ SPORAZUM ISKLJUČUJE SAMO KARADŽIĆEVO KANDIDOVANJE NA SLEDEĆIM PREDSEDNIČKIM IZBORIMA, ALI MU DOZVOLJAVA DA ZADRŽI FUNKCIJU ŠEFA STRANKE I ŠEFA DRŽAVE. **TO JE URAĐENO DA BI SE ONE SNAGE, KOJE NESUMNJIVO PREDSTAVLJAJU VEĆINU U RS I KOJE SE ZALAŽU ZA NJEN ŠTO SAMOSTALNIJI POLOŽAJ I POVEZIVANJE SA SRBIJOM, OSLABILE.** OVI PRITISCI BI, NA NEKI NAČIN, TREBALO DA OHRABRE, JER ONI SU SAMO DOKAZ DA SVE PROCENE, NE SAMO NAŠE NEGO I NAŠIH PROTIVNIKA, PRE SVEGA AMERIKE, UPUĆUJU NA TO DA JE PREOVLADAJUĆE RASPOLOŽENJE U RS NJENO OSAMOSTALJENJE I DEZINTEGRACIJA BOSNE".

("Dnevni Telegraph", 29. jul 1996)

"U ISTORIJI SRBI SA OVE STRANE DRINE UVEK GRADILI DRŽAVU, A ONI PREKODRINSKI – ČUVALI SRPSTVO".

("Naša Borba", 3. oktobar 1996)

"TAJ DEO NAŠEG NARODA (SRBI U BiH) VAŽNO JE SPASITI, JER ON PREDSTAVLJA, AKO SMEM DA SE BAVIM TOM VRSTOM PROCENA, ZDRAVU NACIONALNU SUPSTANCU. Taj naš narod može pomoći da se pojača osećaj pripadnosti srpstvu, koji je znatno oslabljen u metropolama u matici".

("Naša Borba", 9. novembar 1996)

"DEMOKRATSKA FEDERACIJA SRBIJE I CRNE GORE JESTE PRVI NEOPHODAN KORAK KA JEDINSTVENOJ DRŽAVI SRPSKOG NARODA".

("Naša Borba", 29. septembar 1997)

"ODLUČI LI CRNA GORA DA SLEDI PROJEKTE ZA SAMOSTALNOST, POSLEDNJA STVAR KOJU BI SRBIJA SMELA DA UČINI JESTE DA POKUŠA DA SPREČI TAKO NEŠTO".

("Vreme", 12. avgust 2000.)

"ZALOŽIĆU SE I ZA USPOSTAVLJENIH ČVRSTIH VEZA SA RS, DOZVOLJENIH DEJTONSKIM SPORAZUMOM, DAĆU SVE OD SEBE DA OVA ZEMLJA POSTANE ISTINSKA MATICA SUNARODNICIMA U RASEJANJU I OTADŽBINA ONIMA KOJI SU MORALI DA IZBEGNU IZ REPUBLIKA BIVŠE SFRJ."

("Glas", 2-3. septembar 2000)

4. O građanskom ratu u Bosni i Hercegovini

"U SARAJEVU SE I PROIZVODI ORUŽJE I JEDAN DEO SARAJEVA OKUPIRAJU IZETBEGOVIĆEVE SNAGE. NE VIDIM U ČEMU JE RAZLIKA IZMEĐU TA DVA AKTA. **S JEDNE STRANE, SRBI DRŽE NA NIŠANU SARAJEVO, A IZETBEGOVIĆEVE TRUPE GA NA NIŠANU DRŽE IZNUTRA".**

("Duga", 13-19. maj 1995)

"TAMOŠNJE RUKOVODSTVO NE SAMO DA JE ODGOVORNO NARODU, VEĆ UPRAVLJA ZEMLJOM POD JEDNIM VELIKIM PRITISKOM. **TO NIJE OBIČNA VRSTA ODGOVORNOSTI, OBIČNA VRSTA ODNOSA IZMEĐU UPRAVLJAČA I NARODA, VEĆ TAKVA VRSTA ODGOVORNOSTI PO KOJOJ SU DRŽAVNI UPRAVLJAČI POD STALNOM PRISMOTROM I PRITISKOM NARODA".**

(O Radovanu Karadžiću; "Duga", 13-19. maj 1995)

"TREBA PODRŽATI SVE ONE POLITIČKE SNAGE KOJE ĆE RADITI NA NJENOM ŠTO ZNAČAJNIJEM POVEZIVANJU SA SRBIJOM. PROSTOR SRBIJE I SRPSKOG DELA BOSNE MORAO BI BITI NEDELJIV U ONOM SMISLU U KOME JE ON TO BIO POSLE BERLINSKOG KONGRESA I AUSTROUGARSKO ANEKSije BOSNE I HERCEGOVINE. **DANAS REPUBLIKA SRPSKA MORA BITI BLIŽA SRBIJI NEGO BOSNI I HERCEGOVINI".**

("NIN", 17. maj 1996)

"RADI SE O KONTRAOFANZIVI I **ODRAMBENOJ AKCIJI** VOJSKE REPUBLIKE SRPSKE NA DELOVANJE MUSLIMANSKIH SNAGA IZ NEČEGA ŠTO BI TREBALO DA PREDSTAVLJA ZAŠTIĆENU ZONU".

(O masakru u Srebrenici; "Politika", 13. jul 1995)

"PREGOVORI U DEJTONU ZAPOČETI U ZNAKU SREBRENICE I MEDIJSKE FUNKCIONALIZACIJE **NAVODNO TAMO POČINJENIH ZLOČINA".**

("Politika", 9. novembar 1995)

"SRBI IPAK IMAJU NAJMANJE RAZLOGA ZA ZADOVOLJSTVO. U NAREDNOM PERIODU NAJVAŽNIJE MORA BITI JAČANJE I PRODUBLJIVANJE POLITIČKIH, EKONOMSKIH, KULTURNIH, DUHOVNIH I SVIH OSTALIH VEZA IZMEĐU RS I SAVEZNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE".

(Prva reakcija na potpisivanje Dejtonskog sporazuma; "Politika", 23. novembar 1995)

ČUVAR NASLEĐA SLOBODANA MILOŠEVIĆA

Obrana snaga starog poretka u političkoj aktivnosti Vojislava Koštunice najizraženija je bila tokom prve dve godine njegove funkcije predsednika Savezne republike Jugoslavije. Iako je ona "pokrivana" načelnošću demokratskog poretka, iza nje je stajao jasan politički koncept odbrane glavnih poluga prethodnog režima u vojsci i policiji. Oslanjanje na kadrove veoma brzo je dovelo i do prihvatanja mnogih vrednosnih elemenata iz epohe Slobodana Miloševića, što je do punog izražaja došlo kada je Koštunica postao predsednik republičke vlade.

"SOCIJALISTI ĆE, POSLE PORAZA, BITI MNOGO BOLJI. TO ĆE NA NJIH DA DELUJE BLAGOTVORNO."

("NIN", 31. avgust 2000)

"DAJEM REČ DA, BUDETE LI ME IZABRALI ZA PREDSEDNIKA, NEĆE BITI REVANŠIZMA, OSVETE, LIKOVANJA NAD ONIMA KOJI SU DRUKČIJE GLASALI, DA NEĆE BITI POBEDNIKA I PORAŽENIH".

("Glas", 2-3. septembar 2000)

"ONDA JE NA SAMOM KRAJU RAT PRESEČEN ISTO ONAKO KAKO JE POČEO – JEDNOM ARBITRAŽNOM ODLUKOM ŠLOBODANA MILOŠEVIĆA. KAO ŠTO JE U Taj RAT UŠAO, ON JE U JEDNOM TRENUTKU ZAKLJUČIO DA Taj RAT TREBA DA PRESTANE. **DA LI U PRAVOM TRENUTKU, PRE ILI KASNIJE, VELIKO JE PITANJE?**"

("Vreme", 21. septembar 2000)

"MOJA OBAVEZA KAO PREDSEDNIKA SRJ BIĆE DA SE BRINEM O BEZBEDNOSTI SVIH GRAĐANA SRBIJE, PA I BIVŠEG PREDSEDNIKA JUGOSLAVIJE ŠLOBODANA MILOŠEVIĆA".

("NIN", 28. septembar 2000)

"MILOŠEVIĆEVA SUDBINA NIJE MEĐU MOJIM AKTUELNIM PRIORITETIMA".

("Glas javnosti", 6. novembar 2000)

"**SIGURAN SAM DA U OVOM TRENUTKU NIJE VOLJA NARODA DA SE RUŠE INSTITUCIJE KAO ŠTO SU VOJSKA I POLICIJA, NITI JE VOLJA NARODA DA SE PO RAZNIM USTANOVAMA LJUDI SMENJUJU SAMO ZATO ŠTO SU BILI ČLANOVI SPS-A. ZAŠTO BISMO BEŽALI OD ČINJENICE DA JE SPS ZAISTA BIO MASOVNA PARTIJA, DODUŠE, NE BAŠ TOLIKO MASOVNA KOLIKO SE TVRDILO. ZAŠTO BI IKO I IKAD OSTAO BEZ POSLA ZATO ŠTO JE PRIPADNIK IJEDNE LEGALNE POLITIČKE ORGANIZACIJE? NE MISLIM, NARAVNO, NA POLITIČKA IMENOVANJA, MISLIM NA ČELNE LJUDE U ŠKOLAMA, DOMOVIMA ZDRAVLJA, RAZNIM DRUGIM USTANOVAMA. NARODNA VOLJA JE REVOLUCIONARNA SAMO U MARKSISTIČKIM ČITANKAMA. NAROD JE MUDAR I ČUVARAN, NE RUŠI RADI RUŠENJA.**"

("Politika", 12. novembar 2000)

U kampanji uoči septembarskih izbora DOS je tvrdio da neće biti revanšizma. Međutim, nije pokrenut ni jedan značajan sudski po-

stupak iz kategorije onih lako dokazivih, tamo gde je očigledno bilo korupcije i kriminala, što ni u kom slučaju ne može da se svrsta u revanšizam.

– TU, MORAM REČI, NEMAM OBJAŠNJENJE. BILO JE DODUŠE, MNOGO POLEMIKA O LJUDIMA KOJI SU NA ODREĐENIM VISOKIM DRŽAVNIM FUNKCIJAMA, U VOJSKI I POLICIJI. TREBA IMATI NA UMU DA DRŽAVU TEK POČINJEMO DA GRADIMO, IMAMO SVEST O TOME ŠTA JE DRŽAVA I SVET TU DRŽAVU PRIZNAJE. **MEĐUTIM, ONA JE VIŠE OSPORAVANA IZNUTRA.** AKO TO SAD HOĆETE DA URADITE, POTREBNO VAM JE MNOGO STRPLJENJA DA BI STE SVE DOVELI U RED I PODSTAKLI FAKTORE STABILNOSTI. **NE MOŽE SE NIKO IGRATI S NAJOSETLJIVIJIM DELOVIMA DRŽAVE I ZATO SAM BIO PROTIV DA SE UNOSI NESTABILNOST U VOJSKU I POLICIJU.**

("Glas javnosti", 8. decembar 2000)

Jedna od najkrupnijih zamerki novim vlastima, koja najčešće ide na Vašu adresu, jeste da od 5. oktobra nije napravljen jasan rez sa starim režimom. Predsednik SDU-a Žarko Korać sasvim konkretno Vam zamera da smo jedina država koja ulazi u promene sa nepromenjenim aparatom represije. Isti ljudi na čelu vojske i policije.

– S JEDNE STRANE, ZA MENE JE I TO PROBLEM DRŽAVE. **TU DOLAZIMO U SITUACIJU U KOJOJ SE PONEKAD SA PRLJAVOM VODOM IZ KOLEVKE MOŽE IZBACITI I DETE. NEKE OD KADROVSKIH PROMENA U VRHU DRŽAVE, PRE SVEGA VOJSKE I POLICIJE, MOGLE BI DOVESTI DO TOGA. U DRŽAVI MORATE IMATI NEKOGA KO BI, PO ONOJ STAROJ LATINSKOJ, ČUVAO ČUVARE. AKO JE POLICIJA TA KOJA JE ČUVAR, ONDA MORA POSTOJATI I NEKO KO ĆE TE ČUVARE ČUVATI, NEKO TELO KOME ĆE ONI POLAGATI RAČUNE – PARLAMENT, VLADA, ODREĐENE KOMISIJE U PARLAMENTU. MI SVEGA TOGA NEMAMO JER SMO JOŠ U NEKOJ VRSTI INSTITUCIONALNOG VAKUMA U SRBIJI. UPUSTITI SE U TO PITANJE A NEMATI NEKOGA KOME BI NOVE STRUKTURE U POLICIJI POLAGALE RAČUNE JESTE VRLO, VRLO OPASNO. MOGLO BI NAS ODVESTI U JEDAN KRAJNJE OPASAN AVANTURISTIČKI VOLUNTARIZAM. ZBOG TOGA SAM SMATRAO DA JE VAŽNO SAČEKATI S TIM.**

Koraćeva kritika sugeriše da se bez promena u vrhu vojske i policije stvara utisak kako su instrumenti vlasti dobri kada služe "nama", a loši kada služe drugima, odnosno Miloševiću. I kako ispada da jedino Milošević nije valjao.

– ČINJENICA JE DA JA I NEKI DRUGI LJUDI IZ DOS-A PRIPADAMO PROSTO RAZLIČITIM SVETOVIMA. NEKI MOŽDA PRIPADAJU ONOME ŠTO BI SE MOGLA NAZVATI "PARTIZANŠTINOM", OSTALO IM JE NEŠTO U GENIMA, OSTALO IM JE TO ISKUSTVO. MOJA PORODICA JE LIČNO BILA ŽRTVA TOGA, ALI ŽRTVA KOJA ZA TO NEĆE DA SE SVETI I JEDNU PARTIZANŠTINU ZAMENI DRUGOM (...) MOŽDA BI NEKI KOJIMA JE PROVRELA KRV PREDAKA ŽELELI DA OVU REVOLUCIJU UČINE KRVAVOM".

("Vreme", 14. decembar 2000)

"PRIHVATIO SAM ZAHTEV SPS-A ZA RAZGOVOR, JER HOĆU DA POKAŽEM DA ĆE SE U OVOJ ZEMLJI POSLE 5. OKTOBRA PONAŠATI DRUGAČIJE NEGOSAD, DAKLE, PREDSEDNICI DRŽAVE ĆE RAZGOVARATI SA PREDSEDNICIMA OPOZICIONIH STRANAKA. RAZGOVOR SE ODNOSIO NA NEKOLIKO OPŠTIH TEMA. OČEKIVAO SAM KORISNE INFORMACIJE OD SVOG PRETHODNIKA, ALI NJIH NIJE BILLO. PO REAGOVANJU DELA JAVNOSTI NA TAJ SUSRET, OD MENE SE OČEKIVALO DA BUDEM POLICAJAC, TUŽILAC I SUDIJA. PREDSEDNIK DRŽAVE SE NE BAVI HAPŠENJIMA".

("Blic", 19. januar 2001)

– ZA MENE JE POSTOJAO SPECIFIČAN PROBLEM DA JE MILOŠEVIĆ PREDSEDNIK SOCIJALISTIČKE PARTIJE SRBIJE, KOJA JE NAJVEĆA OPOZICIONA PARTIJA U SRBIJI. NA JEDAN ILI DRUGI NAČIN LJUDI SU GLASALI ZA TU PARTIJU I MOJA JE OBAVEZA DA IMAM REDOVNE KONSULTACIJE SA PREDSEDNICIMA SVIH PARTIJA.

Kako je moguće da imate normalnu komunikaciju?

– REKAO SAM NA SAMOM POČETKU DA SOCIJALISTIČKA PARTIJA IMA BUDUĆNOST, ALI BEZ MILOŠEVIĆA, ALI JA NE MOGU DA UTIČEM NA GLASAČE SOCIJALISTIČKE PARTIJE.

Razljutiti ste mnoge svoje političke saveznike, Koraća na primer, koji smatra da je Miloševiću mesto u zatvoru, a ne da razgovara o politici.

– POSTOJI MOGUĆNOST DA SE UHAPSI MILOŠEVIĆ, ALI KAO FEDERALNI PREDSEDNIK MORAM DA VAS UPOZORIM – MOJA OBAVEZA NIJE DA BILO KOGA HAPSIM. BILI SU IZBORI U SRBIJI I MILOŠEVIĆEVA PARTIJA JE DOBILA 15 ODSTO GLASOVA. MILOŠEVIĆ JE, ŽALIM, PREDSEDNIK TE PARTIJE I ŠTA JA MOGU DA URADIM? JA NE MOGU DA PODIŽEM OPTUŽNICE PROTIV LJUDI, JA NISAM SUDIJA, SAMO POKUŠAVAM DA ...

(Intervju Vojislava Koštunice BBC Worldu; navedeno prema: "Danas", 20–21. januar 2001)

Predsednik Jugoslavije Vojislav Koštunica u ponedjeljak je, povodom vesti da bi bivši jugoslovenski predsednik Slobodan Milošević mogao biti uhapšen iduće nedelje, izrazio nadu da se u praksi neće događati da se sledi načelo revolucionarne pravde:

"KAO PREDSEDNIK DRŽAVE NISAM VLASTAN DA SE BAVIM HAPŠENJIMA, ISTRAŽNIM RADNAMA, PODIZANJEM OPTUŽNICA ILI OTVARANJEM TAJNIH HAŠKIH OPTUŽNICA, ŠTO SE OD MENE U JEDNOM TRENUTKU TAKOĐE OČEKIVALO. TAKO SE POJEDINI MEDIJI DRŽAVE KOJA JE MOŽDA NAJVIŠE UČINILA DA SE UZDIGNE NAČELO VLADAVINE PRAVA, ZALAŽU ZA NEŠTO SASVIM SUPROTNO – NAČELO REVOLUCIONARNE PRAVDE. POSLEDICE OVOG DRUGOG NAČELA SU SE U MOJOJ ZEMLJI OSEĆALE VIŠE OD POLA VEKA. HOĆU DA VERUJEM DA SE TA PRAKSA NEĆE NASTAVITI.

("Glas javnosti", 26. februar 2001.)

Neposredno pre hapšenja Radomira Markovića objavljena je Vaša izjava kojom upozoravate na opasnost revolucionarne pravde. Deo javnosti je to shvatio kao Vaše protivljenje obračunu sa visokim predstavnicima bivšeg režima, pa i Slobodanom Miloševićem. Da li je to pogrešno shvatanje?

– POSTOJE STVARI KOJE MORAJU BITI REGULISANE PRAVOM, A ONO MORA U JEDNAKI POLOŽAJ DA STAVLJA SVE GRAĐANE. POSTOJI I NEŠTO DRUGO ŠTO JE S ONU STRANU PRAVA I PRAVNE DRŽAVE, A TO JE REVOLUCIONARNA PRAVDA. TO JE

STVAR KOJU TREBA POMENUTI KADA NESUMNJIVO PRELAZI- MO IZ JEDNOG PORETKA U DRUGI...

Kako možemo promeniti sistem bez obračuna sa onima koji su upropastili zemlju?

– I VI GOVORITE O OBRAČUNU.

U redu, suđenje po zakonu.

– GOVORITE O OBRAČUNU, A JA INSISTIRAM NA ODGOVORNOSTI. **NIJEDAN DEMOKRATSKI POREDAK I PRAVNA DRŽAVA NE MOGU BITI IZGRAĐENI NA NEODGOVORNOSTI, VEĆ NA ODGOVORNOSTI PRIPADNIKA I STAROG I NOVOG REŽIMA.** TU NIKAKVE RAZLIKE NE SMEJU DA POSTOJE. ZALAŽEM SE ZA NEŠTO ŠTO JE ODGOVORNOST I JEDNAKOST SVIH PRED ZAKONOM.

Mislite li da Miloševiću treba suditi i zbog čega? Nelegalne kupovne vile na Dedincu ili nečeg ozbiljnijeg?

– SIGURNO DA JE MILOŠEVIĆEVA ISTORIJSKA ODGOVORNOST MNOGO VEĆA OD JEDNOG STAMBENOG SLUČAJA, A KOJI ĆE BITI OBLICI TE ODGOVORNOSTI, O TOME ĆE ODLUČIVATI SUDOVİ. OPET DOLAZIMO NA TEREN NEČEGA ŠTO JE TEKOVINA DEMOKRATSKE I LIBERALNE IDEJE, A TO JE PODELA VLASTI. **ODGOVORNOŠĆU BIVŠEG REŽIMA, PA I SLOBODANA MILOŠEVIĆA, BAVIĆE SE SUDOVİ POŠTUJUĆI ZAKONE. NIJE MOJE DA SUDIM BILO KOME.**

Da li vaše zalaganje znači i da ako istražni organi i sudovi pokrenu postupak protiv Miloševića, nećete sprečavati istragu i suđenje?

– SIGURNO. AKO ČOVEK DA PREDNOST NAČELIMA, A MISLIM DA SAM CELOG ŽIVOTA DAVAO PREDNOST NAČELIMA, ONDA ĆU TO U SVAKOJ PRILICI URADITI. FUNKCIJA NA KOJOJ SE NALAZIM OBAVEZUJE ME JOŠ VIŠE DA POŠTUJEM NAČELA KOJA SAM POŠTOVAO KADA NISAM BIO NA VLASTI.

Ako bi nadležni organi odlučili da Miloševića predaju Hagu, da li bi ste to i poštovali?

– **JOŠ JEDNOM DOLAZIMO DO NEČEGA ŠTO SE ZOVE PODELA VLASTI. VEOMA SAM IZNENAĐEN KOLIKA MI JE MOĆ PRIPISANA I TO MOŽDA MNOGO VIŠE VAN ZEMLJE NEGO U ZEMLJI.**

Da su se sudovi ove zemlje pozabavili ratnim zločinima, možda potrebe za Hagom ne bi ni bilo. Ali to nije bio slučaj ni ovde, ni u bivšim jugoslovenskim republikama.

– TU BIH SE SA VAMA SLOŽIO, ALI MI NISMO IMALI SUDOVE NI ZA MNOGE DRUGE STVARI. **MISLIM DA POTREBA ZA HAŠKIM SUDOM PROIZILAZI IZ NEČEG DRUGOG, IZ POLITIČKE FILOZOFIJE KOJU JE ZASTUPALA KLINTONOVA ADMINISTRACIJA. REČ JE O NEČEMU ŠTO JE U MNOGO ČEMU IMALO ELEMENTE DEMOKRATSKOG TOTALITARIZMA I POKUŠAJA DA SE AMERIČKI INTERES ISPOLJI U SVAKOM DELU SVETA I DA SE ON ŠTITI I NAMETNE NE SAMO NA MATERIJALNOM PLANU, VEĆ I VREDNOSNOM. HAŠKI SUD JE TREBALO DA BUDE INSTRUMENT TE IDEJE.**

(Intervju Vojislava Koštunice listu "Danas", 3. mart 2001)

Odgovarajući na pitanje novinara da li će Slobodan Milošević biti izručen Haškom tribunalu ako to bude uslov za donatorsku konferenciju o pomoći SRJ, Vojislav Koštunica je izjavio:

– **NE MERI SE SVE NOVCEM. POSTOJI I NEŠTO ŠTO SE ZOVE OBRAZ, A TO IMA TRAJNIJU VREDNOST OD NOVCA.** SPREMNI SMO DA SARADUJEMO, ALI TO NE ZNAČI I DA ĆEMO PRIHVATITI SVE, **PA I NEŠTO ŠTO MOŽE UGROZITI NACIONALNO I DRŽAVNO DOSTOJANSTVO ZARAD ŠAKE DOLARA.** POJEDINI NAŠI ZVANIČNICI JOŠ NISU SVESNI NOVIH ODNOSA SRJ I MEĐUNARODNE ZAJEDNICE I ČINJENICE DA UCENE NE VOĐE NIČEMU".

VOJISLAV KOŠTUNICA JE OCENIO DA NE POSTOJI NIKAKVA VEZA IZMEĐU PRIVODENJA MILOŠEVIĆA I POTPISA AMERIČKOG PREDSEDNIKA BUŠA NA DOKUMENT O FINANSIJSKOJ POMOĆI SRJ. I PRE AKCIJE HAPŠENJA BIVŠEG PREDSEDNIKA SRJ BILO JE JASNO DA ĆE PREDSEDNIK SAD ODOBRI TI POMOĆ. AMERIČKA POMOĆ OD 50 MILIONA DOLARA JE "IZUZETNO MALA AKO SE POREDI SA ŠTETOM OD 30 MILIJARDI DOLARA NANETOJ NAŠOJ ZEMLJI TOKOM NATO BOMBARDOVANJA". PREDSEDNIK SRJ JE OCENIO I DA JE AKCIJA PRIVODENJA SLOBODANA MILOŠEVIĆA IZVEDENA "KONFUZNO I TRAPAVO", ALI DA JE USPEŠNO OKONČANA ČIME JE SAČUVAN MIR U DRŽAVI, **ALI JE SAČUVANA I SOCIJALISTIČKA PARTIJA SRBIJE, ČIJI JE OPSTANAK NA POLITIČKOJ SCENI OCENIO KAO NEOPHODAN. ON JE RAKO I DA SE TOKOM "DRAMATIČNIH SATI" PROCESA PRIVODENJA MILOŠEVIĆA "POKAZALO KAKO SE NEKI LJUDI NE RAZUMEJU U NADLEŽNOST VLASTI".**

(Navedeno prema: "Blic", 4. april 2001)

"SVE ŠTO JE VOJSKA JUGOSLAVIJE RADILA TOKOM ODLASKA SLOBODANA MILOŠEVIĆA PRED ISTRAŽNOG SUDIJU, RAĐE-

NO JE APSOLUTNO U SAGLASNOSTI SA PROPISIMA. TO SE ODNOSI NA SVE VISOKE OFICIRE VJ"

PODSEĆAJUĆI KAKO JE TEKLO PRIVODENJE NJEGOVOG PRETHODNIKA, **KOŠTUNICA JE OCENIO DA JE "MUP ZAPOČEO AKCIJU DOSTA NEKOORDINISANO, A DA JE VOJSKA SAMO OBEZBEĐIVALA OBJEKAT"**. PREMA KOŠTUNIČINIM REČIMA, U TIM TRENUCIMA LAKO JE MOGLA DA DOĐE DO SUKOBIA PRISTALICA BIVŠEG PREDSEDNIKA SRJ I POLICIJE I **"KADA JE ZAKLJUČENO DA OPASNOSTI OD DIREKTNOG SUKOBIA VIŠE NEMA"**, VOJSKA SE POVUKLA.

("Danas", 4. april 2001)

GOVOREĆI O ODGOVORNOSTI SLOBODANA MILOŠEVIĆA PRED NARODOM, PREDSEDNIK SAVEZNE DRŽAVE JE NAGLASIO DA SE ONA OGLEDA UGLAVNOM U NEČINJENJU I U SVE-MU ONOME ŠTO JE PROPUŠTENOM DA SE URADI. **KOŠTUNICA JE REKAO DA JE MILOŠEVIĆ U ONOME ŠTO JE RADIO IMAO I SAUČESNIKE U RUKOVODSTVIMA BIVŠIH JUGOSLOVENSKIH REPUBLIKA, ALI I U MEĐUNARODNOJ ZAJEDNICI KOJA JOŠ 1991. GODINE NIJE DALA PREDNOST MIRU.**

("Politika", 4. april 2001)

VOJISLAV KOŠTUNICA JE U GOSTOVANJU NA BK TV **NAGLASIO DA POSLE 5. OKTOBRA NIJE POSEGNIO ZA PROMENAMA U VRHU VOJSKE JUGOSLAVIJE I SDB JER SMATRA DA NEMA SMENJIVANJA U JEKU KRIZE.** UPITAN – ZAŠTO U TO VREME NIJE SMENIO KADROVE ZA KOJE SE GOVORILO DA SU STUBOVI BIVŠEG REŽIMA, ŠEFOVE RDB RADOMIRA MARKOVIĆA I VOJSKE NEBOJŠU PAVKOVIĆA, KOŠTUNICA JE ODGOVORIO:

"BILO JE VAŽNO U TIM PROMENAMA POSLE 5. OKTOBRA OBEZBEDITI KONTINUITET INSTITUCIJAMA, PA TAKO KONTINUITET I STABILNOST VOJSKE I POLICIJE."

(Navedeno prema: "Politika", 9. april 2001)

Kritikuju Vas da ste sprečili hapšenje načelnika DB Radeta Markovića i kadrovske promene u Vojski Jugoslavije?

– PROMENAMA U POLICIJI DO FORMIRANJA REPUBLIČKE VLADE JA SE NISAM MOGAO BAVITI, JER NISAM IMAO OVLAŠĆENJA, A NIJE MOGLA DA UTIČE NI PRELAZNA VLADA, KOJA JE BILA BLOKIRANA ZBOG NAČINA NA KOJI JE BILA SASTAVLJENA. MISLIM DA JE I BOLJE ŠTO JE PRILIKA ZA PROMENE U MUP ISKORIŠĆENA U TRENUTKU KADA JE FORMIRANA SKUPŠTINA SRBIJE I IZABRANA REPUBLIČKA VLADA. TO JE INSTITUCIONALNI KONTEKST U KOJEM SE SVE TO MOGLA UČINITI. ŠTO SE TIČE VJ, REČ JE O JEDNOM KOMPLEKSNOJ MECHANIZMU BEZBEDNOSTI DRŽAVE I SVAKA PROIZVOLJNA PROMENA MOGLA JE DA IMA TEŠKE POSLEDICE. ZATO JE BILO VAŽNO DA SU U VOJSCI, U ODSUDNOM TRENUTKU PRIHVaćENA NOVA PRAVILA IGRE I PONAŠANJA, DA JE SHVaćENO DA VOJSKA NE POSTOJI DA BI BRANILA REŽIM OD NARODA.

("Blic", 19. april 2001)

"KADA SU SE 5. OKTOBRA, MEĐU NARODOM KOJI JE DEMONSTRIRAO PROTIV PONIŠTENJA REZULTATA IZBORA ZAORILI I GLASOVI KOJI SU TRAZILI DA SE POĐE NA DEDINJE, REZIDENCIJU NOMENKLATURA, KAO DA JE TO NEKI KRSTAŠKI POHOD, **ODLUČNO SAM SE TOME SUPROTSTAVIO I USPEO SAM DA PREDUHITRIM SLIČNE AKCIJE"**.

(Navedeno prema: "Večernje novosti", 9. jul 2001)

Iz izvora, kako se to kaže u novinarskom žargonu, bliskih MUP-u Srbije novinarima je diskretno sugerisana mogućnost da su se i tajne službe Vojske Jugoslavije, izgleda, bavile slučajem Čuruvija, te da postoji osnovana sumnja da te službe znaju celu istinu koja je javnosti još nedostupna, čak i da je moguće da su agenti tajnih službi VJ snimili sam čin ubistva Slavka Čuruvije. Da li je ikada bila pokrenuta makar neka interna istraga o eventualnoj ulozi tajnih službi VJ u političkim likvidacijama poput slučaja Čuruvija, slučaja Stambolić i drugih sličnih slučajeva?

– ZA MENE PREDSTAVLJA IZNENAĐENJE DA NEKO U MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA SRBIJE DISKRETNOST SAOPŠTAVA NOVINARIMA DA JE I VOJSKA MOGLA BITI UMEŠA-

NA U POJEDINA POLITIČKA UBISTVA. ZAŠTO BI NEKO KO RADI U POLICIJI ČINIO TO DISKRETNOST? NJEGOV JE ZADATAK DA TO ČINI JAVNO, DA TO OBELODANI. PREMA TOME, AKO POSTOJI BILO KAKVA SUMNJA U TOM POGLEDU, ONA TREBA DA BUDE SAOPŠTENA JAVNOSTI. NE DA SE SAOPŠTAVA NA UVO NEGO DA SE SAOPŠTAVA JAVNOSTI.

("NIN", 19. jul 2001)

Vi govorite o svojim motivima za pojedine odluke, poput onih o Radetu Markoviću ili Nebojši Pavkoviću. Možete li da procenite efekte tih vaših odluka? Da li je država zbog toga danas stabilnija?

– DRŽAVA JESTE STABILNIJA. UZMIMO SAMO JEDAN PRIMER. TEK ŠTO JE OVDE DOŠLO DO PROMENE VLASTI, SUOČILI SMO SE SA OZBILJNIM PROBLEMOM TERORIZMA NA JUGU SRBIJE, S KAKVIM SE SADA SUOČAVAJU I DRUGI U SVETU POSLE TERORISTIČKIH NAPADA NA NJUJORK I VAŠINGTON. BILO KAKVE RADIKALNIJE PROMENE U TOM TRENUTKU U VOJSCI (POLICIJA JE NA NEKI NAČIN BILA KONZERVIRANA ČINJENICOM DA JE BIO POTREBAN KONSENZUS PO BILO KAKVIM BITNIJIM PROMENAMA) DOVELA BI ZEMLJU U VELIKU NEIZVEŠNOST. (...) **DA SE, DAKLE, U TOM TRENUTKU KRENULO U VELIKO PREMETANJE, U RADIKALNU PROMENU KADROVA, EFEKTI BI BILI SASVIM DRUGAČIJI I MNOGO ŠTA ŠTO JE IZBEGNUTO, NE BI BILO IZBEGNUTO.**

("NIN", 4. oktobar 2001)

Kako komentarišete izjavu ministra spoljnih poslova Gorana Svilanovića da bi ubuduće Vojska Jugoslavije trebalo da bude odgovorna Saveznoj vladi, a ne saveznom predsedniku?

– **TU SE POLAZI OD NEOBIČNE PRETPOSTAVKE DA JE PODVRGAVANJE VOJSKE VLADI ELEMENT CIVILNE KONTROLE NAD VOJSKOM. TO BI ZNAČILO DA KONTROLA KOJU VRŠI ŠEF DRŽAVE NIJE CIVILNA, ŠTO NIJE TAČNO (...) POSTOJI, DAKLE, SPOLJNI UTICAJ DA SE IZVRŠI KONTROLA NAD VOJSKOM, ALI NE UNUTAR ZEMLJE, NEGO SPOLJA. UTOLIKO JE PRIČA O CIVILNOJ KONTROLI VOJSKE U MNOGO ČEMU UVEZENA.**

(Iz intervju Vojislava Koštunice agenciji Beta, 6. oktobar 2001)

Osim zbog generala Pavkovića, Vaši protivnici Vas često optužuju kao zaštitnika Radeta Markovića?

– TU SU STVARI JEDNOSTAVNIJE. IMALI SMO JEDNO PRELAZNO STANJE U SRBIJI DO DECEMBARSKIH IZBORA. IMALI

SMO VLADU, A NISMO IMALI SILU. TA VLADA JE BILA TAKO SASTAVLJENA DA OD NEKIH NAJOSETLJIVIJIH MINISTARSTAVA NIJE IMALA JEDNOG NEGO ČETIRI MINISTRA ILI KOMINISTRA. KADA JE REČ O UNUTRAŠNjim POSLOVIMA, TO MINISTARSTVO JE JEDINO MOGLA DA SMENI NAČELNIKA RDB I ZATRAŽI NJEGOVU OSTAVKU. TADA NIJE BIO JEDAN DUŠAN MIHAJLOVIĆ, POSTOJALA SU TRI DUŠANA MIHAJLOVIĆA IZ RAZLIČITIH STRANAKA. ONI NISU MOGLI O TOME DA SE DOGOVORE. **I POKAZALO SE DA ZEMLJA ZBOG TOGA NIJE NIŠTA TRPELA.**

Ali tvrdi se da je Marković za to vreme sakrio tragove ubistava i zločina i sve ovo što je nerazjašnjeno pripisuje se tome.

– **JA BIH TO MOGAO DA PRIHVATIM KAO ARGUMENT KADA BI BILO KOJI OD ZLOČINA KOJI SU POČINJENI POSLE SMENE RADETA MARKOVIĆA BIO OTKRIVEN, A NIJE OTKRIVEN NIJE-DAN. DAKLE, POSLE TOGA IMAMO VIŠE UBISTAVA, POLITIČKIH UBISTAVA I UBISTAVA SA NEKOM MUTNOM POZADINOM. NEMA VIŠE NEKOGA KO BI MOGAO DA SAKRIJE TE DOKAZE. I OPET SE NIŠTA NE POSTIŽE. DAKLE, NIJE PROBLEM U TOME. A, S DRUGE STRANE, DA BI STE NEŠTO TAKO REKLI, MORATE IMATI DOKAZE DA JE TO I TO UNIŠTENOST, DA JE TO I TO UKLONJENO. NIKO NIJE POTKREPIO DOKAZIMA TU TVRDNJU.**

("Blic Njuž", 5. decembar 2001)

Da li Vi smatrate da zahtevi koji se čuju što spolja, što odavde, da Pavković ode u penziju, nisu osnovani?

– GLAVNI ZAHTEV ČUO SAM, ŠTO JE MALO NEOBIČNO, OD NENADLEŽNIH LICA, DA ODLAZAK NAČELNIKA GENERALŠTABA PAVKOVIĆA TREBA DA SE DOGODI U ZAMENU ZA ULAZAK U PARTNERSTVO ZA MIR. JA BIH O TOM ZAHTEVU MOGAO DA RAZMISLIM POD USLOVOM DA JE ON OBRAZLOŽEN. ON NIJE OBRAZLOŽEN NI SA JEDNE STRANE, A TO JE ZA MENE JEDINO BITNO. **POJAVLJUJE SE JOŠ JEDAN MOMENT, A TO JE PRIČA O NAČELNIKU GENERALŠTABA KAO SIMBOLU MILOŠEVIĆEVOG REŽIMA. TIH SIMBOLA IMA MNOGO I U VLADAJUĆOJ KOALICIJI KOJA SE ZOVE DOS. TIH SIMBOLA ILI SIMBOLČIĆA IMATE KOLIKO GOD HOĆETE.**

Ali, on je ključni simbol?

– **NE, ZAŠTO BI ON BIO KLJUČNI SIMBOL? ZAŠTO BI BIO KLJUČNIJI SIMBOL OD NAČELNIKA MILOŠEVIĆEVOG GENERALŠTABA MOMČILA PERIŠIĆA, KOJI JE NA TOJ FUNKCIJI PROVEO MNOGO VIŠE VREMENA OD PAVKOVIĆA? ZAŠTO**

JE PAVKOVIĆ KLJUČNI SIMBOL, A PERIŠIĆ NIJE? JA IMAM ISTI ARŠIN I U ODNOSU NA PERIŠIĆA I U ODNOSU NA PAVKOVIĆA.

("Politika", 31. decembar 2001– 2. januar 2002)

Upoznati ste s tim da Vam se zamera to što niste blagovremeno smenili Radeta Markovića. Međutim, ono što Vam se i danas zamera je general Pavković pošto, kako kažu Vaši koalicioni partneri, ne postoji racionalan razlog zbog čega je on još uvek na mestu načelnika Generalštaba. Uz već ono objašnjenje koje ste dali javnosti, ja bih Vas upitala još i ovo – da li je on na tom mestu možda što je on Vaš istinski junak rata sa NATO-m, da li li možda zato što ste mu dali reč 5. oktobra ili Vas on možda, gospodine Koštunice, nečim ucenjuje?

– NIŠTA OD SVEGA TOGA, PRI ČEMU SAMO U JEDNOJ STVARI SAMO KAD STE ONO PRVO POMENULI, DA BUDEM NEŠTO JASNJIJI, **GENERAL PAVKOVIĆ JE VEOMA USPEŠNO VOĐIO AKCIJE TREĆE ARMije ZA VREME NATO BOMBARDOVANJA I TO JE NEŠTO ŠTO ĆE OSTATI ZAPAMĆENO, TO JE PODVIG.**

(Intervju Vojislava Koštunice TV B-92, 1. februar 2002)

"MALO JE REĆI DA JE SINOĆNI ČIN SAVEZNOG POSLANIKA VLAJKA STOJILJKOVIĆA, BIVŠEG MINISTRA UNUTRAŠNJIH POSLOVA I OPTUŽENIKA PRED HAŠKIM TRIBUNALOM, TRAGIČAN DOGAĐAJ".

("Politika", 12. april 2002)

Često potencirate pitanje legalizma. Kažete da treba poštovati zakone koje je usvojila bivša vlast. To je formalno ispravan pristup. Međutim, zašto ti zakoni nisu menjani brže, jer kažete da nisu bili ni legitimni, ni demokratski?

– TREBA POŠTOVATI VAŽEĆE POZITIVNE ZAKONE. TREBA SE TRUDITI DA SE TI ZAKONI MENJAJU, DA ŠTO MANJE ONOG ŠTO JE PREVAŽIĐENO, ZATEČENO OD STAROG REŽIMA OSTANE NA SNAZI, A DA SVE VIŠE NOVOG, REFORMSKOG BUDE USVOJENO. TOGA NIJE BILO MNOGO. NIJE DSS JEDINI ODGOVORAN ZBOG TOGA ŠTO SU TE PREKO POTREBNE ZAKONODAVNE REFORME KASNILE ILI ŠTO SMO UMETO ZAKONODAVNIH REFORMI IMALI UREDBODAVNE REFORME. **HTEO SAM JEDNU STVAR DA ISTAKNEM. DA MI MORAMO POŠTOVATI PRAVO ONAKO KAKO JESTE. ONO NIJE DOBRO, U MNOGIM ELEMENTIMA TREBA DA SE MENJA, ALI DOK SE TO**

NE PROMENI BOLJE JE POŠTOVATI JEDAN ZAKON, NEGO GA NE POŠTOVATI.

(Intervju Vojislava Koštunice radiju Slobodna Evropa, 4. jul 2002)

Mnogi su ovih dana ponovili tvrdnju da svih tih priča i neraščišćenih slučajeva ne bi bilo da posle oktobarskih promena niste toliko dugo zadržali Radeta Markovića na mestu šefa RDB-a. Ponovo se čulo da su u tom periodu uništeni mnogi dosijei i podaci?

– VLADA SRBIJE JE OBRAZOVANA KRAJEM JANUARA 2001. GODINE I TADA JE UVELIKO BILO PRILIKE DA SE SVI NEREŠENI SLUČAJEVI REŠE. **NEKOLIKO MESECI POSLE IZBORA ZA PREDSEDNIKA SRJ, POGOTOVU IMAJUĆI U VIDU DA JE ČITAV MESEC POSTOJAO INSTITUCIONALNI VAKUM U DRŽAVI, POSTOJALI SU ZAPRAVO SAMO VOJSKA I PREDSEDNIK, PA JE I DEO VODEĆIH LJUDI U VOJSCI I POLICIJI OSTAO NA SVOJIM FUNKCIJAMA.** KADA JE REČ O POLICIJI, OD TRENUTKA KADA JE OSNOVANA VLADA SRBIJE, POSTOJALE SU SVE MOGUĆNOSTI DA SE ZLOČINI POČINJENI PRE 5. OKTOBRA I POSLE ISPITAJU I UTVRDE POČINIOCI. I DA SE NOVI ZLOČINI SPREČE. A ONI SU, MEĐUTIM, UČESTALI. **MILOŠEVIĆ JE IMAO NAVIKU DA POKUŠA DA KRŠI USTAV, ALI KADA JE JAVNOST OŠTRije REAGOVALA, UMEO JE I DA SE POVUČE. OVDE SVEGA TOGA NEMA".**

(Intervju Vojislava Koštunice nedeljniku "Vreme", 13. februar 2003)

Pojedini lideri DOS-a tvrde da ste Vi lično i DSS kočili borbu protiv kriminala, time što ste na ključnim mestima u VJ i RDB držali Nebojšu Pavkovića i Radomira Markovića, kojima se sada na teret stavlja da su učestvovali u pojedinim političkim ubistvima?

– **DA KRENEM OD BIVŠEG NAČELNIKA DB-A RADA MARKOVIĆA, KOJI JE OSTAO NA TOM POLOŽAJU TRI I PO MESECA PO MOM STUPANJU NA DUŽNOST, A U ZATVORU JE VEĆ VIŠE OD DVE GODINE. NIJE MI BILO U NADLEŽNOSTI DA GA SMENIM.** To je, ako je stvarno htela, mogla da učini ona prelazna, koaliciona vlada, formirana na osnovu sporazuma od 16. oktobra 2000. godine, između DPS-a, SPS-a i SPO-a. **ISTOVREMENO SAM SMATRAO DA, U SITUACIJI POBUNE NA JUGU SRBIJE, NE MOŽEMO SEBI DOZVOLITI DA DESTABILIZUJEMO DB, ZBOG ČEGA TU SMENU NISAM TRAŽIO...**

("Vijesti", 18. maj 2003)

Znači, spremni ste da uđete u vladu sa svima osim DS, SRS i SPS?

– **TO PROIZILAZI IZ SVEGA ŠTO SAM REKAO.**

("Večernje novosti", 25. decembar 2003)

Kao prvi razlog davanja prednosti koncentracionaloj Vladi sa Srpskom radikalnom strankom i Socijalističkom partijom Srbije, od opcije Vlade sa strankama demokratske orijentacije, Koštunica je naveo izradu novog ustava:

– POTREBNO JE VIŠE OD PODRŠKE U SKUPŠTINI KOJU MOŽE DA IMA BILO KOJA VEĆINSKA ILI MANJINSKA VLADA, POTREBAN JE KONSENZUS, POTREBAN JE ZBOG TOGA DA BI USTAV TRAJAO, POTREBNO JE ZBOG STABILNOSTI. USTAV UNOSI STABILNOST U JEDAN POREDAK I TO POSEBNO ISTIČEM KAD JE REČ O STAVOVIMA ONIH KOJI TVRDE DA IZBORI DESTABILIZUJU POLITIČKU SITUACIJU U ZEMLJI. U OSNOVI PRAVNOG PORETKA JE USTAV, KOJEG NEMA.

Na komentare da bi formiranje koncentracionalne vlade bila koalicija "4. oktobar", Koštunica je odgovorio:

– ZABORAVLJA SE DA SU SRS I SPS OSVOJILI MILION I TRISTA HILJADA GLASOVA. ONDA POSTAVLJAM PITANJE ONIMA KOJI KAŽU DA JE KONCENTRACIONA VLADA NAJGORE REŠENJE – KOJE JE PO NJIMA NAJBOLJE REŠENJE? **ODGOVARAM NA TO PITANJE PITANJEM: DA LI DA SE SRS UKINE? DA LI ONI MISLE DA TO TREBA UČINITI?** Ili da se ukinu izbori? ONDA SE CELA DILEMA OKO TOGA KO S KIM MOŽE UKIDA (...) **NAJ-**

ZAD, OVA PRIČA O KONCENTRACIONOJ VLADI KAO NAJGOREM REŠENJU DOLAZI IZ STRANKE KOJA JE, REKAO BIH, MIKROSKOPSKI NEMERLJIVA, ALI SU ZATO NJEN UTICAJ I PRETENZIJE NEOGRANIČENI KAD JE REČ O JAGMI ZA VLAŠĆU. I OVOGA PUTA TA STRANKA NIJE SMELA SAMA DA IZAĐE NA IZBORE".

(Radio B-92, 5. januar 2004)

U INTERVJUU *Njujork Tajmsu*, VOJISLAV KOŠTUNICA JE IZJAVIO DA ĆE MOŽDA BITI PRINUĐEN DA RAZMOTRI STVARANJE KOALICIJE SA SOCIJALISTIČKOM PARTIJOM SRBIJE. KOŠTUNICA JE PRECIZIRAO DA KONKRETNIH RAZGOVORA NIJE BILO, ALI DA BI MOGAO DA SE **"UDRUŽI SA STRANKOM SLOBODANA MILOŠEVIĆA KAKO SE NE BI SPREČILO STVARANJE NOVE VLADE, A NAROD SUOČIO S NOVIM IZBORIMA"**. AMERIČKI DNEVNIK PRENOSI **KOŠTUNIČINE REČI DA ČLANOVI SPS-A "IMAJU ISKUSTVA U ADMINISTRACIJI KOJE OPOZICIONNE STRANKE NEMAJU"**.

(B-92, 28. januar 2004)

Međutim, ono što je takođe privlačilo pažnju ovih mesec dana jeste to što se činilo, po ocenama mnogih analitičara, da vašoj stranci više smeta hipoteka Demokratske stranke nego hipoteka vladavine Socijalističke partije Srbije i Srpske radikalne stranke. Tako su se i juče pojavile izjave – što vaša, što gospodina Jočića – sa kontekstom da je SPS napravio dobar otklon u odnosu na prethodni režim. S obzirom na to da je nosilac liste SPS-a osoba koja je u Hagu optužena za ratne zločine, kojoj se ovde sudi za ubistvo Stambolića, nije nam jasno na čemu bazirate svoje stavove?

NA JEDNOJ PROSTOJ ČINJENICI. JA SAM U KAMPANJI GOVORIO DA U IZVRŠNOJ VLASTI MOŽEMO SARADIVATI SA ONIMA KOJI SU ODGOVORNI ZA STANJE U ZEMLJI DO 2000. GODINE, ALI BOGME I SA ONIMA KOJI SU ODGOVORNI ZA STANJE POSLE 2000. GODINE. **PRI TOM, TREBA UZETI U OBZIR ČINJENICU DA SE 28. DECEMBRA 2003. GODINE NA VLASTI ZATEKLA DEMOKRATSKA STRANKA, A NE SOCIJALISTI I RADIKALI. JA POLAZIM OD TOGA I NE MOGU DA ZAMISLIM...**

A da li to znači da imate kratko pamćenje u odnosu na ono što je rađeno? Recimo, nikad, kao stranka, niste paktirali sa Miloševićem, a sad odjednom kao da im sve zaboravljate. Može da izgleda zaista čudno da su zaboravljene pljačke, milionska hiperinflacija...

– NE DA NEMAM KRATKO PAMĆENJE NEGO, KAD JE REČ O POLITICI, IMAM VRLO DUGO PAMĆENJE, I **KAO ŠTO NE MO-**

GU MILOŠEVIĆU I SOCIJALISTIMA DA ZABORAVIM ONO ŠTO SE DEŠAVALO OD '90. GODINE DO 2000. GODINE, NE MOGU NI NJEGOVIM PRETHODNICIMA U STRANCI KOJA SE ZVALA SAVEZ KOMUNISTA ILI KOMUNISTIČKA PARTIJA, MNOGO ŠTOŠTA DA ZABORAVIM. TO SE VRLO ČESTO ZABORAVLJA. NI JEDNO NI DRUGO SE NE MOŽE ZABORAVITI. **ALI, U OVOM TRENUTKU MI SMO IMALI JEDNE IZBORE, NA OSNOVU TIH IZBORA RAZMIŠLJAMO O TOME KAKO DA FORMIRAMO VLADU I ZATO JE Taj POKUŠAJ.** MOŽDA I DA SE OBJASNI BIRAČIMA TO ZALAGANJE ZA MANJINSKU VLADU, ZA NEULAZAK ODMAH DEMOKRATSKE STRANKE U TU VLADU, ZA POSTEPENU NJENU REKONSTRUKCIJU, SVE TO UOPŠTE NIJE BILO VEZANO ZA SKUPŠTINU DEMOKRATSKE STRANKE, VEĆ ZA POKUŠAJ DA POKAŽEMO DA SMO UVAŽILI ONO ŠTO SU BIRAČI REKLI NA IZBORIMA.

Ne, otklon SPS-a u odnosu na prethodni režim, tako je rekao juče gospodin Jočić. Dakle, primećujete njihovo poboljšanje, a i vi stalno ističete da se stranke menjaju. To primećujete kod SPS-a i kod Srpske radikalne stranke?

– U ODNOSU NA SPS I U ODNOSU NA RADIKALE JA ČINIM JEDAN POKUŠAJ KOJI SE RAZLIKUJE OD ONOGA ŠTO RADE DRUGE STRANKE DEMOKRATSKOG BLOKA – **DA SE POLAKO TE STRANKE INTEGRISU U SISTEM. ZNAM DA TO ZVUČI VRLO NEPOPULARNO, ZNAM DA MOŽDA BAŠ AUDITORIJUMU KOJE NAS SLUŠA U OVOM TRENUTKU, JEDNOM DELU TOG AUDITORIJUMA TO DELUJE ČUDNO, MOŽDA BI SE NEKI OD NJIH ZAISTA REVOLUCIONARNO OBRAČUNALI SA NJIMA ILI ZABRANILI TU STRANKU ILI ZABRANILI IZBORE (...)** PREKO 100 POSLANIKA SU OTPISANI U STARTU. ONI SU POLITIČKI NEPODOBNI, ONI SPADAJU U ANTISISTEMSKE STRANKE. **JA SE ZALAŽEM ZA TO DA SE POLAKO Taj JAZ BRIŠE, DA SE PRVO SARADUJE U SKUPŠTINI, BIRAČI SU IH BIRALI.**

Pokušavate da ih poboljšate, oplemenite, ako dobro shvatam, na neki način?

– NE, POKUŠAVAM DA UNORMALIM PRILIKE U SRBIJI, JER SAM REKAO DA ĆE PRILIKE U SRBIJI BITI NORMALNE ONOG ČASA KADA SVAKO SA SVAKIM MOŽE DA PRAVI KOALICIJU. DO TADA, **DOK TA PODELA NA SISTEMSKE I ANTISISTEMSKE, PODOBNE I NEPODOBNE STRANKE POSTOJI, MI SMO U OZBILJNOM PROBLEMU, I TO NIJE DOBRO ZATO ŠTO SE ONDA POSTAVLJA PITANJE – ČEMU ONDA IZBORI UOPŠTE? I TO PITANJE POGOTOVO TREBA POSTAVITI SPOLJNIM ILI STRANIM DUŠEBRIŽNICIMA, KOJI OTVARAJU TO PITANJE. NE MOŽE SA**

OVIM, NE MOŽE SA ONIM, A ISTOVREMENO SU ZA DEMOKRATSKE IZBORE.

Demokratska stranka Srbije mnogo je govorila o kriminalu i korupciji, čak ste rekli da je korupcija, na neki način, postala jedna privredna grana. Kakav ćete odnos imati i prema tome? Posebno što ste prethodnu vladu mnogo kritikovali zbog raznih dogovora sa pripadnicima ekonomske oligarhije iz Miloševićevog režima. Pa, kakvu onda vi poruku šaljete građanima kada se 15 minuta pre pregovora Radne grupe, recimo, kod vas pojavi Bogoljub Karić? Šta onda da očekujemo, iako je, kako kaže gospodin Maršićanin, bilo usred bela dana i javno?

– UŠRED BELA DANA, VAŠA TELEVIZIJA JE BILA NEŠTO STRPLJIVIIJA PA JE SPOJILA...

Ne, došli smo ranije, pre sastanka Radne grupe. Ja sam bila urednik i poslala sam ekipu ranije da snima ulaske na sastanak.

– DA STE DOŠLI JOŠ MALO RANIJE ONDA BISTE SRELI AMERIČKOG AMBASADORA VILIJAMA MONTGOMERIJA, U NIZU AMBASADORA SA KOJIMA SAM RAZGOVARAO.

Ali gospodin Karić nije ambasador, pa nam je to interesantno. Dakle, otkud gospodin Karić?

– **DA, GOSPODIN KARIĆ JE DOŠAO JAVNO, NIJE BIO NIKAKAV SPLAV, ZATVORENI KLUB, NIJE BILA ŠILEROVA ULICA, NIJE BIO SURČIN, DOŠAO JE U SEDIŠTE STRANKE.**

Mada je to bilo u danu ukome je G17, između ostalog, govorio da određeni krugovi lobiraju da se vlada ne izabere. Da li je to u tom trenutku bio gaf, da se on pojavi kod vas u stranci?

– **Taj SASTANAK JE BIO RANIJE ZAKAZAN, TICA O SE ONOGA ČIME SE GOSPODIN KARIĆ BAVI U OKVIRU UDRUŽENJA INDUSTRIJALACA.**

Mogu li za trenutak, izvinjavam se, da vas prekinem. Interesantno je da je gospodin Karić za našu televiziju prvo rekao: – Otišao sam da prenesem poruku gospodina Mesića, a preksinoć na Trećem kanalu kaže – otišao sam da dam svoje viđenje situacije, a neki od vaših koalicionih partnera tvrde – otišao je da prenese poruku Srpske radikalne stranke.

– **NIJE DONOSIO NIKAKVU PORUKU SRPSKE RADIKALNE STRANKE, JER SAM JA RAZGOVARAO SA GOSPODINOM NIKOLIĆEM. PREMA TOMA, NIJE POTREBAN KARIĆ DA BI PRENOSIO BILO KAKVE PORUKE (...)** DAKLE, ZA MENE JE Taj RAZGOVOR BIO ZANIMLJIV ZBOG ONOGA ŠTO SE U JAVNOSTI MNOGO PIŠE I BILO BI VRLO ZANIMLJIVO DA STE I VI TOM

RAZGOVORU PRIŠLI NA Taj način, a to je velika ambicija poslovnih ljudi, privrednika i zamerke političkoj eliti u Srbiji da guraju u stranu poslovni svet, da ne uzimaju u obzir njihovo mišljenje kad se formira vlada i da bi oni, što je po meni apsolutno preterano i neprihvatljivo, da bi zapravo ti poslovni ljudi, od Karića pa do drugih.

(Intervju Vojislava Koštunice TV B-92, 29. januar 2004)

"VIDELI STE KAKO IZGLEDA SARADNJA SA SOCIJALISTIMA. Nama je važno da skupština dobije predsednika i da svi oni, kojima je stalo do institucija, za to glasaju. **Ne vidim u tome nikakav problem.** Mislim da je to velika stvar i velika promena, a na kraju krajeva, mislim da političke stranke u Srbiji ne treba da ratuju, da ne treba da se vodi građanski rat između političkih stranka, već da o onim pitanjima koja su od interesa za celu državu, jer državno je važnije od stranačkog, stranke treba da sarađuju. I to se i danas pokazalo".

(B-92, 4. februar 2004)

Predsednik Demokratske stranke Srbije i mandatar za sastav nove Vlade Srbije Vojislav Koštunica najavio je da će posle izvesnog vremena najverovatnije i Demokratska stranka podržati manjinsku Vladu. Koštunica je izjavio da je stanovište "demokratskih stranaka" takvo da Srpska radikalna stranka i Socijalistička partija Srbije ne mogu da uđu u Vladu, ali da te stranke nije zabranio Ustavni sud i da ih je izabralo stanovništvo:

– NAŠU VLADU ĆE PODRŽATI SPS, PRI ČEMU ĆE SE KASNIJE NAJVEROVATNIJE PRIDRUŽITI I DEMOKRATSKA STRANKA. PODRŠKA SPS MANJINSKOJ VLADI JE SAMO USMENO DOGOVORENA.

(B-92, 23. februar 2004)

"SARADNJA DEMOKRATSKE STRANKE SRBIJE I SOCIJALISTIČKE PARTIJE SRBIJE U 2004. GODINI BILA JE VEOMA DOBRA I KONSTRUKTIVNA. Iskazana je puna spremnost da u rešavanju najvažnijih državnih pitanja obe stranke nastoje da se obezbedi konsenzus svih relevantnih političkih partija u zemlji."

("Beta", 24. decembar 2004)

Povodom kritika koje se upućuju njegovoj stranci zbog manjinske podrške Socijalističkoj partiji Srbije Republičkoj Vladi i koaliciji na lokalnom nivou sa Srpskom radikalnom strankom, Koštunica je rekao da je SPS na **"KONSTRUKTIVAN NAČIN PODRŽALA VLADU"**.

("Beta", 3. mart 2005)

PROTIV VLADE REPUBLIKE SRBIJE

Napadi na Vladu Srbije dok je na njenom čelu bio Zoran Đinđić, bili su okosnica političkog delovanja Vojislava Koštunice, iako je on u tom periodu bio predsednik SRJ, što samo po sebi dovoljno govori o njegovoj političkoj suštini. Neslaganja i napadi počeli su odmah po konstituisanju republičke vlade, a kulminaciju su doživeli u drugoj polovini 2002. godine, u vreme predsedničkih izbora u Srbiji. Posebno su značajne izjave u kojima je Koštunica osporavao borbu protiv organizovnog kriminala koju je vodila vlada Zorana Đinđića, kao i one date u periodu vanrednog stanja.

Da Vas onda pitam ovako: ima li razlika i sukoba između predsednika SRJ i premijera republike Srbije?

– SUKOB NEMA, IMA SAMO RAZLIKE U STAVOVIMA. PONAVLJAM JOŠ JEDNOM – POSTOJI NEŠTO ŠTO NIJE LIČNO VEĆ IMA JEDNU POLITIČKU, NAČELNU DIMENZIJU, RADI SE O RAZLIKAMA TE VRSTE.

Druga strana kaže da je za brzinu. Znači li to da ste Vi spori?

– NE, ZNAČI SAMO DA SVE ŠTO RADIM RADIM VRLO BRZO, ALI U OKVIRIMA ZAKONA I TO JE ZAPRAVO JEDINO ISPRAVNA FORMULA.

("Glas javnosti", 14. april 2001)

"U SRBIJI SE OTVORIO PITANJE REKONSTRUKCIJE REPUBLIČKE VLADE, ALI NA TOME NE INSISTIRA SAMO DSS (...) DA LI JE REČ O EKSTRAPROFITU, NEZADOVOLJSTVU RADNIKA U KRAGUJEVCU, PROBLEMIMA U PRAVOSUĐU ILI SEGMENTU KOJI JE IZUZETNO VAŽAN, A TO JE POLICIJA, TREBA DA SE ULOŽI NADLJUDSKI NAPOR DA SE TI PROBLEMI REŠAVAJU. MI SE NALAZIMO NA RASKRŠĆU SVEKOLIKOG ORGANIZOVANOG KRIMINALA, NASLEDILI SMO MNOGE ELEMENTE PARTIJSKE I MAFIJAŠKE DRŽAVE, DOŠLO JE DO UDRUŽIVANJA ORGANIZOVANOG KRIMINALA I POLICIJE".

("Blic", 27. jul 2001)

"MOMIR GAVRILOVIĆ, KOME OVO NIJE BILA PRVA POSETA, DOŠAO JE ZABRINUT ZBOG STEPENA KRIMINALIZACIJE DRUŠTVA, U ŽELJI DA UKAŽE NA PRODOR ORGANIZOVANOG KRIMINALA U PRIVREDNI ŽIVOT, NA SNAGU I RAZGRANATOST DELOVANJA POJEDINIH KLANOVA I NA ONO ŠTO JE KAO ISKUSNI POLICAJAC SMATRAO NEDOVOLJNO PRIMERNIM ODGOVOROM ILI POPUSTLJIVOŠĆU I NESNALAŽENJEM VLASTI I NADLEŽNIH ORGANA. MEDIJI SU REAGOVALI ADEKVATNO".

(TV B-92, 10. avgust 2001)

"ZA MENE JE BITNA ČINJENICA DA SE DESILA JEDNA STVAR KOJA BI ZAISTA MORALA DA PRIVUČE OZBIJNU PAŽNJU JAVNOSTI I OTVORILA PITANJE ODGOVORNOSTI VLADE ILI POJEDINIH MINISTARSTAVA. SVAKA VLADA IMA IZVESNO VREME DA SE DOKAŽE, A KRITIKA SVAKE VLADE U DEMOKRATSKIM USLOVIMA MORA BITI NEMILOSRDNA. ČOVEK KOJI JE PRIPADAIO RESORU DRŽAVNE BEZBEDNOSTI, KOJI SE NALAZIO NA ODGOVORNIM FUNKCIJAMA, KOJI JE IMAO VIŠE NEGO ZAPAŽENU KARIJERU, KOJI SE SVOJOM VOLJOM POVUKAO IZ SLUŽBE, KOJI JE, UMEMTO DA POKUCA NA VRATA ODREĐENIH MINISTARSTAVA, POKUCAO NA VRATA PREDSEDNIKA REPUBLIKE. GAVRILOVIĆ JE REKAO I NEŠTO VIŠE NEGO ŠTO JE JAVNOSTI POZNATO. ZANEMARUJE SE DA JE UBIJEN JEDAN ČOVEK, DA JE UBIJEN POSLE DOLASKA U KABINET PREDSEDNIKA REPUBLIKE. POSTOJE DVE MOGUĆNOSTI DA SE OBJASNI ŠIRENJE KRIMINALA U SRBIJI. ILI POSTOJI NEKAKVA PODRŠKA OD POJEDINACA IZ DRŽAVNOG APARATA ORGANIZOVANOM KRIMINALU, ILI ONI KOJI SU NAJODGOVORNIJI ZA BORBU PROTIV KRIMINALA I KORUPCIJE NISU SPOSOBNI.

Pre dva dana ministar policije Dušan Mihajlović je izjavio da DB nikoga ne prisluškuje i da ste odbili da ljudi iz srpskog MUP-a pre-

gledaju Vaš kabinet. Da li ste ikada pomislili da Vas neko prisluškuje?

– PRISLUŠKIVANJEM SE NE MORA BAVITI SAMO SLUŽBA DRŽAVNE BEZBEDNOSTI, VEĆ I POJEDINCI. TEHNIKA JE UVELIKO NAPREDOVALA. UKOLIKO DB NIJE U STANJU DA SPREČI TU POJAVU, A ONA JESTE NEZAKONITA, ONDA ODREĐENE SLUŽBE MUP-A TAKOĐE ISPOLJAVAJU NESPOSOBNOST.

("Blic", 22. avgust 2001)

"JA NE ZNAM KO JE IZJAVLJIVAO DA POSTOJE IMENA POLITIČARA U IZJAVAMA POKOJNOG GAVRILOVIĆA. IMENA NEMA, ALI REKAO SAM VAM, POSTOJE INDICIJE DA KRIMINAL KOJI JE UZEZO MAHA U DRUŠTVU NIJE MOGUĆ BEZ OSLOMCA NA DELOVE DRŽAVNOG APARATA. KAD JE REČ O TOM DRŽAVNOM APARATU, I MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA I POLICIJA, ČINE DEO TOG APARATA I U TIM ZABELEŠKAMA DOSTAVLJENIM JAVNOM TUŽIOCU POMINJU SE IMENA ODREĐENIH POLICIJSKIH FUNKCIONERA KOJE JE POKOJNI GAVRILOVIĆ POMENUO, A MINISTAR UNUTRAŠNJIH POSLOVA BEZ IKAKVOG OSNOVA NEZAKONITO OBELODANIO".

(TV B-92, 24. avgust 2001)

"MOJA SUPRUGA JE SAMO JEDAN JEDINI PUT SA SVOJIM KOLEGOM LASLOM SEKELJEM, KOJI JE RADIO U INSTITUTU ZA EVROPSKE STUDIJE, IMALA PRILIKE DA SRETNE POKOJNOG GAVRILOVIĆA I NEKOLIKO NJEGOVIH SARADNIKA, I TO JE SVE".

Na pitanje našeg novinara o čemu su razgovarali, odnosno, da li su razgovarali o reorganizaciji MUP-a, Koštunica je odgovorio:

– ZAR VAM NIJE DOVOLJNO? DA, PA NIJE VAM DOVOLJNO PROSTO ZATO ŠTO STE NAVIKLI NA PRIČU DA SE U KABINETU PREDSEDNIKA REPUBLIKE, A I NE SAMO TU NEGO I IZVAN TOG KABINETA, PLETU MREŽE, PRAVI KADROVSKA POLITIKA, PRAVI PARALELNA SLUŽBA DRŽAVNE BEZBEDNOSTI, PRIPREMAJU DRŽAVNI I VOJNI UDARI. E, TI KOJI TO PIŠU, TI LISTOVI KOJI TO PIŠU U SPREZI S POJEDINIM FRAKCIJAMA DRŽAVNE BEZBEDNOSTI ZAPRAVO SPROVODE DRŽAVNE UDARE U OVOJ ZEMLJI. TO SU ŠTETOČINE I TO SU PRAVI NEPRIJATELJI OVE DRŽAVE".

(TV B-92, 24. avgust 2001)

"OVO JE PERIOD, MOŽDA, NAJTEŽI POSLE 5. OKTOBRA. U MEĐUVREMENU JE POČELA NAŠA SARADNJA SA HAGOM MI MO VAŽEĆIH PROPISA U NAŠOJ ZEMLJI, DRŽAVA I DRUŠTVO SU JOŠ VIŠE KRIMINALIZOVANI, BROJ UREDBI VLADE REPUBLIKE SRBIJE JE ZNAČAJNO UVEĆAN I NAJZAD, SVESRDNIM TRUDOM NEKIH NAŠIH KOALICIONIH PARTNERA PALA JE JEDNA SAVEZNA VLADA, ALI JE SREĆOM IZABRANA NOVA (...) OVO NIJE TRENUTAK DA SE NAJAVLJUJU POSLOVI STOLEĆA SA VELIKIM FIRMAMA IZ INOSTRANSTVA, JER JE TO RADILA I PRETHODNA VLAST. MORAMO DA SE ZAMISLIMO NAD SLUČAJEVIMA DVA SAMOUBISTVA U KRAGUJEVCU. DA VIDIMO ŠTA ĆE DA RADI ČOVEK KOJI U 50. GODINI OSTANE BEZ POSLA. NIJE PRIRODNO DA U TIM GODINAMA NE RADI, NITI DA ZA 180 STEPENI MENJA PROFESIJU. NE MOŽE DA, AKO JE ČITAVOG ŽIVOTA PRAVIO AUTOMOBILE, SADA PROIZVODI CIGARETE".

(*"Večernje novosti"*, 24. septembar 2001)

"PROTEST JEDINICE ZA SPECIJALNE OPERACIJE NIJE UGROZIO BEZBEDNOST ZEMLJE, PRE SU JE UGROZILI UZROCI ZBOG KOJIH JE DOŠLO DO PROTESTA".

(*"Blic"*, 16. novembar 2001)

"NE VIDIM DA JE TA VRSTA PROTESTA MOGLA DA DOVEDE U PITANJE BEZBEDNOST ZEMLJE. RADI SE O LJUDIMA KOJI NI-

SU, SEM MOŽDA U FUNKCIONISANJU SAOBRAĆAJA, UGROZILI BEZBEDNOST ZEMLJE".

NA PRIMEDBU NOVINARA DA JE IPAK BIO U PITANJU POLITIČKI PROTEST NAORUŽANIH LJUDI U UNIFORMAMA, JUGOSLOVENSKI PREDSEDNIK JE NAGLASIO DA SU "UNIFORME RADNA ODEĆA SPECIJALACA, KAO BELI MANTIL LEKARIMA, A ORUŽJE SIMBOL NJIHOVE UNIFORME".

(TV B-92, 16. NOVEMBAR 2001)

U trenutku dok su na ulicama demonstrirali naoružani pripadnici Crvenih beretki, Vi se niste obratili građanima, ali ste u to vreme na Kolarcu držali predavanje o državi. Da li ste želeli da dokažete da Vas se taj protest ne tiče?

– NE, NISAM MISLIO TO DA DOKAŽEM. S DRUGE STRANE, NISAM MOGAO DA UTIČEM NA ONO ŠTO SE DEŠAVALO U CRVENIM BERETKAMA I BAŠ NEOTKAZIVANJEM PREDAVANJA MOGAO SAM NAJBOLJE DA POKAŽEM KAKAV JE MOJ STAV. NA PROTEST CRVENIH BERETKI NISAM MOGAO DA UTIČEM JEDNOSTAVNO ZATO ŠTO FORMALNO I INSTITUCIONALNO NEMAM NIKAKVIH OVLAŠĆENJA KADA JE REČ O POLICIJI. SAMA ČINJENICA DA IMATE LJUDE KOJI PREDSTAVLJAJU TU VRSTU POLICIJSKE FORMACIJE I KOJI DEMONSTRIRAJU MIRNO, TO JE NEŠTO ŠTO ZASLUŽUJE PAŽNJU, ALI NISAM MISLIO DA JE TO DRAMATIČNO I NJIHOV PROTEST ME NIJE ČINIO NESPOKOJNIM.

Činjenica da su Crvene beretke demonstrirale mirno činila Vas je spokojnim?

– DA BUDEM SASVIM PRECIZAN, NIJE ME ČINILA NESPOKOJNIM. MISLIM DA JEDINICA TE VRSTE NAJVEROVATNIJE NIJE IMALA NIKAKVE ZLE NAMERE KAD JE REČ O DRŽAVI. DA JE TE NAMERE IMALA, ONA BI IH I OSTVARILA, A NE BI PROTESTOVALA. ALI ONI SU DOŠLI DO BEOGRADA.

– Ko je mogao da zna da će se zaustaviti kod centra "Sava"?

– TO JE BILO PRVOG DANA, KADA SE POKAZALO KAKVE SU NJIHOVE NAMERE. PRVOG TRENUTKA, KADA SE VIDEO NEKI OKVIR U KOME SE TO ODVIJA, NISAM IMAO UOPŠTE RAZLOGA ZA STRAH.

Da li je Vaš kabinet imao neakve kontakte sa njima?

– NE.

Zaista, šta bi bilo da su krenuli preko mosta?

– ŠTA BI BILO KAD BI BILO. MOŽDA JE REČ SPOKOJSTVO KOJU SAM UPOTREBIO PRETERANA, ALI MISLIM DA RAZLOGA

ZA STRAH NIJE BILO. NJIHOVA NAMERA SE ISPOLJILA, PO MOM MIŠLJENJU, PRVOG DANA.

I Vi zato niste imali potrebu da na bilo kakav način intervenišete?

– NE TREBA DA GOVORIM KOLIKO JEDNA PREDSTAVA KOJA SE ISFABRIKUJE U MEDIJIMA MOŽE DELOVATI STVARNIJE OD SAME STVARI. ZATO SAM PROCENIO DA BI BILO VIŠE NEGO ŠTETNO DA SE NA BILO KOJI NAČIN UMEŠAM U JEDNU STVAR KOJA JE BILA IZVAN MOJE KOMPETENCIJE.

("Blic njuz", 5. decembar 2001)

"PROBLEM JE U ČINJENICI DA JE DELIMUSTAFIĆ ILEGALNO UŠAO NA TERITORIJU NAŠE ZEMLJE, I TO PORED DVA MINISTARSTVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA. NE ZNAJUĆI ZA VEZE GOSPODINA TIJANIĆA I GOSPODINA DELIMUSTAFIĆA, DALEKO MI JE VAŽNIJA ČINJENICA DA SE U SAVETU ZA DRŽAVNU BEZBEDNOST SRBIJE NALAZE LJUDI KOJI SU NA POČETKU RATA U BiH BILI DIREKTNO PODREĐENI DELIMUSTAFIĆU. REČ JE O ZORANU JANJUŠEVIĆU, SAVETNIKU PREMIJERA ĐINDIĆA. ON BI MOGAO MNOGO ŠTA DA KAŽE O SVOJIM VEZAMA SA DELIMUSTAFIĆEM. O TIM VEZAMA MOŽDA BI MOGAO VIŠE DA KAŽE JEDAN OD ONIH GENERALA KOJI ČINE VRH STRANKE NA ČIJEM JE ČELU MINISTAR UNUTRAŠNJIH POSLOVA SRBIJE, A KOJI SU ISTO TAKO POVEZANI S POČETKOM RATA U BiH – JEDAN OD NJIH JE GENERAL ALEKSANDAR VASILJEVIĆ."

("Politika", 31. januar 2002)

Jedna od poslednjih afera jeste slučaj Delimustafića. Vi ste na neki način odbranili svog savetnika, odnosno rekli ste da se on možda video sa Delimustafićem. Ono što mene zanima, s obzirom na to da je gospodin Janjušević demantovao da se ikada video sa gospodinom Delimustafićem, jeste da li se nastavlja nekakav sukob dve opcije DOS-a upravo na osnovu tih informacija? Jeste li Vi možda dezinformisani?

– NE, NISAM DEZINFORMISAN, ALI POSTOJE STVARI O KOJIMA NE TREBA DA BUDEM INFORMISAN I ZA KOJE NEMA VREMENA DA BUDEM INFORMISAN. PROSTO, FUNKCIJA PREDSEDNIKA SRJ, POGOTOVO U PRILIKAMA U KOJIMA SE ZEMLJA NALAZI VEOMA JE TEŠKA, VEOMA SLOŽENA, USMERENA NA REŠAVANJA JEDNOG PITANJA KOJE JE U DRUGIM ZEMLJAMA REŠENO PRE NEKOLIKO VEKOVA, A TO JE PITANJE DRŽAVNOG STATUSA, NJENIH GRANICA.

Da li imate pouzdano da je Janjušević sarađivao sa Delimustafićem, to Vas pitam. I ko Vas informiše o tome?

– NE. JEDNOSTAVNO, GOSPODIN JANJUŠEVIĆ JE RADIO U ONOM ISTOM MINISTARSTVU U KOJEM JE RADIO I ALIJA DELIMUSTAFIĆ I TO JE PROSTO ZA MENE JEDNA ČINJENICA. KAKVI SU NJIHOVI ODNOSI, DA LI SE ONI ZNAJU ILI NE ZNAJU.

Ko Vas uopšte informiše, pošto Vaše partijske kolege opet kažu, ne znam sada da li slučajno, da li im se omaklo ili zaista to misle, da imaju dokaze da policija ponovo prisluškuje političke neistomišljenike, čak i novinare. Da li ovde možda policija prisluškuje u Vašem kabinetu, a da li možda za Vas radi nekakva vojna služba?

– NIKAKVA VOJNA SLUŽBA NE RADI ZA MENE. VOJNA SLUŽBA ILI SLUŽBA BEZBEDNOSTI RADI JEDNOSTAVNO ZA DRŽAVU I BRINE SE O NJENOJ BEZBEDNOSTI. A KAD JE REČ O TIM INFORMACIJAMA, ONE STIŽU IZ NEKOLIKO IZVORA. JEDNIM DELOM, NARAVNO, IZ SLUŽBE BEZBEDNOSTI, IZ OBAVEŠTAJNE SLUŽBE VOJSKE, JEDNIM DELOM IZ RESORA DRŽAVNE BEZBEDNOSTI MUP-a SRBIJE, DAKLE DOBIJAM TE PISMENE PODATKE.

Vi ste malopre rekli da govorite samo kada imate dokaze. Kada DSS kaže "korupcija" i za to optuži Vladu Srbije, a znamo iz knjiga o političkom marketingu da je uz korupciju i takve ocene najlakše diskvalifikovati političkog protivnika, zašto nikako ne vidimo dokaze? DSS je do sada otvorio mnogo afera, a zatim jednostavno postanu ravnodušni. Nešto objave, nikada ne vidimo dokaze. U čemu je problem?

– PA BILO JE I DOKAZA I BILO JE POJEDINIH SLUČAJEVA U KOJIMA SE UKAZIVALO NA TE DOKAZE I OTVARANA SU NEKA PITANJA. NIJE REČ SAMO O KORUPCIJI, NEGO JE REČ O TOME KAKO FUNKCIONIŠE VLAST, KAKO FUNKCIONIŠE VLA DA SRBIJE.

Ali, da li Demokratskoj stranci Srbije možda odgovara da Zoran Đinđić i njegova vlada obavljaju na neki način te nezgodne poslove kao što je izručenje optuženih Hagu, kao što je otpuštanje radnika, a da se Vaša stranka ponaša distancirano, ni luk jeli, ni luk mirisali?

– **STRANKE SE, IZMEĐU OSTALOG, MOGU U OVIM PRELAZNIM VREMENIMA PODELITI NA ONE KOJIMA JE VIŠE STALO DO VLASTI ZARAD VLASTI I NA NEKE DRUGE, MADA TA PODELA NIJE ODSEČNA I NIJE CRNO-BELA I NE TREBA U TOM POGLEDU PRETERIVATI, KOJE VIŠE VODE RAČUNA O TOME KAKO JEDNU RAZBIJENU DRŽAVU DA SASTAVIMO PONOVO UCELO, KAKO DA JE IZVEDEMO U SVET, KAKO DA JE IŠČUPAMO IZ TE IZOLACIJE I KAKO DA U TOJ DRŽAVI IZGRADIMO NEKAKVE DEMOKRATSKE INSTITUCIJE. DSS VIŠE STAVLJA NA GLASAK NA OVO DRUGO NEGO NA VLAST RADI VLASTI.**

(Intervju Vojislava Koštunice TV B-92, 1. februar 2002)

"SLUČAJ HAPŠENJA POTPREDSEDNIKA VLADE SRBIJE MOMČILA PERIŠIĆA JESTE ŠPIJUNSKA AFERA NESLUČENIH RAZMERA KOJA POTRESA TEMELJE DRŽAVE. AKO MOMČILO PERIŠIĆ NE BUDE DAO OSTAVKU, ONDA MOGU DA SE OTVORE I DRUGA PITANJA. U MNOGO RIGIDNIJIM ZEMLJAMA ZBOG OVAKE AFERE PALA BI CELA VLADA. POSTUPAK HAPŠENJA POTPREDSEDNIKA SRPSKE VLADE BIO JE KOREKTAN. SVEŠTAN SAM DA ĆE SE OPET NAĆI NEKI DOSOVSKI REVOLUCIONARI KOJI ĆE REĆI DA OVE SVOJE TVRDNJE I ČINJENICE MORAMO POTKREPITI DOKAZIMA. TOKOM HAPŠENJA NAPRAVLJEN PROPUST ŠTO JE AMERIČKI DIPLOMATA DRŽAN TOLIKO DUGO U PRITVORU, ALI PROPUST JE NAPRAVIO I VOJNI SUD KOJI JE OBELODANIO IDENTITET I ZEMlju ODAKLE POTIČE DIPLOMATA".

("Politika", 19. mart 2002)

"ČAK I AKO OSTAVIMO PO STRANI SPECIFIČNOST SLUČAJA GENERALA PERIŠIĆA, TJ. ČINJENICU DA SE OVDE RADI O PREDSEDNIKU ODBORA ZA BEZBEDNOST (U SAVEZNOM PARLAMENTU) IZVESNO JE DA TA KONTROLA (SLUŽBI BEZBEDNOSTI) NE MOŽE BITI TAKVA DA TAJNU SLUŽBU PRETVORI U JAVNU. U TOM SLUČAJU CIVILNI RESOR DRŽAVNE BEZBEDNOSTI ILI VOJNA UPRAVA BEZBEDNOSTI IZJEDNAČILI BI SE S POŠTOM ILI GRADSKIM ZELENILOM".

("Politika", 21. mart 2002)

"SMENIO BIH GENERALA TOMIĆA U SLUČAJU DA SAM SIGURAN DA SU PREKRŠENI VAŽEĆI PROPISI. MEĐUTIM, SVE UPUĆUJE NA ČINJENICU DA TO NIJE BIO SLUČAJ I DA SU GENERAL TOMIĆ, UPRAVA BEZBEDNOSTI I VOJSKA JUGOSLAVIJE POSTUPALI PO VAŽEĆIM PROPISIMA. MOŽDA U TIM PROPISIMA NIJE SVE ONAKO KAKO BI TREBALO DA BUDE, ALI PONEKAD JE I POŠTOVANJE LOŠEG ZAKONA BOLJE OD POŠTOVANJA

NEČEG ŠTO NIJE ZAKON, JER BI SE SITUACIJA PRETVORILA U POŠTOVANJE ANARHIJE".

Premijer Zoran Đinđić je rekao za Tomića da ne mora biti smenjen, već i da može da bude penzionisan?

– KAD SE DAJU TAKVE IZJAVE, BILO BI KOREKTNO DA SE KAŽE NA KOJI SE NAČIN GENERAL TOMIĆ OGREŠIO O POSTOJEĆA PRAVILA. TO JE KLJUČNA STVAR. **IZJAVE I OCENE POPUT ONIH DA SE SLUŽBA VOJNE BEZBEDNOSTI OTRGLA KONTROLI, DA NE POLAŽE NIKOME RAČUNA O SVOM RADU, DA JE IZNAD DRŽAVE, DELUJU PRILIČNO PAUŠALNO.**

Da ipak razjasnimo dilemu – da li ste bili upoznati sa čitavom operacijom praćenja i da li je načelnik Generalštaba VJ Nebojša Pavković izdao nalog za tu operaciju, jer je on izjavio da nije znao za hapšenje?

– **NISAM BIO UPOZNAT S POJEDINOSTIMA AKCIJE.** SA OPERACIJOM U CELINI TREBALO JE DA BUDE UPOZNAT NAČELNIK GŠ VJ.

Zapadni mediji i analitičari najviše Vas prozivaju u kontekstu "slučaja Perišić" i tvrde da je reč o pokušaju udara na Vladu Srbije?

– **DEO ZAPADNIH MEDIJA, DEO NEVLADINIH ORGANIZACIJA, NEVLADINIH ORGANIZACIJA KOJE NISU NEVLADINE NEGO SU PROVLADINE I DELUJU KAO PROPAGANDNI CENTRI SVOJIH VLADE, STVORILI SU ODREĐENE STEREOTIPE O POLITIČKIM ODNOSIMA U SRBIJI. TI STEREOTIPI IMAJU U SEBI MNOGO STAROG, AUTORITARNOG, PA I KOMUNISTIČKOG. OTUD CRNO-BELE PODELE NA PATRIOTE I IZDAJNIKE, POBORNIKE REFORME I ANTIREFORMSKE SNAGE, PROZAPADNE I ANTIZAPADNE LIDERE. DAKLE, DEO LJUDI NA ZAPADU KONSTRUIŠE TAKVE PODELE I IDE PRAVCEM KOJI JE VEĆ TRASIRAN I SVAKI DOGAĐAJ ILI SPOR KOD NAS TUMAČI U OKVIRU ZADNIH KLIŠEA I, PONEKAD, REAGUJU KAO MAJMUN NA BANANU".**

("Blic", 22. mart 2002)

KOŠTUNICA JE KRITIKOVAO I PREMIJERA SRBIJE I VLADU JER SE, KAKO JE REKAO, **"UPLIĆE U NEŠTO ŠTO NIJE NJEN POSAO, NAROČITO U DOMENU SPOLJNE POLITIKE, I ORGANIZUJE MEĐUNARODNE SUSRETE BEZ OBAVEŠTAVANJA SMIP-A I MINISTRA KOJI POKAZUJU NEZAINTERESOVANOST ZA TU VRSTU SPOLJNOPOLITIČKE AKTIVNOSTI". ON SE JOŠ ZALOŽIO ZA VRAĆANJE DIREKTNIH PRENOSA SUĐENJA SLOBODANU MILOŠEVIĆU NA PROGRAM RTS-A.**

(TV B-92, 13. jun 2002)

"KOLIKE GOD DA SU BILE ZASLUGE GENERALA PAVKOVIĆA U VREME AGRESIJE 1999. GODINE, A TE ZASLUGE SU SVAKAKO NESPORNE, SADA SU VOJSCI I DRŽAVI POTREBNA NEKA DRUGA I DRUGAČIJA UMEĆA. MORAM DA KAŽEM DA MI JE IZUZETNO ŽAO ŠTO JE GENERAL PAVKOVIĆ ODLUČIO DA ODE OVAKO NEVOJNIČKI, ŠTO JE POMISLIO DA JE ON IZNAD VOJSKE A VOJSKA IZNAD DRŽAVE. ZBOG CIVILNE KONTROLE I ZBOG DEMOKRATIJE, A I ZBOG OČUVANJA VOJSKE KAO INSTITUCIJE, ODLUČIO SAM SE NA DANAŠNJI POTEZ".

("Politika", 25. jun 2002)

"MOJI RAZLOZI SU BILI APSOLUTNO NAČELNI KADA JE REČ O PAVKOVIĆU. URADIO JE SVE U SVOJOJ KARIJERI, BORIO SE PROTIV NATO, SUZBIO JE TERORIZAM NA JUGU SRBIJE, TU SU REFORME, JEDNOM NOGOM JE STAO U PERIOD SLOBODANA MILOŠEVIĆA, DRUGOM U VREME DEMOKRATSKIH PROMENA U SRBIJI, PA DOSTA JE ZA JEDNU KARIJERU. REKAO SAM JEDNOM PRILIKOM DA AKO SU U OVOJ ZEMLJI POSTOJALI DOŽIVOTNI PREDSEDNICI DRŽAVE, NE MORAJU DA POSTOJE DOŽIVOTNI NAČELNICI GENERALŠTABA".

(B-92, 26. jun 2002)

"POŠTOVANI,

NIKAD NISAM NAREDIO UPAD U BIRO ZA KOMUNIKACIJE VLADE REPUBLIKE SRBIJE, NITI U BILO KOJU DRUGU VLADINU USTANOVU. MEĐUTIM, KAD VEĆ OTVARAMO PRIČU O DOGAĐAJIMA IZ JUNA PROŠLE GODINE, A VALJALO BI JE, MOŽDA, VRATITI NA KRAJ MARTA I POČETAK APRILA, KADA SU POČELE ZAKULISNE I PROTIVZAKONITE RADNJE SA DOPISIVANJEM TEKSTA NA POLEDINI KOJI SMO POTPISALI PREDSEDNIK SRBIJE MILAN MILUTINOVIĆ, PREDSEDNIK VLADE SRBIJE ZORAN ĐINĐIĆ I JA, PODSETIO BIH VAS NA INFORMACIJE KOJE SU U TO VREME IZNENADNO POČELE DA CURE U "NEDELJNI TELEGRAF", NE SAMO SA SASTANAKA DOS-A,

NEGO I SA SASTANAKA NAJVIŠEG DRŽAVNOG RUKOVODSTVA.

PODSETIO BIH VAS I DA SU SE U JUNU POJAVILI, U TOM NEDELJNIKU, I NAKRATKO NA SAJTU B-92, NAVODNI STENOGRAMI MOJIH TELEFONSKIH RAZGOVORA SA ZORANOM ĐINĐIĆEM. KAŽEM "NAVODNI", ZATO ŠTO SU BILI OBRADIVANI I DORADIVANI. RAZGOVORI SU INAČE VOĐENI SA SLUŽBENOG TELEFONA PREDSEDNIKA SRJ I SLUŽBENOG TELEFONA REPUBLIČKOG PREMIJERA. SVE JE KULMINIRALO OBJAVLIVANJEM, U SPECIJALNOM IZDANJU "NEDELJNOG TELEGRAFA", FOTOGRAFIJA SNIMLJENIH PRILIKOM ODVOĐENJA SLOBODANA MILOŠEVIĆA U HAG. TE FOTOGRAFIJE NIJE MOGAO DA SNIMI NIKAKAV SLUČAJNI PROLAZNIK, POGOTOVU AKO SE IMA NA UMU KAKAV JE OBJEKAT U PITANJU. ISTO JE TAKO IZVESNO DA FOTOGRAFIJE IZVESNIH POLITIČKIH I VOJNIH FUNKCIONERA U SURČINU NISU SNIMANE SLUČAJNO, A I ONE SU SE IZDAŠNO POJAVLJIVALE U POMENUTOM LISTU.

PRISLUŠKIVANJA KOJE JE SAMO PO SEBI BIZARNO, SVAKAKO JE BILO. POJAVILA SE INFORMACIJA O TOME DA JE U JEDNU ZGRADU U CENTRU GRADA, NA KOJOJ NIJE BILO NIKAKVE SLUŽBENE TABLE KOJA BI UKAZIVALA NA NEKI BIRO ILI AGENCIJU VLADE REPUBLIKE SRBIJE, DOPREMLJENA OPREMA NEDVOISMISLENE PRIRODE. PRECIZNIJE, RADIO SE O IZVLAČENJU ČETVOROŽILNIH RAČUNARSKIH KABLOVA I POVEZIVANJU SA TK CENTROM PTT-A, TIPA ALKATEL. VEZA KOJA SE NA Taj NAČIN DOBIJA U TELEFONSKOM SAOBRAĆAJU, OMogućUJE DA SE AKTIVIRANJEM KONFERENCIJSKOG SISTEMA UKLUČE TRI UČESNIKA, PRI ČEMU DVA UČESNIKA NEMAJU NIKAKVIH SAZNAJNA, PA NI INDICIJA, DA JE UKLUČEN I TREĆI. U TOKU IZVLAČENJA KABLOVA SVE ŠAHTOVE SU OBEZBEDIVALI PRIPADNICI MUP. OD VJ JE ZATRAŽENO, SAVSIM REGULARNO, DA PROVERI O ČEMU JE REČ. PROVEROM JE UTVRĐENO DA SE U ZGRADI NALAZE KANCELARIJE MINISTARSTVA ENERGETIKE I RUDARSTVA SRBIJE.

NIKAKAV DALJI KORAK NIJE PREDUZET, ZATO ŠTO JE ATMOSFERA U ZEMLJI BILA SUVIŠE NAPETA I POSTOJALA JE REALNA OPASNOST DA SE OBELODANJIVANJEM TIH PODATAKA DOPRINESE DALJOJ DESTABILIZACIJI, A ZVANIČNI PROTEST VLADI NIJE VREDELO ULAGATI. **MORAM DA ISTAKNEM DA SU I KASNIJE, NA NEZAKONIT NAČIN, U ŠTAMPU CURILI PODACI SA SEDNICA PREDSEDNIŠTVA DOS-A I, ŠTO JE MNOGO VAŽNIJE I ZA DRŽAVU NEUPOREDIVO OPASNije, SA SASTANAKA NAJVIŠEG DRŽAVNOG VRHA. NAJNOVIJI TAKAV PRIMER JE OBJAVLJIVANJE SADRŽAJA, OPET TENDENCIOSNO PROMENJENOG, RAZGOVORA KOJI SAM U ČETIRI OKA U SVOM KABINETU VODIO SA VISOKIM PREDSTAVNIKOM EU ZA SPOLJNU I**

BEZBEDNOSNU POLITIKU. ANKETNI ODBOR ĆE SVAKAKO IMATI ČIME DA SE POZABAVI."

(Pismo Vojislava Koštunice Zoranu Đinđiću, Dušanu Mihajloviću, Nebojši Čoviću i Miodragu Isakovu; "Večernje novosti", 29. jun 2002)

"MANDATI POSLANIKA SU NEPRIKOSNOVENI. NJIH NE MOGU DA SMENJUJU DRUGE PARTIJE. PARLAMENT JE IZVRŠIO IZBORNU PREVARU I JA VIDIM SLIČNOST IZMEĐU MILOŠEVIĆA I SRPSKOG PREMIJERA. NE MOGU DA ZAMISLIM SARADNJU SA ĐINĐIĆEM TOKOM SADAŠNJEG MANDATA".

("Glas javnosti", 30. jun 2002)

"TREBA SE PROSTO SUOČITI SA ČINJENICOM KAKVO JE STANJE U ZEMLJI I ŠTA JE MUP URADIO, A ŠTA NIJE URADIO (...) DEMOKRATSKOJ STRANCI SRBIJE SU OTETI ILI POKRAĐENI MANDATI U REPUBLIČKOJ SKUPŠTINI. I ONA JE ZAKLJUČILA U JEDNOM TRENUTKU DA DOK SE TO PITANJE NE REŠI PREKO ODGOVARAJUĆIH SUDSKIH INSTITUCIJA, USTAVNOG SUDA, NE UČESTVUJE U RADU SKUPŠTINE, A DA SVOJE NESLAGANJE SA POSLANICIMA VEĆINE U TOJ SKUPŠTINI IZRAŽAVA PREKO STAVOVA VLADE U SENCI. DAKLE, TAKO SU STVARI POČELE. POSLE TOGA JE DOŠLO UBISTVO GENERALA BUHE. MINISTAR MIHAJLOVIĆ JE JEDNOSTAVNO ZABORAVIO REDOSLED POTEZA. ZABORAVIO JE KAKO JE SVE POČELO. ON BI TREBALO DA STAVI PRST NA ČELO I DA SE ZAPITA KAKO JE, ZAŠTO, NA OSNOVU KOJIH PROPISA NEKO JEDNOJ POLITIČKOJ STRANCI, NA ZGRAŽANJE CELOG SVETA, OEBS-A, SAVETA EVROPE, MOGAO DA KRADE MANDATE NA ONAJ NAČIN NA KOJI JE MILOŠEVIĆ KRAO"

(RADIO "SLOBODNA EVROPA", 4. JUL 2002)

Da se vratimo na aferu Perišić. Tu imamo jedan sporan moment – da general Pavković – koji je tada bio načelnik, nije znao za taj trenutak hapšenja Perišića. Da li su tu prekršena neka pravila?

– TU SE RADI SAMO O AŽURNOSTI U IZVEŠTAVANJU NAČELNIKA GENERALŠTABA I O DRUGIM KORACIMA KOJE JE MOŽDA TREBALO PREDUZETI. MOŽDA BI SE ŠTETA TIM UMANJILA.

Vi kao da mislite da ti propusti nisu najvažniji?

– NARAVNO. SVE TO NE SME DA NAS ODVRATI OD NEČEG BITNOG. KAD IMAMO TU AFERU PRED SOBOM, DOVOLJNO JE SAMO OSLOUNITI SE NA PRAKSU DRUGIH ZEMALJA KADA SE

RADI O ŠPIJUNAŽI I VIDETI KAKO SE U TAKVIM SLUČAJEVIMA TA PITANJA REŠAVAJU, NE ULAZEĆI BAŠ U SVE PROCEDURALNE LAVIRINTE. POSTOJI NEŠTO ŠTO JE IZNAD SVEGA, A TO JE DRŽAVNI INTERES, DRŽAVNI RAZLOG I TE STVARI SE REŠAVAJU VRLO JEDNOSTAVNO I ONIH DILEMA I NAKNADNIH RASPRAVA, KAKVIH JE BILO U NAŠOJ JAVNOSTI, NEMA.

Da se vratimo još malo na ovu priču o aferama. Nisam stekao utisak da onaj Vaš izlazak u javnost sa onim četvorožilnim kablom dokazuje to prisluškivanje. Da li ste rekli sve što znate ili ste ostavili još nešto?

– ZNATE, POSTOJALA JE SUMNJA. I TO JE DOVOLJNO. TA SUMNJA JE BRIGA ODREĐENE SLUŽBE U VOJSKI JUGOSLAVIJE, KAD JE REČ O PREDSEDNIKU SRJ. TAKO JE DRŽAVA UREĐENA (...) VOJSKA JE IMALA INDICIJA. NIJE BITAN SUBJEKT KAD JE O PRISLUŠKIVANJU REČ. BILO JE VAŽNO SAMO DA LI TO POSTOJI I DA LI JE TIME UGROŽEN ŠEF DRŽAVE I DA LI JE UGROŽENA BEZBEDNOST. ONI SU SE TIME RUKOVODILI.

("Blic Njuz", 10. jul 2002)

"NIKAKVOG UPADA U VLADU SRBIJE NIJE BILO. VLADE SRBIJE VLADE IZMIŠLJOTINAMA JER, NA KRAJU KRAJEVA, DA SE DESIO ONDA BI SE ZA TO ZNALO, POSTOJALA BI NEKA OBIJENA VRATA, POSTOJALI BI NEKI PRETUČENI LJUDI, NEŠTO BI SE DESILO. OD SVEGA TOGA SE NIŠTA NIJE DESILO. BILA JE SAMO JEDNA INDICIJA DA POSTOJI MOGUĆNOST PRISLUŠKIVANJA TELEFONSKIH RAZGOVORA O ČEMU SE, INAČE, NAŠIROKO GOVORILU U NAŠOJ JAVNOSTI. NA TO JE SKRENUTA PAŽNJA ONIMA ČIJI JE POSAO DA SE TIME BAVE (...) ZAKLJUČENO JE DA SE U TO NE TREBA DALJE UPUŠTATI, POGOTOVU U MESECU OPTEREĆENOM SVIM I SVAČIM – BILO JE TO NA POČETKU JUNA, NE TREBA DA PODSEĆAM ŠTA SE SVE DEŠAVALO DO I OD MILOŠEVIĆEVOG IZRUČENJA HAGU."

("NIN", 15. avgust 2002)

"ZAHVALJUJUĆI ONOME ŠTO JE REPUBLIČKA VLADE ČINILA A NIJE TREBALO DA ČINI I ONOME ŠTO NIJE ČINILA A TREBALO JE DA ČINI, NE SAMO DA SE NE PODSTIČE RAZVOJ PRAVNE DRŽAVE, VEĆ SE PODSTIČE RAZVOJ MAFIJAŠKE DRŽAVE, KOLUMBIZACIJA SRBIJE. NEKO ĆE MOŽDA POSTAVITI PITANJE ZAŠTO SAM VOLJAN DA IZADEM NA IZBORE KOJE JE RASPIŠALA NELEGITIMNA SKUPŠTINA, ONA KOJA JE ODUZELA POSLANIČKE MANDATE DSS-U I KOJA JE TRENUTNO POZNATIJA PO ČUDNOM ANKETNOM ODBORU NEGO PO ZAKONODAVNOJ INICIJATIVI. ZNA SRBIJA DA JE I PRETHODNE IZBORE NA

KOJE SAM IZAŠAO, RASPISALA SKUPŠTINA KOJA SE STVARNO NIJE MOGLA PODIČITI LEGITIMNOŠĆU MADA JE, PRIZNAJEM, BROJ UKRADENIH MANDATA U NJOJ BIO ZNATNO MANJI. POSTOJI, DODUŠE, JOŠ JEDNA SLIČNOST: IZBORE U SEPTEMBRU 2000. RASPISAO JE, PRE VREMENA, JEDAN ČOVEK KOJI JE IZA SCENE VUKAO KONCE. **OVE IZBORE, OPET PRE VREMENA, RASPISAO JE ISTO TAKO JEDAN ČOVEK, ONAJ KOJI IZA OVE SADAŠNJE SCENE VUČE KONCE (...) MORAM REĆI DA MILOŠEVIĆEVA KAMPANJA PROTIV OPOZICIJE NIKAD NIJE IMALA TU TRAJNOST I BEZOBRIRNOST, KOJU IMA DANAŠNJA KAMPANJA DOS-A**".

(Veb sajt DSS-a, 23. avgust 2002)

"U TOM SPORU IZMEĐU MENE I PREMIJERA ĐINĐIĆA NAJBOLJE JE ZA NEPRISTRASNOG SUDIJU UZETI SAM NAROD, NJEGOVO OSEĆANJE KAKO ŽIVI I ŠTA MISLI. DA NAVEDEM FRAPANTAN PRIMER ONOGA ŠTO JE REČENO JEDNOM PREDSEDNIČKOM KANDIDATU U MIN U NIŠU O RADNIKU KOJI JE POSLEDNJU PLATU OD 360 DINARA PRIMIO U DECEMBRU, DA DODAMO NEBROJENE PRIMERE SIROMAŠTVA I KRIMINALA PROCVATU, DA LI JE TO RAZLOG ZA VESELJE?"

("Danas", 30. avgust 2002)

"HTEO BIH DA IZRAZIM ZADOVOLJSTVO ŠIROKOGRUDIM PO TEZOM VELJE ILIĆA. MI SE U SRBIJI DELIMO NA ONE KOJI ZNAJU ŠTA JE DRŽAVA I KOJI PREMA NJOJ OSEĆAJU ODGOVORNOST, I NA ONE DRUGE KOJI NEMAJU NIKAKVU PREDSTAVU O TOME ŠTA JE DRŽAVA, A JOŠ MANJE ŠTA JE ODGOVORNOST PREMA SVOM VLASTITOM IMANJU. SVE ONE STRANKE KOJE BI ŽELELE TOME DA SE SUPROTSTAVE TREBA DA SU NA JEDNOJ STRANI. ODLUKA VELJE ILIĆA ME JE OHRABRILA, ALI ME NIJE IZNENADILA, JER SMO O MOJOJ KANDIDATURI U VIŠE NAVRATA RAZGOVARALI. I KAD SE NE ČUJEMO, VELJA I JA MISLIMO ISTO – NE MOŽE SRBIJA DA SE DELI".

("Nacional", 6. septembar 2002)

"REFORME SU OSTALE PRAZNA PRIČA I O NJIMA GOVORE LJUDI DOŠLI SA DRUGIH STRANA, DRUGIH ZEMALJA, KOJI SU POSLALI SVOJU DECU DA SE ŠKOLUJU U DRUGE ZEMLJE. SAMO ONI KOJI DELE SUDBINU NARODA MOGU DA SPROVODE REFORME. MOŽDA ONI KOJI SU DOŠLI IZ RAZNIH BOLIVIJA I DRUGIH SVETOVA DA NAM UREĐUJU ZEMLJU, IMAJU VREMENA NA PRETEK – MI NEMAMO. JEDAN BROJ LJUDI U VLADI SRBIJE IMA GDE DA ODE, A MI KOJI SMO NA OVOM TRGU NEĆEMO NIGDE OTIĆI IZ SVOJE ZEMLJE. U 19. Veku U

SRBII JE BIO SAMO JEDAN MINISTAR KOJI JE BIO STRANAC, VALJDA SMO ZEMLJA KOJA JE SNAŽNA, INVENTIVNA I SPOSOBNA DA PRONAĐE SNAGE U SAMOJ SEBI".

(Izvodi iz govora V. Koštunice u Užicu; B-92, 8. septembar 2002)

"PONADALI SU SE DA, POŠTO SU RASPISALI IZBORE ZA PREDSEDNIKA, NA NJIMA NIKO NEĆE SPOMINJATI VLADU SRBIJE, ILI AKO JE SPOMENE, ONDA MOŽE SAMO DA JE HVALI. ALI, TO NE BIVA I TO NEĆE MOĆI. MORAĆEMO DA VIDIMO ŠTA JE TO POSTIGLA VLADA SRBIJE, DA PODVUČEMO RAČUN, DA VIDIMO ŠTA SE OBEĆAVALO, A ŠTA JE URAĐENO. I PORED REČI, DA VLADA SRBIJE ISTRESE DŽEPOVE, DA VIDIMO KOLIKO SU OTEŽALI TI DŽEPOVI OD NARODNIH PARA. MNOGO SU ISTI".

(Izvodi iz govora V. Koštunice u Šapcu; "Večernje novosti", 17. septembar 2002)

Da li mislite da je izjava u Malom Zvorniku bila greška, naročito zbog kasnijih kritika Vašingtona i izjave Havijera Solane?

– NE MISLIM DA JE GREŠKA (...) JA SAM MOGAO DA POVEDEM RAČUNA DA TA REČ KOJU SAM UPOTREBIO "PRIVREMENO" MOŽE DA BUDE DVOSMISLENA, ALI NISAM TIME MISLIO NA PRIVREMENOST GRANICA, VEĆ NA RAZDVOJENOST POJEDINIH NARODA. PRE SVEGA SRPSKOG POŠTO SAM GOVORIO O RS. MOJA PORUKA NIJE BILA DA GRANICE TREBA DA SE MENJAJU, VEĆ DA POSTANU POROZNE, KAO U EU.

Nakon te Vaše dvosmislene izjave, usledilo je pojašnjenje Dragana Maršićanina koje je bilo nedvosmisleno.

– **U MOJOJ IZJAVI JEDAN PRIDEV MOŽE BITI SPORAN I SUVIŠAN I TO JE SVE. KOLIKO PUTA U BIH MOŽETE ČUTI DA TREBA UKINUTI ENTITETE, ŠTO JE SUPROTNO DEJTONSKOM SPORAZUMU, PA NIŠTA.**

("Danas", 21-22. septembar 2002)

"IZBORI 29. SEPTEMBRA SU JOŠ JEDNA PRILIKA DA KAŽEMO – **MI ILI ONI. TO JE PODELA NA ONE KOJI SU ZA PRAVNU I NA ONE KOJI SU ZA MAFIJAŠKU DRŽAVU**, NA ONE KOJI SU ZA OČUVANJE ZAJEDNIČKE DRŽAVE I NA ONE KOJI SU PROTIV NJE. NE MOŽE SE JEDNOSTAVNO PRIČATI DA SU SE STVARI PROMENILE. **NE MOGU REFORME I OBEĆANJA PADATI UOČI IZBORA, NE MOŽE SE NA Taj Način VLADATI ZEMLJOM**. SRBIJU ZA NEKOLIKO MESECI ČEKAJU NOVI PARLAMENTARNI IZBORI, A SRBIJA PRE TOGA TREBA DA DOBIJE NOVI USTAV. **U SRBIJI NE VLADA PRAVO, NITI SE U NJOJ PRISTOJNO ŽIVI**".

("Izvodi iz govora V. Koštunice u Jagodini; B-92, 22. septembar 2002)

"**MOJU KAMPANJU JE ZAOŠTRILO NEZADOVOLJSTVO NARODA. ZNAO SAM DA STANJE U SRBIJI NIJE DOBRO, ALI PUTUJUĆI U PREDIZBORNOJ KAMPANJI SHVATIO SAM DA JE SITUACIJA JOŠ MNOGO GORA**. JEDNOSTAVNO SAM SMATRAO DA TO SVIMA TREBA STAVITI DO ZNANJA I DA JE MOJ ZADATAK, BAŠ ZBOG IZBORA U SEPTEMBRU 2000. GODINE, NA KOJIMA SU MI GRAĐANI POKLONILI POVERENJE, DA TO NEZADOVOLJSTVO ARTIKULIŠEM."

("Blic", 25. septembar 2002)

VOJISLAV KOŠTUNICA JE REKAO DA "ZAISTA NE ZNA NIŠTA" O PRISUSTVU NEDAVNO UBIJENOG SREDOJA ŠLJUKIĆA NA NJEGOVIH PREDIZBORNIM MITINZIMA, ALI JE DODAO DA JE IZ FOTOGRAFIJA U MEDIJIMA "UOČIO DA ŠLJUKIĆ BIO NA NJEGOVIH MITINZIMA" U BEOGRADU I KRAGUJEVCU: – NE MOGU DA ZNAM KO SE SVE NALAZI NA NAŠIM MITINZIMA. **LJUDI NA NAŠIM MITINZIMA MOGU BITI IZ RAZLIČITIH RAZLOGA** – DODAO JE KOŠTUNICA, NAVODEĆI DA "DRUGAČIJE GOVORI JER JE ČOVEK MRTAV".

("Blic", 4. oktobar 2002)

VOJISLAV KOŠTUNICA: – **MNOGO IMA REČI O NEKIM ZANIMLJIVIM, NEOBIČNIM VEZAMA PREMIJERA ĐINĐIĆA SA PO-**

JEDINIM UGLEDNIM BIZNISMENIMA I NJEGOVIH ARANŽMANA SA NJIMA. TO JE NEŠTO ŠTO BI U SVAKOJ DRUGOJ ZEMLJI, BILO DA JE REČ O SURČINU ILI O NEKIM DRUGIM POSLOVIMA, U SVAKOJ DRUGOJ ZEMLJI BI TO IZAZVALO I TE KAKVU POZORNOST. **HVALA BOGU, MORAM REČI DA SU POSLE GODINU DANA MEDIJI POČELI TIME DA SE BAVE.** ZAMISLITE SE NAD TOM ČINJENICOM.

MIROLJUB LABUS: – VI ZNATE, GOSPODINE KOŠTUNICA, DA JE KLEVETA KRIVIČNO DELO. VI STE SADA OKLEVETALI GOSPODINA ĐINĐIĆA I NISTE PRUŽILI DOKAZ. JA OD VAS, I NAŠA JAVNOST, OČEKUJEM DOKAZE ZA OVO. VI STE REKLI DA JE ON KRIMINALAC I JA OČEKUJEM DA NAMA OVDE VEČERAS ILI KOLIKO SUTRA, PRUŽITE TE DOKAZE. AKO PRUŽITE TE DOKAZE IMATE I PODRŠKU I GRAĐANA I MOJU, I SVIH. ALI, OVO ŠTO STE REKLI, TO JE KLEVETA!"

VOJISLAV KOŠTUNICA – **TO NIJE KLEVETA, JA SAM REKAO JEDNOSTAVNO O ONOME ŠTO MEDIJI PIŠU I PIŠU MNOGO A NA TO SE NE REAGUJE. I TO JE JEDINA STVAR. DA LI PIŠU ILI NE PIŠU? PIŠU.**

(TV duel Vojislava Koštunice i Miroslava Labusa uoči drugog kruga predsedničkih izbora; TVB-92, 9. oktobar 2002)

PREDSEDNIČKI KANDIDAT DEMOKRATSKE STRANKE SRBIJE VOJISLAV KOŠTUNICA IZJAVIO JE DA ĆE NASTAVITI DA SE BORI ZA SVOJU PROGRAM I **DODAO DA JE UVEREN DA VIDI KRAJ VLASTI PREMIJERA SRBIJE ZORANA ĐINĐIĆA**

(B-92, 13. oktobar 2002)

"MORAM BEZ IKAKVE LAŽNE SKROMNOSTI DA KAŽEM DA SAM PONOSAN IZBORNIM REZULTATOM. KAO ŠTO SAM VIDE O KRAJ BROZOVOM ILI MILOŠEVIĆEVOM REŽIMU, NEMA RAZLOGA DA NE ISTRAJEM I DA VIDIM KRAJ I ĐINĐIĆEVOM REŽIMU SA KOGA LAŽNO REFORMSKO PERJE OPADA NA SVE STRANE."

(B-92, 14. oktobar 2002)

"SIGURAN SAM DA ĆE DEMOKRATSKA JAVNOST U CELINI UMETI DA PROCENI TEŽINU I DA ĆU U OVOJ BORBI ZA INSTITUCIJE I NA ZAKONIMA UTEMELJENE REFORME MOĆI DA SE OSLOMIM NA PODRŠKU SVOJE STRANKE I STRANAKA KOJE SU ME I PROŠLI PUT PODRŽALE, KAO I SVIH IZVORNO DEMOKRATSKIH ORGANIZACIJA I UDRUŽENJA U NAŠEM DRUŠTVU, SVIH ONIH KOJIMA JE ISTINSKI STALO DA SRBIJA IMA STABILNE INSTITUCIJE, **TAKVE DA NIJEDAN POJEDINAC NE MOŽE DA IH UZURPIRA ILI PO SVOM NAHOĐENJU UKIDA**".

(Veb Sajt DSS-a, 14. novembar 2002)

"ŠTO SE TIČE PODRŠKE ĐINĐIĆA I DS, SVE SAM VAM REKAO. DEMOKRATSKA STRANKA I PREMIJER ZORAN ĐINĐIĆ SE NISU PROSLAVILI SVOJIM STAVOM. I SVE ŠTO SAM REKAO NA RAČUN TOGA DA JE SRAMOTA ŠTO SRBIJA DA USTANOVI KOLIKO IMA BIRAČA, DA JE SRAMOTA DA SE OVAJ NAROD, SIROMAŠAN I BEDAN, RAZVLAČI CELE JESENI NA IZBORIMA, UMETO DA SE KRENE U IZGRADNJU INSTITUCIJA, SVE JE TO REČENO NA RAČUN DEMOKRATSKE STRANKE, NJENOG PREDSEDNIKA I NJENOG PREMIJERA. MOJ STAV JE TU POTPUNO JASAN".

(B-92, 15. novembar 2002)

"NEKO ĆE MORATI DA OBJASNI ZAŠTO SRBIJA NEMA INSTITUCIJE, ZAŠTO UZ SVE HVALOSPEVE REFORMAMA NIJE U STANJU DA NAPRAVI ČIST I AŽURAN BIRAČKI SPISAK, ZAŠTO JE TO TOLIKO TEŠKO? (...) SADAŠNJA VLADA JE NA Taj NAČIN SVOJU BUDUĆNOST VEZALA ZA ISHOD IZBORA."

(*"Danas"*, 30. novembar-1. decembar 2002)

"MERA ZA POLITIČKI REJTING JE PODRŠKA JAVNOSTI, A JA JE IMAM. RAZMIŠLJAM SAMO O TOME DA BI SE TAKVIM ISHODOM STVARI U SRBIJI RADIKALIZOVALE. AKO I TREĆI PUT LJUDI IZAĐU NA IZBORE UZALUD, ONDA JE ZA TO NEKO ODGOVORAN, NEKO OD NAS PRAVI BUDALE. VUČE NAS ZA NOS. SRAMOTI CELU ZEMLJU PRED SVETOM."

(*"Večernje novosti"*, 1. decembar 2002)

"VLADA SRBIJE SADA IMA KLIMAVU VEĆINU, A TO SE VIDELO NEDAVNO PRI UTVRĐIVANJU DNEVNOG REDA U SKUPŠTINI SRBIJE".

(*"Glas javnosti"*, 2. decembar 2002)

"PROBLEM KOJI SE POJAVIO NA OVIM IZBORIMA JE DA LI ĆE ONI USPETI ILI NE. KONCENTRISAO SAM SE NA TO PITANJE POZITIVNO – KAKO DA TI IZBORI USPEJU NEGATIVNO – KO UTIČE NA TO DA IZBORI NE USPEJU, I OPET SE NA TAPETU, NE SAMO U TOM DELU, VEĆ I NEŠTO ŠIRE OD TOGA, MORALA NAĆI VLADA SRBIJE, DEO VLADE SRBIJE I NJEN PREDSEDNIK ZORAN ĐINĐIĆ I RUKOVODSTVO DEMOKRATSKE STRANKE. TO JE POTPUNO NORMALNO JER ONI STOJE ZAPRAVO IZA TOG NAUMA DA IZBORI NE USPEJU."

(*"Blic"*, 2. decembar 2002)

"E, SAD DOLAZIMO U OVOJ PRIČI DO EKSPERATA, ANALITIČARA. ONI SE PONAŠAJU PRE IZBORA I TOKOM IZBORNOG DANA KAO DA SE IZBORI DEŠAVAJU NEGDE DRUGDE, KAO DA SE NE BIRA IZMEĐU DEMOKRATSKOG KANDIDATA I ONOGA KOJI TO NIJE. **U SVEMU TOME MORAM REĆI DA UČESTVUJE, PREKO IZJAVA VIŠE SVOJIH SARADNIKA I EKSPERATA, NEVLADINA ORGANIZACIJA CESID. ONA SE SVOJIM POSTUPCIMA DO SADA UVELIKO KVALIFIKUJE ZA JEDNU DRUGU KATEGORIJU – OD NEVLADINE ORGANIZACIJE SE PRETVARA U NEŠTO ŠTO JE VLADINA ORGANIZACIJA."**

(B-92, 8. decembar 2002)

"ĐINĐIĆ HOĆE DA SAM VLADA SRBIJOM, ŠTO PODSEĆA NA MILOŠEVIĆEVA VREMENA, ŠEŠELJ UČESTVUJE NA IZBORIMA, IAKO NEMA REALNE IZGLEDE NA POBEDU, ZBOG PUBLICITETA".

(B-92, 12. decembar 2002)

VOJISLAV KOŠTUNICA JE NAGLASIO DA SE **"MORA STATI NA PUT OBESMIŠLJAVANJU DEMOKRATIJE"** I OPTUŽIO JE VLADE MILA ĐUKANOVIĆA I ZORANA ĐINĐIĆA DA RADE NA RAZ-

GRADNJI DRŽAVNE ZAJEDNICE I DA POSTOJE "REČITI DOKAZI O SPREZI KRIMINALA I VLASTI U SRBIJI". PONAVLJAJUĆI DA NIKADA NIJE BIO ZA IZRUČENJE MA KOG OPTUŽENIKA HAGU, PA NI MILOŠEVIĆA, KOŠTUNICA JE NEGIRAO DA JE POTPISAO OBAVEZU O IZRUČENJU RATKA MLADIĆA I VESELINA ŠLJIVANČANINA HAŠKOM TRIBUNALU."

(TV B-92, 3. februar 2003)

Pre nekoliko dana krenula je priča da je bio planiran atentat na Vas. Sve to nije zvučalo previše ozbiljno. Ko je hteo da Vas ubije?

– "NIJE REČ NI O KAKVOM ATENTATU, VEĆ O STVARIMA KOJE SU SE POSLEDNJIH DANA DEŠAVALE OKO PISAMA I OBRAČANJA LJUBIŠE BUHE JAVNOSTI. PODSETILI SMO SAMO NA ČINJENICU DA JE PRE NEKOLIKO MESECI U JEDNOM NIZU TIH PISAMA KOJIMA JE JAVNOST ZASIPANA, A NEKA SU POTICALA I OD NJEGOVE ŽENE, NA MOJU ADRESU STIGLO JEDNO NJENO PISMO U KOME SU POMENUTA IMENA MNOGIH LIČNOSTI, POVEZANA S TIM KRAJNJE SUMNJIVIM DRUŠTVOM IZ SURČINA I ZEMUN POLJA, I NIZ STVARI KOJE SU IMALE ELEMENTE KRIVIČNIH DELA..."

("Vreme", 13. februar 2003)

"DESILO SE KRAJEM GODINE, DA VAS PODSETIM, NEŠTO ŠTO JE DALEKO, DALEKO BILO DRAMATIČNIJE I OPASNije OD NEČEGA ŠTO JE U ŠTAMPI NAZVANO POKUŠAJEM ATENTATA NA PREMIJERA ĐINĐIĆA, TO JE DIZANJE U VAZDUH PRAKTIČNO ČITAVOG JEDNOG POSTROJENJA U ZEMUN POLJU (...) SLAŽEM SE POTPUNO I POSTOJI NIZ DOSTA NEOBIČNIH OKOLNOSTI KOJE PRATE TU STVAR. I NAKNADNO SAZNAJEMO DA JE ODREĐEN PRITVOR NEKOME KO JE MOŽDA POKUŠAO ATENTAT, JEDNOSTAVNO ZATO ŠTO NIJE IMAO DOZVOLJENE PAPIRE, ZBOG FALSIFIKATA I TAKO DALJE. S DRUGE STRANE SAZNAJEMO DA SE RADI O LICU KOJE IMA KRIMINALNU PROŠLOST I KOJE NIJE OSUĐIVANO. HAJDE DA ZASTANEMO SAMO NA OVOJ POSLEDNJOJ STVARI. DAKLE, IMATE POJEDINCA ZA KOGA VAM POLICIJA KAŽE DA IMA KRIMINALNI DOSIJE, A DA NIJE NI JEDANPUT OSUĐEN. U ČEMU JE PROBLEM?"

(B-92, 24. februar 2003)

"ZORAN ĐINĐIĆ I JA SE U MNOGO ČEMU NE SLAŽEMO I MNOGO TOGA JEDAN DRUGOME ZAMERAMO, I PROGRAMSKI I METODOLOŠKI. ONO ŠTO JE, MEĐUTIM, U OVOM TRENUTKU ZA MENE JEDINO VAŽNO JESTE TO DA NAJDUBIJE I NAJOŠTRIJE

OSUĐUJEM SVAKI VID TERORIZMA, NASILJA, PRIMENE SILE U POLITIČKIM I SVIM DRUGIM OBRAČUNIMA. BOJIM SE DA JE OVO, NA ŽALOST, JOŠ JEDNA SUROVA OPOMENA, DA MORAMO POGLEDATI ISTINI U OČI I VIDETI KOLIKO JE KRIMINAL PROŽEO SVE DRUŠTVENE PORE. **KRIMINAL SE NE MOŽE DELITI NA DOBAR I LOŠ, NAŠ I NJIHOV.** MORAMO SHVATITI DA JE ON RAZORAN PO DRUŠTVENO TKIVO I DA JE PRIRODNI NEPRIJATELJ SVIH DEMOKRATSKIH INSTITUCIJA".

(B – 92, 12. mart 2003)

VOJISLAV KOŠTUNICA JE IZJAVIO DA NJEGOVA PARTIJA NEĆE PODRŽATI KANDIDATURU ZORANA ŽIVKOVIĆA **JER SMATRA DA JE REŠENJE ZA SADAŠNJE STANJE KONCENTRACIONA VLADA, KOJA BI OKUPILA SVE PARLAMENTARNE STRANKE U SRBIJI.** NA PITANJE KAKO SU SE I ČIME SPS, RADIKALI I STRANKA SRPSKOG JEDINSTVA KVALIFIKOVALI DA DELE VLAST KOJA BI TREBALO DA SE RAZRAČUNA SA OSTACIMA MILOŠEVIĆEVOG REŽIMA, KOŠTUNICA JE ODGOVORIO: **"JA POLAZIM OD TOGA DA IH JE NAROD BIRAO I MI NE MOŽEMO PREĆI PREKO TE ČINJENICE. VI ZNATE DA SU ODGOVORI U OVOM TRENUTKU VEĆ NEGATIVNI I DA SE TO ZNA. I DA SU TI ODGOVORI BILI NEGATIVNI 2000. GODINE, ALI PROSTO TE STRANKE POSTOJE, NAROD IH JE BIRAO, NIKO DOSAD NIJE ZABRANIO TE STRANKE, KOLIKO SAM JA ČUO, NEKU OD TIH STRANAKA. POZIV TREBA UPUTITI SVIMA"**.

KOŠTUNICA JE **KRITIKOVAO VANREDNO STANJE U ZEMLJI** JER JE, PREMA NJEGOVOM MIŠLJENJU, **ZAKON NA OSNOVU KOGA JE UVEDENO – NEUSTAVAN**. NA PITANJE KAKO KOMENTARIŠE MEĐUNARODNU PODRŠKU KOJU JE, PREMA REČIMA VIŠE NAŠIH ZVANIČNIKA, VLAST DOBILA ZA UVOĐENJE VANREDNOG STANJA, KOŠTUNICA JE ODGOVORIO: **"JA NISAM PRIMETIO, JA NISAM VIDEO TAKVE IZJAVE, NISAM IH VIDEO, NA KRAJU KRAJEVA, OD ONIH KOJI SU JEDINO MERODAVNI DA IH IZNESU, OSIM U JEDNOM SLUČAJU, GOSPODINA KUTILJERA, KOJI JE JEDNU TAKVU IZJAVU DAO, ALI NAJUOPŠTERNIJI"**.

(B92, 17. mart 2003)

NA PITANJE NOVINARA DA LI LIČNO OSEĆA GRIŽU SAVEST ZA ONO ŠTO SE DESILO PREMIJERU ĐINĐIĆU I DA LI JE, NA NEKI NAČIN, TAKO NEŠTO MOGAO SPREČITI, KOŠTUNICA JE ISTAKAO DA JE JOŠ PRE DVE GODINE UPOZORAVAO NA OPASNOSTI ORGANIZOVANOG KRIMINALA, GOVOREĆI O SLUČAJU "GAVRILOVIĆ":

– JA NISAM MOGAO DA UTIČEM NA TO ŠTO SE DOGODILO SA MESTA NA KOME SAM SE NALAZIO, NI KAO PREDSEDNIK JUGOSLAVIJE, A JOŠ MANJE KAO PREDSEDNIK JEDNE STRANKE".

(B-92, 18. mart 2003)

Policija je za ubistvo premijera Đinđića osumnjičila čoveka koji je bio zamenik komandanta Jedinice za specijalne operacije Državne bezbednosti. Da li vas to čudi i u kojoj meri?

– SVAKAKO DA TO IZAZIVA STRAH, ALI I ČUĐENJE I VELIKU ZABRINUTOST. RADI SE O VEĆEM BROJU LJUDI, RADI SE O POVEZANOSTI SA JEDNIM OD KRIMINALNIH KLANOVA U ZEMLJI, ALI NE I JEDINIM. I TU OPET, ZAPRAVO, DOLAZIMO DO JEDNOG VAŽNOG PITANJA. **IMA IH VIŠE, OČIGLEDNO JE DA SU NEKI IMALI POVLAŠĆEN POLOŽAJ ILI SU PAK U POČETKU SVIM IMALI POVLAŠĆEN POLOŽAJ, PA SE ONDA DESILA JEDNA DIFERENCIJACIJA I NEKI SU I DALJE OSTALI ZAŠTIĆENI, A NEKI NE.**

Da li ste Vi čuli i da su Surčinci pohapšeni? Pominje se ono jedno čuveno ime.

– **IMA JOŠ NEKOLIKO ZVUČNIH IMENA PORED ONIH KOJI SU POHAPŠENI.** JA HOĆU DA VERUJEM DA ĆE SE U TOME IĆI DO KRAJA, JER JE TO VEOMA VAŽNO. ZAISTA, TU NIKAKVE RAZLIKE NE MOŽE BITI, NIKAKVOG POVLAŠĆIVANJA NE MOŽE BITI. U POČETKU JE BILO.

– Nedeljnik "Vreme" je u prošlom broju objavio stenogram prisluškivanih razgovora iz vremena pobune Crvenih beretki. Između, sada se to već priča, više neimenovanih ljudi i Dušana Spasojevića, dakle jednog od čelnika Zemunskog klana. Tu se pominje i Vaše ime. Spasojević, prema tom stenogramu, a čuje se da je to tačan stenogram, u jednom trenutku kaže, citirajući: "Nema sile osim Koštunice". Znete li o čemu se tu radi?

– PROBLEM JE U NEČEM DRUGOM, KADA JE REČ O JEDNOJ DRUGOJ STVARI. **NE ZNAM NA KOJI NAČIN JEDAN TRANSKRIPT TELEFONSKOG RAZGOVORA MOŽE DA DOSPE U JAVNOST, IZ DVA RAZLOGA. POSTOJI TAJNOST, KADA JE REČ O TELEFONSKIM RAZGOVORIMA I SAMO U SLUČAJU POSEBNOG ODOBRENJA DRŽAVNIH ORGANA I ODGOVARAJUĆIH MERA TELEFONSKI RAZGOVORI MOGU BITI PRISLUŠKIVANI.** DOLAZIMO DO DRUGE STVARI. NOVINSKI IZVORI U USLOVIMA ONOGA ŠTO SE ZOVE VANREDNO STANJE NE MOGU OBJAVLJIVATI NEŠTO ŠTO MOGU PO NAREDBI OBJAVLJIVATI SAMO DRŽAVNI ORGANI. **MOJE IME SE POMINJE KAO IME NEKOGA KO NE UČESTVUJE U RAZGOVORU, NEGO KAO NEKOGA KO IMA ODREĐENU POZICIJU NA POLITIČKOJ SCENI ILI U INSTITUCIJAMA, ILI DELUJE KAO NEKA INTEGRATIVNA LIČNOST U SVIM TIM ODNOSIMA, I TO JE SVE.**

Ja se ne sećam da li ste Vi citirali Legijine reči ili je Legija citirao Vaše reči da, kada su se pojavili u uniformama, nije ništa strašno što oni protestuju pod punom ratnom opremom, jer i lekari kad protestuju idu u belim mantilima.

– DA, JA SAM TO REKAO, DAKLE NISAM CITIRAO NIČIJE REČI, TO SU MOJE REČI. DA LI JE TO JOŠ NEKO REKAO PRE MENE ILI POSLE MENE, NEVAŽNO JE, **SMATRAO SAM DA SVAKO PROTESTUJE NA NAČIN KOJI MU TO PROFESIJA DIKTIRA. ZA MENE JE BILO BITNO DA ONI NISU UGROZILI ČAK NI ODVIJANJE SAOBRAĆAJA U TOM TRENUTKU, DA JE Taj PROTEST BIO KRAJNJE OGRANIČEN I, NA KRAJU KRAJEVA, DA SU SE S TIM SLOŽILI ONI KOJI SU ODLAZILI U KULU, I PREMIJER ĐINĐIĆ KOJI JE RAZGOVARAO SA NJIMA.**

Ako bi se utvrdilo da je neka stranka imala udela na ovaj ili onaj način u pripremi atentata, kako biste reagovali? Da li bi takvu stranku trebalo odmah zabraniti?

– SVAKAKO. MORAM REČI DA JE MENI TEŠKO ZAMISLIVO DA BI SE CELA JEDNA ORGANIZACIJA MOGLA U TO UPUSTITI, POD USLOVOM DA SE UPUSTI SVAKAKO. **MISLIM DA SE VIŠE NALAZIMO NA TERENU INDIVIDUALNE ODGOVORNOSTI.**

(Intervju Vojislava Koštunice TV B-92, 27. mart 2003)

Ovih dana su se na malim ekranima pojavile sekvence iz vremena pobuna "crvenih beretki" koje sugerišu da ste Vi tada igrali, u neku ruku, dvosmisleni ulogu. Pogotovo sa rečenicom o "radnim uniformama". Da li biste one što ste onda govorili nešto dodali ili oduzeli?

– IMAO SAM UTISAK DA SU STVARI IPAK POD KONTROLOM, JER NIJE BILA NAPADNUTA NIJEDNA DRŽAVNA INSTITUCIJA, JER JE BILA BLOKIRANA SAMO JEDNA TRAKA AUTOPUTA IZ BEOGRADA. A, DA NE ZABORAVIMO – SVE JE POČELO 9. NOVEMBRA ZBOG OPERACIJE "CRVENIH BERETKI" KADA SU BRAĆA BANOVIĆ ISPORUČENI HAŠKOM SUDU, PA SE UBRZO ISPOSTAVILO DA JE JEDAN OD NJIH POGREŠNO PRIVEDEN. NIJE BEZ ZNAČAJA NI TO ŠTO U TO VREME NISMO IMALI ZAKON O SARADNJI SA HAGOM, PA SU PRIPADNICI "CRVENIH BERETKI" BILI REVOLTIRANI ČINJENICOM DA IH JE NEKO POSLAO U OPERACIJU, A DA IM NIJE REKAO O ČEMU SE RADI".

("Večernje novosti", 30. mart 2003)

"DRUGE ZEMLJE, KOJE SU SE SUOČILE SA SLIČNOM NESREĆOM, UBISTVOM PREDSEDNIKA DRŽAVE, PREDSEDNIKA VLADE, KENEDIJA U AMERICI, RABINA U IZRAELU, PALMEA U ŠVEDSKOJ – POSEGLE SU ZA DRUGIM MERAMA. A DEMOKRATSKE SU DRŽAVE, NESUMNJIVO. S DRUGE STRANE, KADA SU SE ONE SUOČILE S NIŠTA MANJE OPASNIM ZLOM TERORIZMA, POPUT 11. SEPTEMBRA U SAD ILI UPADA ČEČENSKIH TERORISTA U POZORIŠTE U MOSKVI – OPET SE NIJE PRIBEGLO VANREDNOM STANJU."

Pominjete bojazan da se ono pretvori u proganjanje političkih protivnika, ali tu je i pritisak na medije, ugrožavanje ionako krhke demokratije?

– PADA U OČI DA JE VANREDNO STANJE U MNOGOME ISKORIŠĆENO DA SE STABILIZUJE I POTRAJE POSTOJEĆA VLAST. TO NIJE DOBRO. DOS SE, SA MALIM IZUZECIMA, KRAJNJE NEPRIJATELJSKI I AGRESIVNO ODNOSIO PREMA DSS – OTIMAJUĆI MANDATE, LIŠAVAJUĆI DSS MESTA PREDSEDNIKA REPUBLIČKE SKUPŠTINE, MINISTRA U SAVEZNOJ VLADI, A DA I NE GOVORIMO O OPSTRUKCIJI I OBESMIŠLJAVANJU PREDSEDNIČKIH IZBORA. VEŠTAČKI JE STVARAN I NIZ AFERA UZ NEMALU POMOĆ JEDNE POSEBNE INSTITUCIJE VLADE SRBIJE – BIROA ZA KOMUNIKACIJE. DAKLE, TO JE BILO NEŠTO ŠTO JE IMALO SVE ELEMENTE ATMOSFERE LINČA. DEMOKRATSKA STRANKA SRBIJE JE U VIŠE NAVRATA POKUŠALA DA SE PONAŠA KONSTRUKTIVNO. TAJ GEST ISPOLJILA JE I POSLE UBISTVA PREMIJERA ĐINDIĆA, KADA JE, ZAPRAVO, PREDLO-

ŽILA DA SE SVE POLITIČKE SNAGE, KOJE SU VOLJNE DA TO UČINE, OKUPE U OKVIRU KONCENTRACIONE VLADE.

KONAČNO JE RAZREŠENO STAMBOLIĆEVO UBISTVO. VELJKO STAMBOLIĆ, IVANOV SIN, SMATRA VAS ODGOVORNIM ZATO ŠTO STE DRŽALI NA FUNKCIJI RADETA MARKOVIĆA, KOJI JE NAREDIO UBISTVO STAMBOLIĆA.

– MOGU, ZAISTA, DA RAZUMEM NEŠTO ŠTO JE SINOVLJEV BOL. BIO SAM ZGROŽEN KAD SAM SAZNAO DA JE STAMBOLIĆ NESTAO. U ONOJ MERI U KOJOJ MI JE FUNKCIJA OMOGUĆAVALA, POSLE OBRAĆANJA ODBORA ZA UTVRĐIVANJE ISTINE O SUDBINI IVANA STAMBOLIĆA, POKUŠAO SAM DA SAZNAM O ČEMU SE RADI. NIKADA NISAM DOBIO NEKI POUZDANIJ I ODGOVOR. ŠTO SE TIČE DRUGE STVARI – DA BUDEMO POTPUNO JASNI: ISTO ONAKO KAO ŠTO NIKAD U ŽIVOTU PRE PETOG OKTOBRA NISAM SREO SLOBODANA MILOŠEVIĆA I MILA ĐUKANOVIĆA, TAKO NISAM IMAO PRILIKE DA SRETNEM NI IVANA STAMBOLIĆA. PRIPADAMO POTPUNO RAZLIČITIM SVETOVIMA.

STVARA SE, NAIME, UTISAK DA JE VREME PRE MILOŠEVIĆA BILO DRUGAČIJE, DA SMO TADA ŽIVELI U NEKIM SREĆNIM DEMOKRATSKIM SVETOVIMA U KOJIMA NIJE BILO ONOGA ČEGA JE BILO U VREME SLOBODANA MILOŠEVIĆA. A BILO JE POLITIČKIH PROGONA I U VREME JOSIPA BROZA – I U VREME IVANA STAMBOLIĆA. BILO JE LJUDI KOJI SU NESTAJALI, AFERA, KORUPCIJE. TA STVAR SE NE SME SMETNUTI S UMA. SVE DRUGO BI ZNAČILO, NA NEKI NAČIN, REVIDIRANJE ISTORIJE. POKUŠAJ DA SE DOKAŽE DA SMO OD 1944. GODINE ŽIVELI U JEDNOM OD NAJSREĆNIJIH SVETOVA – SVE DOK NAM SE NIJE DESILA OSMA SEDNICA. E, BOGME, NEĆE BITI TAKO. BAR U PARTIJSKIM OBRAČUNIMA SLOBODANA MILOŠEVIĆA I IVAN STAMBOLIĆ BITI SU PRIPADNICI JEDNE ISTE PARTIJE U KOJOJ JA NISAM BIO...

("Nezavisna svetlost" br. 392, 5–12. april 2003)

Izvori iz Vlade Srbije tvrde da je Borislav Mikelić povezivao vođe zemunskog klana Legiju i Šiptara sa Vašim savetnikom za bezbednost Radetom Bulatovićem i bivšim šefom vojne bezbednosti Acom Tomićem, koji je u javnosti slovio za vašeg čoveka u Vojsci? Znete li nešto o tim kontaktima?

– NEISTINE SE U JAVNOSTI NA RAZLIČITE NAČINE FABRIKUJU, NE SAMO U VREME VANREDNOG STANJA, NEGO I PRE TOGA. GENERAL ACO TOMIĆ NIJE BIO MOJ ČOVEK, VEĆ DONEDAVNI NAČELNIK UPRAVE VOJNE BEZBEDNOSTI. S NJIM SAM SARADIVAO KAO I SA OSTALIM ČLANOVIMA KOLEGIJU-

MA GENERALŠTABA. OBJAVLJENO SAOPŠTENJE PROIZVEDENO U BIROU ZA KOMUNIKACIJE VLADE SRBIJE UPUĆUJE NA POKUŠAJ OBRAČUNA SA POLITIČKIM PROTIVNICIMA I TO DISKREDITACIJOM, KOJA JE OVOG PUTA OZBILJNIJA I ŠIRA JER NIJE UPERENA SAMO PROTIV MENE I DSS, VEĆ PROTIV ČOVEKA KOME SE MOŽE PRIPISATI ZASLUGA DA JE RAZOTKRIO SLUČAJ JEDNE ŠPIJUNSKJE AFERE, A SAD SE U DRUGIM OKOLNOSTIMA POJAVLJUJE KAO NEKO KO JE PREDMET NAPADA. IZ KONTAKATA SA ODREĐENIM LJUDIMA KOJIMA JE TO POSAO NE MOŽE SE NIŠTA IZVESTI. UOSTALOM, AKO BISMO SE TAKO LABAVIM KRITERIJUMIMA RUKOVODILI, MOGLI BISMO DA KAŽEMO DA SU SE U JEDNOM ČETVORUGLU KOJI ČINE VLADE SRBIJE – ŠILEROVA ULICA – SURČIN – BEOGRADSKI HIPODROM MNOGI LJUDI SRETALE I MNOGA PRIJATELJSTVA NEGOVANA. ČAK IZMEĐU NEKIH KOJI SU DANAS VLADINI FUNKCIONERI I NEKIH KOJI SU PRIPADALI TOJ ZEMUNSKOJ GRUPI, A KOJI SE NE NALAZE VIŠE MEĐU ŽIVIMA. TU JE MNOGO OZBILJNIJE PITANJE KONTAKATA IZMEĐU VLADINIH ZVANIČNIKA I LJUDI KOJI SU SE NESUMNJIVO NALAZILI S DRUGE STRANE ZAKONA I ONOGA ŠTO JE DOZVOLJENO, NEGO NEŠTO ŠTO SE, SUDEĆI PO OVOJ PRIČI IZ BIROA, ODVIJALO NA ZVANIČNOM MESTU. NA KRAJU, VEROVATNO JE POSTOJAO NEKI RAZLOG DA DO TOG SUSRETA DOĐE, JA TO NE ZNAM, ALI IZ TOGA NE MOŽETE IZVUĆI NIKAKAV ZAKLJUČAK.

Da li ste znali za taj sastanak?

– NE, NISAM ZNAO.

Ko onda snosi odgovornost za ubistvo premijera?

– NAJČEŠĆE SE TA ODGOVORNOST, KAD JE REČ O IZJAVAMA ZVANIČNIKA VLADE SRBIJE, PRIPISUJE JSO. MEĐUTIM, TA JEDINICA SE OD NOVEMBRA 2001, ODNOSNO JANUARA 2002, ZAPRAVO NALAZILA POD KONTROLOM VLADE SRBIJE. AKO JE JSO UPLETENA U ATENTAT NA ZORANA ĐINĐIĆA, ZNAČI DA SU SLUŽBENICI KOJI SU BILI POD NADZOROM VLADE SRBIJE ODGOVORNI ZA UBISTVO ZORANA ĐINĐIĆA. SAMIM TIM JE I VLADE SRBIJE NA NEKI NAČIN ODGOVORNA ZA SMRT SVOG PREMIJERA. TO JE PROSTO NA TERENU NEČEGA ŠTO JE LANAC KOMANDOVANJA I ODGOVORNOSTI KOJI JE VIŠE NEGO JASAN. SVE VAN TOGA JE JEDNA OBIČNA IZMIŠLJOTINA.

Da li ubistvo Đinđića ima političku pozadinu?

– NA OSNOVU ONOGA ŠTO SE MOŽE NAZRETI, IMA RAZLIČITIH ELEMENATA. VEROVATNO NEMA ISKLJUČIVO POLITIČKU POZADINU. OČIGLEDNO DA POSTOJI I TAJ KRIMINALNI MO-

MENAT. NAZIRE SE HAŠKI MOMENAT KOJI JESTE POLITIČKI, ALI OVAJ KRIMINALNI SVAKAKO NIJE ZA POTCENJIVANJE.

("Blic" 9. april 2003)

"IDEJA O KONCENTRACIONOJ VLADI JE, MEĐUTIM, DOČEKANA NA NOŽ, U KLASIČNOM BOLŠEVIČKOM MANIRU KO NIJE S NAMA, TAJ JE PROTIV NAS. APSURDI IDU DOTLE DA SE SAD GOVORI DA JE ŽORAN UBIJEN ZBOG ATMOSFERE, DA SU SUMNJIVI SVI KOJI SU TRAŽILI PREVREMENE IZBORE, DA ČE ODGOVARATI SVI KOJI NISU TUGOVALI (...) SVE OVO GOVORIM I KAO NEKO KO SE OSEĆA NEPOSREDNO NAPADNUTIM, ČIJA SE STRANKA NEPRESTANO PROZIVA I SUMNJIČI I ČIJE SARADNIKE HAPSE, I KAO NEKO KO SE INTENZIVNO BAVIO IZUČAVANJEM NAČINA NA KOJI SU KOMUNISTI DOGRABILI SVU VLAST POSLE RATA, GUŠEĆI GRAĐANSKE SLOBODE I PRAVA, SVE, TOBOŽE, U IME NARODA. (...)

POŠTO SE DANIMA OSEĆAM KAO ČOVEK KOME POKUŠAVAJU DA NAĐU MA I NAJMANJU NEDOSLEDNOST ILI PROTIVREČNOST U ISKAZIMA, PONOVIĆU SASVIM NEDVOSMISLENO: IMAM POVERENJA U LJUDE SA KOJIMA SAM SARADIVAO I SARADUJEM. I IZ OVOG ŠTUROG SAOPŠTENJA VLADE, VIDI SE DA SU SE SASTALI JEDNOM, NA ZVANIČNOM MESTU, SA DVOJICOM LJUDI KOJI SADA JESU NA POTERNICAMA – ZAPRAVO, JEDAN JE VEĆ OTKRIVEN I UBIJEN – ALI KOJI U TO VREME NISU BILI NI NA KOJI NAČIN PROSKRIBOVANI. I IZVESNO JE DA JA NISAM MOGAO ZNATI, NITI JE TREBALO DA ZNAM, ZA SVE KONTAKTE ILI SLUČAJNE SUSRETE MOJIH SARADNIKA. **POGLEDAJTE, UOSTALOM, NOVINSKU DOKUMENTACIJU, BILO JE NOVINA KOJE SU MNOGO PAŽNJE POSVEĆIVALE RAZNIM BIZNISMENIMA, ALI POGLEDAJTE I, RECIMO, SPORTSKE STRANICE DNEVNIH LISTOVA.** KO SE SVE TU S KIM NIJE VIĐAO, KO SVE NIJE NA NEKAKVIM PROSLAVAMA UČESTVOVAO".

(Veb Sajt DSS-a, 11. april 2003)

"TRAGIČNO UBISTVO ZORANA ĐINĐIĆA ZLOUPOTREBLJAVA SE RADI UVOĐENJA JEDNOUMLA I JEDNOPARTIJSKOG SISTEMA U SRBIJI (...) U USLOVIMA VANREDNOG STANJA GUŠE SE MEDIJSKE SLOBODE, A GLAVNI KRIVCA ZA MANIPULACIJE MEDIJIMA I GRAĐANIMA JESTE BIRO ZA KOMUNIKACIJE VLADE SRBIJE. VLADIMIR BEBA POPOVIĆ, DANAS SE VRATIO DA NASTAVI SVOJ AGITPROPOVSKI POSAO, OSLANJAJUĆI SE PRE SVEGA NA NEKOLIKO MEDIJA KOJI SU VAZDA VOLJNI DA SLUŽE REŽIMU KAKAV GOD ON BIO. POJAVIO SE VEĆ NA PRVOM BRIFINGU ZA NOVINARE POSLE UBISTVA ĐINĐIĆA, U ULOZI

KOMESARA ZA ISTINU I KRENUO DA DELI LEKCIJE, IAKO NIGDE NIJE OBJAVLJENO DA JE PONOVO IMENOVAN NA FUNKCIJU ŠEFA BIROA. POSTAVLJA SE PITANJE U ČIJE IME I SA KOJIM OVLAŠĆENJIMA ON NASTUPA, PRETI, OPTUŽUJE I ISTOVREMENO PRESUĐUJE. ON JE ISTRAŽITELJ, TUŽILAC, SUDIJA SVE U ISTI MAH. ON JEDINI IMA UVID U SVE, ZA NJEGA NE VAŽI VANREDNO STANJE".

(B-92, 13. april 2003)

Vaši najbliži saradnici prozivani su zbog susreta sa vođama Zemunskog klana. Ima li tu i Vaše odgovornosti?

– NEMA ODGOVORNOSTI NI MOJE NI MOJIH SARADNIKA. RADE BULATOVIĆ I GENERAL ACO TOMIĆ UHAŠENI SU SAMO ZBOG JEDNOG SUSRETA KOJI SE DESIO U SLUŽBENIM PROSTORIJAMA U UPRAVI BEZBEDNOSTI. ZNAČI, NISU SE SA LEGIJOM I ŠIPTAROM SRELI U ŠILEROVOJ ULICI, NA HIPODROMU, NI U SURČINU, VEĆ NA SLUŽBENOM MESTU.

Da li biste opet izabrali iste savetnike da ste na nekoj funkciji?

– JEDAN DEO LJUDI STRADA O SAMO ZATO ŠTO SU BILI U MOM KABINETU. NA MENE SE NIJE MOGLO UDARITI, PA SE UDARILLO NA JEDAN BROJ SARADNIKA. NA ŽALOST, TREBALO JE DA BUDE NAPADNUTA POZNATA SARADNICA NUNS-A I NEKO SPOLJA DA KAŽE DA SE PRETERALO, DA BI SE OTVO-

RILA PRIČA O VLADIMIRU POPOVIĆU, ŠEFU BIROA ZA KOMUNIKACIJE. KOLIKO SMO ČULI PRIČA O PRETNJAMA, A ISTOVREMENO O ZANIMLJIVOM DRUŠTVENOM ŽIVOTU KOJI SE ODVIJAO U ŠILEROVOJ ULICI, NAROČITO KADA JE BAZEN BIO NAPUNJEN. MOŽDA NEKOM IZGLEDA NEOBIČNO ŠTO SAM IZABRAO NEKE SARADNIKE, ALI TREBA IMATI U VIDU ČINJENICU DA SAM SVE DO 2000. GODINE BIO IZVAN OFICIJELNOG POLITIČKOG ŽIVOTA. ZATO MI JE BILLO ZNAČAJNO DA DEO MOJIH SAVETNIKA BUDU LJUDI KOJI DOBRO POZNAJU APARAT, ALI I DA IH BUDE IZ NEVLADINIH ORGANIZACIJA ILI SA UNIVERZITETA. POVRH SVEGA, MALO IH JE BILLO IZ DSS-A. NISAM HTEO DA MI SARADNICI BUDU KLIMOGLAVCI.

(*"Glas javnosti"*, 30. april 2003)

Uhapšen je Vaš bivši savetnik Rade Bulatović. Zašto?

– NAVODNO ZBOG TOGA ŠTO JE OMOGUĆIO KONTAKT PRIPADNIKA ZEMUNSKOG KLANA I VOJSKE JUGOSLAVIJE, ŠTO ON NIJE UČINIO, NITI JE MOGAO DA UČINI JER VOJSKA IMA KOMANDNU STRUKTURU. BULATOVIĆ SE JEDNOM, I TO U SLUŽBENIM PROSTORIJAMA (U UPRAVI BEZBEDNOSTI) SASTAO S JEDNIM NEKADAŠNJI PRIPADNIKOM "CRVENIH BEREKTI", KOJI JE JOŠ NA SLOBODI I JEDNIM PRIPADNIKOM ZEMUNSKOG KLANA KOJI VIŠE NIJE MEĐU ŽIVIMA. DAKLE, NI JEDAN NI DRUGI NE MOGU NIŠTA DA KAŽU O TOM SUSRETU KOJI JE, INAČE, BIO U SKLOPU POSLOVA KOJIMA SE BULATOVIĆ BAVIO, A TO JE BEZBEDNOST.

(*"Politika"*, 4. maj 2003)

Kritikuju Vas jer ste delimično bili protiv uvođenja vanrednog stanja, iako je većina građana to htela. Tvrdili ste da to nije po zakonu, mada ni mafija nije igrala po zakonu?

– NEMA SPORA U TOME DA JE POTREBNO OBRAČUNATI SE SA ORGANIZOVANIM KRIMINALOM, PITANJE JE NA KOJI NAČIN I KOJIM SREDSTVIMA. POSTAVLJA SE I JOŠ JEDNO VAŽNIJE PITANJE: ZAŠTO TO DOSAD NIJE URAĐENO? VIDELI SMO DA SU LJUDI HAPŠENI ZBOG SVEGA I SVAČEGA. GLEDAM SAM PODATKE IZ NOVOG PAZARA, NA PRIMER, GDE SE ISPOSTAVILO DA SU SE MEĐU UHAŠENIMA NAŠLI I ONI KOJI SU IMALI KOD SEBE "NOŽ SKAKAVAC" ILI PRIBOR ZA ČIŠĆENJE VANREDNOG ORUŽJA.

Vanredno stanje je dotaklo i neke Vaše saradnike. Govori se da su uhapšeni neki sponzori DSS, a uhapšen je i Vaš savetnik za bezbednost Rade Bulatović.

– **NIJEDNO IME BILO KOG "SPONZORA" ILI NEKOG KO JE MATERIJALNO POMAGAO DSS NIJE OBJAVLJENO! REČENO JE, A NIJE NIŠTA OBJAVLJENO! BRIFINZI U VLADI SRBIJE PREDSTAVLJAJU PRIMER NEVEROVATNOG BARATANJA NEISTINAMA ILI POLUISTINAMA.**

Zašto ste štitili Radeta Markovića i generala Nebojšu Pavkovića i negirali atentat na Vuka Draškovića?

– **NISAM NEGIRAO ATENTAT NA DRAŠKOVIĆA, NAPROTIV. NISAM IMAO OVLAŠĆENJA DA SMENIM RADETA MARKOVIĆA, NA TU ČINJENICU UKAZALO JE VIŠE ZVANIČNIKA KRAJEM 2000. GODINE. KAD JE REČ O GENERALU PAVKOVIĆU, DOLAZIMO NA MNOGO ZANIMLJIVIJU TEREN. U OBA SLUČAJA (MARKOVIĆ I PAVKOVIĆ) SMATRAO SAM DA JE POTREBNO ODRŽATI KONTINUITET ZBOG SVIH ONIH DEŠAVANJA S KOJIMA SMO SE SUOČAVALI (POBUNA NA JUGU, NESTABILNOST U ZEMLJI).**

("Svedok", 6. maj 2003)

Premijer Zoran Živković više puta je govorio o političkoj pozadini atentata i političkim inspiratorima. Isto tvrde i mnogi drugi predstavnici vlasti, manje ili više otvoreno aludirajući: da su iza Đinđićevog ubistva mogle stajati i neke opozicione partije i tzv. Antihaški lobi. Postoje li, po Vašem mišljenju, zaista politička pozadina i politički inspiratori?

– NEMA SUMNJE DA ATENTAT IMA VIŠE KOMONENTI I DA SE SVE NJEGOVE DIMENZIJE NE MOGU TEK TAKO RASVETLITI. MOGUĆE JE DA U SVEMU IMA ASPEKATA KOJE ISTRAGA, IZ NEKIH RAZLOGA, JOŠ NE DOTIČE. **NESUMNJIVO JE DA SU NEKI OD NJIH POVEZANI I SA PROCESIMA U HAGU, MADA IMA INDICIJA DA SU NEKI LJUDI IZ VRHA DOS, PA I SAM ĐINĐIĆ, NEKIM POJEDINCIMA U SVOJE VREME DAVALI ODREĐENE GARANCIJE DA IH HAG NEĆE DIRATI. ZBOG POSLOVA KOJE SU OBAVLJALI ZA SADAŠNJU VLAST I DO 5. OKTOBRA I POSLE NJEGA, UKLJUČUJUĆI I HAPŠENJE SLOBODANA MILOŠEVIĆA. SVEMU OVOME TREBA, NARAVNO, PRIDODATI I KRIMINALNU STRANU STVARI.**

Šta konkretno imate u vidu?

– **ZA RAZUMEVANJE SVEGA ŠTO SE DOGODILO I DOGAĐA SE, NE SME SE NI ZA TRENUTAK SMETNUTI S UMA VEZA IZMEĐU POJEDINACA NA VLASTI I NEKADA JEDINSTVENOG SURČINSKO-ZEMUNSKOG KLANA. TAKOĐE, DA JE SURČINSKI KLAN, KAD JE REČ O BLISKOST VLASTI, VREMENOM POSTAO POVLAŠĆEN. ZBOG SVEGA, ZA ISTRAGU I ZA RAD KOMISIJE BI-**

ĆE OD POSEBNE VAŽNOSTI DA SE UTVRDI: KAKO SU "CRVENE BERETKE" IZMAKLE KONTROLI I KAKO JE KLJUČNI ČOVEK ZEMUNSKOG KLANA DUŠAN SPASOJEVIĆ PUŠTEN IZ ZATVORA U KOJEM SE NAŠAO NAKON ŠTO GA JE IZRUČILA FRANCUSKA? ČIJOM VOLJOM JE TO PROŠLO GLUVO, DOK SE OKO MNOGO BEZAZLENJIH PUŠTANJA BAGZIJA I DRAGOLJUBA MILANOVIĆA DIGLA VELIKA PRAŠINA. NIJE LI TO SVE BILO ZATO ŠTO SE SPASOJEVIĆ DRUŽIO SA VIŠE LJUDI IZ VLADE SRBIJE?

Zašto govorite o "teoriji zavere", u čemu je vidite i zbog čega bi ona uopšte bila potrebna vlasti koja je izgubila svog lidera?

– REDUKCIONIZAM U PRISTUPU SE VEĆ UOČAVA, ALI SE JA IPAK NADAM DA ĆE ISTINA, BAR KAO REKA PONORNICA, KADTAD IZBITI NA POVRŠINU. UPRKOS TOME ŠTO IZA SVEGA STOJI I NAMERA DA SE DRUŠTVU SUGERIŠE DA JE ZDRAVO JEDINO ONO ŠTO JE U OKVIRIMA DOS, DA JE SVE OSTALO MANJEVIŠE KRIMINALNO I DA NE TREBA DA IMA PRAVO NA DALJE POSTOJANJE. **OTUDA I DUVAJU VETROVI ŠIROKE DISKREDITACIJE PATRIOTSKIH SNAGA.**

Vaš bivši savetnik rade Bulatović, kao i general Aco Tomić, sumnjiče se za susret sa Legijom.

– BULATOVIĆ I TOMIĆ SE SUMNJIČE ZA JEDAN SUSRET SA LEGIJOM I DUŠANOM SPASOJEVIĆEM DO KOJEG JE, ŠTO SAM KASNIJE SAZNAO, DOŠLO U VOJNOJ UPRAVI BEZBEDNOSTI. DAKLE, NA SLUŽBENOM MESTU. **A U "OPISU POSLA" OBOJICE SU I SUSRETI SA TAKVIM LJUDIMA. BULATOVIĆ I TOMIĆ SE POSLEDNJIH NEDELJA SUMNJIČE I DISKREDITUJU PREKO POLUISTINA I PRESUĐIVANJA BEZ SUĐENJA IZ VLADE SRBIJE.**

("Večernje novosti", 17. maj 2003)

Dozvoljavate li mogućnost da su se Vaši saradnici Aco Tomić i Rade Bulatović ogriježili o propise?

– NE, ZAISTA. **UOSTALOM, DA JE TU BILO IČEG SPORNOG, IČEG ŠTO JE TREBALO SAKRITI, NE BI SE SASTALI NA ZVANIČNOM MESTU – U UPRAVI BEZBEDNOSTI VJ, NEGO NEGDE DRUGDE, MOŽDA KRAJ BAZENA U ŠILEROVOJ. DOVOLJNO JE, UOSTALOM, POGLEDATI ŠTA SU, U VREME KAD SE Taj SUSRET DOGODIO, ZVANIČNICI GOVORILI O PUKOVNIKU LUKOVIĆU.**

("Vijesti", 18. maj 2003)

Bilo je teških optužbi na Vaš račun i zlonamernih izjava u vezi sa Vašim saradnicima koji su uhapšeni, Acom Tomićem i Radomirrom Bulatovićem. Da li Vi i dalje stojite pri tome da oni nisu krivi? Odnosno, htela sam još da Vas pitam, da li je Vama lično va-

žno i da li sa neke svoje strane pokušavate da sprovedete neku svoju istragu čisto da bi ste se Vi uverili i da bi ste prosto bili mirni i rekli jednoga dana: "jeste, to je bilo tako" ili "ne, nije bilo tako"?

– RADETA BULATOVIĆA I GENERALA AČU TOMIĆA ZNAM IZ TOG PERIODA, KAO ŠTO ZNAM I MNOGE DRUGE LJUDE SA KOJIMA SAM SARADIVAO. **IMAO SAM POVERENJA U NJIH, IMAM POVERENJA I SADA. IZ SVEGA ONOG ŠTO SAM SAZNAO, ONI SU POTPUNO ČISTI. DAKLE, ONI SU IMALI JEDAN NAJOBİČNIJI, NORMALNI KONTAKT SA ONIM LJUDIMA SA KOJIMA JE JEDAN BROJ PREDSTAVNIKA VLASTI, GOVORIM O MILORADU LUKOVIĆU LEGIJI I DUŠANU SPASOJEVIĆU, SA KOJIMA JE JEDAN BROJ PREDSTAVNIKA VLASTI IMAO NEBROJENO MNOGO, I TO NEZVANIČNIH, SKORO PRIJATELJSKIH KONTAKATA. PREMA TOME, KAD JE REČ O BULATOVIĆU I TOMIĆU, TU SU STVARI POTPUNO ČISTE.**

(Radio Beograd 202, 19. maj 2003)

"I JA I STRANKA NA ČIJEM SAM ČELU OD PRVOG TRENUTKA SMO UPOZORAVALI NA OPASNOST OD UVOĐENJA VANREDNOG STANJA. BILO JE JASNO, ČIM SE ONAKO NADUGAČKO ISPREDALO O NEKAKVIM TOBOŽNJIM POLITIČKIM INSPIRATORIMA I ATMOSFERI LINČA, DA VLADA NASTOJI DA SATRE SVE ONE KOJI NE MISLE KAO ONA".

("Dan", 20. maj 2003)

DOS je odlučio da predsednika bira Skupština. Hoćete li se kandidovati?

– **NE PADA MI NA PAMET DA SE KANDIDUJEM. U DVA NAVRATA NAROD ME JE IZABRAO ZA PREDSEDNIKA SRBIJE. MOGAO SAM I SEPTEMBRA 2000. POSLE PRVOG KRUGA IZBORA DA KAŽEM: – DOBRO, NEKA BUDE JOŠ JEDAN KRUG. ALI, JA SAM ZNAO DA SAM IMAO VEĆINU, SVE NAŠE ANALIZE SU UPUĆIVALE NA TO, I DA NE MOGU DA PONIŠTIM NEŠTO ŠTO JE VOLJA BIRAČA. NISAM MOGAO DA SE ODREKNEM POBEDE, A NAGOVARAN SAM NA TO OD OSTALIH U DOS-U, UKLJUČUJUĆI I POKOJNOG PREMIJERA. SVI SU SE SLOŽILI S TIM, I RUSI I MNOGI EVROPLJANI, I NEKI AMERIKANCI, ALI SAM SMATRAO DA, AKO JE NAROD DONEO ODLUKU U PRVOM KRUGU, NE MOŽE DA GLASA O ISTOJ STVARI JOŠ JEDANPUT. I O OVOJ STVARI NAROD JE GLASAO. I STAVIO DO ZNANJA DA NE DAJE PET PARA NA IZBOR PREDSEDNIKA U SKUPŠTINI".**

("Blic", 25. maj 2003)

"POTPUNU ODGOVORNOST ZA DELOVANJE CRVENIH BERETKI, UKLJUČUJUĆI I UBISTVO PREMIJERA ZORANA ĐINĐIĆA, OD TRENUTKA KADA JE TA JEDINICA IZMEŠTENA IZ MUP-A I STAVLJENA POD KONTROLU VLADE, IMA VLADA SRBIJE. BOJIM SE DA ĆE AKCIJA "SABLJA" REZULTIRATI POTPUNIM I NESELEKTIVNIM OBRAČUNOM SA ORGANIZOVANIM KRIMINALOM. BOJIM SE DA STVARI NEĆE BITI ISTERANE NA ČISTINU I DA ĆE SE SVE SVESTI NA OBRAČUN SA JEDNIM KLANOM. VLADA SRBIJE JE ODGOVORNA I ZA TO ŠTO JE DUŠAN SPASOJEVIĆ PUŠTEN IZ ZATVORA. RUŠENJE ZGRADE U ŠILEROVOJ ULICI PRIMER JE UNIŠTAVANJA DOKAZA, JER SPASOJEVIĆ SE U ŠILEROVOJ SRETAO SA LJUDIMA IZ VLADE SRBIJE. ZNAM ONO ŠTO ZNA SRBIJA".

(Studio B, 3. jun 2003)

Jedan od Vaših savetnika Rade Bulatović i dalje je u zatvoru. U prvi mah je rečeno da je održavao veze sa zemunskim klanom. Zna li se danas nešto više o svemu tome?

– SVE ONO ŠTO SE ZNA SVODI SE NA SLEDEĆE: **BULATOVIĆ JE NENAMERNO BIO UČESNIK JEDNOG RAZGOVORA KOJI JE NAČELNIK UPRAVE BEZBEDNOSTI, GENERAL AČA TOMIĆ, VODIO S NEKOLIKO LJUDI KOJI SU OD NJEGA ZATRAŽILI PRIJEM. NAČELNIK UPRAVE BEZBEDNOSTI NE MOŽE DA BIRA S KIM MOŽE DA RAZGOVARA, A S KIM NE. REČ JE O RAZGOVORU KOME SU PRISUSTVOVALI BORISLAV MIKELIĆ, DUŠAN SPASOJEVIĆ I MILORAD LUKOVIĆ LEGIJA.**

Rekli ste da Tomić po prirodi svog posla nije mogao da bira koga će da sreće. Ali mogao je da bira od koga će da primi na poklon mobilni telefon.

– ZNATE, U OVOJ ZEMLJI SU LJUDIMA POKLANJANE KUĆE, POLITIČARIMA SU POKLANJANI LETOVI ŠIROM SVETA PREKO

PRIVATNIH VLASNIKA AVIO-KOMPANIJA, ŠTA SVE NIJE POKLANJANO. U TOJ SITUACIJI, **POKLONITI NEKOME JEDAN PIŠLJIVI MOBILNI TELEFON MALTENE JE KAO POKLONITI NEKOME BOKS CIGARETA.**

(*"Vreme"*, 5. jun 2003)

"PITANJA KOJA SMO POSTAVLJALI VLADI SRBIJE, KOJA JE CELA JAVNOST, ZAPRAVO ŠAPATOM, POSTAVLJALA ALI SMO MI BILI JEDINA STRANKA KOJA SE USUDILA DA IH GLASNO IZGOVORI, OSUĐIVANA SU KAO ZLONAMERNA I OMETANJE ISTRAGE. **OPEĆ SU SE ČULE OTRCANE PRIČE O DOKAZIMA (...) MI SMO IZVELI ŽIVE LJUDE KAO SVEDOKE, ONI POKUŠAVAJU DA PRETE NEKIM SPISIMA SA KOJIH JE IZNENADNO SKINUTA OZNAKA TAJNOSTI**".

(*Izlaganje Vojislava Koštunice na sednici Glavnog odbora DSS-a*, 22. jun 2003; *Veb sajt DSS-a*)

"OPTUŽNICA PROTIV GENERALA TOMIĆA, ALI I NEKIH DRUGIH LICA, BORISLAVA MIKELIĆA, PRE SVEGA, TAKOĐE JE KUĆA NA PESKU. RAZDVAJANJE POSTUPKA U SLUČAJU VOJISLAVA ŠEŠELJA TEŠKO MOŽE BITI DRUGAČIJE OBJAŠNJENO NEGO KAO POKUŠAJ DA SE OD JAVNOSTI PRIKRIJU ČINJENICE NEPOVOLJNE PO POJEDINCE IZ VLASTI I Njihove veze sa Znamenitim pripadnicima DVAJU BEOGRADSKIH KLANOVA. IZ SAMIH NJIHOVIH ISKAZA DATIH U ISTRAZI **JASNO SE VIDI DA JE GENERAL TOMIĆ IMAO SLUŽBENI SUSRET SA MIKELIĆEM, DUŠANOM SPASOJEVIĆEM I MILORADOM LUKOVIĆEM-LEGIJOM, KOJI NA POLOŽAJU NA KOME SE NALAZIO NIJE MOGAO I NIJE SMEO DA ODBIJE.** Po logici tužioca, ispada da je svako ko je ikada razgovarao sa Legijom i Spasojevićem potencijalni osumnjičeni, možda optuženi."

(*Veb Sajt DSS-a*, avgust 2003)

Upitan za razloge zbog kojih nije podržao predsedničku kandidaturu Dragoljuba Mićunovića, pogotovo posle tvrdnje lidera DC-a da će se, ako bude izabran, zalagati za što skorije raspisivanje parlamentarnih izbora, Koštunica je odgovorio:

– ZA VANREDNE IZBORE JE MOGAO DA SE ZALAŽE I PRE ISTICANJA KANDIDATURE. PITAJU ME JOŠ: ZAŠTO NISAM PODRŽAO MIĆUNOVIĆA KAD JE ON MENE NA PROŠLOGODIŠNIM IZBORIMA? **ODGOVOR JE VRLO JASAN: ON JE U MOJOJ KAMPANJI BIO PROTIV DOS-A, A SADA JE ZA DOS. TO GOVORI O ČVRSTINI NJEGOVIH POLITIČKIH STAVOVA.**

(*"Večernje novosti"*, 21. oktobar 2003)

Imate li lični problem, s obzirom na to da je Dragoljub Mićunović prošle godine Vas podržao kao kandidata?

– NEMAM NIKAKAV LIČNI PROBLEM. LIČNI PROBLEM TREBALO BI DA IMA DRAGOLJUB MIĆUNOVIĆ, SAM SA SOBOM, JER ON JE PROMENIO STAV ILI, KAKO SE GOVORILO MEĐU PRIPADNICIMA TE IDEOLOŠKE, LEVIČARSKJE ORIJENTACIJE KOJOJ PRIPADA I DRAGOLJUB MIĆUNOVIĆ, ON JE REVIDIRAO STAV. DAKLE, DRAGOLJUB MIĆUNOVIĆ JE PROŠLE GODINE, PODRŽAVŠI MENE, BIO PROTIV DOS-A, A SADA IZLAZI KAO KANDIDAT DOS-A I KAO POSLEDNJA UZDANICA DOS-A NA OVIM IZBORIMA. JA SAM PROŠLE GODINE BIO PROTIV DOS-A, I MNOGO VREMENA PRE TOGA, I OVE GODINE SAM PROTIV DOS-A.

(*Intervju Vojislava Koštunice Radiju B-92*, 23. oktobar 2003)

HAG

Odnos Vojislava Koštunice prema Haškom tribunalu imao je "načelnu" i praktičnu stranu. On nikada nije priznao legitimitet ove institucije međunarodne zajednice i smatrao je da ona ima "antisrpski karakter", a saradnju sa njom doživljavao je kao "mlinski kamen oko vrata" Srbije. Kada je izabran za predsednika republičke vlade Koštunica je, zarad pukog političkog pragmatizma i opstanka na vlasti, otpočeo saradnju sa Haškim sudom, ali ona nikada nije ostvarena u potpunosti i do kraja.

Spektar izjava Vojislava Koštunice o haškom Tribunalu odražava sve protivurečnosti i iznuđena prilagođavanja ovog političara.

"HAŠKI TRIBUNAL JE POLITIČKO TELO, A NE SUDSKA INSTITUCIJA".

(*"Duga"*, 13-19. maj 1995)

"ODLUKA HAŠKOG TRIBUNALA KOJOM SE POTVRĐUJU OPTUŽNICE PROTIV RADOVANA KARADŽIĆA I RATKA MLADIĆA I ZA NJIMA RASPISUJU MEĐUNARODNE POTERNICE NIJE NEOČEKIVANA I U SKLADU JE SA PRAVILIMA TOG SUDA. **PRAVILA HAŠKOG TRIBUNALA, MEĐUTIM, VEOMA MALO SU U SKLADU SA NAČELIMA PRAVDE I MEĐUNARODNOG PRAVA. NESUMNJIVO JE DA JE HAŠKI SUD, SUPROTNO SVOM NAZIVU, POLITIČKA, KVAZISUDSKA INSTANCA.** NESUMNJIVO JE DA U TOM SUDU IMA MALO PRAVDE, A POLITIČKE PRAVDE IMA ONOLIKO KOLIKO JE IMA U DANAŠNJOJ MEĐUNARODNOJ ZAJEDNICI".

(*"Vesti"* Demokratske stranke Srbije, jul-avgust 1996)

"U HAŠKOM TRIBUNALU IZ PRAVOSLAVNOG CIVILIZACIJSKOG KRUGA MEĐU SUDIJAMA NIJE BILU NIKOG".

("NIN", 16. oktobar 1997)

"HAŠKI TRIBUNAL JE SREDSTVO UCENE I PRITISAKA ZA OSTVARIVANJE VOLJE SAD".

("Politika", 29. maj 1999)

"POKRETANJE OPTUŽNICA HAŠKOG TRIBUNALA PROTIV VISOKIH FUNKCIONERA JUGOSLAVIJE I SRBIJE OTEŽAĆE DIPLOMATSKIE Napore ZA PRONALAZENJE POLITIČKOG REŠENJA".

("Politika", 31. maj 1999)

"RADI SE O KVAZISUDSKOJ – A NE SUDSKOJ, AMERIČKOJ – A NE MEĐUNARODNOJ INSTITUCIJI. SRBI NEMAJU POVERENJA JER TRIBUNAL INTERESUJE SAMO ZLOČINI SRBA, ALI NE I ZLOČINI PROTIV SRBA".

("Politika", 12. oktobar 1999)

"MOJI STAVOVI O TRIBUNALU SU POZNATI ŠIROJ JAVNOSTI. RADI SE O JEDNOJ POLITIČKOJ, A NE PRAVNOJ INSTITUCIJI, KOJA SAMA SEBE POTKOPAVA. **HAG I PROBLEMI KOJE JE STVORIO NE PADAJU MI NA PAMET, DOVOLJNI SU MI NAŠI PROBLEMI".**

("Glas javnosti", 26-27. avgust 2000)

"HAG JE DEVETA RUPA NA SVIRALI ZA MENE U TRENUTKU KADA BIH SE NAŠAO NA MESTU PREDSEDNIKA DRŽAVE".

("NIN", 21. septembar 2000)

"RAZGOVARAĆU SA KARLOM DEL PONTE NAREDNE NEDELJE.

NISAM MISLIO DA JE PRIMIM ZATO ŠTO SAM ZAUZET, ALI IMA VIŠE STVARI KOJE SU UTICALE DA PROMENIM TU ODLUKU. PRVI JE NAJZAD OBELODANJENA AFERA, ZAPRAVO SRAMOTA, O UPOTREBI MUNICIJE SA OSIROMAŠENIM URANIJUMOM, ŠTO JE VRLO OZBILJNA STVAR ZA HAŠKI SUD AKO HOĆE DA DOKAŽE DA JE SUD. DRUGA STVAR JE RAČAK, KOJI JE POSLUŽIO ZA UCENU U RAMBUJEU I BOMBARDOVANJE JUGOSLAVIJE. SADA, POŠTO JE UTVRĐENO DA SE RADI O NEČEM ŠTO JE PODMETNUTO, IMAM RAZLOG DA SA KARLOM DEL PONTE RAZGOVARAM O TOME. I TREĆI JE AGRESIVNA PONUDA PONTEOVE DA ĆE MI PREDATI ZAPEČAČENE OPTUŽNICE. ZAPEČAČENE OPTUŽNICE SU SRAMOTA ZA SVE KOJI ZNAJU ŠTA JE PRAVO VEĆ VEKOVIMA (...) HOĆU DA POŠTUJEM NAŠ USTAV I ZAKLETVU KOJU SAM DAO I DA SE VLADAM PO TOME A NE PO HAŠKIM PRAVILIMA, JER ZNAM DA U OVOJ ZEMLJI IMA MNOGO ONIH KOJI ČEZNU DA SE VLADAJU PO HAŠKIM PRAVILIMA".

("Blic", 19. januar 2001)

Da li prihvatate obaveze da Jugoslavija treba da se povinuje pravilima Haškog tribunala?

– DA TREBA DA SE SARADUJE SA HAŠKIM TRIBUNALOM, DA.

Prihvatate tu obavezu?

– **DA, ALI TO JE VEOMA ŠIROKA DEFINICIJA. TO MOŽE DA BUDE UČINJENO NA RAZLIČITE NAČINE, MISLIM DA TREBA DA OBRATIMO PAŽNJU NA NAŠA UNUTRAŠNJA PRAVILA KOJA SE TIČU EKSTRADICIJE (...) MORAM DA KAŽEM DA JE DEJTONSKI SPORAZUM POTPISAO MILOŠEVIĆ KAO PREDSEDNIK SRBIJE, A NE KAO PREDSEDNIK SRJ, TAKO DA POSTOJE RAZLIČITI KONKRETNI ZAKONSKI PROBLEMI.**

Sastali ste se sa Miloševićem u subotu, a u ponedjeljak je najavljeno da se nećete susresti sa Karlom del Ponte?

– TO NIJE REKAO KABINET PREDSEDNIKA.

Ali, postojalo jer jako uverenje da se nećete susresti sa njom?

– ZNATE...

Da li je to bio dogovor sa Miloševićem?

– TO NIJE BIO NIKAKAV DOGOVOR. STALNO GOVORITE O NEKAKVOM DOGOVORU, A NEMA NIKAKVOG DOGOVORA SA NJIM (...) JA NEMAM NIKAKAV DOGOVOR SA NJIM, SREO SAM TU OSOBU DRUGI PUT U SVOM ŽIVOTU NA JEDAN SAT I TO JE SVE. I NEMA DOGOVORA SA MILOŠEVIĆEM. **ONO ŠTO BRINE MEĐUNARODNU ZAJEDNICU NE ZNAČI DA MORA DA BRINE I**

MENE KAO PREDSEDNIKA OVE ZEMLJE (...) IMAM MNOGO OBAVEZA, ALI ĆU NAĆI VREMENA DA SE SRETNEM SA NJOM, MOŽDA KAD DOĐE U BEOGRAD. SREŠĆU JE I MOŽETE BITI SREĆNI ZBOG TOGA.

Da li predviđate dan kada će Milošević biti isporučen Hagu?

– VEĆINA POLITIČARA U OVOJ ZEMLJI SE SLAŽE DA JE PRIMARNO DA MILOŠEVIĆ ODGOVARA PRED SVOJIM NARODOM.

Da li znate gde je Ratko Mladić?

– NE ZNAM.

Zašto?

– JA NISAM POLICAJAC, NITI ISLEDNIK.

(Intervju Vojislava Koštunice BBC Worldu; navedeno prema: "Danas", 20–21. januar 2001)

JUGOSLOVENSKI PREDSEDNIK VOJISLAV KOŠTUNICA IZJAVIO JE U INTERVIJU ZA *INTERNEŠENEL HERALD TRIBJUN* DA BI IZRUČENJE BIVŠEG PREDSEDNIKA SRJ SLOBODANA MILOŠEVIĆA HAŠKOM TRIBUNALU DESTABILIZovalo JUGOSLAVIJU: "DOK SE NAŠA ZEMLJA NE STABILIZUJE I U POTPUNOSTI NE DEMOKRATIZUJE, DOK SE NE USPOSTAVE ISTINSKE DEMOKRATSKE INSTITUCIJE, SVAKA ZAKONSKA AKCIJA MOGLA BI SE PRETVORITI U RUGANJE PRAVDI I ČISTU OSVETU. AKO NEKO ŽELI DA DESTABILIZUJE SITUACIJU U OVOJ ZEMLJI, ONDA SE MOŽE PONAŠATI ONAKO KAKO SE PONAŠA KARLA DEL PONTE".

(Navedeno prema: "Blic", 25. januar 2001.)

GOVOREĆI O SARADNJI SRJ SA HAŠKIM TRIBUNALOM, KOŠTUNICA JE KAZAO DA ĆE SE TA SARADNJA ODVIJATI "KORAK PO KORAK", ALI JE ODBIO DA ODGOVORI DA LI ĆE TO PODRAZUMEVATI IZRUČENJE BIVŠEG PREDSEDNIKA SLOBODANA MILOŠEVIĆA: "NIGDE NE PIŠE DA BI SARADNJA TREBALO DA BUDE SVEDENA NA IZRUČENJE BILO KOGA". UPITAN DA LI BI VOLEO DA SE MILOŠEVIĆ SAM PREDA HAGU, KAO ŠTO JE TO UČINILA BIVŠA PREDSEDNICA REPUBLIKE SRPSKE BILJANA PLAVŠIĆ, KOŠTUNICA JE REKAO DA TO "ZAVISI OD OSOBE" I DA BI "U TOM SLUČAJU TREBALO DA SE PREDA JOŠ LJUDI – NE SAMO MILOŠEVIĆ I NE SAMO IZ SRBIJE".

(Navedeno prema: "Politika", 30. januar 2001)

"ZATO JE SARADNJA SA HAGOM SREDSTVO, A NE NAŠ KRAJNJI CILJ ILI VITALNI NACIONALNI INTERES, KAKO GA PRED-

STAVLJAJU POJEDINCI U NAŠOJ JAVNOSTI, ALI I U MEĐUNARODNOJ ZAJEDNICI".

("Politika", 14. februar 2001)

"PRILIKOM HAPŠENJA I IZRUČENJA STAKIĆA NIJE SE VODILO DOVOLJNO RAČUNA O PRAVNIM OKVIRIMA. ČAK NE OPRAVDAM NI OBJAŠNJENJE DA JE STAKIĆ TOBOŽE STRANI DRŽAVLJANIN (...) HAŠKI SUD NIJE SAMO SUDSKA I POLITIČKA INSTITUCIJA, VEĆ JE PREUZEAO NA SEBE DA PIŠE ISTORIJU SA OVIH PROSTORA. OD SARADNJE SA HAGOM SE NE MOŽE POBEĆI, ALI NAŠA ZEMLJA SE MORA UKLJUČITI I UTICATI NA PISANJE TE ISTORIJE KOLIKO JE U NAŠOJ MOĆI, KAKO BI TA SLIKA BILA ŠTO OBJEKTIVNIJA".

("Blic", 26. mart 2001)

Ukoliko u novom zakonu o saradnji sa Hagom bude stavka da Miloševića možemo izručiti, da li biste se priklonili tome ili biste ostali pri stavu da mu treba suditi ovde?

– ZAKON ĆE BITI DONET, ON NE TREBA DA NAM POTPUNO VEŽE RUKE, A AKO BI SE PRETVORILI U NEŠTO ŠTO BI BILO PUKO IZRVRŠENJE ZAHTEVA HAŠKOG SUDA, ONDA ZA ZAKONOM NE BI NI BILO POTREBE. MISLIM DA JE JEDNU GREŠKU UČINIO SAVEZNO MINISTARSTVO PRAVDE, JER JE TEKST ZAKONA DOSTAVILO, ZA MENE NA NEOBJAŠNJIV NAČIN, NA MIŠLJENJE HAŠKOM TRIBUNALU.

("Glas javnosti", 14. april 2001.)

"SLOBODAN MILOŠEVIĆ I OSTALI OPTUŽENI JUGOSLOVENSKI GRAĐANI NEĆE MOĆI DA BUDU ISPORUČENI HAŠKOM TRIBUNALU PRE DONATORSKE KONFERENCIJE, ZAKAZANE ZA 29. JUN, JER BI TO BILO KRŠENJE UREDBE SAVEZNE VLADE O SARADNJI SA HAŠKIM SUDOM" – REKAO JE JUČE PREDSEDNIK SRJ VOJISLAV KOŠTUNICA NA VANREDNOJ KONFERENCIJI ZA NOVINARE. JUGOSLOVENSKI PREDSEDNIK JE TAKOĐE NAGLASIO DA NE POSTOJE, PO USTAVU, PRAVNI MEHANIZMI NA OSNOVU KOJIH BI ON, KAO PREDSEDNIK, MOGAO DA SPREČI IZRUČENJE, ALI JE DODAO DA VERUJE DA JE SVOJIM DOSADAŠNJIIM ZALAGANJEM MOŽDA SPREČIO DA SARADNJA SA HAŠKIM SUDOM PROTEKLIH MESECI BUDE USPOSTAVLJENA NA "PRINCIPIMA HAJDUČIJE". JUGOSLOVENSKI PREDSEDNIK JE IZRAZIO SUMNJU DA ĆE MILOŠEVIĆ IMATI FER SUĐENJE U HAGU, JER SE MNOGA SUĐENJA OVOG TRIBUNALA PRIPREMAJU UNAPRED.

("Politika", 27. jun 2001)

"OBRAĆAM VAM SE U JEDNOM IZUZETNO TEŠKOM, GOTOVO SUDBINSKOM TRENUTKU ZA NAŠU ZEMLJU (...) VEČERAŠNJE IZRUČENJE BIVŠEG PREDSEDNIKA SRJ SLOBODANA MILOŠEVIĆA HAGU, KAO I PRETHODNO IZRUČENJE MILOMIRA STAKIĆA, NE MOGU SE SMATRATI ZAKONITIM I USTAVNIM (...) OVO SE MOŽE PROTUMAČITI KAO OZBIJNO UGROŽAVANJE USTAVNOG PORETKA ZEMLJE. IZ ARSENALA MILOŠEVIĆEVE POLITIKE, KOJA JE ZAISTA BILA POGUBNA ZA DRŽAVU I NAROD, SADA SU PREUZETI I OŽIVljenI UPRAVO NJENI NAJNE-DEMOKRATSKIJ I ELEMENTI: BEZAKONJE I POVLAČENJE ISHITRENIH I PONIŽAVAJUĆIH POTEZA KOJE NIKO U MEĐUNARODNOJ ZAJEDNICI NIJE NI TRAŽIO, BAR NE IZRIČITO. OVIM PUTEM NE MOŽEMO NI U BUDUĆNOST, NI U EVROPU I SVET (...) UČINIĆU SVE ŠTO JE U MOJOJ MOĆI DA SE TO NAJGORRE SPREČI I DA SE OČUVAJU JEDINSTVO DRŽAVE I INTERESI NJENIH GRAĐANA."

(*"Večernje novosti"*, 29. jun 2001)

Događaje oko Miloševićevog izručenja Hagu mnogi su doživeli i kao prvi ozbiljan udarac Vašem predsedničkom autoritetu. Ostalo je nejasno kako se dogodilo da toliko zalegnete iza zakona o saradnji sa Haškim sudom, koji na kraju SNP nije želeo da podrži u Saveznom parlamentu?

– TU SE MORAMO MALO VRATITI UNAZAD, NA ODNOS PREMA HAŠKOM SUDU UOPŠTE I NA ONO ŠTO SAM GODINAMA O

TOM SUDU GOVORIO. **PRE SVEGA NA OCENU DA JE PRAVDA KOJU IZRIČE OVAJ SUD SELEKTIVNA, DA JE HAŠKI SUD PRISTRASAN I DA JE Taj SUD ZAPRAVO VEOMA MALO SUD. ON NIJE MEĐUNARODNI, IAKO SE TAKO ZOVE. ON JE PRAKTIČNO SUD ODREĐENIH SILA I ODREĐENIH INTERESA, VIŠE AMERIČKI NEGO MEĐUNARODNI (...) I PRE ODLASKA SLOBODANA MILOŠEVIĆA U HAG, ZA MENE JE TA SARADNJA BILA MUČNA, A POSLE OVOGA ŠTO SE DESILO JOŠ MUČNIJA.**

Vašem protivljenju izručenja Miloševića neki vide i rasep u DOS-u koji ide po liniji sukobljavanja jedne proevropske i jedne tradicionalističke opcije kojoj Vi pripadate?

– NEMA RAZLIKE U DOS-U KADA JE REČ O POTREBI SARADNJE SA MEĐUNARODNOM ZAJEDNICOM I POVRATKA SRJ U MEĐUNARODNU ZAJEDNICU. OKO TOGA DA NE MOŽEMO OPSTATI U STANJU ISOLACIJE SPOROVA NEMA. ALI TO VRAĆANJE U SVET, U DEO SVETA U KOME VAŽI NAČELO VLADAVINE PRAVA I PRAVNE DRŽAVE, NE MOŽE SE IZVESTI KRŠENJEM SOPSTVENIH NAČELA PRAVNE DRŽAVE. **ZA NAS JE MEĐUNARODNA ZAJEDNICA ISTO ŠTO I VAZDUH. Taj VAZDUH PONEKAD IMA I ODREĐENI STEPEN ZAGAĐENJA, MEĐUNARODNA ZAJEDNICA NIJE IDEALNA, NIJE NUŽNO PRAVEDNA, ODNOSI MOĆI I SILE DAJU JOJ PEČAT.**

Sporno je i koliko ste o samom izručenju bili obavešteni. Većina u DOS-u tvrdi da ste "sve znali", samo da ste se distancirali kako biste, po Vašem viđenju stvari, sačuvali obraz. premijer Srbije Zoran Đinđić takođe tvrdi da ste kao predsednik države "principijelno bili upoznati s izručenjem", doduše ne i sa satnicom.

– REKAO SAM VAM DA ZA MENE POSTOJI ZAKON I DA SE ON PRIMENJUJE NA ONE NA KOJE BI TREBALO DA SE PRIMENJUJE. ALI, CEO PROBLEM JE U TOME ŠTO ZAKON NIJE PRIME-
NJEN. NISAM MOGAO NI DA POMISLIM DA ĆE NEKOME PASTI NA PAMET DA SE PRVO ZALOŽI ZA DONOŠENJE JEDNOG PRAVNOG PROPISA ZA SARADNJU SA HAŠKIM SUDOM, **A DA ZATIM JEDNOSTAVNO POGAZI Taj ISTI PRAVNI PROPIS I SLOBODANA MILOŠEVIĆA IZRUČI HAŠKOM SUDU BEZ IKAKVOG PRAVNOG OSNOVA".**

(*"Vreme"*, 5. juli 2001)

JUGOSLOVENSKI PREDSEDNIK VOJISLAV KOŠTUNICA IZJAVIO JE ZA ITALIJANSKI DNEVNIK *KORIJERA DELA SERA* DA BI MNOGO BOLJE BILO DA SE SLOBODANU MILOŠEVIĆU SUDI U BEOGRADU, **JER JE OPTUŽNICA KOJU JE PROTIV NJEGA PODIGAO HAŠKI TRIBUNAL "STEREOTIPNA, ŠEMATIZOVANA I PRA-**

ZNA". KOŠTUNICA JE MILANSKOM LISTU IZJAVIO DA NIJE GLEDAO TELEVIZIJSKI PRENOS PRVOG MILOŠEVIĆEVOG POJAVLJIVANJA PRED HAŠKIM TRIBUNALOM, **REKAVŠI DA BI TO BILO "SUVIŠE MUČNO".**

(Navedeno prema: "Večernje novosti", 6. jul 2001)

"EKSTRAICIJA BIVŠEG JUGOSLOVENSKEG PREDSEDNIKA SLOBODANA MILOŠEVIĆA MOŽE SE SMATRATI POKUŠAJEM OGRANIČENOG DRŽAVNOG UDARA, JER JE BILA ORGANIZOVANA PROTIVNO ZAKONU I O TOME NISU BILA OBAVEŠTENA NAJVIŠA MESTA DRŽAVE" – IZJAVIO JE JE VOJISLAV KOŠTUNICA U INTERVJUU ITALIJANSKOJ *STAMPI*.

(Navedeno prema: "Večernje novosti", 9. jul 2001)

Pomenuli ste mogućnost suđenja pred našim sudovima. Dugo se već vodi polemika da li su naši sudovi sposobni da sude, a ako jeste, zašto ne sude, ako imaju argumente?

– MISLIM DA SE NEOPRAVDANO NAŠI SUDOV I POTCENJUJU, A DA SA DRUGE STARNE, OPET, **PRECENJUJE JEDAN JEDINI HAŠKI SUD. PO ČEMU JE HAŠKI SUD DOKAZAO KOMPETENTNOST U SUĐENJU KAD JE REČ O ZLOČINIMA POČINJENIM NA PROSTORIMA BIVŠE JUGOSLAVIJE? ON JE, PRE SVEGA DEMONSTRIRAO SVOJU PRISTRASNOST U ODABIRU ONIH KOJIMA SE DO SADA SUDILO.**

("Politika", 11. jul 2001)

Upitan zašto još uvek nisu uhapšeni Radovan Karadžić i Ratko Mladić, Koštunica je rekao da je poznato da se Karadžić ne nalazi na teritoriji Jugoslavije, a da ni međunarodne snage nisu uspele da ga nađu:

– **ŠTO SE MLADIĆA TIČE, NEMAMO DOKAZA DA JE ON U JUGOSLAVIJI I TO SU INFORMACIJE KOJIMA JA RASPOLAŽEM.**

Na pitanje zašto Međunarodnom sudu u Hagu nisu isporučeni ostali osumnjičeni za ratne zločine, jugoslovenski predsednik je rekao da neke stvari mogu da se brzo urade a neke ne mogu:

– **I U AMERICI JOŠ UVEK NIJE PRONAĐEN UBICA JEDNOG AMERIČKOG PREDSEDNIKA, IAKO JE OD TADA PROŠLO NEKOLIKO DECIENIJA.**

(Intervju V. Koštunice CNN-u; navedeno prema: B-92, 13. septembar 2002)

PREDSEDNIK SRJ VOJISLAV KOŠTUNICA IZJAVIO JE DA JUGOSLAVIJA NEĆE DOZVOLITI MEĐUNARODNOM SUDU ZA RATNE

ZLOČINE PRISTUP OSETLJIVIM VOJNIM DOKUMENTIMA, JER IMA PRAVO I OBAVEZU DA ŠTITI SVOJE DRŽAVNE TAJNE. U INTERVJUU KOJI DANAS OBJAVLJUJE "SANDEJ TAJMS" **KOŠTUNICA ISTIČE DA BI U PROTIVNOM JUGOSLOVENSKE DRŽAVNE TAJNE, U POSEDU ISTRAŽITELJA SUDA, MOGLE DA BUDU KOMPROMITOVANE.** KOŠTUNICA JE NAVEO DA BI U SADAŠNJOJ SITUACIJI, KADA JE NAŠA ZEMLJA JOŠ UVEK VRLO NESTABILNA, ARBITRARNI IZRUČIVANJE LICA SA HAŠKE POTERNICE MOGLA **"SAMO DA UGROZI DRŽAVNE INSTITUCIJE, GRAĐANSKA PRAVA I INTEGRITET DRŽAVE".**

(Navedeno prema: "Politika", 26. novembar 2001)

Kako regulisati saradnju sa Haškim tribunalom?

– **NAŠA SARADNJA SA HAŠKIM SUDOM ZA SADA JE BILA, ZA PRAVO, JEDNA VRSTA TRGOVINE, TRGOVINE LJUDIMA, LOVA NA LJUDE I SVE ŠTO JE NAJGORE, BILO DA JE REČ O PRAVIMA ČOVEKA, BILO DA JE REČ O PRAVIMA POJEDINCA, BILO DA JE REČ O DRŽAVI.**

("Politika", 31. decembar 2001– 2. januar 2002)

Predsednik vlade Zoran Đinđić najavio je da bi uskoro tri do četiri najbliža saradnika Slobodana Miloševića mogla da se nađu u Hagu. Da li će biti presudnog konfliktu u DOS-u ako se to ponovo dogodi, s obzirom na to da znamo kako ste protestovali i kada su izručena braća Banović i Milošević?

– **MNOGO ŠTOŠTA SE ZBIVA VAN DOS-A, REKOH DA POSTOJE OVI VAŽNI PROCESI, DOŠLA JE NOVA ADMINISTRACIJA U AMERICI, POSLE 11. SEPTEMBRA STVARI IZGLEDAJU DRUČIJE I, S DRUGE STRANE, HAŠKI SUD DOLAZI U POSEBNE TEŠKOĆE KAD JE REČ O FINANSIRANJU TIH PROCESA I KADA JE REČ NAROČITO O JEDNOJ ZANIMLJIVOJ STVARI...**

Ali ponavljaju zahteve za Radovanom Karadžićem, Ratkom Mladićem i još nekim funkcionerima bliskim Slobodanu Miloševiću?

– HOĆU DA KAŽEM DA SVAKAKO NE TREBA IZBEGAVATI TU SARADNJU, ALI NE TREBA U NJOJ VIDETI VIŠE NEGO ŠTO SPOLJNI SVET, ŠTO VELIKE SILE U TOJ SARADNJI VIDE. **NE TREBA SE ZANOSITI TIME DA NEKA VRSTA INTERESA ZA TU SARADNJU NEĆE PRESTATI I NE TREBA POLAZITI OD NEKIH OBEĆANJA KOJA SU DAVANA ILI NEKIH PROCENA KOJE SU BILE.** TAKOĐE, TREBA DA VODIMO RAČUNA O TOME DA SE ZAISTA TA SARADNJA SA HAGOM NEKADA INDUKUJE, NEKADA PROIZVODI IZ SAME ZEMLJE. **HOĆU DA KAŽEM DA TO USLOVLJAVANJE ILI TO UZDIZANJE, VELIČANJE I GLORIFIKACIJA HAŠKOG SUDA NERETKO DOLAZI IZ SAME ZEMLJE, ŠTO IZ NE-**

PROMIŠLJENOSTI, ŠTO IZ NEZNANJA, ŠTO IZ JEDNE VRSTE SNISHODLJIVOSTI PREMA SPOLJNOM SVETU, ŠTO ZBOG NEKIH UNUTRAŠNJIH KALKULACIJA I SVEGA TOGA.

A Vi ste promenili stav, s obzirom na to da ste u predizbornoj kampanji govorili da je Hag poslednja rupa na svirali?

– **PA JESTE, ALI I NA POSLEDNJU RUPU SE SVIRA. JA SAM SAMO HTEO DA KAŽEM DA HAG NIJE NAŠ PRIORITET I NIKADA NIJE OSTAO NAŠ PRIORITET, IZ DVA RAZLOGA. JEDAN JE POLITIČKI, MI IMAMO VEĆE BRIGE DA SAČUVAMO DRŽAVU I JA BIH MNOGO ODLUČNIJE GOVORIO O TOME SVAKOME ONOME KOJI NAS UCENJUJE JEDNOSTAVNO HAGOM U ONOM TRENTKU KADA NISMO REŠILI PITANJE SAMOG DRŽAVNOG STATUSA. DAKLE, HAG NIJE NAŠ PRIORITET.**

(TV B-92, 1. februar 2002.)

"MILOŠEVIĆ I DALJE OSTAJE NAŠ PROBLEM. DRŽAVA U HAGU NE TREBA DA BRANI MILOŠEVIĆA, VEĆ SEBE. MILOŠEVIĆ NIJE POJEDINAC, VEĆ BIVŠI ŠEF DRŽAVE. NATEGNUTO ZVUČI TEZA DA NEMA KOLEKTIVNE, VEĆ INDIVIDUALNE KRIVICE MILOŠEVIĆA. TO JE PILATOVSKI OPROŠTAJ ZNAJUĆI DA JE MILOŠEVIĆ BIO BIRAN OD STRANE GRAĐANA". PREDSEDNIK SRJ JE SUD U HAGU NAZVAO "SELEKTIVNIM, REVOLUCIONARNIM I AD HOK ISPOLITIZOVANIM I KVAZIPRAVNIM" JER U PROCESU MILOŠEVIĆU "NEMA MNOGO PRAVA", A OPTUŽNICA JE SAČINJENA "NA BRZINU, BEZ UDUBLJIVANJA".

(*"Blic"*, 19. februar 2002)

"SA HAŠKIM SUDOM SE MORA SARADIVATI, ALI MORAM PRIZNATI DA MI SE STOMAK PREVRĆE PRI POMISLI NA TAJ SUD OVAKAV KAKAV JE, SA UŽASNIM STEPENOM PREDRASUDA KOJE SE VALJAJU KROZ TE PROCESU. MENI JE TOGA DOSTA. MOGU DA MISLIM KAKO JE ONIMA KOJI SU ZA TAJ SUD VEŽANI. JA SAM APSOLUTNO PROTIV IZRUČENJA HAŠKOM TRIBUNALU KOJA NE BI BILA PO ZAKONU".

(RTS, 27. mart 2002)

"ZALAGAO SAM SE I ZALAŽEM SE ZA SARADNJU SA HAŠKIM TRIBUNALOM. TO JESTE NAŠA MEĐUNARODNA OBAVEZA, ALI SE ONA MORA ODVIJATI NA PRAVNO UREĐEN I CIVILIZOVAN NAČIN, ZARAD OČUVANJA DOSTOJANSTVA I DRŽAVE I OPTUŽENIH I ZARAD BUDUĆE ISTINE, A NE SAMO ZARAD U MNOGO ČEMU NEIZVESNE DOLARSKE SVOTE".

(*"Politika"*, 31. mart 2002)

Dva dana nas deli od famoznog 31. marta. Izjavili ste da Vam se stomak prevrće pri pomisli na taj sud. Vlada Srbije donela je novu uredbu o saradnji sa Hagom. Ko je sledeći putnik za Hag?

– HAG SA JEDNE STRANE PREDSTAVLJA NEMINOVNOST I KAD SAM, U JEDNOM TRENTKU, KRAJNJE SPONTANO REKAO DA MI SE STOMAK PREVRĆE PRI POMISLI NA TAJ SUD, ONDA SAM MISLIO NA TU CELU RASPRUVU KOJA SE VODI U HAŠKOM SUDU, A NE NA SAM HAŠKI SUD (...) POSTAVLJA SE I PITANJE LJUDSKOG DOSTOJANSTVA. **MUČNO JE ŠTO SE TA RADNJA SVODI NA 31. MART, NA ONO ŠTO SE MORA I ŠTO TA SARADNJA BIVA JEDNOSMERNA I REDUKOVANA ISKLJUČIVO NA TRANSFER, IZRUČENJE LJUDI O KOJIMA SE RADI.**

(*"Reporter"*, 2. april 2002)

"JA OSTAJEM PRI STAVU I SKORO DA BIH MOGAO DA PONOVIAM SVOJU FORMULACIJU DA MI JE HAG DEVETA RUPA NA SVIRALI (...) HAG PO SVOJOJ PRIRODI NE MOŽE DA BUDE VOĐEĆA POLITIČKA IDEJA U NAŠOJ ZEMLJI.

(Intervju Vojislava Koštunice ljubljanskom *"Delu"*; navedeno prema: *"Borba"*, 8. jun 2002)

GROUND SOUNDS

Program Rewards for Justice nudi do pet miliona američkih dolara za informacije koje će dovesti do hapšenja ili osude ratnih zločinaca optuženih od Međunarodnog tribunala za ratne zločine u Hagu zbog teških kršenja međunarodnog humanitarnog prava, uključujući Radovana Karadžića i Ratka Mladića.

RATKO MLADIĆ **RADOVAN KARADŽIĆ**

5 000 000 \$

Ukoliko posjedujete takve informacije, molimo vas da kontaktirate Rewards for Justice putem telefonskih brojeva ili na e-mail adresu koji su dole navedeni. Svi kontakti tretiraju se kao poverljivi.

NAZOVITE ODMAH!
066 222-305

bh_rewards_for_justice@hotmail.com

UPITAN DA LI ĆE DOK JE U BOSNI I HERCEGOVINI, POZVATI OSUMNJIČENOG ZA RATNE ZLOČINE RADOVANA KARADŽIĆA DA SE PREDHAŠKOM SUDU, VOJISLAV KOŠTUNICA JE REKAO: **"NE VIDIM ZAŠTO BIH SE JA TIME BAVIO, JER IMA MNOGO DRUGIH STVARI KOJE ZAOKUPLJUJU MOJ POSAO.** NIJE MOJE DA SE MEŠAM U UNUTRAŠNJE STVARI DRUGE DRŽAVE".

(TV B-92, 15. jul 2002)

"DA BISMO UHAPSILI MLADIĆA, MORAMO DA ZNAMO GDE JE. **A MI TO, UPRKOS SVIM NAZNAKAMA, NE ZNAMO. GLAVNI TUŽILAC HAŠKOG TRIBUNALA KARLA DEL PONTE JE PRILIKOM NEDAVNE POSTE BEOGRADU PRE DESET DANA NAVODNO DONELA TAČNU ADRESU GDE JE MLADIĆ. ALI OD TOGA NIJE BILO NIŠTA.** KAO PREDSEDNIK JUGOSLAVIJE, JA IMAM TESNE KONTAKTE SA MINISTARSTVOM UNUTRAŠNJIH POSLOVA I MINISTARSTVOM ODBRANE. **OTKRIĆE DA NEKO KOGA JE OSUDIO HAŠKI TRIBUNAL TRAŽI ZAŠTITU U VOJNIM KRUGOVIMA, BILO BI OZBILJNO I NEPRIJATNO IZNEHAĐENJE ZA MENE, MADA JE TO POTPUNO NEVEROVATNO.**"

("Politika", 5. avgust 2002)

"GENERAL MLADIĆ NIJE AKTIVNI PRIPADNIK VOJSKE JUGOSLAVIJE I POSTOJE DRUGI ORGANI U ČIJU SU INGERENCIJU SLUČAJEVI VEZANI ZA HAG. GOSPOĐA DEL PONTE PRECENJUJE I MOJU FUNKCIJU I MOJA OVLAŠĆENJA".

("Večernje novosti", 26. oktobar 2002)

"DEO VLASTI SE VIŠE PONAŠA KAO FILIJALA HAŠKOG SUDA UMETSTO DA BUDE SERVIS SOPSTVENE DRŽAVE I DA HAG SUOČAVAJU SA DOKUMENTACIJOM KOJA ĆE BACITI DRUGAČIJE SVETLO NA ODREĐENE DOGAĐAJE, POSEBNO KADA JE REČ O POČETKU RATA".

("Glas javnosti", 2. decembar 2002)

Često Vas optužuju da ste odgovorni i za skrivanje generala Ratka Mladića. Šta je, po vama, optimalan rasplet u tom slučaju? Da li je to ovaj status quo, njegovo hapšenje i odlazak u Hag, dobrovoljna predaja ili nešto četvrto?

– **NEMAM ODGOVOR NA TO PITANJE.** ISTA SU SAZNANJA O MLADIĆU I TOME GDE SE ON NALAZI SVIH NAS KOJI OVAJ RAZGOVOR VODIMO. S DRUGE STARNE, KAD JE REČ O DRŽAVNIM ORGANIMA, U ČIJU SFERU I NADLEŽNOST TO SPADA, NI ONI NEMAJU SAZNANJA. PROSTO, POSTOJI NEŠTO ŠTO SE ZOVE PODELA RADA, PODELA NADLEŽNOSTI. AKO ČUJEMO ZVA-

NIČNIKE MINISTARSTVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA DA KAŽU DA NE RASPOLAŽU PODACIMA, ONDA JE TO NEŠTO OD ČEGA POLAZIM.

Da, ali kako će se to završiti?

– **NEMAM ODGOVOR.** TAJ PRITISAK ĆE TRAJATI I DALJE. ZNAM DA POSTOJE NEKE STVARI KOJE SE MOGU REŠITI, A POSTOJE I NEKE KOJE VEROVATNO NE MOGU. NE MOGU DA PROCENIM ŠTA ĆE DALJE BITI I KAKO ĆE SVE TO IĆI.

("Blic Njuz", 4. decembar 2002)

"JUGOSLAVIJA VIŠE NEĆE IZRUČIVATI HAŠKOM SUDU OSOBE OPTUŽENE ZA RATNE ZLOČINE, VEĆ ĆE IM SE SUDITI U ZEMLJI, JER TRIBUNAL POSTUPA JEDNOSTRANO I NIJE ISPUNIO PREDUZET OBAVEZE PREMA OPTUŽENICIMA KOJI SU SE DOBROVOLJNO PREDALI. OSIM TOGA, KARLA DEL PONTE UNOSI NEKU VRSTU NESTABILNOSTI U NAŠU ZEMLJU".

("Blic", 10. decembar 2002)

(...) **"KOLIKO JOŠ PREDSEDNIKA I S OVE I S ONE STRANE DRINE TREBA DA ODE U HAŠKI TRIBUNAL, PA DA SE OSTVARI PUNA SARADNJA?"**

("Večernje novosti", 31. decembar 2002)

Nenad Čanak samo što je Vašu i Đinđićevu podršku Dobrici Ćosiću da ne ide da svedoči u Hag, javno nazvao 'skandaloznom'. Istovremeno je Slobodana Miloševića nazvao Ćosićevim 'najboljim učenikom'. Ne kajete li se što ste u svoje vreme pristali da Čanak uđe u koaliciju čiji ste Vi bili nosilac liste?

– **BIO SAM OD SAMOG POČETKA SVESTAN KOLIKO JE TA KOALICIJA HETEROGENA. TO ME MUČILO SVE VREME, MOŽDA PONAJSVIŠE BAŠ ZBOG ČANKA, ALI SVAKAKO NE SAMO ZBOG NJEGA.** OD ONOGA ŠTO SAM 'NOVOSTIMA' REKAO POVODOM ZAHTEVA DA ĆOSIĆ SVEDOČI PRED HAŠKIM TRIBUNALOM, NEMAM ŠTA DA ODUZMEM. **ALI, HOĆU DA PRIDODAM OVO: IZMIŠLJENI RAZLOZI DA SE ĆOSIĆ POZOVE U HAG, MNOGO VIŠE DOLAZE, BOJIM SE, IZ SAMOG BEOGRADA NEGO IZ SAMOG TRIBUNALA".**

("Večernje novosti", 19. januar 2003)

"REKAO BIH DA NEKE NOVE HAŠKE OPTUŽNICE NEKO PRIŽELJKUJE, PA MOŽDA I PIŠE U BEOGRADU."

("Vreme", 13. februar 2003)

"BUDŽET HAŠKOG TRIBUNALA SE HILJADU PUTA UVEĆAO U ODNOSU NA 1993. GODINU KADA JE OSNOVAN I SADA JE VIŠI OD 200 MILIONA DOLARA. **DAKLE, POSTOJI INTERES DA TA "FABRIKA" NE PRESTANE DA RADI I NASTAVI DA BUDE PROBLEM ZA ZEMLJU, I IZ TOGA NE MOGU DA SE ISKLJUČIM.** INAČE, OD JANUARA 2002 GODINE, POSLE JEDNOG DUGOG I OTVORENOG RAZGOVORA, VIŠE NISAM RAZGOVARAO SA DEL PONTEOVOM".

("Dnevnik", 23. februar 2003)

"**SARADNJE NE MOŽE BITI PO SVAKU CENU I NE MOGU ORGANI SRBIJE I CRNE GORE DA BUDU PUKA ISPOSTAVA HAŠKOG TRIBUNALA.** NA PITANJE DA LI BI POZVAO BIVŠEG VOJNOG KOMANDANTA BOSANSKIH SRBA RATKA MLADIĆA DA SE PREDA HAŠKOM TRIBUNALU, ON JE REKAO DA DRŽAVNI ORGANI TREBA DA SE STARAJU O SPROVOĐENJU ZAKONA O SARADNJI SA TIM SUDOM I "NIKAKVI DRUGI POZIVI TU NEMAJU SMISLA".

(B-92, 24. februar 2003)

"**PROCES PROTIV VOJISLAVA ŠEŠELJA IMA MNOGE ELEMENTE MONTIRANOG PROCESA PROTIV JEDNE DRŽAVE I JEDNOG NARODA.**"

(B-92, 1. mart 2003)

Vojislav Koštunica je odbacio optužbe predsednika Srbije i Crne Gore Svetozara Marovića da stvara antihašku atmosferu u Srbiji:

– **STAV MAROVIĆA NEMA NIKAKVE VEZE SA NEČIM ŠTO BI TREBALO DA BUDE NORMALAN DRŽAVNI STAV. TO JE POTPU- NO I NEPOTREBNO PREDUSRETLJIV STAV. KAD SE RADI O DRŽAVI I NJENIM INTERESIMA, ONDA SE MORA RAZMIŠLJATI DRUGAČIJE. SARADNJA KOJA PODRAZUMEVA IZRUČENJE SE NE MOŽE IZBEĆI. ALI TA SARADNJA NE PODRAZUMEVA DA SVI POJEDINCI MORAJU DA BUDU IZRUČENI HAŠKOM TRIBUNALU.**

Na pitanje da li će se na Marovićev poziv izjasniti o saradnji sa Tribunalom, Koštunica je dogovorio:

– NISAM RAZUMEO TU PORUKU (...) **NA BROJNE POZIVE DA POZOVEM MLADIĆA I ŠLJIVANČANINA DA SE DOBROVOLJNO PREDAJU HAŠKOM TRIBUNALU NISAM PRISTAO NI KADA SAM BIO PREDSEDNIK DRŽAVE. NEĆU TO UČINITI NI SADA ZATO ŠTO JE REČ O INDIVIDUALNIM ODLUKAMA I INDIVIDUALNOJ ODGOVORNOSTI.**

("Blic", 10. april 2003)

SETITE SE, PRE NEPUNIH GODINU DANA, PRE POLA GODINE, **KAKO SE GOVORILO O NEKOM ANTIHAŠKOM LOBIJU.** NISAM NI ZA HAŠKI LOBI, **MADA RAZUMEM DA U OVOJ ZEMLJI IMA LJUDI KOJI BI MOGLI VEĆ DA OSNUJU DRUŠTVO PRIJATELJA HAGA,** ALI NISAM NI ZA ANTIHAŠKI LOBI".

(B-92, 23. oktobar 2003)

"**NE POSTOJE PREPREKE ZA TO DA SE HAŠKI PRITVORENICI ILI OPTUŽENICI NAĐU NA IZBORNIM LISTAMA ZA PARLAMENTARNE IZBORE U SRBIJI (...)** MNOGO VEĆI PROBLEM JE U TOM E ŠTO SU NAŠI PROPISI O SARADNJI SA HAŠKIM TRIBUNALOM NEDOREČENI I NEPRECIZNI, ŠTO NIJE BIL O STRATEGIJE U TOJ SARADNJI, **ŠTO JE NACIONALNI SAVET ZA SARADNJU SA HAŠKIM TRIBUNALOM VIŠE BIO ISPOSTAVA TOG SUDA NEGO NAŠ DRŽAVNI ORGAN.**"

("Beta", 8. decembar 2003)

MANDATAR NOVE VLADE SRBIJE VOJISLAV KOŠTUNICA REKAO JE DA IZRUČENJE LICA OPTUŽENIH ZA RATNE ZLOČINE TRIBUNALU U HAGU NEĆE BITI PRIORITET NJEGOVE VLADE, UPRKOS PRETNJAMA SAD DA ĆE TA ZEMLJA U PROTIVNOM SRBIJI UKINUTI FINANSIJSKU POMOĆ I POLITIČKU PODRŠKU (...) KOŠTUNICA JE REKAO DA NJEGOVA VLADE NEĆE IZRUČITI NI ČETIRI VOJNA I POLICIJSKA GENERALA KOJE JE TRIBUNAL U HAGU SEPTEMBRA MESECA OPTUŽIO ZA ZLOČINE NA KOSOVU. KOŠTUNICA JE IZRAZIO UVERENJE DA SE BIVŠI LI-

DERI BOSANSKIH SRBA RADOVAN KARADŽIĆ I RATKO MLADIĆ, OPTUŽENI ZA RATNE ZLOČINE TOKOM RATA U BIH, NE KRIJU U SRBIJI I DODAO DA **"OVA ZEMLJA NIJE ISPORUČILAC LJUDSKE ROBE HAŠKOM TRIBUNALU. IZRUČENJE HAŠKOM TRIBUNALU OSUMNJIČENIH ZA RATNE ZLOČINE, NIJE PRIORITET ZA NAROD SRBIJE"**.

("Beta", 21. februar 2004)

PREMIJER SRBIJE VOJISLAV KOŠTUNICA IZJAVIO JE DA SE RATKO MLADIĆ NE NALAZI U SRBIJI. KOŠTUNICA JE, U INTERVJUU RADIOTELEVIZIJI SRBIJE REKAO DA JE MLADIĆ TRAJEN U SRBIJI I DA INSTITUCIJE KOJE SE TIME BAVE **"NE BI SAOPŠTAVALE DA SE ON NE NALAZI U SRBIJI, DA SU DOŠLE DO DRUGAČIJIH PODATAKA"**.

("Beta", 30. maj 2004)

PREMIJER SRBIJE KAŽE DA SE BIVŠI KOMANDANT VOJSKE BOSANSKIH SRBA RATKO MLADIĆ NE NALAZI U SRBIJI:

– **"NE ZNAM KAKO BI TO MOGLA BITI DOKAZANO MEĐUNARODNOJ ZAJEDNICI. TEŠKO JE TO DOKAZATI. NE ZNAM ZA TU VRSTU MATERIJALNOG DOKAZA, DA DOKAŽETE DA SE NEKO NE NALAZI NA TERITORIJI JEDNE DRŽAVE, OSIM DA NEKOME OMOGUĆITE DA PROČEŠLJA, A TO JE FIZIČKI NEIZVODIVO, SVAKI DELIĆ ZEMLJE"**.

(B-92, 1. jun 2004)

"DANAS JE JASNIJE VIŠE NEGOM I KAD DA NIKAKAV ZNAČAJNIJI POMAK NEĆE BITI MOGUĆ NA EVROPSKOM PUTU SRBIJE I CRNE GORE BEZ SARADNJE SA HAŠKIM TRIBUNALOM. MA ŠTA MI MISLILI O MEĐUNARODNOJ PRAVDI, O HAŠKOJ PRAVDI, TO JE SASVIM SVEJEDNO. TO JE POSTALA GOLA, OBJEKTIVNA ČINJENICA. PROSTO, NAPRETKA NEĆE BITI I REŠENJA ĆE MORATI DA BUDU NAĐENA U JEDNOJ OZBIJNOJ SARADNJI I KOMUNIKACIJI SA HAGOM, BRISELOM I VAŠINGTONOM".

(B-92, 2. jun 2004)

"JA MISLIM DA MORAMO POĆI OD ČINJENICE DA KAD JE REČ O SARADNJI SA HAŠKIM TRIBUNALOM, NIJEDNA DRŽAVA U OKRUŽENJU NIJE ONOG DANA KAD SU HAŠKE OPTUŽNICE OBJAVLJENE, O BILO KOME DA SE RADI, NIJE SUTRADAN ISPUNILA TAJ ZAHTEV. MISLIM DA I OVDE TO MORA DA SE UZME U OBZIR, UZ JEDNU NE NEVAŽNU STATISTIČKU ČINJENICU DA U OVOM TREUTKU NAJVEĆI BROJ OPTUŽENIH, KAD JE REČ O NACIONALNOM SASTAVU I POLITIČKOM RANGU, IZ SRBIJE I

CRNE GORE. **PREDNOST U ODNOSU NA IZRUČENJE IMA DOBROVOLJAN ODLAZAK OPTUŽENIH.** POKAZALO SE U SUSEDNOJ HRVATSKOJ DA JE TO BOLJI OBLIK SARADNJE, PROSTO ĆE SE O TOME RAZGOVARATI, ALI NIKO U OVOM TREUTKU NE RAZMIŠLJA O TOME, NITI VRŠI BILO KAKAV PRITISAK DA SE TO PITANJE OTVARA SADA, U JEDNU IZBORNE KAMPANJE".

(B-92, 3. jun 2004)

"KADA JE REČ O SLUČAJU MLADIĆ, NA OSNOVU SVIH INFORMACIJA KOJE SU DOBIJENE, SPROVEDENE SU VRLO, VRLO KREDIBILNE PROVERE I NIJE USTANOVljENO DA SE ON NALAZI NA TERITORIJI SRBIJE (...). KADA JE REČ O GORANU HADŽIĆU, U TREUTKU KADA JE OTPEČAČENA OPTUŽNICA, ON JE JEDNOSTAVNO NESTAO. ZNATE KADA JE REČ O ČETVORICI GENERALA, TO JE I STAV PRETHODNE VLADE, DA JE TO PITANJE NEŠTO DRUGAČIJE I DA MISLIM DA ONO OTVARA PROSTOR ZA NEŠTO ZA ŠTA JE DOŠLO KRAJNJE VREME, KADA JE REČ O SRBIJI I CRNOJ GORI, A TO SU PROCESI I U NAŠOJ ZEMLJI".

(B-92, 26. avgust 2004)

"KAD JE REČ O PREDAJI OPTUŽENIH, SMATRAM DA JE DALEKO NAJPOVOLJNIJI OBLIK DOBROVOLJNA PREDAJA".

(B-92, 5. septembar 2004)

"IMAJUĆI U VIDU POLOŽAJ POJEDINACA KOJI SE NALAZE U HAŠKOM SUDU, BILO DA JE REČ O DRŽAVNIM FUNKCIONERIMA ILI VOJNICIMA, NJIH IMA NAJVIŠE, NALAZILI SU SE NA NAJZNAČAJNIJIM POLOŽAJIMA, NIJE IM PRUŽENA ŠANS DA UMRU, PA DA BUDU OSUMNJIČENI ZA ZLOČINE, KAO ŠTO JE BIO SLUČAJ KOD DRUGIH NARODA."

(B-92, 8. septembar 2004)

"KAD JE REČ O GORANU HADŽIĆU, ORGANI UNUTRAŠNJIH POSLOVA ČINE SVE DA UTVRDE GDE SE ON NALAZI I MISLIM DA JE ZA NJEGA NAJBOLJE DA SE PREDI. KAD JE REČ O GENERALIMA, PONOVIĆU STAV DA, AKO SE IMA U VIDU UKUPNA DOSADAŠNJA SARADNJA SCG I PRETHODNO SRJ SA HAŠKIM TRIBUNALOM I KADA SE UZME SVA SLOŽENOST SITUACIJE NA KOSOVU I METOHIJI I KADA SE UZME U OBZIR ČINJENICA DA JE BILO PROCESA PRED NAŠIM SUDOVIMA, SLUČAJ ČETVORICE GENERALA TREBA DA BUDE PROCESUIRAN PRED NAŠIM SUDOVIMA".

(B-92, 16. septembar 2004)

"VLADA SRBIJE U TOM SMERU PREDUZIMA KONKRETNE KORAKE I SVESNA JE SVOJIH MEĐUNARODNIH OBAVEZA, ALI SE PRITOM MORA UZETI U OBZIR OČUVANJE POLITIČKE STABILNOSTI U ZEMLJI" – REKAO JE KOŠTUNICA A PRENOSI VLADINA KANCELARIJA ZA SARADNJU SA MEDIJIMA. KAKO SE NAVODI, ZAJEDNIČKI JE OCENJENO DA JE VEOMA VAŽNO DA SE USPOSTAVI VEĆI STEPEN KOMUNIKACIJE I RAZUMEVANJA IZMEĐU VLASTI U SRBIJI I TRIBUNALA U HAGU.

("Beta", 4. oktobar 2004)

"PIJER-RIŠAR PROSPER JE NA KRAJU SVOJE KARIJERE I PRENOSI STAVOVE SAD. TREBALO BI VIŠE PAŽNJE OBRATITI NA OCENE ONIH KOJI SU NADLEŽNI ZA TO, A TO SU PREDSEDNIK SUDA TEODOR MERON I GLAVNI TUŽILAC KARLA DEL PONTE. NJIHOVE OCENE DALEKO SU BLAŽE".

("Beta", 10. decembar 2004)

"RADI SE O MEĐUNARODNOJ OBAVEZI, ONA SE MORA ISPUNITI, A MOŽE SE ISPUNITI NA VIŠE RAZLIČITIH NAČINA. VLADA SRBIJE JE IZABRALA JEDAN NAČIN KOJIM SE OMogućAVA DA SE ZAŠTITE INTERESI DRŽAVE, DA SE ZAŠTITE INTERESI OPTUŽENIH I DA SE VODI RAČUNA I O INTERESIMA NJIHOVIH PORODICA – TO JE DOBROVOLJNA PREDAJA. ONA JE DOSAD VEĆ POKAZALA REZULTATE".

("Beta", 21. februar 2005)

"BROJNI PROBLEMI S KOJIMA SE VLADA SUOČAVALA U PROTEKLIM GODINU DANA DOVELI SU DO TOGA DA SE SARADNJA S HAŠKIM TRIBUNALOM ODVIJA NEZNATNO SPORIJE, A MODEL SARADNJE PO KOJEM SE OPTUŽENICI PREDAJU ZA MENE NEMA PREMCA".

("FoNet", 28. februar 2005)

KOŠTUNICA JE BRITANSKOM LISTU REKAO DA ĆE "EKSTRADICIJAMA BITI OBUHVAĆEN KOMPLETAN SPISAK" OSOBA OPTUŽENIH PRED HAŠKIM TRIBUNALOM I NAGOVESTIO DA BI JOŠ NEKI OPTUŽENICI MOGLI DA SE PREDAJU DO KRAJA MARTA, KADA EVROPSKA KOMISIJA ODLUČUJE O STUDIJU IZVODLJIVOSTI ZA SCG: **"UPITAN DA LI SU KARADŽIĆ I MLADIĆ UKLJUČENI U TAJ SPISAK, ON JE POTVRDNO KLIMNUO GLAVOM".**

("Beta", 1. mart 2005)

"VLADA ĆE UČINITI SVE DA ISPUNI OBAVEZE PREMA HAŠKOM TRIBUNALU I BIĆE NASTAVLJEN NAČIN NA KOJI SE TO

DO SADA ODVIJALO I TO NE MOŽE DA UGROZI EVROPSKU BUDUĆNOST SRBIJE. VAŽNO JE DA OBAVEZE PREMA HAŠKOM TRIBUNALU BUDU ISPUNJENE, A VLADA JE IZABRALA NAJBOLJI MODEL ZA ISPUNJAVANJE TIH OBAVEZA KOJIM SU NAJBOLJE ZAŠTIĆENI INTERESI ZEMLJE, OPTUŽENIH I NJIHOVIH PORODICA".

("Beta", 13. april 2005)

"SRPSKA VLADA NIJE U KONTAKTU NITI PREGOVARA SA RATKOM MLADIĆEM, A NAPISI KOJI SU SE O TOME POJAVILI U ŠTAMPI SU NETAČNI I SAMO KOMPLIKUJU RAD VLADE KOJA JE REŠENA ZA POTPUNU SARADNJU SA HAŠKIM TRIBUNALOM SVE DOK SVI SA SPISKA OPTUŽENIH PRED TIM SUDOM, UKLJUČUJUĆI I MLADIĆA, NE BUDU PREBAČENI U HAG".

("Beta", 16. jun 2005)

"IZRUČENJE MLADIĆA NEĆE BITI USLOV ZA POČETAK PREGOVORA O SPORAZUMU O STABILIZACIJI I PRIDRUŽIVANJU SA EU, ALI ĆE UTICATI NA POTPISIVANJE SPORAZUMA I UTICAĆE NA JOŠ MNOGO TOGA. ZAVRŠETAK SARADNJE S HAŠKIM SUDOM JE OD ŽIVOTNOG ZNAČAJA ZA SRBIJU I CRNU GORU".

("Blic", 22. septembar 2005)

Ako je to naš interes, može li i hoće li vaša vlada izručiti Mladića?

– POĐIMO OD ONOGA ŠTO JE VLADA DO SADA URADILA. **ODNOS PREMA TRIBUNALU JE PROMENJEN I SHVAĆEN KAO DRŽAVNA OBAVEZA KOJA SE MORA ISPUNITI (...)**

Hoće li vaša vlada ispuniti tu obavezu i isporučiti Mladića?

– **SIGURAN SAM DA HOĆE.**

(*"Blic"*, 31. decembar 2005)

TEHNOLOGIJA VLASTI

Opsednutost državom i vladarskim ambicijama bila je jedna od najvažnijih političkih karakteristika Vojislava Koštunice. Iz takvog pristupa često je proizlazila udaljenost od javnosti i zatvorenost u okruženje najbližih saradnika u koje, paradoksalno, nisu ulazili oni koji su ga doveli na vlast. Legalizam se vrlo brzo pretvorio u svoju suprotnost. Intrige i afere bile su logičan ishod kabinetskog načina rada, kao i oživljavanje duha partijske države. Vremenom su se ispoljile i Koštuničine sklonosti da poistovećuje sopstvene političke interese sa državnim.

Zašto ste i dalje predsednik DSS-a?

– PREOVLAĐUJUĆA PRAKSA U SVETU JE DA ONI KOJI SU NA DRŽAVNIM FUNKCIJAMA MOGU OSTATI I PREDSEDNICI STRANKE. JEDNO JE DRŽAVNA, A DRUGO POLITIČKA FUNKCIJA, JEDNA DRUGU NE ISKLJUČUJU. **TA PRIČA DA AKO STE PREDSEDNIK DRŽAVE NE MOŽETE DA BUDETE PREDSEDNIK STRANKE JESTE JEDNA STARA, PREPOZNTLJIVA KOMUNISTIČKA UJDURMA O DEAKUMULACIJI FUNKCIJA, KOJA JE BILA LICEMERNA I LAŽNA.**

(*"Glas javnosti"*, 8. decembar 2000)

Posle Vašeg saopštenja u Palati federacije oko hapšenja Miloševića, ljudima je upao u oči veoma prijateljski gest Zorana Đinđića prema Vama. Javnost je odmah presudila – pomirili se Zoran i Voj. Šta se zapravo desilo?

– MISLIM DA STVAR SUVIŠE DOŽIVLJAVATE **S JEDNE STRANE KOJA JE POTPUNO NEVAŽNA I DA VIDITE NEŠTO ŠTO NE POSTOJI.**

(*"Glas javnosti"*, 16. april 2001)

"POČELI SU DA DIŽU GLAVI I DA SE OGLAŠAVAJU U JAVNOSTI ONI ČUVENI I MANJE ČUVENI UTICAJNI KADROVI KOJI SU PALI NA OSMOJ SEDNICI. POČELI SU DA SE PONAŠAJU KAO DA JE KONAČNO DOŠLO NJIHOVIH PET MINUTA. JA NE MISLIM DA JE OSMI SEDNICA BILA NAJTRAGIČNIJI DOGAĐAJ U ISTORIJI SRPSKOG NARODA. BILA JE TO JEDNA OD KOMUNISTIČKIH ČISTKI I UGLAVNOM SE SVELA NA TO DA JEDNI IZGUBE, A DRUGI DOBIJU PRIVILEGIJE. ZBOG TOGA NISAM LAKO ZA LOŽIO SVOJE IME ZA TU LISTU (DOS)".

(*"Nedeljni telegraf"*, 29. avgust 2001)

Na pitanje da li je tačno da je u Peking leteo u avionu sa Titovim nameštajem, za koji je zakup plaćen 154.000 dolara, predsednik Koštunica je odgovorio:

– ONI KOJI POKREĆU TAKVO PITANJE NESVESNI SU TRENUTKA I ČINE VELIKO ZLO. OVA "DESETKA" JE KOMERCIJALNI AVION, OPREMLJEN ISTO KAO KAD LETI U BRISEL ILI TIVAT. **VAŽNIJE OD DRŽAVNIČKE POSETE KINI BILO JE, IZGLEDA, KOLIKO KOŠTA AVION, KAO DA SAM MOGAO TAMO DA IDEM PEŠKE.**

(*"Politika"*, 31. januar 2002)

Godinama ste važili za osobu koja je nekompromitovana i zbog svog ličnog poštenja ste po mnogim ocenama i izabrani na mesto predsednika. Međutim, da li ste se Vi promenili u međuvremenu, šta se to dogodilo pa u poslednje vreme Vaši koalicioni partneri Vas i Vašu stranku optužuju za povezanost sa raznim biznis i mafijaškim lobijima?

– PO MOM DUBOKOM UVERENJU, NIJE SE NIŠTA PROMENILO U RADU DEMOKRATSKE STRANKE SRBIJE. **ONA JE RUKOVOĐENA ONIM ISTIM NAČELIMA. DANAS IMA VEĆI BROJ ČLANOVA NEGO ŠTO JE IMALA RANIJE.**

Ali, licitiraju se razna imena. Pominje se gospodin Momčilo Mandić, gospodin Zoran Drakulić. Da li postoje određeni privrednici koji na konto toga što su donatori DSS-a prave unosne poslove u Jugoslaviji?

– TAKVIH NEMA. IMA LJUDI KOJI SU PODRŽAVALI DEMOKRATSKU STRANKU SRBIJE POPUT GOSPODINA DRAKULIĆA ZATO ŠTO SU PODRŽAVALI JEDNU DRUGU VIZIJU JUGOSLAVIJE, SRBIJE, POLITIČKOG SISTEMA, PRIVREDE U NJOJ. TAKVIH LJUDI IMA.

To znači da Vam ne smeta kada ste išli u Republiku Srpsku što je na primer u Vašoj delegaciji bio gospodin Bogoljub Karić, a izme-

đu ostalog i za neke svoje savetnike ste izabrali ljude iz njegovog najbližeg okruženja?

– NE. MI SMO POKUŠALI DA ODRŽAVAMO ODNOS SA LJUDIMA I PROSTO DA NE UNIŠTIMO PRIVREDU POSTUPCIMA, PROKAZIVANJEM ODREĐENIH LJUDI, DA OMOGUĆIMO NEŠTO ŠTO JE NORMALAN PRIVREDNI ŽIVOT, ALI NJEGA NARAVNO NE MOŽE BITI BEZ ODGOVARAJUĆIH ZAKONSKIH PROMENA.

Vi ste uvek tvrdili da će promene biti odgovarajuće kada dođu novi ljudi. Može li DSS sve to uraditi s obzirom na to da je sve više podataka o tome da je u Vašu stranku ušlo mnogo nekadašnjih socijalista, članova Jugoslovenske levice, ako su ti podaci tačni. Vi ste neko ko se sa gađenjem odnosio i prema opozicionim strankama koje su sarađivale sa Miloševićem. Kako sada da Vam ne smetaju Miloševićevi kadrovi ni u sopstvenoj stranci, a ni u Vašem okruženju?

– POSTOJI JEDAN DATUM TO JE 5. OKTOBAR. **OD 5. OKTOBRA VAŽE NOVA PRAVILA IGRE, DEMOKRATSKA PRAVILA IGRE. JEDNOSTAVNO, SVI SE PROCENJUJU.** DRUGO JE BILO PODRŽAVATI MILOŠEVIĆA DO 5. OKTOBRA. SADA IMAMO JEDNA NOVA PRAVILA KOJA ONEMOGUĆAVAJU DA SE NEŠTO POPUT MILOŠEVIĆA ILI NJEGOVE STRANKE IZNEDRI ILI PONOVI. U TAKVIM PRILIKAMA PROCENJUJETE SVAKOG ČOVEKA PREMA ONOME KOLIKO VREDI.

Zašto i sada govore da ste Vi nacionalni i verski fanatik, pa čak pominju i to da Vi u Republici Srpskoj, kao i Slobodan Milošević, sarađujete sa SDS-om, a da imate i dobru komunikaciju sa SNP-om Crne Gore, kao i Milošević?

– STVARI SE MENJAJU I DANAS NIJEDNA POLITIČKA STRANKA NE IZGLEDA KAO ŠTO JE IZGLEDA LA NEKADA. I SDS-U I SNP-U NE MOŽE SE PRIGOVORITI NEŠTO ŠTO IM SE MOŽDA MOGLA PRIGOVORITI PRE VIŠE GODINA. ONE SE MENJAJU, PRILAGOĐAVAJU SE OKOLNOSTIMA. **TO POSEBNO VAŽI ZA SDS. NE VIDIM DA U POLITICI TE STRANKE IMA IČEG ISKLJUČI-**

VOG, JOŠ MANJE VIDIM DA IMA NEČEG ISKLJUČIVOG U MOJIM STAVOVIMA.

(TV B-92, 1. februar 2002)

POŠTOVANA GOSPODO,

"NE SAMO KAO PREDSEDNIK SRJ, VEĆ KAO OBIČAN ČOVEK I GRAĐANIN, DUBOKO SAOSEĆAM SA SVIMA KOJIMA JE NEKO BLIZAK I DRAG NESTAO. SIGURAN SAM DA NEMA REČI KOJIMA SE VALJANO MOŽE OPISATI PATNJA KROZ KOJU PROLAZE PORODICA I PRIJATELJI. **IZVESNO JE I DA NA NORMALIZACIJU I STABILIZACIJU POLITIČKIH PRILIKA I UKUPNOG ŽIVOTA U ZEMLJI VEOMA NEGATIVNO UTIČU OVAKVI SLUČAJEVI NESTANKA BIVŠIH FUNKCIONERA KOJI JESU PRIPADALI KOMUNISTIČKIM VLASTIMA, ALI SU SE U NEKOM TRENUTKU SUKOBILI SA SLOBODANOM MILOŠEVIĆEM KAO NOSIOCEM POSLEDNJEG AUTORITARNOG REŽIMA U NAS.** OBEĆAVAM VAM DA ĆU, U MERI KOJU MI USTAV DOPUŠTA, ZALOŽITI SVOJ AUTORITET ZA RASVETLJAVANJE SLUČAJA IVANA STAMBOLIĆA".

S poštovanjem, Vojislav Koštunica

(Navedeno prema: "Srpska reč", 15. februar 2002)

KOŠTUNICA JE IZJAVIO I DA ONI KOJI NAPADAJU NJEGOV KABINET "NE TREBA DA OKOLIŠE", VEĆ DA UKOLIKO "SMATRAJU DA U ONOM ŠTO ČINIM IMA ELEMENATA POVREDE USTAVA POKRENU USTAVOM PREDVIĐENI POSTUPAK KADA JE REČ O MOJOJ ODGOVORNOSTI ILI MOM RAZREŠENJU. TI NAPADI KOJI DOLAZE OD POJEDINIH TOBOŽNJIH DOSOVSKIH BORACA ZA DEMOKRATSKIE PROMENE U SRBIJI, **ZBIR SU PRIMITIVNIH PODMETANJA U KOJIMA SE ČLANOVIMA MOG KABINETA ČAK PREKRAJAJU ILI FALSIFIKUJU BIOGRAFIJE".** **TAKO JE KOŠTUNICA REKAO DA RADE BULATOVIĆ, NJEGOV SAVETNIK ZA NACIONALNU BEZBEDNOST, NIKADA NIJE BIO ČLAN JUL-A.**

("Politika", 19. mart 2002)

"SNIMLJENA JE KRAJEM JULA 1998. GODINE, KADA SAM SA STRANAČKOM DELEGACIJOM DSS-A, UZGRED JEDINE STRANKE KOJA NIJE BILA NA VLASTI NI UZ VLAST A POSTOJALA JE I OZBILJNO RADILA NA KOSOVU OD SAMOG OSNIVANJA, OBLAZIO NEKOLIKO OPŠTINA NA KOSOVU. TOM PRILIKOM OBIŠAO SAM I SEOSKE STRAŽE U JAGNJENICI I SVINJARU I NEKO MI JE DAO DA POGLEDAM TU PUŠKU KAO NAJVEĆU DRAGOCE- NOST KOJU IMA, U OKOLNOSTIMA U KOJIMA ŽIVI. PROSTO, TI LJUDI SU BILI IZLOŽENI STALNIM NAPADIMA I OPSTANAK

IM JE ZAVISIO OD SEOSKE STRAŽE. ZATO MI NA PAMET NIJE PALO DA ODBIJEM DA JE UZMEM U RUKE”.

(O fotografiji sa Kalašnjikovim; "Večernje novosti", 9. jun 2002)

Da li ćete se Vi kandidovati za predsednika Srbije i, ukoliko se kandidujete, hoćete li pre toga podneti ostavku na mesto predsednika Jugoslavije, što je u skladu s dobrim parlamentarnim običajima?

– ŠTO SE TIČE MOGUĆNOSTI KANDIDOVANJA NA TIM IZBORIMA, JA TU MOGUĆNOST IMAM. FUNKCIJA PREDSEDNIKA SRJ NIJE NESPOJIVA SA FUNKCIJOM KANDIDATA NA PREDSEDNIČKIM IZBORIMA U SRBIJI. **PRI ČEMU, APSOLUTNO, DOBRI PARLAMENTARNI OBIČAJI NE NALAŽU DA SE U TOM SLUČAJU PODNESE OSTAVKA NA JEDNU FUNKCIJU (...) PREMA TO-
ME, TU SU, U STVARI, PRAVNO STVARI POTPUNO ČISTE I JA** SAM PROSTO HTEO NA TE MOMENTE DA UKAŽEM”.

(Intervju Vojislava Koštunice Radiju "Slobodna Evropa", 4. jul 2002)

Kako objašnjavate to što je Vaš kabinet, u delu javnosti koji Vam nije sklon, zapravo sporniji od Vas?

– OBJAŠNJENJE JE VRLO JEDNOSTAVNO – TAKO JE LAKŠE. VIŠE JE NEGO JASNO DA SAM JA NA IZBORIMA 2000. DOBIO, NARAVNO I U SKLOPU DOS-A, ALI I MIMO DOS-A, VELIKI BROJ GLASOVA. ZANIMLJIVO JE DA MOJIH GLASOVA IMA SKORO 500 HILJADA VIŠE NEGO ŠTO IH IMA DOS. I TA PODRŠKA JAVNOSTI, NARAVNO SA JEDNIM PADOM KOJI JE NORMALNO DOŠAO POSLE TE EUFORIJE, NASTAVILA SE I DALJE. **NEKOGA KO IMA TU VRSTU PODRŠKE JAVNOSTI I, NA KRAJU KRAJEVA, UZ TO IMA JEDNU JAVNU KARIJERU I NEKOLIKO DECE-
NIJA PRE TOGA – TEŽE JE NAPASTI.** ZAŠTO ONDA NE BI NAPALI NJEGOVE SARADNIKE?

Da li Vas ti napadi dovode u iskušenje da preispitate kvalitet svojih saradnika?

– SVAKI OD TIH NAPADA JE NAPAD USMEREN NA MENE I JA TE NAPADE TAKO I TUMAČIM. **I NARAVNO, U TOM POGLEDU SAM POTPUNO SOLIDARAN SA LJUDIMA KOJI SU RADILI SVIH OVIH GODINA SA MNOM.**

Kažete da ste većinu svojih saradnika poznavali pre nego što ste došli na vlast. Da li ste poznavali i generala Acu Tomića?

– NE. GENERALA TOMIĆA SAM UPOZNAO 6. OKTOBRA. SUSRET JE UPRIKLICHEN PREKO MOG JEDNOG PRIJATELJA NOVINA-

RA. TAD SAM GA PRVI PUT SREO ZAJEDNO SA GENERALOM PAVKOVIĆEM. ONDA SE ISPOSTAVILO DA SE TADA PLANIRAO I JEDAN DRUGI SUSRET. **TO JE BIO SUSRET SA MILOŠEVIĆEM, KOJI JE MENI DOŠAO KAO IZNENAĐENJE, ALI SAM GA PRIHVATIO U TRENUTKU, U OKOLNOSTIMA KOJE SU VEROVATNO BILE I RISKANTNE.**

I tad ste prvi put sreli generala Tomića?

– DA, I NJEGA I GENERALA PAVKOVIĆA U ISTO VREME. DAKLE, OBOJICU SAM SREO U VEČERNJIM ČASOVIMA 6. OKTOBRA, A I TREĆU OSOBU SAM PRVI PUT U ŽIVOTU SREO. SLOBODANA MILOŠEVIĆA

Dakle, nemaju osnova priče da je general Tomić Vaš prijatelj od pre?

– NE. JA ČAK NI ZA TO IME NISAM ZNAO.

A da li ste imali bilo kakav uticaj jula prošle godine, prilikom njegovog izbora za prvog čoveka vojne obaveštajne službe?

– **PA, MISLIM DA JE ON DOBAR OFICIR I DA DOBRO RADI Taj POSAO.** JA SAM, NA OSNOVU NEPOSREDNOG UVIDA I NA OSNOVU SVEDOČENJA LJUDI O NJEGOVOM DELOVANJU, ZAKLJUČIO DA JE ON POGODAN ZA Taj POSAO. **RAZGOVARAO SAM SA VIŠE LJUDI I ZAKLJUČIO DA POSTOJI ONAJ STARI TIP PRIPADNIKA TE SLUŽBE KOJI SVOJ POSAO GRADI NA INTRIGAMA I DA POSTOJE NI DRUGI KOJI RADE Taj POSAO BEZ
MNOGO PRIČE, NA ČINJENICAMA. I UVERIO SAM SE DA GENERAL TOMIĆ SPADA U TU DRUGU KATEGORIJU.**

Da li to znači da ste Vi presudili prilikom njegovog imenovanja?

– **SMATRAO SAM DA JE ON ČOVEK KOJI IMA KVALIFIKACIJU DA SE NADE NA TOM MESTU.**

("Blic NJUZ", 10. JUL 2002)

Zamera Vam se da ste oklevali. Više teoretičar i kritičar nego čovek spreman da se uhvati u koštac sa problemima? Šta kažete na takve zamerke?

– **ZAMERKE TE VRSTE NE RAZUMEM. SMATRAM IH ČAK EPITETOM (...)** ISTINA JE SASVIM DRUGAČIJA. **JA SAM ZA MNOGO BRŽE REFORME OD GOSPODINA ĐINĐIĆA.** SAMO SAM ZA TO DA SE STVARIMA PRISTUPA OZBILJNO, JER JEDINO TEMELJNOST OMOGUĆAVA BRZE REFORME I DONOŠENJE NIZA ZAKONA KOJI SU ZA NJIH NEOPHODNI.

("Večernje novosti", 10. novembar 2002)

"POTPUNO MI JE SVEJEDNO ŠTO ĆE NEKO REĆI DA OVO ZVUČI KAO DEMAGOGIJA, ILI DA SE MEŠAM U STVARI AUTONOMNIH SUBJEKATA, KAKO MI REKOŠE PRE NEKI DAN KADA SAM PRIMIO DELEGACIJU STUDENATA PRAVNOG FAKULTETA KOJI SU PROTESTOVALI. **MENI JE BITAN SAMO ISHOD**".

(B-92, 15. novembar 2002)

Kako odgovarate na tvrdnje da je Vaš predsednički program sačinjen samo od opštih mesta?

– AKO IMATE CELU SLIKU O TOME KAKO DA DRŽAVA BUDE UREĐENA, A TO JE USTAV; AKO KAŽETE DA U SRBIJI SVE TREBA DA POČIVA NA PODELI VLASTI, DA ONA TREBA DA IMA NEZAVISNO SUDSTVO, DA TREBA DA BUDE REGIONALIZOVANA DRŽAVA, I JOŠ NIZ POJEDINOSTI – TO NISU OPŠTA MESTA. OD ČEGA DA POĐETE PRE, KAD JE REČ O DRŽAVI, NEGO OD TOGA KAKO DA SE ONA UREDI?

("Blic Njuz", 4. decembar 2002)

Smena političke elite od pre dve godine nije donela neke bitne promene. Recimo, ovo donošenje ustavne povelje. Milošević je ovakve odluke donosio posle niza grešaka. Ali Miloševiću na Žablaku bar nije dolazio niko da mu priča kako treba da izgleda Jugoslavija. Vi ste dozvolili da vam Solana, koji nas je bombardovao kao NATO, sad dolazi da kroji novu Jugoslaviju, odnosno Srbiju i Crnu Goru?

– SVI DOBRO ZNAJU ŠTA SAM 1999. GODINE PISAO O ONOJ NATOVSKOJ TZV. HUMANITARNOJ INTERVENCIJI. KNJIGA O TOME JE OBJAVLJENA, I NA FRANCUSKI JE PREVEDENA. **ALI, DVE STVARI SU SE PROMENILE. HAVIJER SOLANA JE SADA VISOKI PREDSTAVNIK EVROPSKE UNIJE, A JUGOSLAVIJA HOĆE U EVROPSKU UNIJU. I TO SU PROSTO ČINJENICE.**

("NIN", 5. decembar 2002)

ODGOVARAJUĆI NA PITANJE DA LI JE, DALEKO OD OČIJU JAVNOSTI, U PRIJATELJSKIM ODNOSIMA SA ZORANOM ĐINĐIĆEM, VOJISLAV KOŠTUNICA JE ODGOVORIO: **"MENI JE JEDINI PRIJATELJ SRBIJA"**.

("Utišak nedelje", TV Studio B; navedeno prema:

"Vreme", 5. decembar 2002)

"REŠENJE O HAPŠENJU MOJIH NEKADAŠNJIH SARADNIKA DELUJE PROVIDNO, NEPRAVNO I POLITIČKI. **IZVESNO JE DA JA NISAM MORAO DA ZNAM ZA SVE NJIHOVE KONTAKTE, JER JE NJIHOV POSAO TAKAV.** Jedno je sigurno, da se nisu sastali u Šilerovoj ulici, nego na zvaničnom mestu, u Upravi bezbednosti. Njih dvojica radili su posao u za-

KONSKIM OKVIRIMA. IMAM POVERENJA U SVOJE SARADNIKE, SA KOJIMA SAM RADIO I SA KOJIMA RADIM".

("Glas javnosti", 11. april 2003)

PREDSEDNIK DEMOKRATSKE STRANKE SRBIJE I NOSILAC IZBORNE LISTE STRANKE VOJISLAV KOŠTUNICA IZJAVIO JE DA IZVINJENJE ALBANCIMA NA KOSOVU U OVOM TRENUTKU NIŠTA NE BI REŠILO. **KOŠTUNICA JE REKAO DA GA JE IZNERVIRAO POZIV ŠEFA CIVILNE MISIJE UN NA KOSOVU HARIJA HOLKERIJA UPUĆEN BEOGRADU DA SE JAVNO IZVINI ZA ONO ŠTO SE DEŠAVALO NA KOSOVU.** NIKO U BEOGRADU NE MOŽE DA PRISTANE NA RAZGOVORE O KONAČNOM STATUSU KOSOVA DOK SE NE ISPUNE STANDARDI: **"PRIČOM O IZVINJENJU SE NIŠTA NE REŠAVA"**.

(B-92, 3. decembar 2003)

Najavili ste koaliciju sa G17 plus, a to je partija koja zastupa otcepljenje Srbije i nije mnogo zainteresovana za Kosovo, što je suprotno vašem programu. Kako ćete onda u koaliciju s takvim suprotnostima?

– NISMO NAJAVILI TU KOALICIJU, PREMDA JE NISMO ISKLJUČILI. **TAČNO JE DA JE ZALAGANJE ZA SAMOSTALNU SRBIJU**

SUPROTNO NAŠEM PROGRAMU. I TO SIGURNO PREDSTAVLJA PROBLEM U SARADNJI. ALI, PITANJE SAMOSTALNE SRBIJE ZA KOJE SE ZALAŽE G17 PLUS JE NEŠTO ŠTO ĆE MORATI DA SAČEKA VIŠE OD DVE GODINE. U MEĐUVREMENU, DOGODIĆE SE NEKE VAŽNE STVARI KAO ŠTO SU NEPOSREDNI IZBORI ZA SKUPŠTINU SČG KOJI MOGU DA POTPUNO PROMENE ODNOS SNAGA. TU JE I POPIS STANOVNIKA U CRNOJ GORI I MNOGO ŠTA DRUGO.

("Ekspres", 18. decembar 2003)

LIDER DEMOKRATSKE STRANKE SRBIJE VOJISLAV KOŠTUNICA IZJAVIO JE DA SE, NAKON OBJAVLJIVANJA REZULTATA IZBORA 28. DECEMBRA, "NIJEDNOG TRENUTKA NIJE KOLEBAO" DA LI DA PREUZME ODGOVORNOST MANDATARA ZA SASTAV NOVE VLADE SRBIJE, IAKO JE SVESTAN TEŠKOĆE TRENUTKA:

– **"U TOM POGLEDU OVE DANE BIH MOGAO POREDITI SA ONIM PRELOMNIM IZ 2000. GODINE"**. U ODLUCI DA PREUZME ODGOVORNOST MANDATARA NIJE GA POKOLEBALA "NI SVEST O UŽASNOJ MOĆI NOVCA I KORUPCIJE SA KOJIMA NEĆE BITI LAKO IZAĆI NA KRAJ". KAO MINIMUM ZADATAKA KOJE BI MORALA DA OSTVARI NOVA VLADA, LIDER DSS-A NAVEO JE DONOŠENJE USTAVA, NEKOLIKO VAŽNIH SISTEMSКИH ZAKONA, RAŠČIŠĆAVANJE MEDIJSKE SFERE, PRE SVEGA U OBLASTI RADIODIFUZIJE, KAO I MERE ZA POKRETANJE PRIVREDE I SMANJENJE BROJA NEZAPOSLENIH.

(B-92, 18. januar 2004)

LIDER DSS-A SRBIJE VOJISLAV KOŠTUNICA OPTUŽIO JE STRANKE KOJE NISU PODRŽALE IZBOR PREDSEDNIKA SKUPŠTINE DA "NE ŽELE DOBRO SRBIJI" I IZRAZIO NADU DA ĆE, DO PETKA, PROMENITI STAV. ON JE UJEDNO NAJAVIO DA BI MANJINSKA VLADA, KOJU PREDLAŽE DSS, "KROZ REKONSTRUKCIJE" KASNIJE MOGLA DA POSTANE VEĆINSKA.

(B-92, 27. januar 2004)

NA PITANJE DA LI JE MINISTAR UNUTRAŠNJIH POSLOVA DRAGAN JOČIĆ PRE DVE DEцениJE OSUĐIVAN NA USLOVNU KAZNU ZBOG KRAĐE, KOŠTUNICA JE ODGOVORIO UMESTO PRIŠUTNOG JOČIĆA:

– **"IMAO SAM I IMAM POVERENJA U MORALNI I PROFESIONALNI KREDIBILITET SVIH MINISTARA U VLADI. TO ZNAČI DA NEĆU PRIHVATITI, VLADA NEĆE PRIHVATITI BILO KAKVU OCENU, DISKVALIFIKACIJU KOJA IMA SENZACIONALISTIČKI KARAKTER, ALI BUDITE UVERENI U TO DA U BILO KOJEM SLUČAJU, KADA SE RADI O BILO KOJEM MINISTRU, NARAVNO I**

MENI KAO PREDSEDNIKU VLADE, AKO BI SE BILO ŠTA POJAVILO U JAVNOSTI ŠTO BI IMALO DRUGAČIJI, A NE SENZACIONALISTIČKI KARAKTER, TO ĆE POVLAČITI VRLO JASNE KONSEKVENCE".

(B-92, 4. mart 2004)

"TEKST PLANA VLADE SRBIJE ZA POLITIČKO REŠENJE SITUACIJE NA KOSOVU I METOHIJI JE OPŠIRAN I NEMAM VREMENA DA GA IZNOSIM".

("Beta", 28. april 2004)

"POJAVLJIVANJE U JAVNOSTI PRIPADNIKA RASFORMIRANE JSO JE NEŠTO ŠTO JE S PRAVOM UZNEMIRILO JAVNOST. SAČEKAJMO DA SE SVE OKOLNOSTI U VEZI SA NJIM RAZAZNAJU. **KAO ŠTO ZNATE, RADI SE O JEDNOJ FORMACIJI KOJA JE DUGO VREMENA POSTOJALA, UZ MNOGA VRLO LEPA I LASKAVA MIŠLJENJA KOJA SU ZVANIČNICI PRETHODNE VLADE, PA I PRETHODNI MINISTAR UNUTRAŠNJIH POSLOVA, IZNOSILI O TOJ FORMACIJI"**.

(B-92, 29. april 2004)

"VLADA SRBIJE NIJE OHRABRILA GOSPODINA LEGIJU DA SE PREDI. GOSPODIN LEGIJA SE SAM PREDAO".

(B-92, 4. maj 2004)

PROSLAVA DANA POLICIJE U MAKIŠU BILA JE PRILIKA DA SE POJAVI I PREMIJER SRBIJE VOJISLAV KOŠTUNICA, KOJI SE U POSLEDNJIH MESEC DANA NI JEDNOM NIJE OBRATIO GRAĐANIMA SRBIJE U SVOJSTVU PREMIJERA. NA PITANJE NOVINARA B-92: "NEMA VAS DUGO U JAVNOSTI, ŠTA VI RADITE?", KOŠTUNICA JE ODGOVORIO:

– "PA, RADIM DEO POSLA KOJI SE NE VIDI U JAVNOSTI, ČAK I NE VOLIM POSLOVE KOJI SE VIDE U JAVNOSTI, A NE DONOSE REZULTATE. NISU JEDNOSTAVNE STVARI I VLADA POKUŠAVA DA ZAISTA UREDI DRŽAVU, DA JE UREDI ZAKONIMA I TO JE VELIKI POSAO. TREBA MNOGO TOGA DONETI, VREMENA NEMA DOVOLJNO, NEMA DOVOLJNO VOLJE, NEMA KAD-KAD SAGLASNOSTI OKO TIH STVARI I NAJVEĆI DEO POSLA JE TE VRSTE. ALI, OPET, NEKAKO IDE".

(B-92, 30. maj 2004)

"INFORMACIJE O TOME GDE SE ULEMEK SKRIVAO IZAĆI ĆE NA VIDELO AKO JE RELEVANTNA ZA SUDSKI PROCES. SIGUR-

NO DA ĆE SE I TO SAZNATI. ONO ŠTO JE NAJVAŽNIJE JESTE DA IMAMO JEDNOG OPTUŽENOG VIŠE. JOŠ NEKI NEDOSTAJU, NEKI NISU ŽIVI. SIGURNO DA U JEDNOM TRENUTKU MOŽE IZAĆI NA VIDELO, AKO BUDE RELEVANTNO ZA SAM SUD, GDE JE LEGIJA BIO PRE NEGO ŠTO SE PREDAO, ALI IPAK JE OVA PRVA STVAR NAJVAŽNIJA. SVAKI SVEDOK VIŠE, SVAKI OPTUŽENI VIŠE, SVAKI DOKAZ VIŠE, VAŽAN JE ZA TAJ PROCES. NE POTCENJUJEM NI OVU PRETHODNU, ALI ONA JE ZNAČAJNA SAMO UKOLIKO JE OD ZNAČAJA ZA SUDSKI PROCES”.

(B-92, 31. maj 2004)

Stalno insistirate na tome da Srbija mora da bude ozbiljna država. Može li ozbiljnu državu da ne zanima previše gde je Legija bio svih ovih meseci? Zar je to zaista toliko nevažno, kako je rekao ministar Jočić?

– TO JE MANJE VAŽNO U ODNOSU NA ČINJENICU DA SMO DOBILI PRVOOPTUŽENOG KOJI ĆE MOĆI DA GOVORI NA TOM PROCESU. **GDE JE PRE TOGA BIO, SVAKAKO JE MANJE VAŽNO OD TOGA DA GA IMAMO.** KAO ŠTO ZNATE, NEKIH OPTUŽENIH NEMA, A NEKI NE MOGU DA GOVORE POŠTO SU MRTVI. LEGIJA JE TU, NIJE NI U BEKSTVU I NIJE MRTAV. **SVE ONO ŠTO JE PRETHODILO TOME MOŽE BITI ZNAČAJNO SAMO U ONOM DELU KOJI JE RELEVANTAN ZA SUD.** U ONOJ MERI KOLIKO JE TO RELEVANTNO ZA SAM PROCES BIĆE VAŽNO UTVRDIRI GDE JE LEGIJA BIO PRE NEGO ŠTO SE PREDAO.

(“Vreme”, 3. jun 2004)

Predsedništvo DSS raspravljalo je o rezultatima izbora, ali nije saopšteno koga će stranka podržati u drugom krugu. Koštunica je potvrdio da je tokom dana razgovarao sa predstavnicima stranaka koje učestvuju u Vladi Srbije, ali i sa Tomislavom Nikolićem:

– TI RAZGOVORI (SA KOALICIONIM PARTNERIMA) NISU OKONČANI I JEDINO SU TI RAZGOVORI MERODAVNI. OVAJ DRUGI (SA NIKOLIĆEM) SAM PO SEBI NIJE ZNAČAJAN. OČEKUJEM DA ĆE SUTRA BITI GOTОВI I KAD BUDU GOTОВI, OBRATIĆU SE JAVNOSTI.

Koje su opcije koje razmatrate?

– **SVE OPCIJE. ZNATE VI KOJE SU OPCIJE.** VAS ZANIMA, NARAVNO, ISHOD RAZGOVORA. KAD TAJ ISHOD RAZGOVORA BUDE GOTОВ, BIĆETE OBAVEŠTENI.

A koga će DSS podržati u drugom krugu, da li...?

– **JE L' SAM VAM REKAO? MISLIM DA SAM ODGOVORIO NA VAŠE PITANJE. JE L' IMATE JOŠ NEŠTO? REKAO SAM VAM;**

DVA PITANJA, JEDNO SE TIČE ORGANIZACIJE... MENE NE ZANIMA ŠTA SE DEŠAVA U VAŠOJ KUĆI... NITI ME ZANIMA NAČIN NA KOJI STE VI ORGANIZOVANI, NE ZANIMAJU ME SREDSVA SA KOJIMA VI RASPOLAŽETE, NE ZANIMA ME NIŠTA! KAŽEM VAM, NAJVEĆI DEO SASTANKA SE TIČE ORGANIZACIJE STRANKE. ONO ŠTO SE NE TIČE ORGANIZACIJE STRANKE NIJE PRIVEDENO KRAJU, RADI SE O RAZGOVORIMA SA PREDSTAVNICIMA DRUGIH STRANAKA. **KADA TI RAZGOVORI BUDU OKONČANI, BIĆETE O-BA-VE-ŠTE-NI! JASNO?”**

(B-92, 15. jun 2004)

“PODNOŠENJE OSTAVKE MINISTARKE LJILJANE ČOLIĆ JE GEST ODGOVORNOSTI. NJEN RAD NE MOŽE SE OCENITI KAO APSOLUTNO NEPRIHVATLJIV, JER JE TOKOM NJENOG MANDATA USVOJEN ZAKON **OBRAZOVANJU I ŠKOLSKA GODINA JE PRVI PUT POČELA BEZ ŠTRAJKOVA PROSVETNIH RADNIKA.** JA BIH ZAISTA VOLEO DA MNOGI DRUGI KOJI SU SKLONI KRITIKAMA POSTUPE NA TAJ NAČIN”.

(B-92, 16. septembar 2004)

“NEMA NIKAKVIH USLOVA ZA IZLAZAK KOSOVSКИH SRBA NA TAMOŠNJE PARLAMENTARNE IZBORE (...) **NEMA USLOVA ZA IZLAZAK NA IZBORE TAMO GDE IZLAZAK ZNAČI APSOLUTNU NESIGURNOST, GDE SE IZBORI ODVIJAJU POD USLOVIMA APSOLUTNE NESLOBODE KRETANJA I GDE NE POSTOJE GARANCIJE ZA OPSTANAK I ŽIVOT ONIH KOJI IZLAZE NA IZBORE.**”

(“Beta”, 3. oktobar 2004)

“FORMIRANJE ANTITERORISTIČKE JEDINICE U OKVIRU MINISTARSTVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA NE ZNAČI POVRATAK RASFORMIRANE JEDINICE ZA SPECIJALNE OPERACIJE. **AKO SUMNJAMO U SVE KOJI SU BILI U “CRVENIM BERETKAMA”, ONDA JE PRETHODNA VLADA TREBALO DA APSOLUTNO SPREČI POVRATAK U POLICIJU SVAKOG KO JE PRIPADAIO JSO.** OD ZAHTEVA ZA IMENOVANJEM DANICE DRAŠKOVIĆ NA ČELO INSTITUTA ZA BEZBEDNOST, DALEKO JE VAŽNIJA REFORMA BEZBEDNOSNO-INFORMATIVNE AGENCIJE OD KADROVSKIH REŠENJA ZA JEDNU ORGANIZACIONU JEDINICU U NJENOM SASTAVU”.

(BK TV, 14. novembar 2004)

Upitan o eventualnoj budućoj saradnji DSS-a i Srpske radikalne stranke, Koštunica je rekao da se nije bavio odnosima stranaka u “malo daljoj” budućnosti:

– ZA MENE JE VAŽNO DA, UKOLIKO POSTOJI PARLAMENT, UKOLIKO NAROD GLASA ZA RAZLIČITE POLITIČKE STRANKE, UKOLIKO NI JEDNOJ OD NJIH NIJE ZABRANJENO POLITIČKO DELOVANJE, ONDA TE STRANKE TREBA DA SARAĐUJU. DALJE OD TOGA, NEKIM PROJEKTOVANJEM BUDUĆNOSTI NISAM SE BAVIO.

("Beta", 2. mart 2005)

Upitan da li veruje Bulatoviću koji je negirao da je izneo arhivu BIA u Vašington, Koštunica je odgovorio:

– O LJUDIMA KOJI SU NA FUNKCIJAMA SUDIM NA OSNOVU NJIHOVOG RADA I JASNIH ČINJENICA, A NE NA OSNOVU GLASINA I INSINUACIJA. SVAKO SVAKOGA MOŽE DA OPTUŽI. S DRUGE STRANE, MEDIJI MORAJU DA RAZMISLE O TOME DA LI ĆE SVAKI ISKAZ PRIHVATITI KAO RELEVANTAN I SAOPŠTAVATI JAVNOSTI. **AKO BI POSTOJALA NEZAJAŽLJIVA POTREBA DA SE IZNOSE NEISTINE I AKO BI MEDIJI SVE TO PRENOSILI, ZAMISLITE U KAKVOJ BI SMO ZEMLJI MI ŽIVELI. U BOLNICI, U LUDNICI.**

("Beta", 1. mart 2005)

"VLADA SRBIJE SPROVODI SVOJU POLITIKU I SVOJ PROGRAM ČVRSTO UVERENA DA JE TO U NAJBOJLEM INTERESU SRBIJE. POSLEDNJA DEŠAVANJA U SKUPŠTINI SRBIJE SU OČIGLEDNO POKAZALA DA JEDNA STRANKA VLADAJUĆE KOALICIJE VIŠE NE PODRŽAVA VLADINU POLITIKU, JER NJENI POSLANICI NE GLASAJU ZA VLADINE ZAKONSKE PREDLOGE. POTPUNO JE LEGITIMNA POLITIČKA ODLUKA SDP DA VIŠE NE PODRŽAVA VLADIN PROGRAM. BUDUĆI DA SE U DEMOKRATSKOM PORETKU NE MOŽE ISTOVREMENO BITI I NA VLASTI I U OPOZICIJI, **POZIVAM SVE PREDSTAVNIKE SDP U VLADINIM INSTITUCIJAMA DA, SAGLASNO SVOM OPOZICIONOM DELOVANJU, ODMAH PODNESU OSTAVKE. VLADA SRBIJE ĆE UZ PODRŠKU PARLAMENTARNE VEĆINE NASTAVITI DA SPROVODI SVOJU POLITIKU**".

("Večernje novosti", 25. avgust 2005)

"AUTISTIČNI MISLILAC"

Politička misao Vojislava Koštunice nosila je u sebu duboko konzervativno nasleđe. Kada je trebalo ponuditi adekvatne odgovore na velike izazove kroz koje je prolazilo srpsko društvo, Koštunica

se gotovo redovno vraćao proverenim demagoškim principima: ksenofobiji i nacionalizmu. Iako je sebe želeo da predstavi kao doslednog i principijelnog političara, upravo su nedoslednost i neprincipijelnost bile prepoznatljive crte njegovog političkog karaktera.

KSENOFOBIIJA

"POSTOJI JEDAN SVET KOJI JE BITNO PROMENJEN OTKAD JE GORBAČOV DOBIO NOBELOVU NAGRADU ZA MIR, OTKAD NE POSTOJI BIPOLARNI SVET (...) KADA SE SETIMO ONE VIZIJE KOJU JE ORVEL IZNEO U "1984", NE MOŽEMO A DA NE BUDEMO ZAPLAŠENI ČINJENICOM DA DANAS POSTOJI JEDNA TAKVA DRŽAVA U SVETU, KOJA SVOJE VREDNOSTI, SVOJE OBRASCE MIŠLJENJA, SVOJE STAVOVE, SVOJ POGLED NA SVET NAMEĆE MANJE ILI VIŠE USPEŠNO CELOM SVETU".

("Duga", 13-19. maj 1995)

"OTETI VOJNICI MIROVNIH SNAGA UN, KOJE SU ZAROBILE SNAGE BOSANSKIH SRBA NISU TAOCI, VEĆ RATNI ZAROBLJENICI (...) SRPSKI ODGOVOR NA NATO BOMBARDOVANJE BIO JE LEGITIMNA I SAMOODRAMBENA AKCIJA".

("Naša borba", 1. jun 1995)

"GLAVNI KRIVCI ZA STRADANJE SRPSKOG NARODA U HRVATSKOJ SU **TRI PROTIVNIKA SRPSKOG NARODA - HRVATSKA, MEĐUNARODNA ZAJEDNICA (SAD, NEMAČKA) I SAVET BEZBEDNOSTI OUN**".

("Naša borba", 8. avgust 1995)

"NIJE UOBIČAJENO NI PRIMERENO **DA SE NA JAVNIM SKUPOVIMA UNUTAR JEDNE ZEMLJE KORISTE TUĐE ZASTAVE.**"

("NIN", 21. mart 1997)

"**U TIM RATOBORNIM PORUKAMA NEKOLIKO VODEĆIH LJUDI AMERIČKE ADMINISTRACIJE BILO JE NEČEGA ŠTO NIJE CILJALO SAMO NA REŽIM U SRBIJI. NA KRAJU, S TIM REŽIMOM AMERIKANCI VRLO DOBRO IZLAZE NA KRAJ; CILJALO SE NA SAM SRPSKI NAROD.**"

("NIN", 26. mart 1998)

"UKOLIKO NAS NATO BOMBARDUJE, SRBIJA IMA SVE RAZLOGE DA, KAO ŠTO JE PODIGLA SPOMENIK ZAHVALNOSTI FRANCUSKOJ POSLE PRVOG SVETSKOG RATA, **AMERICI PODIGNE SPOMENIK MRŽNJE.**"

("NIN", 8. oktobar. 1998)

"CILJ ADMINISTRACIJE U VAŠINGTONU NIJE NI MIR NI DEMOKRATIJA, **VEĆ OSVAJANJE STRATEŠKI ZNAČAJNIH PODRUČJA I NAMETANJE ZNAČAJNOM DELU SVETA AMERIČKIH VREDNOSTI, AKO SE ONE MOGU UOPŠTE TAKO NAZVATI.**"

("Politika", 28. februar 1999)

"SISTEMATSKO BOMBARDOVANJE NATO AVIJACIJE MOSTOVA, PRUGA I INDUSTRIJSKIH OBJEKATA, UDALJENIH OD KOSMETI, **JASNO GOVORI DA VILIJAMU DŽEFERSONU KLINTONU I NJEGOVIM EVROPSKIM SATELITIMA NIJE CILJ REŠENJE KOSOVSKEG PROBLEMA, KOJI SU SAMI STVORILI, NITI ZAŠTITA KOSOVSKIH ALBANACA. PRAVI CILJ OVIH BOMBARDOVANJA JESTE DA SE SRBIJA EKONOMSKI UNAZADI NA DUŽI ROK I TAKO SVEDE NA ZAOSTALU AMERIČKU POLUKOLONIJU. ONO ŠTO JE ČOVEK KOJI SRAMOTI IDEJU DEMOKRATIJE IZGUBIO IZ VIDA JESTE OGROMNA OTPORNA SNAGA SRPSKOG NARODA O ČEMU SVEDOČI I TREĆA NEDELJA RATA KOJI NAJVEĆA SVETSKA SILA NEUSPEŠNO VODI PROTIV SRPSKOG NARODA.**"

("Politika", 10. april 1999)

"**VESLI KLARK, USPEŠNO SE TAKMIČEĆI SA GERINGOM ZA HEROSTRATSKU SLAVU NAJVEĆEG UBICE VAZDUŠNOG RATA, UVRSTIO SE MEĐU NAJKRVOLOČNIJE RATNE ZLOČINCE KOJE POZNAJE SAVREMENI SVET.**"

("Politika", 15. april 1999)

"**ZLOČINCI IZ VAŠINGTONA, LONDONA, BONA, PARIZA, RIMA I DRUGIH ZAPADNIH METROPOLA RAZARAĆE I SEJAĆE SMRT NEUMORNO, DANJU I NOĆU, SVE U NADI DA SE PRE ILI KASNIJE DOGRABE KOSOVA.**"

("Politika", 16. april 1999)

"**NATO SE PONAŠA KAO SILEDŽIJA KOJI SE IŽIVLJAVA NAD NEKIM NEUPOREDIVO SLABIJIM OD SEBE, ZAHTEVAJUĆI PRI TOM OD SVOJE ŽRTVE DA MU PRIZNA PRAVO NA SILEJDŽISTVO.**"

(povodom proslave 50. godišnjice NATO pakta)

"MIROVNI PLANOWI KOJE NEKE ČLANICE NATO PRAVE, A MEĐU NJIMA JE I NEMAČKA, **OKUPACIONI SU, A NE MIROVNI.**"

("Politika", 18. april 1999)

"**ULAZAK NATO TRUPA (NA KOSOVO) PREDSTAVLJAO BI NEUSPEŠAN POKUŠAJ DA SE TA ZEMLJA OTME OD SRPSKOG NARODA.**"

("Politika", 20. april 1999)

"POSMATRAJUĆI IH KAKO, SVAKODNEVNO, NEVEŠTO I GLUPO, ALI BEZOČNO LAŽU IZ BRISELA, **ČOVEK SE NE MOŽE OTETI UTISKU DA SU GLAVNI NACISTIČKI PROIZVOĐAČI LAŽI MOŽDA IMALI I NEČEG LJUDSKOG U SEBI U ODNOSU NA ČOVEKOLIKE AMEBE IZ NATOVSKE PRESTONICE U BRISELU.**"

("Politika", 9. maj 1999)

"**ČELNICI NATO-A DOKAZUJU DA SU NACISTI BILI MALA DECA U POREĐENJU SA NEKIM OD GENERALA ZAPADNE ALIJANSE.**"

("Politika", 24. maj 1999)

"**S PRAVOM KRITIKUJUĆI REŽIM, SAVEZ ZA PROMENE VIDI SPAS TAMO GDE GA MI NE VIDIMO, U MEĐUNARODNOJ ZAJEDNICI I PRIHVATANJU SVEGA ONOGA ŠTO BI DOŠLO SPO-LJA. KAO ŠTO SE U VREME KOMUNIZMA GOVORILLO DA SVE-**

TLOST DOLAZI SA ISTOKA, TAKO ONI MISLE DA SVETLOST DOLAZI SA ZAPADA. **KAO ŠTO SE NEKAD GOVORILO DA JE JEDINO TAČNO VREME U KREMLJU, ONI MISLE DA SATOVE TREBA DA NAVIJAMO PO VAŠINGTONU. MI NE MISLIMO TAKO.**"

("Duga", 11-24. septembar 1999)

"EU IMA JEDNU ZEMLJU, KOJA FORMALNO NIJE NJEN ČLAN, A OPET KOJA JE NAJUTICAJNIJA, A TO SU SAD".

("Politika", 10. oktobar 1999)

"VEĆA OPASNOST IZAZIVANJU GRAĐANSKOG RATA U SRBIJI DOLAZI SPOLJA, NEGO IZNUTRA".

("NIN", 11. maj 2000)

"NE ŽELIMO 'DANAJSKE DAROVE' KOJI NAM SE UPUĆUJU IZ VAŠINGTONA, ODNOSNO NIKAKVU VERBALNU ILI MATERIJALNU PODRŠKU OD SAD".

("Glas", 14. avgust 2000)

"MISLIM DA ČITAV DEO STVARNOSTI KOJI UTIČE NA ODNOS U NAŠOJ ZEMLJI, GOSPODIN KORAKS ZABORAVLJA. IZA TAKVOG PRISTUPA KRIJE SE, BOJIM SE, PRITAJENA GLORIFIKACIJA SVEGA ŠTO POSTOJI PREKO OKEANA I NIPODAŠTAVANJE SVEGA ŠTO POSTOJI U OVOJ ZEMLJI. MNOGA OD ZALA U OVOJ ZEMLJI GENERIRANA SU SPOLJA I TO BI, ČINI MI SE, MOGAO DA BUDE ZANIMLJIV PREDMET ZA KORAKSOVO PERO".

("Danas", 3. mart 2001)

"U RAZGOVORIMA SA NEKIM DOBRONAMERNIM I RAZLOŽNIM PREDSTAVNICIMA SAVETA EVROPE REKAO SAM DA ĆE PREKO TIH BEZBROJNIH KONFERENCIJA NEVLADINIH OR-

GANIZACIJA, GDE SE NARAVNO OBRĆU, A ZAŠTO NE REĆI I RASIPAJU, VELIKE PARE, I SAMA IDEJA REFORMI BITI OGAĐENA".

("NIN", 15. avgust 2002)

"UVEREN SAM DA NAM BAZE SAD NISU POTREBNE. MORAMO LI MI U SVAKOJ ČORBI DA BUDEMO MIRODIJA? NE DUGUJEMO LI SVOJIM DUGOROČNIM INTERESIMA DA BAR NEKU OD TIH ČORBI IZBEGNEMO?! (...) ONDA ĆE SE SVE, BOJIM SE, IZRODITI U PREUREĐIVANJE NAŠE ARMIIJE PO SPOLJNOM DIKTATU I PREMA TUĐIM INTERESIMA I OČEKIVANJIMA, KAO DA SMO VEĆ U NATO I UZ PRISTAJANJE MANJE-VIŠE NA SVE ŠTO NJEMU "PASUJE", PA I NA TO DA NAM DRUGI VODE VOJNU KADROVSKU POLITIKU".

("Večernje novosti", 17. avgust 2003)

NACIONALIZAM

"MOŽDA ĆE SAZRETI UVERENJE DA JE PODELA BOSNE NE SAMO NAJEDNOSTAVNIJE, VEĆ I NAJBOLJE REŠENJE".

("NIN", 4. jun 1993)

"NAŠE NACIONALNO PITANJE NE MOŽE REŠAVATI NA PARČE: DO DRINE I PREKO DRINE (...) IDEJA O TOME DA BI SVI SRBI TREBALO DA ŽIVE U JEDNOJ DRŽAVI JE STARA IDEJA. NIJE STRANA NAŠOJ PARTIJI".

("NIN", 26. NOVEMBAR 1993)

"TAJ DEO NAŠEG NARODA (SRBI U BiH) VAŽNO JE SPASITI, JER ON PREDSTAVLJA, AKO SMEM DA SE BAVIM TOM VRSTOM PROCENA, ZDRAVU NACIONALNU SUPSTANCU".

("Naša Borba", 9. novembar 1996)

"DOSLEDNOST"

O jedinstvu opozicije

"MODEL SA UDRUŽENOM OPOZICIJOM JEDNA JE OD NEOPHODNIH PRETPOSTAVKI ZA DEMOKRATSKE PROMENE".

("NIN", 3. april 1992)

"UVEREN SAM DA JE PRIČA O KOALICIJAMA, BRATSTVU I JEDINSTVU OPOZICIJE U VELIKOJ MERI MASLO REŽIMA I NJEGOVE POLICIJE".

("NIN", 26. novembar 1993)

O Saradnji sa Haškim tribunalom

"HAG JE DEVETA RUPA NA SVIRALI ZA MENE U TRENUTKU KADA BIH SE NAŠAO NA MESTU PREDSEDNIKA DRŽAVE".

("NIN", 21. septembar 2000)

"DANAS JE JASNIJE VIŠE NEGO IKAD DA NIKAKAV ZNAČAJNIJI POMAK NEĆE BITI MOGUĆ NA EVROPSKOM PUTU SRBIJE I CRNE GORE BEZ SARADNJE SA HAŠKIM TRIBUNALOM".

(B-92, 2. jun 2004)

O generalu Nebojši Pavkoviću

"GENERAL PAVKOVIĆ JE VEOMA USPEŠNO VODIO AKCIJE TREĆE ARMije ZA VREME NATO BOMBARDOVANJA I TO JE NEŠTO ŠTO ĆE OSTATI ZAPAMĆENO, TO JE PODVIC".

(TV B-92, 1. februar 2002)

"MORAM DA KAŽEM DA MI JE IZUZETNO ŽAO ŠTO JE GENERAL PAVKOVIĆ ODLUČIO DA ODE OVAKO NEVOJNIČKI".

("Politika", 25. jun 2002)

O Dobrici Ćosiću

"DOŠAO JE NA POLOŽAJ BEZ IZBORA I VOLJOM SOCIJALISTA I RADIKALA. TOM ISTOM VOLJOM-SAMOVLJOM ON I ODLAZI. ĆOSIĆ JE IMAO PRILIKU DA ODE NA BOLJI, DOSTOJANSTVENIJI NAČIN DA JE IZVUKAO KONSEKVENCE IZ DECEMBARSKIH IZBORNIH REZULTATA. UOSTALOM, I SAM JE GOVORIO DA ĆE SE POVUĆI AKO NA IZBORIMA POBEDE NEDEMOKRATSKE SNAGE. TAKO JE GOVORIO, ALI TAKO NIJE POSTUPIO".

("NIN", 4. jun 1993)

"SREĆAN VAM ROĐENDAN, OVAKO LEPA I ZAOKRUGLJENA BROJKA. DA NAM JOŠ DUGO I PLODNO POŽIVITE, BOGATO I KORISNO, ZA SRBIJICU U KOJOJ NAROD, SLOBODA I USTAV NEĆE VALJDA BITI SAMO IZGOVORI DA BI SE DOŠLO NA VLAST".

(TV B-92, 31. decembar 2001)

O Zapadu

"ZLOČINCI IZ VAŠINGTONA, LONDONA, BONA, PARIZA, RIMA I DRUGIH ZAPADNIH METROPOLA RAZARAĆE I SEJAĆE SMRT NEUMORNO, DANJU I NOĆU, SVE U NADI DA SE PRE ILI KASNIJE DOGRABE KOSOVA".

("Politika", 16. april 1999)

"NAPRETKA NEĆE BITI I REŠENJA ĆE MORATI DA BUDU NADENA U JEDNOJ OZBILJNOJ SARADNJI I KOMUNIKACIJI SA HAGOM, BRISELOM I VAŠINGTONOM".

(B-92, 2. jun 2004)

O Crnoj Gori

"ODLUČI LI CRNA GORA DA SLEDI PROJEKTE ZA SAMOSTALNOST, POSLEDNJA STVAR KOJU BI SRBIJA SMELA DA UČINI JESTE DA POKUŠA DA SPREČI TAKO NEŠTO".

("Vreme", 12. avgust 2000)

"VERUJEM DA ĆE REFERENDUM U CRNOJ GORI PROPASTI."

("Dan", 6. mart 2006)

O saradnji sa SPS-om

"DOK SU NA VLASTI, SA SOCIJALISTIMA NEMA SARADNJE"

("Vreme", 14. avgust 1999)

"VIDELI STE KAKO IZGLEDA SARADNJA SA SOCIJALISTIMA. NE VIDIM U TOME NIKAKAV PROBLEM."

(B 92, 4. februar 2004)

O Miloševiću

"MOJA OBAVEZA KAO PREDSEDNIKA SRJ BIĆE DA SE BRINEM O BEZBEDNOSTI (...) BIVŠEG PREDSEDNIKA JUGOSLAVIJE SLOBODANA MILOŠEVIĆA".

("NIN", 28. septembar 2000)

"MILOŠEVIĆEVA SUDBINA NIJE MEĐU MOJIM AKTUELNIM PRIORITETIMA".

("Glas javnosti", 6. novembar 2000)

O reformskom kursu Zorana Đinđića

"REFORME SU OSTALE PRAZNA PRIČA".

(B-92, 8. septembar 2002)

"ĐINĐIĆ JE POKRENUO REFORME U SRBIJI".

("Beta", 24. mart 2005)

O pobuni JSO

"PROTEST JEDINICE ZA SPECIJALNE OPERACIJE NIJE UGROZIO BEZBEDNOST ZEMLJE, PRE SU JE UGROZILI UZROCI ZBOG KOJIH JE DOŠLO DO PROTESTA".

("Blic", 16. novembar 2001)

"NISAM PODRŽAO POBUNU 'CRVENIH BERETKI'".

("Svedok", 6. maj 2003)

VII

SAVREMENICI O VOJISLAVU KOŠTUNICI

Vojislav Koštunica je do 2000. godine pripadao tipu političara koji nije previše komunicirao sa javnošću i koji je više bio sklon zatvorenom, kabinetskom načinu političkog delovanja. Samim tim nije ni privlačio veću pažnju političke i intelektualne javnosti. Zato su zapisi o njemu u ovom periodu dosta oskudni. Zbog toga smo se odlučili da objavimo dva teksta. Prvi je tekst Danice Drašković koji je predstavljao povod za sukob između Demokratske stranke Srbije i Srpskog pokreta obnove uoči izbora iz 1996. godine. Osim toga, u njemu je otvorena enigma o porodičnoj istoriji Vojislava Koštunice - od kada porodica Damjanović nosi prezime "Koštunica", kakva je uloga oca Vojislav Koštunice u sudskim procesima u prvim godinama posle Drugog svetskog rata i šta je stvarni uzrok promene prezimena?

Drugi tekst je rad Slobodana Inića koji je pokušao da analitički sagleda i objasni političku filozofiju Vojislava Koštunice koja se u tom vremenu izražavala kroz tzv. jedinstvo demokratskog i nacionalnog.

Izbor tekstova za period posle 2000. godine, kada je Vojislav Koštunica postao predsednik SRJ, uslovljen je, pre svega, političkom provokacijom koju nose u sebi, jer najbolje pokazuju neke od najznačajnijih karakteristika srpskog političkog mentaliteta.

Poseban prilog u ovoj knjizi predstavljaju svedočenja Vladana Batića i Predraga Stojanovića, nekadašnjih bliskih saradnika Vojislava Koštunice, koja su napisana specijalno za ovu priliku. Njihova vrednost ogleda se u tome što su napisana sa vremenske distance koja je omogućila realnije sagledavanje ličnosti i karaktera glavnog aktera ove studije.

1. ŠUMADINAC IZ NEVESINJA¹

Danica Drašković

Ričard Holbruk, američki političar, došao je u Beograd i uzeo ono što je hteo – političku glavu Radovana Karadžića. Sledeći put će doći po samog Radovana i neke druge Srbe, da ih vodi u Hag, i uspeće, kao i uvek, da dobije ono što traži od Miloševića, sve dok ne bude tražio samog Miloševića, što će i biti logičan nastavak njegove političke misije u Beogradu. Naši ovde su obećavali do zadnjeg momenta, zadnje večeri, da neće dati ništa i popustiti nigde, a zatim su ispunili sve. Tako će proći i budući zahtev svetske zajednice koji će jednog dana doneti Holbruk, da i Milošević napusti sve političke funkcije i nestane sa političke scene Srbije, što nam danas izgleda kao bajka i neostvariv san. Ja čvrsto verujem da će se to dogoditi, za razliku od mnogih političara i analitičara sa opozicione scene Srbije, koji optužuju Ameriku za podršku i pomoć Miloševiću. Možda to danas izgleda tako, možda to i jeste tako, ali da će mu Amerikanci i demokratski svet oprostiti zločine po Bosni i teror u Srbiji, ne verujem, i mirno, strpljivo, čekam Holbruka u Beogradu, koji će jednoga dana, ove ili sledeće godine, doći sa zadnjim zahtevom i otići iz Beograda zajedno sa Miloševićem. Naravno da je sramota što to mora da radi Holbruk, a ne mi Srbi, ali na kraju, važno je da niko ne bude amnestiran za zločine koje je počinio, a naročito kreator i duhovni otac zla i nesreće na ovim prostorima već punih deset godina.

Znam da moja vera u pravdu koja će doći, makar i preko Holbruka, deluje naivno, ali naivno je pre dve godine delovala ista takva vera da će Karadžić i Mladić, tadašnji moćnici, slavljani, hvaljeni i do nacionalnog božanstva uzdizani, doživeti ovakvu sudbinu danas. Kada sam ja verovala u njihovu odgovornost i politički kraj, koji su gradili zločinom nad Sarajevom i širom Bosne, veliki političari iz Srbije, iz vlasti i opozicije, mislili su sasvim drugačije. Milošević ih je primao svakodnevno, davao im političku, vojnu, finansijsku i moralnu podršku, medijski slavio sve što čine, pa i same zločine nad civilima i rušenje gradova, dok je njegova žena, sadašnji borac za mir, tada pisala o cvrčku iz Požarevca, a Koštunica, Šešelj i Đinđić obilazili osvojene teritorije i sa nacionalnim ushićenjem podržavali “pravednu borbu srpskog naroda”.

Tada je vera u kraj nacionalne idile, u Hag i politički slom srpske osvajačke ideje delovala budalasto, a oni koji su u to verovali i o to-

¹ “Srpska reč”, 29. jul 1996.

me govorili i pisali, predstavljani su kao narodna sramota, izdajnici i plaćenici neprijatelja. Danas, kada svi ravnodušno primaju odlazak svojih političkih idola i poraz politike koju su vodili kroz sve četiri ratne godine, realnije, i sasvim moguće, deluje nada u isti takav kraj i skoro odlazak glavnog maga sa Dedinja, koji za sada opstaje samo na izdaji sopstvene politike i ljudi sa kojima je sprovodio. A njega samog su odavno već izdali i napustili svi opozicioni lideri koji su zajedno sa njim, onako bahato, slavili ratna osvajanja po Bosni i Hrvatskoj i ulazak srpske vojske u Vukovar ili Srebrnicu. Sada su i oni, pa čak i Biljana Plavšić, za “mir koji nema alternativu”, jer su, kažu, dosledni političari, za razliku od nas koji pričamo šest godina isto i zato smo nedosledni.

Najdosledniji od njih, po mišljenju javnosti, Vojislav Koštunica, čija je politička opcija doživela potpuni poraz i slom završetkom rata i Dejtonskim sporazumom, zbog toga veoma dosledno ovih dana mrzi i ruži svog političkog oca i tvorca, dosledno mu ređa lažne optužbe vladajuće stranke sa TV-Bastilje ili iz “Večernjih novosti”. Grdno se naljutio taj veliki propali političar i izlio svu svoju srpsku mržnju koja uvek menja zahvalnost na onog kojeg inače mnogi mrze i ruže, jer je to politički unosno i jer im je činio dobro.

Poznata je priča iz turskog vremena na ovim prostorima koju beleži Ivo Andrić, o mržnji i njenom usmerenju, pišući o sudbini hercegovačkog vezira Ali-paše Rizvanbegovića. U toj priči, obesni Omer-paša Latas uhapsio je vezira Rizvanbegovića, posadio ga na neko magare, i to natraške da mu gleda u rep i sapi. I tako poniženog prošetao kroz Mostar. Usput je telal skupljao narod na ulice da seiri nad vezirovom patnjom i da ga bije ko želi. I ta rulja, koja je do juče hvalila i slavila Rizvanbegovića, navali da ga pljuje, psuje i udara. Sin Ali-pašin, koji je vodio magare pod ocem, u jednom trenutku upozori: “Čuvaj se, babo, sada ćemo naići pored Jašara. Ima katil čeličnu ruku, pa se pričvrsti dobro da, kada te mlatne, slučajno ne padneš”. Mudri Ali-paša odgovori: “Neće mene Jašar ni taknuti, sine, jer njega nikakvim dobrom nisam zadužio”. Tako i bi.

Dosledan u istoj težnji za uništenjem dobročinitelja, Koštunica u svom celokupnom političkom delovanju od osnivanja stranke i odvajanja iz DEPOS-a mrzi Srpski pokret obnove i Vuka Draškovića više od SPS-a i Slobodana Miloševića, i svu svoju političku energiju usmerava protiv njih umesto protiv vladajuće stranke. Dosledan samo u mržnji, on razbija prvo Demokratsku stranku, a zatim i DEPOS koji ga je stvo-

rio, politički podržao i promovisao, da bi danas činio sve što može u ludilu svog ličnog zla i promašene politike da razbije i onemogući koaliciju "Zajedno". To mu je i centralni politički program koji sprovodi uz vidnu podršku vladajuće stranke koja daje medijski značaj i publicitet samo njegovim izjavama, konferencijama za štampu i promocijama, vešto koristeći rasturačku energiju i mržnju prema SPO-u u svoju korist. Dok se čak ni mitinzi koalicije "Zajedno" ne beleže na TV-Bastilji, ni u "Politici" ili drugoj štampi, Koštuničine izjave se pomno prate i prenose u Drugom dnevniku TV-Beograd i svim novinama. Istraživačke agencije SPS-a napadno i učestalo objavljuju ankete o navodnom istraživanju javnog mnjenja u kojima je Koštuničina stranka najjača u opoziciji, a on najuticajniiji opozicionar, kako bi što više učvrstili njegovo inače visoko mišljenje o značaju njega i njegove stranke na političkoj sceni Srbije, koje onemogućava zajedništvo opozicije još od DEPOS-a. Sa istom svrhom, u tim anketama već šest godina Srpski pokret obnove je najslabija politička stranka sa najmanje glasova podrške, a Vuk Drašković najgori političar koga niko ne podržava, iako takve ankete demantuje svakodnevna politička realnost i svi dosadašnji izbori na najubedljiviji mogući način.

Pored anketa u kojima pobeđuje već četiri godine, Koštunica je jedini lider opozicione stranke koji nije nikada, i ni na koji način, napadan i satanizovan od strane vlasti i njenih medija. Najpre i najviše Vuk i SPO, zatim Šešelji i Radikalna stranka, Građanski savez i Vesna Pešić, i najzad Đinđić i Demokratska stranka, svi su bili satanizovani, napadani, izmišljane su im razne laži do optužbi za nacionalnu izdaju i sudskih progona, hapšenja i batinanja, a sve to je prošlo pored Koštunice, nije ga ni dotaklo. Znači li to da je on dobar za vlast, po njenoj meri i ukusu, ili je u pitanju ono o čemu niko ne razmišlja, a trebalo bi kada se sabere sva korist koju je on doneo socijalistima svojim dosadašnjim političkim delovanjem u opoziciji.

U svom poslednjem, naizgled nekontrolisanom nastupu jeda i mržnje, Koštunica je jezikom Socijalističke partije Srbije optužio Vuka za mnoge stvari, pa i da je pisao "sramni feljton o Draži". Čovek, poreklom iz sela Koštunići, sa Ravne gore, koji nikada nije hteo da dođe na Ravnu goru i oda poštu generalu Mihailoviću ili na bilo koji način doprinese njegovoj rehabilitaciji, optužuje za loš odnos prema Draži čoveka koji mu je spomenik podigao i potpuno skinuo sramni žig izdaje sa njegovog imena i celog Ravnogorskog pokreta, sa očiglednom namerom

da tim napadom umanju politički značaj i uticaj Srpskog pokreta obnove kod ravnogorske Srbije, što je sada primarni politički cilj Socijalističke partije Srbije. Istovremeno, tim napadom Koštunica pokušava da skrene pažnju sa sebe i sakrije istinu o sopstvenoj porodici i njenoj ulozi u ratnim zbivanjima od 1941. do 1945. godine. Mit o njemu, kao o jedinom političaru iz Srbije, Šumadincu, potpuno ruši istina koju će ispričati svaki seljak iz Koštunića, da je njegova porodica u stvari Damjanović, poreklom iz Nevesinja, doseljena u to selo 30-ih godina ovog veka, te da mu je i deda Vojislav bio Damjanović, kao i svi ostali potomci te porodice koji danas žive u selu Koštunići.

Njegovi skori preci su promenili prezime iz nekog straha, valjda Voja zna iz kojeg i od koga, ili iz drugog razloga, tako da je to jedina porodica sa takvim prezimenom u selu, i u celoj Srbiji. Otac mu je bio okružni sudija u Gornjem Milanovcu, posle rata zapamćen po suđenjima pripadnicima Četničkog pokreta, kasnije premešten u Tuzlu, gde je Voja i rođen, a zatim vraćen u Beograd i penzionisan kao sudija Vrhovnog suda. Strah da ne susretne nekog osuđenika svog oca na Ravnoj gori ga je, verujem, sprečavao da dođe na otvaranje spomenika generalu Mihailoviću, a i na proslavu pedesetogodišnjice pobeđe nad fašizmom, u kojoj je doprinos ravnogoraca vrednovan čak medaljom američkog predsednika Trumana generalu Mihailoviću, o čemu je Vuk Drašković još 1990. godine pisao u prvom broju "Srpske reči" koji je zbog tog teksta zabranjen, dok je Vojislav iz Koštunića ćutao o tome, i o Draži, i o Ravnogorskom pokretu uopšte, tada, ranije, a i danas. Čak je prvog dana Vidovdanskog sabora rekao da njegova noga neće više kročiti na sabsorsku binu među te "prljave, masne i bradate primitivce", kako je on video okupljeni narod. Tako je i učinio, došavši samo zadnji dan na zatvaranje pobune, što je zahtevao od početka u Savetu DEPOS-a, i glasao za to, o čemu postoje i papiri i svedoci.

Iako mislim da deca nisu i ne mogu biti kriva za grehe svojih roditelja, nije nevažno znati da je otac njegove supruge Zorice Miloš Radović, poznati crnogorski komunista i visoki funkcioner zloglasne Ozne, koji je po zlu zapamćen u crnogorskim porodicama, čije je sinove i očeve proganjao i ubijao bez suđenja i tokom rata i posle rata, a za mnoge njegove zločine kasnije je optužen Milovan Đilas, naravno posle njegovog političkog pada. "Pokoljenja djela sude, što je čije daju svima" – rekao je davno Njegoš, pa će Damjanović-Koštunica Vojo, koji se stidi svog hercegovačkog prezimena i porekla i krije ih duboko iz jeftinog po-

litičkog profiterstva, dobiti od pokoljenja ono što je i zaslužio, a to je potpuni zaborav. A do tada, živeće u lažnim anketama SPS-a, u “Politici”, “Večernjim novostima” i na TV-Bastilji, ali ne i u narodu.

2. DEMOKRATA NA VELIKOSRPSKI NAČIN²

Slobodan Inić

Ne postoji valjda niko na političkoj pozornici Srbije ovih posljednjih pet godina “pluralizma” ko je našem današnjem žalosnom nacionalnom i političkom stanju iz redova opozicije toliko doprineo, a da se ne zove onaj drugi Vojislav... kao Vojislav Koštunica. Teško je, također, pronaći nekog od stranačkih vođa ko je spreman da se na riječima, opet, toliko poziva na načela u politici i političkim borbama, obnavljajući jednu staru frazu Jaše Prodanovića još iz vremena strančarskih (i partizanskih) “čeranja” u staroj Srbiji, a ko je, ne manje spreman da ih izda u prvoj pogodnoj prilici kao predvodnik najnovije generacije “demokratskih” Srbijanaca.

Ovaj politički portret ide upravo tragom Koštuničinog autentičnog poziva na načela, i u skladu s njima, držanja u politici kad je riječ o samom Koštunici. Koliko je, zapravo, Koštunica na nivou načelnosti u političkom životu, o čemu teži da drži lekcije drugim učesnicima tog brloga koji se zove današnja srbijanska politička scena?

Bez objašnjenja vlastite uloge

Sklonost da Koštunica ne daje ni pet para svojoj politici načela i “strogog odvajanja opozicije od vlasti” na koju se ponosno poziva pa čak u ime nje da dijeli i packe drugim učesnicima političkog života Srbije potvrđuje i njegova najnovija ocjena, nadam se i posljednja ukoliko opet ne bude “načelno” promijenio mišljenje, tek završenog prekodrinskog rata.

U pismu kragujevačkim štrajkačima–oružarima ovih dana vođa “demokrata” poručuje: “Situacija u kojoj se svi nalazimo posledica je jedne sulude politike režima koji je izgubio rat vođen ni za što, jer Srbi

² “Naša Borba”, 9. novembar 1996.

Slobodan Inić bio je nekadašnji kolega Vojislava Koštunice iz Instituta za filozofiju i društvenu teoriju i jedan od osnivača Demokratske stranke (1990).

van matice postaje izbeglice, a u matici gladni i poniženi” (“Naša Borba”, 3. 9. 1996).

Vođa srbijanskih “demokrata” nije im samo poručio koliko je i on sam – pored, razumije se, najveće odgovornosti režima – iz opozicije doprinio situaciji u kojoj se “svi zajedno nalazimo”. Ne puno manje od tog režima i Koštunica je bio jedan od opozicionih prvaka koji je navlačio i podsticao režim na takvu politiku rata, koju danas naziva suludom i koji je vođen ni za što.

Teško je reći da li Koštunica danas misli da se taj rat mogao dobiti, umjesto sulude politike, jednom “pametnom” politikom? Jer, nije “suluda politika” sama po sebi dovela do toga do čega je sve dovela, nego je jedno velikosrpsko shvatanje srpskih nacionalnih interesa, koje je kao takvo suludo, vodilo i suludoj politici rata. Koštunica, izgleda, hoće reći nešto drugo: da je on bio u prilici da vodi politiku ona bi bila “pametna”. Isti cilj, ista meta, isto rastojanje, ali zato – “pametna”!

Dakle, ona je suluda samo zato što ju je vodio Milošević, a ne zato što je jedno shvatanje srpstva suludo bez obzira ko da ga zastupa i pretvara u nacionalnu politiku – Milošević, Jović, Kadijević, Koštunica, Vuk, Šešelj... i ostali Velikosrbi bilo da su tradicionalni ili birokratski (crveni) nacosi.

Šta je Koštuničina “pametna” nacionalna politika, naspram one Miloševićeve “sulude”, autoritarne i samo pritvorno nacionalne, a po svojoj suštini i posledicama anacionalne i antinacionalne (“Javnost”, 10.2.1996) pokazuje i njegova fraza na koju se često pozivao o “drugaćijoj, demokratskoj nacionalnoj politici Beograda”.

Da je on bio u Dejtonu...

Koštunica vjeruje da bi on da je bio umjesto Miloševića u Dejtonu “više vodio računa” o samostalnosti Republike Srpske, nego o samostalnosti BiH!? Teško je u tome razabrati kako: riječima ili daljom prijetnjom oružjem? Što se tiče riječi više niko nije bio spreman u međunarodnoj zajednici da sluša okrvavljeni srpski vokabular. Oružjem? Da Milošević nije prihvatio dejtonski sporazum umjesto “svi Srbi u jednoj državi” stvar bi, bojim se, završila kao – svi Srbi na jednom groblju!

Pa ipak, to Koštunica zove “drugaćijom, demokratskom nacionalnom politikom”?! Biti i ostati dosljednim “Miloševićem” na kraju ra-

ta isto onako kako je ovaj to bio na početku kad je cijelom svijetu prijetio: “Nemojte vi nama pretiti silom, mi smo ta sila”! Ali, to nam samo otkriva da razlika između Miloševića i Koštunice, i pored njegove bombaste fraze o “drugačijoj, demokratskoj nacionalnoj politici”, uopšte ne postoji izuzev što bi naš nacionalni “demokrata” bio i ostao “advokat” srpstva “na korist svoga klijenta, a ne na njegovu štetu” sve dok “klijent” ne bi “doslednost” svoga “advokata” konačno platio glavom!

Tako zbori pravnik Voja Koštunica, pisac nekih knjiga o demokratiji u nas i “u kapitalizmu” (*Politički sistem kapitalizma i opozicija*, 1977; *Stranački pluralizam ili monizam*, 1983). On vjerovatno misli da mu je to parnica pa ko više izdrži njegova je livada! Ma, cijeli problem i jeste samo u tome što Koštunica ili slični njemu nisu umjesto Miloševića, a ne što je takva politika sama po sebi naopaka.

Da je Milošević pokazao da je beskrupulozan kao i da se isto tako dade i zaustaviti, u to smo se mogli već uvjeriti, ali da vođa “demokrata” misli da je podigao Srbe na četvrti srpski ustanak samo zato da bi ih na kraju izdao, to prevazilazi sve monstruoze predstave koje je sam Milošević do sada proizveo i mogao proizvesti o sebi!

Jer, da Milošević nije bio jačom silom zaustavljen išao bi taj do Salcburga na sjever i Soluna na jug! I sigurno je da u tom slučaju ne bi ostavio Koštunici da mu bude konkurencija u trci ko će ponijeti slavu, čast i žezlo za svesrpsko ujedinjenje. Ovako, pored dokaza ovaj to nije mogao, ostaje nam da vjerujemo Koštunici da bi on to mogao sa – “drugačijom”, demokratskom nacionalnom politikom!

Druga Jugoslavija nije ni postojala!

Postoji, međutim, i još jedna razlika na kojoj Koštunica insistira u odnosu na Miloševića. On bi, valjda, kao “demokrata” bio u stanju, za razliku od Miloševića, da “advokatski” ubijedi međunarodnu zajednicu da druga Jugoslavija nije ni postojala!? Samo prva, ona koje opet ne bi bilo bez “srpske vojne pobjede i moralnog kredita iz Prvog svjetskog rata” tako da bi Zapad rješavao jugoslovensku krizu bez “šest republika, veštački stvorenih posle Drugog svjetskog rata u komunističkoj Jugoslaviji”!

Ali, pošto je srpsku stvar zastupao Milošević, međunarodna zajednica je i donijela svoju presudu: zapadni antikomunisti su u svom

svom antikomunizmu odlučili da priznaju komunistička rješenja druge Jugoslavije – republike kao države i njihove granice kao državne međe!? Tu je Zapad previdio postojanje Koštunice i njegovo shvatanje samo jedne Jugoslavije, one iz 1918. godine. Nema još dokaza da je zbog svega toga Koštunica optužio Zapad za duboko ogreznucé u komunizmu.

Koštunica je onda htio pružiti svoja uvjerenja da on politički respektuje međunarodnu zajednicu. “Vlast u Beogradu je sve učinila da od vodeće sile u međunarodnoj zajednici stvori sebi neprijatelja. To je jedan od najnepromišljenijih poteza. Urađeno je nešto što je doslovno podsećalo na izazivanje sudbine”. Ali, kad bi ovaj “načelista” umio ostati kod neke od svojih izjava makar onoliko vremenski koliko ona traje?

Jer, kao po nekom pravilu, odmah potom slijedi izjava od koje bi se i sam Milošević iz razdoblja borbi za Vukovar preplašio – “Jovan Dučić je pisao da su Srbija i Bosna pre Prvog svetskog rata bile nedeljive. Tada su Srbija i Bosna bile državno razbijene, sa Bosnom koja je bila anektirana od Austro-Ugarske. Mi se moramo ponašati i danas kao da su Srbija odnosno SR Jugoslavija i Republika Srpska nedeljive”. U svemu tome nisu obavezni dokazi kad su to Srbija i Bosna bile nedeljive ili kad su to bile na državni način “jedno”. Uostalom, to nije ni potrebno, dovoljne su takve izjave same po sebi.

Vjerovatno da je to, prema Koštunici, onaj promišljeni potez koji od međunarodne zajednice ne pravi nam neprijatelja, a nije ni izazivanje sudbine! Biljana Plavšić je morala zbog takvih i sličnih izjava da javno i ponizno pročita izvinjenje preko elektronskih medija. To kod Koštunice nije proizvelo nikakav utisak. Čovjek je naprosto međunarodno “nedodirljiv”. On i dalje priča istu priču: u ime “drugačije”, demokratske nacionalne politike.

Zapad protiv moderne Srbije

Konačno, svoj odnos prema zemljama zapadne demokratije ovaj srbijski “demokrata” je do kraja objasnio početkom ove godine jednom “bisernom” izjavom: “Postoji i drugi ugao posmatranja, i prema njemu će Milošević biti potreban zapadnim zemljama sve dok bude sprečavao stvaranje moderne i demokratske srpske države. Srpska opozicija, ipak, mora da se osloni na sopstvene snage, što ne znači da treba ratovati sa

Zapadom" (Vidi: "NIN", 23.2.1996)!? To govori neko ko inače misli da je bar sam sebi objasnio ulogu opozicije i u socijalizmu i "u kapitalizmu".

Kao demokratskom i antikomunističkom Zapadu ne odgovara demokratska i moderna srpska država, koju bi da izgrade opozicione "demokrate" predvođene Koštunicom, pa je našao Miloševića, bivšeg komunističkog vođu, da ih spriječi u njihovim težnjama za demokracijom i modernošću. Inače, posljednji nalazi upućuju na zaključak da Srbija samo što nije prepukla od modernizma i demokratije. Ovaj prožimajući stav antizapadne "demokratije" na velikosrpski način ima dublje porijeklo: Srbija nije između Istoka i Zapada, ona je iznad Istoka i Zapada. To je samo drugi pristup, za razliku od komunizma, istom – tradicionalnom kolektivizmu. Srbija je kolektivistička i kad nije komunistička. Neka nam za utjehu posluži da Koštunica i njegova opozicija neće, prema posljednjem obećanju, bar ratovati protiv Zapada. U suprotnom, teško Zapadu, a nama neka bude kako biti mora. Ali, ko zna. Znajući kakav je Koštunica "načelista" već sutra to može da bude i drugačije.

Kao što su "demokrate" Koštuničinog i sličnog tipa srušili jedan raniji mit srbijanske opozicije, prema kome je ona u sukobu sa komunistima, a podržavati njihovu ratnu nacionalističku politiku na jedan pritvoran način i sve bajagi kritikujući Miloševića kao komunistu, što nam samo govori da su oni, prije svega, nacionalisti i da razlika između njih – antikomunističkih nacionalista i onih komunističkih nacionalista ne postoji – ti isti "demokrati" ruše i jedan mit o sebi – mit o navodno prirodnoj demokratskoj vezi između srbijanske opozicije i Zapada.

Ne samo da ta veza ne postoji nego se radi o pravom sukobu sa zemljama zapadne demokratije. Kako se danas može biti demokrata u Srbiji, zvati se i predstavljati se tako, a u isto vrijeme biti u zavadi sa Zapadom gotovo do samog rata to valjda jedino Koštunica i njemu slični, nacionalni "demokrati" mogu objasniti.

Rat za "drugo plućno krilo"

Da je rat vođen "ni za što" to može da kaže neko drugi, koji je čitavo vrijeme bio i protiv rata i protiv takve krvave politike srpstva. Što se tiče samog Koštunice, neće biti baš da je rat vođen "ni za što"! Jer, do prije

samo godinu dana unazad nacionalni “demokrata” je razvijao jednu monstroznu “organicističku” teoriju sa “naučno-narodskom” pretenzijom u njenoj interpretaciji, teoriju čak s pozivom “na pamet”(!). O Srbiji sa “dva plućna krila”!?

“Samo opstankom Republike Srpske, Srbija će ostati sa oba plućna krila. Bez zapadnih zemalja, Srbija bi postojala kao invalid, sa samo jednom stranom pluća. Svaka varijanta tipa mirovnog plana Kontakt grupe ili nekog sličnog rešenja koje konzervira, čuva Bosnu i Hercegovinu u nekadašnjim granicama, pa makar Srbima davala i status nekakve federalne jedinice, ne predstavlja rešenje koje bi nam moglo sačuvati to drugo plućno krilo srpskog naroda” (“Argument”, 11.8.1995). Shodno najranijim i najelementarnijim oblicima svijesti o društvu, zajednici i narodu, inače, karakterističnim pretpotopnom razdoblju, Koštunica je, kao što vidimo, danas, na kraju 20. stoljeća, “invenirao” spasonosnu teoriju za srpski narod:

Računajući vjerovatno na masovnije prihvatanje takve ili sličnih besmislica, da Srbija poput kakvog živog stvora, ne može valjda disati i živjeti bez oba ili drugog plućnog krila Koštunica je jedan od onih koji su doprinijeli da joj se danas dođe glave zbog tog famoznog drugog plućnog krila. Ali, u isto vrijeme to su oni pravi uzroci, koje je Koštunica prikrrio u svome pismu kragujevačkim štrajkačima-oružarima, zašto Srbi “van matice postase izbeglice, a u matici gladni i poniženi”.

Ne treba zaboraviti da o tome govori čovjek, koji je po svojoj profesionalnoj vokaciji naučni radnik, sa pretenzijom naučnog stvaraoča. To nije Mirko Jović pa ni onaj drugi fatalni Jović, Borisav. Riječ je konačno, o autoru i piscu određenih teorijskih radova i naučnih studija sa ozbiljnim pretenzijama. Kad takav, poslije svega što je naučio o društvu, narodu i državi, zastupa prirodno-organicističke teorije u interpretacijama nacionalnih interesa jednog naroda onda zašto bi se valjalo čuditi ne manje besmislenim teorijama raznih “jovića”.

Koštunica u svom “teorijskom” naporu da se Srbija domogne tog “drugog plućnog krila” nije pristajao ni na ono, makar vještačko, “plućno krilo”. “Svaka varijanta tipa mirovnog plana Kontakt grupe ili nekog sličnog rešenja koje konzervira, čuva Bosnu i Hercegovinu u nekadašnjim granicama, pa makar Srbima davala i status nekakve federalne jedinice, ne predstavlja rešenje koje bi nam moglo sačuvati to drugo plućno krilo srpskog naroda”.

Nacionalizam doveden do rasizma

Drugi razlog zbog čega valja ratovati u BiH prema Koštunici jeste još jedno njegovo “organicističko” otkriće prema kojem su bosanski Srbi srpsko rasniji od njihove sabraće sa druge strane Drine, u Srbiji: “Taj deo našeg naroda važno je spasiti... jer on predstavlja, ako smem da se bavim tom vrstom procena, zdravu nacionalnu supstancu. Taj naš narod može pomoći da se pojača osećaj pripadnosti srpstvu, koji je znatno oslabljen u metropolama u matici”!?

Pobijati tezu da su bosanski Srbi rasno srpskiji od onih ovdje ne manje je besmisleno od samog otkrića njenog tvorca koji se, izgleda, ne osjeća nimalo obaveznim u tom pogledu. Jedini način da se to shvati jeste mistično Koštuničino objašnjenje “koliko se uopšte možemo smatrati potomcima svojih velikih predaka”. “Posle svih zala koja su u ovom veku zadesila srpski narod, svih ratova, ustaškog genocida i poluvekovnog režima komunističke represije i korumpiranja ljudi, mogu se i objasniti promene u nacionalnom karakteru, pa i kriza nacionalnog identiteta”.

Vjerovanje u neku vrstu Srbotevtonske pasmine naših predaka dužno je odgovora na pitanje koje po prilici glasi ovako: a zašto smo mi danas tako “mali” kad smo imali tako “velike” i “slavne” pretke? Moji nalazi govore, pak, suprotno. Ništa se u Srbiji ne dešava danas što se već nije desilo u njenoj prošlosti! Ni manjeg naroda ni veće predstave o svojoj istorijskoj misiji.

Biti “veliki demokrata i veliki Srbin u isto vreme” (“Vreme”, 17.2.1996) u šta vjeruje Koštunica i kako se sam vidi kroz “odmereni, postojani demokratski nacionalizam” nije moguće, a da takav od sebe ne napravi, uprkos sve svoje lične i privatne ozbiljnosti, saodgovornog za sve ono što se desilo s ovom zemljom i njenim narodom. Naša nesreća ne potiče, kako inače misli Vojislav Koštunica, tipičan predstavnik srbijanskog pravoslavnog i opančarskog nacionalizma, od onih koji ne vjeruju u sopstvenu naciju, nego od onih koji u tom vjerovanju pretjeruju na jedan i smiješan i tragičan način žrtvujući čak i same sebe u tom pogledu.

Da su se Srbi dali voditi u rat preko Drine i Save u ime pravih besmislica, neviđenog bezumlja i krajnjeg primitivizma od strane svoje političke intelektualne “elite”, kad je riječ o tumačenju njihovih nacionalnih interesa, jasno je već bilo svakom razumnom čovjeku na

početku sukoba i vojne eskalacije krize na prostorima bivšo/bivše Jugoslavije.

O tome možda najbolje govori i sam mučni proces katastrofalnog rasula “srpske stvari” od tada pa sve do danas. Primjer tzv. Republike Srpske Krajine da ona i nije mogla završiti drugačije nego kako je završila jednostavnom činjenicom da je sama ideja o njoj bila izraz sveukupne srpske Nacionalne i Ograničenosti. Vojislav Koštunica je jedna od njenih blistavih perjanica.

3. PODANICI HOĆE VOĐU³

Slobodan Vučetić

Nastale su nesuglasice oko kvota i oko mandatarata. Očekujem da će se to uspešno rešiti. Takvu spremnost pokazuje najveći deo DOS-a. Neke stranke samo zato što su postale predsedničke, sada traže veće kvote, jer je povećana njihova popularnost i broj pristalica. Rast rejtinga DSS je očigledno rezultat i podaničkog mentaliteta, mnogi traže novog vođu. Ta stranka, sa istim čovekom na njenom čelu, postojala je i pre, pa šta su uradili? Voleo bih da DSS bude najveća stranka u Srbiji, ali na račun razočaranih pristalica SPS, SPO i SRS jer sa njima ima dodirne programske tačke.

Ne vidim zašto je sporno da se u predizbornoj kampanji predstavi i budući mandatar republičke vlade i celokupan njegov tim. Ne znam da li se uslovljavanje Koštunice oko toga njemu omaklo ili on misli da je postao vrhovni autoritet i u Federaciji i u Republici. On u predlaganju mandatarata nema nikakvih ingerencija kao predsednik SRJ i to bi, s obzirom da je doktor pravnih nauka, trebalo da zna. To je, naime, protivustavno, jer mandatarata diktira većina u republičkoj skupštini, a to će biti DOS.

Federalna vlast, koliko god se Koštunica pozivao na realnost njenog postojanja i govorio o njenom jačanju, nema punu legitimnost, s obzirom na bojkot saveznih izbora u većinskom delu biračkog tela Crne Gore. Odnosi između Crne Gore i Srbije se sada bez potrebe prejudiciraju. Moj stav je da ne bi bilo korektno tvrditi da te odnose nemaju

³ “Večernje novosti”, 21. novembar 2000.

Slobodan Vučetić danas je predsednik Ustavnog suda Srbije.

pravo da regulišu DPS i DOS. Nova vlast u Srbiji, a koju će, uveren sam, predstavljati DOS, biće pravi partneri za vođenje pregovora sa takođe legalno izabranim rukovodstvom Crne Gore, a ne Savezna vlada. Odlučujuću reč treba da imaju legalno izabrane vlade dve republike.

4. KATARZA NIJE TRGOVINA⁴

Otvoreno pismo predsedniku SRJ dr Vojislavu Koštunici

Rajko Maksimović

Poštovani gospodine predsedniče, u intervjuu koji ste dali nedeljniku "Vreme", a koji je objavljen 5. jula, Vi doslovce kažete: "Kada uredba bi-va osporena pred Saveznim ustavnim sudom, negiramo taj sud jer nam se ne sviđa njegov stav. Oni koji kažu da je taj sud osporio izbornu pobedu DOS-a, zaboravljaju da je taj isti sud 6. oktobra verifikovao našu izbornu pobedu".

Je li moguće? Da tako nešto kažete Vi koji ste dobili plebiscitarnu podršku ovog (sluđenog) naroda? Povodom Vaše druge rečenice, pitam Vas, kao stručnjaka za ustavno pravo, kako možete da uzimate u zaštitu takav Ustavni sud koji u dva dana donosi dve suprotne odluke? Ako je druga odluka ispravna (a jeste jer je bila zasnovana na izbornim rezultatima) zar Vi zbilja mislite da takva odluka amnestira taj isti Ustavni sud od krivične odgovornosti zbog poništavanja predsedničkih izbora? Osim toga, taj sud nije preispitao svoju odluku (i doneo suprotnu) zbog svoje savesti, nego je to učinio pod pritiskom milion i po građana Srbije koji su došli iz svih krajeva da bi (gušeći se u suzavcu) odbranili svoju izbornu pobedu. Ako se Vi stalno pozivate na legalitet, zašto onda prvoga dana niste razrešili dužnosti takav sud, jer je ovaj napravio najgori mogući prestup? Ili, ako to nije bilo moguće odmah, zašto kasnije, kada jeste bilo moguće, niste preduzeli ništa da se ti ljudi uklone sa tih najuzvišenijih funkcija od kojih zavisi i čitavo naše pravosuđe? Jer, ako nam je takav Savezni ustavni sud, dakle, najviša pravosudna institucija koja treba da bude uzor i primer drugima, šta onda da očekujemo od nižih sudova. Takođe, s obzirom da je upravo prvobitna odluka ovog suda (o poništavanju predsedničkih izbora) neposred-

⁴ "Danas", 12. jul 2001.

Kompozitor Rajko Maksimović jedan je od osnivača Demokratske stranke Srbije.

no izazvala onoliki gnev naroda i kasnije (5. oktobra) čak i priličnu materijalnu štetu (paljenje Skupštine i Televizije) taj sud je, kao neposredni vinovnik mogao da bude gonjen i po tom osnovu (materijalne štete) a nije. Zašto nije?

A imam pitanje i povodom Vaše prve rečenice: kako ste mogli da dozvolite i podržite donošenje uredbe Savezne vlade ako ste znali da će ona biti osporena od strane Saveznog ustavnog suda? Naime, ako je uredba neustavna, kao što kaže taj sud, valjda ste i Vi, kao stručnjak za ustavno pravo, to znali? A možda ste mislili da će Savezni ustavni sud da (neustavno) zažmuri? Bilo bi suviše naivno očekivati tako nešto od Miloševićevih izabranika! Vi dalje kažete da su kasnije odluke republičke vlade (i transfer Miloševića u Hag) “uletanje u bezakonje”, iako se i republička vlada u svojim odlukama pozivala na odgovarajuće zakone i članove Ustava.

E pa, gospodine predsedniče, Vi koji biste oklevali ko zna koliko sa predajom Miloševića i koji i dalje podržavate Miloševićevog načelnika Generalštaba (valjda u znak zahvalnosti što 5. oktobra nije tenkovima izgazio narod, a mogao je?!) kao i Miloševićev Savezni ustavni sud, znajte da Vam to ne služi na čast. I ne samo to. Znajte da ste svojim činjenjem-nečinjenjem svakako izigrali poverenje ogromnog broja građana. Jer, već je opšte mesto, oni 24. septembra nisu primarno glasali za Vas nego protiv njega!

Posebno, i mnogo složenije pitanje je ono o katarzi. Vi se iščudavate i zbog samog pominjanja “moralne katarze” i nju uslovljavate prethodnom katarzom natovskih funkcionera! Ne, gospodine predsedniče! Vi kao moralan čovek i čovek od (još uvek) velikog ugleda u narodu, morali biste da imate mnogo čistiji, ljudskiji i čvršći moralni stav u tom pogledu. Izvršeni masovni zločini s “naše strane” (ubijeni civili, a naročito deca) zahtevaju katarzu, bez obzira šta će učiniti druga ili treća strana. To je lični moralni čin i to se ne uslovljava ničim. A ako se uslovljava, onda je to trgovina i onda to s pravom katarzom nema nikakve veze. Ni na kraj pameti mi nije da branim Veslija Klarka i Medlin Olbrajt od njihove odgovornosti, ali Vam kažem: ne očekujte njihovu katarzu i pogotovu ne uslovljavajte našu – njihovom!

I na kraju, Vaše oklevanje i odugovlačenje nije, kako Vi kažete, “dobijanje u vremenu”, nego naprotiv – traćenje dragocenog vremena koga mi više nemamo.

5. KOŠTUNICA JE SRPSKI TUĐMAN⁵

Milan St. Protić

To je samo providan pokušaj diskvalifikacije dela DOS-a koji je za saradnju sa svetom. To je pokušaj destrukcije temeljne ideje DOS-a: autentična demokratija i raskid sa komunizmom. Koštunica i DSS namestavaju da opstruiraju sprovođenje te osnovne ideje DOS-a, što je jednostavno nemoguće jer je reč o istorijskom procesu. Moja poruka bi mu bila: - Vojo, izgubio si, samo još nisi svestan. Očito je da je prešao na suprotnu stranu. On se ponaša kao komunista. Miloševićim ljudima više veruje nego liderima DOS-a, ljudima sa kojima je došao na vlast. Nemajte da zaboravite da u Ministarstvu inostranih dela i dan-danas sede mnogo opasniji i značajniji ljudi iz Miloševićevog doba od ambasadora koji su smenjeni. A Koštunica je skoro godinu dana na vlasti. Šta je on uradio da se promene struktura i sastav tog ministarstva? Ništa. Zašto? Zato što mu je to u interesu, zato što vodi identičnu politiku.

Mi smo država nedefinisana teritorijalno, politički, ustavno, međunarodno, ekonomski, kako god hoćete. Ključno pitanje je šta je nacionalni interes ove zemlje. Dobrobit našeg naroda može da se postigne samo ako smo u saglasju sa velikom silom, a ne ako smo sa njom u sukobu. Ali, ima onih, s predsednikom Koštunicom na čelu, koji to ili ne mogu ili neće da razumeju i koji bi dalje da se natežu sa velikim silama na štetu našeg naroda. Zamislite samo da drugo krilo u DOS-u, predvođeno srpskom vladom, nije uhapsilo Miloševića i da ga nije isporučilo Haškom sudu, gde bismo mi danas bili kao nacija i kakve bismo teškoće i probleme danas imali. Najlakše je raditi ono što sada Koštunica radi – podilaziti slabostima vlastitog naroda. Najteže je biti strog roditelj u interesu svoje dece. Koštunica hoće da bude srpski Tuđman!

Koštunica je, kao i Tuđman nekada, formalno stilizovan kao pobednik nad komunistima. Drugo, kod obojice je nacionalno-demokratska opcija mnogo više nacionalna nego demokratska. Treće, i Koštunica je, kao i Tuđman svojevremeno, opsednut državom i vlašću. Četvrto, Koštunica se slično Tuđmanu oslanja na poluge i ljude iz komunizma, tj. prethodnog režima. I poslednje, najvažnije, obojica su težila da zaštite optužene za ratne zločine iz svojih država.

⁵ "NIN", 30. avgust 2001.

Milan St. Protić, jedan od lidera DOS-a, bivši ambasador SRJ u Vašingtonu.

Nisam siguran ni da će sa padom Koštunice ova zemlja da se oslobodi komunizma. Koštunica je samo poslednja odbrana takvog načina mišljenja. Šta je legalizam danas u Srbiji ili Jugoslaviji na kome on toliko insistira? To je eufemizam za odbranu postojećeg poretka. Ne može se iz autokratije u demokratiju tako što će se poštovati ustav, zakoni i propisi iz autokratije.

6. LEGALIZAM BEZ GRANICA⁶

Ljubiša Obradović

Predsednik SRJ, kome nacionalno osetljive pristalice umeju da skandiraju i “Vojo, Srbije”, pokazao je prošle nedelje jednim (ne)očekivanim gestom da stvarno zaslužuje takvu reputaciju. I to ne samo na državničkom nivou – što mu zbog funkcije može biti i u “opisu radnog mesta”, ako tu funkciju već tako doživljava – već i na onaj “prostonarodan” način opisan u poznatom vicu: komšija, ako ti ne puše krave, onda ti gori štala!

Poslovično hladnokrvni Koštunica nije, naime, mogao da odoli izazovu da malo, legalistički naravno, “seiri” nad nevoljom koja je zadesila njegovog rivala Đinđića sa “crvenim beretkama”. Koštunica, recimo, kaže: “Ne vidim da je ta vrsta protesta mogla da dovede u pitanje bezbednost zemlje. Radi se o ljudima koji nisu, sem možda u funkcionisanju saobraćaja, ugrozili bezbednost zemlje”!

Novija srpska istorija, doduše, nije bez sličnih objašnjenja. Priča se, recimo, da je jedna jedinica JNA u Beogradu svojevremeno imala karte za “Labudovo jezero”, a pošto gradski prevoz nije radio, savesni oficiri su naredili da se upale tenkovi i kompletan sastav je krenuo prema narodnom pozorištu. Tako, otprilike, glumac Milan Gutović objašnjava “Vukov sabor” 9. marta 1991. godine i dobija aplauze na otvorenoj sceni.

Sledeći takvu logiku, za celu gužvu u stvari su krivi – saobraćajci! Jer, da su samo naložili zakukuljičenim i do zuba naoružanim “beretkama” da se sklone sa puta, onda siroti Labus ne bi morao da objašnjava u Parizu da li je kompetentan da potpisuje državne sporazume,

⁶ “Nezavisna svetlost”, 24. novembar – 1. decembar 2001.

Ljubiša Obradović, urednik u RTV Kragujevac i “Nezavisnoj svetlosti”.

pošto se tradicionalno sumnjičavom Zapadu činilo da je možda na delu “puzeći državni udar”. Ali, treba razumeti i saobraćajce: ko da napiše prijavu “frenkijevcima” zbog nepropisnog parkiranja na auto-putu kad nijedan “hamer” nema registarske tablice, a JSO-ovci su od identifikacionih dokumenata bili spremni da pokažu samo džepno ogledalo, pa gde da kolega udari na kolegu.

Stvari se, dakle, mogu opisati i iz humorističkog ugla, ali ne uvek. U uređenim državama najviši funkcioneri su, ipak, lišeni takve komocije. Kriminolog dr Dobrivoje Radovanović, recimo, upozorava da je bilo dovoljno da se “beretkama” pridruže još neke jedinice i da se Srbija nađe na ivici građanskog rata! Reč je, dakle, o pitanjima sa kojima se ne treba šaliti.

Istina, pristalice federalnog predsednika mogu, recimo, braniti Koštuničin stav tezom da je Đinđić prvi počeo da diluje sa “crvenim beretkama”, da uporno marginalizuje svog političkog konkurenta izmičući mu stolicu gde god stigne, pa da i ovaj ima pravo da gleda kako se premijer “peče na tihoj vatri”. Jer, ne treba se zavaravati: bio je potreban samo jedan Koštuničin poziv/naređenje Pavkoviću, pa da momci iz Kule radikalno preispitaju svoje stavove i sporna pitanja (oko saradnje sa Hagom ih stvarno ima) prepuste nadležnim državnim institucijama.

Umesto toga, Koštunica je pakosno podsećao svoje kolege iz srpske administracije da su oni sami izjavljivali kako su “zahtevi JSO opravdani”, da su “mnogo više govorili o reformama i postignućima, nego što ih je zaista bilo” i da “odgovornost za rešenje problema leži na republičkoj Vladi”, odnosno da “njegov uticaj u ovom trenutku nije postojao”.

Unutardosovsko prepucavanje, a o njemu je reč, ne bi bilo tako opasno da Koštunici prosto ne prelazi u manir politika “hoću, a u stvari neću”, što bi bilo drugo ime za primamljiv slogan iz opozicionih dana “ni Bela kuća, ni Beli dvor”. Predsednik SRJ sada, recimo, najavljuje da će poslanici DSS-a predložiti Skupštini Srbije zakon o saradnji sa Haškim tribunalom i obrazlaže da pitanje saradnje “može da pređe u nadležnost Republike, dok se pitanje odnosa između federalnih jedinica ne reši na valjan način – novim ustavom ili prestankom zajedničke države”. I još dodaje: “U vreme kad se raspravljalo o zakonu o saradnji sa Haškim tribunalom (na saveznom nivou) kada je doveo do pada Savezne vlade, zalagao sam se za to da, ako pitanje ne može da se reši unutar zajedničke države, onda to pitanje treba da re-

ši Srbija, odnosno Skupština Srbije. Taj stav je tada odbijen od većine stranaka u DOS-u”.

Međutim, u to vreme, 11. juna ove godine, portparol DSS-a Milorad Jovanović je izjavljivao da njegova stranka “ostaje čvrsto uverena” da zakon o saradnji sa Haškim tribunalom mora biti usvojen “celovit i na saveznom nivou”, dodajući da je “SRJ subjekt međunarodnog prava i da se zato zakon ne može deliti na savezni i republički nivo”.

Relativno čudnih tumačenja bilo je još. Pred letošnju Donatorsku konferenciju Koštunica je, recimo, objašnjavao da je “šteta od bombardovanja Jugoslavije oko 30 milijardi dolara, a od Konferencije može se očekivati najviše četiri milijarde dolara tokom naredne dve godine. Ta sredstva su nam potrebna, ali ne smemo podleći iluziji da je izručenje optuženih Hagu čarobni štapić koji rešava problem”.

Objašnjenja kako bi se naplatilo tih 30 milijardi od članica Severnoatlantskog saveza nije bilo, a bogme ni računice koliko bi onda trebalo da se doplati Hrvatskoj i Bosni, koje su tužile Jugoslaviju Međunarodnom sudu pravde i takođe zahtevaju odštetu, veću od one koju pred istim sudom potražuje SRJ od NATO (...). Federalnom predsedniku, zbog njegovog tvrdoglavog i potpuno nepotrebnog insistiranja na “umerenom nacionalizmu” (čega ima i kod evropskih lidera, ali se ni jedan time ne hvali), na vrat se nakačio i jedan poseban soj i domaćih i stranih “antimiloševićevskih profitera” uporno tvrdeći da je on novi – Milošević.

Koštunica, dakle, ima sasvim dovoljno nevolja sa strane da bi ih sam sebi stvarao, ponekad iz običnog inata. Uostalom, dao je reč, na predizornoj konvenciji DOS-a, da će se ličnim “upornim i strpljivim zalaganjem” naša zemlja vratiti u OEBS, čiji je osnivač, da će ponovo steći punopravno članstvo u vodećim svetskim finansijskim institucijama, a da će se dotle truditi da “zajedničkim snagama uspostavimo normalan društveni i državni život. Podsticajan za privredni oporavak”.

Federalni predsednik, kao političar, mora znati da za to postoji i neka cena koja se mora platiti. Dakle, KFOR će još dugo, dugo biti na Kosovu, Jugoslavija i Srbija će još dugo kucati na vrata zapadnih vlada za finansijsku podršku, a Haški tribunal je, uz sve nedostatke, realnost koju je prosto nemoguće izbeći, bez obzira što njegovi domaći (ne)voljni “podržavaoci” umeju da budu i tragikomični u svojoj revnosti. Uostalom, jedan političar Srbin, ako mu je već do takvog određenja

stalo i što ne može biti sporno, u nacionalnoj ostavštini može da nađe i bolje pouke od one dosetke sa komšijskim kravama. Na primer onu: što moraš da uradiš danas – ne ostavljaj za sutra. Koštuničin prethodnik se toga očito nije držao i videlo se kako je na kraju ispalo i za njega i za naciju.

7. HAJKA NA STRUČNJAKE⁷

Predrag Marković

Vojislav Koštunica je u predizbornoj kampanji po gradovima Srbije započeo hajku na srpske stručnjake. Potvrdilo se staro pravilo da oni koji počinu da se udružuju kao antisemiti, na kraju završe udruženi protiv svog naroda. Ako želimo da sačuvamo Srbiju u Evropi, sigurno je da ćemo u tome pre uspeti sa ekspertima poput Božidara Đelića, koga je svet proglasio za jednog od sto najperspektivnijih lidera budućnosti, nego sa hiljadu propalih Miloševićevih savetnika, koji posle Koštunice “nemaju gde da odu”.

8. KOŠTUNICA NIJE DEMOKRATSKI KANDIDAT⁸

Mlađan Dinkić

Ne slažem se sa onima koji kažu da imamo dva demokratska kandidata i da nije važno koga ćemo izabrati. Onaj ko je počeo da govori jezikom mržnje, jezikom primitivnog nacionalizma, taj ne može da bude demokratski kandidat. Onaj ko se udružio sa gospodinom Ilićem i ko se veoma približava rečniku gospodina Šešelja, ne može biti demokratski kandidat. Koštunica me je šokirao izjavom da svi oni Srbi koji su došli iz inostranstva i koji pomažu Vladi Srbije i NBj i našim reformama, treba da spakuju kofere i idu kući, samo zbog toga što su radili u inostranstvu. Pa zar je gospodin Koštunica zaboravio da su desetine hiljada mladih i obrazovanih ljudi otišli iz ove zemlje tokom poslednjih deset

⁷ “Večernje novosti”, 10. septembar 2002.

Predrag Marković, predsednik Skupštine Srbije.

⁸ “Danas”, 10. septembar 2002.

Mlađan Dinkić je aktuelni ministar finansija u Vladi Srbije.

godina samo zbog toga što ovde nisu mogli da nađu posao i svoje teško stečeno znanje primene u sopstvenoj zemlji. Mnogo je energije posle političkih promena upotrebljeno da se, uprkos odličnim zaradama i statusu koji su stekli u inostranstvu, ti ljudi vrate u zemlju.

9. ON JE PRONALAZAČ MAŠINE ZA PRANJE KOMUNISTA⁹

Dušan Kovačević

Vojislav Koštunica je izjavio da neće biti revanšizma ni revolucionarne pravde, pa je ceo JUL pretrčao kod njega i on je pronalazač mašine za pranje komunista uz čiju pomoć je oprao 200.000 komunista i sa 2.500 članova dobio DSS od 200.000 članova.

10. VOJISLAV KOŠTUNICA – JEDNA KARIJERA

Vladan Batić

Priča prva

Koštunicu sam upoznao 1990. godine, nekoliko dana nakon formiranja Demokratske stranke u advokatskoj kancelariji Đurđa Ninkovića u hotelu “Astorijsa” koji je pre nacionalizacije bio u vlasništvu ove ugledne beogradske porodice .

Tu su bila prva okupljanja DS nakon osnivanja, vreme puno nade i entuzijazma. U malom prostoru bilo je skoro svakodnevno puno uglednih ljudi, od onih koji više nisu među živima: Zoran Đinđić, Bora Pekić, Saša Petrović, Slobodan Inić, Vladan Vasiljević, Mile Perišić, Duško Vukajlović.

Bili su tu i Čavoški, Koštunica, Ljuba Tadić, Svetlana Knjazez, Rade Stojanović, Vida Ognjenović, Ivan Vujačić, braća Mirko i Draško Petrović, Marko Janković, Mićun.

Koštunica nikad nije štrčao, retko je govorio, više je slušao. U tim počecima ja sam najviše komunicirao sa braćom Petrović, Radetom

⁹ “Blic”, 19. septembar 2002.

Dušan Kovačević, aktuelni ambasador u Portugalu.

Stojanovićem, Kostom, Mićunom, ređe sa Koštunicom. Jedan mali detalj pao mi je u oči. On i Kosta Čavoški bili su kumovi. Na Petrovdan (12. jula) 1990. sa njima dvojicom idem na sastanak sa članovima u Plandištu i na nekakav skup u porti crkve u selu Velika Greda. Idemo mojim kolima, ja vozim, do mene Kosta, pričamo. Tema izbori u Demokratskoj stranci. Izdvojila su se dva kandidata za predsednika - Mićunović, koji je bio privremeni predsednik od osnivačke skupštine u Domu omladine, i Kosta Čavoški, predsednik privremenog Izvršnog odbora i tada glavni operativac stranke.

I članstvo i javnost već je doživljavala Mićunovića kao predsednika DS-a i ja sam Kostu na to upozoravao, smatrajući da treba da zadrži mesto predsednika IO koje je značilo faktičku vlast u stranci. Sve vreme tog dugog puta mi smo o tome polemisali. Moja ubeđivanja bila su uzaludna: "On /Mićunović/ ili ja" - govorio je Čavoški. Ono što me je iznenadilo je da je Koštunica uporno ćutao. Čudno, jer Kosta mu je kum.

Nastavak priče je u septembru iste godine. Zoran Đinđić me zamolio da se nađemo u hotelu "Jugoslavija". Odlazim tamo i zatičem Slobodana Gavrilovića. Dolazi Zoran i kaže: "Idemo na jednu mesto". Posle par minuta stižemo u stan Dragoljuba Mićunovića. Tema: dogovor oko izborne skupštine. Zoran je očito lobirao za Mićuna i to mi je odmah bilo jasno. Iznenadilo me prisustvo Koštunice na tom sastanku. Ipak je Kosta njegov kum. Inače, tada je smišljen perfidni scenario da kada na skupštini Kosta, kao predsednički kandidat bude obrazlagao svoj program, u prepunu salu "Sava" centra Rade Stojanović uvede specijalnog gosta Helen Delić-Bentli, američkog kongresmena našeg porekla, da svi naravno ustanu i ovacijama je pozdrave a da Čavoški ostane u drugom planu.

Kasnije, razgovarajući sa Čavoškim, čak nekoliko godina kasnije, više puta je ponovio rečenicu: "Zabode mi kum nož u leđa, još krvaram. Ispričao sam ovu priču kojoj u tom vremenu nisam pridavao naročiti značaj, ali sam kasnije shvatio da ona oslikava jedan karakter : *Zabode mi nož u leđa* .

Priča druga

Nakon Izborne skupštine Demokratske stranke 29. septembra 1990. godine posle koje postajem član njenog Izvršnog odbora sa Đinđićem na čelu i nakon prvih parlamentarnih izbora, dolazi 1991. godina koju su

obeležili događaji od 9. marta u kojima sam neposredno učestvovao, bivam izabran za prvog zvaničnog predsednika Beogradskog odbora Demokratske stranke. Imao sam veoma dobre odnose sa Petrovićima, Mićunom i Zoranom sa kojim sam čak zajedno letovao te 1991. godine na Svetom Stefanu.

Početkom 1992. godine formira se DEPOS. Mićunović i Đinđić ne žele da stranka pristupi ovom pokretu i dolazi do turbulencija u stranci. Iako sam sa njima bio prisniji, meni se odbijanje učešća u korpusu udružene opozicije ne dopada i zato zajedno sa Koštunicom, Petrovićima, Mihajilom Kovačem, Radetom Stojanović, Vladetom Jankovićem, Markom Jankovićem i drugima formiramo krilo "Demokrati za DEPOS" a potom DSS .

Koštunicu smo prosto izgurali i na to jedva naterali. Uvek neodlučan, bez dovoljno energije, nevoljno na to pristaje. Na to je uticala činjenica da je dobar deo stranke, više od polovine, sa kompletnim Beogradskim odborom bio za to, da je intelektualna javnost takođe podržavala ovakvu opciju, da je Vuk Drašković imao blagonaklon stav i izašao sa korektnom ponudom.

Razlozi mog ličnog opredeljenja da u svemu ovome učestvujem bili su sledeći: bio sam fanatični zagovornik udružene opozicije. Vreme i događaji dali su mi za pravo. Bio sam antikomunista i Koštunica je slovio za to. Bio sam Srbijanac i Koštunica je bio personifikacija takve ideje. Čak smo pomagali i podržavali formiranje Udruženja starosedelaca Srbije. Takođe, verovao sam u čast i poštenje kao temelj svake opšte politike .

Bilo kako bilo, opet se nalazimo u kancelariji Đurđa Ninkovića u hotelu "Astoriya" i opet počinjemo sa formiranjem stranke oko čega sam i lično bio izuzetno angažovan. Na vanrednim izborima 1992. stranka dobija 18, a po odustanku vanstranačkih poslanika DEPOS-a još dva mandata što je bilo nesrazmerno mnogo njenoj realnoj snazi.

Priča treća

Celu ovu priču ispričao sam zbog potonjih događaja, odnosno zbog izlaska iz DEPOS-a pred izbore 1993. Stranka koja je imala skromnu infrastukturu, bez dovoljno finansijskih sredstava potpuno samoubilački donosi odluku da na izbore izađe samostalno. Postojala je ideja i čak postignut preliminarri dogovor da se napravi koalicija sa Seljačkom

strankom Milomira Babića koja je imala nekoliko poslanika u prethodnom sazivu, da bi se amortizovao izlazak iz DEPOS-a. Međutim, na sednici Predsedništva i IO, uprkos prethodnom dogovoru, ta ideja otpada s tim što su sva četiri potpredsednika: Rade, Vladeta, Kovač i ja glasali za tu koaliciju i ostali u manjini. Bilo kako bilo, odluka je donesena. Na izbore izlazimo samostalno.

Još dva događaja doprinela su izlasku iz DEPOS-a. Prvo, hapšenje Vuka Draškovića 1. juna 1993. godine i blede reakcije stranke s tim u vezi što je bio neposredni povod da Milan St. Protić napusti DSS. Drugo, tome je doprinelo u pisanje u "Srpskoj reči" koje je Koštunica zbog pominjanja njegovih i predaka njegove supruge doživeo kao ličnu satanizaciju i koalicija sa SPO je morala da bude završena.

Nakon odluke o samostalnom izlasku za koju sam smatrao da je pogubna, Koštunica koji nikada nije pokazivao nikakve sklonosti ka bilo čemu operativnom, odlazi zajedno sa advokatom Mirkom Popovićem koji je u stranci doživljavan sa velikim podozrenjem, u Budimpeštu, gde od jednog biznismena navodno dobija 360.000 ili 400.000 maraka za kampanju.

To mi je sve delovalo vrlo čudno. Ko će da finansira jedan samoubilački nastup? Zašto se finansira samostalan izlazak kad on ne ruši vlast? Očito to nekome odgovara. Nama ne. To je bio moj prvi crv sumnje.

Po povratku iz Budimpešte Koštunica mi priča jednu neverovatnu priču. Kao, izašao on iz kupea u hodnik da protegne noge kad u hodniku dva milicionera. Reč po reč i on se iznenadi kako ljudi poznaju političku situaciju i kako dobro razmišljaju. Zvučalo je neverovatno. Policajci prate lidera opozicije koji nosi kofer sa 400.000 maraka da bi njegova kilava partija samostalno izašla na izbore.

To me je još više pokolebalo. Video sam da je UDBA umešala prste. Bilo je očigledno. S druge strane, ispadalo je da Koštunica to ne kapira, odnosno, ja sam u svojoj naivnosti verovao da ne kapira.

Bilo kako bilo, stranka koju kuće nije imalo zašta da ujede i koja je koristila kao jedini dobar auto "Folksvagen-pasat" dobijen od Bebe Popovića i njegove "Spektre", koja je inače kreirala i logotip DSS koji se i danas koristi, uz moja dva automobila, odjednom iznajmljuje više kola od AVIS-a i kreće u samostalnu kampanju.

Ponavljam, imao sam poverenje u Koštunicu i bio ubeđen da su ga "uradili" bez njegovog znanja, jer zašto bi mi pričao bajku o policajcima u vozu. Naravno da danas u to ne verujem.

U toj kampanji pored strategije razbijanja ujedinjene opozicije postojala je i rezervna strategija - eliminacija potpredsednika stranke. Sva četiri potpredsednika treba da budu nosioci lista (inače tada je bilo devet izbornih jedinica) i to: Rade Stojanović u Smederevu, Mihajilo Kovač u Zrenjaninu, Vladeta Janković u Novom Sadu i ja u Užicu (gde sam inače prethodne godine bio prvi na listi DEPOS-a).

Bio sam potpuno skeptičan i odbijao sve do zadnjeg dana da u tome učestvujem jer sam predviđao fijasko. Ostale potpredsednike Koštunica je ubeđivao u epohalan uspeh i oni su u to verovali. Poslednjeg dana prijavljivanja lista zbog njihovog ubeđivanja i solidarnosti ja nevoljno prihvatom da budem nosilac liste u Užicu.

Rezultat je poznat: DSS je dobio sedam poslanika umesto 20 koliko je imao u DEPOS-u. Od svih potpredsednika prošao sam jedino ja i čak zbog Koštunice koji se nije pojavio na mitinzima u Arilju i Ivanjici a i na svim drugim nedopušteno kasnio, za samo 500 glasova izgubili smo drugog poslanika.

Kad je posle toga održana sednica Glavnog odbora, Koštunica ne da nije podneo nego nije ni ponudio ostavku, čak je rezultat koji je bio katastrofalan proglasio uspešnim. Na taj način je demonstrirao svoje drugo lice – nedostatak elementarne odgovornosti.

Priča četvrta

Sledi nekoliko godina političke letargije, DSS vegetira, u parlamentu se batrgamo Mirko Petrović i ja, Koštunica skoro nikad ne dolazi i tako stižemo do izbora 1996. godine i odluke da se nastupi ili ne u koaliciji ZAJEDNO.

Na prvoj sednici GO održanoj tim povodom odluka je NE, nastupamo samostalno. Na moju inicijativu koja je i početak mog definitivnog razlaza sa DSS, opštinski odbori traže vanrednu sednicu na kojoj se donosi nova odluka: Na savezne izbore izlazimo samostalno a opštinski odbori mogu na lokalne izbore izaći u koaliciji ili samostalno.

Na trećoj sednici GO donosi se odluka da se na saveznim izborima nastupa u okviru koalicije "Zajedno" a na lokalnu po nahođenju opštinskih odbora. Kad je takva odluka izglasana na samoj sednici Glavnog odbora, stranku demonstrativno napuštaju Zoran Stojković sa suprugom Mirjam, ranije pominjani Mirko Popović i još nekoliko člano-

va. Kad i kako su se u stranku vratili - ne znam. Nagradno pitanje je: kome je odgovaralo da stranka ne nastupi u okviru udružene opozicije nego samostalno, iako je na prethodnim izborima doživela fijasko. Odgovor je poznat: režimu i njegovim službama .

U vezi sa koalicijom "Zajedno" i ulogom Koštunice samo dva detalja. Prvi, udvarajući se Koštunici i želeći da bude veći katolik od Pape, Dragan Maršičanin, koji je bio šef odbora na Vračaru i predsednik opštine Vračar u kojoj je u okviru DEPOS-a DSS imao najviše odbornika, odlučuje da nastupi samostalno. Nije uspeo čak ni da popuni listu nego prijavljuje samo 34 od 60 mogućih kandidata u zadnji čas jureći ih maltene po ulici. Dobija samo 10 odbornika, gubi vlast i umesto da bude najuren on avanzuje u stranci u kojoj je do tada bio potpuno marginalna figura .

Primer drugi . U okviru koalicije "Zajedno" 50 mandata treba da dobije SPO, 30% DS i 20% DSS. Počinju pregovori sa DS oko podele između nas. Treba odlučiti ko će biti nosioci lista (na tim izborima Srbija je bila podeljena na 29 izbornih jedinica).

Na dogovore dolaze pokojni i Labus u ime DS, u ime DSS je tu Koštunica i ja a bio je prisutan i pok. Dragoslav Avramović. Preduzimljiv kakav je bio Đinđić traži od Koštunice da izađe sa predlogom. Iako sam mu prethodno sve objasnio i sugerirao, on se premišlja gleda u papire, ništa ne kapira, neodlučan ne sme da kaže. Najzad, posle Zoranovog insistiranja on promrmlja: "Neka kaže Vladan". Ja se dogovaram, maltene svađam sa Zoranom za prva mesta na listama. Rezultat je bio povoljan po DSS. Od pet prvih mesta koja su prošla DSS je dobio tri poslanika DS dva iako je trebalo biti obrnuto.

Ova dva primera izneo sam da bih plastično oslikao dve karakterne crte Vojislava Koštunice naklonost prema podanicima, eliminacija jakih ljudi i neodlučnost i nedostatak hrabrosti da se direktno pogleda istini u oči.

Priča peta

Čim su prošli izbori DSS praktično napušta koaliciju "Zajedno" da bi i formalno to bilo učinjeno u vreme protestnih šetnji. To je OČITO bila Vojina strategija. Ući u koaliciju, profitirati pa je napustiti. Tako je bilo sa DEPOSOM, ZAJEDNO i DOS-om. Kada su nakon izbora započele pro-

testne šetnje zbog krađe na lokalnom nivou to je za mene bio definitiv-
van kraj angažmana u DSS-u. Početna okupljanja bila su na Terazijama
ispred prostorija Demokratske stranke na broju 3. Moja advokatska
kancelarija bila je Terazije 1 u istom prolazu, vrata preko puta vrata. Već
prvog dana masa sveta me je pitala: "A gde Ste Vi? Gde je DSS?" Ja po-
kušavam da ubedim Koštunicu da moramo biti sa građanima. Uzalud.
On neće da govori sa balkona ili kako je rekao sa simsa Demokratske
stranke. Kažem: "Ajmo mi na balkon od moje kancelarije ali budimo
tu". Uzalud. Vidim, definitivno ne vredi. Ja odlučujem - idem na šetnje,
idem na mitinge širom Srbije, moje mesto je sa narodom.

Posle mesec dana u stranačkim prostorijama u Braće Jugovića
održana je komemoracija povodom prerane smrti uvaženog člana
stranke iz Požarevca Bobe Jacića. Kada sam ušao muk. Kao da su videli
sablast. Izbegavaju da se jave, kriju pogled. Shvatam da sam postao
persona non grata. Definitno je jasno. Tu više ne pripadam. Zašto? Za-
to što neću da se krijem iza zavese dok stotine hiljada ljudi demonsti-
ra širom Srbije.

Održava se sednica GO na Vračaru. Čitaju nekakav pamflet od
proglasa predsedništva. Neće DSS da učestvuje u vašarsko-cirkuzant-
skim oblicima borbe protiv vlasti. Kažu u pisanju tog pamfleta svi su
učestvovali izuzev Batića koji uprkos pozivima ne dolazi u stranku. Jo-
čić koji je postao predsednik IO poziva kao svedoka sekretaricu, danas
šefa kabineta Zorana Stojkovića, veterinarskog tehničara Veru Kolare-
vić. Ona plačnim glasom objašnjava kako mi je ostavljala poruke preko
dece i preko pejdžera da dođem a ja nisam došao. Ustajem, izlazim za
govornicu i kažem: "Nema potrebe za ovom farsom ja ovde ionako više
ne pripadam". Praktično na samom početku sednice napuštam Glavni
odbor uprkos brojnim pokušajima velikog broja članova koji su istrčali
za mnom i pokušavali da me vrata.

Posle mi šalje emisare Gordanu Matijašević i neke druge. U po-
slaničkom klubu u Skupštini pokušava nešto da razgovara sa mnom.
Ne gleda me u oči. Promrmljao je: "Znaš , ako se nešto dogodi, nema tu
ništa lično." Kažem: "Šta će da se dogodi? Da me izbacite iz stranke. Pa
to nije sporno. Samo napred".

Bilo je jasno da neko drugi upravlja strankom. Bilo je jasno da
sam ja remetilački faktor. Strela je odapeta. Ta strela i danas, posle de-
set godina, leti ka meni.

Ipak, nisam očekivao da će posegnuti za prekim sudom. Ali, ne kaže se džabe: iver ne pada daleko od klade. Bilo kako bilo, dok sam ja jednog vikenda bio na Zlatiboru, slušam u nedelju ujutru radio koji javlja da sam na nekakvoj sednici Predsedništva i Izvršnog odbora isključen iz stranke. Bez da sam o tome obavešten. Čak i komunisti na prekim sudovima pitali su žrtve šta imaju da kažu pre streljanja. To je znači početak priče o legalizmu. Takoreći klica legalizma. Osuditi bez suđenja. Rašavati mimo zakona.

Da bi sve bilo raskrinkano do kraja i da bi ostalo svedočanstvo za istoriju, ja tobože napišem žalbu na tu odluku. Onda je zakazan Glavni odbor koji treba da odluči o toj žalbi. Za razliku od svih dotadašnjih koji su se bez ikakve nadoknade održavali u sali na Vračaru, ovaj glavni odbor održan je u "Metroplu" čiji je direktor bio istaknuti funkcioner JUL-a Čerović. Uz to angažovano je takođe julovsko KOMET obezbeđenje.

Naravno da niti sam išao niti sam nameravao da idem na taj GO ali je upravo način i mesto njegovog održavanja pokazao da Koštunica ima neke nove partnere i neku novu logistiku. Mislio sam da je 1993. ispao naivan i da su ga službe upotrebile sada je bilo jasno šta je po sredi.

Te 1997. godine osnovali smo DHSS a pored mene DSS su još ranije napustili Rade Stojanović, Mihajilo Kovač, Bojan Dimitrijević, Basara, Nebojša Janković, Đoko Tripković, a zajedno sa mnom isključeni su i Peđa Stojanović i Gvozden Jovanović kao i mnogi drugi. Kasnije su to učinili i Mirko Petrović i Marko Janković i Ljubiša Vučić i Mladen Srbinović. To više nije bila ona stranka koju smo sa toliko volje i najboljih namera formirali 1992 godine.

Priča šesta

Nakon prestanka protesta, Gonzalesovog izveštaja i "Lex Specialisa" nastaje period poprilične političke apatije a prvi znaci buđenja nastaju sa formiranjem Saveza za promene sredinom 1998. godine čija aktivnost intenzivno počinje nakon prestanka NATO intervencije juna 1999. godine.

10. januara 2000. formira se DOS koji nominuje Koštunicu za svog kandidata za predsednika SRJ. Bio sam protiv, pokušavajući da predupredim javno predložio da kandidat bude Dragoslav Avramović ili Milan Panić. Uzalud. Đinđić je smatrao da Koštunica ima najveće šan-

se zbog glasova nacionalno opredeljenih birača. Kada sam mu rekao da ćemo imati ogromnih problema, zbog već očigledne mržnje koju je prema nama demonstrirao, Đinđićev odgovor, duboko pogrešan, bio je: "On nam je sad važan, kasnije ćemo lako sa njim. Nema pare i nema stranku". Kada sam mu rekao da će nakon što postane predsednik za mesec dana imati i pare i stranku, Đinđić je to ignorisao. Nevoljno sam se s tim saglasio, jer sam računao: bolje i on nego Milošević. Danas mislim da je to isto.

Ovakvom odlukom najviše je bio pogođen, duboko razočaran i vidno rezigniran pokojni Dragoslav Avramović. Mislim da je verovao da će on biti kandidat, utoliko pre što je u javnosti bio neuporedivo najomiljenija ličnost. Mislim da ga je ta odluka potpuno dotukla. Da je voljno potpuno pao. Da je to uticalo i na njegovo zdravlje. S tim u vezi sećam se jednog detalja .

Pošto je Koštunica već nominovan, u leto 2000. u prostorijama SZP-a u Siminoj ulici našli smo se prof. Avramović, Zoran Đinđić, Milan Protić i ja. Zauvek ću se sećati tog trenutka. Vidno skrhan, popularni Deda Avram je upitao Zorana: "Gospodine Đinđiću , pa zar je morao baš Koštunica?" Zoran je ispričao istu onu priču koju sam prethodno pomenuo, ali ona nije ubedila profesora u opravdanost odluke. Inače, on je imao najveće moguće rezerve prema Koštunici, kao neku organsku netrpeljivost. Mnogima od nas ostaće zauvek nejasno zašto je pokojni Avramović odustao od kandidature za nosioca liste koalicije "Zajedno". Bilo je tu raznih spekulacija, ali tokom dve godine koje smo proveli zajedno i intenzivnih kontakata u okviru SZP, između redova sam shvatio da to ima neke veze sa Koštunicom . Iz respekta i poštovanja prema deda Avramu to ga nikad nisam pitao. Da sam znao šta nas čeka, to bih sigurno učinio.

Priča sedma

Potonje događaje oko izbora i onoga što se događalo posle toga ne bih posebno komentarisao. Sve one sumnje i karakterne crte koje je kao opozicionar počeo da demonstrira, on je u pravom svetlu pokazao nakon što je došao na vlast. Dobro naš narod kaže: daj čoveku vlast da vidiš kakav je. Ovaj je odmah pokazao kakav je. Mnogi su o tome već pisali. Ja ću izneti samo nekoliko detalja.

Prvo. Kada je trebalo formirati Saveznu vladu, on je potpuno neovlašćeno i protivustavno zahtevao da lično predloži ministre pravde i inostranih poslova. Meni je bilo potpuno jasno zašto. Da ta mesta ne bi pripala Žarku Koraću i meni, uz napomenu da mene uopšte nije ni interesovalo nikakvo mesto u saveznoj admnistraciji. On to nije znao.

Na sličan način sprečio je da šef javne bezbednsti postane član DHSS policijski general Sveta Đurđević. Taj predlog je bio usaglašen sa Đinđićem, Dušanom Mihajilovićem i Živkovićem kao saveznim ministrom policije. Samo zato što je moj prijatelj, iako najkompetentniji, Koštunica nije dozvolio da bude izabran. Predložio je Branka Crnog, Đinđić je bio protiv, pa je Sreten Lukić bio kompromisno rešenje .

Drugo, kada su radikali predložili moj opoziv i kada je nakon tri dana uvreda i kleveta na moj račun došlo na red glasanje DSS je bio uzdržan. Radikali predlažu moj opoziv a naš koalicioni partner uzdržan. Nisam mogao da izdržim i otišao sam da ga pitam o čemu se radi. Ne gledajući me u oči odgovorio je da je to zbog haškog optuženika Milomira Stakića, iako sa njegovim hapšenjem i izručenjem kao ministar pravde nisam imao ama baš nikakve veze.

Dakle, čoveka je rukovodila slepa mržnja koja se završila mojim hapšenjem septembra 2005. godine i hajkom koja se protiv mene i dan danas vodi.

REZIME

Kada se kroz vreme posmatra lik i delo Vojislava Koštunice uočava se da je sve oko njega iluzija. On je tobože principijelan, načelan, dosledan, vaspitan, učtiv, intelektualac, ideolog, strateg, legalista, Srbin sa velikim S poštovalac istorije, vernik, antikomunista, pošten, neiskvaren, častan, duboko moralan, jednom rečju - duša rajska , takav se samo poželeti može .

Sve je međutim samo privid, obmana i prevara. Objasniću zašto jer mislim da sam ga dobro upoznao. Proniknuo u dubinu duše tog ksenofobičnog i introvertnog čoveka. On zna da ja to znam. Zato me toliko i mrzi. Doživljava me kao svoju nečistu savest. Kukavica koji se plaši i koja koristi svaku priliku da mi zabije nož u leđa .

On ne da nije pincipijelan, dosledan i načelan nego je naprotiv dvoličan i licemeran. Na centralnom koloseku njegove navodno princi-

pijelne politike su zalaganje za demokratiju, za jake institucije, za pravnu državu čiji je temelj nezavisno pravosuđe, za srpski nacionalni interes, za moral u politici. To je neprestano ponavljao dok je bio u opoziciji. Kada se dočepao vlasti ponaša se potpuno suprotno. Umesto demokratije - autokratija, umesto afirmacije institucija - urušavanje sistema podele vlasti, umesto vladavine prava - vladavina tajkuna i kriminalaca, umesto nezavisnog - potpuno podaničko servilno i zavisno pravosuđe u kome je ministar pravde državni tužilac a okružni tužilac šef parlamenta . Srpski nacionalni interes pretvorio se u mržnju prema drugima, u ksenofobiju bez ostatka u jevtinu mitologiju u stvaranje pravoslavne džamahirije u kojoj su najveći antihristi i idolopoklonici postali najveći vernici. O njegovom moralu ili bolje rečeno nemoralu dovoljno je rečeno.

Celog života je imao je gađenje prema udruženoj opoziciji a ona ga je dovela na vlast. Slovio je za antikomunistu a strateški partner su mu postali upravo komunisti. Njegovi čauši zlostavljali su direktore muzeja i sportskih hala da bi tamo smestili posmrtno ostatke Slobodana Miloševića. Njegovom voljom muzej je pretvoren u kapelu, dvorište u groblje, paljene su sveće bez krsta, ispraćaj se pretvorio u politički miting, haški optuženici su držali počasnu stražu svom vrhovnom komandantu, pijani Rusi u Beogradu su vređali Ameriku.

Taj miting održan je upravo na mestu na kome je srušen Milošević, sa govornice je vređan i ponovo ubijan Zoran Đinđić. Sve je to po premijerovom scenariju da se dodovori socijalistima da ga ne bi srušili sa vlasti. Zavisio je od živog a sada zavisi i od mrtvog Miloševića. Na slavi su mu i Dačić i Vučela i Raka i Bidža, uglavnom oni zbog kojih smo godine proveli na ulicama, na trgovima po ciči zimi, pred kordonima, pendrecima , suzavcem.

Njemu je važna samo vlast. On je čovek bez ikakvih strasti. Jedina strast je strast za vlašću. Ne interesuje ga ništa. Ni muzika, ni kafana, ni pesma, igra, piće, provod, putovanja, žene, sport, apsolutno ništa. Kada pokuša da se nasmeje to nije osmeh nego grimasa . I naravno takve sterilne, impotentne, jalove tipove je i okupio oko sebe.

Evo jednog plastičnog primera o tome. Koalicija "Zajedno" u seriji mitinga koje je organizovala po Srbiji imala je miting i u Somboru. Tog dana 1996. godine ja sam imao neke obaveze u sudu u Novom Sadu i odatle svojim kolima otišao u Sombor. Sećam se da je u momentu kada sam stigao govorio kao poslednji govornik Zoran Đinđić i sećam

se da se me organizatori požurili da hitno izađem na balkon i ja se obratim okupljenom narodu, što sam i učinio parafrazirajući reči starogradske pesme : “U tem Somboru”.

Kad se to završilo prišlo mi je nekoliko članova DSS iz Apatina sa molbom da požurim jer stranka sama tamo organizuje drugi miting. Kažem: “Ljudi, mi smo u koaliciji, kako sami pravimo miting, naljutićemo partnere, razočaraćemo članstvo, zbunićemo narod” . Odgovor je : “Naredio Voja”. Kao, tamo su ljudi nacionalno orijentisani, ne vole Vu-ka i Zorana, to je za nas test i slične trice i kućine.

Nisam o tome ništa znao, nevoljno odlazim u Apatin unapred predviđajući fijasko. Kad smo prišli grdskom trgu, trešti razglas, nigde žive duše a petnestak minuta do početka mitinga. Kažem mom drugu Branku, vozi dalje, nađi neki kafić da sačekamo. Posle dvadeset minuta vraćamo se na trg. Grupica naših članova promrzlih od zime i poraza, nekoliko slučajnih prolaznika, radnici koji se biciklom vraćaju s posla, par kerova koji se jure oko zvučnika kao u Felinijevim filmovima. To se zvalo miting. Uzmem mikrofona i promrmljam nekoliko rečenica nikom, jer nikog nema i gurnem mikrofona Koštunici u ruke da se svojim baritonom obrati vaskolikom srpstvu i šire.

Posle “mitinga “ oni naši očajnici organizovali ručak u nekoj čardi na Dunavu i kako smo seli doneše u kotlićima vreli paprikaš, jer znaju da predsednik uvek žuri da Srbija ne bi čekala i kasnila. Puši se paprikaš na stolu u dnu restorana, kad pristiže muzika, ciganski tamburaški orekestar, dolazi Koštunici iza leđa s pesmom: “Tamo daleko”. On u šoku. Ne voli kafanu, ne voli muziku, pesmu, igru, ne voli ljude, ništa ne voli.

I umesto da kaže: “Neću muziku, neka sviraju posle ručka, neka uopšte ne sviraju, neka skoče u Dunav” - on i njegova svita odlučuju da pojedu vreli paprikaš i da idu. Srču kao da su na takmičenju a vozač Bata sa ispečenim nepcima i meni daje znak da treba da krenemo.

Naši domaćini, članovi odbora u Apatinu posle debakla na mitingu na koji su naterani, sede u čardi kao na parastosu, rezignirani što će voljom svog predsednika biti predmet podsmeha u gradu. I umesto da ih za ručkom obodri i povrati u život on beži. Prema mojim merenjima, u kafani su bili ukupno 12 minuta. Kad su već krenuli, ja im objasnim da nisam, ako se ne sećaju sa njima došao, da ću nešto da popijem, kad se fišpaprikaš dovoljno ohladi da jedem, posle ćemo čuti ne-

ku pesmu ako treba i zaigrati. Cilj mi je bio da naše ljude koliko-toliko vratim u život. Tako je i bilo. Oni odoše da ispiraju nagorele desni ja ostadoh.

To je mala skica za biografiju Vojislava Koštuniice koja dovoljno govori. Samo po sebi nije bitno što je neko takav. Problem je što je neko takav sazdan od mržnje i zlovolje, od baksuzluka i nesposobnosti, od nemoći i kilavosti na vrhu vlasti. Što od njegovih postupaka i njegovih odluka zavisi sudbina miliona ljudi. Što zemlju i narod vuče u ponor.

Krivim sebe što ga nismo dobro procenili kada smo ga 1992. izgurili da bude predsednik stranke. Krivim sebe što ga nismo sklonili 1993. posle izbornog debakla. Krivim sebe što ga nismo najurili 1996. posle maratonskog izbegavanja da se pristupi koaliciji "Zajedno". Da je on tad otišao u politički zaborav, Srbija danas ne bi bila zaboravljena od svih.

Verujem da taj rekvijem Srbije pod njegovom dirigentskom palicom i orkestrom u kome su prima violine, seoski đilkoš i sekretar partijske organizacije u jednoj građevinskoj firmi, novopeoćeni magistar sa Ibarske magistrale i večiti magistar kome je mama napisala knjigu jer je dete u svemu jalovo, nećemo još dugo slušati. U protivnom, neka nam Bog bude od pomoći.

Beograd, maj, 2006.

11. VOJISLAV KOŠTUNICA – MRZOVOLJNI INADŽIJA ILI AUTENTIČNI SRPSKI MAKIJAVELI ?

Predrag Stojanović

Najsramnije političko ubistvo srpske novije istorije – pogubljenje prvog postkomunističkog demokratskog premijera dr Zorana Đinđića, rešilo je "enigmu Kostunica", ali i ovome ostavilo mogućnost da nas povede u tunel na čijem se kraju svetlost ne vidi. Što smo tražili, to smo i dobili. Jer, mi smo se samo zavaravali da nam je potreban pokojni Zoran. Zapravo, tražeći nekog novog Slobodana Miloševića, dobili smo Voju Kostunicu. Tipično srpski: promena bez promene.

A sudbina je htela da nam Kostunicu na tacni donese Đinđić. Petog oktobra dvehiljadite. Siguran sam sada da je put do pakla popločan najboljim namerama.

Negde u rano proleće te sudbonosne godine, poimenice su predstavnici tzv. slobodnih gradova, Saveza za promene i SPO-a pozvani na razgovore u organizaciji Pakta za stabilnost jugoistočne Evrope. Od nepolitičkih grupacija, sećam se da su pozvani G17 i "Otpor". Tema: demokratizacija Srbije, jer je tadašnja crnogorska vlast prema evropskim procenama bila na demokratskom, čitaj antimiloševićevskom, kursu. Nisam video tamo Koštunicu. Za Vuka Draškovića znam da je pozvan, ali pošto je procenio da je to malo društvo za njegovu veličinu (što mu se itekako osvetilo) poslao je svog tadašnjeg savetnika, koji skuplja iskustva još sa Osme sednice CK SKS, dr Predraga Simića.

Pored okruglih stolova na različite teme i zaključne plenarne sednice koju su vodili Medlin Olbrajt i Joška Fišer, ključna politička stvar je, zapravo, bio radni doručak sa Olbrajtovom i Fišerom, kada je valjalo otvoreno reći postoji li ujedinjena srpska opozicija i može li se boriti na fer izborima protiv miloševićevske aparature i kamarile.

Nas desetak dobilo je pozivnice za taj rani skup u sedam sati ujutro. Nekako je procurilo ko ide. Trebalo je tada videti neke za koje pouzdano znam da su se u srpskoj opoziciji uvek borili isključivo na položajima "ispod Jorgan planine". Bilo kako bilo, poranili smo, a bogami i čuvena Medlinka, koja je stigla pravo sa Zapadne obale.

Nije bilo šale. Zaista smo sedeli i razgovarali sa američkim državnim sekretarom i nemačkim ministrom inostranih poslova. Dobili smo po pet minuta da kažemo šta imamo, u prvom krugu, onda oni, pa opet mi po prozivci. Tako su neki od nas govorili po dva puta. Simića su prekinuli, nezadovoljni Vukovim nedolaskom. Koliko se sećam, otputovao je tog prepodneva.

Zoran je briljirao. Ni jednom rečju nije pomenuo svoju stranku, isključivo Savez za promene. Ne beše prijatno nekim većitim asistentima, tada dobro skrivenih ambicija. Nije on važio za neku političku gromadu. Ipak, mislim da smo odmah shvatili da je pravi i novi vođa srpske opozicije seo, sasvim ravnopravno, preko puta sebi ravnih. To su nam i rekli. Gospođa sa zlatnim brošem na kraljevskocrvenom šanelkostimu je sve složila u opasku da, iako nam je krevet, po srpskom običaju, uzan, ko u njemu ne bude bio – neće biti smatran srpskom demokratskom opozicijom. Zoran je dobio međunarodnu podršku, ostalo mu je "samo" da organizuje pobedu.

Ni kriv ni dužan, ali zato jezivo strpljiv, plod je ubrao Koštunica. Koliko znam, sem časnih izuzetaka, niko nije protivurečio Zoranu

kada ga je “izubeđivao” i, što je ovome bilo još važnije, “izmolio” da bude nosilac liste konačno formiranog DOS-a. Tada je počeo da se hrani Đinđićevom pozitivnom energijom. Srećom po nas sve, bilo je te energije na pretek. Samo što ju je smrtno strpljivi Koštunica odlučio da uzima slamčicom i to na dug rok.

I gle, dok su mu milioni po Srbiji petog oktobra pod Zoranovim kišobranom čuvali pobeđu, on je prihvatio tek kada mu je lično hazjajin, biranim rečima, na televiziji, oktroisa. Kažu da se to dogodilo posle višesatnog razgovora u “četiri oka”. Kao da je od oca ostanulo sinu. Tako Srbi dobiše novoga vožda. Sa 82 posto podrške već u novembru dvehiljadite.

Zoran je dobio i bitku za prvi postkomunistički, demokratski srpski parlament. Nije ni slutio da je njegov rat protiv vetrenjača tek počinjao.

Mlad i zelen, pre skoro dvadeset godina (1989) upustio sam se u trku za predsednika SO Kraljevo, kao kandidat grupe građana. Čak sam isprovocirao i referendumsko izjašnjavanje građana o kandidtima. Kada sam, ipak, shvatio da samo sa dobrom voljom ne mogu ništa protiv Miloševićevog partijskog aparata, umesto pobeđe dobio sam epitet “dečka koji obećava”. Prošao sam kroz DEPOS kao nestranački aktivista, postajući viđeni opozicionar u Kraljevu i okolnim gradovima. Nijedna stranka mi se nije činila dovoljno dobrom, sve dok Koštunica nije pocepao Demokratsku stranku.

U DSS sam ušao posle republičkih izbora 1993. jer nisam želeo da mi se prebacuje ulazak u stranku zbog poslaničke liste. Odmah sam bio izabran za predsednika kraljevačkog opštinskog odbora, prionuvši da osnivam odbore i unaokolo. Bili smo oduševljeni Koštunicom, “skakali u oči” za njega. Sa školskim drugom, visokim funkcionerom UDB-e, zadugo sam prekinuo svaki kontakt kada mi je, pripit, rekao da sam odabrao pravu stranku i pravog vođu, samo malo umiveniju od radikal. On to, zaboga, zna, jer su je oni, i stranku i vođu, pravili. Mislio sam da su lažovi i oni koji su 1995. godine tvrdili da negde po Mađarskoj Koštuničini emisari planiraju stranačke poteze sa agentima UDB-e. Nisam obraćao paznju na nadimak “šešeljevci u fraku”.

Za Koštuničinu sliku sa kalašnjikovim bio sam ubeđen da je fotomontaža. A kada je centrala, usred one čudovišne inflacije, počela da

šalje pristojne pare za tehničkog sekretara i prostorije, mada je to specijalno za Kraljevo vrlo kratko trajalo, mislio sam da je konačno prorađio stranački privredni klub. Nije mi bilo čudno što imamo “prođu” na strogo kontrolisanim državnim medijima. Pa ko sme da se usudi da ne objavi Vojino saopštenje? I kako da Voja prevari tolike intelektualce u stranci? Pa šta ako nigde ne ide iz Beograda? Zato mi, Pinki do Pinkija, dolazimo velikom i ćutljivom mudracu na noge, na sednice glavnog odbora u Beograd. A za nas iz provincije je svaki odlazak u prestonicu radostan događaj, pa ga još uveličamo kupanjem pred put i “stajacim odelom”. A kad dođemo...

Ozbiljan Voja, ozbiljan inadžijski govor protiv svega i svakoga, samo mi nije ostalo u sećanju da je bio protiv Slobodana Miloševića. Ali, mi smo to pronalazili između redova. Pa zašto bismo inače bili elitistička stranka? Nema srdačnih pozdrava u pauzi, nema bezveznih razgovora sa šefom, jedino ako imaš sreće da te zapazi neko iz “kruga dvojke” i kurtoazno pita za zdravlje. Postade nam normalno da budemo mimo svih, i kako Koštunica popuje nama, tako mi počesmo da popujemo svima oko nas kod kuće. To Srbija ne trpi, pa nas kazniše, maltene, prekidom kontakata u opoziciji.

Srećom, upali mi se crvena lampica na prijemu kod naseg ambasadora u Sofiji, Radoša Smiljkovića, proslavljenog junaka Osme sednice, Mirine i Slobine uzdanice. Tadašnje rukovodstvo “Galenike” trebalo je da od Bugara kupi velike količine repromaterijala, pa su me angažovali da im prekontrolišem bankarske instrumente plaćanja. Na vlast su se taman vratili njihovi neokomunisti i nacionalisti. Nacional-romantičarska stranica Dobrimira Zadgorskog bila je jezičak na vagi vlasti. Mislili su da im je program istovetan sa programom DSS-a. Elem, na tom prijemu u čast velikog posla, do koga, uzgred, nikada nije došlo, Smiljković me je odvojio na stranu i držao monolog dobrih 45 minuta. Slavopojke Voji Koštunici i ispravnim stavovima patriotske intelektualne stranke, koja je u opoziciji samo slučajno. I poruka da to obavezno prenesem Koštunici. Učinio sam to na pauzi prve sledeće sednice glavnog odbora.

Nije bilo nikakve reakcije. Tada sam shvatio da Milošević ima javno i tajno omiljenog opozicionara. Za javnog nam je saopštio da se zove Šeselj, pa ga je i javno uzeo za partnera u vlasti. Tajni, a tajne ljubavi su slađe, pojavio se petog oktobra dvehiljadite. Voja Koštunica. Smrknut i nikad nasmejan, kao i hazjajin, uostalom.

Ja sam shvatio na taj način, drugi na svoj način. Počelo je, što kroz odlaske sto kroz isključivanja, strahovito osipanje stranke koja je važila za rezervoar stručnjaka, jedan od sabirnih centara srpske elite. Koštunica je pronašao jednostavno objašnjenje: stranka je živi organizam, neko ulazi, neko izlazi. Koliko se sećam, i Milošević je dao slično objašnjenje povodom glasačkih listića sa univerziteta i zemljoradničkih zadruga.

Kada je ostao skoro sasvim sam, bio je zadovoljan pisanjem saopštenja i poslaničkim mestom u saveznoj skupštini. To što je umesto devedeset posto odbora imao poverenike po Srbiji, nije ga brinulo. Čvrsto se držao svog strpljenja, znajući da mu vlast dolazi u ruke, ovako ili onako. Iako su ga smatrali, po srpski, "kilavim tvrdo glavkom", iako je bio u stalnom tihom ratu sa Zoranom i Vukom, iz ko zna kojih razloga, ovi ga nisu zaobilazili. Kada je Vuk ucenio DOS traženjem nerealnih procenata na listama, Voja je, kao nevoljno, krenuo da pokupi vlast koja se bukvalno valjala ulicama.

Pre deset godina, kraljevački odbor raspustio je a mene isključio iz stranke telegramom. Toliko o tom demokrati – legalisti. Nije mi oprostio otvorena javna suprotstavljanja. Naravno, mi smo samo Srbi, ko iz prestonice, ko iz provincije. Samo što su ovi prvi bogomdani.

Pretposlednji miting predsedničke kampanje pre završnog u Beogradu, bio je planiran u Kraljevu, u povratku sa Kosova. Zar nije romaneskno: ja domaćin Voji na prepunom trgu, jer su se esepovci sklonili po Vukovoj direktivi. Koštunica i revnosni Svilanović kasne. Razlog: kamenovanje koje im je priredio kosovski SPS. Isti taj SPS koji danas podržava Koštuničinu vladu. Komentar? Izlišan.

Vidno umoran, jer se tada po prvi put na duže pokrenuo iz Beograda, održao je loš i kratak govor. Tipično za njega, jer ne voli javne nastupe, pogotovo ne tzv. masovke. Nije ni bi bilo važno, masa je vide la novog Vožda, to je bilo dovoljno. Sudbina je htela da se najnormalnije rukujemo i poljubimo kada se popeo na binu. Da je život čudo, uverilo me je kratkotrajno ali gromoglasno skandiranje "Vojo – Peđa" na samom početku. Da se Voja nije promenio uverio me je razgovor pre njegovog nastupa na lokalnoj televiziji. Razgovarao je sa mnom kao da smo se malopre upoznali.

Kažu da je najgore kada prema nekom koga godinama poznaješ nemaš definisana osećanja. Tako je i sa mnom. Od čoveka nekada “zaljubljenog” u političku ikonu pod nazivom Voja Koštunica, postao sam potpuno ravnodušan prema tom čoveku po svojoj volji “neobaveštenom” do krajnjih granica cinizma.

Naravno, daleko sam od ravnodušnosti prema tom čoveku koji Srbiju vodi, makar i nesvesno, u inat pokojnom Zoranu Đinđiću. I bez trunčice njegove vizije. Moguće je da on neku viziji i ima, ali nikada nije bio dovoljno hrabar da nam je saopšti, da je stavi na javnu proveru. Zoran je to znao, hteo, mogao i smeo da uradi. Zoranovu viziju smo živeli nešto malo više od dve godine. Ne znam, možda grešim, ali sve mi se čini da je Amfilohije Radović, nepozvan govoreći na Zoranovoj sahrani, saopstio svima nama Vojinu poruku: Srbija vek unazad. Pođimo redom.

Ogromnu podršku birača koristio je DSS usisavanjem “crvenih preletača” direktno, a Koštunica je o toj činjenici bio “neobavešten”. Zapravo, budući da, dok je direktno učestvovao u radu DOS-a nikada nije mogao da bude nadređen Đinđiću, na sebi svojstvenom cinizmu, sveznanzu i kontriranju počeo je da gradi urušavanje koalicije.

Direktno je odgovoran za četvoromesečnu zaštitu Radeta Markovića na mestu šefa DB i dvogodišnju zaštitu Nebojše Pavkovića na mestu načelnika Generalštaba. Kada bismo znali o čemu je te oktobarske noći razgovarao sa Miloševićem, verovatno bi nam svima bilo jasno zašto smo i sada u Miloševićevom rimejku.

Direktno je podržao pobunu JSO i time ugrozio bezbednosni sistem Srbije. Nije uspeo da dobije izbore za predsednika Srbije, što pokojnom Đinđiću takođe nikada nije oprostio. Bolela ga ja još jedna rana: jedna žena, Nataša Mičić, mogla je da bude na tom mestu, on ne. To se ne zaboravlja, pogotovo zbog toga što kao predsednik SRJ nikada nije bio stvarno priznat za autoritet od strane predsednika Srbije i Crne Gore. Priznavala ga je samo Vojska, a rejting mu je padao. Još kad je sticajem okolnosti video Tadića na mestu srpskog prvog čoveka, bilo mu je jasno da mora da prigrabi jedinu vlast koju Srbija ceni, izvršnu vlast. A to je značilo da mora da sklapa pakt sa onima koje, kao, nikada nije hteo da vidi, i da taj pakt bude javni. Podrška SPS-a je đavolov potpis na njemu.

Od devete rupe na svirali, Hag mu je postao prva. Počeo je sa “dobrovoljnim predajama”, kojima su posredovali ministri od najvećeg

njegovog poverenja, mada se oko tih stvari javno nije konkretno izjašnjavao. Neki značajni optuženici otvoreno su podvlačili da se predaju jer veruju Kostuničinoj vlasti. A sve sami Miloševićevi perjanici.

Razvrgnuvši, sasvim svesno, stara politička prijateljstva sa onima sa kojima je, kao, krenuo “protiv” Miloševića, sklopio je sumnjive dogovore sa ljudima sa kojima nije ni pretpostavljao da će sedeti u zgradi Vlade. Afere i ministri Voje Koštunice? Povelik broj a sposobnost ministara na nivou Vojinih uvek za dva broja većih odela. Što bi se reklo, sitan kalibar za veličinu problema. Sasvim je sigurno da ga je neko prevario da vlada vlada sama od sebe, malinari su bili u pravu kada su mu rekli da se na posao dolazi pre nego što otkuca podne.

Odugovlačeći sa rešavanjem “slučaja Mladić” i učestvovanjem preko “delegata” u rešavanju kosovskog problema (jer mu je negativni ishod već poodavno poznat) Koštunica urušava, posle Đinđića ionako nizak, međunarodni kredibilitet Srbije. Sa Đukanovićem nikada nije bio čak ni u politički minimalno korektnim odnosima, tako da se posle bilo kakvog ishoda crnogorskog referenduma i na ovom planu mogu očekivati ozbiljni problemi.

Kleo se da mu je promena ustava najpreči politički i državnički zadatak. Da neko nije slučajno video bar radnu verziju predloga sa njegovim potpisom? A i zašto bi? Ovako se lakše vlada, a i ministri, kao ni Titovi, ne drže mu se baš zakona “kao pijan plota”. Legalista? Ne. Oporunista. Reformista? Na papiru. U duši kontraš i kočničar.

Zbog toga i mnogo čega drugog, rejting mu je pao za sedamdeset posto. Sada je na čitavih 12 procenata.

Koštunica je na vlasti, ali još nije pokazao svoje pravo lice. U feudalizaciji vlade, za svoju stranku tražio je i dobio tzv. ministarstva sile. Po starom, dobrom, sovjetsko-kagebeovskom maniru. Zato ne stoji više njegova tvrdnja da je konstantno neobavešten, i on to više i ne potencira.

Svoju opasnost će pokazati tek kada se bude osetio potpuno priteranim uza zid i pristao na izbore koji su neminovnost. Mislim da on nije izabran da vlada, već da je instaliran da vlada, pa pošto poseduje volju za moć kao isključivu viziju, valja ga smatrati izuzetno opasnim protivnikom. Jer, on se ponaša nevino i naivno i kada ima dva i kada ima osamdeset dva procenta podrške. Pojaviće se kao nesumnjivi

vođa nacional-romantičarske opcije, jer mu i SPS i SRS već sede u krlu. Za njegov kombi ponovo je rezervisano čelo kolone. Uz to, dva mentora su mu van stroja što biološki što fizički, a jedini koga nikada nije mogao da pobedi, Zoran Đinđić, predstavlja sada imaginarni izazov za njega. Krenuće ponovo na mesto predsednika Srbije, jer na mestu predsednika vlade mora da se radi, a on nije vrednica. Uostalom, ako ga Srbija ne spreči, na to mesto može da instalira bilo kog poslušnika, baš kao i njegov vlastodržački uzor – Milošević. Koštunica je najbolje izučio njegovu školu vladanja.

Ljudi njegovog mentalnog sklopa ne menjaju se, samo postaju zatvoreniji i misteriozniji. Time sakrivaju nedostatak vizije, razvojne, napredne, nikako konzervativne. Umesto Zorana, promotera efikasne i racionalne Srbije, dobili smo novog, finog, u demokratske oblande uviđenog Hazajina.

Ove primere i ocene odabrao sam iz višegodišnjeg sećanja da bih pokazao pogubnost vraćanja na staro, što nam se sa "Koštunjavim" i dogodilo. Ljut sam, zapravo, na sebe, jer sam 15 godina borbe za bolje, završio, za sada u Vojnoj Srbiji 19. veka. I tada smo bili u Evropi, kao i danas. Geografski. Sa Zoranovom nadom i energijom, koje evo već trećeg proleća u Srbiji nema, bili smo u Evropi suštinski. Samo što to Srbija još nije u stanju da prevali preko usana.

Neki dan Koštunica negde izjavi da tek sada razume svoje pretходnike na mestu premijera. Ne radujte se, nije mislio na Zorana. Samo je lukavo amnestirao Slobine premijere. Zato, na sledećim izborima, "upamet se, braćo Srbi!" Konačno pogledajmo šta ko radi, a ne šta ko uprazno obećava. Rađe jedan Zoranov dan nego Vojina godina.

VIII

DOKUMENTA

Kao poseban prilog objavljujemo izabrana dokumenta, od onih koja su nam stajala na raspolaganju. Njihova svrha jeste da svojom verodostojnošću dočaraju atmosferu u kojoj je Vojislav Koštunica delovao politički, a pre svega dok je bio predsednik SRJ. Izbor dokumentacije bio je uslovljen dostupnošću. Koštunica je, i kao predsednik SRJ, ali i kao predsednik Vlade Srbije, negovao zatvoren, kabinetski način rada i političkog odlučivanja, što je dobrim delom nasleđena praksa iz prethodne epohe, iz doba vlasti Slobodana Miloševića.

Vladarski kompleks, kada se o svemu odlučuje u uskom krugu i obično bez pisanih tragova, uslovio je oskudnost izvora prvog reda, što će, u nekim budućim godinama, znatno otežati rekonstrukciju najznačajnijih političkih događaja. I inače je taj problem najvažniji u izučavanju fenomena savremene istorije, a posebno u društvima koja još uvek nisu dostigla neophodan stepen političke kulture koji podrazumeva otvorenost i dostupnost informacija od javnog značaja.

S tim u vezi je i problem istorijske distance, udaljenosti od ispitivanih procesa i pojava kao preduslova za objektivnije izučavanje. Brzina događaja i ispunjenost istorijom u dobroj meri otklonili su tu dilemu u savremenoj historiografiji i utemeljili "pravo" savremenika na istorizaciju najnovije prošlosti. U tom kontekstu treba vrednovati i dokumentaciju koja se objavljuje. Pojedini izvori, kao tekst ostavke Radomira Markovića i oni koji se odnose na ukidanje pritvora Dejanu Milenkoviću, već sada se mogu tumačiti kao prvorazredni za opštu sliku epohe. Drugi dosta govore o samoj prirodi Vojislava Koštunice kao političara, ali i o metodu odlučivanja i donošenja važnih državnih odluka.

OSTAVKA RADOMIRA MARKOVIĆA

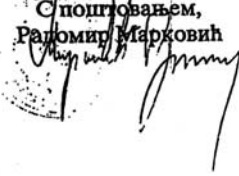
Председнику Савезне Републике Југославије, Војиславу
Коштуници
Председнику Републике Србије, Милану Милутиновићу
Председнику Владе Србије, Зорану Ђинђићу
Потпредседнику Владе Србије и Министру унутрашњих послова, Душану
Михајловићу

Молим вас да уважите моју оставку на положај Начелника Ресора државне безбедности Србије.

Оставку подносим у складу са обећањем које сам дао председнику СРЈ Војиславу Коштуници, и у складу са договором који смо тада постигли: да останем на функцији до избора нове Владе Републике Србије.

Београд, 25.01.2001.

Споштовањем,
Радомир Марковић

2. UNIŠTAVANJE DOKUMENTACIJE RDB-a

CENTAR RESORA DRŽAVNE

BEZBEDNOSTI – BEOGRAD

15. 03. 2001.

I N F O R M A C I J A

– podaci se odnose na uništavanje dokumentacije u RDB –

Po nalogu zamenika načelnika RDB Zorana Mijatovića, izvršen je uvid u izjave i dokumentaciju Centra RDB, na temu uništavanja dokumentacije RDB u periodu od 5. oktobra 2000. godine.

Uvidom u navedenu dokumentaciju, zaključeno je da je već nakon održavanja saveznih i predsedničkih izbora, 24. septembra 2000. godine, otpočeto sa određenim pripremama za eventualnu evakuaciju dokumentacije RDB, pri čemu posebnu pažnju zaslužuje podatak o sa-stanku održanom u Nišu, 29. 09. 2000. godine, kome su, po za sada raspoloživim podacima, prisustvovali Miloš Teodorović, tadašnji načelnik V Uprave RDB, i Ljubomir Ristić, tadašnji načelnik CRDB Niš. Naime, uvi-dom u radni notes Miloša Teodorovića, ustanovljeno je da je, već tada, postojao dogovor o tome koju vrstu dokumentacije RDB treba pripremiti za uništenje.

Konkretno su naznačene sledeće vrste dokumenata: delimične provere iz 1998/99. godine; mesečni izveštaji (tekstualni i statistički) iz 1998/99. godine; operativno-instruktorski dosijeji (duplikati); provere kroz opštu azbučnu kartoteku (OAK) iz 1998/99. godine; kartoni OAK (stari); obrasci EPL 1 za upis u OAK i PK; delimične provere za otpust iz državljanstva iz 1998/99. godine; predlozi i odluke za primenu OT mera; dosijeji saradničke mreže (po operativnoj proceni); izveštaji o proveru; delovodnici od 1996. do 1999. godine; propratna akta; polazne i dolazne depeše iz 1998/99. godine; izveštaji o proveru za angažovanje za saradnju – izdvojene za posebno korišćenje i slično.

Dana 6. oktobra 2000. godine, tadašnji načelnik RDB Radomir Marković uputio je svim načelnicima Centara RDB, depešu broj 3210, u kojoj je, između ostalog, naložio da je „neophodno izvršiti selektivni uvid

u dokumentaciju, a njeno čuvanje odnosno uništenje nepotrebne realizovati *shodno pravilima*". Takođe je naglasio da se „*čuvanje i odlaganje dokumentacije mora organizovati tako da se učini potpuno nedostupnom neovlašćenim licima u svim slučajevima*", što je predstavljalo svojevrsnu pripremu za akciju nezakonitog uništavanja dokumentacije, do koje je zatim došlo.

Nakon toga, 7. oktobra 2000. godine, održan je sastanak u objektu Instituta bezbednosti na Banjici. Sastanak je inicirao i njime predavao tadašnji zamenik načelnika RDB Nikola Ćurčić. Po njegovom nalogu, tadašnji načelnik V Uprave RDB Miloš Teodorović i načelnik III Uprave RDB Milan Đurović pozvali su na ovaj sastanak načelnike Centara RDB iz Srbije. Po ovom pozivu, pored Ćurčića, Teodorovića i Đurovića, sastanku su prisustvovali i: načelnik CRDB Zrenjanin Milutin Milaković, radnik CRDB Zrenjanin Milutin Morača, načelnik CRDB Niš Ljubomir Ristić, načelnik CRDB Zaječar Slobodan Aleksić, načelnik CRDB Novi SAD Aleksandar Gak, načelnik CRDB Subotica Vladimir Žužić načelnik CRDB Valjevo Ljubodrag Gajić (koji je kasnije došao), načelnik CRDB Smederevo Slobodan Ranković, zamenik načelnika CRDB Smederevo Slobodan Lazić, načelnik CRDB Užice Jakov Sokić (koji je kasnije došao), načelnik CRDB Kragujevac Radivoje Marković, pomoćnik načelnika CRDB Kragujevac Branislav Ilić, kao i ostali načelnici Centara, izuzev načelnika CRDB Leskovac i Vranje, sa kojima je dogovoreno da u Beograd dođu dan kasnije (8. oktobra).

Sastanku je, u jednom njegovom delu, kratko prisustvovao i Branko Crni, tadašnji pomoćnik NRDB po kontraobaveštajnim poslovima, koji je, prema izjavama prisutnih, pretećim tonom i uz prilično nadmen nastup, zastupao stav o potrebi uništavanja navedene dokumentacije.

Po prethodnom uputstvu, dobijenom od Teodorovića i Đurovića, načelnici Centara RDB poneli su u Beograd određenu dokumentaciju svojih Centara i to: Osnovna dosijea prethodnih i operativnih obrada zavedenih u poslednjih godinu do godinu i po dana po III liniji rada (srpski ekstremizam i lica iz pokreta "Otpor"), dosijea izdvojenih slučajeva, izveštaje o proveri, kartone iz opšte azbučne i priručnih kartoteka, planove rada, mesečne izveštaje o radu i delovodnike za 2000. i prethodne godine.

Povod za sastanak je bio dogovor o postupanju sa dokumentacijom Centara, pri čemu je Ćurčić postavio pitanje da li dokumentaciju treba uništavati ili ne. Po izjavama prisutnih, po ovom pitanju nije postignuta saglasnost, budući da su načelnici Centara zastupali različite sta-

vove. Za uništavanje dokumentacije otvoreno su se zalagali Ljubomir Ristić (koji je izjavio da je deo dokumentacije CRDB Niš već uništen), Slobodan Aleksić (koji je ovaj svoj stav pravdao strahom od upada demonstranata u CRDB Zaječar) i Milan Đurović (koji je izjavio da je i u III Upravi već uništen deo dokumentacije, te da bi isto trebalo učiniti i u Centrima), dok su se tom mišljenju suprotstavili Milutin Milaković i Aleksandar Gak, a Slobodan Ranković, načelnik CRDB Smederevo, izneo je stav da bi, ukoliko dodje do uništavanja dokumentacije, ono trebalo da bude izvršeno na isti način u svim Centrima, konstatujući da je Đurovićev predlog nekorektan, jer on (Đurović) „štiti pre svega sebe i vreme kada je on načelnik”.

Budući da je prevladao stav da do uništavanja dokumentacije, ipak, treba da dodje, *Teodorović* je, po nalogu *Ćurčića* taksativno nabrojao šta od dokumentacije treba uništiti, što su prisutni beležili u notese. Konkretno, Teodorović je nabrojao sledeće:

1. dosijea Prethodnih obrada i Operativnih obrada od 1998. godine, a koje se odnose na lica iz DOS-a i "Otpor"-a,
2. njihove kartone iz kartoteke,
3. delovodnike i mikrofilmove za ovaj period,
4. izveštaje o proverama,
5. pomoćne dosijee za ova lica, koje vode operativni radnici, rukopise operativnih radnika i operativne dnevnik,
6. mesečne izveštaje o radu za dve prethodne godine,
7. dolazna akta za dve prethodne godine,
8. planove rada operativnih radnika i organizacionih jedinica,
9. polazne i dolazne depeše,
10. operativno-instruktorska dokumenta,
11. saradnička dosijea i registre,
12. dokumentaciju u vezi primene OT mera,
13. "očistiti" hard disk u kriptozastiti,
14. uništiti dokumenta vezana za materijalno-finansijsko poslovanje,
15. uništiti dokumentaciju vezanu za saradnike specijalnih namena, ukoliko ih Centar ima.

Po okončavanju navedenog sastanka, veći broj prisutnih načelnika Centara pristupio je uništavanju dokumentacije koja je doneta u Beograd u prostorijama Instituta bezbednosti.

Osim toga, tokom naredna dva meseca, po nalogu Miloša Teodorovića, koji je u pojedinim Centrima (Valjevo, na primer) održao instruktivne sastanke na temu uništavanja dokumentacije (već uništene i one koja tek treba da se uništi), većina Centara RDB sačinila je Popisnike materijala RDB koji se predlažu za uništavanje, po kojima je, nakon dobijanja Odluke načelnika RDB o uništavanju dokumentacije predložene Popisnikom, uništavanje i obavljeno. Tom prilikom su u navedene Popisnike uvršćeni i oni materijali koji su uništeni u Beogradu, 7. oktobra 2000. godine, bez sačinjavanja adekvatnih Popisnika, dobijanja odgovarajuće Odluke načelnika RDB i bez prisustva Komisije za uništavanje dokumentacije, što je sve propisano Instrukcijom o postupku uništavanja dokumentacije u Resoru državne bezbednosti.

Uvidom i analizom izjava koje se odnose na pomenuti sastanak i postupanje nakon njega, kao i analizom Popisnika materijala RDB koji se predlažu za uništavanje, iz kojih se može videti koji su materijali uništeni, dolazi se do zaključka da je, u periodu oktobar-decembar 2000. godine, došlo do:

- grubih zloupotreba i nezakonitog ponašanja, odnosno nepoštovanja „Pravilnika o izveštavanju, vođenju evidencije lica i dokumentaciji u Službi državne bezbednosti” i „Instrukcije o postupku uništavanja dokumentacije u RDB”, od strane Nikole Ćurčića, Branka Crnog, Miloša Teodorovića, Milana Đurovića i pojedinih načelnika Centara RDB;

- sistematskog uništavanja dokumentacije RDB i brisanja svakog traga onoj vrsti dokumentacije koja je ukazivala na nezakonitosti i zloupotrebe u radu Resora državne bezbednosti, a u cilju zaštite tadašnjeg vrha RDB i njegovih nadležnika, s obzirom da je reč o dokumentaciji koja se odnosila na primenu sredstava i metoda, mera i radnji RDB prema političkim neistomišljenicima tadašnje vlasti;

- pokušaja naknadnog davanja legitimiteta navedenim nezakonitim radnjama, kroz izradu propisima utvrđenih dokumenata (Popisnika i Odluka o uništavanju dokumentacije).

Na osnovu svih do sada prikupljenih podataka, vezano za uništavanje dokumentacije RDB, može se zaključiti da su se stekli potrebni uslovi za pokretanje krivičnog postupka prema organizatorima i izvršiocima navedenog dela (zloupotreba službenog položaja - član 242 KZS i nesavestan rad u službi - član 245 KZS), a u skladu sa procenom ZNRDB –

NRDB o širini zahvata i celishodnosti takvog postupanja u svakom pojedinačnom slučaju.

Imajući u vidu moguće bezbednosne implikacije (oticanje informacija, dogovori oko prikrivanja eventualnih dokaza ili informacija o učinjenom delu i slično), mišljenja smo da je potrebno sagledati i eventualnu mogućnost objedinjavanja čitavog postupka na nivou nadležnog tužilaštva po mestu izvršenja krivičnog dela, odnosno postupak sprovesti u Beogradu, za sva obuhvaćena lica.

U prilogu dostavljamo pojedinačne izvode, sa podacima o aktivnostima Centara RDB u vezi sa uništavanjem dokumentacije, izuzev CRDB Pančevo, CRDB Beograd, CRDB Zaječar, CRDB Smederevo i KCRDB za KiM – Niš.

O.A.S/Z.S.

3.
POSETE PALATI FEDERACIJE

Red. br.	Datum	Podaci o stranki		Ko je stranku primio	Trajanje posete		Primećba
		Prezime (očovo ime) i ime	Adresa		od	do	
1	1. 3. 06.	PAVLOVIĆ	SEGOVA	NIKOLIĆA	12 ⁰⁰	13 ⁰⁰	KADROV
1.	01. 02. 2001	VOJIN LAZARIĆ	SNP	4. NEDEJKOVIĆ	17 ⁰⁰	19 ⁰⁰	KADROV
2.				3. 08. 2001			
1. 3. 06.		YUK HOROVIC	Boja	4. NEDEJKOVIĆ	18 ⁰⁰	19 ⁰⁰	inijera
2.				04. 06. 2001			
1.	01. 02. 2001	KALINIĆ DRAGA	SREPOS	4. 5. 5. 5.	09 ⁰⁰	10 ⁰⁰	NATK
2.	11. 11. 2001	DEVTONI MIŠA	DOS	NEDEJKOVIĆ	10 ⁰⁰	11 ⁰⁰	- 11 -
3.	11. 11. 2001	TOMIĆ MILO	DOS	- 11 -	10 ⁰⁰	11 ⁰⁰	- 11 -
4.	11. 11. 2001	GEORGIJEVIĆ	MOZAMA	K. P. 1.	18 ⁰⁰	19 ⁰⁰	4 -
5.	11. 11. 2001	TOVAN LARSENICA		P. 3. 1. 1. 1. 1.	14 ⁰⁰	15 ⁰⁰	4 -
6.	11. 11. 2001	RADE DRAGOVIC		6. SEKRETARIAT	14 ⁰⁰	15 ⁰⁰	4 -
7.	11. 11. 2001	KOSTA CAVOŠKI		K. R.	17 ⁰⁰	18 ⁰⁰	4 -
8.	11. 11. 2001	TOŠIĆ	Dal	Kabinet predstavnika	08 ⁰⁰	13 ⁰⁰	4 -
9.	11. 11. 2001	HELEGIJE PAVLOVIĆ	V. J.	Kosturno	08 ⁰⁰	13 ⁰⁰	4 -

4.

POSETA DELEGACIJE SRJ BANJA LUCI

ГЕНЕРАЛШТАБ БОЈСКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ
СЕКТОР ЗА ИНТЕРНАЦИОНАЛНУ, ОДБРАНУ, НАУЧНУ
И МЕДИЈАЧКУ ДЕЛАТНОСТ
Рел. бр. 569-1
17.8.2001. год.

Консултације у Бања Луци
представника СРЈ, РС и експерата
Високог представника за БиХ, извештај.

Савезно министарство за одбрану
-Заменик СМО-

На позив господина В. Петрича, а у вези његове суспензије Споразума о начину решавања статусних питања припадника 30. КЦ и финансијске помоћи СМО СРЈ МО РС, у Банским Дворима, у Бања Луци, 16.08.2001. године, од 12.00 до 14.00 часова, одржане су консултације представника СРЈ и РС (списак у прилогу) са експертима из уреда В. Петрича, на челу са ваздухопловним вице-маршалом В. Британије Мартином Гардинером.

Непосредно пре консултација, одржан је састанак представника СРЈ и РС, у Бања Луци 16.08.2001. године од 10.00 до 11.45 часова у просторијама Кабинета председника РС. Размењени су ставови и мишљења о решавању проблема због којих је Споразум суспендован и договорен је заједнички наступ.

Консултацијама је председавао потпредседник РС господин Драган Чавић.

Коректно је прихваћен став наше делегације да је било неспоразума, у процедуралним питањима, да желимо упознавање са примедбама и да их што пре решавамо.

Господин Гардинер је навео да је циљ консултација рад на изради измене анекса Споразума о успостављању специјалних паралелних односа између СРЈ и РС, прихватљивог за обе стране, али и разумљивог за њих. Поздравио је најаву транспарентности у односима РС и СРЈ по питањима одбране, али и да дијалог треба да јача сарадњу између БиХ и СРЈ. Навео је да постоје два проблема у вези суспендованог Споразума: (1) проблем у непоштовању процедура, који не треба коментарисати и (2) неразумевање сврхе Споразума и које ће јединице њиме бити обухваћене.

Поставили су низ питања, уместо конкретних примедби на текст Споразума о начину решавања статусних питања припадника 30. КЦ и финансијске помоћи СМО СРЈ МО РС.

Питања су била очекивана, у вези са члановима 2, 4, 5, 7 и 11 и можемо их поделити на:

- питања која су у вези са симулираним или стварним непознавањем Споразума (какав је генерални концепт Споразума, 30.КЦ и финансијског аранжмана; са којим војним јединицама је у вези; трајање Споразума). Моруће је да иза таквих питања постоји покушај стварања основе за политичку осуду Споразума, или је то тражење аргумената за одговор другим представницима међународне заједнице (и ФБиХ), који су против Споразума.
- питања којима се желе разјаснити детаљи (проблематика школовања и усавршавања, да ли се Споразум може применити и на друге сличне случајеве, рокови, права председника СРЈ да мења рокове и тражење наредбе председника СРЈ о укидању 30. КЦ), али без показаног интереса за улажење у веће детаље.

Наводећи да постоје два проблема у вези суспендованог споразума, проблем у непоштовању процедура, који не треба коментарисати и њихово неразумевање сврхе Споразума и које ће јединице њиме бити обухваћене, г. Гардинер, а затим и остали експерти у тиму затражили су следећа објашњења и поставили питања:

1. Да се објасни генерални концепт Споразума, шта значи 30. КЦ, како су у њега укључени СРЈ и РС и генерални концепт финансијског аранжмана.

Представници РС (НГШ ВРС, МО РС) су објаснили историјат и улогу 30. КЦ и да је у њему вођена документација лица, како би могла остварити право на плату, здравствену заштиту и пензионо осигурање. Наглашен је социјални катрактер и да није било право командовања СРЈ тим лицима на територији БиХ. Наведена је одлука председника СРЈ о укидању 30. КЦ и да је ради операционализације решавања склопљен наведени споразум. Финансирање је неопходно до краја 2001. године, јер за тих 1746 лица нису предвиђене паре у овогодишњем буџету РС, који је лимитиран. Навели су да желе да се то решава на транспарентан начин и да су у решавање проблематике тих лица укључени највиши руководиоци РС и СРЈ. Желе да се то брзо реши, пошто је то за њих осетљиво питање, а могу се осипати кадрови и нарушити стање у ВРС, уколико се, после издате наредбе о укидању 30. КЦ, не нађе добро решење.

Г. Гардинер се захвалио на отворености, поновио жељу да се то реши на обострано задовољство и да сада види значај (потребу) Споразума.

2. Може ли се добити копија наредбе председника СРЈ, која се наводи у преамбули Споразума и веза је са чланом 11 ?

Шеф делегације СРЈ госпођа Љиљана Недељковић је обећала да ће наведену наредбу доставити.

3. Има ли других случајева, односно ако их буде, да ли ће се они решавати по истом моделу који је примењен за припаднике 30. КЦ ?

Одговорили су представници РС (НГШ и потпредседник Владе), наводећи да се тај споразум односи на припаднике 30. КЦ, на лица која се, након распада претходне Југославије, нису раскинула свој статус, заклетву и уговор са ЈНА за разлику од лица која су сада у ОС других држава и ФБиХ. Сада су се стекли услови да их ВРС прихвати у целости, односно та лица моћи ће да бирају решавање свог статуса. 30. КЦ није формацијска јединица у ВЈ, то је списак лица која су хтела да задрже стечена права у ЈНА. Са издавањем наредбе о укидању 30. КЦ, њихово стање је нерешено, а решавање посебно отежава лимитирани буџет ВРС.

4. Како ће се дефинисати лимити и потребе за школовањем и усавршавањем кадра ВРС у СРЈ, што је наведено у члану 5. Споразума?

Одговорио је представник СРЈ (ген.плк Терзић). У СРЈ има на школовању један број лица на основним студијама и у средњим војним школама. У складу је са потребама ВРС и чињеницом да су наше војне школе отворене за све војске, а да се школовање и обука могу реализовати на основу међудржавног споразума. Даље објашњење дао је НГШ ВРС, наводећи да има и лица која су, због дужине школовања затечена у СРЈ и да се нада да ће се ова пракса, као помоћ, а не наплаћивањем, реализовати и даље. Они су отворени, што делом и реализују, за обуку и у другим државама.

Прилог број 1

Делегација СРЈ

- госпођа Љиља Недељковић, шеф Кабинета председника СРЈ, вођа делегације,
- генерал-потпуковник Златоје Терзић, помоћник НГШ ВЈ за ШОНИД,
- генерал-мајор др Игњатовић, начелник Правне управе СМО,
- пуковник Радомир Вујковић, начелник Управе за МВС и ПО и
- господин Владимир Новаковић, СМПП.

Делегација РС

- господин Драган Чавић, потпредседник РС,
- господин Слободан Билић, МО РС,
- генерал-пуковник Новица Симић, НГШ ВРС,
- генерал Саво Сокановић, начелник Војног кабинета председника РС,
- генерал Чедо Сладоје,
- господин Зоран Цветковић, помоћник МО РС,
- господин Јован Чизмовић, саветник председника РС и
- генерал Масал Драгиша

5.
INFORMACIJA O INSTALIRANJU SPECIJALNOG
TELEFONSKOG PRIKLJUČKA
U STANU GRADIMIRA NALIĆA

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
Ресор државне безбедности
Београд, 20. август 2001. године

СТРОГО ПОВЕРЉИВО

СЛУЖБЕНА БЕЛЕШКА

- О изведеним радовима за инсталирање специјалног телефонског прикључка у стану ГРАДИМИРА НАЛИЋА

На основу сопствених белешака о раду као и телефонског разговора са Радовић Стојаном из фирме "КАБЛМОНТ" даје се опис изведених радова за инсталирање специјала у стану Градимира Налића.

Дана 18.12.2000 године тадашњи Помоћник начелника РДБ Славко Мандић, који је покривао IV и VII Управу, назвао је путем специјалног телефона тражећи прво Зорана Торбицу, начелника Управе, па пошто он није био у канцеларији тражио је мене, као заменика. Тада ми је рекао да се хитно испита могућност за инсталирање специјала у стану Градимира Налића у улици Београдска број 66 и да га о томе обавестим. Истог дана сам се код "ТЕЛЕКОМА СРБИЈА" распитао о проходности кабловске канализације од угла Булевара револуције и Београдске до броја 66 и пошто сам добио позитиван одговор назвао сам Славка Мандића и рекао му да је потребно ангажовати извођача радова да положи кабл и споји на постојећи специјални кабл који пролази Булеваром револуције, као и да се унутар зграде изведе инсталација. Тада ми је Славко Мандић дао кућни телефонски број Градимира Налића да се са њиме договорим у вези извођења радова у згради.

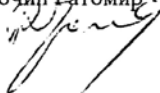
Следећег дана тј. 19.12.2000. године телефоном сам позвао фирму "КАБЛМОНТ", односно Радовић Стојана и договорио се да са вишим техничарем IV Управе Баковић Зораном снимим терен и да потом на основу спецификације радова и материјала достави понуду. Фирма "КАБЛМОНТ" је 20.12.2000. године доставила понуду и истог дана је по усменом налогу Славка Мандића прослеђена начелнику VIII Управе. Како је у то време "ТЕЛЕФОНКАБЛ" углавном изводио радове за потребе Ресора, до краја децембра месеца сам са начелником VIII Управе расправљао како су ово битни радови за велику фирму какав је "ТЕЛЕФОНКАБЛ". Тако је и поред више ургенција Славка Мандића тек почетком јануара месеца 2001. године фирма "КАБЛМОНТ" почела са радовима и то прво са провлачењем ширмованог инсталационог кабла од разводног ормана који се налази у приземљу зграде до стана Налић Градимира који је на задњем спрату. Ови

радови укључујући и провлачење у самом стану су завршени 05.01.2001. године. Истог дана сам телефоном обавестио Славка Мандића да је завршена инсталација у самој згради, а да предстоје највећи радови на провлачењу кабла кроз подруме зграде (од који је већи број закључан) до кабловског окна на улици и даље кроз кабловску канализацију "ТЕЛЕКОМ-а СРБИЈА" до специјалног кабла на раскрсници са Булеваром. Тада ми је Славко Мандић рекао да се обуставе до даљњег радови на пропуштању специјала у стану Градимира Налића.

Према томе, у стану Налића никад није био инсталиран специјал, само је провучен инсталациони кабл у згради тј. од разводног ормана у приземљу вертикално отвором за степениште до задњег спрата, затим хоризонтално до предсобља у стану где је завршен са утичницом. То значи да би завршетак радова и пуштање специјала у експлоатацију подразумевало повезивање разводног ормана у приземљу са нашим специјалним каблом на раскрсници Београдске улице и Булевара револуције кас ранжирање на разделнику централе специјала у улици Слободана Пенезића Крцуна.

БЕЛЕШКУ САЧИНИО

Јочић Ратомир

BELEŠKA O RAZGOVORU SA GRADIMIROM NALIĆEM I RADEТОM BULATOVIĆEM

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
СЕКРЕТАРИЈАТ У БЕОГРАДУ
УПРАВА КРИМИНАЛИСТИЧКЕ ПОЛИЦИЈЕ
ДАТА 21.08.2001.Г.
БЕОГРАД

СЛУЖБЕНА БЕЛЕШКА О обављеном разговору са саветницима председника СРЈ Налић Градимиром и Булатовић Радетом

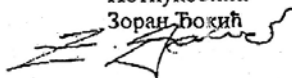
Дана 21.08.2001.г. у времену од 10:00 – 11:00 ч. у просторијама Кабинета председника СРЈ обављен је разговор са саветником председника СРЈ за људска права Налић Градимиром и саветником за безбедност Булатовић Радетом. Разговор је обављен по захтеву за прикупљање потребних обавештења Окружног јавног тужилаштва у Београду КТН-1492/01 од 08.08.2001.г. на околности доласка покојног Гавриловић Момира на разговор у Кабинет председника СРЈ.

Саветници председника СРЈ, - Налић и Булатовић, изјавили су да су присуствовали састанку са Гавриловић Момиром, где је првом делу састанка присуствовала и шеф Кабинета председника СРЈ Недељковић-Миликић Љиљана. Том приликом, према њиховим речима, покојни Гавриловић, који се око два сата задржао на састанку, одржаном на његов лични захтев, изнео је своју забринутост везано за рад Министарства унутрашњих послова и Службе Државне Безбедности посебно апострофирајући везу организованог криминала са врхом Министарства унутрашњих послова. Том приликом поменуо је Сурчински клан и високе функционере МУП-а Кнежевић Радована и Буха Бошка, наводећи да је Кнежевић компромитован у Суботици везано за аферу са оружјем и да за то постоје докази у Тужилаштву у Суботици, а да је Буха као кадровско решење наметнут од стране Сурчинског клана. Такође је поменуо и функционере Ресора Државне Безбедности и то начелника генерал-мајора Петровић Горана за кога је изнео мишљење да је некомпетентан за обављање те функције и да је под великим утицајем генерал-мајора Мијатовића. За Мијатовића је навео да је кумовао многим погрешним кадровским решењима у тој Служби тако што је склон непотизму. Наводно је Мијатовић поставио на одређена места у тој Служби своје пријатеље и рођаке. Такође је указао да Мијатовић врши утицај на Окружно јавно тужилаштво у Београду везано за истрагу о случајевима убиства на Ибарској магистрици и новинара Славка Бурувије, као и да податке важне за ове истраге саопштава "Недељном телеграфу". Гавриловић је том приликом поменуо и друга погрешна кадровска решења у Ресору Државне Безбедности, а која је наметнуо председник Владе Републике Србије – Зоран Ђинђић. Гавриловић је негирао приче у медијима да иза актуелне Службе стоји бивши начелник РДБ-а Јовица Станишић, за кога наводи да се чак негативно изјаснио о садашњој гарнитури у наведеној Служби.

На крају разговора посебно су подвукли да Гавриловић није оставио никакве писане доказе о наводној спрези актуелне власти са организованим криминалом а да податке које је саопштио пису схватили као званично обраћање него као неформални разговор. Приликом обављеног разговора саветници Налић и Булатовић дали су нам своју забелешку о разговору са Гавриловић Момиром уз напомену да је у питању незаведени примерак, односно радна верзија белешке. Заведену службену белешку доставили су уз одговор Кабинета председника СРЈ Окружном јавном тужилаштву у Београду.

Потпуковник

Зоран Ђокић

Потпоручник

Слободан Панић

ZAKUP AVINA ZA POTREBE PREDSEDNIKA SRJ

JUGOSLOVENSKI AEROTRANSPORT

G. Predrag Vujović, generalni direktor

Предмет: специјални лет ЈУ 100/ЈУ 101

У вези факса који сте нам данас доставили извештавамо вас да прихватамо ангажовање авиона ДЦ -- 10, по цени од УСД 194 000 коју сте нам данас понудили.

8.

PISMO LJILJANE NEDELJKOVIĆ
JOVANU RANKOVIĆU

Драги професоре,
молим Вас да верујете
у одређене прелиминарне
време Млађану Линковићу.
Он је време наше - НС-у
крајње одавачног, пре
свега време Воји, и,
искрено говорећи, НС га
честоко најада. Не желим
нам да од њега направимо
непријатеља, кар нам је
пошредан као саведник.
Немојте, молим Вас,
замислити још оваквог
обраћања. Много
поздраве и велико хвала
Лилјана Неделковић

Хвала на разумевању
и јуно Е. Ј. Јован

В. Кинџић

РЕШЕЊЕ О ОДРЕЂИВАЊУ ПОЛИЦИЈСКОГ ПРИТВОРА ДЕЈАНУ МИЛЕНКОВИЋУ

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
СЕКРЕТАРИЈАТ у БЕОГРАДУ

УКП- Друго одељење

Број КУ- 3166/03 ЛС 439/03

Дана 21.02.2003 год.

Овлашћено службено лице МУП-а Р Србије, Секретаријата унутрашњих послова у Београду, у кривичном предмету против Миланковић Дејан осумњаченог због извршења крив. дела Одузимање возила и Фалсификовање исправа из чл. 174 и 233 КЗ РС на основу чл. 229. ст. 2. у вези ст. 1. ЗКП-а, у вези: - чл. 227 ст. 1. ЗКП или

- чл. 226 ст. 7. и 8. ЗКП,

доноси следеће:

РЕШЕЊЕ

ЗАДРЖАВА СЕ у трајању до 48 сати МИЛЕНКОВИЋ ДЕЈАН -
од оца Ненада, и мајке _____, рођен
20.04.1970. године
у Земуну, СО Земун, са пребивалиштем у Земуну
ул. Ловачка бр. 11, држ. СРЈ ЈМБГ 2004970710003

Задржавање се именованом има рачунати од дана 21.02.2003. године од 14.00 часова, када је лишен слободе, односно када се одазвао на позив.
О задржавању лица обавештен је посебним писаним актом истражни судија Стевановић Срђан Општинског суда у Београду, дана 21.02.2003. године у Београду часова. Такође је обавештен и дежурни државни тужилац у Београду дана 21.02.2003 у 16.00 часова.

Образложење

Именовани је осумњичен да је извршио кривично дело:
Одузимање возила из чл. 174 КЗ РС и Фалсификовање исправа из чл. 233 КЗ РС.

Сходно чл. 142. став 2 тачка 2 ЗКП да ће уништити, сакрити, фалсификовати или изменити доказе или трагове кр. дела или да ће утицати на сведоке.

то је решено као у диспозитиву.

Осумњичени је обезбедно браниоци _____, или је
обезбеден браниоц по службеној дужности _____

ПРАВНА ПОУКА: Против овог решења именовани има право жалбе, које се одмах доставља истражном судији Општинског суда у Београду.
Жалба не чидражава извршење решења.

Потврђујем да ми је дана 21.02.2003. године у 16.00 часова саопштено предње решење и уручен примерак истог.

Против овог решења осумњичени није изјавио- изјавио је жалбу дана _____ у _____ часова.

РЕШЕЊЕ: САОПШТИО
Горан Штефановић

РЕШЕЊЕ: ПРИМИО:
Дејан Миланковић

10.

KRIVIČNA PRIJAVA PROTIV DEJANA MILENKOVČA

REPUBLIKA SRBIJA
DRUGO OPŠTINSKO JAVNO TUŽILAŠTVO
BEOGRAD
Kt.broj 300/03
Dana 22.02.2003. godine
Beograd

Priloga *Kažnjice*
gata *22.02.2003*
cyrt
q. Miroslav

DRUGI OPŠTINSKI SUD U BEOGRADU
Istražnom sudiji

BEOGRAD

Dostavljamo Vam kričnu prijavu MUP Sekretarijat u Beogradu UKP II Odeljenje Ku.broj 3266/03 od 22.02.2003. godine zajedno sa ostalim prilogima a na osnovu člana 435 stav 1 ZKP-a stavljam predlog da preduzmete

ISTRAŽNE RADNJE

Prema:

1 **DEJANA MILENKOVIĆA**, zvanog *Bagzi*, od oca Nenada i majke Grozdane devojčko Mirković, rođenog 20.04.1970. godine u Zemunu, sa prebivalištem u Zemunu ulica Lovačka broj 11, naselje Surčin, oženjen, Srbin, drž.SRJ, završio srednju školu, po zanimanju metalostrugar,

A u pravcu utvrđivanje kriv.dela falsifikovanje isprave iz čl. 233 st. 1 KZ RS,

Potrebno je ispitati osumnjičenog Dejana Milenkovića na sve okolnosti izvršenja predmetnih kriv.dela a shodno kriv.prijavi,

u svojstvu svedoka saslušati radnike UKP II Odeljenja policajca Dragana Zlatanovića, Rada Stevanovića i Ljubinka Jačovića na sve okolnosti izvršenja predmetnih kriv.dela od strane osumnjičenih.

Zamenik javnog tužioca
Nebojša Obradović

ap 586-1

11. REŠENJE O UKIDANJU PRITVORA DEJANU MILENKOVIĆU

Posl.br.Kv.452/o3
VII-Ki-348/o3
SP/NK-

ČETVRTI OPŠTINSKI SUD U BEOGRADU, u veću sastavljenom od Predsednika suda Đorđa Mirkovića kao predsednika veća i sudijsa Aleksandra Veljića i Milana Grkinića kao članova veća sa stručnim saradnikom Svetlanom Prica kao zapisničarem, u kriv. predmetu okr.DEJANA MILENKOVIĆA zbog kriv.dela FALSIFIKOVANJE ISPRAVE iz čl.233 st.1 KZ RS, odlučujući o žalbi branioca okr. na rešenje dežurnog istražnog sudijsa o određivanju pritvora na sednici Veća održnoj dana 24.2.2003.godine, doneo je

REŠENJE

USVAJA SE žalba branioca okr.MILENKOVIĆ DEJANA izjavljena na rešenje dežurnog istražnog sudijsa II opštinskog suda u Beogradu o određivanju pritvora, izjavljena dana 23.2.2003.godine, pa se preinačuje rešenje dežurnog istražnog sudijsa Ki.br.441/o3 od 23.2.2003.godine, pa se prema okr.Milenković Dejanu, od oca Nenada, rodenog 20.4.1970.godine, u Zemunu,

UKIDA PRITVOR pa se isti ima ODMAH pustiti na slobodu.

Protiv ovog rešenja nije dozvoljena žalba.

O b r a z l o ž e n j e

Rešenjem dežurnog istražnog sudijsa II opštinskog suda u Beogradu Ki.br.441/o3 od 23.2.2003.godine, okr.Milenković Dejanu određen je pritvor u trajanju od osam dana a koji mu se pritvor računa od 21.2.2003.godine, kada je lišen slobode.

Protiv navedenog rešenja branilac okr.Milenković Dejana blagovremeno je izjavio žalbu navodeći da iz obrazloženje rešenja proizilazi da je razlog određivanja pritvora činjenica da okrivljeni često putuje u Prokuplje radi obavljanja poslova, te bi u tom slučaju praktično svakom građaninu bila onemogućena sloboda kretanja i izbora zanimanja, jer zanimanje trgovačkog putnika bi bilo razlog za određivanje pritvora. Okr. živi n na poznatoj adresi porodičan je čovek i ne stoji ni jedan razlog za određivanje pritvora.

Odlučujući o žalbi, Veće je izvršilo uvid u spise predmeta pa je našlo da je žalba osnovana.

Naime, predlogom za preduzimanje određenih istražnih radnji koje je II OJT u Beogradu dostavilo IV OJT u Beogradu predloženo je da se salusa okr.Milenković Dejan a u pravu utvrđivanja kriv.dela FALSIFIKOVANJE ISPRAVE iz čl.233 st.1 KZ RS, te da se u svojstvu svedoka saslušaju radnici UKP II odeljenja, policajca Dragana Zlatanovića, Rada Stevanovića i Ljubinka Jačovića na sve okolnosti izvršenja kriv.dela. Kako se iz gore navedenog

predloga za preduzimanje određenih istražnih radnji ne može utvrditi postojanje osnovane sumnje da je okr. izvršio kriv.delo iz čl.233 st.1 KZ RS, koje je postojanje osnovane sumnje da je okr.izvršio određeno kriv.delo kao prethodni uslov neophodno za određivanje pritvora, obzirom da je kriv. prijava podneta zbog kriv.dela ODUZIMANJE VOZILA iz čl.174 KZ RS, kao i obzirom da okr.ima prijavu prebivališta u Surčinu, ul.Lovačka br.11, to po nalazu Veća ne stoje razlozi iz čl.436 st.1 tač.1 ZKP-a, zbog kojih je prema okr. pritvor određen. Činjenica da je okr. zaposlen u preduzeću Apolonijum čiji je vlasnik njegov brat od tetke a koje je registrovano u Prokuplju, po nalazu Veća ni ukoliko ne ukazuje da postoje okolnosti koje očigledno ukazuju na opasnost od bekstva, a koje su shodno odredbi čl.436 st.1 tač.1 ZKP-a, predviđene kao razlog za određivanje pritvora, pa je na osnovu čl.436 st.2 u vezi čl.143 st.4 ZKP-a, odlučeno kao u izreci rešenja.

Zapisničar,
Svetlana Prica

Predsednik veća,
Đorđe Nikolić

12.

OBAVEŠTENJE OKRUŽNOM ZATVORU O UKIDANJU PRIVORA DEJANU MILENKOVIĆU

ČETVRTI OPŠTINSKI SUD U BEOGRADU

Posl. br. Kv. 452/o3

VII-K1-348/o3

NOVI BEOGRAD, Bulevar Mihajla Pupina broj 16.

Dana: 24.2.2003.g

UPRAVA OKRUŽNOG ZATVORA

Beograd

U prilogu dopisa dostavljamo Vam dva rešenja ovog suda
Kv.br. 452/o3 od 24.2.2003. godine, kojim je prema okrivljenom
MILENKOVIĆ DEJANU, sa ličnim podacima kao u rešenju UKINUT
PRITVOR.

Potrebno je da jedan primerak rešenja uručite okrivljenom uz potpis na
dostavnicu, a drugi primerak rešenja zadržite radi vaše evidencije.

Uredno potpisane dostavnice, kao dokaz o uručenju rešenja vratite
Sudu, radi naše evidencije.

REFERENT KV VEĆA,

Svetlana Prica

[Handwritten notes and signatures]
Kv
Opisao am. rhu
(la am)
bucilo
Kv. 452/o3
12.2.03.
3.2.03.
11.02.03.
24.2.03.
[Signature]

13.

IZJAVA PUKOVNIKA VOJSKE JUGOSLAVIJE MIROSLAVA SVILARA U VEZI PLANIRANOG UPADA U BIRO ZA KOMUNIKACIJE

Ja, **Свилар Војислава Мирослав**, пуковник на служби у Војној пошти 9922 Београд, на основу захтева овлашћеног старешине Војне службе безбедности, а у вези наведеног упада у Биро за информисање Владе Р. Србије дана 4/5. 06. 2001. године, дајем следећу

ИЗЈАВУ

Дана 04.06.2001. године, у касним послеподневним сатима, позвао ме је заменик начелника Управе безбедности ГШ ВЈ, генерал-мајор Ацо Томић и издао ми је задатак да проверим да ли постоје техничке могућности да се из зграде Бироа за информисање у улици Краља Милана број 36. врши тајна контрола телефонских разговора.

На основу овог наређења извршио сам проверу техничких података за телефонски извод наведене зграде и констатовао следеће:

- да је телефонски извод "проширен" за око 100 параца у току марта месеца 2001. године; и
- да је између зграде Бироа и Телекомуникационог центра "Телекома" (ТКЦ) смештен у улици Катићевој пропуштена четворожична "попречна веза".

На основу ових података проценио сам да ова поречна веза омогућује модемско повезивање и пренос података великог капацитета између наведених локација.

Пошто на ТКЦ постоји техничка могућност контроле телефонског саобраћаја на дигиталним телефонским централама мрежне групе Београд, долазног телефонског саобраћаја из других мрежних група, међународног телефонског саобраћаја, као и контроле мобилног телефонског саобраћаја, закључно сам да постоји техничка могућност да се повезивањем ових локација, уз употребу одговарајућих уређаја на крајевима ове модемске везе реализује тајна контрола телефонских разговора.

О овим својим закључцима око 22.00 сати, известио сам генерала Томића, уз оgradu да је ово техничка могућност и да ја то немогу и да тврдим без потпуног увида у комплетан систем, као и да је могуће да се у конкретном случају ради о повезивању Бироа на Интернет односно, на сервер "ЕУНет". Он ми је наредио да се спреим да ово реферишем и начелнику ГШ и да га сачекам у његовој канцеларији, а ја сам му сугерисао да се о овоме обавести и начелник КООПЦ, пуковник Вулановић, и он позове у УБ. Након тога генерал Томић је изашао.

Око поноћи генерал Томић телефоном ме је известио да ће у УБ доћи генерал Павковић и да га сачекам.

Негде око 01.00 сати у УБ је стигао генерал Павковић у пратњи генерала Симића, а након тога и генерал Томић. На састанак су позвани начелник УБ генерал Ђаковић, генерал у пензији Васиљевић и пуковник Вулановић.

17.6.2001
Свилар

Ја сам начелнику ГШ изнео моју техничку процену у форми како сам то реферисао и генералу Томићу, уз прецизну ограду да је то техничка могућност, али да ја нисам у могућности да то и тврдим јер нисам упознат са свим детаљима система, као и да је могуће да се овде ради о Интернет вези.

Генерал Павковић је предлагао да се са војном полицијом упадне у зграду и на лицу места констатује шта се у Бироу налази од опреме. Остали присутни су били против тога, јер се ради о згради Владе, па је он променио своју почетну одлуку. Преовладало је мишљење да до прецизнијих података о уређајима и раду Бироа треба доћи кроз оперативни рад.

Након тога, негде око 03.00 сати, позван је и господин Градимир Налић којег је генерал Павковић упознао са подацима до којих смо дошли и са током процена шта даље радити. Господин Налић је захтевао да се у Бироуђе и одмах утврди да ли се он користи за контролу телефонских разговора. Пошто присутни нису ово прихватили, генерал Павковић је рекао да ће он о својој одлуци лично извести Председника, господина Коштуницу.

Састанак је завршен око 05.00 сати.

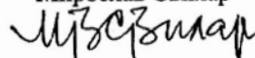
Средином 2002. године два пута сам, у писаној форми, позиван да дам своју изјаву пред Анкетним одбором Скупштине Р. Србије. На ове позиве се нисам одазвао јер нисам добио одобрење предпостављеног старешине.

Изјаву сам дао добровољно. Исказ у изјави признајем као свој и својеручно је потписујем.

ИЗЈАВУ ДАО

пуковник

Мирослав Свилар

14.

ИНФОРМАЦИЈА О КОНТАКТИМА ГЕНЕРАЛА АЦЕ ТОМИЋА СА БОРИСЛАВОМ МИКЕЛИЋЕМ, МИЛОРАДОМ ЛУКОВИЋЕМ И ДУШАНОМ СПАСОЈЕВИЋЕМ

ГЕНЕРАЛШТАБ ВОЈСКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ
УПРАВА БЕЗБЕДНОСТИ
Бр. 4307-1
09 APR 2003

Сазнања о контактима
генерала Аце Томића са
Бориславом Микелићем,
Милорадом Луковићем и
Душаном Спасојевићем,-

Саветнику МО за политику
и обавештајно-безбедносне послове
- на личност -

Дана 7. априла 2003. године радници Управе за борбу против организо-
ваног криминала обавили су информативни разговор са генерал- мајором
Ацом Томићем на околности његових контаката са Милорадом Лукови-
ћем- Легијом и Душаном Спасојевићем.

Овом приликом генерал Томић је изнео да је негде у лето 2001. године
ступио у контакт са Бориславом Микелићем, који је, преко њега, покушао
да оствари контакт са Војиславом Коштуницом и интересовао се за пружа-
ње помоћи Слободану Милошевићу за одбрану пред Хашким судом. Пре-
ма Томићевим сазнањима Коштуница није примио Микелића али, зна да је
ступио у контакт са саветником за безбедност, Радетом Булатовићем.

Приликом једног сусрета, Микелић је замолио генерала Томића да прими
Милорада Луковића- Легију, што је он прихватио.

Крајем 2001. године, на дан када су генерали Томић и Павковић службено
отпутовали у Москву, код генерала Томића су дошли Микелић и Легија.
Легија је имао податке да ће доћи до сукоба између ЈСО и "Кобри" а
пошто је мислио да су "Кобре" подчињене Управи безбедности
Генералштаба, тражио је Томићево мишљење у вези са овим. Томић му је
дао гаранцију да до таквих сукоба неће доћи.

Том приликом Легија је изнео да је командант ЈСО послао захтев
Противдиверзантском центру у Тивту за обуку њихових припадника у том
центру. Генерал Томић му је објаснио да достави захтев Генералштабу
Војске.

За други сусрет са Легијом поново је звао Микелић и рекао да Легија жели
да му нешто да. Сусрет је трајао двадесетак минута и Легија је донео неке
папире у којима се радило о великој количини злата које се, наводно, крије

у поткопима у Тивту и да је у то, наводно, умешан генерал Боро Ивановић. Легија је рекао да му подаци не делују вероватни, иако се радило о “озбиљном извору”. Предузете су мере органа безбедности да се ови подаци провере и установљено је да нису тачни.

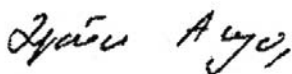
Када је Легија први пут долазио код генерала Томића питао је да ли може да дође “један његов другар” који хоће да види генерала који је ухапсио Перишића. Пошто је ~~врло~~ брзо дошао Душан Спасојевић, вероватно је био у колима и чекао да буде примљен. Овом пријему је присуствовао и Раде Булатовић а Душан Спасојевић је генералу Томићу поклатио мобилни телефон “Нокиа” са камером.

Према изјави генерала Томића, осим наведених, нису остваривани други сусрети са Легијом и Спасојевићем, док је са Микелићем остварио још неколико контаката чији се садржај односи на Хашки трибунал.

НАЧЕЛНИК
ПУКОВНИК
Момир Стојановић

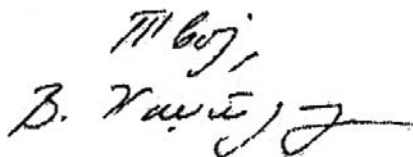
15.

PISMO VOJISLAVA KOŠTUNICE
GENERALU ACI TOMIĆU

Радету сам написао да ми тешко пада ово писање. Теби ми је још теже да пишем, јер мислим да се нас двојица баш у ћутању разумемо. Један си од ретких које сам упознао од октобра 2000. до данас у којим се могу сит напирчати ћутећи. Писмо случајно земљани. Остатак људи, огромна већина, углавном уста не затвара.

Колике су муке на којима си, заправо само Ти знаш. Ја могу само да их наслутиш. Мене пре свега мучи то што знам да си утамничен због мене. Наравно, и због тога што си показао и доказао колико си добар у свом послу и колико си чистан војник. Али, то поштење смета, о чисти да и не говорим. Неки мисле да се њихово бешчасиће не види сада кад си склонио. Греше, види се још више. И неће ово трајати дуго, сигурно, мада сам свестан да је Теби сваки дан као гладна година.

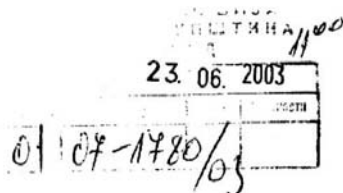
Знам да знаш да чинимо све што можемо и да смо упорни. Молим Те да издржиш, не само због Гордана (која је заиста дивна, онако борбена и мудра, све јој је јасно) и због Твоје мајке (коју наши Милашовчани не заборављају), нити због свих нас осталих, Твојих пријатеља, који Те волимо. Молим Те да издржиш управо због Тебе самог, због имена које носиш и угледа који имаш. Права реч би била славна, али знам да ћеш се на њу напирити. Уздам се у Твоју стаменост и упорност и у Твој инат. И искрено се надам да неће проћи много времена пре него што се поново видимо.

У Београду, 4. јуна 2003.

16.

IZVOD IZ PISMA GRADIMIRA NALIČA I DRAGANA MRAKOVIĆA NATAŠI MIČIĆ

Председници Народне Скупштине
Републике Србије
Госпођи Наташи Мићић

У Београду, 23. јуна 2003. године

ХИТНО

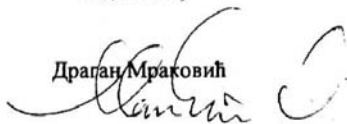
Поштована госпођо,

Достављамо Вам Захтев за забрану сведочења подпредседника Владе Републике Србије г. Чедомира Јовановића пред одборима Народне скупштине који смо у својству адвоката г. Радета Булатовића упутили Специјалном тужиоцу и Истражном судији. Молимо Вас да својим ауторитетом и правничким знањем утичете да Народна скупштина не постане место у коме ће се противуствано преузети судске ингеренције.

Молимо да о нашем захтеву обавестите председнике Одбора господу Хибера и Шутановца

С поштовањем,

Адвокати,

Драган Мраковић

Градмир Налић

MRAKOVIĆ DRAGA
ADVOKAT

ГРАДИМИР НАЛИЋ
АДВОКАТ
БЕОГРАДСКА 88

UMESTO POGOVORA

Prof. dr Nikola Samardžić,
"DEMOKRATIJA PUŠTENNA S LANCA"

Svet nikad nije bolje živio. Srbija na svome tranzicionom putu nije uspela da iskoristi podsticaje i energiju toga sveta, niti iskustvo prethodne, autoritarne epohe. Uz uvažavanje primedbe da je savremeni svet prožet disparitetima, da je haotičan, ispunjen strepnjom od ekonomske neizvesnosti, i da postojana budućnost nije zagarantovana. Pravila tog sveta, čije su konjunktore sve složenije, naizgled su, verovatno, okrutna. Mada u onoj meri u kojoj bi se moglo učiniti da ne uključuju odgovornost svakog učesnika globalnih odnosa, kolektivnog ili individualnog. Ali je i takva perspektiva, najmanje, izazovna. Za razliku od ovdašnjeg prethodnog iskustva, koje je zastrašujuće.

O propuštenim prilikama ima smisla govoriti jedino pod pretpostavkom da se prethodne zablude mogu na vreme ispraviti. I da Srbija nije potrošila vreme i snage kojima raspolaže. Dok glasno potvrđuje svoja ograničenja, pre svega vidljiva u sklonosti da donosi pogrešne odluke. Prkoseći, između ostalog, pretpostavci o legitimitetu samostalnosti, ili slobode, u odlučivanju.

Ako treba govoriti o stvarima koje su nepovratne, koliko i potrošeno vreme, Srbija je izneverila neka od ostvarivih nadanja. Srbija je i u novom veku ponovila sklonost da, u delu društvene celine, suicidalna opredeljenja potvrđuje slobodnim izjašnjavanjem. Srbija je, možda, u tom smislu, samo jedan od primera da je teror kolektivismu u stanju da se oslanja na imperativne slobodne volje. Zatvaranje kontinuiteta

prosvetiteljstva moglo bi da podrazumeva zamiranje racionalizma. Demokratija prodire i tamo gde ne dopire kontinuitet prosvetiteljstva. Demokratija katkad podrazumeva odlučivanje koje nije zasnovano na znanju i zdravom razumu. Možda je Imanuel Valerštajn, u tom smislu, u pravu kad tvrdi da je Berlinski zid poslednja prepreka slobode, i napretka u slobodi, koju je srušila liberalna demokratija.

Otvorena sumnja Džejmsa M. Bjukenena da je društvena osnova u stanju da racionalno prosuđuje o političkoj budućnosti, samo je jedno od mogućih tumačenja uspeha Vojislava Koštunice da Srbiju iz autoritarne epohe prevede u poredak nove olhokratije. Ova knjiga nastala je, ipak, iz uverenja da o suštini i posledicama njegovog uspona, kao i o samome sebi, dovoljno govori on sam. I više od toga, okupljanje tolike građe potvrđuje pretpostavku Timotija Gartona Eša koji je, dok se osvrtao na kataklizmu druge Jugoslavije, pretpostavio da više nema potrebe za oštrim povlačenjem istorijske distance, obesmišljene karakterom savremene civilizacije koja je zaokupljena i sakupljanjem činjenica i sopstvenim preispitivanjem.

Koštunica je sublimirao najgore osobine političke Srbije. Te osobine preuzeo je od centralne ličnosti autoritarne epohe, ne obazirući se na njegovu političku i ličnu sudbinu, niti na sudbinu njegovih žrtava. Vladavina Koštunice potekla je, uostalom, iz kapitala i sinergije balkanskog kasapina i njegove oligarhije. Iz sinergije komunizma, religije i nacionalizma. Njena nova politička platforma ispisana je 12. marta 2003. Njena ideologija je u mizantropiji i kleptokratiji vladajuće koalicije, politička budućnost u novom izolacionizmu koji će Srbiju verovatno uputiti na potrebu da se suoči sama sa sobom.

Narušavanje nejakih osnova postkonfliktne demokratije sastojalo se od obesmišljavanja podele vlasti. Svaka tiranija počiva na višem, transcendentnom smislu. Posle lažnog legalizma, postavljenog na kontinuitetu bezakonja i zločina, ponovo je, na istovetnom kontinuitetu, stavljen u pogon nacionalni i državni razlog. Vlada terorize tužilaštva i sudove. Parlament je spektakl prostakluka, arena destruktivnih nagona, nakaza političke antropologije. Javni diskurs i ekonomski život zaštićeni su osionom retorikom i besprizornom korupcijom. Lažni politički autoritet obesmišljava političku perspektivu. Jedini realan i racionalan javni sektor proteže se duž linija korupcije. Odnegde je opet isplivala politička kultura jagnjećih brigada.

Doskora beznačajni dorćolski cinkaroš i krpena lutka neke od balkanskih grana postsovjetskog banditizma, on svakako nije mogao sam. Svoj politički uspon, koji je usledio posle ubistva premijera Zorana Đinđića, Koštunica je postavio na bliskosti s klanovima ideoloških i poslovnih monopolista, i na opseni da je lična vladavina odraz sklonosti i volje većine za tiranijom. Od pobune "Crvenih beretki" do atentata, iskoristio je prazan prostor tranzicionog posrtanja. U pobuni je zver trebalo pustiti s lanca. Poruka atentata bila je da demokratska i evropska budućnost zavise od sudbine najuspešnijeg pojedinca.

Srbija se u tom razdoblju zatekla u šoku svoga novog "rođenja", prelaska iz stanja zatvorenog društva, kojim vladaju hijerarhije nadređenosti i potčinjenosti, i magijske sile istoricizma kao platforme ropstva, u stanje otvorenog društva zasnovanog na racionalizmu i kritičkim moćima. Đinđićeva Srbija nalikuje slici Vajmarske republike. Kratko je trajala, patila u porođajnim mukama, ali je odmah nakon svoga ubistva postala legenda. Bio je to kratak ali plodonosan uspon stvaralačkih snaga, dobre energije, novog optimizma. Ali nije imala snage da se obračuna sa svojim neprijateljima. Ona sama nije nastala iz poriva gašenja bilo čijeg mišljenja ili postojanja. Nije ukinula prethodnu Srbiju, njene nosioce i simbole. Nije zabranila zločinačko mišljenje, niti je obuzdala zločinačko delovanje. Ako je u njoj bilo sistemskih grešaka, verovatno je u pitanju bila sklonost da se prošlost zaspe tankim slojem zaborava. Bezidejnost njenog kolektivnog liderstva nadoknadila je brza obnova srednjih slojeva i nagoveštaj rađanja nove političke i kulturne elite. Ali ideja nove, moderne Srbije nije bila dovoljno jasna, dovoljno određena. Ona je podrazumevala izvestan otklon u odnosu na autoritarnu i zločinačku epohu i teško prihvatljivu relativizaciju totalitarnog nasleđa. Blaga i pomirljiva, sudarila se sa stvarnošću arogancije i primitivizma tradicionalne elite koja je pridobila deo društva razdiranog posttraumatskim stresom, iskušenjima tranzicije, gubitničkim frustracijama i strahovitim raslojavanjem koje nije uspelo da iznese nove vrednosti. Nova Srbija nije uspela da iznedri liberalnu alternativu. Koštunici je prepuštena, na milost i nemilost, da bi ponovo zbunjeno tonula u sivilo kolektivismu i populističkog levičarenja.

Zoran Đinđić je ostao *Steppenwolf* u istoriji srpske politike. Ubi- jen je kao slučajna, uzgredna pojava, kao incident koji se ne sme ponoviti. Vojislav Koštunica je sublimirao mišljenje i osećajnost onih koji su ubistvo naručili i koji su se ubistvu radovali. Počeci vlade Vojislava Ko-

štunice, njen sastav i politički karakter, dali su povoda izlivu strepnje i besa albanskih nezadovoljnika na Kosovu. Taj događaj je bio poruka da Đinđićeve ubice, tetovirani maroderi, akademici, vladike i ološ sa Ibarske, zauraju i zapale džamije u Nišu i Beogradu. Te noći, zgarišta su postala nov, postmiloševićevski Gazimestan. Prethodno je Koštunica, u predizbornoj kampanji, najavio obračun s reformama, s privatizacijom, evropeizacijom školstva, sa suočavanjem s prošlošću, s tolerancijom u javnom diskursu, sa slobodom mišljenja i preispitivanja. Staromodni pseudomoralista, usputni proizvod Udbe i dorćolske šovinističke degeneracije, isplivao je u stihiji koja je probila nejaku branu kojom je Đinđić pokušao da, u tranzicionoj brzini, odvoji prošlost od budućnosti, da pomiri staru tiraniju i novu slobodu, zločin i kajanje, zaborav i praštanje. Koštuničin trijumf je bio politički placebo, lažni anestetik koji je u trenutku trebalo da odloži tranzicioni bol, bol reformskih nepravdi, ali i bol nove lične i kolektivne odgovornosti.

Nasuprot zbunjenom i razjedinjenom građanskom društvu, po nacističkom uzoru, u političkom savezu s vojskom, crkvom, tajkunima i kriminalom, Koštunica nudi "celovitost" vizije korporativnog društva i politike samozaljubljenog izolacionizma. Prema nacističkom uzoru, organizuje omladinske pokrete koji neguju panteističku ljubav prema zamišljenoj, stvarno nepostojećoj otadžbini i njenim, takođe izmišljenim, staleškim vrednostima. Poluzvanični antisemitizam otkriva krizu identiteta. Obračun s homoseksualizmom – krizu seksualnog identiteta i socijalne prilagodljivosti. Ideja sabornosti je pagansko okupljanje oko ognjišta kao srpske nacističke logorske vatre. U vladine programe prodire neobuzdani neoromantizam, gašenje računara i zabrana engleskog, mit o svetom Savi koji je Srbe u pradavna vremena naučio da na zidovima otvaraju prozore i obrađuju zemlju, koji nikad ne spava i danas nad njima bdije. Društvo se redefiniše na načelima mitske zajednice. Na priznanju kontinuiteta od zlatne viljuške do zardale kašike.

Zvanična Srbija Vojislava Koštunice smatra da je okružena neprijateljskim i osvetoljubivim susedima. Sreća u nesreći, nova autoritarna Srbija nije u stanju da ugrozi ni svoje susede, niti sebe samu u onoj meri u kojoj to podstiču njene stvarne namere. Od nje se sklanja i Crna Gora. Njen javni jezik je pretenciozan, neprecizan, sklon klišeima i često vulgaran. Obnovljena je miloševićevska vasojevićevska melodija, autoritarna, nabusita, izveštačena. Dominira politička epika prezira i samosažaljenja. Rađa se nova pseudoreligija pseudonacionalizma.

Posle Miloševićeve smrti i osamostaljenja Crne Gore usledile su iste psihotične reakcije koja nalikuju već zaboravljenim saopštenjima u kojima se bombardovanje tumačilo u orgiji antizapadne retorike. Uzgred, i rasizma koji Albance odbacuje u podzemlje političke i biološke hijerarhije, nad kojima je svako nasilje postupak koji bi trebalo da podrazumeva izostanak posledica i odgovornosti. Isti oblik nipodaštavanja albanske nacionalne zajednice ušao je u ustavnu platformu Vojislava Koštunice. Nimalo slučajno, njegov proglas novog izolacionizma poziva se na srpski mejnstrim tumačenja evropskih vrednosti koji obuhvata sovjetske Gulage, Radovanovo Sarajevo, Arkanov Erdut i Vukovar, Mirov Dubrovnik i Ratkovu Srebrenicu, Rankovića, Dobricu i Matiju, Čaušeskua, Štazi, Miloševića i Putina. U takvoj optici, Koštunica nije samo rezigniran pred zahtevima Evropske unije, on bi trebalo da je s pravom izigran i ljut.

Nova samoća Srbije sastoji se od bezvrednog suvereniteta i kulta izolacionizma. Ta samoća u sebi ne nosi nikakvu komparativnu prednost. Podgrejani nacionalizam nije doneo nove univerzalne vrednosti, novu osećajnost, novo razumevanje slobode i zajednice. Prostački rituali javne svakodnevice otkrivaju postruralni prezir napretka i alternativne kulture. Zabavljena opsesijom novokomponovane sabornosti, Srbija je zarobljena u svome mucavom, provincijalnom diskursu, lišena ozbiljnih karaktera i verodostojnih identiteta. Ako je najpreči put društvene degradacije uništenje komunikacija i tolerancije, Koštunica nije uzalud, još u noći između 5. i 6. oktobra, krenuo u hladni građanski rat s političkom i kulturnom Srbijom koju smatra sebi tuđom i neprijateljskom. Na istoj osnovi pokvario je odnose sa svim susedima, i sa onim delom sveta koji bi se, gotovo u celini, mogao smatrati srećnim i uspešnim. U zvaničnu politiku uveo je, na velika vrata, teorije zavere, demagogiju beskrajnog uslovljavanja (vlade koja krije nekoliko masovnih ubica), kulturu nepriznavanja krivice i dugovanja iz neposredne prošlosti.

Svaku političku krizu, u kojima Srbija nastavlja da tone, Koštunica preseca pozivanjem na državu, na državni razlog i državnu potrebu. Ali je njegova država tvrđava tribalizma. Njegova država ne pomaže pojedincima da se snalaze, ona je umesto pokretača aktivnosti njihova prepreka. On je rušenje prve demokratske vlade, i svoj program restauracije ionako prožeo porukama o potrebi zaštite konzervativnih snaga u institucijama, politici i u samoj društvenoj osnovici. Iredenti-

zmom partijskih paravojnih bandi sazrela je “domaćinska” država koja negira osnovne vrednosti građanskog liberalizma: poštovanje i negovanje institucija, političko školovanje i razumevanje javnih poslova, javnog života i javnih obaveza.

“Racionalni republikanac”, Fridrih Majneke je 1933, tri meseca nakon što su nacisti stupili na vlast, priznao da “nemački narod nije bio zreo za parlamentarnu demokratiju”. Nimalo slučajno, konstituisanje vlade Vojislava Koštunice, vrhunca, u tom trenutku, njegovog političkog uspona, stidljivo se pratilo povremenim tumačenjima privremenog odustajanja zvanične Srbije od brzog tranzicionog i evropskog puta. Poluzvanični analitičari nove politike zločina i pljačke odgovarali su da se narod ne može menjati i da iz misionarskih poriva liberalne manjine proviruju sumnjive nedemokratske namere. U svakom slučaju, “okupacija u 26 meseci” ostavila je utisak da se postepeni nestanak te vrste legitimizma, od samog početka zasnovanog na podršci Miloševićevih pljačkaša i ubica, istopio u rasulu parlamenta, možda i parlamentarizma, u ozbiljnoj apstinenciji biračkog tela, u opštoj relativizaciji racionalnih uvida i prikrivanju jasne, ostvarljive perspektive. U najboljem slučaju, stvari danas izgledaju i bolje i gore nego što stvarno jesu.

Demokratija je ograničena svuda gde nije proživela ili nadoknadila svoju predmodernu istoriju. Demokratsku Srbiju je zaustavio autistični, polusposobni autsajder koji je isplivao na vrh političkog i društvenog taloga koji je Srbiju vratio pod okupaciju bivše JNA, tajkuna, bandi, raspojasanih vladika i izlapelih akademika. Dogodilo se političko čudo. Njihov društveni oslonac kao da je tom prilikom posvedočio da tranzicioni gubitnici mogu politički da trijumfuju i svojom pobe-dom prodube opštu krizu i sopstvenu nesreću.

Ali, “uspeh ne treba obožavati” (Karl Popper). U zajednici neuspešnih uspeh nije sudija, nije opšti zakon i ne obavezuje.

REGISTAR LIČNIH IMENA¹

A

Avramović, Dragoslav 50, 52, 442, 444, 445, 491

Albijanić, Miloljub 323, 491

Aleksić, Slobodan 460, 461

Andrić, Ivo 419

Anđelković, Zoran 260, 291, 340, 345

Antić, Ivan 25

Arbur, Luiz 80

Artemije, vladika raško-prizrenski 334

Artman, Florans 268, 308

Ahtisari, Marti 72, 335, 336

B

Babić, Milomir 440

Babović, Budimir 239

Bajec, Dušan 329

Balinovac, Zoran 293

Bandjur, Slavomir 241-243

Banović, Nenad 159, 162, 164, 167, 356, 391, 400

Banović, Predrag 159, 162, 164, 167, 356, 391, 400

Banjac, Boro 214, 217

Baralić, Ivanka 310

Barać, Verica 320

Batić, Vladan 55, 58, 73, 110, 147, 224, 232, 242, 310, 417, 437, 443

Bačević, Radoslav 307

Bačević, Batić 67

Baučer, Ričard 267

Bezarevića, Branislav 221

Beko, Milan 328

Bečković, Matija 489

Bilić, Slobodan 467

Bjukenen, Džejms 486

Blanuša, Dragiša 242, 243

Bler, Toni 71, 259

Bobić-Mojsilović, Mirjana 34

Bobota, Krsto 76

Bogdanović, Nenad 345

Božović, Vladimir 318

Božović, Milovan 307

Božović, Radoman 157

Bojić, Milovan 76, 341

Bojović, Božidar 61, 62, 92

Bošković, Ante 240

Bracanović, Milorad 163, 177, 214, 215, 217, 312

Brkić, Sonja 307

Bubalo, Predrag 361

¹ Zbog čestog pominjanja ime Vojislava Koštunice nije uneseno u registar.

Budišin, Dušan 111, 122
 Bulatović, Momir 61, 62, 489
 Bulatović, Momčilo 297
 Bulatović, Pavle 61, 127
 Bulatović, Predrag 118
 Bulatović, Rade 129, 130, 146-148, 173, 177, 179, 182, 183, 188, 233, 234, 236, 237, 239, 241, 243, 246, 247, 293, 297, 300, 301, 316, 325, 358, 391, 393-395, 407, 412, 470, 471, 484
 Buha, Boško 155, 385, 470
 Buha, Ljiljana 211-213, 220
 Buha, Ljubiša 160, 211, 212, 214-217, 220, 224, 226, 233, 236, 389
 Buš, Džordž 208, 209, 373

V

Valerštajn, Imanuel 486
 Vasiljević, Vladan 437
 Vasiljević, Aleksandar 170, 182, 183, 185, 315, 382, 479
 Vasić, Maja 192
 Vasić, Miloš 104, 113, 131, 132, 158, 162, 168, 217, 221, 222
 Vekarić, Bruno 239
 Veljić, Aleksandar 222, 476
 Veljković, Ana 338
 Veljković, Momčilo 223
 Vlajković, Vladan 107, 109, 173, 181, 233
 Vujanović, Filip 349
 Vujačić, Ivan 437
 Vujković, Radomir 467
 Vujović, Nebojša 130
 Vujović, Predrag 472
 Vukajlović, Dušan 437
 Vukasović, Nenad 298
 Vukašinović, Vukašin 318
 Vukojević, Zoran 297
 Vukčević, Vladimir 286
 Vukčević, Vojislav 318
 Vulcanović, pukovnik 479

Vučelić, Milorad 314, 323, 341, 346, 351
 Vučić, Ljubiša 444
 Vučetić, Slobodan 224, 429
 Vučinić, Siniša 68
 Vučić, Aleksandar 335

G

Gavrilović-Lazić, Aleksandra 149
 Gavrilović, Momir 132, 134, 144, 146-149, 151-157, 167-170, 357, 380, 381, 390, 470
 Gavrilović, Slobodan 438
 Gadafi, Moamer 86
 Gajić, Ljubodrag 460
 Gak, Aleksandar 460, 461
 Galjak, Kristina 194
 Gardiner, Martin 134, 465, 466
 Garton, Eš Timoti 486
 Gering, Herman 71, 413
 Glišović, Milovan 214
 Goati, Vladimir 12
 Golubović, Zagorka 196
 Golubović, Filip 144, 219, 472
 Grbović, Aleksandar 181
 Grkinić, Milan 222, 476
 Grosman, Mark 272
 Grubač, Momčilo 117
 Gutović, Milan 433

D

Davinić, Prvoslav 308-310, 329-332
 Damjanović, Vojislav 421
 Danilović, Predrag 328
 Danilović, Rajko 317
 Dačić, Ivica 290, 291, 340, 447
 De Hop Šefer, Jap 268, 269
 Del Ponte, Karla 255-257, 261-263, 271-278, 283-287, 308, 357, 397, 398, 402, 403, 405
 Delimustafić, Alija 169-172, 382
 Delić-Bentli, Helen 438
 Divac, Vlade 327, 328

Divac, Snežana 328
 Dimitrijević, Aleksandar 287
 Dimitrijević, B. Bojan 140, 207, 349
 Dimitrijević, Bojan 56, 318, 444
 Dimitrijević, Momčilo 12
 Dinkić, Mladen 134, 238, 304, 319, 321, 325,
 328-332, 338, 342, 343, 436, 473
 Dodik, Milorad 171
 Dolanc, Stane 196
 Dragić, Mile 330, 331
 Drakulić, Zoran 318, 319, 327, 406
 Drašković, Vuk 26, 27, 34, 58, 76, 82, 83, 158,
 160, 222, 246, 273, 275, 282, 283, 291, 292,
 294, 299, 308, 309, 312, 313, 317, 320, 344,
 347, 394, 419-421, 423, 439, 440, 448, 450,
 453
 Drašković, Danica 312, 418
 Drecun, Predrag 61
 Dučić, Jovan 44, 425

Đ

Đaković, Zoran 468
 Đaković, Milan 182-185, 464, 479
 Đelić, Božidar 436
 Đilas, Milovan 196, 421
 Đinđić, Zoran 9, 17, 34, 35, 46, 47, 57, 58, 60, 64,
 76-78, 83, 101, 104-106, 119-123, 127, 128,
 131, 132, 136, 138-140, 142, 143, 145, 148,
 150, 152, 157-159, 161, 163, 167, 168, 170,
 174-177, 181, 183, 191, 192, 197, 199, 200,
 203-209, 211, 212, 214-218, 221-223, 225-
 227, 229-242, 244, 245, 247, 248, 261, 289,
 293, 295-298, 300-303, 306, 307, 312-316,
 327, 337, 338, 341, 348, 349, 355, 357-360,
 363, 366, 367, 379, 382-392, 394, 395, 399,
 400, 402, 406, 408, 409, 416, 418, 420, 433,
 434, 437-439, 442, 444-447, 449, 451, 454-
 456, 458, 470, 487, 488
 Đokić, Zoran 471
 Đorđević, Vlastimir 267
 Đukanović, Milo 61, 62, 64, 65, 72, 83, 105, 109,
 142, 143, 179, 349, 350, 388, 391, 455
 Đurđević, Sveta 446

Đurić, Branko-Crni 460, 462
 Đurić, Dragana 128
 Đurić, Mihailo 11
 Đurić, Srđan 351
 Đurović, Milan 460-462
 Đurović Stevan 181

Ž

Živaljević, Goran 215
 Živković, Zoran 73, 175, 185, 220, 227, 230, 232,
 238, 239, 247, 250, 251, 289, 360, 389, 394,
 466
 Žižić, Zoran 117, 121
 Žužić, Vladimir 460

Z

Zadgorski, Dobrimir 452
 Zametica, Jovan 464
 Zečević, Ratko 307
 Zlatanović, Dragan 475, 476

I

Ivanov, Igor 106
 Ivanović, Aleksandra 317, 318
 Ivanović, Boro 482
 Ivanović, Oliver 334, 336
 Ivošević, Zoran 225
 Igić, Živorad 260
 Izetbegović, Alija 36, 37, 51, 270
 Ikonić, Slobodan 223, 239
 Ilić, Branislav 460
 Ilić, Velimir 142, 162, 192, 193, 198, 223, 237,
 245, 281, 291, 304, 305, 326, 338, 339, 342,
 343, 364, 386, 436
 Imširović, Pavluško 196
 Inić, Slobodan 51, 66, 417, 422, 437
 Isakov, Miodrag 183, 385

J

Jakovljević, Dragan 307, 309, 310
 Janačković, Zoran 129

Janičijević, Antonije 247
 Janković, Vladeta 26, 104, 110, 113, 305, 439-441
 Janković, Dragoljub 293
 Janković, Marko 437, 439, 444
 Janković, Nebojša 92, 444
 Janjić, Milan 260
 Janjušević, Zoran 382
 Jaćović, Ljubinko 475, 476
 Jacić, Boban 443
 Jevtović, Miša 464
 Ješić, Vladimir 339
 Jovanović-Čupić, Vesna 120
 Jovanović, Gvozden 444
 Jovanović, Đorđe 328
 Jovanović, Zvezdan 221, 298
 Jovanović, Milorad 435
 Jovanović, Svetislav-Basara 444
 Jovanović, Čedomir 89, 104, 106, 113, 115, 117, 119, 160-162, 172, 178, 235, 237, 238, 241-245, 484
 Jović, Borisav 423, 427
 Jović, Mirko 427
 Jovović, Goran 306
 Joksimović, Obren 119, 120, 140
 Jočić, Dragan 215, 216, 219, 230, 241, 243, 273, 276, 293, 294, 296, 300, 301, 303, 313, 325, 338, 377, 378, 410, 411
 Jočić, Ratomir 469

K

Kadijević, Veljko 127, 423
 Kalef, Breda 25
 Kalinić, Dragan 464
 Kalinić, Sretko 221
 Karamarković, Leposava 225
 Karadžić, Radovan 37, 39, 45, 97, 128, 259, 267, 281, 284, 286, 287, 314, 315, 369, 370, 396, 370, 396, 400, 402, 404, 405, 418, 489
 Kardelj, Edvard 196
 Karić, Bogoljub 127, 128, 135, 250, 290, 303, 305, 325-327, 363, 378, 406

Karić, Sreten 127
 Kasa, Jožef 304
 Kastro, Fidel 86
 Kilibarda, Novak 61
 Kirov, Sergej Mironovič 232
 Klark, Vesli 71, 413, 431
 Klinton, Bil 70, 71, 87, 136, 373, 413
 Kljajević, Marko 300
 Knežević, Radovan 155, 470
 Knjazev, Svetlana 437
 Kovač, Laslo 305
 Kovač, Miodrag 118
 Kovač, Mihajlo 55, 439-441, 444
 Kovač, Oskar 260
 Kovačević, Dušan 437
 Kojadinović, Dragan 318, 339, 343
 Kolarević, Vera 443
 Koljević, Nikola 27
 Komlenović, Uroš 74, 75
 Kontić, Radoje 62
 Korać, Žarko 77, 147, 156, 239, 242, 248, 351, 371, 372, 446
 Kostić, Smiljko 280, 281
 Koštunica, Jovan 11
 Krga, Branko 180, 187, 309
 Krstev, Dmitar 343
 Kresoja, Marinko 149, 151
 Kušner, Bernar 134

L

Labus, Milica 320
 Labus, Miroljub 107, 118, 175, 195-199, 249, 250, 292, 298, 319, 320, 328, 329, 331, 347, 387, 433, 442
 Lavrov, Sergej 344
 Lazarević, Vladimir 267, 279-281
 Lazarević, Vojin 464
 Lazić, Slobodan 460
 Lazović, Petar 338
 Lalović, Slobodan 321, 324
 Lapčević, Milovan 239

Latinović, Goran 69

Lilić, Zoran 127

Luka, Ekrem 326

Lukić, Sreten 161, 252, 259, 267, 279, 282, 446

Luković, Mile 167, 168, 212, 221, 228, 238, 239, 241, 297

LJ

Ljajić, Rasim 273, 281, 282, 285, 286, 323, 349

M

Majneke Fridrih 490

Maksimović, Rajko 430

Maksić, Mihajlo 239

Mamula, Đorđe 243

Mandić, Momčilo 169-171

Mandić, Slavko 468, 469

Matijašević, Gordana 443

Matić, Veran 338

Maraš, Nebojša 215

Marjanović, Mirko 105, 127, 260, 328

Marković, Mirjana 127, 128, 340, 341, 345

Marković, Predrag 348, 436

Marković, Radivoje 460

Marković, Radomir 102, 103, 106-111, 113-116, 125, 126, 131, 152, 158, 167, 167, 187, 217, 244, 245, 299, 372, 374-377, 391, 394, 454-460

Marković, Ratko 12, 196

Marović, Svetozar 85, 278, 285, 309, 331, 349, 351, 403

Maršićanin, Dragan 141-143, 156, 163, 173, 189, 190, 204, 216, 217, 225, 229-231, 255, 258, 290, 291, 302-304, 360, 378, 387

Masal, Dragiša 467

Masari, Mauricio 315

Meron, Teodor 271, 278, 285, 286, 405

Mijalković, Miloš 12

Mijanović, Vladimir 196

Mijatović, Zoran 124, 161-163, 459

Mikelić, Borislav 234, 245, 246, 391, 395, 396, 481, 482

Milaković, Milutin 460, 461

Milanović, Dragoljub 224

Milenković, Dejan-Bagzi 221, 222, 224, 225, 394, 457, 474-476, 478

Milivojević, Slobodan 297

Milisavljević, Vladimir 167, 168

Milisavljević, Željko 318

Milićević, Miša 215

Milovanović, Dražen 307, 310, 311

Milovanović, Zoran 342

Milosavljević, Aleksandar 219

Milošević, Borislav 343

Milošević, Marko 338, 340, 342, 343

Milošević, Miroslav 298, 300

Milošević, Nikola 298

Milošević, Slobodan 9, 10, 14, 15, 17, 22, 23, 26, 30, 38, 41, 42, 45, 46, 51, 52, 56, 59, 61, 63, 67, 68, 73, 80, 81, 84, 86, 88-90, 93, 94, 96, 97, 101-133, 135, 139, 140, 142-144, 151-153, 158-160, 166, 169, 190, 192, 193, 15, 196, 200, 205, 206, 208, 209, 217, 224, 230, 238, 242, 243, 246, 248, 254-260, 264, 266, 290-292, 295, 296, 298, 303, 305, 307, 309, 312, 313, 315, 322, 326, 328, 340-348, 354, 357, 360, 362, 363, 365, 368, 370-378, 384, 385, 388, 389, 391, 394, 397-402, 407-409, 416, 418, 419, 423-426, 431, 432, 435, 436, 445, 447, 450-457, 488-490

Milutinović, Aleksandar 53

Milutinović, Milan 60, 73, 106, 107, 109, 122, 129, 130, 179, 180, 262, 263, 384, 458

Mirković, Đorđe 222, 476, 477

Mitić, Jovica 311

Mitrović, Željko 338

Mićić, Nataša 189, 227, 243, 249, 250, 454, 484

Mićunović, Dragoljub 14, 22, 50, 160, 178, 204, 249-251, 396, 438, 439

Mihailović, Dragoljub 420

Mihajlov, Dejan 118, 124, 144, 172, 220, 301, 302, 346

Mihajlović, Borislav-Mihiz 25

Mihajlović, Vojislav 292

Mihajlović, Dušan 76, 103, 105, 107, 110, 115,
119, 126, 131, 151, 155, 160, 162, 163, 166,
169, 171, 174, 175, 183, 188, 214, 217, 227,
234, 244, 314, 375, 380, 458

Mičeta, Luka 33, 34, 48

Mišković, Miroslav 167, 215

Mladenović, Andreja 282, 346

Mladenović, Ivana 222

Mladić, Ratko 9, 37, 181, 187, 244, 259, 261-
264, 267, 268, 271, 272, 274, 276, 277, 279,
281, 283-287, 308, 315, 357, 358, 389, 396,
398, 400, 402-406, 418, 455, 489

Montgomeri, Vilijam 122, 378

Morača, Milutin 460

Mraković, Dragana 243, 484

Muković, Mujo 323

N

Nalić, Gradimir 118, 123, 124, 130-132, 146,
148, 166, 182, 184-187, 243, 468-471, 480,
484

Nedeljković, Ljiljana 321

Nejbor, Džon 173, 174

Nestorović, Ljiljana 321

Nikitović, Aleksandar 363, 364, 464

Nikolić, Tomislav 249, 251, 252, 303, 304, 325,
335, 340, 345, 378, 411

Ninković, Đurđe 56, 437, 439

Novaković, Mile 214

Novaković, Radomir 467

O

Obradović, Vuk 105

Obradović, Žarko 271

Obradović, Ljubiša 433

Obradović, Milan 294

Obradović, Nebojša 475

Obradović, Rade 464

Ognjenović, Vida 437

Ojdanić, Dragoljub 317

Olbrajt, Medlin 63, 129, 136, 431, 450

Omeragić, Bajram 321-324

Omerović, Meho 321

Orlić, Slobodan 250

Ostojić, Đorđe 307

P

Pavković, Nebojša 105-109, 111, 115, 116, 125,
127, 167, 174, 175, 177-187, 212, 259, 267,
278, 279, 282, 283, 310, 347, 374-377, 383-
385, 394, 408, 415, 434, 454, 464, 479, 480,

Pavle, patrijarh 28, 73, 121, 128, 197, 279, 280,
345

Pažin, Slobodan 167, 215

Panić, Milan 64, 444

Panić, Slobodan 471

Pantić, Milan 338

Parivodić 464

Pekić, Borislav 437

Pekić, Ljiljana 56

Perišić, Mile 437

Perišić, Miroslav 103, 211, 213, 356

Perišić, Momčilo 82, 105, 109, 125, 163, 173-
179, 182, 183, 185, 188, 233, 234, 246, 247,
375, 376, 383, 385

Petković, Nikola 309

Petrić, Volfgang 465

Petrović, Aleksandar 437

Petrović-Škero, Vida 306, 307

Petrović, Goran 124, 161-163, 168, 470

Petrović, Draško 437, 439

Petrović, Mirko 437, 439, 441, 444

Pešić, Vesna 36, 58, 420

Pike, Žozef 260

Plavšić, Biljana 27, 257, 398, 419, 425

Pokar, Augusto 344

Polt, Majkl 274, 279, 284

Poper, Karl 490

Popov, Nebojša 11, 196

Popović, Aleksandar 139, 152, 256

Popović, Vladimir 106, 131, 132, 152, 168, 184,
187, 235, 292, 300, 313-316, 392, 393, 440

Popović, Dragoljub 56
 Popović, Mirko 441
 Popović, Srđa 196
 Pravdić, Aleksandar 119, 140
 Prelević, Božo 113, 308-310
 Prijić, Jovan 215, 226, 245
 Prica, Svetlana 477, 478
 Prokopijević, Miroslav 211
 Proroković, Dušan 122, 144, 145, 153
 Prosper, Pjer-Rišar 263, 275, 276, 278, 284, 405
 Protić, Milan 101, 135, 432, 440, 445
 Putin, Vladimir 209, 489

R

Radovanović, Dobrivoje 316, 434
 Radović, Aleksandar 329
 Radović, Amfilohije 315, 454
 Radović, Zorica 11, 149-151
 Radović, Miloš 421
 Radović, Stojan 468
 Radojević, Velimir 175
 Radosavljević, Goran- Guri 300, 305
 Rajić, Miroslav 263
 Ranković, Aleksandar 489
 Ranković, Željko 489
 Ranković, Jovan 134, 473
 Ranković, Predrag 327
 Ranković, Slobodan 460, 461
 Rašeta, Željko 239
 Rašković-Ivić, Sanda 321
 Ren, Oli 279, 282, 285, 297, 321, 351
 Ristić, Ljubomir 125, 459-461
 Riha, Antonela 223
 Ružić, Branko 260

S

Savić, Andrija 163, 175, 177, 188, 214, 215
 Samardžić, Nikola 485
 Samardžić, Slobodan 352

Sandulović, Nikola 198
 Svilanović, Goran 73, 134, 175, 178, 245, 349, 375, 453
 Sviar, Miroslav 185, 479, 480
 Sekelj, Laslo 149-151, 154, 381
 Simić, Aleksandar 278
 Simić, general 479
 Simić, Milen 183, 184
 Simić, Novica 467
 Simić, Predrag 262, 450
 Simović, Aleksandar 167, 168
 Simović, Ljubomir 25
 Simović, Miloš 167, 168, 221
 Simonović, Veselin 147
 Sladoje, Čedo 467
 Smiljković, Radoš 452
 Sokanović, Savo 467
 Sokić, Jakov 460
 Solana, Havijer 194, 267, 276, 283, 349, 351, 386, 409
 Spasojević, Dušan 158, 161, 167, 168, 212, 214, 221, 228, 231, 233-235, 237, 241, 244-247, 297, 314, 390, 394-396, 481, 482
 Srbinić, Mladen 25, 444
 Staljin, Josif Visarionovič 232
 Stambolić, Ivan 215, 217, 299, 306, 312, 313, 341, 374, 377, 391, 407
 Stanković, Zoran 286, 287, 332
 Stanisavljević, Neda 129
 Stanić, Novica 62
 Stanišić, Jovica 146, 151, 168, 470
 Stevanović, Rade 475, 476
 Stefanović, Nenad 45
 Stipčević, Nikša 340
 Stojanović, Momir 482
 Stojanović, Predrag 417, 444, 449
 Stojanović, Radoslav 437-439, 441, 444
 Stojković, Zoran 196, 271, 282, 293, 296, 300, 306, 342, 344, 441, 443
 Stojković, Mirjam 441
 Suvajdžić, Miladin 212, 221, 222, 297

T

Tadić, Boris 247, 302-304, 325, 331, 333-335, 344, 345, 349
 Tadić, Ljubomir 11, 87, 351, 437, 454
 Talbot, Stroub 63
 Teodorović, Miloš 125, 459-462
 Terzić, Zlatoje 466, 467
 Terzić, Novak 242
 Terzić, Rade 154, 155, 167, 168, 215
 Tijanić, Aleksandar 127, 128, 143, 149, 170, 171, 214, 217, 218, 293, 340, 351, 382
 Timofejev, Aleksandar 231
 Tirnanić, Bogdan 223
 Tojaga, Željko 221
 Tomanović, Zdenko 344
 Tomašević, Vukosav 322
 Tomić, Aco 105, 160, 172-177, 179-188, 202, 233, 234, 236, 237, 239-241, 244-247, 297, 315, 346, 347, 358, 383, 391, 393-396, 408, 464, 479-482
 Tomić, Mile 464
 Torbica, Zoran 468
 Trajković, Zvonimir 128
 Tripković, Đoko 56, 444
 Trifunović, Đorđe 309
 Tuđman, Franjo 41, 432
 Tufegdžić, Vuk 308, 311

Ć

Ćosić, Dobrica 26, 87, 402, 415, 489
 Ćosić, Nenad 310
 Ćosić, Radomir 308, 310
 Ćuruvija, Slavko 76, 109, 244, 245
 Ćurčić, Nikola 460-462

U

Ugljanin, Sulejman 321-323
 Ulemek, Milorad- Legija 158, 160-163, 165, 167, 171, 211, 214-217, 221, 224, 226, 228, 233, 234, 237, 245-247, 295-303, 305, 312-

315, 317, 390, 391, 393-396, 410, 411, 481, 482

F

Fazlić, Damir 171
 Fezer, Branko 180
 Filaret, episkop mileševski 347
 Fišer, Joška 450

H

Hamović, Vuk 464
 Hadžić, Goran 273, 274, 404
 Hiber, Dragor 484
 Holbruk, Ričard 418
 Husein, Sadam 86

C

Cvetković Zoran 467
 Cvijanović, Željko 223
 Cigar, Norman 254
 Cobel, Andreas 286

Č

Čavić, Dragan 134, 465, 467
 Čavoški, Kosta 12, 14, 437, 438, 464
 Čaluković, Nenad 324
 Čanak, Nenad 78, 134, 402
 Čaušesku, Nikolae 489
 Čeković, Jovan 201
 Černomirdin, Viktor 72
 Čerović, Slobodan 444
 Čizmović, Jovan 467
 Čiplić, Svetozar 239
 Čović, Nebojša 73, 160, 175, 183, 202, 207, 238, 320, 321, 363, 385
 Čolić, Ljiljana 411

Dž

Džonson, Gregori 209
 Džudžević, Esad 321-324

Š

Šabić, Rodoljub 362

Šainović, Nikola 347

Šami, Zoran 88, 110, 138, 163, 200

Šarić 173

Šešelj, Vojislav 13, 23, 38, 46, 48, 64, 148, 152,
196, 204, 205, 212, 227, 264, 265, 341, 365,
368, 388, 396, 403, 418, 420, 423, 436

Šlaf, Martin 326

Šljivančanin, Veselin 244, 263, 264, 389, 403

Šljukić, Sredoje-Šljuka 155, 198, 387

Šormaz, Dragan 317

Štajner, Karlo 208

Štimac, Milko 329

Šćepančević, Goran 474

Šutanovac, Dragan 213, 484

Šušić, Slavoljub 126, 127

BELEŠKA O AUTORIMA

NEBOJŠA POPOVIĆ (1961) radi u *Institutu za savremenu istoriju* u Beogradu, u zvanju naučni saradnik. Diplomirao je, magistrirao i doktorirao na katedri za Istoriju Jugoslavije, na Filozofskom fakultetu u Beogradu. U dosadašnjem naučno-istraživačkom radu, uz niz članaka i rasprava objavljenih u naučnim časopisima, objavio je i dve monografije: *Jevreji u Srbiji 1918-1941* i *Slobodan Jovanović i jugoslovenska država*. Priređivač je knjige *Zoran Đinđić – Srbija u Evropi*.

KOSTA NIKOLIĆ (1963) radi u *Institutu za savremenu istoriju* u Beogradu, u zvanju naučni savetnik. Diplomirao je (1988) magistrirao (1993) i doktorirao (1999) godine na katedri za Istoriju Jugoslavije, na Filozofskom fakultetu u Beogradu.

Oblasti naučnog interesovanja jesu: istorija komunizma u Kraljevini Jugoslaviji, istorija srpskog društva u Drugom svetskom ratu, fenomeni lične vlasti u socijalizmu i istorija historiografije. Učestvovao je na više domaćih i međunarodnih skupova. Trenutno je rukovodilac projekta: *(Ne)uspešna integracija – (ne)dovršena modernizacija: Međunarodni položaj i unutrašnji razvoj Srbije i Jugoslavije 1921-1991*. Bio je glavni i odgovorni urednik časopisa *Istorija 20. veka*. Dobitnik je nagrada: *Dragiša Kašiković* (1998. i 2000), *Stojan Novaković* (2005) i *Vukove zadužbine za nauku* (2005).

Do sada je objavio 14 monografija, dva udžbenika (za završne razrede Osnovne škole i Gimnazije) i preko 60 radova u naučnim časopisima u zemlji i inostranstvu. Najvažniji naslovi: *Boljševizacija KPJ*

1919–1929. *Istorijske posledice* (1994); *Rat i mir đenerala* (1998, u koautorstvu sa M. Vesovićem i B. Dimitrijevićem); *Istorija Ravnogorskog pokreta*, I–III (1999); *Đeneral Mihailović. Biografija*, (2000, u koautorstvu sa B. Dimitrijevićem); *Komunisti u Kraljevini Jugoslaviji. Od socijal-demokratije do stalinizma* (2000); *Nemački ratni plakat u Srbiji 1941–1944* (2001); *Strah i nada u Srbiji 1941–1944. Svakodnevni život pod okupacijom* (2002); *Prošlost bez istorije. Polemike u jugoslovenskoj istoriografiji 1961–1991* (2003); *Tito govori što narod misli. Kult Josipa Broza Tita 1944–1949* (2006); *Srbi u Drugom svet-skom ratu. Ratna hronika* (2006).

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

32 : 929 Коштуница В.
323 (497.11)"1992/2005"

ПОПОВИЋ, Небојша
Vojislav Ko{tunica - jedna karijera /
Neboj{a Popovi}, Kosta Nikoli}. 1. izd.
Beograd : Komitet pravnika za ljudska prava
(JUKOM), 2006 (Beograd : Grafonin). 504
str. : ilustr. ; 24 cm. (Edicija Javni
dosije protiv zaborava ; knj. br. 2)

Tira' 1.000. Bele{ka o autorima: str.
[501 502]. Napomene i bibliografske
reference uz tekst. Registar.

ISBN 86-83209-18-0

1. Nikoli}, Kosta
a) Коштуница, Војислав (1944–) б) Србија
– Политичке прилике – 1992-2005

COBISS.SR-ID 131910412